Píívyéébé ihjyu: jetsocríjyodítyú cáátúnuháámɨ

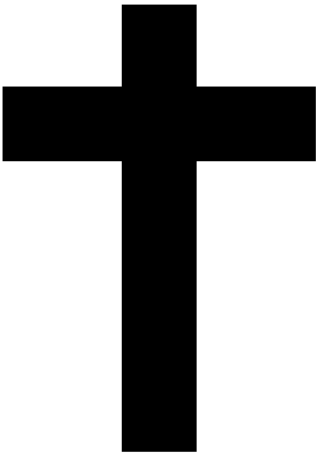

New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

Píívy**éé**b**é ihjyu: jetsocrí**jyod**í**ty**ú cáá**t**ú**nuh**áá**mɨ
New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bora

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Boara [boa], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bora

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
6f878dbd-e896-5e27-b788-1442926dfc48

Contents

Matéó 1
Mááco 71
Róóca 113
Jóáa 182
Héécho 233
Romááno 293
1 Coríítio 318
2 Coríítio 343
Gáárata 359
Epéétsio 368
Piripéétse 377
Corotséétse 383
1 Tetseronitséétse 389
2 Tetseronitséétse 395
1 Timotéo 398
2 Timotéo 405
Tííto 410
Piremóo 413
Heeberéo 415
Tsajtiágo 434
1 Péédoro 441
2 Péédoro 448
1 Jóáa 452
2 Jóáa 459
3 Jóáa 460
Jóódaá 461
Apocaríhtsi 463

MATÉO
Matéó Jetsóodítyú cáátúnuháámi

Jetsocríjtó ihdé múnáaúvu
(Rc 3.23-38)

1 Dabíii, Aavaráaa, íjcyámútsiúvúj tsiiménémúhaabéhjáa Jetsocríjtó
íjcyáábé ihdé múnáaúvú ílluúme:
2 Diibyéhjáa Aavaráá tsíímavá Itsáake. Aabéhjáa Itsáá tsíímavá
Jacóóboke. Aabéhjáa Jacóóbó tsíímavá Jodáake tsíjtyehji íñahbémuma.
3 Aabéhjáa Jodáá tsíímavá Tamáadívú Pááreé, Tsááraá, íjcyámútsikye.
Aabéhjáa Pááre tsíímavá Ejróoke. Aabéhjáa Ejróó tsíímavá Aráake.
4 Aabéhjáa Aráá tsíímavá Aminadáake. Aabéhjáa Aminadáá tsíímavá
Naatsóoke. Aabéhjáa Naatsóó tsíímavá Tsamóoke. 5 Aabéhjáa Tsamóó
tsíímavá Bóóke Raáadívu. Aabéhjáa Bóo tsíímavá Obéeke Róótídivu.
Aabéhjáa Obéé tsíímavá Itsaíikye. 6 Aabéhjáa Itsaíí tsíímavá ávyéjuube
Dabíikye. Aabéhjáa Dabíí tsíímavá Tsaromóoke Oríá táábadívu.
7 Aabéhjáa Tsaromóó tsíímavá Roboáake. Aabéhjáa Roboáá tsíímavá
Abíake. Aabéhjáa Abíá tsíímavá Áátsákeé. 8 Aabéhjáa Áátsa tsíímavá
Jotsapáake. Aabéhjáa Jotsapáá tsíímavá Joráake. Aabéhjáa Joráá
tsíímavá Otsíake. 9 Aabéhjáa Otsíá tsíímavá Joatáake. Aabéhjáa Joatáá
tsíímavá Acáake. Aabéhjáa Acáá tsíímavá Etsekíake. 10 Aabéhjáa Etsekíá
tsíímavá Manatséeke. Aabéhjáa Manatséé tsíímavá Amóoke. Aabéhjáa
Amóó tsíímavá Jotsíake. 11 Aabéhjáa Jotsíá tsíímavá Jeconíake tsíjtyehji
íñahbémuma. Téijyúhjáa Babiróónía múnáá hójtsiri méihdéejte ijraéému.
12 Aaméhjáa diityé hójtsí pañétú íjchívyéné boone Jeconíá tsíímavá
Tsaratiéeke. Aabéhjáa Tsaratiéé tsíímavá Tsorobabéeke. 13 Aabéhjáa
Tsorobabéé tsíímavá Abióoke. Aabéhjáa Abióó tsíímavá Eriakíikye.
Aabéhjáa Eriakíí tsíímavá Atsóoke. 14 Aabéhjáa Atsóó tsíímavá Tsadóoke.
Aabéhjáa Tsadóó tsíímavá Akíikye. Aabéhjáa Akíí tsíímavá Erióoke.
15 Aabéhjáa Erióó tsíímavá Ereatsáake. Aabéhjáa Ereatsáá tsíímavá
Matáake. Aabéhjáa Matáá tsíímavá Jacóóboke. 16 Aabéhjáa Jacóóbó
tsíímavá Jotséeke Maaríá tajii íjcyáábeke. Aanéhjáa diille Maaríá tsíímavá
Jetsóoke, 'Pájtyetétsoóbe' nééiyóné 'Críjtoó' némeííbyeke.
17 Éhduméhjáa Jetsóó ihdé múnáaúvu. Diibyéhjáa muurá Aavaráaúvú
tsíímavá tsáápiíkye. Aabéhjáa dsíjívénetu dííbyé hajchíyéjuco cámaavéné
éhnííñevu. Aabéhjáa idyé dsíjívénetu dííbyé hajchíyéjuco cámaavéne.
Ehdúhjáa icyóhbodu 'camácámá' llíyaatéhijcyámé 14-ihjyúvá Dabíiúvuke
ditye tsíímávanévújuco. Áábeúvudítyúhjáa idyé llíyaatéhijcyámé téhdunéré
14-ijyúva. Áijyúhjáa diityéké Babiróónía múnaa méénujcátsítyu
ityáhjámeke tsajtyé íiiñújivu. Téijyútúhjáa idyé ditye llíyaatéhijcyáné
téhdunéré 14-ijyúvá úújeténáa Críjtoréjuco tsíímávámeíñe.

Jetsocríjtoke Maaríá tsíímaváne
(Rc 2.1-7)

18 Íllúhjáa muurá teene Jetsocríjtoke tsáápille tsɨ́ɨ́mavá́ne: Dííbyéj
tsɨɨjúhjáa íjcyáille Maaríake Jotséé áábajáá ityáábávaki. Árónáacáhjáa di-
tyétsíi úcújcatsítyúné ɨhdéré tsúúca Maaríá eevá Píívyééberéhjáa ihdyu
Íapííchoj tééveri pícyoóne. 19 Aabéhjáa diibye Jotséé ɨ́mɨáábé iíjcyánéllii
tsá ímílléturó ehdu néállema iíjcyane. Áánélliihyéhjáa ɨ́jtsámeííbyé íllurájuco
díílleke ɨɨ́hvéjtsóiyóné múha wáájácútúnáaáca. Aabéhjáa tsá ímílletú
mɨ́amúnáake iwáájácutsóné muhdú dille íjcyane. 20 Ááneríhjyáa dibye
ɨ́tsámeíhíjcyánáa níjkyéjɨ múnáajpi ityúwá pañe dííbyedívú bóhówááveebe
nééhií:

—Jótsej, Dabíiúvú tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, tsá muhdú u ɨ́jtsámeíityú
dítyáába íjcyáille Maaríadítyu. Tsá muurá dille éévane ímityúné íjcyatúne.
Muurá ihdyu Píívyéébere Íapííchoj tééveri pícyoone éévalle. Ahdícyane
ihdyu wa duucu dííllekej. 21 Muurá tsɨ́ɨ́máváille wájpiíkye. Áábe mémei
Jetsóó dibye ihyájkímuke íimítyuháñetu pájtyetétsóíñélliíhye. Ehdúhjáa
níjkyéjɨ múnáajpi néé Jotséeke ityúwá pañe.

22-25 Ahdújucóhjáa dibye ipyééne díílleke újcujéné ihjyávu. Áállekéhjáa
tsá dibye dómájcotú dille tsɨ́ɨ́mávátúné hajchóta. Aanéhjáa tsúúca dille
tsɨ́ɨ́máváábeke meménuube Jetsóodívu. Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjyú
uubálle múnáájpij tééveri íllu néhdújuco:

Wájpiikye úújétúné badsɨ́jcaja éévaáhi. Aane tsɨ́ɨ́máváille wájpiíkye. Áábe
mémei Emanoée, ‘íjcyaabe Píívyéébe méémaá’ nééiyóne.

Ehdúhjáa Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri néhdújuco tene
pájtyene.

2

Waajácu múnaa Jetsóoke úújeténe

1 Aanéhjáa Jodéá iiñújɨvu dííbyeke tsɨ́ɨ́mavámé Beréé coomívú Heróódé
tééné iiñújɨ́ avyéjuube íjcyánáaáca. Áijyúhjáa nuhba tsáhícyánéjcutu tsaate
mɨ́ɨ́cúrú waajácu múnaa tsááme wajtsɨ́ Jerotsaréevu. 2 Aaméhjáa técoomí
múnáake nééhií:

—¿Kiá diibye éhneva jodíómú avyéjuube íjcyáííbyeke tsáápille
tsɨ́ɨ́mávaábe? Muurá íñe nuhba tsáhícyánéjcuri muha meíjcyame máájtyumɨ́
tsúúca dibye íjcyane úúbálléné mɨɨcúrúwake. Áánéllii muha metsáá dííbyeke
medúúruváváme.

3 Aanéhjáa idyé téhdure Heróódé tsúúca waajácúhi. Aanéhjáa dííbyeke
tsíwárejcáró pámeere teene Jerotsarée múnáamájuco. 4 Áánélliihyéhjáa
pihjyúcuube pámeekéré llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojtéke.
Áámekéhjáa dílloobe kiávú diibye Pájtyetétsoobe íjcyáííbyeke ditye
tsɨ́ɨ́mávaíñé néméíhijcyáne. 5 Áánélliihyéhjáa nééméé:

—Beréevu Jodéá iiñújɨri íjcyácoomívu. Íllúhjáa muurá Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi caatúnúhi:

6 Jodéá iiñújɨri ɨ́htsútú coomíjɨ́ íjcyánetu tsá íatéréecóómí Beréé íjcyatúne.
Muurá ámuha teene Berée múnaa tahñéjté meíjcyámedítyú tsaapi
íjcyaá ámúhá avyéjuube ámúhakye téhméííbye.

7 Ehdúhjáa ditye úúbállénéllii Heróódé pɨ́uvá wáájácúratúné
diitye mɨ́ɨ́cúrú waajácu múnáake. Áámekéhjáa dílloobe ímíñeúvú

múijyútújucóhjáa ímichi mɨ́ɨ́cúruwa bóhówaavéne. 8 Átsihdyúhjáa teene
Beréevu iwállóómeke neébe:
—Cána mepééne ímíñeúvú méwaajácute diibye tsɨ́ɨ́méneke. Aane ámuha
dííbyeke maájtyúmɨ́cooca oke méúúbálleco téhdure o dúúrúvaté dííbyeke.
9 Ehdúhjáa ávyéjuube Heróódé diityémá íhjyúvátsihdyu idyé pehíjcyámé
diibye mɨ́ɨ́cúrúwá tujkévetu. Aaméhjáa tsúúca tétsihvu úújeténáa
díbyéwu ijcyátsíí hallúvú mɨ́ɨ́cúruwa táchúúreevéhi. 10 Ááneríhjyáa
mítyane ímíjyuuvéme. 11 Aaméhjáa tééjá pañévú úcaavémé úújeté tsɨɨju
Maaríama íjcyáábéwúudívu. Áábéwúukéhjáa duurúvámé ɨmɨ́hmóúbánema.
Átsihdyúhjáa bohbánúmé dííbyéwúuke óóroó, ijtsiéétsoo, mííraá, éhdunévu.
12 Ááné boonéhjáa Píívyéébe diityéké ityúwá pañe néé Heróódé
ijcyáhullétú ditye iióómíjyúcóótuki. Ahdújucóhjáa ditye óómiñe íiiñújɨvu
tsiélletúréjuco.

Jetsóoma tsɨ́ɨ́jumútsí Ejíhtó iiñújɨvu úmɨváne

13 Aaméhjáa tsúúca íiiñújɨvu óómíñe déjuvu idyé tsiiñe níjkyéjɨ múnáajpi
Jotséedívú ityúwá pañe íbóhówáávéne néé dííbyeke:
—Maájkyéne méumɨ́vá dítyáábá nííhyoma Ejíhtó iiñújɨvu. Aame ámuha
méíjcyaá téhulle ámúhakye o nééné hajchóta. Muurá Heróódé néhcoó aadi
tsɨ́ɨ́méneówúuke ɨdsɨ́jɨ́vétsoki.
14 Ahdújucóhjáa ditye iájkyéne pééne tépejcójuco teene Ejíhtó iiñújɨvu.
15 Áhulléhjáa ícyahíjcyámé diibye Heróódé dsɨ́jɨ́vétúné hajchóta. Ehdúhjáa
pajtyéné Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri íllu néhdújuco:
Ejíhtori íjcyáábeke ó pɨ́uvá Hájchíwúuke.

Ávyéjuube Heróódé tsɨɨmédívú llííhyánutsóne

16 Aanéhjáa Heróódé ávyétá ɨhnáhó cayóbáávaté diitye waajácu múnaa
tsiélletúréjuco óómíñeri. Ááneméhjáa íjcyaabe lliihyánutsó wapímúj
tsɨ́ɨ́medívú míñéécú pijcyábatu llííñevu íjcyáméhjɨdípɨ́vu, diityéhjáa
waajácu múnaa míñéécú pijcyábájuco ípyée mɨ́ɨ́cúrúwake iájtyúmɨ́netu
íjcyáne ééveri íjcyáméhjɨdívu. Teenéhjáa Berée múnáaj tsɨ́ɨ́medívú
lliihyánútsoobe técoomí úníuri íjcyáméj tsɨ́ɨ́memájuco. 17 Ehdúhjáa pajtyéné
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Jeremíá íllu néhdújuco:
18 Ramáá ijcyátsihyi dsɨjɨ́vé maatyóbá mélleebóhi. Rakyéé muurá tahíjcyá
íááchimúhá ijraéémuj tsɨ́ɨ́mé dsɨ́jɨ́véneri. Aalle tsá ímílletú díílleke
mebóhɨjtsóne.
19-20 Aanéhjáa diibye Heróódé tsúúca dsɨ́jɨ́vénéllii níjkyéjɨ múnáajpi tsiiñe
Ejíhtovu Jotséedívú ityúwá pañe ibóhówáávéne nééhií:
—Maájkyéne wa meóómí ámuha ijraéémú iiñújɨvu. Tsúúca dsɨ́jɨvémé
tsɨ́ɨ́méneówúukée dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyáme.
21 Ahdújucóhjáa ditye óómiñe íiiñújɨvu. 22 Árónáacáhjáa diibye
Heróódé cápayóóvé íllíyéjuco Akyeráó teene Jodéá iiñújɨ́ avyéjuube
íjcyane Jotséé iwáájácúne íllityé téhullévú ipyééíyóneri. Ááneílliihyéhjáa
Gariréá iiñújɨvúréi pééme Píívyéébe diityéké ityúwá pañe téhullévúi ditye
pééityúné nééneílliíhye. 23 Aaméhjáa úújeté Natsaréevu diibyéhjáa Jetsóó
Natsarée múnáajpi íjcyaíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa
néhijcyádújuco.

3

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mc 1.1-8; Rc 3.1-9; Ja 1.19-28)

1 Téijyúhjáa Jóáa tsojtsó múnáajpi úwáábohíjcyá mɨ́amúnáake Jodéá
iiñújɨri ɨ́ɨnéubárá píívyétútsihyi. 2 Íllúhjáa úwáábohíjcyaábe:
—Méɨhvéjtsó ímityú ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá ɨ́jtsaméí
mécápayóóvé ɨ́mɨánejcúvuréjuco. Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe
íavyéjúejte meíjcya meke újcuíñé tsúúca méhdivu pɨɨhɨ́jucóóhií.
3 Diibyéhjáa Jóáádityu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá nééhií:
Mélléébooó ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyaabe keeváwu íllu úwaabóne:
"Méímibáávyé ímityú ámuha meícyahíjcyánetu tsaímíyéjuco ámuha
meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumɨ́vaki."
4 Aanéhjáa diibye Jóáa caméállómú ɨhjɨ́netu méénúmeíñé
wajyámúúnema íjcyáábéj pɨɨnétú ócájɨmɨ́ɨhé chiúcunúhi. Aabéhjáa
tsérééemuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa íímúhojpácyó ádohíjcyaábe. 5 Áábé
uwáábóhjáa illéébúcunú tsáácunúhijcyámé pahúllevátú Jerotsarée múnaaa,
pámeere teene Jodéá iiñújɨ múnaa, Joodááj pɨɨhɨ́rí íjcyáné iiñújɨ múnaa,
íjcyame. 6 Ááamedítyúhjáa muhdú iícyahíjcyanéhjɨ́ úúbállémeímyekéjuco
dibye tsótsohíjcyáné teene Joodáatu.
7 Áijyúhjáa tétsihyi mítyame paritséó imyémé íjcyáha múnáama, tsadot-
séó imyémé íjcyáha múnaa íjcyame idyé imíllerá téhdure itsójtsótsámeíñé
peecútére. Árómekéhjáa íllure tsɨjpájuúbe. Neebéhjápeé:
—Ávyeta ámuha ííñimyémúeméjté meíjcyámeke ¿múha ámúhakye néé
peecútéré ámuha teene meméénúneri mepájtyetéiyóné Píívyéébe meke
méimítyuháñé hallútú ɨ́cúbáhraíñé méúmɨ́wari íjcyánetu? 8 Ɨmɨáánė
ámuha metsójtsótsámeíñé meímílléhajchíí ímityúné ámuha meícyahíjcyáné
meɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyá téénerejuco ámúhadityú
ibóhówaúcunúki. 9 Tsá múu nééetune: "Muha muurá Aavaráaúvúj
tsɨɨménémúhaabe meíjcyámeke tsá ɨɨná múúhakye pajtyéityúne." Tsá
múu ehdu íhjyúvatúne. Muurá íñe néwayúúné íjcyárónetu Píívyéébe
ípívyéjtsóiyá tsíjtyeke Aavaráaúvúj tsɨɨménémúháábeke. 10 Aabe muurá
téhmehíjcyá ímityúmeke iwáágóoíñé éhne múúne tsaapi ibájtsoháñetu
ímiñe néévátuhéhjɨ́ iíllóne cóvajtsódu. 11 Muurá ihdyu ɨ́mɨáánė ámúhakye
ó tsótsohíjcyá nújpácyori ámúhá imityú ámuha meɨ́hvéjtsómé ɨ́jtsaméí
tsíhdyuréjuco cápáyóóvémeke. Ááanetu ihdyu íjcyaabe táhboone úwáábóiibye
ávyeta táehníííñevu ɨ́htsútuube íjcyáábeke íjtyúhápáájɨ́ubáré o tácórɨúcu
dííbyedívú o pɨɨhɨ́véityúroóbe. Diibye ihdyu ɨ́mɨáánė cáhcújtsómé pañévú
pícyoó Píívyéébé Apíícho. Ááanetu cáhcújtsótúmeke cúújúwá pañévú
waagóóiíbye. 12 Aabe muurá mɨ́amúnáake iímíbájchómeke dówajcároó
ímityúmedítyu. Ááne tsaímíyé pícyóóiibye diitye ɨ́mɨáámeke. Ááanetu
ímityúmeke waagóóiibye cúújúwá pañévú éhne múúne tríígotu íimíúhjɨ́
meújcúne íatéréene téjuuhójɨma mecóvajtsódu. Ehdúhjáa paritséómuke
neebe Jóáaá.

Jetsóó tsójtsótsámeíñe
(Mc 1.9-11; Rc 3.21-22)

13 Téijyúhjáa Gariréá iiñújɨtu Jetsóó péé Joodáavu Jóáa téhulle íjcyáábe
éllevu dííbyedívú itsójtsótsámeíki. 14 Árónáacáhjáa Jóáa néé dííbyeke:
—¿Aca muhdú cáábyerá uke ó tsójtsoó oke u tsójtsóíyóóbeke?
15 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:
—Árónáa ihdyu ú méénuú tehdu Píívyéébé ímillédújuco.
Ehdúhjáa dibye néénéllii Jóáa tsojtsó dííbyeke. 16 Aabéhjáa
itsójtsótsámeítsihdyu íjchívyeebe ɨ́ɨ́ténáa cáámetu Píívyéébé Apííchó ɨ́juuúdú
bóhówaavéné niityé dííbyedívu. 17 Áánáacáhjáa idyé téhullétúré cáámetu
Píívyéébe néehií:
—Áánu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

4

Jetsóoke Naavéné máváríjchóne
(Mc 1.12; Rc 4.1-13)

1 Aanéhjáa Jetsóó tsójtsótsámeíñé boone Píívyéébé Apííchó dííbyeke tsaj-
tyé ɨ́ɨ́néubá píívyétúné iiñújɨvu téhullévú Naavéné dííbyeke imávárijchoki.
2 Aabéhjáa téhulle 40 coojɨ́vájuco májchótuube íjcyaabe ajyábáávatéhi.
3 Áábekéhjáa Naavéné imújtátsóro néehií:
—Bo ɨ́mɨááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho
dípívyéjtsóne majchoj.
4 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:
—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tsá apááñéré májchó
tájpí meíjcyatúne. Muurá téhdure Píívyéébe meke néhdu meíjcyame tééne
tájpí méijcyáhi.”
5 Ehdúhjáa Jetsóó áñújcúnéllii tsajtyéébé dííbyeke Jerotsaréevúréjuco.
Áábemáhjáa nériívyemútsí cáámevu duurúvájá hallúvu. 6 Átsihvúhjáa idyé
neebe dííbyeke:
—Áyu cána ɨ́mɨááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdyu cátsiñíívyé
baavújuco. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Píívyéébe wálloó nijkyéjɨ múnáake uke ditye ityéhme ɨɨná uke ipájtyétuki.
Aabe tsá ɨ́ɨ́néúbatú u wápújúúvéityúne.
7 Ehdúhjáa Naavéné nééróná idyé Jetsóó néé dííbyeke:
—Téhdure muurá nééne dííbyé waajácúháámɨtu: “Tsá Máavyéjuube
Píívyéébeke memávárijchóityúne.”
8 Ehdúhjáa Jetsóó nééróná ɨ́hvéjtsótuube tsiiñe tsajtyé dííbyeke
cáméhbaú nɨ́jcaúvu. Áhbaú nɨ́jcáutúhjáa úújétsoobe páneere íííñújɨ́ avyéjuvu.
9 Áánemáhjáa neébe:
—Páneevúré íñeevu uke ó ájcuú u mɨ́móúúvéne oke u dúúrúváhajchííjyu.
10 Áánélliihyéhjáa Jetsóó dííbyeke nééhií:
—Dɨ́hne óhdityu, Náve Naavénej. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu
nééneé: “Máavyéjuube Mépiivyéébekéré medúúrúváábeke méɨ́ɨ́cúvéiyáhi.”
11 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu ílluréjuco dibye ɨ́hvéjtsoíñúné dííbyeke. Ááné
boonéhjáa nijkyéjɨ múnaáréjuco dííbyeke ɨ́ɨ́cuvéne.

Jetsóó úwáábótujkénúné Gariréá iiñújɨ múnáadítyu
(Mc 1.14-15; Rc 4.14-15)

12 Aanéhjáa téijyu tsojtsó múnáajpi Jóáake ditye cúvéhoojánúné
uubállé Jetsóó iwáájácúne péé Gariréá iiñújɨvu íhcyóómi Natsaréevu.
13 Ácoomíyíhjyáa wahájchotáré iíjcyáne ɨ́ɨneebe Capenaóovu, teene Gariréá
iiñújɨri íjcyáné unéúcóbá úníuri Tsaboróoo, Netaríii, íjcyáné dohjɨ́ba
múnáá iñújɨ́ɨcú úníuri íjcyácoomívu. 14 Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi Itsaíá íllu néhdújuco:

15 Jodíómú íjcyátúné mɨ́amúnaa ijcyá Gariréá unéú ijcyátsihyi Joodáá
úníuri, Tsaboróoo, Netaríii, íjcyáné dohjɨ́ba múnáá iñújɨ́ɨcuri.
16 Aame ícyahíjcyá ɨdáátsówu éhne múúne cúúvétsihyi meíjcyadu
ɨ́mɨáájú wáájácutúmé wágóóóvéiyóme. Árómema tsúúca
ijcyájúcoorónė ditye pájtyetéíyóné uwááboju.
Ehdúhjáa Itsaíá néehií.

17 Aanéhjáa Jetsóó úwáábótujkénuube néehií:

—Méɨhvéjtso ímityú ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá ɨ́jtsaméí
mécápayóóvé ɨ́mɨánejcúvuréjuco. Muurá tsúúca níjkyéjɨri íjcyaabe
Píívyéébe íavyéjúejte íjcyáímyeke újcúíñe éévé úújetéhi. Ehdúhjáa Jetsóó
úwáábótujkénuube néehií.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcune
(Mc 1.16-20; Rc 5.1-11)

18 Aabéhjáa Gariréá unéú úníuri péhíjcyaabe úújeté tsaatétsí íñáhbema
amómeke tsɨ́nuhíjcyámútsidívu. Tsáápi méméhjáa Tsimóo Péédoro.
Áánetúhjáa tsíjpi mémé Aderée. 19 Áámútsikyéhjáa neébe:

—Ookéréjuco meúráávye. Muurá íñe amómé lliiñája múnáajtétsí
ámuhtsi meíjcyámútsikye ó pícyoó mɨ́amúnáakéréjuco Píívyéébedívú ámuhtsi
meɨ́búwáávétsóíñé wákimyéivu.

20 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii teenémáyé ɨjtsɨ́nuuháñé ɨɨ́hvéjtsóne
peemútsí dííbyemáyéjuco.

21 Átsihdyúhjáa éhníííñéwúuri ájtyúmɨɨbe tsíjtyetsi íñáhbema
Jacóóboo, Jóáaá, íjcyamútsí cááni Tsebedéoma ɨhmɨ́ɨné pañe ɨjtsɨ́nú
pájáábohíjcyamútsikye. Ááamútsikyéhjáa idyé pɨ́úvaábe. 22 Aamútsíhjyáa
téhdure ɨhmɨ́ɨnema cáánikye ɨɨ́hvéjtsóne péé dííbyemáyéjuco.

Jetsóo mítyámeke úwaabóne
(Rc 6.17-19)

23 Páneerée Gariréá iiñújɨri muuha ímamyémuma Jetsóó úwáábooberé
pehíjcyá mɨ́amúnáake diityé pihcyáávejáané pañévu. Úwáábohíjcyaabée
ɨ́mɨáájú Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwáábóju diityéke. Aabée
bóhɨ́ɨtsohíjcyá páhduváré néene chémeháñeri chéméméhjɨke. 24 Ehdúu
dibye méénuhíjcyanéhjáa páneere Tsíiriá iiñújɨ múnaa iwáájácúne
tsívahíjcyá dííbye éllevu páhduváré néene chémeháñeri chéméméhjɨke:
Avyéháñeri íjcyámeke, naavémú ípañe íjcyámeke, méívatéméhjɨke, íjpi
vááúmeítyúneri chéméméhjɨke. Ááamekée bóhɨ́ɨtsohíjcyaábe.

25 Ávyetáa pahúlleváré múúhama dibye péhíjcyáhulle mítyame mɨ́amúnaa
dííbyeke úráávyehíjcyá Gariréaa, Decááporii, Jerotsaréee, Jodéá iiñújɨɨ,
Joodáá tsiñéjcuu, íjcyátsɨ́hjɨ múnaa.

5

Cáméhbaú hallúvú Jetsóó úwaabóne

1 Aamée dííbyedívú píhcyáávénéllii cáméhbáú hallúvú ácúúveébe.
2 Áábedívúu muha mepíhcyáávémeke pámeekéré úwáábóobe nééhií:

Muhdú nééné mɨ́amúnaa ímí íjcyane
(Rc 6.20-23)

3 Maímijyu ditye íjcyane ɨ́dátsó Píívyéébé icyánéjcú pɨáábójuri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá tehdu néémé wáábyuta dííbyé avyéju.
4 Maímijyu ditye íjcyane ɨ́dátsó kímóhcó nénehjɨ pátyehíjcyáme. Muurá Píívyéébe tehdu nénehjɨ pájtyémeke ímíjyúúvetsóhi.
5 Maímijyu ditye íjcyane 'mityáhmítyá' néétume ímí tsaɨ́ɨbuwáré ícyahíjcyáme. Píívyéébée diityéké iájcuíñé nééné iiñújɨ́ muurá diityé wáábyuta.
6 Maímijyu ditye íjcyane Píívyéébe ímillédú iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá tehdu néémeke pɨ́ááboobe dibye ímillédú éhnííñevu ímí ditye iíjcyaki.
7 Maímijyu ditye íjcyane pamévakéré ɨ́ɨdaatsólléne pɨ́ááboíhjcyáme. Muurá tehdu néémedi téhdure Píívyéébe ɨ́ɨdáátsóvéne pɨ́aabóhi.
8 Maímijyu ditye íjcyane panévatúré ɨ́mɨááméré iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá tehdu nééme tsaímíyé dííbyema ijcyáhi.
9 Maímijyu ditye íjcyane tsaímíyé pamévamáyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá tehdu néémeke ɨ́mɨááné Píívyéébe dilló ɨ́ɨtsɨ́ɨmedi.
10 Maímijyu ditye íjcyane ɨ́mɨáájú Píívyéébe néhdújuco ímí iúráávyéné déjúcotu ɨ́cúbáhrámeíhijcyáme. Muurá ehdu néémé wáábyuta dííbyé avyéjú ijcyá níjkyéjɨri.
11 Maímijyu ámuha meíjcyane tahñéjté ámuha meíjcyáné déjúcotu mɨ́amúnaa ámúhadi ɨ́ɨcúbáhrámedi iúúhɨ́vaténe nehníwu állíuháñé íhjyúvahíjcyáme. 12 Muuráhjáa ehdu nénehjɨ éíjyuúvú téhdure Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake patyéhijcyáhi. Ahdícyane tehdu nénehjɨ ámúhakye pájtyérónáa íllure méimíjyuhíjcyaco. Muurá tehdu ámuha meɨ́cúbáhrámeíhíjcyáne áhdó ávyeta ɨ́ɨné imíjyaú ámuha méíjcyaá níjkyéjɨri.

Píívyéébeke wáájácútúmé uwáábojte
(Mc 9.50; Rc 14.34-35)

13 Aame ííñújɨri ámuha méijcyá cánáámadu. Muurá teene cánááma iíímúnéllii meke pɨ́aabóhi. ¿Aca iíímútuca meke pɨ́áábóiyóne? Tsáhaá. Muurá tehdu tene nééca mewáágoóné mɨ́amúnaa ɨ́ɨteíñuhíjcyáiyáhi. Ahdu ámuha oke meúráávyénetu meɨ́hvetéhajchíí waagóojtéréjuco ámuha meíjcyaíñe.
14 Muurá peetédú ámuha méijcyá ííñújɨri ɨ́mɨáájú ámúhadítyú bóhówaúcunúhijcyáme. Muurá tsácoomi cáméhbáú nɨ́jcáuri íjcyacóómí tsá téévetúne. 15 Áhdure peete tsá múijyú tsíeménevu maávohjácóítyuróne. Muurá ihdyu cáámevu íboohówátsihvu mépicyóó tene iájchúcunúki. 16 Ahdu ámuha menééme ihdyu óvíi ɨ́mɨáánéré ámuha memééénúnetu mébóhówaúcunú teene iájtyúmɨ́ne tsijtye iávyéjújtso dúúrúvaméré níjkyéjɨri íjcyaabe Méécáánikye.

Píívyéébé taúhbaju Jetsóó úwaabóne

17 Álliúúmé ihdyu méɨjtsúcunúdí Píívyéébé taúhbajuu, dííbyé ihjyú uubálle múnaápe úwáábohíjcyanéhjɨɨ, íjcyane o tútávajtsóvaabe o tsááneé. Muuráhjáa ihdyu o tsáá muhdú teene taúhbaju néhijcyáné ímíñeúvú mɨ́amúnáadívú o bóhówájtsoki. 18 Aane ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé muurá Píívyéébé taúhbaju tsá múijyú wágóóóvéityú páneere níjkyéjɨma ííñujɨ wágóóóvérónáaáca. Muurá páneere dííbyé waajácúháámɨtu néhíjcyanéhjɨ́ pájtyeé muhdú tene néhijcyádújuco. 19 Muurá tsaate dííbyé taúhbajúúnetu ɨ́ɨhtsúnéwu íjcyaróné cáhcújtsotúmé múhdurá dárɨ́ɨvehíjcyámé tsá ávyejúúlléméityú dííbyé avyéjuvu. Áánetu panéváré dííbyé taúhbajúúné ímí cáhcujtsómé téjɨjtójuco mɨ́amúnáake úwáábohíjcyámé dííbyé avyéjú níjkyéjɨri íjcyanévú avyéjúúlléméiíhi. 20 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé eene taúhbajúúné uwáábojtémá paritséómú múhdurá ícyahíjcyádú ámuha meíjcyáhajchíí tsá múijyu ámuha meíjcyáityú Píívyéébé avyéjúejte.

Cááyóba ímityúné íjcyánetu Jetsóó úwaabóne
(Rc 12.57-59)

21 Muurá ámuha méwaajácú éíjyuúvúu ámúhá ɨhdé múnáaúvuke íllu némeíñe: "Tsá múu mɨ́amúnáake dsɨ́jɨvétsotúne. Muurá tehdu néémema ɨhnáhooíñé tene ímíbájchómeíñe." 22 Áhdure ámúhakye o néé tsaate íñahbéjtedívú cáyobáávatéróné muurá téhdure ápíchó diityé hallúri. Áhdure idyé tsaaté ehdɨ́ɨvá tsijtye néhajchíí diityémá ímityúné ímibájchojte teene ímíbájchoóhi. Áhdure tsíjtyeke ávyéta néhní úhbámé hallúrí ápíchó teene cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéiyóne.

23-24 Áánéllii múu díñahbéébema ímityúné ámuhtsi medárɨ́ɨvéjcatsíhajchíí ímíbáchójcatsíhi. Áijyu ihdyu Píívyéébeke dúúrúvámeíhíjcyátsihvu tsíeméné u tsájtyéneri u dúúruváné ímí ɨjtsúcunúúbe.

25 Téhdure múu tsaatémá ámuha ímityunéhjɨ́ ditye ímíbájchóhullévú metsátyéjcatsíhajchíí téhullévú iúújetétúné ɨhde ímíñeúvú cánáájánújcatsí ávyéjujtédívú ámuha mecúvéhoojánútsójcatsítyuki. 26 Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé tsá muurá cúvéhóójatu ámuha meíjchívyéityuró páneere ámuha maáhdótúhajchííjyu.

Ihdícyámema mɨ́amúnaa dómácójcatsíñetu Jetsóó úwaabóne

27 Tsúúca muurá ámuha méwaajácú éhnéhjáa éíjyuúvú méɨhdé múnáaúvuke Píívyéébe íllu úwaabóne: "Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne." 28 Áhdure idyé ámúhakye o néé muurá tsaapi pevénéré tsáápílledi úmúúpívyérónáa tsúúca dííllema múu dómácójcatsídyú ímityúné méénuube ɨ́ɨjtsaméí pañe.

29 Ahdícyane díhyállúuri u ɨ́ɨténeri ímityúné u méénúíyóneri u úmúúpivyéhajchíí múu waagóó teéu. Óvíjyuco ihdyu tsau díhyálluu u wájyúrou wágóoovéné u ímíjpyeté tsáijyu múúne páneere díjpi ímí nééroobe cúújúwá pañévú u wágóóóvénáaáca. 30 Áhdure díhyójtsɨri ímityúné u méénune uke tútávátsóhajchíí múu waagóó téhojtsɨ. Óvíjyuco ihdyu téhojtsɨ u wájyúrohójtsɨ́ wágóoovéné u ímíjpyeté tsáijyu múúne páneere díjpi ímí nééroobe cúújúwá pañévú u wágóóóvénáaáca.

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.9; Mc 10.11-12; Rc 16.18)

31 Áhdure muurá tsúúca ámuha méwaajácú ámúhá ɨhdé múnáaúvukée
Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íllu úwaabóne: "Tsaapi múu méwakye
ɨɨ́hvéjtsócooca díílleke ajcú teene úúbálléné waajácúhaamɨ́vu." 32 Árónáa
ámúhakye o néé muurá tsaapi méwakye ímítyunévú méénutsó tsíjpiima
ícyahíjcyátúrólleke dibye ɨ́hvéjtsolle tsíjpiikye tájɨ́váneri. Áhdure diibye
díílleke táábávaabe ímityúné meenú méwamájɨ́ɨ́ tsíjpí táábama iíjcyáneri.

Meíhjyuvádújuco memééníiyóné Jetsóó úwaabóne

33 Áhdure idyé muurá ámuha méwaajácú éíjyuúvúu ámúhá ɨhdé
múnáaúvuke Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íllu úwaabóne: "Tsane múu
ɨ́mɨáánetúré imyéénuíñé Píívyéébe lléébónáa dííbye mémé idyómajcóné
meenú muhdú iñéhdújuco." 34 Árónáa ámúhakye o néé téeméné ámuha
meméénútuki. Tsá múu néétune: "Bo óvíi níjkyejɨ muhdú ijcyá o
állíhajchííjyu." Muurá Píívyéébé avyéjúré teéne. 35 Áhdure tsá múu néétune:
"Bo óvíi ííñujɨ muhdú ijcyá o állíhajchííjyu." Muurá Píívyéébe éhnéré idyé
teene ííñujɨ. Áhdure idyé tsá múu néétune: "Bo óvíi Jerotsaréé muhdú
ijcyá o állíhajchííjyu." Muurá Píívyéébe ɨ́htsútuube ávyéjuube íjcyáábe
cóómíyé técoómi. 36 Áhdure idyé díhñíwau íjcyáróutu tsá múu néétune:
"Bo óvíi muhdú táhníwau ijcyá o állíhajchííjyu." Muurá u nééjuri tsá
tsájɨ́ubáré llíjcyáítyuró díhñíwácotu. Áhdure tsá tsájɨ́ubáré cúúvenúítyuró u
nééjuri. 37 Áánéllii múu ɨ́mɨáánéjuco íjcyane ápáhajchíí nééhií: "Éée ɨ́mɨááné
tehdújuco teéne." Áánetu ɨ́mɨááné íjcyatúné múu ápáhajchíí nééhií: "Tsáhaá
tehdu néénejɨ́ɨ́vari." Ehdu iíhjyuváné tsá múu éjkétsotú Píívyéébedítyu.
Muurá tehdu meíhjyuváné Naavénedítyúré tsááhií.

Mepɨ́ámeíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.29-30)

38 Áhdure muurá ámuha méwaajácú éíjyuúvúu ámúhá ɨhdé múnáaúvuke
tsiiñe Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íllu úwaabóne: "Tsáápiikye íhyálluu
tsijpi bóhdúcúúbé hálluu téhdure bóhdúcúúveéhi. Áhdure tsáápí ihwájɨ́
wápíyuúcúúbeéhjɨ́ wápíyúúveéhi." 39 Árónáa ihdyu ámúhakye o néé hií:
Tsá múu ámúhakye ímityúné tsaate dárɨ́ɨ́véhajchíí pɨ́ámeítyúne. Áhdure
tsaate ámúhakye méénúhajchíí tsá múu pɨ́ámeítyúne. 40 Áhdure idyé tsaate
ámúhama tsane iímíbájcho ɨpɨ́úvámedítyú ámúhá caaméeja dójtúcúhajchíí
múu ɨɨ́ná néétuméré ɨ́hvejtsó téhdure hállúeja ámúhá tsuucójá dibye
itsájtyeki. 41 Téhdure tsaate ámúhakye 'múúhá pííchutátú múúhakye
mépɨáábó wahájchotáwu' néhajchíí múu tsajtyé diityémá ehníííñevújuco.
42 Áhdure tsaate ámúhakye tsíííñé pɨáábó táúmeíhajchíí múu pɨ́aabóhi.
Áhdure tsaate ámúhakye tsíeméné bóónétu ióómíchoíñé táúmeíhajchíí múu
ajcúhi.

Meke múnáájtsórómeke mewájyune Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.27-28, 32-36)

43 Muurá ámuha méwaajácú mɨ́amúnaa íllu úwáábócatsíhijcyáne: "Uke
wájyúmemáyé múu wajyújcatsíhi. Áánetu uke múnáátsohíjcyámeke tsá múu
wájyutúne." 44 Árónáa ámúhakye o néé hií: Ámúhakye múnáájtsórómeke

múu wajyúhi. Áhdure ámúhakye múhdurá dárɨ́ɨ́vérómé hallúvú múu
pɨááboju táúmeí Píívyéébeke. 45 Áijyu ihdyu ámuha méíjcyaá ɨ́mɨáánė
ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyáábej tsɨ́ɨ́me. Diibye muurá núhbake ájchutsó
pámeere ímityúróméhjɨma ɨ́mɨáámélliíhye. Áhdure nííjyaba állétsohíjcyaabe
ɨ́mɨájɨ́jtó úráávyehíjcyámema téjɨjto úráávyehíjcyátúrómélliíhye. 46 Muurá
ámúhakye wájyúmekéré ámuha mewájyúhajchíí tsá ɨ́mɨá wájyú tene
íjcyatúne. Ehdu ámuha mewájyújcatsíñé tsá Píívyéébe ímí ámúhadívú
ɨ́jtsúcunútúne. Muurá ímityúmé íjcyarómé téhdure diityéké wájyúmeke
wajyúhi. 47 Áhdure ámúhakye ímí náhbévahíjcyámemáyé ímí ámuha
meíhjyúváhajchíí tsá ámuha ɨ́mɨáámé meíjcyatúne. Muurá téhdure
Píívyéébeke wáájácúturómé ímí iíjcyámema ímí ihjyúvájcatsíhi. 48 Ahdícyane
ɨ́mɨáámėré múu ijcyá ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyaabe ɨ́mɨáábé íjcyadu.

6

Ɨmɨáánéré memééнune Jetsóó úwaabóne

1 Tsá múu mɨ́amúnaa ámúhadi iúllévenúkíyé méénutú ɨ́mɨájɨ́jtó ámuha
meúraavyéne. Muurá tehdu ámuha meméénúhajchíí níjkyéjɨri íjcyaabe
ámúháj Caani tsá ímí ámúhakye ɨ́jtsúcunúityúne.
2 Áánéllii múu ɨ́dáátsómeke ɨpɨ́aabóné tsá úbálléjcatsítyú eene ímityúmé
bañú múnaa íjcyame méénuhíjcyádu. Diitye muurá teene méénuhíjcyá
pihcyáávejáané pañévú, ulléjɨjtónéj pɨɨnévú, mɨ́amúnaa ɨ́mɨáámé ditye
íjcyane ɨɨ́jtsúcunúkíye. Aane téénetu ámúhakye ɨ́mɨáánetúré o néé ápááñéré
tééne áhdójuco íjcyane mɨ́amúnaa diityéké dúúrúvahíjcyáne. 3 Áánéllii
múu tsaatéké pɨ́aabó téévéneúvúre. 4 Áijyu ihdyu ámúháj Caani pane
wáájácuube ímí ámuha meméénuhíjcyáné ɨɨ́ɨ́téne tééne áhdó ámúhakye
pɨ́ɨáboóhi.

Píívyéébema meíhjyuváné Jetsóó úwaabóne
(Rc 11.2-4)

5 Áhdure tsá múu Píívyéébema ámuha meíhjyúvácooca eene diitye
ɨ́mɨáámeúvúdú bañú múnaa íjcyame méénuhíjcyádú méénutúne.
Muurá eene pihcyáávejáané pañévú ulléjɨjtóné úniúvú Píívyéébema
ihjyúvahíjcyámé mɨ́amúnaa ɨɨ́ɨ́térokíye. Aane ɨ́mɨáánetúré diityédítyú
ámúhakye o néé ápááñéré tééné áhdójuco íjcyane mɨ́amúnaa diityéké
dúúrúvahíjcyáne. 6 Áánéllii ihdyu múu dííbyema iíhjyúvácooca ɨ́mɨjcóhó
pañévú iwátáháávéne ihjyúvá múha wáájácútúnáaáca. Áijyu ihdyu
ámúhakye pɨ́ɨábóiíbye.
7 Áhdure idyé tsá múu ihdícyanéhjɨ́ré íhjyúvatú dííbyema
iíhjyúvácoóca. Pane tsá múu bɨwáánéré wápɨhtsúcuhíjcyatú dííbyeke
wáájácutúmé méénuhíjcyádu. Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ditye bɨwáánéré
wápɨ́htsánuhíjcyánetu dibye diityéké illéébóne áñújcúiyóne. 8 Ahdícyane
tsá múu diityédú néétune. Muurá ihdyu Méécáání tsúúca waajácú ɨɨná
méhdityu pɨ́htone dííbyekéi metáúmeítyúrónáaáca. 9 Áánéllii múu íllu
ihjyúvá dííbyema:
Múúháj Caáni níjkyéjɨri u íjcyaábej, uke muha máávyéjujtsó dúúrúvamére.
10 Aabe ihdyu díavyéjuvu múúhakye dúúcúne u ímillédú múúhakye

túkevéjtso ííñújɨri muha meíjcyámeke muhdú níjkyéjɨri u
méénuhíjcyádu. 11 Aabe ihdyu óvíi múúhakye majchóvú ú
ácuhíjcyá paíjyuváré tééne tájpí muha meíjcyaki. 12 Áhdure muha
ímityúné memééénuhíjcyáné múúhadi dɨ́dáátsóvéne dábajɨ́ɨ́vé
múúhakye ímityúné méénuhíjcyámedi muha meɨ́dáátsóvéne
teene maábájɨ́ɨ́vehíjcyádu. 13 Áhdure múúhakye ɨ́hvéjtsótuubéré
pɨ́ááboíjcyá mávaríjchojúúnevu muha metáhjátsámeítyuki. Muurá
ɨ́htsútuube múijyú muhdú u íjcyáítyuube páné avyéjuubéré ú ijcyáhi.
Áyu tehdújuco. Ehdu múu Píívyéébema ihjyúváhi.
14 Ahdícyane muurá ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyaabe ámúhadi
ɨ́ɨ́dáátsóvéne ábájɨ́ɨ́veé ámuha ímityúné memééénuhíjcyáné tsijtye
ámúhama ímityúné méénuhíjcyáné diityédí ámuha meɨ́dáátsóvéne
maábájɨ́ɨ́véhajchííjyu. 15 Ááanetu ámuha diityédí meɨ́dáátsóvétúhajchíí
téhdure tsá dibye ámúhadi ɨ́dáátsóvéityúne.

Píívyéébema meíhjyúvácooca tsáijyu majcho meáwañe Jetsóó úwaabóne

16 Áhdure múu ámuha tsáijyu dííbyema meíhjyúva majcho maáwácooca
tsá kehdóvéméhjɨúvú íjcyatú eene bañú múnaa íjcyame mɨ́amúnaa
iúllévenúkíyé ícyahíjcyádu. Muurá ɨ́mɨáánetúré o néé apááñéré tééne
áhdójuco íjcyane mɨ́amúnaa diityédí úllévenúhijcyáne. 17-18 Ahdícyane
dííbyema ámuha meíhjyúva majcho maáwácooca tsá múu boohówáneúvú
méénutúne. Óvíi ihdyu dííbyere ámúháj Caani waajácú tehdújuco ámuha
meméénuhíjcyáne. Áijyu muurá ámúhakye pɨ́ááboíibye.

Ímí níjkyéjɨri meíjcyáné uwáábo
(Rc 12.33-34)

19 Tsá múu ííñújɨri iéhnéváíyóneri tsúúrámeítyú múhajchótá tééne tájpí
ámuha meíjcyáíyóneríjɨ́ɨ́vari. Muurá ámuha tééne tájpí meíjcyáronéhjɨ́
ámúhadívú tútávááveéhi. Áhdure naní múnaa ámúhadívú ɨ́cúbáhraáhi.
20 Ááanéllii múu tsúúrámeí níjkyejɨ́vú Píívyéébe ámúhakye ávyéjuutétsóíñeri.
Teene ihdyu tsá múijyú muhdú ámúhadívú íjcyáityúne. Áhdure tsá téhulle
naní múnaa íjcyáityú ámúhá avyéjú ámúhadívú tútávájtsóiyóme. 21 Muurá
kénejcú éhníííñevu ímí ámúhakye pájtyénéjcuríyéjuco ámuha meɨ́ɨ́jɨ́veíñe.

*Méhállu*ú*úcú peetédú nééneé*
(Rc 11.34-36)

22 Muurá ámúhá hálluúúné peetédú nééneri ámuha ɨ́mɨáánéré
meɨ́ɨ́téneri metsúúrámeíhajchíí teene ámúhadítyú bóhówaúcúnuúhi.
23 Ááanetu ímityúnéré ámuha meɨ́ɨ́téneri metsúúrámeíhajchíí tééneturé
ámuha mébóhówaúcúnuúhi. Áijyu muurá Píívyéébé icyánéjcúejte
ámuha meíjcyaróné tsáhájuco wáájácúmeíityú íllurejuco ámuha
metútáváávénélliíhye.

Mɨ́jɨjtócú meúraavyéné tsá ímityúne
(Rc 16.13)

24 Tsá muurá tene ímíítyuró míítyétsikye ámuha maávyéjuubéváne.
Muurá tsáápiikyéré ímí ámuha méɨ́ɨ́cúvéiyá cáábyeké éhníííñevu ámuha
mewájyúúbeke. Ááanetu tsijpíiyo ɨ́ɨ́cúvérátuube imíchi ámuha mewájyútuúbe.

Ehdu néénéllii tsá tene ímityú Píívyéébeke meúraavyémé metsúúrámeíñé mityane meéhnéváíyóneri.

Ihñéjteke Píívyéébe téhmene
(Rc 12.22-31)

25 Ahdícyane ámúhakye o néé tééne tájpí ámuha meíjcyáneríyé
meíjyácunútu majchoo, adoo, wájyamuu, íjcyáneri. ¿Aca páneere ɨɨná
ámúhadi íjcyáne tájpí tsaímíyé ámuha méíjcyáiyáhi? Tsáhaá, muurá
ijcyáné tsane tééne tájpí éhníííñevu ímí meíjcyane. 26 Cáhawáá méɨjtsúcunu
wahpéjteke bajtsóubáré múijyú méénútúrómeke diibye ámúháj Caani
níjkyéjɨri íjcyaabe máchótsohíjcyáne. Aanéjɨɨ muurá diityé ehníííñevu
ámuha mɨamúnaa méwajyúmeíhi. Ááméke ámúhakye Píívyéébe tsá
ɨɨnetú pɨhtótsóityúne. 27 ¿Aca íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú iiye éhníííñevu
cáámenútsámeííyoóbe? Íjcyáábejɨɨvari.

28 Aanéjɨɨ óvíjyacóóné ámuha meɨjtsámeíhijcyáné ámuha
mewájyamúúváíyóneri. Cáhawáá méɨjtsúcunu wajcóháñé múhdutú
píívyehíjcyáné pevétáré íjcyaróne. 29 Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóó
tsijtye ávyéjujté ehníííñevu íjcyáróóbé avyéjú wajyámu ímí tsá úújetétú
teene wajcóháñe ímivu. 30 Ehdu muurá Píívyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá
wajcóháñé wahájchotáré ímiñe íllúhwuúré tsúúca chémene. Aabéjɨɨ awáá
muurá ámúhakye éhníííñevu tsaímíyé téhmeéhi. Ehdu teéne, ámuúha
cáhcujtsópítyúné mɨamúnaaj. 31 Ehdu muurá páneere Píívyéébe tájpíyé
ijcyáhi. Ááénéllii tsá múu néétune: ¿Aca ɨɨná íñe mémájchoóhi? ¿Aca
ɨɨnemá íñe méwajyámú méújcuúhi? Tsá múu ehdu ɨjtsámeítyú Píívyéébe
íjcyátúcoocájɨɨvari. 32 Muurá ihdyu Píívyéébeke cáhcújtsotúmé ehdu
ɨjtsámeíhi. Ááénetu tsá ámuha tehdu menéjúcootúne. Muurá ámúháj Caani
níjkyéjɨri íjcyaabe waajácú ɨɨná ámúhadítyú pɨhtone. Aabe ihdyu ámúhakye
pɨáábooóhi. 33 Ááénéllii múu tsane ámúhadítyú pɨhtóróneri ɨɨcúvetúmé
tsúúrámeíhijcyá múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke iúráávyéne dííbyé avyéjuvu
iúcáávéíyóneri. Áijyu muurá tsá ámúhakye dibye ɨɨnetú pɨhtótsóityúne.
34 Ááénéllii tsá múu ɨjtsámeítyú muhdú ámúhá úmɨwa íjcyáneri. Múu
iíjcyájcóójɨri muhdú iíjcyáneríyé ɨjtsámeíhi. Muurá Píívyéébe ámúhakye
pɨáábohíjcyaá panévatúré pajcóójɨváre.

7

Tsijtye múhdurá íjcyáneri meíhjyúváítyuróne
(Rc 6.37-38, 41-42)

1 Ahdícyane tsá múu tsijtye múhdurá íjcyáneri íhjyúvatú Píívyéébe
ámúhakye iñéétu téhdure ímityúmé ámuha meíjcyane. 2 Muurá tsíjtyeke
ámuha ímityúné medáɨɨvéhajchíí téhdure ámúhakye Píívyéébe méénuú
muhdú ámuha diityéké memééénuhíjcyádu. 3 ¿Aca ɨveekí ámuha
méijyácunúhijcyá ámúhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyéwuúné íjcyáneri
ámúhá hálluúúné pañe úménebááné íjcyane wáájácúmeítyúme? 4 Muura
úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyame tsá ámúhá nahbémuke ámuha
menééítyuróne: “Cána muha ámúhakye mebóhdo eene wááhyene ámúhá
hálluúúné pañe íjcyane.” 5 ¡Ávyeta bañú múnaa ámuha meíjcyame pánehjɨdú
ímɨáámeúvúdú ámuúha! Tujkénú méwaagóoméí eene úménebááné ámúhá

hálluúúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha máájtyumḯmé mebóhdo teene wááhyene ámúhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdu nééne tsá múu tsaate wahdḯḯváné imítyúwu méénúneri íjyácunútú tsáijyu múu éhnííñevu ímityúné ámuha meméénuhíjcyáme.

6 Tsá muurá ámuha ḯmɨáánevu oohímyeke maájcúítyuró bóónétu íllure ámúhakye dḯgújcúíyómeke. Áhdure muurá tsá ícyááve méénímudívú ámuha mepóvɨhjúcúítyuró íllure téuhjɨ tádḯrḯhcóíyómedívu. Ehdu nééne tsá múu ḯmɨáájú Píívyéébé uwááboju bañúháñé úwáábotúne.

Píívyéébeke pɨááboju metáúmeíñe
(Rc 11.9-13; 6.31)

7 Múu táúmeí Píívyéébeke tééne tájpí ámuha meícyahíjcyáné ámúhakye dibye iájcuki. Métsúúraméí ímí ámuha meíjcyáíyóneri ámúhakye dibye ɨpḯááboki. Áhdure métáuméí ámúhakye dibye ityúkévéjtsoki. 8 Muurá tééne tájpí iíjcyáne táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyeke pḯááboóbe. Dííbyeke túkevéjtsoju táúmeímyeke túkévéjtsoóbe.

9 ¿Aca ijcyámé tsaate ámúhadítyú ḯjtsɨɨméné majcho táúmeícyooca néewayúvúré ájcúiyóme? 10 Áhdure ¿aca amóóbeke tetsɨ táúmeíñáa ííñimyédívúré ájcúiyóme? 11 Muurá ímityúmé ámuha mḯamúnaa meíjcyarómé méimíllé ḯmɨáánevúré ámúháj tsḯḯmeke maájcune. Aanéjḯḯ awáá muurá ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyaabe imíllé dííbyeke ámuha metáúmeímyeke ḯmɨáánevúré iájcune.

12 Muurá ámuha méimíllé mḯamúnaa ímí ámúhama íjcyane. Áánéllii múu iéhnéjcutu diityémá ḯmɨáámére ijcyá ditye téhdure ámúhama ḯmɨáámé iíjcyaki. Ehdu muurá Píívyéébe meke úwaabó Moitséeúvú waajácúháámɨtu, téhdure tsijtye dííbyé ihjyú uubálle múnáá waajácúhaamḯnetu meke úwaabóne.

Ɨmɨájḯjto
(Rc 13.24)

13 Múu ḯhnáhó íuráávyé néérojḯjtó úraavyé níjkyejḯvú meúújetéjḯjto. Muurá íjcyajḯjtó tsḯjɨjto tsaímíyé meíjcyajḯjto. Árónáa téjɨjto meúráávyerómé nihñéétsihvúré méḯcúbáhrámeíhi. Árojḯjtó muurá mítyame úraavyéhi. 14 Áánetu ḯhnáhó íuráávyé néérojḯjtó meúraavyémé méúújeté múijyú muhdú meíjcyáítyúhullévu. Ájɨjto uhjémére úraavyéhi.

Muhdú meíjcyánetu méwaajácúmeí muhdḯḯvamé meíjcyane
(Rc 6.43-44)

15 Tsáma téɨɨbúwá meíjcyá állíu múnaa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómeíhíjcyámeke. Muurá pánehjḯdú éhne imíwu obééjámú íjcyadu ḯmɨáámeúvúdú ámúhakye nahbévahíjcyá ávyeta bájú oohímyédú néémeé. 16 Muurá téévetúné téeméjté íjcyánetu méwaajácú állíu múnaáré ditye íjcyane. Cáhawáá méɨjtsúcunuj, tsá muurá múijyú wacyónejke baaco néévaítyuróne. Tsá átéréehe múijyú ḯmɨááné néévaítyuróne. 17 Áhdure ḯmɨááhé tsá múijyú átéréene néévaítyuróne. Áánetúré méwaajácú keehé ḯmɨááhé íjcyane. 18 Muurá oove íjcyane néévané uméhé tsá néévaítyuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahíjcyahe tsá ḯmɨááné

néévaítyuróne. 19 Áánéllii múúne átéréehe meíllóne mécóvajtsóhi. 20 Aane muurá úmehééné méwaajácú keehé ímɨááhé íjcyane iñéévatúre. Ahdu ɨ́ɨvane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú állíu múnáake muhdú ditye íjcyánetúre.

Píívyéébe íavyéjuvu újcuímye
(Rc 13.25-27)

21 Muurá oke ávyéjuubévahíjcyárómeke tsá pámeekéré níjkyéjɨri íjcyaabe Méécááni Píívyéébe íavyéjuvu újcúityúne. Muurá ihdyu dibye ímillédú íjcyámekéré újcúiibye íavyéjuvu. 22 Muurá muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchómeícyooca mítyame oke avyéjuubévaá iíllityénemáye. Aame oke neéhi: "Ávyéjuúbej, muurá muha díuwááboju méúwáábohíjcyáhi. Aame dimyémeri muha méwáámíuhíjcyá naavémuke tsaaté pañétu. Ehdu muha dimyémeri méméénuhíjcyá méénúráityúronéhjɨ." 23 Ehdu oke ditye néérónáa ó neé diityéke: "Íllure ámuha máallíhi. Keenéiyó ámúhakye o wáájacúne. Muurá ímityúné ámuha méícyahíjcyáhi. Aame meɨ́ɨné óhdityu." Éhdure ó neé diityéke.

Míítyétsi íahpa ánúmeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mc 1.22; Rc 6.47-49)

24 Ahdícyane íñe caabyé o úwaabóné illéébóne tehdújuco íjcyaabe muurá éhne múúne wájácúnéjcuube cóhpétsihvu ihjya méénuubédu. 25 Muurá ávyéta cóhpé ihjya dibye méénúnáa kííjyébama nííjyaba mítyane álléneri téhiñe ɨ́hnáhó cáájávéróneri tsá muhdú teja íjcyatú ávyéta cóhpé nétsihvu dibye méénúnélliíhye. 26 Áánetu íñe o úwaabóné lléébójúcóóroobe ímí íjcyátuube muurá éhne múúne wájácúnéjcútuube cóhpétútsihvu néwáyúúhá hallúvúré ihjya méénuubédu. 27 Muurá ihdícyátsihvúré dibye ihjya méénúnáa nííjyaba ávyétá ɨhnáhó kííjyébama íjcyáneri téhiñe cáájavéné teeja wááoja cáhvyabáhi.

28 Ehdúu Jetsóó úwáábóneri ullévenúme. 29 Ávyétá ímíi úwáábohíjcyaabe diityéké tujkévéwu ávyéjuube múúne íhjyúvajɨ́jtójuco. Tsáháa dibye úwáábohíjcyatú taúhbájú uwáábojte úwáábohíjcyádu.

8

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mc 1.40-45; Rc 5.12-16)

1 Aabée Jetsóó teene cáméhbautu níítyéébeke mítyame mɨ́amúnaa úraavyéhi. 2 Áánáacáa tsaapi íjpi chájááveebe dííbye éllevu itsáane dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhɨ́ɨtsóne?

3 Áánélliihyée neébe:

—Mu ihdyu tehdújucoj. Ehdúu néébere dííbyeke dócárájcóneri tsúúca bóhɨ́ɨbe. 4 Áábekée neébe:

—Tsáma tsaatéké dúúbálledí íñe muhdú u bóhɨ́ɨne. Tsapéhdúré llúúváábe éllevu péene dííbyedívú dúhjétsámeítyeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu Píívyéébeke tsíeméneri ú ɨ́ɨcúveé téénetu mɨ́amúnaa iwáájácu u bóhɨ́jucóóne. Ehdúu Jetsóó néé dííbyeke.

Tsodáhómú avyéjúúbé úníu múnáájpikye Jetsóó bóhɨ̈tsóne
(Rc 7.1-10)

5 Átsihdyúu muha Jetsóoma Capenaóovu meúújeténáa romáánómú
tsodáhómú avyéjuube dííbye éllevu itsáane pɨáábó táúmeíhi. 6 Neebépeé:
—Ávyéjuúbej, táúníu múnáajpi chémeebe ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhrámeíhi.
Aabe tsáhájuco íjpi vááúmeítyúne.
7 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—Cána bo o péé o bóhɨ́ɨ̈tso dííbyeke.
8 Áánélliihyée neébe:
—Avyéjuúbej, muurá íñe tsíjtye múnáajpíyé o íjcyaabe ɨ́dátsó o néébe jávú
tsá u ááhɨ́véítyuróne. Áánéllii ihdyu uke o néé íchihdyúré u íhjyúváné
tujkéveri dibye ibóhɨ́ɨ̈ki. Muurá ó cáhcujtsó dibye bóhɨ̈ɨ̈íñe. 9 Muurá
táavyéjujte oke táuhbáné ó méénuhíjcyáhi. Áhdure tsodáhómuke o táuhbáné
méénuhíjcyáme. Muurá tsáápiikye diityédítyú tsiéllevu o wállóócooca
peebe téhullévu. Áhdure tsáápiikye o pɨ́úvácooca tsaábe. Áhdure táúníu
múnáájpikye tsíeménevu o táuhbáné méénuúbe. Ahdícyane ó waajácú u
néécooca táúníu múnáajpi bóhɨ̈ɨ̈íñe.
10 Ehdúu diibye tsodáhómú avyéjuube nééneri iúllévenútsihdyu neebe
tétsihyi íjcyámeke:
—Ɨmɨáánetúré o néé tsá muurá tsáápíubáré tamúnaa ijraéémudítyú
cáhcújtsotú íñe áánu cáhcujtsódu. 11 Ehdu muurá pahúllevátú tsaaímyé
mítyame ijraééemú íjcyáturómé íñe áánu romáánómuube cáhcujtsódú ímí
Píívyéébeke cáhcújtsoímye. Aame dííbyé avyéjuvu úcaavémé nahbévájcátsií
majchóháñeri Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámema. 12 Áánetu
ijraééemudítyú mítyame wágóóóveé ícyuuvétsíí pañévú Píívyéébé avyéjutu
ímichi diityé wáábyuta íjcyárónetu. Aame tétsihyi ɨ́cúbáhrámeímyé tahíjcyaá
íhwáñeene ɨ́ɨ̈hdónema.
13 Ehdúu iñééné boonétú tsiiñe neebe diibye tsodáhómú avyéjúúbeke:
—Áyu wa dipye dihjyávuj. Óvíi ihdyu u cáhcujtsódú íjcyane úúma díúníu
múnáajpi bohɨ́ɨ̈hií.
Ehdúu Jetsóó nééné tujkéveríhjyáa tsúúca bóhɨ̈ɨ́be.

Péédoró báábeke Jetsóó bóhɨ̈tsóne
(Mc 1.29-31; Rc 4.38-39)

14 Áhdurée dííbyema muha Péédoró javu mepéénáa diibye Péédoró baabe
áíívyeri chémelle ícyuwájá pañe. 15 Áállekée Jetsóó íhyójtsɨtu ékéévéneri
tsúúca bóhɨ̈ɨ̈lle múúhakye májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhɨ̈tsóne
(Mc 1.32-34; Rc 4.40-41)

16 Tépejcóo Jetsóo éllevu tsivámé naavémú ípañe íjcyáneri chéméméhjɨke.
Áámé pañétúu ijchívyétsoobe diityéke. Áhdurée tsííñe chémeri íjcyámeke
bóhɨ́ɨ̈tsoóbe. 17 Ehdúu Jetsóó méénuhíjcyá téijyu Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáajpíhjyáa Itsaíá íllu néhdújuco: “Dííbyere méhdityu páhduváré nééne
chémeháñé waagóóhi.” Ehdúhjáa Itsaíá néhdújuco dibye méénuhíjcyáne.

Jetsóoke iúraavyéné ímílleróme
(Rc 9.57-62)

18 Áábedívúu téijyu mítyanéjuco mí́amúnaa píhcyáávénéllii múúhakye
neebe muha únéúcóbá tsiñéjcuvu mepájtyeki. 19 Áánáacáa tsaapi taúhbájú
uwááboobe dííbye éllevu itsááne nééhií:
—Uwáábooóbej, ó imíllé úúmaye o péhijcyáné kiávú u péhullévújuco.
20 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:
—Muurá iyámé óówamu íjcyarómé íhyéjúnema téhejújí pañe
icyúwaki. Áhdure wahpéjté ijcyá icyúwáítsí́hjɨma. Áánetu muurá íñe
Mí́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsá tahjyáúbamáyé o íjcyatúne.
21 Áijyúrée idyé tsaapi dííbye déjuri péhíjcyámedítyú néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ói o péé llihíyo éllevu. Óvíi ihdyu múijyú óhdivu dsí́jí́veebe
úúmayéjuco o úllehíjcyaki.
22 Áárónáacáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Óvi ihdyu tsamééré ɨ́mɨájɨ́jtó úráávyetúmé cúúújcatsí ɨdsí́jí́vécoóca. Wa
ihdyu ookéréjuco duráávyej.

Kííjyébama nohjɨ Jetsóó ɨ́hvetétsóne
(Mc 4.35-41; Rc 8.22-25)

23 Átsihdyúu muha mɨ́ɨ́neri mepéé únéú tsiñéjcuvu. 24 Áánáacáa ávyéta
tsɨ́jpá nééné kiijyébari mítyane nohjɨ íjcyane múúhakye pámaúcúiyáhi.
Áijyúu Jetsóó cuwáhi. 25 Áábekée muha ɨ́ɨ́cúi maákyéjtsóne menééhií:
—¡Ávyéjuúbej, meke pájtyetétso! ¡Tsúúca mémájcánuúhi!
26 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—¿ɨ́ɨ́neríami ámuha méíllityé ayájú ɨhnáhóhajaj? ¡Tsáháikyéha ímí ámuha
mecáhcújtsotú Píívyéébeke!
Ehdúu múúhakye iñétsihdyu kííjyébama nohjɨ íjcyane úhbaabe tene
ɨ́ɨhvetéki. Ahdújucóo tene ɨ́hveténé dáíhañéréjuco. 27 Ehdúu téijyu Jetsóó
méénúneri muha meúllévenúne ménéjcatsíhi:
—¿Muubáami aabye íjcyáábeke muhdú kííjyébama nújpacyo lleéboj?

Tsaaté pañe naavémú íjcyane
(Mc 5.1-20; Rc 8.26-39)

28 Aanée tsúúca muha tsíñejcúeúvú méúújeté Gadáárá iiñújɨvu.
Áánáacáa dííbyeke míítyétsi cáhdahɨ́ró naavémú ípañe íjcyamútsí níjkyénéj
pɨɨnéréhjáa ícyahíjcyamútsi. Aamútsíhjyáa apííchówu nééмutsi tétsii
ícyahíjcyánéllii tsá múha tétsii úllehíjcyatúne. 29 Aamútsíi Jetsóoke
kévádijcyó ílluú:
—¡Múhtsikye ihdyu pátsáríjcyodí Píívyéébé Hajchi u íjcyaábe! ¡Tsáhái
muurá ɨ́cúbáraméi éévé íjcyatúne!
30 Áijyúu tétsíij pɨɨhɨ́rí mítyame jéémú meenímú majchóri. 31 Áánélliihyée
naavémú diityétsí pañe íjcyame Jetsóoke nééhií:
—Múúhakye íjtyétsí pañétú u wáágóóhajchíí aatye méénímú
pañévuréjuco muha meújcámeíiñe.
32 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Wa ihdyu méújcaméí diityé pañévuj.
Ahdújucóo ditye iíjchívyéne újcámeíñé diityé pañévuréjuco. Aamée únéú
pañévú cáhtsíñibámé májcanúhi.
33 Ehdúu méénímuke tene pájtyéneri diityé tehméjté ávyétá ɨhnáhó
íllityéhi. Áánemáa ɨ́ɨ́cúi tétsíij pɨɨhɨ́rí íjcyáméhjɨ éllevu ɨdsɨ́ɨ́néne úúballémé

muhdú tene pájtyene. 34 Áánélliihyée pámeere tsáácunú Jetsóo éllevu.
Aamée dííbyeke néé tétsihdyu muha mepéékií.

9

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 2.1-12; Rc 5.17-26)

1 Ahdújucóo muha meóómiñe bɨwáhullévúré múúhá coomívu. 2 Átsihyíi
muha meíjcyánáa Jetsóo éllevu tsaate tsivá íjpi vááúmeítyúúbeke ɨ́ɨ́botári.
Aamée dííbyeke cáhcujtsóné iwáájácúne dííbyeke ɨ́ɨ́téne neébe:

—Llíhij, wa íllurájuco dímijyúúvej. Muurá tsúúca úhdi o ɨ́dáátsóvéne
díimítyú ó ábájɨɨvéjucóóhií. Ahdícyane tsáhájuco ɨɨná díhyallúrí
íjcyájúcootúne.

3 Ehdúu Jetsóó nééne tsaate taúhbájú uwáábojte illéébóne ɨ́ɨ́buwáánné
pañe nééhií:

—¿Aca ɨ́veekí eene aabye ímityúné ihjyúvá Píívyéébe ímí dííbyedívú
ɨjtsúcunúnejɨ́ɨ́vari? 4 Ehdúu ditye ɨ́jtsámeíñé Jetsóó iwáájácúne néé di-
ityéke:

—¿Aca ɨ́veekí ámuha ímityúné óhdityu méɨ́jtsámeíhi? 5 ¿Aca muhdú ámuha
oke méɨjtsúcunúhi? Áánerá ó piivyété mɨ́amúnáadi o ɨ́dáátsóvéne diityé
imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne. Áánéllii ó piivyété áánúke o nééneé:
"Úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú úúma ó ímíbajchóhi." Áhdure ó piivyété o
nééneé: "Dímíjpyeténe dipye." 6 Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumɨ́
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípivyéévéebe muhdú o méénune.

Ehdúu diityéké iñétsihdyu tsiiñe neebe dííbyeke:

—Dímíjpyeténe eene dɨ́ɨ́hbotámá dipye dihjyávu.

7 Ahdújucóo dibye pééneé. 8 Ehdúu Jetsóó méénúneri mɨ́amúnaa
iíllityéne Píívyéébeke ávyéjujtsó dúúrúvaméré dííbyé ɨhtsúturi dibye ehdu
méénúnélliíhye.

Matéoke Jetsóó újcune
(Mc 2.13-17; Rc 5.27-32)

9 Tsáijyúu Jetsóó oke Matéoke ájtyumɨ́ múúhá iiñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta
dsɨ́ɨ́dsɨke o áhdótsohíjcyátsihyi o íjcyáábeke. Aabée oke nééhií:

—Ookéréjuco duráávyej.

Ahdújucóo o pééne dííbyemáyéjuco.

10 Áábemáa téijyu tahjyávú muha mémajchóhi. Áhdurée tsijtye téénere
dsɨ́ɨ́dsɨ́ ahdótso múnaa múúhama majchóhi. Áhdurée tsijtye ímityúmé ijcyá
múúhama. 11 Áámekée ɨ́ɨ́téne paritséómú néé múúhakye:

—¿Aca ɨ́veekí eene ámúhá uwááboobe majchó aatye ímítyúmema?

12 Aanée Jetsóó illéébóne néé diityéke:

—Tsá muurá taabóóbé bóhɨɨme tsaímíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá
ihdyu chéméméhjɨkéré táábóóbe. 13 Cáhawáá ímíñeúvú meéévé ámuha
mewáájácu Píívyéébé waajácúháámɨtu tsátsii nééneé: "Muurá tsá
apááñéré o ímílletú ámuha oke Píívyéébeke iyámedi meɨ́ɨ́cúvehíjcyáne.
Téhdure ó imíllé ámuha paméváváyé meɨ́daatsólléjcatsíñe." Ahdícyane
tsáháa ɨ́mɨáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímítyúme wáábyú

o tsáá diityéké téénetu o ímíbáávyétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye ɨ́ɨbúwááveki. Ehdúu Jetsóó néé paritséómuke.

Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mc 2.18-22; Rc 5.33-39)

14 Áhdurée tsáijyu tsojtsó múnáajpi Jóáá mamyémú Jetsóo éllevu itsááne dííbyeke dilló tsáijyu Píívyéébema iíhjyúvácooca majcho iáwahíjcyánetu. Néémépeé:

—¿Aca ɨ́veekí tsáijyu muha paritséómuma Píívyéébema meíhjyúvácooca majcho mááwahíjcyánáa tsá dímamyémú áwahíjcyatúne?

15 Áánélliihyée neebe diityéke:

—¿Aca tsaapi ityáábávácooca wáñehjɨ́vaténevu dííbyé miñútso múnaa tsááme kímóóvéiyá dííbyedívú iwájtsɨ́coóca? Ehdu nééne támamyémú tsá kímóóvéítyuró diityémá o íjcyáné hajchóta. Árónáa ihdyu ɨ́mɨááné íjcyaíñé diityédítyú o pééiñe. Áijyu ihdyu óvíi muhdú iñéhajchíí awámye.

16 Tsá muurá tene ímityú wájyamu tsúúcáaja béhbátu mepájaabóne. Muurá íllure teeja menijtyúcooca éhnííñevu táváajcároba. 17 Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpácyo bíínojpácyó mepícyoone tsúúcáau mɨ́ɨ́héneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsáráúúvéhulle táváajcó tsúúcáau. Áijyu muurá wágóoovéné tsanéécújuco bíínójpácyoma cahpáyu. Áánéllii ihdyu béjpácyo mépicyóó bééú pañévúré muhdú tsanéécú iíjcyátuki. Ehdu nééne tsá tene ímityú ɨ́hdééné uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne.

Tsaatépɨke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mc 5.21-43; Rc 8.40-56)

18 Ehdúu Jóáá mamyémuma Jetsóó íhjyúvánáa tsaapi avyéjuube wajtsɨ́ múúhadívu. Aabée dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néé dííbyeke:

—Ájyúwa íhyajchíí óhdivu dsɨ́jɨvéhi. Árónáa ó waajácú dille óóma tsiiñe bóhɨ́ɨíñé u péébe díílleke u dócárájcóneri.

19 Áánélliihyée téhullévú péébema muha mepééhií. 20 Aamée muha téhullévú mepéénáacáhjáa tsáápille 12 pijcyábájuco díílleke ichémé tujpácyó ɨ́hvetépityúneri ɨ́cúbáhrámeíhíjcyalle pɨ́ɨhɨ́vé Jetsóodívú idyéju éhnéjcutu. 21 Aalléhjáa dómajcó dííbyé wajyámú ‘muurá éhne íwajyámú íjcyaróné o dómájcóhajchíí ó bóhɨ́ɨhi’ iñéénema. Éhdúhjáa ɨ́ɨjtsámeíñe dómájcolle dííbyé wajyámu. 22 Aanéhjáa iwáájácúne díílledívú iyévóóvéne neébe:

—Ɨ́ɨnerí kímóóvedíñe, Wáhaj. Muurá Píívyéébeke ímí u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúúca u bóhɨ́ɨne.

Éhdúu Jetsóó nééneméyé ɨ́mɨááné tsúúca bóhɨ́ɨlle.

23 Aamée muha tsúúca méúújeté diibye avyéjuube Jáiró javu. Áánáacáa mityane tééjá pañe mɨ́amúnaa kímóóveri íjcyame máátyóba májtsí méénuhíjcyáhi. 24 Áámekée Jetsóó nééhií:

—Cána méijchívyéi áachívuj. Muurá tsá dille dsɨ́jɨvetúne. Íllure cúwalle.

Éhdúu Jetsóó nééneri íllure goocómé dííbyedi. 25 Áámekée tééjá pañétú iíjchívyétsóné boone iiyéjuco dibye iúcáávéne díílléwúuúvú hójtsɨtu ékééveténeri tsúúca bóhɨ́ɨlle. 26 Ehdúu Jetsóó méénúné uubállé páneere tééné iiñújɨ múnaa waajácúhi.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímíjpyetétsóne

27 Aanée tétsihdyu muha tsúúca meóómíñáa míityétsi hállúvátumútsí
múúha déjutu dsɨɨnéríyé tsáámutsi dííbyedi wánijcyámeíhi. Íllúu neemútsi:
—¡Múhtsidi bo dídaatsóvé Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej!
28 Aanée muha meícyahíjcyajávú mewájtsítsihvu Jetsóó dilló
diityétsikye:
—¿A ámuhtsi mécáhcujtsó ámúhtsikye o ímíjpyetétsóiyóné ámúhtsí
hálluúúne? Ááné́lliihyée neemútsi:
—Éée Ávyéjuúbej, muhtsi mécáhcujtsóhi.
29 Ehdúu dityétsí néénéllii diityétsikye íhyálluúúné idyócárájcóne neébe:
—Ámuhtsi mecáhcujtsódújuco íjcyane tsúúca ámúhtsí hálluúúné
ímíjpyetéhi.
30 Ahdújucóo ɨ́mɨááné tsúúca íhyálluúúné ímíjpyetémútsí tsaímiyéjuco
ɨ́ɨtene. Ááámútsikyée bóíjcyuube muucá teene dityétsí iúúbállétuki.
31 Árónáacáhjáa tétsihdyu óómimútsí péé úbálléjcatsímútsíyé pámeekéré
tétsíhjɨ múnáake.

Íhjyúvátúúbeke Jetsóó íhjyúvatsóne

32 Ááámútsi déjuvúu idyé tsaate tsivá íhjyúvátúúbeke Jetsóo éllevu
naavéné ípañe íjcyáábeke. 33 Ááabé pañétúu diibye naavéneke dibye
íjchívyétsóné boone tsúúca ihjyúvájúcoóbe. Ááneríi mɨ́amúnaa iúllévenúne
néehií:
—Ávyeta tsá múijyú ehdu nééne múha méhdityu méénune
maájtyúmɨtúne.
34 Árónáacáa paritséómú néehií:
—Aadi muurá eene naavémuke ichívyétsohíjcyá páñétúejpi naavémú
avyéjuube pɨ́áábóneríye.

Mɨ́amúnáadi Jetsóó ɨ́dáátsovéne

35 Ehdúu Jetsóó cómíñeri úwáábooberé pehíjcyá mɨ́amúnáake Píívyéébé
avyéjutu íjcyáné uwáábóju diityé pihcyáávejáané pañévu. Aabée
bóhɨ́ɨtsohíjcyá panéva chémeháñeri íjcyáméhjɨke. Téhdurée ihjyáhañévúré
tsaatéké úwáábooberé pehíjcyáhi. 36 Aabée ɨ́dáátsóvehíjcyá mɨ́amúnáadi
éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyatúmé ɨdáátsówu íjcyadu nééme
dííbye éllevu tsáámedi. 37 Ááamedítyúu neebe múúhakye:
—Ɨmɨááné mítyame mɨ́amúnaa ijcyá Píívyéébé avyéjuvu ditye
úcáávéíyóné uwáábóju úwáábómeíiyóme. Árónáa téené uwáábojte tsá
pahdu íjcyatúne. 38 Ááné́llii múu táúmeí páné aabájaabéré íjcyaabe
Píívyéébeke dibye éhnííñevu uwáábojtéké ipícyo ditye iúwáábo tsíjtyeke
dííbyé avyéjuvu ditye iúcááveki.

10

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye iíjcyaki
(Mc 3.13-14; Rc 6.12-16)

1 Aanée téijyu Jetsóó muuha ímamyémuke pihjyúcú 12-meva muha
meíjcyámeke. Ááamekée múúhakye ájcuube ɨ́ɨhnáhootu dííbye mémeri tsaaté

pañétú naavémuke muha meíjchívyétsohíjcyaki, panéva chémeháñeri íjcyámeke muha mebóhǵǵtsohíjcyaki.

2-4 Aamée muuha ílluúme: Tsimóo Péédoroo, íñahbe Áderéee, Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsii, Perípee, Batoroméee, Tomáaa, ííñújǵ avyéjúúbé wáábyutáa dsǵǵdsɨke o áhdótsohíjcyaabe oo Matéoo, Apéó hajchi Tadéó dííbyere 'Rebéo' némeííbyee, cananíjtámúejpi Tsimóoo, diibyée Jetsóodívú bóónétu méénútsóiibye Jóóda Ijcaríóótee, éhdume.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wállooone
(Mc 6.7-13; Rc 9.1-6)

5 Éhdúmekée múúhakye Jetsóó uwáábovu iwállóómeke íllu pítyajcóhi:
—Tsáma ihdyu mépehdí jodíómú íjcyátúmé iñújɨɨnévu. Áhdure Tsamááriá iiñújǵ méúújedíñe. 6 Ijraéémú pañévúré métsajtyécó íñe uwááboju éhne múúne obééjámú mújtame ɨdáátsówu íjcyadu néémé pañévu. 7 Aame méúwáábohíjcyaco nijkyéjɨri íjcyaabe Pííivyéébe mǵamúnáake íavyéjuvu újcúíñe éévé tsúúca úújeténe. 8 Áhdure mébóhǵǵtsohíjcyaco dsǵjǵvéméhjɨke, íjpi chájáávéneri chéméméhjɨke, páhduváré nééne chémeri íjcyáméhjɨke. Áhdure tsaaté pañe naavémú íjcyámeke méwaagóohíjcyaco. Ehdu tamyémeri táɨhnáhori ámuha meméénúiñévú ámúhakye ó ajcú pevénére. Áánéllii tsá ámuha maáhdótsóityú ámuha diityéké mepǵáábonéhjɨ.

9 Aame ihdyu métsajtyédí dsǵǵdsɨke. 10 Áhdure métsajtyédí tsíjyahjɨ ámúhá wajyámúúnee, ámúha májchoo, ámúháj túhápaajǵnee, éhdune. Ámúhá cuujúí íjcyaróné métsajtyédíñe. Ámuha mepǵaabóméré ámúhakye pǵáábohíjcyaá panévatúre.

11 Aame múu tsácoomívú iúújetécooca nehcó tsaatéké ámuha tétsii meíjcyáné hajchótá ími ámúhakye pícyóóímyeke. 12 Aane tsaaté javu ámuha meúújetécooca múu ímíñeúvú ihjyúvá diityéma. 13 Aame ímílléhajchíí múu diityémá ijcyá ámúhaj tééveri diityéké Pííivyéébe ɨpǵáábokí. Áánetu ditye ímíllétúhajchíí tsáhájuco múu ǵǵcúvetú diityédi. 14 Téhdure tsácoomí múnaa ámuha diityéké meúwáábóíyónéhjɨmáyé ímíllétúhajchíí méǵǵcuvéjúcohdí diityédi. Íllurájuco ámúháj tuhááñe ííñú mépíchóújcámeícyó 'tsá múúhá hallúrí tene íjcyatú ámúhakye muha meúwáábóiyóné ámuha meímílletúne' nééiyóne. Ááne tsiéllevúréjuco mépeeco tétsihdyu. 15 Muurá ǵmɨáánetúré o néé tehdu nééme ǵcúbáhrámeíiñe éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnaa ǵcúbáhrámeíñé ehnííñevu muhdú mǵamúnaa ícyahíjcyáné diityémá ímíbájchómeícyoóca.

Jetsóoke úraavyémé ǵcúbáhrámeíñe

16 Ahdícyane íñe ámúhakye ó wallóó obééjámuke bájú oohímyé pañévú mewállóóiyódu. Aane ihdyu wajácútsi méíjcyaco éhne múúne ííñimye ǵǵcúi meke pállójcoíñúdu. Árónáa ihdyu tsá múu muucá tútávájtsotúne. Ɨmɨáámeré múu ijcyá ǵjuumu íjcyadu. 17 Aame ihdyu tsáma imíchi méíjcyaco. Muurá tsaate ámúhakye túkevéjtsojté éllevu itsájtyémeke pihcyáávejááné pañévú wápáájcoóhi. 18 Áhdure ámúhakye tsajtyéimye ávyéjujté éllevu óhdityu íjcyáné uwáábojuu ámuha meúwáábohíjcyáné hallútu. Áijyu téhdure tétsihvu ámuha diityéké meúwáábooó jodíómú íjcyátúrómeke.

19 Aane ámúhakye ditye ékéévécooca tsá múu áábímyeítyú muhdú
iíhjyúváíñeri. Muurá ihdyu Píívyéébere ámúhakye túkévéjtsoó ámuha
meíhjyúvaki. 20 Tsá ámúhá ɨ́jtsaméityu tsááne ámuha meíhjyúváityúne.
Muurá ihdyu ámúháj Caani Píívyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyanéré
ámúhakye túkévéjtsóneri ámuha méihjyúvaáhi.

21 Aane muurá mɨ́amúnaa ávyétá imítyú dárɨ́ɨvéjcátsiíhi. Muurá tsané
nahbémú íjcyarómé lliihyánújcátsiíhi. Áhdure cáánimu íjcyárómema lli-
ihyánújcatsíimye. 22 Áhdure mítyame ámúhakye múnáájtsoó oke ámuha
meúráávyéné déjúcotu. Aane ehdu nééronéhjɨ́ tsaímíyé nihñéétsihvúré
áábucúmé ihdyu pájtyéteéhi. 23 Áhdure tsácoomí múnaa ámúhakye
ímityúné dárɨ́ɨvéhajchíí múu técoomítyú péé tsícyoomívuréjuco. Muurá
íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé tsiiñe
ó tsááiñe ámuhái pámeekéré ijraéémuke íñe óhdityu íjcyáné uwáábojúvú
mewáájácútsótúnáaáca.

24 Muurá tsaapi mamye tsá íuwáábóóbé ehnííñevu íjcyatúne. Áhdure
tsáné avyéjúúbé úníu múnáajpi tsá dííbyé ehnííñevu íjcyatúne. 25 Aane
muurá íñe ámúhá avyéjuube o íjcyároobe o ávyejúúllémeítyúhajchíí
téhdure tsá ámuha maávyejúúllémeíityúne. Muurá oke Betsebóodívú
imyéménúúbeke állíu múnáájpidi díllohíjcyáme. Aaméjɨ́ɨva muurá
ámúhakye iávyejúúllétúne téhdure díllooóhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi
(Rc 12.2-7)

26 Árónáa ihdyu máááábímyeídí mɨ́amúnaa ámúhakye méénúíyóneri.
Muurá tehdu nénehjɨ ámúhakye pátyehíjcyáné tsá tétsihvúré nɨ́jkéváityúne.
Muurá páneere ɨɨná memééénuhíjcyáné bóhówáávеéhi. 27 Áánéllii íñe
ámúhakye o néhijcyáné múu tsíjtyeke úúballéhi. Tsá idyé úúbálletúmé
ámuha meíjcyáityúne. 28 Ahdícyane tsá múu áábímyeítyú mɨ́amúnaa
ámúhakye dsɨ́jɨ́vétsóíyóneri. Muurá tsá ditye píívyetétú ámúhakye
iwáágóóiyóné Píívyéébedítyu. Apáábyéré ihdyu diibye piivyété ámúhakye
iwáágoóné ávyeta múijyú ámuha meíjchívyéityúmé meɨ́cúbáhrámeííyóné
cuujúwá pañévu. Áánéllii múu apáábyedíyé Píívyéébedi áábímyeíhi.

29 Muurá coomɨ́comútsí míítyétsíwuúcú tsájɨ́ɨhwuúré áhdómeíhi.
Ehdu áyá áhdómeíyómedítyú muurá tsá tsaapi ámúháj Caani Píívyéébe
wáájácútúnáa dsɨ́jɨ́véítyuróne. 30 Aabe muurá páneere ámúhá níwáujɨ́ɨné
íjcyaróné waajácú múhdújɨvá íjcyane. 31 Áánéllii tsá ɨ́ɨnerí ámuha
maááábímyeíityúne. Muurá diitye coomɨ́mú wájyúmeíñé ehnííñevu ámuha
méwajyúmeí Píívyéébedívu.

Jetsóoke meúraavyéné metóónúítyuróne
(Rc 12.8-9)

32 Muurá oke iúraavyéné tóónúmeítyúmeke ó bóhówájtsoó níjkyéjɨri
íjcyaabe Llihíyodívu. 33 Áánetu íllure tóónúmeíhíjcyámé hallúvú ó úúbálleé
Llihíyoke tahñéjté ditye íjcyatúne.

Jetsóó hallútú mɨ́amúnaa tsárílléjcatsíñe
(Rc 12.51-53; 14.26-27)

34 Aane méɨjtsúcunúdí ííñújɨvúu o tsááne mɨ́amúnaa tsaímíyé iíjcyaki.
Muuráhjáa ihdyu o tsáá táhallútú ditye itsárílléjcatsíki. 35 Muurá tsaapi
tsarílleé cáánikye oke dibye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure tsáápille tsarílleé
tsɨ́ɨjuke tééné hallútu. Áhdure íbáábeke íaaja tééné hallútúré tsarílleéhi.
36 Ehdu muurá tsaméére múnáátsójcátsií oke tsaate imúnáadítyú
cáhcújtsóné hallútu.

37 Muurá oke iwájyúné ehníííñevu tsaméére cáánímuma ɨ́ɨtsɨɨme
wájyújcatsíhajchíí tsá ɨ́mɨáané tahñéjté ditye íjcyatúne. 38 Áhdure oke
iúráávyéné déjúcotu ɨ́ɨcúbáhrámeíiyóné ímílletúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.
39 Muurá ííñújɨri iímillédúré iíjcyáneri tsúúrámeímyé wágóóóveéhi. Áánetu
ookéréjuco ímí iúráávyéneri tsúúrámeímyé pájtyéteéhi.

Tsíjtyeke ímí meɨ́ɨcuvéné Píívyéébé ímí ɨjtsúcunúne
(Mc 9.41)

40 Muurá ámuha táwákimyéí memééénúmeke ɨ́ɨcuvémé okée wálloobe
Llihíyomájuco múhtsikye ɨ́ɨcuvéne. 41 Aame tsaímíyé Píívyéébé wákimyéí
méénúmeke ɨ́ɨcuvémé tééne áhdo újcuú tsahdúré diityéma. Áhdure idyé
tsijtye Píívyéébeke úráávyehíjcyámeke tsaímíyé ɨ́ɨcuvémé tééne áhdó újcuú
tsahdúré diityéma. 42 Aane diitye táuráávye múnáake nújpácyo dɨ́ɨvanévú
ájcume téhdure újcuú tééne áhdo.

11

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi
(Rc 7.18-35)

1 Ehdúu Jetsóo muuha 12-meváké iúwáábótsihdyu péé tsiéllevu tééné
iiñújɨ́ comíñevu téhulle iúwááboki.

2 Áánáacáhjáa cúvéhóójari tsojtsó múnáajpi Jóáa íjcyaabe tsúúca waajácú
ehdu Jetsóó méénuhíjcyáne. Áánélliihyéhjáa wálloobe míítyétsikye
ímamyémudítyú dííbye éllevu. 3 Aamútsíi neevá dííbyeke:

—¿Ava diibyéjuco uu Pájtyetétsoobe éhneváa ííñujɨvú u bóhówáávéííbyeke
muha meɨ́tsohíjcyaábej? ¿Mityá tsáhái diibye u íjcyatúnej?

4 Ehdúu dityétsí Jetsóoke néérónáa neebe diityétsikye:

—Meóómíñe méuubállé Jóááke íñe muhdú o úwááboobe
méénúráítyúronéhjɨ́ o méénune ámuhtsi maájtyumɨ́ne. 5 Méúúbálleco
hállúvátuméhjɨ́ hálluvájucóóne, úllétuméhjɨ́ úlléjucóóne, íjpi chájáávéneri
chémeméhjɨ́ bóhɨɨ́ne, lléébótuméhjɨ́ tsúúca lléébone, dsɨ́jɨvémé tsiiñe
bóhɨɨ́ne. Áhdure méúúbálleco ɨ́dáátsóméhjɨke pajtyéteju tsúúca
úwáábómeíñe. Énehjɨ páneere méúúbálleco dííbyeke. 6 Maímijyu ihdyu
oke cáhcujtsómé íjcyanej.

7 Ehdúu iñééné boone diityétsi déjuvu neebe múúhakye diibye Jóááádityu:

—¿Acáa Jóáá ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyáábedívú ámuha
mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méɨjtsúcunú dííbyeke? ¿A ámuháa
méɨjtsúcunú éhne múúne úmehe kííjyébari vááúmeídyú páhduváré dííbyé
ɨ́jtsaméí nééneé? 8 ¿A tsané ímíyée úcámeíhíjcyaábe? Muuráhjáa tehdu
iújcámeícyá tsá ihdícyátsihyi dibye íjcyáityuróne. Muuráhjáa ávyéjujté
jaaháñé pañéiyo diíbye. ¿Aanée muubá ɨ́mɨáané diíbye? 9 ¿Mityá Píívyéébé

ihjyú uubálle múnáajpíi diíbyej? Ɨmɨáánée diibyéjuco. Árónáacáa tsíjtyé
ehníííñevu diíbye. 10 Dííbyedítyú muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Ó pícyoó dɨ́ɨhde tsáápiikye dibye iúúbálle mɨ́amúnáake ditye iímíbáávyéne
ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.
11 Aane ɨ́mɨááné tsá dííbyedu tsijtye néétune. Árónáa níjkyéjɨri íjcyaabe
Píívyéébé avyéjúejtédítyú ɨ́ɨdáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméií diibye Jóáá
ehníííñevu.
12 Diibyée muurá Jóáa úwáábótsihdyu íñe ícyoocávú teene Píívyéébé
avyéjuvu iúcaavéné ímíllémema ténejcu ímílletúmé múhdurá ícyahíjcyáhi.
13 Muuráhjáa pámeere Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa éíjyuúvú íjcyame
téijyútújuco íhjyúvahíjcyáné dííbyé avyéjuri. Áhdurée Moitséeúvú
ihjyúvahíjcyá téénetu. Áámé nihñéejpíyée muurá diibye Jóáa bóhówaavéhi.
14 Aane ámuha mecáhcújtsóhajchíí mécahcújtsó Jóáa Eríá íjcyane éhnée
Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa tsiiñe dibye bóhówááveíñé néhíjcyaábe.
15 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.
16 Ahdícyane ¿aca muutédívú íñe ámuuha íícyoocá múnáake
ó meménúiyáhi? Íhya tsɨɨmedivuj. Muurá múúne lláhájtsɨri
ɨ́ɨcume úhbácatsíhijcyádú ámuha páhduváré médárɨ́ɨvémeíhijcyáhi.
17 Muurá múúne íllu úhbácatsíhijcyáme: “Chiiyóró mellíjchúrónáa
tsá ámuha meímílletú mewáhtsɨne tééneri. Áhdure máátyóba májtsí
memájtsívárónáa tsá ámuha meímílletú mekímoovéne.” Ehdu múúne
tsɨɨme úhbácatsíhijcyámé íjcyadu muurá ámuúha. 18 Muuráhjáa Jóáa tsá
mítyane máchohíjcyatúne. Áhdurée tsá dibye ádohíjcyatú bíínojpácyo.
Áánetúu dííbyedítyú ámuha ménehíjcyá mééííbye íjcyáábé pañe naavéné
íjcyánéllii ehdu dibye nééneé. 19 Áábé boonétúu ó bóhówaavé
Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéévéebe. Aabe panéváré o májchoobe téhdure
ó adó bíínojpácyo. Áánetu idyé ílluréjuco óhdityu ámuha menéhijcyáné oova
majchópíwu adópíwu o nééneé. Áhdure ámuha óhdityu ménehíjcyá oova
ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨdsɨ́ ahdótso múnaa ímityúmé íjcyámedívú
o náhbévahíjcyáne. Árónáa tene pánéévénetúi méwaajácuú keená ɨ́mɨááné
íjcyane. Ehdúu neebe Jetsóo.

Lléébópítyúné mɨ́amúnaa
(Rc 10.13-15)

20 Aabée tsáijyu ihjyúvá mítyane méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénuhíjcyá
coomíjɨ múnáadítyú ditye íimítyú ɨ́hvejtsópítyúnetu. 21 Neebépeé:
—¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyu
múnáake! Muurá íñe méénúráítyúronéhjɨ́ o méénuhíjcyánée Tííroó,
Tsidóoo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúúca téijyúré técoomícyu múnaa
íimítyú ɨ́ɨhvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvuréjuco ɨ́búwáávéiyóne. Aamée muurá
íatérééjahjɨ́vú iújcámeíñe bállííjyuri ávúhcúiyá teene ɨ́ɨhvéjtsóné uubálle.
22 Áánéllii muurá ditye ɨ́cúbáhrámeíñé ehníííñevu ɨ́cúbáhrámeíimye diitye
Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyú múnaa muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné
Píívyéébe nihñéétsihvúré diityémá ímíbájchócoóca. 23 Ahdu muurá
téhdure Capenaóo múnáake pajtyéiñe eene múhdumé ‘mityáhmítyá’
tsíñáávehíjcyámeke. Ɨjtsúcunúméubá ɨ́ɨhtsútúúvéiyóne. Áánerá íllure
wágóóóveímyé cúújúwá panévu. Muurá íñe méénúráítyuróné o

méénuhíjcyánée Tsodóóma múnáama éíjyuúvú o méénuca íimítyú ɨíhvéjtsóne ímíjpyetéiyóme. Aacáa muurá ícyoocápíi íjcyáíyocóómi.
24 Aane muurá diitye Capenaóo múnaa ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhráméií
técoomí múnaápe ɨ́cúbáhrámeíñé ehnííñevu Píívyéébe muhdú mɨ́amúnaa
ícyahíjcyáné ímibájchócoóca.

Méimítyutu meke Jetsóó állíjchutsóne
(Rc 10.21-22)

25 Téijyúu Cáánima íllu íhjyúvaábe:
—Ayúju Táácáání Píívyéébeéj, níjkyejɨɨ, ííñujɨɨ, íjcyane páné aabájaabéré
u íjcyaábej, uke téhdújtsoobéré ó duurúvá ɨ́mɨáájú ɨdáátsojtédívúré u
bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áánetu tehdújuco tsá waajácu múnaa iíjcyane
ɨ́tsúcunúmeíhíjcyámedívú u bóhówájtsotú teéne. 26 Ahdícyane ihdyu, Lli,
óvíi ehdu teene muhdú u ímillédu.
27 Ehdúu Cáánima iíhjyúvátsihdyu neébe:
—Muuráhjáa ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyéévеri mɨ́amúnáake
iwáájácútso muhdú diityédítyú ɨɨ́jtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácutú
dííbyé Hajchi o íjcyáábé ɨ́jtsaméi. Apáábyéré diibye Llihíyó waajácú
muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáábyéré ó waajácú muhdú dibye íjcyane.
Áhdure teene tsaatédívú o bóhówajtsóméré waajácúhi. 28 Ahdícyane
cáhawáá ookéréjuco méuráávyé ɨ́dátsó múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu
ámúhakye o állíjchútsoki. 29 Muurá íñe ɨ́dátsó tsaɨ́ɨ́buwáré o íjcyaabe
ámúhakye o úwaabóné tsáma mewáájáne tehdu méíjcyaco. Áijyu ihdyu ɨ́ɨ́né
imíjyaú ámuha méíjcyaáhi. 30 Tsáháturo tene ɨ́hnáhootú ehdu ámúhakye o
nééne ámuha meúráávyéiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo.

12

Wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó mamyémú méénune
(Mc 2.23-28; Rc 6.1-5)

1 Áábemáa muha wáyeéévejcóójɨ úmɨhéj pɨɨnétú mepájtyeme
maájyabáávaténéllii bajtsóháñetu meújcúne mémajchóhi. 2 Aanée
paritséómú ɨ́ɨ́ténе néé dííbyeke:
—¿Aca ɨ́veekí eene aatye dímamyémú meenú íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́
meméénúítyuróne?
3 Árónáacáa Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu iájyabáávaténéllii íñahbéjtema
téhdure Dabíiúvú méénune Píívyéébé waajácúháámɨtu cáátuváne?
4 Muuráhjáa duurúvájá pañévú iúcáávéne imájchóítyuróné Píívyéébé
ɨɨcúvé pááa tééjá pañévú pícyámeíhijcyáné apáámyéré llúúvájte
máchohíjcyánetu majchóme. 5 Áhdure ¿aca tsá ámuha meéévehíjcyatú
Moitséeúvúu téhaamɨ́túré cáátunúné duurúvájá pañé wákimyéi múnaa
llúúvájte wáyeéévéjcoojɨ́jɨ́ íjcyaróné wáyééévéítyuróne? Aane muurá
ditye téjcoojɨ wáyééévetúné tsá ímityúné íjcyatúne. 6 Aanéjɨ́ɨ awáá
muurá teene duurúvaja ávyejúúllémeíñé ehnííñevu táavyéju. 7 Muurá
Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Ó imíllé ámuha paméváváyé
meɨdaatsólléjcatsíñe. Tsá o ímílletú apááñéré oke ámuha iyámeke
mecóvájtsóneri meɨ́ɨ́cúvehíjcyáne.” Aane muurá ámuha ímí mewáájácuca

tsá menéétsóityuró ímityúné méénútúrómedívu. 8 Muurá íñe
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébéllii téhdure téjcooji wáyeéévejcóójɨ. Ehdúu
Jetsóó néé paritséómuke.

Tsáápi hójtsɨ́ Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 3.1-6; Rc 6.6-11)

9 Átsihdyúu dííbyema muha méúcaavé téjcooji pihcyáávéjá pañévu.
10 Áájá pañée tsaapi tsánejcúehójtsɨ́ íhyójtsi múhdurá néébeé. Áánáacáa
tsaate tétsihyi íjcyame Jetsóodívú iñéétsóro néé dííbyeke:

—¿A ímí tehdújuco teene íjcyooji wáyeéévejcóójɨ́ tsaate chémémeke
mebóhɨ́ɨ́tsóiyóne?

11 Áánélliihyée neebe diityéke:

—¿Aca wáyeéévejcóójɨ́ ámúha jééú obééjá wáhyéjú pañévú áákityéébeke
tsá ámuha meíjchívyétsóityuróne? Muurá ámuha méijchívyétsóiyáhi.
12 ¡Aanéjɨ́ɨ́ awáá muurá diibye obééjá wájyúmeíñé ehnííñevu mɨ́amúnaa
wajyúmeíhi! Aane muurá tsá muhdú tene néétu wáyeéévejcóójɨ́ ɨ́miááné
íjcyane meméénune.

13 Ehdúu diityéké iñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muúbej, cána ííllevu cujúúvé díhyótsɨ́j.

Ahdújucóo dibye cújúúvénemáyé téhojtsi ímíjpyeténe. 14 Átsihdyúu parit-
séómú ipyéénemáhjáa pítyácójcatsí muhdú Jetsóoke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe.

Jetsóó méénuíñé tsúúcajátújuco némeíñe

15 Aanée iwáájácúne péjúcoóbe. Áábekée mítyane mɨ́amúnaa
úráávyémedítyú chémémehjike bóhɨ́ɨ́tsoóbe. 16 Áánemáa diityéké bóíjcyuube
ditye muucá iúúbállétuki. 17 Ehdúu diityéké bóíjcyuube Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpíhjyáa Itsaíá dííbyedítyú íllu néhdújuco:

18 Áánu ímí táwákimyéí méénuhíjcyaá téénevu o pícyoóbe. Áábeke o
wájyúnéllii ó imíjyúú dííbyedi. Áánéllii Táapííchó dííbyé pañévú
ó pícyoó tééné pɨáábori dibye pámeekéré mɨ́amúnáake iúúbálle
muhdú táɨ́jtsaméí íjcyane. 19 Aabe tsá ‘mityáhmítyá’ íhjyúváityú
mɨ́amúnáama. 20 Áhdure tsá ɨ́dáátsóméhjike dibye éhdɨɨválléityúne.
Áhdure ɨ́htsútúnetu cahcújtsótú pañe cáhcújtsórómedítyú tsá
dibye ‘óvíjyacóóme’ néétityúne. Ehdu páneere ímíjpyetétsóiibye
iávyéjuutéijyu. 21 Áábedívú pamévá mɨ́amúnaáré cátsɨ́pááveéhi.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá Jetsóodítyú nééhií.

Jetsóoke Naavéné pɨ́aabóné tsaate néénee
(Mc 3.20-30; Rc 11.14-23; 12.10)

22 Áábe éllevúu tsáápiikye tsivámé naavéné ípañe íjcyáábeke. Aabée
íhjyúvátuube íjcyaabe idyé tsá hállúvatúne. Áábekée Jetsóó ímíjpyetétsoobe
tsúúca ihjyúváhi. Áhdurée hállúvájúcoóbe. 23 Áánerii tétsihyi íjcyame
iúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá diibyéjuco áánu Dabíiúvúj tsɨɨméném úhaabe Críjto íjcyatú
éhneváa tsááiíbye?

24 Ehdúu tsaate néene paritséómú illéébóne néjcatsíhi:

—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá mɨ́amúnáá pañétú diitye
naavémú avyéjuube Betsebóó pɨ́ɨ́ábóneríye.

25 Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne nééhií:
—Muurá tsáné avyéjujte tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeítyúmé ímityúné
idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ílluréjuco ɨ́hvejtsóné íavyéju. Áhdure tsája múnaa ímityúné
idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ílluréjuco wáchájánújcatsíñe. 26 Ahdu nééne ¿aca muhdú
ɨ́ɨvane Naavéné ihyájkíyé íjcyáábeke tsíjpiikye waagóóiyáhi? Muurá tehdu
imyéénuca ílluréjuco dibye íavyéjú újóvéjtsóiyóne. 27 Aane muurá ámuha
menéé Betsebóó pɨááboríyé dííbyeéjté naavémuke o wáágóohíjcyáne.
Áánetúhaca ¿múúbé pɨááborí ámúhá mamyémú waagóohíjcyá diitye
naavémuke? Áyu cána oke menej. Tsá muurá ámuha menééítyuró
Betsebóó pɨáábori ditye wáágóohíjcyáne. Íllure ámuha mémujtá ehdu
óhdityu meíhjyúváneri. 28 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó oke pɨ́áábóneri
ó waagóohíjcyá naavémuke tsaaté pañétú téénetu ámuha mewáájácúro
tsúúca dííbyé avyéjú íííñújɨri ámúhama íjcyájucóóne.
29 Tsá muurá tsáápi éhné dííbyé já pañétú múha tsájtyéítyuró dííbyeke
tétsihdyu bóáyotúmére. Muurá ihdyu dííbyeke tujkénú ibóáyoca botsíi
tsajtyéiyómé dííbye éhne. Árónáa tsáháubá muurá dibye ihñe múhdivú
ɨ́hvéjtsóítyuróne. Ahdu ɨ́ɨvane tsá Naavéné oke pɨ́ááboítyuró dííbye
hájkímuke o wáámíuki.
30 Muurá oke ɨpɨ́aabóné ímílletúmé táwákimyéí íllure imíllé óhdivu
ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáíyómeke íllure óhdityu mútátsohíjcyáhi.
31-32 Muurá panéváré ímityúné mɨ́amúnaa méénuhíjcyáronéhjɨ́ Píívyéébe
ábájɨ́ɨveé diityédí ɨ́ɨdáátsóvénema. Áhdure íñe Mɨ́amúnáájpidívúu
o ípívyéévéébedítyú ímityúné íhjyúvárómedi ɨ́dáátsóvéiíbye. Áánetu
ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjyúvahíjcyámedi tsá dibye múijyú
ɨ́dáátsóvéityúne.

Iñéévatu méwaajácú keehé ɨ́mɨááhé íjcyane
(Rc 6.43-45)

33 Muurá bajtsóháñetu ɨ́mɨááhé ímí neeváhi. Áánetu átéréehe tsá
ímí néévatúne. Áánetúré méwaajácú keehé ɨ́mɨááhé íjcyane. 34 Ahdu
ɨ́ɨvane ¿ɨ́mɨáámejɨ́ɨva ámuha ímí méihjyúváiyá íííñimyémúeméjtéré
ámuha meíjcyame? Muurá ímityúné ɨ́ɨ́ɨbúwá pañe íjcyámedítyú téénere
ijchívyéhi. 35 Muurá ɨ́mɨáábé ɨ́mɨáánéré ihjyúvá ɨ́mɨá ɨ́jtsaméí ípañe
íjcyanéjuco. Áánetu ímítyuube ímityúnéré ihjyúvá ímítyúné ɨ́jtsaméí ípañe
íjcyanéjuco. 36 Aane muurá pámeere mɨ́amúnaa úúbálleé Píívyéébeke
muhdú iíhjyúvahíjcyanéhjɨ́ dibye páneere muhdú ditye ícyahíjcyáné
diityémá ímíbájchócoóca. 37 Muurá tsáápiitsámá ímíbájchóiibye muhdú
ditye íhjyúvahíjcyádújuco. Ɨmɨáánéré íhjyúvahíjcyámé hallúrí tsá ɨɨná
íjcyáityúne. Áánetu ímityúné íhjyúvahíjcyámé ɨ́cúbáhráméiíhi. Ehdúu Jetsóó
néé paritséómuke.

Mɨ́amúnaa Jetsóoke néé dibye méénúráítyuróné imyéénuki
(Mc 8.12; Rc 11.29-32)

38 Aamée tsiiñe taúhbájú uwáábojtémá Jetsóo éllevu itsáane néé dííbyeke:
—Uwáábooóbej, cána bo méénúráítyuróné meenu muha maájtyúmɨ́ne
menéé ɨ́mɨááné diibyéjuco Críjto Pájtyetétsoobe u íjcyane.
39 Áánélliihyée neébe:

—¿ǵveekí ámuha méimíllé teene o méénune ámuha mecáhcújtsokíjǵǵvari?
Óvíi ihdyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne
oke pájtyénetu ámuha méwaajácú diibyéjuco mǵamúnáake o pájtyetétsoobe
o íjcyane. 40 Muuráhjáa amóóbé pañe téhí déjúcori ijcyaabe 3 coojǵva.
Ahdu muurá íñe Mǵamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke ditye cúúuube ííñújǵ
pañe 3 coojǵvá o íjcyátsihdyu tsiiñe ó bóhɨǵhi. 41 Aane muurá Níínibé
cóómi múnaa ámúhadívú néétsoó íñe ícyooca íjcyáné mǵamúnaa ámuha
mecáhcútsohíjcyátúmedívú Píívyéébe mǵamúnaa muhdú ícyahíjcyáné
ímíbájchócoóca. Muuráhjáa técoomí múnaa diibye Jonáaúvú úwaabóné
icyáhcújtsóne ímíbaavyé ímityúné iícyahíjcyánetu. Áánáa dííbyeúvú
ehníííñevu o íjcyaabe ámúhakye o úwáábóróné ¿ǵveekí tsá ámuha oke
mecáhcútsohíjcyatúne? 42 Áhdure tsáápille tsíííñé iiñújɨ múnáalle ámúhadívú
néétsoóhi. Muuráhjáa tsíhyullétú tsaalle Tsaromóó úwaabóné illéébokí.
Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánáa dííbyeúvú ehníííñevu o íjcyaabe o
úwaabóné ¿ǵveekí tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

Ípyée iíjchívyémé pañévú tsiiñe naavéné óómiñe
(Rc 11.14-26)

43 Muurá naavéné tsaaté pañétú íjchívyeebe pehíjcyá iíjcyáitsíí
néhcoobére. Aabe iíjcyáíyotsíí iájtyúmǵtúnéllii íllu ǵjtsámeíhi: “Tsiiñe éhne
bɨwáábé pañévúré ó óómií ópée o íjchívyéébé pañévu.” 44 Ahdújuco muurá
óómiibye ájtyumǵváné diibye ípyée iíjchívyéébeke imíwu pevéébé éhne múu
jaa llíjyahdu néébeke. 45 Áánéllii múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké
éhníííñevu ímítyúmeke diityémá tsiiñe iúcááve dííbyé pañévu. Áábeke
muurá ǵhdée ɨǵcúbáhráné ehníííñevu ǵcúbáhraábe. Ehdu muurá ímityúmé
íjcyame ǵdátsó ǵcúbáhráméiíhi.

Jetsóoke tsɨǵju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mc 3.31-35; Rc 8.19-21)

46 Ehdúu Jetsóó íhjyúvánáa íñahbémú tsǵǵjuma dííbye éllevu tsááme wajtsǵ
tétsihvu áachívu. Aamée imíllé iíhjyuváné dííbyema. 47 Aanée tsaate úúballé
dííbyeke. Nééméepeé:

—Áátye éhtsíhyi áachi díñahbémú dǵǵtsǵǵjuma íjcyaméva imíllé úúma
iíhjyuváne.

48 Árónáacáa neebe diityéke:

—¿Aca caatyé táátsǵǵjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?

49 Ehdúu iñétsihdyu múúhakye úúbácyunúúbéré nééhií:

—Áánerá téhdure ámuha pámeere wahárómú, táñahbémú, táñaallémú,
méijcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha meíjcyame. 50 Muurá Llihíyó
níjkyéjɨri íjcyáábeke cáhcujtsómé dibye ímillédú íjcyame ǵmɨááné tahñéjté
táñahbémú, táñaallémú, wahárómu.

13

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwáá boju
(Mc 4.1-9; Rc 8.4-8)

1 Ehdúu Jetsóó diityéké nétsihdyu muha dííbyema meíjcyájatu mepéé
únéú úniúvu. 2 Átsihyíi muha meíjcyánáa idyé mítyane mǵamúnaa

píhcyaavéjucóó dííbyedívu. Aamée téhíwájú hallúrí íjcyánáa mɨ́ɨné pañévú úcááveébe. 3 Aabée téémɨ́ pañétú diityéké mítyane panévatu iúwaabóné úúbállehíjcyá tsíeméénéhjɨtu. Téijyúu tsaapi bájtsónetu úwááboobe íllu úúballéhi:

—Tsaapíhjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe íllure wávárajcóhi. 4 Aanéhjáa dibye wávárájcónetu tsáuhjɨ juuváj pɨɨnévú dójcone coomɨ́mú méhdojéhi. 5 Ááné tsiúhjɨ́hjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhjɨ́ ɨ́ɨcúíwuúré iiñé tétsii iiñu imíchi íjcyátúnélliíhye. 6 Áróhiibájɨ́hjáa chemé núhbá allóócori hállúháñeríyé tébajkyéjɨ́ íjcyánélliíhye. 7 Ááné tsiúhjɨ́hjáa tsuhjɨ íjcyátsihvu dójcóné hallúvú tene wáámééneri ííñeróné duhcúvatéhi. 8 Áánetúhjáa ihdyu tsáuhjɨ dojcó imíwu ííñujɨ nétsihvu. Aanéhjáa imíwu píívyénetu tsáhiibájɨ́ neevá mítyane. Ááné tsihíibájɨ́hjáa llííñevúré neeváhi. Ááné lliiñévuréjucóhjáa tsíhiibájɨ́ néévane. 9 Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóó íuwáábó túhútsohíjcyáne
(Mc 4.10-12; Rc 8.9-10)

10 Ehdúu dibye néénéllii muha dííbyeke menééhií:

—¿Aca ɨ́veekí tsíeménetu ú úúbállehíjcyá u úwaabóne? 11 Áánélliihyée múúhakye neébe:

—Muurá ihdyu ehdu ó úwáábohíjcyá Píívyéébe ámúhakye iwáájácútso muhdú íavyéjú íjcyanévu. Áánetu oke cáhcújtsótúmeke tsá dibye wáájácútsotú téénevu eene ámúhakye iwáájácutsódu. 12 Muurá ɨ́mɨáájú imíllémedívú bóhówájtsóiibye éhníííñevu ditye iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówájcaáyóityúne. Tsáijyu múu áyánéwu ditye wáájácuróné muurá íllure dojtúcúiibye diityédítyu. 13 Ehdu néénéllii muurá o úwaabóné tsíeméénéhjɨtu ó úúbállehíjcyáhi. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyúmɨ́júcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmɨ́túmeúvúdu. 14 Ehdu ícyahíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi Itsaíá íllu néhdújuco:

Uwáábó lléébójúcoorómé tsá cáhcújtsóityúne. Áhdure iájtyumɨ́júcoorónné tsá ditye wáájácúityúne. 15 Dityé ɨ́jtsaméí ímí néétúnélliii tsá ditye ímíñeúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá wáájácúmeítyúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu. Aaméjɨ́ɨva tehdu óhdi íjyácunúmekéjɨ́ɨ ó ímíjpyetétsóiyáhi.

Ehdúu neebe Itsaía.

16 Áánetu ihdyu ímí ámuha melléébónéllii tsúúca méwaajácú ɨɨná tene nééiyóne. Áhdure muurá ámuha maájtyumɨ́né tsúúca méwaajácú ɨɨná íjcyane. Áánéllii ihdyu méimíjyúú téénéri. 17 Muuráhjáa éíjyuúvú íjcyame Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama tsijtye Píívyéébeke úráávyehíjcyámé imíllehíjcyará iájtyumɨ́né íñe ícyooca tsúúca ámuha maájtyumɨ́ne. Árónáacáa tsá téijyu diityédívú tene ajtyúmɨ́dú néétune. Áhdurée imíllehíjcyarómé illéébone íñe ícyooca ámúhakye o úwáábohíjcyáné uwááboju. Árónáacáa tsáhái téijyu tene bóhówáávetúne.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mc 4.13-20; Rc 8.11-15)

18 Cáhawáá ímíñeúvú meɨjtsó bajtsó múnáájpidítyú íjcyáné
uwááboju ɨɨná nééiyóné o bóhówajtsóne. 19 Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe
Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju tsaate lléébójúcoróné Naavéné
diityédívú mútátsohíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj pɨɨnévúhjáa
dójcoúhjɨ́ coomɨ́mú méhdojéne. 20-21 Áánetu teene illéébone tsúúca
ímí úraavyéjúcoorómé páhduváré nééné mávaríjchojúúné íjcyanéhjɨ́
iáábucújúcóótúnetu íllurejuco teene ɨ́hvejtsóne. Aane nééiyóné eene
néwayúúnéhjáa íjcyátsihvu dójcoúhjɨ́ imíwu ííñeróné núhbá allóócori
chémene. Ehdu muurá patyéhijcyáné ímí cáhcújtsótúmema. 22 Áánetu
tsaate tsúúca ímí tééné uwááboju lléébórómé mítyane ɨ́jɨ́ avyéjuríyé
itsúúrámeíñéllii ténejcu ábájɨ́ɨ́vehíjcyáhi. Aane nééiyóné eene tsuhjɨ́
pañévúhjáa dójcoúhjɨ́ ííñeróné íllure dúhcúvaténe. 23 Áánetu ihdyu ijcyámé
tsaate teene illéébone cáhcujtsómé ímí tehdújuco úráávyehíjcyáme. Aame
muurá eene imíwuúhjáa ííñujɨ nétsihvu dójcoúhjɨ́ ííñedu. Áámedítyú
ijcyámé tsaate éhnííñevu ímí Píívyéébeke úráávyehíjcyámé eenéhjáa
teene tríígóhiibáné imíwu píívyene mítyane néévadu néémeé. Áánetu
ijcyámé tsaate ɨhtsútáwu ímí Píívyéébeke úráávyehíjcyámé eenéhjáa
llííñevúré nééváhiibájɨ́dú néémeé. Áámedítyúi muurá ijcyámé tsaate
diityé llííñevúréjuco úraavyémé eenéhjáa máɨhtsúnéré nééváhiibájɨ́dú
néémeé. Ehdúu Jetsóó bóhówajtsó bajtsó múnáájpidítyú íjcyáné uwááboju.

Tríígójɨ́ pañé bɨ́ɨ́vatu íjcyáné uwááboju

24 Téhdurée tsiiñe úwááboobe tsaapi íúmɨhe bájtsónetu. Neebépeé:
—Muurá Píívyéébé avyéjú tsaapíhjyáa íúmɨhe bájtsojédu. 25 Dibyéhjáa
ibájtsójéne óómíñe déjuvu tsaapi dííbyeke múnáátsohíjcyaabe bájtsojé bɨɨva
tríígo dibye bájtsóné raahóri. 26 Aanéhjáa keemévé teene ɨ́mɨááné
ikyéémévéne néévváné tujkéveríye. 27 Aanéhjáa diibye tépallí aabájáábé
úníu múnaa iúújéjéne néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, áánerahjáa ɨ́mɨááné́ré méúmɨhe mebájtsónáa ¿kiátú íjcyane
bɨɨva iiñé tééné raahóri? 28 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsaapíubá oke múnáátsohíjcyaabe ehdu meenúhi. Áánélliihyéhjáa
nééme dííbyeke:
—Cána muha mewáámíuki. ¿Mityá óvíi ijcyánej? 29 Ehdúhjáa ditye
néénéllii neébe:
—Tsáhaá. Muurá ámuha teene metábáhcyóhajchíí bajtsóháñé ámuha
métútávájtsoóhi. 30 Áánéllii ihdyu óvíjyucói meɨ́hvéjtsoíñé tsanéécú
ikyéémévéki. Tsanéérói teene ɨ́mɨááne néévá maááhɨ́vétsócooca ámúhakye
ó neé ámuha metábahcyóné pájtsuuhójɨ́ mechíjchu mecóvájtsoki. Áánetu
ihdyu ɨ́mɨááné maááhɨ́vétsóne ímíñeúvú mépícyoóhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó
tsaapi íúmɨhe bájtsónetu.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mc 4.30-32; Rc 13.18-19)

31 Áhdurée tsiiñe úwááboobe ‘mojtáátsa’ némeíñé uméhetu. Neebépeé:
—Téhdure idyé muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne ‘mojtáátsa’
némeíñé neeváúwu tsaapi bájtsone ɨ́ɨ́né imíjyaú ávyétá mityáhé kéémevédu.
32 Muurá panévá neváúúné lliiñévúré íjcyáróúwúutu ííñehe keemévé

panévá bajtsóhééné ehníííñevu bájú uméhedúhe. Ááhé pañévú muurá wahpéjté ijcyóváhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó mojtáátsáhetu.

*Pááá ooríchotu íjcyáné uwáá*boju
(Rc 13.20-21)

33 Téhdurée pááá ooríchotu úwááboobe nééhií:

—Muurá tsáápille haríínállíjyutu pááa imyéénúcooca áyánéwu tééné ooríchotu pícyoorónе páneeréjuco óórichódú idyé teene Píívyéébé avyéju.

Jetsóó iúwaabóné tsíeméénéhjɨtu úúbállehíjcyáne
(Mc 4.33-34)

34 Ehdúu Jetsóó tsíeméénéhjɨtu iúúbállénej tééveri úwáábohíjcyá mɨ́amúnáake ímíñeúvú iwáájácútso ɨɨná íuwáábоju nééiyóne. Tsáháa dibye pevénéré úwáábohíjcyatúne. 35 Ehdúu úwáábohíjcyaabe Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa íllu néhdújuco:

Muurá tsíeméénéhjɨtu o úúbállénej tééveri ó waajácútsoó táuwáábоju ɨɨná nééiyóne. Muurá ó bóhówájtsoó íñée ííñújɨma páneere Píívyéébe ípívyéjtsóijyújuco íjcyáronéhjɨ́ múha wáájácútunéhjɨ.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi néhdújuco Jetsóó úwáábohíjcyáné tsíeméénéhjɨtu.

*Bɨɨvátú íjcyáné uwáá*boju *Jetsóó bóhó*wajtsóne

36 Átsihdyúu ílluréjuco mɨ́amúnáake ipítyájcóne dibye ááhɨvu pééneé. Áhullévúu muha dííbyeke menééhií:

—Áyu cána múúhadívú bóhowájtsó úmɨhé pañe bɨɨva íjcyánetu íjcyáné uwáábоju ɨɨná nééiyóne. 37 Áánélliihyée múúhakye neébe:

—Eene ɨ́mɨá bájtsó bájtsoobe muurá oo Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеébe. 38 Áánetu teene úmɨhe ‘páneere ííñújɨri mɨ́amúnaa íjcyane’ nééiyóne. Muurá eene ɨ́mɨá bájtsó Píívyéébé avyéjúejte íjcyane nééiyóne. Áánetu bɨɨva ‘Naavéné icyánéjcuríyé íjcyáné mɨ́amúnaa íjcyane’ nééiyóne. 39 Áánetu eene tépallí múnáájpikye imúnáájtsóne bɨɨva bájtsoobe muurá páñetu diibye Naavéne. Áánetu ‘íñe ííñújɨma páneere ílluréjuco nɨ́jkévaíñé’ nééiyóné eene bajtsóháñé ááhɨ́vétsómeíñe. Áánetu diitye eene bajtsóháñé ááhɨ́vetsómé ‘níjkyéjɨ múnaa íjcyane’ nééiyóne. 40 Muurá éhne múúne úmɨhé pañe bɨɨva mepíhñune mecóvajtsódú pajtyéiñe diitye Naavéné icyánéjcúejtéma. Aame wágóóóveé cúújúwá pañévú íñe ííñújɨri múhdurá mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné diityémá nɨ́jkévácoóca. 41 Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ó táúhbaá tahñéjté níjkyéjɨ múnáake ditye íhdyúétsihvu ipíhjyúcu diitye ímítyúmeke táavyéjúejtéké ímítyúnejcúvú ɨ́búwátsohíjcyámeke. 42 Áameke cúújúwá pañévú ditye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwáñeene ɨɨ́hdóne taá ɨɨ́cúbáhrámeíñeri. 43 Áánetu ihdyu Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé dííbyé avyéjú pañe íjcyame cádiúcúnuú éhne múúne nuhba cóójɨ́ejpi ájchúcunúdu. Aane ihdyu óvíi ámúhadítyú léébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

*Imíwu nééné tsíeméénetu íjcyáné uwáá*boju

44 Téhdure idyé Píívyéébé avyéjú ílluú:

—Tsaapíi tsátsii ííñújɨ́ pañe ávyétá mityáné wájyúmeíñé tsíeméné iájtyumɨ́né tétsihvúré ɨ́hvéjtsoíñúhi. Ááneríi iímíjyúúvéne páneere ítsíeméné iñáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨma tétsii ííñujɨ áhdoobe iiyéjuco téénema iíjcyaki.

Imíwu nééné neewáyutu íjcyáné uwááboju

45 Téhdure muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsaapi náhjɨ́he múnáajpi imíwu nééné newáyúúné mítyane áhdótsámeíúhjɨ́ néhcohíjcyádu. 46 Aabe muurá tsau iájtyúmɨ́cooca páneere ítsíeméné iñáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨma teeu ahdóhi.

Tsɨ́nucóóhotu íjcyáné uwáábоju

47 Téhdure Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsɨ́ɨ́núúri amómeke meújcudu. 48 Muurá múúne tsɨ́nú múnaa ɨtsɨ́núúmeke técoohóríyé téhí úniúvú itsájtyéne pihcyú ɨ́mɨá amómeke. Áánetu doorátujtéké ílluréjuco ditye wámiúúne. 49 Ehdu muurá pajtyéiñe mɨ́amúnáama Píívyéébe páneere ííñujɨ nɨ́jkévátsócoóca. Muurá níjkyéjɨ múnaa dówajcároó ɨ́mɨáámedítyú ímítyúmeke. 50 Áámeke cúújúwá pañévú ditye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwáñeene ɨɨ́hdóne taá ɨɨ́cúbáhrámeíñeri.

Béhnéma tsúúcáanéécú imíwu nénéécutu íjcyáné uwáábоju

51 Ehdúu Jetsóó iúwáábóné nɨ́jcáutu néé múúhakye:

—¿A ícyooca ámuha mélleebójucóó ɨɨná nééiyóné o úwáábohíjcyáne? Áánélliihyée muha menéé:

—Éée Ávyéjuúbej, ímí muha mélleebó ícyooca ɨɨná tene nééiyóne.

52 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Muuráhjáa tujkénúene Píívyéébé taúhbaju úwáábohíjcyámema ícyooca tsúúca ijcyáné míñéécu uwáábó ɨ́hdéénema béhne Píívyéébé avyéjutu íjcyane. Aane muurá teene ɨ́hdéene Píívyéébé waajácúháámɨ́ pañe ijcyáhi. Áánetu íñe béhne ámúhadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne
(Mc 6.1-6; Rc 4.16-30)

53 Ehdúu Jetsóó tsíeméénéhjɨtu iúúbállénej tééveri iúwaabóné nɨ́jkevádú muha mepéé tétsihdyu. 54 Aamée muha méúújeté Natsaréevu dibyée píívyécoomívu. Áijyúu idyé úwaabójúcoobe tétsɨ́i múnáake pihcyáávéjá pañévu. Áábedíi iúllévenúne néjcatsímye:

—¿Aca kiátú aabye iújcúné waajácuri panéváré méénúráítyúronéhjɨ́ méénuhíjcyáhi? 55 ¿Aca tsá éhne aabye úméhewááné wákimyéi múnáájpí hajchi íjcyatúne? ¿Aca tsá éhne tsɨɨju Maaríá íjcyatúne? Muurá dííbyé nahbémú Jacóóboo, Jotséee, Tsimóoo, Jóódaá, éhdume. 56 Áhdure muurá íñaallémú íchihyi. Aabéjɨ́ɨ muhdú ¿kiátú waajácú ehdu nénehjɨ múu méénune?

57 Ehdúhjáa dííbyedítyú iñééne tsá ditye cáhcútsohíjcyatú dibye diityéké úwáábohíjcyaróne. Áámekée neébe:

—Tsijtye muurá ihdyu avyéjuullé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpiíkye. Áánetu ihyájkímú íjcyarómé tsá ávyejúúlletú dííbyeke.

58 Ehdúu dííbyeke ditye cáhcútsohíjcyátúnéllii tsá éhníííñevu dibye méénújúcootú méénúráítyúronéhjɨ́ tétsihvu.

14

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsɨ́jɨvéne
(Mc 6.14-29; Rc 9.7-9)

1 Aanéhjáa dííbyedítyú tsaate úúballé Gariréá iiñújɨ́ avyéjuube
Heróódeke. 2 Áánélliihyéhjáa neebe íúníu múnáake:
—Tsáijyu múúne tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiiñe bohɨ́ɨhií. Téénéllii muurá
eene piivyéteebe méénúráítyúronéhjɨ imyéénune.
3 Diibyée muurá Heróódé nééjuri dsɨ́jɨ́vetsómé Jóáákeé. Muuráhjáa
dííbyedívú iékéévétsóne úwááñéhiyi ichíjchútsóóbedívú cuvéhoojánútsoóbe.
Ehdúhjáa méénuube íñahbe Perípé taaba Herodíá dííbyemáyéjuco íjcyalle
nééjuri. 4 Diibyéhjáa Heróódeke íllu nehíjcyaabe Jóáa íñáhbé táábama dibye
íjcyánetu:
—Tsá muurá tene ímityú díñáhbé táábake u táábaváne.
5 Ehdúhjáa dibye néhíjcyáné hallútú imílléroobe téijyúréjuco
ɨdsɨ́jɨ́vetsóné dííbyeke. Árónáacáhjáa nuhnéveebe Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi dibye íjcyane iwáájácúne mɨ́amúnaa dííbyeke
ávyejúúllehíjcyánélliíhye. 6 Áijyúhjáa ɨ́tsɨɨmávajcóójɨ́ úújeténéllii diibye
Heróódé wáñehjɨ́vatéhi. Ááné pañéhjáa ɨ́dsɨ́dúelle Herodíá ajyúwá
wahtsɨ́ pámeere úúbámyé úmɨwávu. Aanéhjáa dííbyeke ávyéta ímí
pájtyéneri ímíjyúúveebe mítyane. 7 Áánélliihyéhjáa díílleke neebe ɨɨná
dille dííbyeke táúmeíñevu iájcuíñé ɨ́mɨááné állítyuubére. 8 Áánélliihyéhjáa
tsɨɨju úwaabódújuco dille nééne dííbyeke:
—Ó imíllé oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáá níívaúvú bohtájɨri.
9 Ehdúhjáa dille nééne kímóhcó dííbyeke pajtyérahi. Árónáacáhjáa
iállíityúné dibye nééne pámeere dííbyé uubámyé lléébójúcóónéllii tehdu
méénuúbe. 10 Aabéhjáa tsúúca tsaatéké wallóó diibye Jóáa cúvéhóójari
íjcyáábeke ditye ikípíyuúcuté íhñíwau. 11 Ahdújucóhjáa pééme ikípíyuúcújeu
tsívane bohtájɨri. Ááuvúhjáa ajcúmé diille bádsɨ́jcájake. Ááuvúhjáa ájculle
tsɨ́ɨjuke.
12 Áánélliihyéhjáa dííbyeúvú mamyémú tsááme dííbyeúvú ɨɨtémeho
iújcújéne cuuúhi. Átsihdyúhjáa Jetsóo éllevu ipyééne úúballémé ehdu
Jóááke tene pájtyene.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mc 6.30-44; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

13 Átsihdyúu muha mepéé mɨ́ɨneri tsíhyullévú múha íjcyátúhullévú
múúhaye meíjcyároki. Árónáacáhjáa tsúúca mɨ́amúnaa waajácújucóó kiávú
muha mepééneé. Áhullévújucóhjáa ditye péécunúné íjchityu pacóómivá
múnaáre. 14 Aanée téhullévú muha meúújeténáa mɨ́ɨné pañétú Jet-
sóó íjchívyeebe ɨɨtécunú tétsihyíjyuco mɨ́amúnáácóbaúvú íjcyane. Ááamedíi
ɨɨdáátsóvéne bóhɨ́ɨtsoobe chéméméhjɨkéhjáa ditye tsájtyémeke. 15 Áijyúu
tsúúca cúvéhréjuco tene néénéllii muha menéé dííbyeke:
—Tsúúca cúvéhréjuco teene múubárá íjcyátútsihyi meíjcyánáaáca.
Íllurréjuco wallo íjtyéke íchííj pɨɨhɨ́rí íjcyájáhjɨ múnáadítyú tsíeméné iújcune
ditye imájchoki. Muurá tsá imájchoma ditye íjcyatúne.
16 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Ɨvéémekéami ó wálloóij. Ámuháyé bo mémajchótsoj.
17 Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:
—Árónáa méhdi tsáhojtsɨ́hováré páahóónema míítyétsiye amóóbemútsi.
18 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Áyu cána metsívaj.
19 Ehdúu múúhakye iñééne diityéké neebe ditye iáhcúbaki. Átsihdyúu teene páahóóné amóóbemútsima iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáámevu icyárúúvénema. Áánemáa teene idyóhdáhɨ́nunévú múúhakye dibye ájcune muha méwajtú pámeekére. 20 Aanée muha memájchónetu pámeere méoovéhi. Áánetúu coéváné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe. 21 Aamée eene diityémá muha memájchome wajpíímúré 5,000-meváubáhjáa walléémuháñema tsɨɨme éévémeítyúrónáaáca.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mc 6.45-52; Ja 6.16-21)

22 Ááné boonétúu Jetsóó múúhakye néé muha dííbyé ɨhde mɨ́ɨ́neri mepájtye tsíñejcúeúvú dibyéi mɨ́amúnáake pítyájcóné hajchóta. 23 Aabéhjáa diityéké ipítyájcótsihdyu péé iiye múha íjcyátúhullévú cáméhbaúvú Píívyéébema iíhjyúvaki. Aabéhjáa ííjyunú téhullévu. 24 Áánáacáa muha tsúúca pɨ́ɨ́néérijyuco meíjcyánáa ávyétá ɨhnáhó kííjyébama nohjɨ múúhakye wájojcóhi. 25 Aaméikyée muha mepéépíñáa cóójɨ́ pañévú diibyéhjáa Jetsóó tsájucóó múúhá tujkévetu nújpácyó hallúrí úlleebére. 26 Áábekée muha maájtyúmɨ́ne meíllityéne menéjcatsíhi:
—¡Áyúúj, naavénécobáubá bo eene aabye tsáá métujkévetuj!
27 Árónáacáa neebe múúhakye:
—¡Méíllityédíñe, oóre!
28 Áánélliihyée Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, áyu cána ɨ́mɨááné diibyéjuco u íjcyáhajchíí o péé diéllevu ehdu nújpácyó hallúri.
29 Áánélliihyée neébe:
—Cáhawáá dichaj.
Ahdújucóo Péédoro mɨ́ɨ́netu níítyeíñúné nújpácyó hallúrí úlleebéré dííbye éllevu. 30 Árónáacáa kííjyeba ávyétá ɨhnáhó néénerí iíllityéne ílluréjuco dibye búuuvéne. Aabée dííbyedi wáníjcyámeííbyé nééhií:
—¡Ávyéjuúbej, oke ihdyu pájtyetétso!
31 Áánélliihyée íhyójtsɨtu iékéévéébeke neébe:
—¿Aca ɨ́veekí tsá oke ímí u cáhcújtsotúne?
32 Aamútsíi mɨ́ɨ́né pañévú úcáávénáa tsúúca kííjyeba ɨ́hvetéhi. 33 Áijyúu pámeere téémɨ́ pañe muha meíjcyame Jetsóó lliiñévú memɨ́hmóúbáne menééhií:
—Ɨmɨááné jucóha ihdyu Píívyéébé Hajchi uú.

Chéméméhjɨke Jetsóó bóhɨɨtsóné Genetsaréé iiñújɨri
(Mc 6.53-56)

34 Ehdúu muha úneu mepájtyeme méúújeté Genetsaréé iiñújɨvu. 35 Aanée tétsíi múnaa Jetsóoke iwáájácúne úúballé pahúlleváré tééné iiñújɨ múnáake. Aamée tsívahíjcyá chéméméhjɨke dibye ibóhɨ́ɨ́tsoki. 36 Aamée

dííbyeke néé íwajyámúubávúré dibye idyómájcótso ibóhɨɨ́ki. Ahdújucóo ɨ́mɨáánė dííbyeke íwajyámutu dómajcóméjuco bóhɨhíjcyáne.

15

Ímichi ɨɨná mɨ́amúnáake tútávajtsóne
(Mc 7.1-23)

1 Áhdurée tsáijyu Jerotsaréetu paritséómuma taúhbájú uwáábojte Jetsóo éllevu itsááne néé dííbyeke:

—¿Aca ɨ́veekí dímamyémú tsá méénuhíjcyatú méɨhdé múnáaúvúu úwáábohíjcyádu?

2 Tsá muurá ditye nítyámeíhíjcyatú imájchóíñé ɨhde Píívyéébé úmɨwávú múúne meímíbájchómeíñé memééénune.

3 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Árónáa muurá téhdure Píívyéébé taúhbaju nééne tsá ámuha melléébohíjcyatú ámuháyé meípívyéjtsóné uwááboju ámuha meúráávyehíjcyánélliíhye. 4 Muurá dííbyé taúhbaju nééhií: "Ámúháj caanímuke múu iwájyúne avyéjuulléhi. Áánetu íllure cáánímuke tútávátsohíjcyámé ihdyu óvi dsɨ́jɨvéhi." 5 Ehdu muurá tene nééróná a ámuha tsíñejcúvúré méúwáábohíjcyáhi. Muurá ámuha ménehíjcyá tsaapívá cáánímútsikye ɨpɨ́aabóné iímíllétúhajchíí nééiyóne: "Tsá o píívyetétú ámúhtsikye o pɨ́aabóne. Muurá ámúhtsikye o pɨ́ááboiyódú ɨɨ́vane Píívyéébekéréjuco o ɨɨ́cuvéne." 6 Aanévá ehdu íhjyúvárróóbé hallúrí tsá ɨɨná íjcyatú diityétsikye dibye pɨ́ááboturónáaáca. Ehdu muurá ámuha méúwáábohíjcyáhi. Aame muurá ámuha Píívyéébé taúhbaju íllure méwaagóohíjcyá ámuháyé meípívyéjtsóné uwáábojuu ámuha meúráávyehíjcyánélliíhye. 7 Ɨmɨáámeúvúdú ámuha méícyahíjcyá bañú múnaa ámuha meíjcyame. Muuráhjáa ɨ́mɨáánéjuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá ámúhadítyú nééneé:

8 Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúéjuríye. Tsá ávyeta ɨɨ́ɨbúuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne. 9 Íllure iállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iiye iípívyéjtsóné uwáábojúúné úráávyehíjcyá pánehjɨ́dú tátyaúhbajúúné iúráávyeúvúdu.

10 Ehdúu iñétsihdyu Jetsóó tsiiñe pámeere tétsii íjcyámeke nééhií:

—Ímíñeúvú mélleebúcunúcó ɨɨná nééiyóné ámúhakye o nééiñe ámuha mewáájácuki. 11 Muurá panéváré mɨ́amúnaa óóvene tsá diityéké tútávájtsotúne. Muurá ihdyu diityé ɨɨ́ɨbúwá déjúcotúré ímítyúné ɨ́jtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi.

12 Ehdúu dibye nééénélli muha dííbyeke menééhií:

—¿Aca ú waajácurá eene ehdu u nééne aatye paritséómuke ávyéta tsáríyé pájtyene?

13 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Muurá múúne úmɨhé pañétú mépée mebájtsótúné uméhé ííñehe metábahjyúcúne méwaagóóhi. Ehdu muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Llihíyó avyéjúejte íjcyatúmé ímítyú ícyahíjcyámé wágóóóveéhi. 14 Áeméjté íjcyámedi tsá meɨɨ́cúvéítyuróne. Muurá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu tsá ditye wáájácúmeítyúne. Muurá tsahdúré hállúvatúmé íjcyame tsátyéjcatsíyómé

tsaméhjɨ́juco áákityéiyóné wáhyéju dɨ́ɨváné pañévu. Ahdu muurá diítye. Ehdúu Jetsóó néehií.

15 Átsihdyúu Péédoro néé dííbyeke:

—Áyu cána bo múúhadívú bóhowájtsó peíyené u nééné uwááboju ɨɨná nééiyóne.

16 Áánélliihyée neébe:

—¿Aca ihdyu eene ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácutú ɨɨná tene nééiyóne? 17 Muurá panéváré meóóvehíjcyanéhjɨ́ pevénéré méjpíítyu pajtyéhi. 18 Áánetu ihdyu mɨ́amúnáá ɨ́ɨ́ɨbúwá déjúcotúré ímítyúné ɨ́jtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi. 19 Muurá diityé ɨ́ɨbúwá déjúcotu ichívyehíjcyáné panéváré ímítyúné ɨ́jtsaméí ílluúne: Ditye dsɨ́jɨ́vétsócatsíhíjcyanéhjɨ, ditye ihdícyámema dómácócatsíhíjcyanéhjɨ, ditye nánícyatsíhíjcyanéhjɨ, ditye állícyatsíhíjcyanéhjɨ, ditye tsíjtyedi néhní íhjyúvahíjcyanéhjɨ. 20 Énehjɨ ihdyu diityéké tútávajtsóhi. Tsá eene Píívyéébé úmɨwávú iímíbájchómeíiyóné íhyójtsɨne níjtyámeítyúmé májchone diityéké tútávájtsotúne. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Tsíííñé iiñújɨ́ múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne
(Mc 7.24-30)

21 Átsihdyúu muha mepéé Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáné iiñújɨvu. 22 Átsihyíhjyáa íjcyalle Canáa múnáalle Jetsóo éllevu tsáá íllu wánijcyámeíllére:

—Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, óhdi ihdyu dɨ́daatsóve. Ájyúwa naavéné ípañe íjcyalle ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhrámeíhi.

23 Ehdúu dille néérónáa tsá dibye ɨɨná néétu díílleke. Áánélliihyée muha dííbyeke menééhií:

—Áálleke pɨáábó dille ióómiki. Íjyévé medéjutu wánijcyámeílléré tsááhií.

24 Áánélliihyée neébe:

—Tsáháa tsíjtye múnaa jodíómú íjcyátúmeke o pɨ́áábo o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe oke wallóó ijraééémuke o pɨ́áábo éhne múúne obééjámú mújtadu néémeke.

25 Ehdúu Jetsóó néérónáa ɨ́dátsójkímyeílléré dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne nééhií:

—¡Ávyéjuúbej, árónáa óvíjyuco ihdyu oke pɨáábo!

26 Árónáacáa neébe:

—Tsá muurá tsaapi ɨ́ɨtsɨ́ɨmedítyú majcho idyójtúcúne oohímyekéréjuco téénevu ájcúítyuróne.

27 Árónáacáa neélle:

—Ihdyúhde tehdújúcoóro, Avyéjuúbej. Árónáa muurá múúne oohímyé íjcyarómé majchó íaabájajte májchónetu dójcónéwuújɨ.

28 Áánélliihyée neebe díílleke:

—Ɨmɨáánéha oke, muulle, u cáhcujtsóhi. Ahdícyane ihdyu óvíi uke ó pɨ́aabóhi.

Ehdúu Jetsóó díílleke nééné tujkéveríhjyáa tsúúca dííllé ajyúwá bohɨ́jucóóhií.

Páhduváré nééne chémeháñeri chémémehjɨke Jetsóó bóhɨɨtsóne

29 Átsihdyúu muha tsiiñe Gariréá unéuvu mepééme tétsihvu meúújeténáa
páhbaú hallúvú ácúúveébe. 30 Áábedívúu idyé mítyane mɨ́amúnaa
píhcyaavémé tsivácunú páhduváré nééneri chéméméhjɨke: Úllétúméhjɨke,
hállúvátúméhjɨke, íhjyúvátúméhjɨke, pevéviiújí néméhjɨke, tsijtye
tsíííñéeméneri chéméméhjɨke. Ááécóbaúvukée bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaábe.
31 Ááneríi mɨ́amúnaa ullévenúhijcyá eenée íhjyúvahíjcyatúmé tsúúca
íhjyuvájúcóóneri, páviiújɨ́ némehjɨ ímíjpyeténeri, úllehíjcyatúmée tsúúca
úlléjúcóóneri, hállúvatúmé hálluvájúcóóneri. Ááanemáa duurúvámé muha
mecáánívahíjcyaabe Píívyéébeke.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mc 8.1-10)

32 Ááné boonétúu Jetsóó múúhakye nééhií:
—Mítyane ó ɨ́dáátsové íjtye tsúúca pápihchúúj coojɨ́vájuco mééma
íjcyámedívú imájchó óúúvéneri. Aane tsá o ímílletú májchótúmeke o
wállóóiyóne. Tsáijyu múu juuvávyúré chéméiyómé ájyáháñeri.
33 Ááánélliihyée muha menéé dííbyeke:
—Árónáa ¿kiátú meújcúnetu mémájchótsóiyá áyámekéjɨ́ɨ́va múubárá
íjcyátútsihyi meíjcyame?
34 Ááánélliihyée múúhakye neébe:
—¿Aca múhduná méhdi majcho? Ááánélliihyée muha menééhií:
—Ijcyáné 7-hova páahóónema áyánéwu amóme.
35 Ááánélliihyée neebe ditye iáhcúbaki. 36 Ááanemáa teene páahóónema
amómeke iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúu idyóhdáhɨ́nunévú
múúhakye ájcuube muha mewájtu diityéke. 37 Ááanée imájchóne pámeere
tsaímíyé óóvénetu coéváné 7-rujtsíva. 38 Ááanée diitye májchome wa-
jpíímúré 4,000-meváubáhjáa walléémuháñema tsɨɨme éévémeítyúrónáaáca.
39 Ehdúu imájchótsóné boonétú botsíi wálloobe diityéke. Átsihdyúu muha
mɨ́ɨ́neri mepéé Máádará cóómí ijcyáhullévu.

16

Paritséómuma tsadotséómú Jetsóoke néé méénúráítyuróné dibye imyéénuki
(Mc 8.11-13; Rc 12.54-56)

1 Áijyúu paritséómuma tsadotséómú tsáá Jetsóo éllevu. Áamée dííbyeke
imújtátsóro néé íévéhoowávú méénúráítyuróné dibye imyéénuki.
2 Árónáacáa neebe diityéke:
—Muurá cuuvé pañe nijkyejɨ tújpañúnetu ámuha méwaajácú tsíjcyoojɨ
ímí nééiñe. 3 Ááanetu cúúvénetu tejɨ tújpañúcooca ámuha méwaajácú téjcoojɨ
ímítyuj cóójɨ́ íjcyaíñe. Ehdu muurá ámuha ɨ́mɨáámeúvúdú méwaajácú
muhdú néijyu muhdɨ́ɨvané cóójɨ íjcyaíñe. Árome ¿ɨ́veekí tsá ámuha
mewáájácutú okée iwálloone tsúúca ámúhakye Píívyéébe páhduváré
nénehjɨ imyéénúneri úúballéjúcohíjcyaróne? 4 Aame ámuha ɨ́mɨáámejɨ́ɨ́
¿ɨ́veekí méimíllé méénúráítyuróné o méénune téénetu oke ámuha
mecáhcújtsokíjɨ́ɨvari? Óvíi ihdyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi
Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú ɨ́mɨááné

diibyéjuco o íjcyane. Ehdúu Jetsóó diityéké nééné boone muha diityédítyú mepéé tsiéllevúréjuco.

Paritséómú uwáábójutu Jetsóó ímamyémuke téibúwajtsóne
(Mc 8.14-21)

5 Aamée únéú tsiñéjcuvu muha meúújetétsihvu méítsaavé múúha májchóhjáa muha maábájiivéne. 6 Áánáacáa Jetsóó múúhakye nééhií:

—Téiibúwá méíjcyaco. Méíícúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá oorí́chori.

7 Ehdúu múúhakye dibye nééénéllii muha ménéjcatsíhi:

—Méubáhjané médóviyíjcyó páááhóubáré metsívátúnéllii ehdu meke neébe.

8 Ehdúu muha meíjtsámeíñé iwáájácúne neebe múúhakye:

—¿Íveekí ámuha apááñeríyé méíjtsámeí memájchó mééma íjcyátúneri? Áánélliihyéha ihdyu tsá ímí ámuha oke mecáhcújtsotúne. 9 ¿Muhdú wáájacúpityúmé ámuúha? ¿A tsá ámuha mewáájácutú éhnée 5-hovátúré páahóónetu 5,000-meváké o májchótsónetu pívárujtsívá pátyeevéne? 10 Áhdure ¿aca tsá ámuha meítsáávetú éhnée 4,000-meváké 7-hovátúré o májchotsónetu múhdúrujtsívá cóeene meújcune? 11 Aane ¿muhdú ííivane tsá ámuha mewáájácutú tsííñeríyé ámúhama o íhjyúvaróné ámúhakye o nééneé: "Méíícúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá oorí́chori?"

12 Ehdúu dibye nééné́netu botsíi muha méwájácuuvé ímiááné téénetu dibye múúhakye néétune. Ihdyúhacáa paritséómuma tsadotséómú uwáábó múhdurá nééne múúhakye mújtátsóíyónetu muha metéhmémeí dibye múúhakye nééneé.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mc 8.27-30; Rc 9.18-21)

13 Átsihdyúu muha 'Tsetsaréa Pirípo' némeí cóómí íjcyáné iiñújivu meúújetétsihvu múúhakye neébe:

—¿Aca muubá o íjcyane míamúnaa óhdityu nehíjcyá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyu?

14 Áánélliihyée muha menééhií:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáava tsiiñe bóhiibe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu ícyahíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eríaa, Jeremíaa, íjcyámútsidítyú tsaapi u íjcyane.

15 Ehdúu muha menéénéllii múúhakye neébe:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?

16 Áánélliihyée Péédoro nééhií:

—Muurá uu Críjto míamúnáake u pájtyetétsoobe ímiáábé Piivyéébé Hajchi.

17 Áánélliihyée neébe:

—Tehdújuco, maímijyúhde tsáma uu Tsimóó Jonáá hajchi u íjcyaábe. Óvíi Píívyéébe uke píaabóhi. Tsá muurá míamúnaa uke túkévéjtsóneri ehdu u íhjyúvatúne. Muurá ihdyu níjkyéjiri íjcyaabe Llihíyóré uke túkévéjtsóneri ehdu ú ihjyúváhi. 18 Áábeke téhdure uke o néé Péédoro dimyémé íjcyane 'nééwayu' nééiyóne. Muurá nééwayu iiná wááótuúdú u néébe ú íjcyaá múhdumé oke cáhcújtsómedítyú ímichi ídyéjúcóejpi.

Áánéllii muurá tahñéjté íjcyámeke tsá ɨɨná muhdú méénúítyuróne. Muurá dsɨ́jɨvéjúcoorómé tsiiñe bóhɨɨ́hi. 19 Áhdure uke ó picyóó dijtyéévеri mɨ́amúnaa iwáájácu muhdú níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejte iíjcyaíñe. Aane íñe ííñújɨri múhdurá ícyahíjcyáné mɨ́amúnaa díuwááboju cáhcújtsotúmé tsá téénéejte íjcyatú níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe néhdújuco. Áánetu teene cáhcujtsómé ímí ícyahíjcyámé téénéejte ijcyá dííbyere néhdújuco.

20 Ehdúu iñééné boone múúhakye neebe muha muucá meúúbállétu ɨ́mɨááné diibyéjuco Críjto mépájtyetétsoobe dibye íjcyane.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé Jetsóó úúballéne
(Mc 8.31–9.1; Rc 9.22-27)

21 Átsihdyúu múúhakye úúbálleebe muhdú Jerotsaréevu péébeke túkevéjtsojtémá llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame ɨɨcúbáhráné nɨ́jcáutu dííbyeke dsɨ́jɨ́vétsoíñe. Ároobe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨɨíñée úúbálleébe. 22 Áánélliihyée Péédoro múúhadítyú idyówajcáróóbeke néehií:

—Tsáha Ávyéjuúbej, kiá Píívyéébe íjcyánáa ɨɨná uke pájtyeéhi. Tsá ɨɨná uke pájtyéityúne.

23 Ehdúu Péédoro néérónáa Jetsóó íllure dííbyeke uhbáhi. Neebépeé:

—¡Dɨ́hne óhdityu Náve Naavénej! ¡Iijyévéne oke u túhútsohíjcyáne! Muurá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméíyé dípañe íjcyánéllii tsá u wáájácutú muhdú Píívyéébe óhdityu ɨ́jtsámeíñe.

24 Átsihdyúu neebe múúhakye:

—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé óvíi iímillédú iícyahíjcyánetu ɨɨ́hveténe úraavyé wájyúmeítyúméré ɨɨcúbáhrámeíyóné pañe. 25 Muurá iímillédú ííñújɨri iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhijcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu teene ɨɨ́hvéjtsóne ookéréjuco ímí iúráávyéíñeri tsúúrámeíhijcyámé pájtyéteéhi. 26 ¿Aca ɨɨ́netú meke pɨ́áábóiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? ¿Mityá ijcyáné tsane mepájtyetéíyóné ehníííñevu tsaímíyé meíjcyáiyónej? 27 Muurá oo Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe Llihíyó avyéjuma ó tsaá dííbyeéjté níjkyéjɨ múnáama. Áijyu muurá pámeere újcuú muhdú iícyahíjcyáne áhdo. 28 Muurá ɨ́mɨááné ámúhadítyú tsáhái tsaate dsɨ́jɨ́véityú táavyéjú bóhówaavéné ájtyúmɨtúme. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

17

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mc 9.2-13; Rc 9.28-36)

1 Átsihdyúu 6 coojɨ́vatu tsajtyéébé Péédoroo, Jacóóboo, íñahbe Jóáaá, éhdúmeke cáméhbaúvú múha íjcyátúhullévu. 2 Áhullévúhjáa diityédívú tsíhdyúréévеebe. Íhyúmɨ́hjáa ajchúcunú cóójɨ́ejpi nuhba ájchúcunúdu. Áhduréhjáa íwajyámú ávyeta cádiúcunú peetédu. 3 Áánáacáhjáa Moitséee, Eríaa, íjcyamútsí dííbyedívú bóhówáávémútsima ihjyúvaábe. 4 Áánélliihyéhjáa Péédoro néehií:

—Ávyéjuúbej, ¡Maímijyu ihdyu mee íchihyij! Ahdícyane u ímílléhajchíí metsu memééenu 3-wava nújuwááné dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.

5 Ehdúhjáa Péédoro íhjyúvánáa ojtso ávyeta ájchúcunúné diityédívú niityéhi. Ááné pañétúhjáa Píívyéébe nééhií:

—Áánu muurá Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií. Áábeke ihdyu tsáma mélléébocо.

6 Ááneríhjyáa mítyane iíllityéne íhvóhobáme. 7 Áánélliihyéhjáa Jetsóó diityéké dócárájcoobéré nééhií:

—Méíllityédíñe. Méíjyocúúve.

8 Ahdújucóhjáa iíjyócúúvéne tsiiñe ditye íítérónáa tsáhájuco múha íjcyatúne. Iiyéjucóhjáa Jetsóó tétsihyi.

9 Ehdúhjáa diityédívú itsíhdyúréévéne oomívú diityéké neébe:

—Tsáma méúúbálledíñéi muucá íñe ámuha maájtyumíné Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe o dsíjíveebe tsiiñe o bóhíítúné hajchóta.

10 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¿Ácooca muhdú ííivane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Eríava tsiiñe bóhówáávеíñé míamúnáake pájtyetétsóiibye bóhówáávéíñé ihdéwu?

11 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée, ímiáánéjucóhdée tene némeíñé Eríá bóhówáávеíñé míamúnáake pájtyetétsóííbyé úmíwari dibye diityéké iihdénu dííbyema. 12 Ahdújucóo muurá dibye bóhówaavéné tsojtsó múnáajpi Jóáa eenée Eríá dibye íjcyane némeííbye. Áróóbekée muurá míamúnaa ávyejúúlletúmé múhdurá dáriivehíjcyá múijyú ookéréjuco Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke idyáriiveídyu.

13 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu botsíi diitye 3-meva waajácú tsojtsó múnáajpi Jóááúvudítyú dibye nééneé.

Méiváteri chéméébeke Jetsóó bóhiitsóne
(Mc 9.14-29; Rc 9.37-43)

14 Aamée tsúúca tsiiñe wajtsí múúhadívu.

15 Áánáacáa tétsihyi mítyane míamúnaa íjcyámedityú tsaapi Jetsóó lliiñévú imímóúúvéne néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyuco hájchíwúudi dídaatsóvej. Mítyane ícúbáhrámeíhíjcyaabe imyéívaténeri. Aabe ápíchó áákityéhijcyá cúújúwá pañévu. Tsáijyu áákityéhíjcyaabe téhí pañévu. 16 Aane íñe íjtye dímamyému éllevu diityévá óóma ibóhíítso o tsíváróóbeke tsá ditye bóhííitsotúne.

17 Áánélliihyée neébe:

—¡Juhúúj, múhdúré míamúnaáhana ihdyu ímiááné ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íñe ¿múhajchótá ámúhá muhdúré o áábúcúne ámúhakye ó úwáábohíjcyaá ímíñeúvú ámuha mecáhcújtsoki? Ehdúu múúhakye iñétsihdyu neébe:

—Áyu cána bo ííllevu metsívaj.

18 Ahdújucóo ditye tsájtyéébé pañe naavéné íjcyáábeke dibye úhbánetu dibye íjchivyéne. Ááné boonée tsúúca ímíjpyetéébe.

19 Ááné boonétúu muha tsamééré meíjcyátsihvu dííbyeke menééhií:

—¿Aca ɨ́veekí tsá muha mepíívyetétú meíjchívyetsóné naavéneke eene u
méénuhíjcyádu?
20 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Ámuha Píívyéébeke ímí mecáhcújtsótúnéllii tsá ámuha mepíívyetétú
tehdɨ́ɨvane meméénúɨyóne. Muurá ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé mo-
jtáátsá neeváúwu áyá néérou muhdú kéémevédú ímí ámuha Píívyéébeke
mecáhcújtsoca muurá cámehbáú ɨ́ɨnéiyá tsíhtsihvu ámuha menééjuri. Ehdu
ímí Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsoca tsá ɨɨná ámúhadívú túhúúítyuróne.
21 Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúmé Píívyéébeke pɨáábó
métáúmeíhi. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mc 9.30-32; Rc 9.44-45)
22 Áhdurée Gariréá iiñújɨri muha meíjcyánáa tsiiñe múúhakye neébe:
—Mɨ́amúnáájpidívúu ípívyéévéébedívú muurá tsaapi ékéévétsoó
ímítyúmeke. 23 Áábeke ditye dsɨ́jɨ́vétsoobe muurá 3 coojɨ́vatu tsiiñe bóhɨɨ́hi.
Ehdúu dibye íhjyuváné ɨ́dátsó múúhakye pajtyéhi.

Duurúvájá wáábyuta paméváké́ré ditye áhdotsóne
24 Aamée Capenaóovu muha meúújeténáa duurúvájá wáábyuta
dsɨ́ɨdsɨke áhdótsohíjcyámé tsáá múúha éllevu múúhakye iáhdótsoki. Aamée
Péédoróké néé Jetsóodítyu:
—¿Aca tsá ámúhá avyéjuube áhdóityú duurúvájá wáábyuta paméváré
áhdohíjcyáne?
25 Áánélliihyée Péédoro néé diityéke:
—Ihdyúɨ áhdóiíbye. Ehdúu ditye nééne Jetsóoke iúúbálle Péédoro dííbye
éllevu tsájá pañévú úcáávérónáa ɨ́hdére népéjtsoobe dííbyeke:
—¿Aca muhdú ú ɨjtsúcunúhi, Tsímoj? ¿Muucá múúne áhdótsohíjcyámé
ávyéjujte? ¿A íiiñújɨ múnáakére? ¿Mityá tsííñé iiñújɨ múnáakej?
26 Áánélliihyée neebe Péédoro:
—Muurá múúne tsííñé iiñújɨ múnáakéré áhdótsohíjcyáme.
Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—Aanéjɨ́ɨ ¿muhdú tsííñé iiñújɨ múnáájpíubájɨ́ɨ ó áhdoóhi? 27 Árónáa ihdyu
o áhdotúné múhdurá ditye ɨɨ́jtsúcunútu cáhawáá pijcyúté úneuj. Aane
u píjyúcúúbé ihjyú pañe tsajɨ dsɨ́ɨdsɨjɨ u ájtyúmɨjɨ́vú ú áhdóteé mééma
tsamútsimájuco. Ehdúu Jetsóó néé Péédoróke.

18

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé ɨ́htsútuube diityédítyú íjcyáiyóne
(Mc 9.33-37; Rc 9.46-48)
1 Áijyúu muha Jetsóoke menééhií:
—¿Aca caabyé múúhadítyú ɨɨhtsútuube íjcyaá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé
avyéjuri muha meíjcyácoóca?
2-3 Áánélliihyée tsɨ́ɨménéwúuke ɨpɨ́úváábeke múúháj pɨɨnévú ipícyóóne
neébe:
—Ɨmɨááné ámúhakye o néé íjtye tsɨɨme ɨɨnéikyé wáájácutúmé íjcyadu
ámúhá ɨ́jtsaméí cápáyóóvétúhajchíí tsá ámuha meíjcyáityú Píívyéébé
avyéjúejte. 4 Muurá Píívyéébé avyéjúejte ɨdáátsóméhjɨúvú tsɨɨméwuúmú

íjcyadu nééme ijcyá ɨ́ɨhtsútujte. 5 Muurá íñe áánu ɨ́dátsó tsɨ́ɨmene
íjcyadu táuráávye múnaa ɨdáátsóméhjɨúvú néémeke ɨ́ɨcúvehíjcyámé ookéjuco
ɨ́ɨcuvéne.

Tsaatéké ímítyunévú meɨ́búwajtsóné ápíchó nééneé
(Mc 9.42-48; Rc 17.1-2)

6 Áánetu botsíi oke cáhcujtsómé ɨ́dátsó tsɨɨméwuúmúdúréi néémedítyú
tsaatéké ímítyunévú ɨ́búwátsohíjcyámekéubá múu apáhajchíí íjkyééháñetu
néwáyúcobáné ióhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú apíchó diityé úmɨwa
nééné ɨhdétu. 7 ¡ɨ́veekíami íñe ííñújɨri ímityúmé íjcyame ténejcúvú tsíjtyeke
ɨ́búwátsohíjcyaj! Árómeke ihdyu máɨdáátsoju tene pájtyéiñe.

8 Ahdícyane ámúhá hojtsɨ́neri ímityúné ámuha meméénuhíjcyáhajchíí
múu kípíyújcúmeí téhojtsɨ́jɨ. Áhdure ámúháj tuhááñeri ímítyúne éllevu
ámuha mepéhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téjtuháji. Muurá ihdyu
ímí ámuha méíjcyaá ámúháj piityu tsátsɨhjɨ́tsá íjcyájúcóóturómé ámuha
mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu muurá ɨ́dátsó ámuha méíjcyaá ímí
ámúháj piiháñé nééróme múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú ámuha
mewágóóóvéhajchííjyu. 9 Áhdure ámúhá hálluúúneri ámuha maájtyumɨ́né
ímityúné meméénuhíjcyáhajchíí méwaagóó téuhji. Muurá ímí ámuha
méíjcyaá tsánejcúeúhjɨ́ íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu.
Áánetu ɨ́dátsó ámuha méíjcyaá tsaúúcuma ámuha meíjcyarómé cúújúwá
pañévú mewágóóóvéhajchííjyu.

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwááboju
(Rc 15.3-7)

10 Ahdícyane tsá múu tsɨɨméwuúmú íjcyadu ɨdáátsóméhjɨúvú nééné
cahcújtso múnáake éhdɨɨválletúne. Muurá ijcyámé diityé tehméjté
níjkyéji múnaa Llihíyoma dííbyeke diityé hallúvú pɨááboju táúmeíhijcyáme.
11 Muuráhjáa Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyééveebe o tsáá íimítyuháñé
mújtátsómeke o pájtyetétsoki.

12 ¿Aca tsáápí obééjámú 100-meva íjcyámedítyú tsaapi mújtaca tsá
dibye ímunáajte 99-meváréjuco íjcyámeke tsátsihvu ipícyóóne néhcóítyuró
dííbyeke? Muurá néhcóíyoóbe. 13 Aane muurá dííbyeke iájtyúmɨ́ne mítyane
ímíjyúúvéíyoobe pámeerée íjcyácooca iímíjyúúné ehníííñevu. 14 Ahdu muurá
níjkyéjɨri íjcyaabe Méécááni tsá ímílletú dííbyé uráávye múnaa ɨ́dátsó
tsɨɨméwuúmú íjcyadu néémedítyú tsáápíubáré wágóoovéne.

Tsíjtyema múhdurá meíjcyane meímíbáchójcatsíñe
(Rc 17.3)

15 Ahdícyane ámuha cahcújtso múnáadítyú ímityúné tsaapi ámúhama
méénúhajchíí múu iiye dibye íjcyátsihvu bóijcyú téénetu dibye illéébóhajchíí
iímíbáávyeki. 16 Aane dibye lléébótúhajchíí múu pívámevájuco ímíñeúvú
íhjyuváné dííbyema. 17 Aame néérone dibye táhjálléhajchíí múu pámeeréjuco
cahcújtso múnaa idyóbéévéne íhjyuváné dííbyema. Áámeke idyé dibye
táhjálléhajchíí múu ílluréjuco ɨ́hvejtsóné ihdícyaabéduréjuco dibye iíjcyaki.

18 Muurá ɨ́miááné ámúhakye o néé muhdú níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe
néhdújuco íñe ííñújɨri mɨ́amúnáake ámuha metúkévétsohíjcyádú ámuha
meíjcyaíñe.

19 Áhdure idyé ámúhakye o néé míítyétsi tsane ɨ́ɨjtsámeíñé hallúvú Llihíyó
Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyáábeke pɨáábó táúmeíhajchíí muurá pɨ́ááboiibye
diityétsikye. 20 Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé píváátúrómé tamyémeri
píhcyáávéméj pɨine oo diityéké o pɨ́ááboki.

21 Ehdúu Jetsóó néénéllii Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca íñe múhdúijyúvá ó ɨ́dáátsóvéiyá óóma ímityúné
méénúmedi? ¿A 7-ijyúva?

22 Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá, paíjyuváré múu ɨ́dáátsové uke ímityúné méénúrómedi.

*Ɨ́ɨdáátsóvéiyóné ímíllétúúbedítyú íjcyáné uwáá*boju

23 Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe pámeemáyé íavyéjú ímíbájchoó
tsáné avyéjuubéhjáa ihyájkímú pevénéré dííbyedítyú náhjɨ́hénuhíjcyáné
diityémá ímíbajchódu. 24 Tujkénúhjáa ímíbájchóroobe mítyane pevénéré
dííbyedítyú náhjɨ́hénuhíjcyáábema. 25 Árónáacáhjáa tsá dibye píívyetétú
teene ɨ́ɨnetú iáhdóiyóne. Áánélliihyéhjáa diibye íavyéjuube néé tsaatéké
dííbyedívú iñáhjɨ́hénuíñé páneere ihñénéhjɨma ɨ́ɨtsɨ́ɨmemájuco teene
múhdutú dibye áhdóítyúrónélliíhye. 26 Áánélliihyéhjáa diibye íúníu
múnáajpi dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne dííbyedívú ɨ́ɨdátsójkímyeíñe
nééhií: “Ávyéjuúbej, cána ehdícyáróné pañéi daabúcú íñe úhdityu o
náhjɨ́hénuhíjcyáné uke o áhdohíjcyatúne. Ukéi chooco ó áhdoó páneére.”
27 Ehdúhjáa dibye néénéllii dííbyedi ɨ́ɨdáátsóvéne tsáhájuco dibye
áhdótsotúne. Áábé hallúríhjyáa tsá ɨɨná íjcyájúcootúne.

28 Ehdúhjáa íavyéjuube dííbyema ímíbájchótsihdyu péébe cábuuvé
tsaapi íñahbéébedívú téhduréhjáa dííbyedítyú áyánéwu iñáhjɨ́henúné
áhdohíjcyátúúbedívu. Áábekéhjáa íjkyéétu iéékévéne neébe:

—Ó imíllé ícyoocáré oke u áhdone óhdityúu u náhjɨ́henúne.
29 Áánélliihyéhjáa téhdure dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne ɨ́ɨdátsójkímyeíñe
nééroobe dííbyeke: “Muúbej, cána ihdyu óvíjyucói daabúcú tsáríyóné
pañe teénej. Ukéi ihdyu chooco ó áhdoóhi.” 30 Árónáacáhjáa tsá
dibye ímílletú ɨ́ɨdáátsovéné dííbyedi. Íllurejucóhjáa dibye cúvéhoojánúné
dííbyeke. Aabéhjáa cúvéhóójá pañe ijcyá dííbyeke iáhdótúné hajchóta.
31 Ehdúhjáa íñahbéébeke dibye dárɨɨvéné tsijtye íñahbéjteke ɨ́dátsó
pájtyénéllii íavyéjúúbeke úúballémé muhdú dííbyeke tene pájtyene.
32 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube pɨ́uvá dííbyeke. Áábekéhjáa népéjtsoóbe: “Uu
táúníu múnáajpi, ¿ɨ́veekí ávyétá imítyuube uú? Úhdíi muurá o ɨ́dáátsóvéne
ó ɨ́hvejtsó páneere ávyétá mityáné óhdityu u náhjɨ́henúné u áhdohíjcyatúne.
33 Ahdu muurá díñahbéébedi u ɨ́dáátsóvéne ú ɨ́hvéjtsóiyá páneere úhdíi
o ɨ́dáátsóvéne o ɨ́hvejtsódu.” 34 Ehdúhjáa íavyéjuube dííbyeke iñééne
íllurejuco icyáyobáávaténe icyúvéhoojánúúbedívú ɨ́cúbáhratsóné teene
dibye áhdótúné hajchóta.

35 Ehdu muurá ámúhakye méénúiibye Llihíyó níjkyéjɨri íjcyaabe ámuha
ɨ́mɨáánéjuco ámúhá ɨ́ɨbúuri ámúhá náhbedi meɨ́dáátsóvétúhajchííjyu.

19

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mc 10.1-12; Rc 16.18)

1 Ehdúu Jetsóó nétsihdyu muha mepéjucóó Garirréatu Jodéá iiñújɨvu
Joodáá tsiñéjcuvu. 2 Áhullée mítyane mɨ́amúnaa úráávyehíjcyá dííbyeke.
Áámedítyúu chéméméhjɨke bóhɨ́ɨtsohíjcyaábe. 3 Áijyúu tsaate paritséómú
dííbyeke imújtátsóro dííbye éllevu itsááne nééhií:

—¿A tehdújuco tsaapi méwakye ɨ́hvéjtsóiyóné ihdícyáné hallútúre?
4 Áánélliihyée neébe:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Píívyéébé waajácuháámɨ? Muurá
téhaamɨ́tú caatúváné dibyée páné ɨhdéene iípívyéjtsóné nɨ́jcaúvú téhdure
ípívyejtsóné wajpii, wallee, íjcyane muhdú tene íjcyaídyújuco. 5 Áánemáa
muurá téijyújuco dibye nééne wajpi wálleeke ityáábávállema ɨ́ɨneíñé
cáánímútsidítyú dííllemáyéjuco iíjcya tsahéécoréjuco tsáápiiye íjcyáiyódu.
6 Aamútsí muurá míítyétsi íjcyáromútsí tsahéécoréjuco íjcyaíñé Píívyéébée
ípívyejtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca dówáávéítyuróne.
7 Ehdúu Jetsóó néénellii nééme dííbyeke:

—Áánáacáráhjáa ¿ɨ́veekí Moitsééúvú úwáábohíjcyá metáábávárólleke
meɨ́hvéjtsóiyóné tééné waajácuháámɨ́ mecáátúnúhaamɨ́vú maájcúnema?
8 Áánélliihyée neébe:

—Muuráhjáa ihdyu eene ámuha meíjcyadu ditye cáhcujtsópítyúnéllii
ehdu nehíjcyaabe tehdu tene néétúrónáaáca. Tsáháa Píívyéébe tehdu teene
ípívyéjtsotúne. 9 Áánéllii ámúhakye o néé tsaapi mewa ímityúné tsíjtyéhjɨma
méénútúrólleke ɨ́ɨhvéjtsóne tsíjpíllekéréjuco táábáváhajchíí muurá ímityúné
méénuube ɨ́veekí méwamájɨ́ɨ tsíjpíllema iíjcyáneri. Áhdure idyé tsaapi
ɨ́hvéjtsólleke táábávaabe ímityúné meenúhi.

10 Ehdúu Jetsóó néénellii muha menééhií:

—Ímí tehdújúcooro teene táábávajcátsí néérónáa tsíñejcútú múhdurá
teéne. Áánélliihyéubá óvíjyácóóiyóné teéne.

11 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Árónáa tsá paméváré píívyetétú tehdu iíjcyane. Apáámyéré ihdyu
Píívyéébe pícyohdújuco íjcyame piivyété tehdu iíjcyane. 12 Muurá ijcyámé
tsaate ípyée iípívyeevédújuco wálleema iíjcyáiyóné píívyetétúme. Áhdure
ijcyámé tsaate mɨ́amúnaáré méénúnetu wálleema iíjcyane píívyetétúme.
Áánetu ihdyu tsaate imíllé ííyéejtéré iíjcyane ɨɨná túhújtsotúmé níjkyéjɨri
íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejte iíjcyáneríyé ɨ́ɨ́jɨ́veki. Ahdícyane ihdyu óvíi
caatyé ííyéejtéré iíjcyane ímillémé tehdu ijcyáhi. Ehdúu Jetsóó néé
múúhakye.

Tsɨɨméké Jetsóó llúúvanúne
(Mc 10.13-16; Rc 18.15-17)

13 Áijyúu tsaate ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke tsivá dííbye éllevu dibye diityé hallúvú
pɨááboju ityáúmeí Píívyéébeke. Áánélliihyée muha menéé ɨ́ɨnevú ditye
tsɨɨméké tsívane íllure dííbyeke ityúhújtsoki. 14 Árónáacáa neebe múúhakye:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿ɨ́veekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsɨɨme
íjcyadu nééme wáábyuta Píívyéébé avyéjú ijcyá níjkyéjɨri. 15 Ehdúu iñééne

diityéké dócárájcoobéré Píívyéébeke pɨáábó táúmeí diityé hallúvu. Ááné boonétúu tétsihdyu muha mepéé tsiéllevúréjuco.

Ováhtsá Jetsóoma íhjyuváne
(Mc 10.17-31; Rc 18.18-30)

16 Tsáijyúu téhdure tsaapi ováhtsá ehnéva múnáajpi íjcyaabe Jetsóo éllevu itsáane nééhií:
—Uwáaboóbej, ɨ́mɨáábé u íjcyaabe cána oke diñe muhdú o íjcyáiyóné múijyú o dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ o újcuki.
17 Ááné́lliihyée neébe:
—¿Aca ɨ́veekí eene oke ú dilló ɨ́mɨáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ɨ́mɨáábe. Ahdícyane cáhawáá dííbyé taúhbajúúné néhdu diicya múijyú u dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ u újcune u ímílléhajchííjyu.
18 Ááné́lliihyée neébe:
—¿Aca keená teene dííbyé taúhbajúúne? Ááné́lliihyée úúbálleebe teene taúhbaju íllu nééneé:
—Tsá múu mɨ́amúnáake dsɨ́jɨ́vétsotúne. Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. 19 Múu avyéjuullé díícyáánimútsikye. Pamévákéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.
20 Ehdúu Jetsóó nééné́llii neébe:
—Muuráhjáa ihdyu táayáábedítyúré tehdújuco o ícyahíjcyáne. ¿Mityá ijcyánéi tsiiñe ɨɨná o méénúiyónej?
21 Ááné́lliihyée neébe:
—Ihdyu panévatúré ɨ́mɨáábé u íjcyane u ímílléhajchíí dítsíeméné náhjɨ́hénúne ɨ́dáátsóméhjɨke pɨáábo. Áijyu ihdyu ɨ́mɨááné ú ávyéjúúteé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.
22 Ehdúu Jetsóó nééne kímóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye éhnévánélliíhye. Aabée ílluréjuco pééne kímóóveebére.
23 Ááné́lliihyée Jetsóó néé múúhakye:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé ehnéva múnaa ɨ́htsútúnetu úcáávéiyóné Píívyéébé avyéjuvu. 24 ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?
25 Ehdúu dibye nééneri muha meúllévenúne menééhií:
—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?
26 Ááné́lliihyée múúhakye ɨɨ́ɨ́téne neébe:
—Tsá muurá mɨ́amúnaa píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe piivyété diityéké ipájtyetétsóné ɨɨná dííbyedívú túhúútúnélliíhye.
27 Ááné́lliihyée Péédoro nééhií:
—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meɨ́hvéjtsóne uukéréjuco meúraavyéne. ¿Aane muhdúí íñe teéne? ¿Ɨɨná muha méújcuú tééné hallúvu?
28 Ááné́lliihyée múúhakye neébe:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécooca Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe o ávyéjuutéiñe. Áijyu idyé ámuha téhdure méíjcyaá 12-hava ámúha múnaa ijraéémú íjcyámé avyéjujte.
29 Muurá páneere íijcyátsɨ́hjɨma imúnáake íñahbémuu, íñaallémuu,

cáánimuu, méwamyuu, ɨ́ɨtsɨ́mee, íjcyárómeke ipícyoíñúne ookéréjuco iúráávyéné wákimyéí méénume éhníííñevu tsaímíyé íjcyaá múijyú muhdú íjcyáityúmeréjuco. 30 Árónáa ihdyu téɨɨbúwá méíjcyaco. Muurá íñe ícyooca ɨ́htsutúmé íjcyame ɨ́dátsó téijyu waagóojte íjcyaáhi. Ááné lliiñévú íñe ícyooca ɨ́daatsómé ávyéjúúteéhi.

20

Tsaate wákímyeíñetu íjcyáné uwáá́boju

1 Muurá Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaabe pámeemáyé íavyéjú ímíbájchoó éhne múúne tsaapi íúmɨhé wákimyéi múnáama diityé wákimyéí ímíbajchódu. Tsaapíhjyáa muurá íúmɨhé pañétú óóva ditye iááhɨ́vétso cúúvénetúré nehcó wákimyéi múnáake. 2 Aanéhjáa tsúúca iújcúmeke neebe 10-haamɨ́vá tsájcoojɨ iáhdoíñe. Áánemáhjáa wallójúcoobe ditye iwákímyeíki. 3 Ááné boonétúhjáa idyé cójɨ́hréjuco néénáa tsiiñe tsíjtyeke néhcotéébé úújeté tsaate tsátsii pevétáré íjcyámedívu. 4 Áámekéhjáa neébe: “Ámuúhaj, óóma méwákímyeítyé táúmɨhé pañe. Ámúhakye ímí ó áhdoóhi.” Ahdújucóhjáa ditye wákímyeítyéne. 5 Ááné boonétúhjáa idyé tsiiñe cójɨ́jpɨɨne péébe újcujé tsíjtyeke. Átsihdyúhjáa tsiiñe péébe újcujé tsíjtyeke. 6 Ááné boonétúhjáa ávyétá cuuvé pañéjuco péébe úújeté tsaate pevétáré íjcyámedívu. Áámekéhjáa neébe: “¿ɨ́veekí wákímyeítyúmé ámuha pevétáre?” 7 Áánélliihyéhjáa néémeé: “Muhdú múha múúhakye táúhbánejɨ́ɨ ɨɨná muha méwákímyéiyáhi.” Áánélliihyéhjáa neébe: “Ané óóma mepééne méwákímyeítyé táúmɨhe. Ámúhakye ímí ó áhdoóhi.” Ahdújucóhjáa ditye pééne dííbyema.

8 Ááné iijyúnuvúhjáa diitye wákimyéi múnáá tehméébeke neébe: “Áyu íllurejuco wákimyéi múnáake dááhɨ́vétsómeke dahdo. Nihñérené úcáávémedítyú ú áhdótujkénuúhi. Ááné boonétúi ú áhdoó tujkénuné úcáávémeke.” 9 Ahdújucóhjáa dibye eenée ávyétá nihñéejtéré cuuvé pañe úcáávémedítyú áhdótujkénúné tsáápiitsáké 10-haamɨ́vá diibye tépallí múnáajpi néhdunéjuco. 10 Aanéhjáa diitye eenée tujkénú cúúvénetúré úcaavémé ɨ́ɨ́téne ɨ́jtsámeí dibye áhdoíñé éhníííñevu pájcoojɨ́ré ditye wákímyeíñélliíhye. Árónáacáhjáa diityéké téhdunéré 10-haamɨ́vá áhdoóbe. 11 Aanéhjáa múhdurá diityéké pájtyénéllii tépallí múnáájpidítyú llíhcyámeímye. 12 Áámedítyúhjáa tsaapi néé dííbyeke: “Aca muhdú ɨ́ɨvane aatye ícyoocárené cuuvé pañe úcáávémeke ú ahdó íñe muha cójɨ́hajchótá állócohɨ́váneri mewákímyeímyeke u áhdodúnére.” 13 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke: “Muúbej, ¿acáne tsá o néétu téhdune 10-haamɨ́vá ámúhakye o áhdoíñé tsájcoojɨ́ wákiméi? Áánerá tsáháturo ímityúné ámúhakye o dárɨ́ɨvetúne. 14 Ahdícyane wa eene uke o áhdone dékéévéne dipyej. Muurá ihdyu ó imíllé áyánéwu wákímyeíyómema tsahdúnéhjɨ́ré o áhdone pámeekére. 15 ¿Aca tsá u wáájácutú o ímillédú o áhdóiyóné tadsɨ́ɨdsɨdívu? Anéjɨ́ɨva oke ú nééiyá múhdurá o dárɨɨvéne. Áhdure tsá u nómíutáává́ityuró pámeemáyé ɨ́mɨáábé o íjcyáneri.” Ehdúhjáa neebe tépallí múnáajpi dííbyeke. 16 Ahdícyane íñe ícyooca iiye ɨ́htsutúmé iíjcyane ɨ́tsúcunúmeíhijcyámé nihñéétsihvu ɨ́dátsó waagóojte íjcyaáhi. Ááné lliiñévú íñe ícyooca ɨ́daatsómé

ávyéjúúteéhi. Muurá mítyámeke táavyéjú wákimyéivu o újcúrómedítyú uhjéméré ímí teene úraavyémé ávyéjúúteéhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó tsaapi íwákimyéi múnáama diityé wákimyéí ímíbájchónetu.

Ɨdsɨ́j́ɨveíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mc 10.32-34; Rc 18.31-34)

17 Átsihdyúu múúhaye 12-meva Jerotsaréevu dííbyema mepéénáa juuvávyú múúhakye neébe:
—Mepéé íñe Jerotsaréevu.
18 Ácoomívú muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojtéké óhdivu ékéévétsoóhi. Aame neé oke ɨdsɨ́j́ɨvétsoíñe. 19 Áábeke muurá oke ɨ́hvéjtsoímyé jodíómú íjcyátúmé hójtsɨ́ pañévu. Aame óhdi iúúhɨ́vaténe oke imyéénúúbeke ílluréjuco wátyétyéhcuíñé páwachékevu o dsɨ́j́ɨveki. Ároobe tsiiñe ó bóhɨɨ́ 3 coojɨ́vatu. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Jacóóbomútsíj tsɨɨju Jetsóoma íhjyuváne
(Mc 10.35-45)

20 Téijyúu Tsebedéó taaba Jetsóo éllevu itsáane íllímutsi Jacóóboo, Jóáaá, íjcyamútsí múúhama íjcyámútsikye ɨpɨ́úváne dííbyé lliiñévú mɨ́móuuvé pɨáábó ityáúmeíki. 21 Áállekée neébe:
—¿ɨ́ɨnetú uke o pɨ́aabóné ú imílléhi?
Áánélliihyée neélle:
—Ó imíllé íjtyetsi hájchíwúumútsí úúma páñétúétsihyi íjcyane díavyéjuri u íjcyácoóca.
22 Árónáacáa neebe díílleke:
—Ávyeta tsá u wáájácutú ɨɨná u táúmeíñe. Ehdúu díílleke iñétsihdyu diityétsikye neébe:
—¿Aca ámuhtsi ávyétá ɨhnáhó méɨ́cúbáhrámeíiyá muhdú o ɨ́cúbáhrámeídyu?
Áánélliihyée neemútsi:
—Éée, muhtsi méɨ́cúbáhrámeíiyáhi.
23 Áánélliihyée neebe diityétsikye:
—Ɨmɨáánéhde ámuhtsi méɨ́cúbáhráméiíhi. Árónáa ihdyu páñétúétsihyi táavyéjuri o íjcyácooca tsá oore ámúhtsikye táúniúvú o pícyóóítyuróne. Muurá ihdyu Llihíyóré pícyoó caatyéké iwábyújtsómeke.
24 Ehdúu Jetsóoma dityétsí íhjyuváné múúhakye diityétsí nahbéjté 10-meva muha meíjcyámeke tsárí pajtyéhi. 25 Árónáacáa múúhakye ɨpɨ́úváne neébe:
—Ámuha muurá méwaajácú íñe ííñújɨri íjcyáné avyéjujte paméváré ɨ́htsutúmé iíjcyane ímilléne. 26-27 Áánetu ihdyu íñe ámuha tsúúca tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu néétune. Ámúhadítyú tsaapi íboohówaabe iíjcyane ímílleebe múu íñahbéjteke ɨ́ɨcuvé íñée muhdú Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéévеebe o méénuhíjcyádu. 28 Tsáháa muurá o tsáátu ɨ́htsútuube ávyéjuube o íjcyáábeke mɨ́amúnaa oke ɨɨ́ɨcúveki. Muuráhjáa ihdyu o tsáá diityéké o pɨ́aabódú íjcyaabe diityé wájyuri o dsɨ́j́ɨve teene cáhcujtsómé ipájtyetéki.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 10.46-52; Rc 18.35-43)

29 Aamée Jericóotu muha mepéémeke mítyane mí́amúnaa úraavyéhi.
30 Áijyúu hállúvátumútsí juuvá úníuri ácuúcunúhíjcyamútsí tétsihdyu
Jetsóoma muha mepájtyene iwáájácúne kéévánécoba néé dííbyeke:
—¡Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, múhtsidi ihdyu
óvíjyuco dí́daatsóve!
31 Ehdúu dityétsí néénéllii tétsii íjcyame uhbá cúúvéhulléré dityétsí
iíjcyaki. Árónerii íí́cúvétumútsí éhnííñevúré tsiiñe nééhií:
—¡Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, múhtsidi ihdyu
óvíjyuco dí́daatsóve!
32 Áánélliihyée Jetsóó iíjyócúúvéne néé diityétsikye:
—¿Ɨɨná ámuhtsi méimílléhi?
33 Áánélliihyée neemútsi:
—Ávyéjuúbej, muhtsi méimíllé mahálluváne.
34 Ehdúu dityétsí néénéllii mítyane í́dáátsóveebe diityétsidi. Áánemáa
diityétsikye íhyálluúúné dibye dócárájcónetu tsaímíyé ɨɨtéjúcoomútsi.
Aamútsíi dííbyekéréjuco úraavyéne.

21

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mc 11.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

1 Aamée muha méwajtsí́ Jerotsaréé pɨɨhí́riyéjuco Bepajéé cóómí úníuri
Oríívo bájú íjcyátsihvu. Átsihdyúu Jetsóó wallóó míityétsikye múúhadítyú
técoomívu. 2 Áámútsikyée neébe:
—Écoomi í́pɨɨhí́ré cóómityu óóma méujcúté íayáne í́í́jú íllíma íjcyaabe
dóhjí́núméííbyeke. Áábeke metsíñaáyóne métsívaco. 3 Aane tsaate
ámúhtsikye ‘ívéémútsikyé ámuhtsi métsíñaáyó’ néhajchíí méneéco:
“Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliíhye. Ɨí́cúiyévané ihdyu óómíchóiíbye.”
Ehdúu neebe diityétsikye.
4 Ehdúu pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa íllu néhdújuco:
5 Tsióó cóómi múnáake mene: “Ámúha éllevu ámúhá avyéjuube tsaá
í́daatsóné íayáne í́í́jú hájchí hallúri.”
Ehdúhjáa neebe Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi.
6 Aamútsíi tsúúca újcujé diibye íayáne í́í́juke íllíma Jetsóó néhdújuco.
7 Áábé hallúu wájyamúúnetu muha meí́hbóné hallúvú iñéríívyéne
péjúcoóbe. 8 Áijyúu mítyane mí́amúnaa íjcyame ɨhbó íwajyámuunévú juúva.
Tsaatée wájyaúúnevu ɨhbóhi. 9 Aamée dííbyema péé tsuullérí íjcyamee,
idyéjuri íjcyamee, ehdu. Aamée wáñécohíjcyá:
—¡Ñóóooj, máávyejújtsó áánu Dabíiúvúj tsɨɨménémúháábeke! ¡Maímijyu
dibye Píívyéébe mémeri tsááneéj! ¡Ñóóooj, máávyejújtsó caame íjcyaabe
Píívyéébeke! Ehdúu iwáñéjcóne nehíjcyáme.
10 Aabée Jerotsaréevu úcáávéneri pámeere técoomí múnaa íbórí́baavémé
nééhií:
—¿Múamí tsáma aátyej?
11 Áánélliihyée tsaate nééhií:

—Áánerá aabye Jetsóó Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Gariréá iiñújɨri íjcyacóómí Natsarée múnáajpi.

Duurúvájá pañétú náhjɨ́he múnáake Jetsóó bóayóne
(Mc 11.15-19; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

12 Ááné boonétúu duurúvájá pañévú náhjɨ́hénújcatsímyeke téjá pañétú boáyoóbe. Wájójcoobée dsɨ́ɨ́dsɨke cápáyócohíjcyámé metsáwááne. Áhdurée ɨ́júúmuke náhjɨ́hénuhíjcyámé acúúvéihcyúné wájójcoóbe. 13 Ááanemáa neebe diityéke:

—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Íjya tahjya tééjá lliiñévú mɨ́amúnaa óóma íhjyúvahíjcyáijya.” Aaja ¿ɨ́veekí ámuha naní múnáá jaríyéjuco medíllone?

14 Áijyúu tééjá pañe hállúvátúméhjɨma ímí úllehíjcyátuméhjɨ́ íjcyame dííbyeke pɨáábó táúmeímyeke ímíjpyetétsoóbe. 15 Ehdúu téijyu méénuube méénúráityúronéhjɨ. Áijyúu tsɨɨme wáñécohíjcyá: “¡Ñóóooj! Átsihdyúu nehíjcyáme: ¡Máávyejújtsó aadi Dabíiúvúj tsɨɨménémúháábeke!” Aanée llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwááboje tsárí ɨɨ́jtsúcunúne Jetsóoke néehií:

—¿A ú lleebo eene aatye néhijcyánej? 16 Ááánélliihyée Jetsóó néé diityéke:

—Éée. ¿Aca tsá múijyú ámuha meéévetú Píívyéébé waajácúháámɨ́ téénetu íhjyuváne? Íllu muurá nééneé:

Pámeere dííbyeke duurúvahíjcyá tsɨɨme ñohñóríyéi íjcyárótsɨ́wuújɨmájuco.

17 Ehdúu Jetsóó diityéké néené boonétú muha mepéé Jerotsaréetu Betáániávuréjuco. Áhullée tépejco muha mécuwáhi.

Higyéérahe Jetsóó pítyuutsóne
(Mc 11.12-14, 20-26)

18 Ááné tsɨtsɨ́ɨ́vevúu cúúvénetúré muha tsiiñe Jerotsaréevu meóómíñáa Jetsóó ajyábááváteíhi. 19 Aabée juuvá úníutu íjcyahe higyéérahe úújéjerá ‘néévahéubáhaja’ iñéénema. Árónáacáa tsá tehe néévatúne. Ááánélliihyée ílluréjuco dibye teehe pítyúútsoobe nééneé:

—Níhñécunu ílluréjuco u chéméihye ¿ɨ́veekí tsá u néévatúne?

Ehdúu dibye néénemáyé tsúúca ɨ́jtoíñuhe. 20 Ááánéríi muha meúllévenúne menéé dííbyeke:

—¿Aca muhdú eene eehe higyéérahe peecútéré tsúúca chemé́hi?

21 Ááánélliihyée neebe múúhakye:

—Muurá ɨ́mɨááné ímíñeúvú ámuha mecáhcújtsoca tsá apáááñéré íñe hi-gyéérahe o chémétsónéeméné ámuha memééénúítyuróne. Téhdure muurá ámuha menééjuri tsane cámehbáú ɨ́ɨ́néiyá móááj pɨɨnévu. 22 Ahdícyane muurá páneere ɨɨná Píívyéébeke ámuha metáúmeíñé ámúhakye ájcúiibye ɨ́mɨááánetúré ámuha ímí mecáhcújtsóhajchííjyu.

Jetsóó ɨhtsútu
(Mc 11.27-33; Rc 20.1-8)

23 Átsihdyúu idyé tsiiñe duurúvájá pañévú dibye úwáábónáa páñétúejte llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte dííbye éllevu itsáane néehií:

—¿Aca múúbé ɨhtsúturí u íjcyaabe eene ehdu néhehjɨ ú méénuhíjcyáhi?

24-25 Ááánélliihyéhjáa neebe diityéke:

Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóáa tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píívyéébeé, mityá mɨ́amúnaárée nééjuri tééné wákimyéí méénuhíjcyaábej? Áyu cána oke máañújcuj. Ámuha oke maáñújcúhajchíí botsíi ámúhakye ó neé múúbé ɨhtsúturí ténehjɨ o méénuhíjcyáne. Áánélliihyée tsaméére néjcatsíhi:

—Muurá 'Píívyéébée nééjuri tsótsohíjcyaábe' menéhajchíí meke nééíyoóbe: "¿Áábekéráhjáa ɨ́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?" 26 Áánetu 'mɨ́amúnaárée nééjuri' menéhajchíí meke diitye mɨ́amúnaa tééné hallútú méénúiyáhi. Muurá paméváré cáhcujtsó ɨ́mɨáánéjucóo Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi diibye Jóááuvu íjcyane. 27 Ehdúu iñéjcatsíñeri iñúhnévéne íllure nééme dííbyeke:

—Maáhuú, tsá muha mewáájácutúne.

Áánélliihyée neebe diityéke:

—Aanéjɨ́ɨ́va idyé ámúhakye ó neé múúbé ɨhtsúturí o méénuhíjcyáne.

Tsáápí hájchimútsidítyú íjcyáné uwááboju

28 Átsihdyúu tsiiñe Jetsóó diityéké nééhií:

—¿Muhdú ámuha méɨjtsúcunú tsiiñe ámúhakye o úúbálleíñe? Tsaapíhjyáa íllímútsidítyú ámíáábeke nééhií: "Llíhij, cána íhyajchíí méúmɨhe wákímyeítyej." 29 Árónáacáhjáa neébe: "Tsá o ímílletúne." Árónemáhjáa bóónétu wákímyeítyeébe. 30 Átsihdyúhjáa bónéébeke neebe téhdure. Áánélliihyéhjáa neébe: "Juújuj Llíhij, tehdújuco. Óvíi ó wákímyeítyéhi." Árónáacáhjáa tsá dibye wákímyeítyetúne. 31 Aanée ¿caabyé diityétsidítyú cáhcujtsó cáániкyeé? Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Tujkénúejpíhjyáa cáhcujtsóhi.

Átsihvúu neebe diityéke:

—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé muurá múhdurá ícyahíjcyáné walléémuma méiiñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke áhdótsohíjcyámé ímityúmé íjcyarómé ímíjpyéteé ámúhájtane Píívyéébé avyéjúejtéréjuco iíjcyaki. 32 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa ámúhakye úwáábohíjcyará ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ámuha meɨ́búwáávéroki. Árónáacáa tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatú dííbyeke. Áánetúu ihdyu muurá diitye ɨ́mɨááné ímityúmé íjcyarómé dííbyé uwáábó icyáhcújtsóne ímíjpyetéhi. Áánáacáa ¿muhdú ɨ́veekí tsá ámuha teene melléébójúcoorómé meímíjpyetétúne?

Úmɨhé tehmé múnaa múhdurá dárɨ́ɨ́vémeíñetu íjcyáné uwááboju (Mc 12.1-12; Rc 20.9-19)

33 Cáhawáá mélleebúcunu tsiiñe ámúhakye o úúballéne: Tsaapíhjyáa íúmɨhe óóva ibájtsone mɨjcónúhi. Áánemáhjáa tsátsii ímíbájchoobe tééne néévá dótsúhcúmeíitsíi. Áhduréhjáa jáhwu méénuube cáámé cóhnaúvú tééjá pañétú tépalli téhmémeíijya. Ápallívúhjáa tsaatéké ityéhmétsóne aahɨ́vetéébé tsíííñé iiñújɨ. 34 Aabéhjáa tsúúca tene néévane iwáájácútsihvu wallóó íúníu múnáake diityémá ditye iwállóóro téénetu dííbye éhné íjcyadúne. 35 Árónáacáhjáa íllure méénúpejtsómé diityéke. Tsáápiikyéhjáa néwayúúnevu aamúme. Áánetúhjáa tsíjpiikye dsɨ́jɨvetsóme. 36 Ááné

boonétúhjáa idyé tsiiñe wálloobe pívámevákéjuco. Árómekéhjáa idyé
méénúpejtsóme.
37 Ááné nihñévúréhjáa wálloobe íllíkyeréjuco ‘íhya hájchíwu íjcyánéllii
dííbyeke avyéjúúlléiyóme’ iñéénema. 38 Árónáacáhjáa dííbyeke iájtyúmíne
néjcatsímye: “Aabye muurá íllíyéjuco íñe cáánníñúiyóne. Ááénéllii metsu
dííbyeke medsíjívétso mehnéréjuco tene iíjcyaki.” 39 Ahdújucóhjáa
iékéévéébeke ditye tépallítyú íiwávu itsájtyéne dsíjívetsóne.
40 Ehdúu iúúbállétsihdyu neebe diityéke:
—¿Aane íñe diibye úmihé aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú diityéké
eenée tépallívú dibye téhmétsoíñúmé ímityúné dáríívémeímyeke?
41 Ááénélliihyée néémeé:
—Íhya ihdyu diityéké ídáátsóvétuubéré idsíjívétsóne tsíjtyekéréjuco
téhmétsoíñé tépallívú botsíi teene bajtso kéémévécooca tsáneevu dííbyeke
ájcúímyeke.
42 Ehdúu ditye néérónáa neebe diityéke:
—¿Aca tsá ámuha múijyú meéévetú Píívyéébé waajácúháámi? Muurá
tsátsihdyu nééneé:
Tsaúpe nééwayu jááháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne wáágóórou pícyámeí
ímichi téétutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píívyéébere ehdu meenú
tehdújuco.
Ehdu muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé. 43 Aane ámúhakye o néé
Píívyéébé avyéjú ámúhá wáábyuta íjcyájúcootúne. Muurá ihdyu tsijtye
ímí óóma íjcyámé wáábyutáréjuco teéne. 44 Muurá teeu nééwayúdú o
néébedítyú íjcyáné uwááboju cáhcújtsotúmé mújtaáhi. Ááméedívú muurá o
cáyobáávatécooca ílluréjuco ditye wágóóóveíñe.
45 Ehdúu Jetsóó tsíeméénéhjitu úwaabóné llúúvájté avyéjujtémá parit-
séómú waajácújucóó diityéké dibye lléboobóne. 46 Ááénélliihyée imílleróme
dííbyeke iwáágoóné tétsihdyu. Árónáacáa nuhnévémé Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi dibye íjcyane míamúnaa néhíjcyáneri iíllityénema.

22

Táábávajcátsí wañéhjitu íjcyáné uwááboju
(Rc 14.15-24)

1 Áhdurée tsiiñe Jetsóó úúballé muhdú Píívyéébe íavyéjú pámeemáyé
ímíbájchoíñe.
2 Neebépeé:
—Tsáné avyéjuubéhjáa ílli táábáváné wañéhjivu míñutsó mítyane
míamúnáake. 3 Ááme éllevúhjáa wálloobe íúníu múnáake ditye iñééte
ditye itsájúcoóki. Aaméhjáa úúbálletérónáa tsá ditye ímílletú itsááneé.
4 Ááénélliihyéhjáa tsíjtyeke tsiiñe iwállóómeke neébe: “Méneete táuubámyeke
ditye itsááne íñe ocájímú tutácóóné idyóóvaki.” 5 Ahdújucóhjáa ipyéene
ditye úúbálleróónáa idyé tsá ditye ímílletú itsááneé. Ɨícúvetúméhjáa
íwákimyéiháñevúré péécunúhi. Tsaatéhjáa péé íúmihénevu. Tsijtyéhjáa péé
náhjihévu. 6 Ááénetúhjáa tsijtye íllure diityédí iícúbáhrámeke dsíjívetsóhi.
7 Aanéhjáa ílluréjuco diibye ávyéjúúbeke mítyane cáyobáávatétsóne.
Ááénélliihyéhjáa ítsodáhómuke táúhbaabe ditye diityéké idsíjívétsóne diityé
cóómí icyátsuhjácoki. 8 Ááné boonéhjáa idyé tsijtye íúníu múnáake neébe:

“Tsúúca íñe hájchíwu táábáváné wañéhjɨ májchoháñé méénúmeíjyúcoorá téénevu tsáámeke memájchótsóiyóne. Ávyeta ímílléítyúmekéhjáa o míñutsójúcoorómé íñe tsá tsáátu meéllevu. Árone ihdyu óvi tehdújuco tsá ditye tsáátune, ɨ́mɨáámejɨ́ɨ́ tsááiyáhi. 9 Ahdícyane cána étsɨhjɨ́vú mepééne ámuha maájtyúmɨdúmeke méuubállé ditye itsáákií.” 10 Ahdújucóhjáa ditye pahúllevávú ipyééne pámeekéré iájtyúmɨdúmeke míñutsóné ímítyúróméhjɨmáye. Aaméhjáa tsúúca tsááme teeja wahpéhi.

11 Ááme éllevúhjáa diibye ávyéjuube ipyééne ájtyumɨ́ tsaapi ihdícyájamáyé íwajyámuma diityéj pɨɨne íjcyáábeke. 12 Áábekéhjáa neébe: “Muúbej, ¿acáne ɨ́veekí íñe átérééjamáyé u tsáá béhjávu úcáávéne tsáátuúbe?” Ehdúhjáa ávyéjuube dííbyeke néénéllii tsá dibye ɨɨná néétune. 13 Áábedítyúhjáa íúníu múnáake neébe: “Áánúke íjtyúháácyuma íhyójtsɨcu mechíjchúne áachívú peete íjcyátúhullévú mépicyóhjé téhulle dibye ityáá íhwáñe ɨ́ɨ́hdónema.” 14 Ehdu nééne muurá íñe ɨ́mɨááné pámé wáábyutáréjúcooro Píívyéébé avyéjú íjcyáronévú uhjéméré úcááveéhi.

Ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye áhdotsóne
(Mc 12.13-17; Rc 20.20-26)

15 Ehdúu Jetsóó úwaabóné paritséómú itsárílléne pítyácójcatsí muhdú dííbyedívú iñéétsoíñe. 16 Ááanemáhjáa Heróódé icyánéjcúejtémá tsaatéké íhdityu wallóómé dííbye éllevu ditye iñééte muhdúhjáa dííbyedítyú ipítyácójcatsíñe. Aamée itsááne dííbyeke nééhií:

—Ávyéjuúbej, muha méwaajácú ɨ́mɨáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe muurá ú úwáábohíjcyá ɨ́mɨááné keená Píívyéébe mɨ́amúnáadívú tújkevéélleɨ́jtó tsijtye múhdurá úhdivu ɨ́jtsúcunúróneri ɨ́ɨ́cúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú ɨjtsúcunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnélliíhye. 17 Aabe ihdyu cána múúhakye diñe díicyánéjcutuj: ¿A tehdújuco ávyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyónej, mityá tsáhaáj?

18 Ehdúu íllure dííbyeke imújtátsóro ditye díllone iwáájácúne neebe diityéke:

—Ávyeta mɨ́a bañú múnaa ámuha pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú meíjcyame ¿ɨ́veekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? 19 Áyu cána oke méuujétsó dsɨ́ɨ́dsɨjɨ́vuj.

Ahdújucóo ditye tsájɨɨvu úújetsóné dííbyeke. 20 Áájɨtúu húmɨ náávee, memee, íjcyane ɨ́ɨ́téne neebe diityéke:

—¿Aca múhúmɨ náávé eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjɨtu?

21 Ááanélliihyée nééme dííbyeke:

—Tséétsá húmɨ nááve. Áábe méméré íñe tééjɨtu.

Ááanélliihyée neebe diityéke:

—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Ááanetu ihdyu Píívyéébeke máácuhíjcyá dííbyé wáábyuta íjcyanévu.

22 Ehdúu Jetsóó diityéké nééneri iúllévenúne íllureéjuco ditye pééne tétsihdyu.

Dsíjɨvémé muhdú tsiiñe bóhɨɨne tsaate díllone
(Mc 12.18-27; Rc 20.27-40)

23 Ááné boonée téjcoojíré tsadotséómú tsáá dííbye éllevu medsíjɨvémé
tsiiñe mebóhɨɨne cáhcújtsotúme.
24 Aamée néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú
tsɨ́ɨ́mávátuube dsíjɨvéhajchíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñé dííbyeréjuco
ɨtsɨ́ɨ́máva díílledívú íñáhbeúvúu tsɨ́ɨ́máváiyóne. 25 Aanée ijcyámé
múúhadítyú 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábávárólléjtane
dsíjɨvé tehdu tsɨ́ɨ́mávátuubére. Áállekée bóneebéréjuco táábaváne.
26 Ároobée idyé dsíjɨvé téhdure tsɨ́ɨ́mávátuube díílléjtane. Aanée ehdu
pámeere 7-meva tsaapíllekéré táábávarómé dsíjɨvé díílléjtane. 27 Aanée
nihñévúré díílleréjuco dsíjɨvéne. 28 Aane cána múúhakye diñe ¿cáábyé
taabá ímichi dille íjcyaíñé tsiiñe ditye bóhɨ́ɨ́coóca?
29 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Íllure ámuha mémujtá Píívyéébe íhtsútuube íjcyáábé waajácúháámɨtu
tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnélliíhye. 30 Muurá dsíjɨvémé tsiiñe
bóhɨ́ijyu páneere cápáyóóveé tsíhdyuréjuco. Tsáhájuco muurá mɨ́amúnaa
táábávácatsíityúne. Muurá pámeere téijyu íjcyaá níjkyéjɨ múnaáduréjuco.
31 ¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Píívyéébé waajácuháámɨ? Muurá
téhaamɨ́tú nééneé: 32 “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Piivyéébé ó
ijcyáhi.” Ehdu muurá Píívyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá
ditye íjcyátuca tsá dibye néétyuró diityé Piivyéébé iíjcyane.
33 Ehdúu Jetsóó diityéké nééneri ullévenúmé muhdú dííbyé tujkéveeju
íjcyáneri.

Ímichi páñétúejúúcú taúhbajúúcu
(Mc 12.28-34)

34 Aanée paritséómú iwáájácúne iiyéjuco píhcyaavéné dííbyedívu.
35-36 Áámedítyúu tsaapi taúhbájú uwááboobe Jetsóoke imújtátsóro nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿aca teene Píívyéébé taúhbajúúnetu keená ímichi
páñétúene?
37 Áánélliihyée neébe:
—“Múu wajyú Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke ávyeta dɨ́ɨ́ɨ́búutúré
páneere muhdú u íjcyáneri dɨ́ɨ́jtsaméiyi.” 38 Eene muurá ímichi páñétúene
Píívyéébé taúhbajúúnetu. 39 Áánetu tsiiñe nééhií: “Pamévakéré múu wa-
jyú muhdú u wájyúmeídyu.” 40 Éneecu ímichi páñétúenéécú Píívyéébée
Moitséeúvuj tééveri pícyóóné taúhbajúúnetu. Áneecu néhdu meíjcyáhajchíí
tsúúca méijcyá dííbyé ihjyú uubálle múnaápe úwáábohíjcyádu. Ehdúu
Jetsóó néé dííbyeke.

Muubá Críjto íjcyane
(Mc 12.35-37; Rc 20.41-44)

41-42 Aamée diitye paritséómúi péétúmeke tsiiñe neébe:
—¿Aca mújtsɨɨménémúhaabé Críjto íjcyáiyóné ámuha méɨjtsúcunúhi?
Áánélliihyée néémeé:
—Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabéiyo muurá diíbye.
43 Áánélliihyée neébe:

—¿Aanée idyé muhdú ǵívane diibye Dabíiúvú ɨjtsɨménémúhaabe íjcyáííbyeke dilló íavyéjúúbedi? Muuráhjáa ihdyu Píívyéébé Apííchóré dííbyeke túkévéjtsóneri neebe dííbyedítyu:

44 Ávyéjuubée néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúi diicya dímunáake o
táhjáné hajchóta.”

45 Ehdúu muurá Dabíiúvú néé Críjtodítyú Íavyéjuube dibye íjcyane. Aane
muhdú íjcyáíyoobe dííbyeúvúj tsɨménémúhaábe.

46 Ehdúu Jetsóó diityéké nééne iáñújcútúnéllii tsáhájuco tsiiñe ditye
díllójúcootúne.

23

Paritséómuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpɨ́vetsóne
(Mc 12.38-40; Rc 11.37-54; 20.45-47)

1 Áijyúu idyé pámeere tétsii muha meíjcyámeke Jetsóó nééhií: 2 —
Muurá taúhbájú uwáábojtémá paritséómú ɨjtsúcunúmeí Píívyéébée
Moitséeúvuj tééveri méénúné taúhbájú uwáábojte iíjcyane. 3 Ɨmɨáánéhde
tehdújuco ditye úwáábohíjcyáne. Aane melléébóne mécahcújtso. Árónáa
ihdyu eene múhduhjɨ́rá ditye ícyahíjcyánetu tsá múu ǵívatúne. Muurá
ímí úwaabójúcoorómé tsá tehdu íjcyatúne. 4 Aame mɨ́amúnáama
tsíñéhjɨ́ taúhbajúúné ípívyétsohíjcyá diitye páñetu íjcyarómé teene
úráávyénejǵíva awáá muhdú ditye iúráávyeki. 5 Muurá páneere
ɨɨná imyéénune méénuhíjcyámé mɨ́amúnaa diityéké imítyájtsokíye.
Aame muurá eene Píívyéébé ihjyu icyáátúnúné waajácúhaamɨ́nevu
pícyámeíhijcyá íñéjuwáánetu íúmɨcóónetu. Áhdure eene tsíjtyé wajyámúúné
ehnííñevu íwajyámúúné icyáméjtsójácobájɨvu úcámeíhijcyáme. 6 Aame
muurá wañéhjɨ́né pañe imíllé íboohówátsɨhjɨ́vúré imájchone. Áhdure
pihcyáávejáané pañe iíjcyácooca imíllémé íimítsɨjɨ́vúré iácuuvéne. 7 Téhdure
imíllémé mɨ́amúnaa diityéké iávyejúúlléne patsɨ́hjɨvávúré uwáábojtédí
díllone.

8 Áánetu ámuha tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu nééetune. Tsá
múu íjyácunútú mɨ́amúnaa ámúhakye uwáábojtédí díllóíyóneri. Muurá
ámuha tsahdúré tsané nahbémú meíjcyamé uwááboobe apáábyéré
oo Críjtoó. 9 Ahdícyane tsá ámuha múúbaké mecáánívaityú ííñújɨri.
Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe apáábyéré ámúháj Caáni. 10 Áhdure tsá múu
díllótsámeítyú ávyéjujtédi. Muurá oo apáábyéré ámúhá avyéjuúbe.
11 Muurá ihdyu tsíjtyeke ǵícuvémé ɨ́mɨááné ijcyá ɨ́htsutúmé íboohówajte.
12 Aame ɨdáátsóméhjɨúvú tsaǵíbuwáré íjcyame ávyéjúúteéhi. Áánetu iiye
ɨ́htsutúmé ávyéjujte iíjcyane némeíhijcyámé íllure núcójpɨ́vétsáméiíhi.

13 Aane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñé bañú múnaa pánehjɨ́dú
ɨ́mɨáámeúvúdú ámuha taúhbájú uwáábojtémá paritséómú meíjcyámeke.
Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejte íjcyáíyómeke íllure ámuha
mémáváríchohíjcyá múhdurá ténejcu ámuha meúráávyénélliíhye. Áánéllii
tsá ámuha dííbyé avyéjúejte meíjcyáitúne. 14 Ááneréi íjcyáíyónáa ¿ɨ́veekí
ámuha pííbájyujte walléémudítyú médótuhíjcyá ihjyáháñe? Ááne ehdu
ámuha memééénuhíjcyánéhjɨ́ nucójpɨ́ ulléjɨjtóné únɨúúnevu ámuha meíjcyáne
Píívyéébema cáámménécobájɨúvú méihjyúvahíjcyá wáájácúratúne. Ehdu

ámuha medárɨ́ɨvémeíhíjcyáné déjúcotu muurá ávyétá ɨhnáhó ámuha méɨ́cúbáhráméiíhi.
15 Téhdure ɨ́veekí ámuha pahúllevá múnáake úwáábomété mépehíjcyá
ámúhá uwáóboju múhdurá nééne ditye iúráávyeki. Muurá ímityúmeke
éhnííñevúré ámuha métútávátsohíjcyá múhdurá meúwáábóneri. Áánéllii
diityé hallúrí ápíchó cúújúwá pañévú ditye wágóóóveíñé ímichi ámúha
lliíñé íjcyane.
16 Máɨdáátsoju ámuuha éhne múúne hállúvatúmé tsiéllevu
tsátyéjcatsíiyódú menééme tsá mewáájácúmeítyú muhdú Píívyéébeke
meúráávyéiyóne. Aame ámuha ménehíjcyá duurúvája mémerívá tsane
ámuha memééenuíñé menéérone ámuha memééenúturóné muhdú néétune.
Áánetúvá ihdyu tééjá pañéene óórótu méénúmeíñe mémeri tsane
ámuha memééenuíñé menéérone ámuha memééenútúhajchíí ímityúné
ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménehíjcyáhi. 17 Aame ɨ́mɨááné ámuha
méijcyá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúme. ¿Aca
keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene tééjá pañéene óórótu
méénúmeíñéhjɨj, mityá teeja duurúvaja ímichi tééja tájpí páñéenéhjɨ́
íjcyajaj? 18 Áhdure ámuha ménehíjcyá Píívyéébé ɨɨcúvé cóvájtsómeíñé waɨ́jɨ
mémerívá tsane ámuha memééenuíñé menéérone ámuha memééenúturóné
muhdú néétune. Áánetúvá ihdyu dííbyé ɨɨcúve mémeri ámuha tsane
memééenuíñé menéérone ámuha memééenútúhajchíí ímityúné ámúhá
hallúrí íjcyane ámuha ménehíjcyáhi. 19 Aame ɨ́mɨááné ámuha méijcyá
éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúme. ¿Aca keená ímichi
máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene Píívyéébé ɨɨcúve, mityá teene wáɨjɨ ímichi téɨjɨ́
hallúvú tene cóvátsómeíhíjcyaɨ́jɨj? 20 Muurá téɨjɨ́ mémeri tsane imyéénuíñé
tsaate nééne dómajcó páneeréjuco múhduná téɨjɨ́ene íjcyánéhjɨmájuco.
21 Áhdure idyé duurúvája mémeri tsane imyéénuíñé ditye nééne dómajcó
páneeréjuco tééjáene íjcyanéhjɨ́ Píívyéébe mémemájuco ímichi dííbyé
wáábyuta tene íjcyánélliíhye. 22 Áhdure níjkyéjɨ mémeri tsane imyéénuíñé
ditye nééne dómajcó Píívyéébekéjuco dííbyé avyéjú tene íjcyánélliíhye.
23 ¡Ahdícyane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá tehdújuco
ámuha Píívyéébeke meɨ́ɨcúveróné ámúha bájtsori. Árónáa ámuha
mécoévahíjcyá teenéjuco awáá taúhbájutu páñétúetsíí íjcyane Píívyéébeke
ámuha meúráávyéne tsaímíyé meíjcyame tsíjtyeke mepɨ́ááboiyóne. Ehdu
ámuha tsanéhjɨ́juco memééenúiyóné tsá memééenuhíjcyatúne. 24 Aame
muurá ámuha éhne múúne hállúvatúmé tsiéllevu tsátyéjcatsíiyódú
wáájácúmeítyúme. Muurá éétébáwu íjcyáróóbeke ámúha ádó pañétú
ámuha mewáágoómé ¿ɨ́veekí caméélloke wáágóotúmé dííbyemáyé ámuha
máádohíjcyáhi?
25 ¡Máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámúhá lliyíhllóné,
ámúhá bohtámú, ámuha ménítyuhíjcyará imíwu. Árónáa ténéhjɨ́ pañévú
ámuha mépícyohíjcyá ímityúné naníyí ámuha meúcuhíjcyanéhjɨ. 26 Aame
ámuha ɨ́mɨááné hállúvatúmé íjcyadu menééme tujkénú méímibáávyé
ámúhá ɨ́buwááné ɨ́jtsaméí ɨ́mɨáámeréjuco ámuha meíjcyane ámúhadítyú
ibóhówaúcunúki.
27 ¡Árónáa ihdyu máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá
ámuha pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámédú éhne múúne níjkyéné pañe nehníwu nééone

pánehjɨ́dú hállu imíwu meɨ́ɨ́tedu. 28 Ehdu ámuha meícyahíjcyá mɨ́amúnáama
pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú tsanééré ímityúné ɨ́jtsaméí ámúhá pañe íjcyame.
29 ¡Áámeke ámúhakye máɨdáátsoju tene pájtyeíñej! Ɨveekí ámuha
éíjyuúvúu ditye dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáaúvú
nijkyéné méícyáávétsohíjcyá ɨ́mɨáámeváa diityéúvú íjcyánélliíhye. 30 Ááne
ámuha ménehíjcyáhi: “Éíjyuúvúu méɨhdé múnáaúvú íjcyáijyu meíjcyaca
muurá tsá medsɨ́jɨ́vétsóítyuró Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake.”
31 Ehdu ámuha menééneri muurá ámuháyé méúúbállémeí diityéúvukée
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámeúvúj tsɨɨménémúhaabe ámuha meíjcyane. 32 Ahdícyane
wa ihdyu oke memééénú ámuha meímillédú ámúhá ɨhdé múnáaúvúu
méénuhíjcyádú diityédúré ámuha menéémeé.
33 Ávyeta muurá ámuha ííñimyémúeméjte. ¿Aca ámuha méɨjtsúcunú
cúújúwatu ámuha mepállójcóiyóne? 34 Áánéllii ícyooca ó pícyóóroó ámúhama
tsíjtyeke Píívyéébé ihjyú uwáábojte pane wáájacúmeke ámúhá uwáábojte
íjcyáímyeke. Árómeke muurá ámuha méúráávyehíjcyaá pátsáríjcyoméré
pacóómiváríye. Ááamedítyú muurá tsaatéké ámuha méwátsíhcyuú
pihcyáávejáané pañévu. Ááne tsááteke ámuha médsɨ́jɨ́vétsoó páwachékevu
mewátyétyéhcúneri. 35 Ehdu ámuha menéénéllii ámuha pámé hallúríyé
teene éíjyuúvúu ɨ́mɨá uwáábojtéké ditye dsɨ́jɨ́vétsohíjcyanéhjɨ. Muuráhjáa
Abéé ɨ́mɨáábé íjcyáábeke íñahbéré dsɨ́jɨ́vetsóhi. Ááné boonée tsijtye
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake ámúhá ɨhdéejte dsɨ́jɨ́vetsóhi. Átsihdyúu
nihñéré dsɨ́jɨ́vetsómé Berekíá hajchi Tsacaríake duurúvájama Píívyéébé
ɨɨcúvé cóvátsómeíhíjcyáné waɨ́jɨ́ ráhoúcunútsihvu. 36 Aane ɨ́mɨááné
ámúhakye o néé ehdúu éíjyu múnáaúvú dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáné muurá ámúhá
hallúrí íñe ícyooca ámuha meíjcyámé hallúri.

Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Rc 13.34-35)

37 Ahdícyane ámuúha Jerotsarée múnaaj, ¿ɨ́veekí ámuha
mélliihyánúpétsohíjcyá Píívyéébé ihjyú uwáábojtéke? ¿ɨ́veekí ámuha
diityéké néwayúúnevu mááámuhíjcyáhi? Muurá imílléroobe ámúhakye
iújcune éhne múúne cáraca ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke íhñúwáácyú lliiñévú újcudu. Árónáa
¿ɨ́veekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne? 38 Ááné déjúcotu muurá ámúha
cóómí ápajyúréjuco íjcyaíñe. 39 Ahdícyane ámúhakye o néé téhdure oke
ámuha maájtyumɨ́júcóóityúné tsiiñe o tsááiñévújuco. Téijyu muurá ámuha
oke maájtyúmɨ́ne méneéhi: “Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj.”

24

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó nééneé
(Mc 13.1-2; Rc 21.5-6)

1 Aabée Jetsóó duurúvájá pañétú muha meíjchívyénáa múúha
tsúúlleríjyuco péébeke muha mépɨ́uvá téjahjɨ imíwu méénúmeíñé muha
meɨ́ɨteki. 2 Aamée muha meɨ́ɨtémeke neébe:
—¿A ámuha méɨɨté imíwu duurúvaja méénúmeíñe? Muurá ɨ́mɨáánetúré
ámúhakye o néé ehdu nééroja wácávyáhcámeíiñe.

Jetsóó tsááíñé ɨhde pájtyéiñéhjɨ
(Mc 13.3-23; Rc 21.7-24; 17.22-24)

3 Átsihdyúu muha oríívó bajúvú mepétsihvu ácúúvéébeke áábánéwu muha menééhií:

—Cána múúhakye duubállé múijyú tene pájtyeíñé eene múúhakye u néhíjcyanéhjɨ. ¿Aca ɨ́ɨ́netú muha méwaajácuú ííñujɨ nɨ́jkévaíñeréjuco u tsááiñe pɨ́ɨ́hɨ́jucóóne?

4 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Éhdu nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha maállítsámeítyu állíu múnáadívu. 5 Muurá o tsááiñe tsúúca pɨ́ɨ́hɨ́cooca íjcyaímyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyaá diibyéjuco Críjto iíjcyane. Aane mítyame cáhcújtsoó bañúháñe. 6 Áhdure íjcyaíñé méénujcátsí pahúlleváre. Árónáa méíllityédíñe. Muurá tsáhái téijyu o bóhówáávéityúne. Árónáa ihdyu ehdu nénehjɨ tujkénú pájtyeéhi. 7 Muurá tsáné iiñújɨ múnaa méénújcátsií tsííñé iiñújɨ múnáama. Áijyu íjcyaíñé ájyabáánema cheméháñe. Áhdure pahúlleváré ííñujɨ vááúméiíhi. 8 Ehdu déjúcóóveíñé ɨ́cúbáhraméí ííñújɨri.

9 Áijyu muurá ámuha tahñéjté meíjcyáné hallútú cáhcújtsotúmé ámúhakye itsárílléne ámúhadi ɨ́cúbáhraáhi. Aame ámúhadityú tsaatéké dsɨ́jɨ́vétsoóhi. 10 Áijyu muurá mítyame amúhadityú oke cáhcújtsorómé tsáhájuco oke cáhcújtsóityúne. Aame ámúhakye itsárílléne ámúhadívú méénútsoó tsíjtyeke. 11 Áhdure idyé téijyu mítyame állíu múnaa díllóméií Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Áámedívú mítyame állítsáméiíhi. 12 Ehdu páhduváré ímityúné íjcyánetu mítyame tsáhájuco wájyúcatsíityúne. 13 Áánetu ehdu néérónéhjɨ́ pañe Píívyéébeke ɨ́hvéjtsotúmé tsaímíyé íjcyame ihdyu pájtyéteéhi. 14 Muurá teene dííbyé avyéjutu íjcyáné uwááboju ɨ́mɨáájú pámeekéréi ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúanáake waajácútsáméiíhi. Áijyu ihdyu botsíi ó tsaá páneere íllurréjuco ɨnɨ́jkévaki.

15-16 Muurá duurúvájatu tsátsii ɨ́ɨ́né imítyúné úújéítyútsihvu tsane ímityúné úújeténé Píívyéébeke ávyéta tsáríyé pájtyeéhi. Ahdícyane teene ámuha maájtyúmɨ́cooca méwáácunúcó cáméhbaúnevu Jodéá iiñújɨ múnaa ámuha meíjcyame. Ehdúu ɨ́mɨááné tene pájtyeíñé muurá Daniéré tsúúcajátújuco nééne Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyaábe. Aane éévehíjcyámé íhya waajácújucóó ɨɨná íjcyaíñe. 17 Ahdícyane téijyu áachi íjcyame íúcaavéjúcohdí ɨ́mɨjcóhó pañévú tsíeméné iújcuki. 18 Áhdure íúmɨhé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí ihjyávú íwajyámu éllevu. 19 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téijyu walléémú éévájtema tsijtye ñohñóríyéi ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́méwuúmú íjcyámeke! 20 Áánélliii ihdyu Píívyéébema méihjyúvaco wáyeéévejcóójɨ́ ehdu tene ámúhama ipájtyétuki, áhdure tsúcohɨ́váneri úúníjyáijyu nííjyáháñé lliine ámuha mewáácunútuki. 21 Muurá téijyu íjcyaíñé ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhraméí íñée ííñujɨ ípívyéévétsihdyu múijyú ícyahíjcyatúne. Ááné boonétú ihdyu tsáhájuco múijyú tehdu nééné ɨ́cúbáhraméí íjcyáityúne. 22 Aane muurá Píívyéébe oke wállóótuca pámeere dsɨ́jɨ́véiyáhi. Áánélliii ɨ́ɨ́cúi tsiiñe oke wállóóiibye ihñéjte wájyuri.

23 Aane tsúúca tene pɨ́ɨ́hɨ́cooca íjcyaímyé tsaate íllure iállíñe ‘tsúúca Críjto tsájucóóhií’ nééimye. Ááméke tsáma wajácútsi meíjcyáne

mécáhcújtsodíñe. 24 Muurá íjcyaímyé állíu múnaa iiye Críjtodi díllómeímye.
Áhdure muurá díllómeíimye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Aame
piivyéteé méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune. Ááneri muurá mújtátsoímyé
mɨ́amúnáake Píívyéébedítyu. Tsáijyu múúne téhdure mújtátsóiyómé
ɨ́mɨááné dííbyeéjtéjuco íjcyárómeke. 25 Aane íñe ámúhakye ó úúballé ɨ́hdéjuco
ehdu tene pájtyeíñé ámuha metéɨ́búwááveki. 26 Ahdícyane tsaate ámúhakye
‘éje, áádi éhlle Críjtoó’ néhajchíí mépehdí téhullévu. Áhdure ditye ámúhakye
‘áádi éhjá pañe Críjtoó’ néhajchíí mécáhcújtsodí éhduhjɨ ditye ámúhakye
néérone. 27 Muurá ihdyu éhne múúne chijchi ááméjutu nɨ́jkéniiñévújuco
rórihjyácódú ámúhakye ábájɨ́néjcuíñé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe
tsiiñe o bóhówáávеíñe. 28 Áábedívú muurá óhdivu táuráávye múnaa
píhcyáávеé éhne múúne tsíeméjpí dsɨ́jɨ́véébedívú áñumu píhcyaavédu.

Jetsóó tsáácooca pájtyeíñéhjɨ
(Mc 13.24-37; Rc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Ehdu ɨ́cúbáhraméí pájtyéné boone cóójɨ́ejpi nuhba íllurеjuco áábatéiñe.
Áhdure péjcóejpi tsáhájuco ájchúityúne. Áijyu mɨ́ɨ́curu dójcoó cáámetu.
Ehdu páneere íévéhóówari ɨ́htsútunéhjɨ́ íjcyane mujtáraba íjcyaáhi. 30 Áijyu
tsúúca Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe páneere táɨhtsútú táavyéjuma
ojtsó pañétú ó bóhówáávеéhi. Ááneri muurá oke cáhcújtsotúmé ííñújɨri
íjcyame iíllityéne taáhi. 31 Aabe téijyu níjkyéjɨ múnáake ó táúhbaá ditye
kéévánécoba illíjchu írojrócó pámeere múhdumé ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa
tahñéjté óhdivu ipíhcyáávеki.
32 Cáhawáá méɨjtsúcunu higyéérahej. Muurá itsóúúvéne tsiiñe tehe
béhjɨ́vánetu méwaajácú píjcyaba pɨ́ɨ́hɨ́jucóóne. 33 Ahdu nééne íñe ámúhakye
o nénehjɨ pájtyénetu ámuha méwaajácuú tsiiñe o tsááíñe éévé tsúúca
úújeténe. 34 Muurá ɨ́mɨááánetúré ámúhakye o néé ehdu nénehjɨ pájtyeíñé
íñéi ííñújɨri mɨ́amúnaa íjcyápíñáaáca. 35 Muurá íñe ííñújɨma páneere
íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóvéehi. Ááneetu íñe ámúhakye o néhijcyáné tsá
múijyu wágóóóvéityúne.
36 Árónáa ihdyu o tsááíñe éévé tsá múha wáájácutúne. Nijkyéjɨ múnaa
íjcyarómé tsá wáájácutúne. Téhdure páñetu Píívyéébé Hajchi o íjcyároobe
tsá o wáájácutúne. Apáábyéré ihdyu Llihíyó waajácú múijyú tsiiñe oke
iwállooíñe.
37 Muuráhjáa Noéé íjcyáijyu íjcyáné mɨ́amúnáake tene pájtyedúré
pajtyéiñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe o tsááiñe. 38 Muuráhjáa
téijyu íjcyame ííñujɨ cáájávéíñé ɨhde ‘ɨɨnéjuú’ iñééne ícyahíjcyá iímillédú
wañéhjɨ́neri táábávajcátsiyi. Ehdúu ícyahíjcyámé tsúúca Píívyéébe ííñujɨ
cáájávétsóíñéllii Noéé ɨhmɨ́ɨ́né pañévú úcáávétsihvújuco. 39 Aamée
ehdu iícyahíjcyáneríyé túhuuvémé wáájácúmeítyúnáa tsúúca páneere
ííñujɨ cáájávénetu tsáhájuco ditye píívyetétú muhdú ipájtyeténe. Áhdure
ɨ́ɨ́vane muurá mɨ́amúnaa iímílléhjɨríyé íjcyánáa Mɨ́amúnáájpidívúu o
ípívyéévеebe tsiiñe o tsááne ábájɨ́néjcuú diityéke. 40 Téijyu muurá míítyétsi
wákímyeíhíjcyámútsidítyú tsáápiikye wáájácúratúné o újcúnetu tsijpi
tétsihvúré coévaáhi. 41 Áhdure tsaatépɨ́ cáátsohíjcyámúpɨdítyú tsáápílleke o
újcúnetu tsíjpille coévaá tétsihvúre.

42 Áánéllii tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco tééné ɨjtsúcunúre. Muurá tsá
mewáájácutú múijyú o tsááiñe ámúhá avyéjuube o íjcyaábe. 43 Muurá
tsaapi ihjya cúwátuube téhmé péjcóvéiyá naní múnaa tépejco dííbye
éhnénéhjí nániíñé iwáájácuca. Aabe muurá tsá nánichóítyuró ihñénehjɨ́vu.
44 Ahdu tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco naní múnáake tsaapi téhméiyódu. Muurá
ámuha meɨ́jtsótúnáa ó tsaá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéebe.

*Tsaatétsí wákímyeíñetu íjcyáné uwáá*boju
(Rc 12.41-48)

45 Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeííbyeke pícyoobe
ihyájkímú tehméébedívu. Aabe diityéké ímí ɨ́ɨ́cuvé tééne tájpí ditye
íjcyáíñéhjɨtu. 46 Ahdícyane maímijyu dibye íjcyane íwákimyéiyi íjcyáábeke
íavyéjuube ájtyumɨ́vaábe. 47 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ɨ́mɨáábé
íjcyáábeke íavyéjuube ihñévú téhmetsóne. 48 Áánetu íjcyaabe tsaapi ímítyuube
íavyéjuube 'ɨ́ɨ́cúi óómíityúné' iñééne íwákimyéí ɨɨbúwá íjcyátuúbe. 49 Ehdu
néébe muurá íllure ihyájkímuke imyéénúne iímillédú wañéhjɨ́neríyé
pehíjcyá tsíjtyéhjɨma llíyíícyáveebére. 50 Aabe ehdu ícyahíjcyánáa muurá
íavyéjuube óómiibye tuvááová dííbyeke dibye ɨ́jtsótúnáaáca. 51 Áábeke
muurá íllureíjuco dibye ɨ́hnáhó ɨ́cúbahráné ímityúmé bañú múnaa pánehjɨ́dú
ɨ́mɨáámeúvúdú íjcyámeke imyéénudu dibye ityáá íhwáñe ɨɨhdónema. Ahdu
muurá pajtyéiñe mɨ́amúnáama tsiiñe o tsáácoóca.

25

*Bádsɨjcadítyú íjcyáné uwáá*boju

1 Muurá idyé nijkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjú tsaatéhjáa 10-
meva bádsɨjca tsáápíllé tajɨ íjcyáííbyeke peetémá téhmehíjcyádu.
2 Diityédítyúhjáa 5-meva ímuhdúrejte. Áánetúhjáa téhduméré 5-meva
ɨɨmɨ́ajte. 3 Aaméhjáa diitye ímuhdúrejte tsá tsájtyetú ícyuujúwájpacyóné
ipyéété ipáñénuíñe. 4 Áánetúhjáa ihdyu ɨɨmɨ́ajte tsajtyé ícyuujúwájpacyóne.
5 Aaméhjáa wájtsɨ́pítyúúbeke tépejco ityéhmehíjcyáróne icyúwávénéllii
íllureíjuco cúwane. 6 Árónáacáhjáa tsúúca pécójpɨɨne tsaate kéévánécoba
nééhií: "¡Tsúúca tsaabe ámuha metéhmehíjcyaábe! ¡Wa mécáhdahɨ́roj!"
7 Ahdújucóhjáa ditye iájkyéne ɨ́ɨ́cúi íjcyátsíiivyéjucóóné ipyéétehañema.
8 Áánáacáhjáa diitye ímuhdúrejté cuujúwajpácyó tsúúca óuuvéhi.
Áánélliihyéhjáa diitye ɨɨmɨ́ajtéké neeróme: "Cána óvíjyuco múúhakye
ámúhá cuujúwájpácyotu tsánéhwuúvú maájcuj. Tsúúca múúhadívú
múúhá cuujúwajpácyó óuuvéhi." 9 Árónáacáhjáa nééme diityéke: "Tsáhaá.
Muurá ehdu meméénúhajchíí méhdivu óúúveíñé tsaméhjɨdívújuco.
Wa ihdyu tsiiñe máahdótej." 10 Ahdújucóhjáa ditye ahdóvúi pééné
hallúrí tsúúca wájtsɨ́ɨ́bema ditye úcaavéné teeja dibye wáñehjɨ́vatéíjyá
pañévu. Áámé hallúvúhjáa íllureíjuco dibye tééjá lleehówá wátajcóné
múha iúcaavéjúcóótuki. 11 Ááné boonéréjucóhjáa diitye ímuhdúrejte
iwájtsɨ́ne lléehowa dibye ipááyúcúro wátótóhcoméré nééneé: "¡Ávyéjuúbej,
Ávyéjuúbej, múúhakye paayúcu!" 12 Árónáacáhjáa neebe diityéke: "Tsá o
wáájácutú ámúhakye."

13 Ehdúu iúúbálléne múúhakye Jetsóó nééhií:

—Téhdu ámúhakye tene ipájtyétu tsáma ímíñeúvú meíjcyátsííívyéne oke méítsohíjcyaco. Tsá muurá mewáájácutú múijyú tsiiñe o tsááiñe Mɨamúnáájpidívúu o ípívyééveébe.

Dsɨ́ɨdsɨtu íjcyáné uwáábоju
(Rc 19.11-27)

14 Téhdure nijkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjú wákimyéí tsáné avyéjuube tsíííñé iiñújɨ́ iááhɨ́veté íwákimyéi múnáadívú ɨdsɨ́ɨdsɨke téhmétsoíñúdu. 15 Tsáápihdívúhjáa pícyoíñuube 5,000-jɨva, tsíjpihdívúhjáa 2,000-jɨva, tsíjpihdívúhjáa 1,000-jɨva. Ehdúhjáa diityéké ɨ́ɨjtsúcunúduméhjɨ́ iwájtúne peebe diityédítyu. 16 Ááné hallúríhjyáa diibye 5,000-jɨvámá íjcyaabe náhjɨhe meenú téénema. Áánerí́hjyáa llíyaatétsoobe dííbyema tsiiñe éhníííñevu 5,000-jɨva. 17 Áhduréhjáa idyé tsijpi 2,000-jɨvámá íjcyaabe náhjɨhe imyéénúneri llíyaatétsó tsiiñe éhníííñevu téhdunéré 2,000-jɨva. 18 Áánetúhjáa tsijpi 1,000-jɨváré dibye ájcuíñuube íllure cuuú teene dsɨɨdsɨ wákímyeíchótuúbe.

19 Áánáacáhjáa diityé avyéjuube tsúúca wajtsɨ́ diityédívu. Aabéhjáa ímíbajchóvá diityémá teene diityékée ityéhmétsoíñúne dsɨ́ɨdsɨ́ muhdú ditye téhmene. 20 Tujkénúhjáa ímíbájchoobe 5,000-jɨvávúu iájcúúbema. Aabéhjáa néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 5,000-jɨvávú u ájcune muurá íñeé. Áánetújuco íñe tsiiñe éhníííñevu téhdunéré 5,000-jɨva o llíyaatétsóne.” 21 Áánélliihyéhjáa neebe íavyéjuube dííbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ɨ́mɨáábé uu ímí tehdújuco u wákímyeííbye. Muurá múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áánéllii ícyooca éhníííñevu íjcyane díhyójtsɨ́ pañévú ó ɨ́hvéjtsoó u téhmeki. Ahdícyane óvíi íllurеjuco u ávyéjuuténe. 22 Áábé boonétúhjáa tsijpi 2,000-jɨvávúu ityéhmétsóóbema idyé ímíbájchoóbe. Aabéhjáa idyé néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 2,000-jɨvávú u téhmétsoíñúné muurá íñeé. Áánetújuco íñe tsiiñe éhníííñevu téhdunéré 2,000-jɨva o llíyaatétsóne.” 23 Áánélliihyéhjáa idyé neebe íavyéjuube dííbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ɨ́mɨáábé uu ímí tehdújuco u wákímyeííbye. Muurá múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áánéllii ícyooca éhníííñevu íjcyane díhyójtsɨ́ pañévú ó ɨ́hvéjtsoó u téhmeki. Ahdícyane óvíi íllurеjuco u ávyéjuuténe.”

24 Ehdúhjáa tsaatétsima iímíbájchótsihdyu ɨ́ɨ́neebe ípyée 1,000-jɨvávúré iájcúúbedívu. Aabéhjáa íllure néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, ópée ó waajácú múhdurá u néébe uure u wákímyeíñé hallúvú dsɨ́ɨdsɨ́jɨke u ékéévehíjcyatúne. Muuráhjáa ɨ́htsútúnetu o llíyaatétsóné dsɨɨdsɨ́jɨ́ ɨ́mɨátsíí páneere úhdivúré ú újcúiyáhi. 25 Áánélliihyée íllure ó cuuú dɨdsɨ́ɨdsɨke. Aane íñe dɨdsɨ́ɨdsɨ.” 26 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: “¡Ávyeta ímítyuube uu óvéhe múnáajpi táwákimyéi múnáadítyu! ¿A éhdurée ú meenú teene tadsɨ́ɨdsɨke ‘o wákímyeítyúroobe dsɨ́ɨdsɨ́jɨke o ékéévehíjcyáné’ u néénema? 27 Aanéhdée ihdyu ditye dsɨ́ɨdsɨke téhmehíjcyájáúbá pañévúré ú pícyóóiyá tene óóma illíyaatéki. Aacáa muurá ícyooca ó wajtsɨ́iyá éhníííñéwuúvújuco tene llíyaaténáaáca.” 28 Ehdúhjáa dííbyeke iñétsihdyu neebe tsaatéké tétsihyi íjcyámeke: “Áábyedítyú eene 1,000-jɨva íjcyane dsɨɨdsɨ medójtúcúne maájcú áádíkye eene 10,000-jɨva ɨdsɨ́ɨdsɨ́ íjcyáábeke. 29 Muurá múúne ihñe llíyaatétsómeke éhníííñevu tsiiñe máajcú ditye illíyaatétsoki. Áánetu ihñe pevénéré pícyohíjcyámedítyú íllurеjuco medójtucúné páneere diityédí

íjcyaróne. 30 Ahdícyane áádikye ɨ́ɨ́néubárá óóma wákímyeítyúúbeke
méwaagóote peete íjcyátúhullévú dibye ityáá íhwáñe ɨ́ɨhdónema.”

Pámeere mɨ́amúnáama ímibájchoju íjcyaíñe

31 Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe múijyú tsiiñe o tsáácooca ó
tsaá ɨ́htsútuubéréjuco avyéjuube o íjcyaabe tahñéjté níjkyéjɨ múnáama. Áijyu
táavyéjú ijyáwá hallúrí ó ácuúcúnuúhi. 32 Áábedívú óhdivu páneere íííñújɨri
íjcyáné mɨ́amúnaa pícyáávémedítyú ó dówajcároó tsaatéké íhdyúétsihvúré
éhne múúne obééjámudítyú cáávarámuke ítyehméébé dówajcáródu. 33 Aame
diitye obééjámudi o díllome óóma íjcyaáhi. Áánetu cáávarámudi o díllome
tsiélléré íjcyaáhi. 34 Áijyu eene óóma íjcyámé avyéjuube o íjcyaabe
diityéké ó neéhi: “Muuráhjáa Llihíyó ámúhakye ííñujɨ iípívyéjtsótúné
ɨhdéjuco ityújkevééllémeke wábyujtsódújuco íñe ámuha óóma táavyéjuri.
35 Muuráhjáa o ájyabáávatéébeke ámuha oke mémáchótsohíjcyáhi. O
ádóíyónerɨi o íjcyáábeke ámuha oke méíchohíjcyáhi. Wáájácúrátuubée
úlleebéré o péhíjcyáábeke ámuha oke mécúwátsohíjcyá ámúhá jaaháñevu.
36 O wájyamúúvátúúbekée ámuha oke máajcú wájyamúvu. O chéméébekée
ámuha oke méúújehíjcyáhi. Cúvéhóójarɨi o íjcyáábeke ámuha oke
méúújehíjcyáhi.” 37 Ehdu o néénéllii muurá diitye ɨ́mɨájté óóma íjcyame
oke neéhi: “Ávyéjuúbej, ¿acáa múijyú u ájyabáávatéébeke uke muha
mémájchotsóhi? ¿Múijyúhjáa ádópiyi u íjcyáábeke uke muha méijchóhi?
38 ¿Áhdurée múijyú múha uke wáájácútuube u úlléébeke uke muha
mécúwátsohíjcyá múúhá jaaháñevu? ¿Múijyúhjáa u wájyamúúvátúúbeke
uke muha máajcú wájyamúvu? 39 ¿Acáa múijyú u chéméébeke uke muha
méúújehíjcyáhi? Áhdure ¿acáa múijyú cúvéhóójari u íjcyáábeke uke muha
méúújehíjcyáhi?” 40 Ehdu muurá oke ditye néénéllii ó neé diityéke:
“Muuráhjáa ihdyu ehdu ámuha tahñéjteke ɨ́ɨ́técunútúméré panévatúré
mepɨ́ɨ́ábohíjcyáneri ookéjuco ámuha meɨ́ɨ́cúvehíjcyáne.” Ehdu ó neé óóma
íjcyámeke.

41 Áánetu óhdityu tsiélléré íjcyámeke ó neéhi: “Méɨɨne óhdityu ámúhá
imítyú nɨ́jcaúvú ámuha méwágóóóveímye. Muurá ámuha méwágóóóveé
ihyájkímuma Naavéné wágóóóvéíñé cuujúwá pañévú múijyú ámuha
meíjchívyéítyúhullévu. 42 Muuráhjáa tsá ámuha oke memáchótsohíjcyatú o
ájyabáávatéébeke. Tsáháa ámuha oke meíchohíjcyatú ádópiyi o íjcyáábeke.
43 Áhdurée wáájácúrátuube o úlléébeke tsá ámuha oke mecúwátsohíjcyatú
ámúhá jaaháñevu. O wájyamúúvátúúbekée tsá ámuha oke maájcutú
wájyamúvu. Tsáháa ámuha oke meúújehíjcyatú o chéméébeke. Tsáháa
ámuha oke meúújehíjcyatú cúvéhóójari o íjcyáábeke.” 44 Ehdu o néénéllii
muurá oke neeímye: “Ávyéjuúbej, árónáacáa tsá múijyú uke muha
maájtyúmɨtú u ájyabáávatéébé ádópiyi u íjcyáábeke. Tsáháa múijyú
úlleebéré u péhíjcyáábeke uke muha maájtyúmɨtúne. Áhdurée tsá
múijyú muha maájtyúmɨtú wájyamúúvátuube u íjcyáábeke. Áhdurée
tsá muha mewáájácutú u chémene. Áhdurée tsá muha mewáájácutú
cúvéhóójari u íjcyane. Aanéjɨ́ɨ́varɨi muhdú uke muha mépɨ́ɨ́ábóiyáhi.”
45 Ehdu oke ditye néénéllii ó neéhi: “Muuráhjáa tahñéjteke ámuha
mepɨ́ɨ́ábohíjcyátúneri téhdure ookéjuco ámuha meéhdɨɨvállehíjcyáne.” Ehdu
ó neé óhdityu tsiélléré íjcyámeke. 46 Aame íllurеjuco wágóóóveíñé múijyú

nɨ́jkéváityúné ɨ́ícúbáhrámeííhullévu. Áánetu ihdyu ɨ́mɨáámé pájtyéteé muhdú íjcyáityúmeréjuco ɨ́ɨ́né imíjyaú iíjcyáki.

26

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mc 14.1-2; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

1 Ehdúu Jetsóó iñééné boone tsiiñe múúhakye nééhií:
—Muurá míjcyoojɨ́cutúréjuco pajtyété wañéhjɨ́ lléévaíñe.
2 Ááné pañe muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ékéévétsoó tsaatéke. Aame oke dsɨ́jɨ́vétsoó páwachékevu iwátyétyéhcúneri.
3 Aanéhjáa ɨ́mɨáááné téijyu teene wañéhjɨ́ tujkéveri páñétúejpi llúúvájté avyéjuube Caipáa jávú píhcyaavémé tsijtye llúúvájté avyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame. 4 Aaméhjáa pítyácójcatsí muhdú dííbyé hallúvú iállíñe dííbyeke iékééveíñé ɨdsɨ́jɨ́vétsoki. 5 Aaméhjáa néjcatsíhi:
—Tsáhái íñe wañéhjɨ́ pañe tehdu meméénúityú mɨ́amúnáake meííbórɨ́núíyónélliíhye.

Pácúúcújpácyori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne
(Mc 14.3-9; Ja 12.1-8)

6 Áijyúu muha Betáániárí Tsimóó dííbyere ‘Ahllárɨho’ némeííbyé jari. 7 Áánáacáa tsáápille tsáá Jetsóo éllevu pácúúcujpácyó mítyane áhdómeíjpácyoma. Ájpacyóríi múríjcholle íhñíwau majchórí íjcyáábeke. 8 Aanée múúhakye tsaríwu pájtyénéllii muha menééhií:
—¿ɨ́veekíami aalle ɨ́cúbahra pácúúcújpácyorij? 9 Muurá téjpacyo menáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨri mépɨ́áábóiyá ɨ́dáátsóméhjɨke.
10 Ehdúu muha menéjcatsíñé illéébóne múúhakye neébe:
—¿ɨ́veekí ámuha méihjyúvá ááméydityu? Muurá ihdyu tehdújuco dille méénune. 11 Muurá diitye ɨ́dáátsojte tsá kiávú ámúhadítyú pééityúne. Áánetu tsá múhajchótá ámúhama o íjcyáityúne. 12 Áánéllii oke téjpacyórí múríjcholle oke ditye cúúúíñé ɨhde tájpi iímíbajchóne. 13 Aane ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé íñe tajtyéévеri mɨ́amúnaa pájtyetéíñé uwáábоju úwáábohíjcyámé muurá idyé teene úúballéné pámeere ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa waajácuúhi. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Jóóda Ijcaríóóté Jetsóodívú ékéévétsoíñe
(Mc 14.10-11; Rc 22.3-6)

14-15 Aanéhjáa téijyu Jóóda Ijcaríóóté tsaapi muuha 12-meva meíjcyáméejpi íjcyároobe múijyúrá llúúvájté avyéjujté éllevu ipyééne neeté diityéke:
—¿Aca múhduná íñe oke ámuha mááhdóiyá ámúhakye Jetsóodívú o wáájácutsóne?
Ehdúhjáa dibye nééénéllii ahdómé 30-jɨva. 16 Aanéhjáa diityémá ipítyácójcatsíñé tsúúca iímíbáchójcatsíñéllii ɨ́tsámeíhíjcyaabe muhdú dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mc 14.12-25; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

17 Aanée teene pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne páááá májchómeíhíjcyáné
wanéhjɨ́ tújkévajcóójɨ́ muha Jetsóoke menééhií:
—¿Kiávú ú imíllé wañéhjɨ́ májchó muha meméénune?
18 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Cáhawáá mepe Jerotsaréevu éhne tsúúca wájácú ámuha menéébe jávu.
Áábeke méneeco tsúúca muhdú o íjcyáíñe éévé pɨ́ɨ́hɨ́júcóónéllii dííbye jávú
ámúhama íñe wañéhjɨ́ o pájtyeíñe.
19 Ahdújucóo tsaate múúhadítyú ipyééne teene majcho dííbye jávú
méénune.
20 Ááné iijyúnuvúu tsúúca muha mémajchó dííbyema. 21 Átsihvúu neebe
múúhakye:
—Ɨmɨááné túré ámúhakye o néé íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú óhdivu
méénútsóiíbye.
22 Ehdúu dibye múúhakye nééne ávyétá kimóhcó múúhakye pajtyéhi.
Áánélliihyée muha pámeere menéé dííbyeke:
—Avyéjuúbej, ¿aca caabyé íñe ehdu uke muha méméénuúhi, a oó?
23 Áánélliihyée múúhakye neébe:
—Íñe tsajɨ́ pañévúré muhtsi dííbyema memájchoobe ehdu oke méénuúhi.
24 Ehdu ɨ́mɨááné oke pajtyéiñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke
tsúúcajátújucóo Píívyéébe íwaajácúháámɨtu néhdújuco. Árónáa ihdyu
máɨdáátsoju tene pájtyeíñé ehdu oke méénúúbeke. Tsáháa ihdyu dibye
íjcyáítyuróne.
25 Ehdúu dibye néénélli diibye Jóóda eenéhjáa dííbyedívú méénútsóiibye
néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿a oo tehdu uke ó méénuúij? Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Éée, uu muurá ehdu oke ú méénuúhi.
26 Ehdúu iñétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáa
idyóhdáhɨ́nunévú múúhakye iwájtúne neébe:
—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.
27 Áhdurée idyé ado iékéévéne téhdújtsoóbe. Áánevúu múúhakye iájcúne
neébe:
—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane maádo. 28 Aane úúballé íñe muhdú
ámuha meícyahíjcyáné pityájcoju o dsɨ́jɨ́véneri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe.
Ahdícyane tátyujpácyó wágóóóveé páme wájyuríyé múhdumé teene
cáhcujtsómé imítyú iábájɨ́ɨ́vémeíki. 29 Aane ámúhakye o néé ícyoocátú
tsiiñe ámúhama o ádójúcóóityúné óóvajpácyó múijyú Llihíyó avyéjuríyéjuco
meíjcyácooca tsiiñe maádóiñévújuco. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe
(Mc 14.26-31; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)

30 Aamée teene pajtyété wañéhjɨ́ majtsíjyú muha memájtsívátsihdyu
mepéé oríívó bajúvu. 31 Átsihvúu múúhakye neébe:
—Ípyejco muurá ámuha pámeere ílluréjuco óhdityu metsújááveíñé
pahúllevávu. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Obééjámú
tehméébeke o dsɨ́jɨ́vétsóné boone ílluréjuco ditye mújtaíñé pahúllevávu.”
Ehdu muurá nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu. 32 Árónáa ihdyu o
dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe o bóhɨ́ɨ́ne ó peé ámúhá ɨhde Garirréavu.

33 Áánélliihyée Péédoro néehií:

—Íhya ihdyu íjtye uke ɨ́hvéjtsoóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o ɨ́hvéjtsóityúne.

34 Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Árónáa ɨ́miáánetúré uke o néé ípyejcójuco oke u úráávyeróné u tóónuíñé cáracái májtsívátúné ɨhde 3-ijyúva.

35 Áánélliihyée Péédoro néehií:

—Muurá tsá o tóónúmeíityúne. Óvíjyuco ihdyu néhi oke ditye dsɨ́jɨ́vetsóné téené hallútu.

Ehdúu pámeere muha méneerá dííbyeke.

Píívyéébema Jetsóó íhjyuváne
(Mc 14.32-42; Rc 22.39-46)

36 Aamée tétsihdyu muha mepééme méúújeté 'Getsemaníi' némeítsihvu. Átsihvúu Jetsóó néé múúhakye:

—Íchiíyéi meíjcyá Píívyéébema o íhjyúvatéki.

37 Aabée múúhadítyú tsajtyé Péédorómá Tsebedéó hájchimútsikye. 38 Áámedívúhjáa ávyétá ɨhnáhóré kímóóvémeííbyé néé diityéke:

—Muhdú íhya o dsɨ́jɨ́véiúvúduréjuco oke táɨ́ɨ́buwa. Ahdícyane cána íchihdyúréi oke metéhmej. Árónáa ihdyu mécúwadíñe.

39 Ehdúhjáa iñééne peebe diityédítyú éhníííñéwuúvu. Átsihvúhjáa ɨmɨ́móúúvéne Píívyéébema íhjyúvaabe néehií:

—Ayúju Táácáániíj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óóma meénuj.

40 Ehdúhjáa iíhjyúvátsihdyu óómiibye wajtsɨ́ cuwárí íjcyámedívu. Aabéhjáa néé Péédoróke:

—¿Aca tsá eene ámuha cuwa maáábúcutú oke metéhmeki? 41 Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúmé Píívyéébema méihjyúvahíjcyá ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboo ímítyunévú ámuha metáhjátsámeítyuki. Muurá ɨ́mɨáánné ámuha meímíllerá tsaímíyé meíjcyane. Árónáa tsá ámuha meɨ́hnáhootú tehdu meíjcyáiyóne.

42 Ehdúhjáa diityéké iñééne tsiiñe óómiibye bɨwáhullévúre. Áánemáhjáa idyé tsiiñe Píívyéébema íhjyúvaabe néehií:

—Ayúju Táácáániíj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa ihdyu óvíi muhdú u ímillédú óóma ú meenúhi.

43 Átsihdyúhjáa idyé tsiiñe tsáábe wajtsɨ́ bɨwáhdúré cuwárí íjcyámedívu. Ávyetáhjáa tsá cuwa ditye áábúcutúne. 44 Áámedíhjyáa ɨ́ɨ́cúvétuube tsiiñe oomí bɨwáhullévúre. Áánemáhjáa idyé tsiiñe Píívyéébema ihjyúvaabe piéhdúré tujkénúu iíhjyuvádu. 45 Átsihdyúhjáa tsiiñe diityé éllevu itsááne neebe diityéke:

—Áyu ícyooca ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Árónáa Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ékéévétsóíñe éévé tsúúca úújetéhi. 46 Ahdícyane ílluréjuco metsu. Muurá tsúúca tsaabe óhdivu méénútsóiíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mc 14.43-50; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

47 Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsúúca tsaatémá Jóóda wajtsí tétsihvu
llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte wállóónéllii tsáámeé. Aamée tsáá
ímyéénujcátsiháñé nɨɨtsúmuma cávaájcoháñema. 48 Ácoocáhjáa ɨ́hdéjuco
Jóóda néene diityéke:
—Cáábyeké o chóhchócuube diibyéjúcoói.
Áábeke meékéévéne métsajtyéco. 49 Ehdúhjáa diityéké ipítyajcódújuco
dibye Jetsóo éllevu itsáane dííbyeke néeneé:
—Ávyéjuúbej, ¿a áánu uúj? Ehdúu néébere chohchócú dííbyeke.
50 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:
—Muúbej, ¿aca ɨ́veekí ehdu oke ú meenúhi? Árónáacáa tsúúca dííbyeke
iékéévéébe tsajtyéme.
51 Ááneréjucóo tsaapi múúhadítyú ɨ́nɨɨtsúwari wállórɨhjúcúné llúúvájté
avyéjúúbé úníu múnáájpí núúmɨho. 52 Áánélliihyée dííbyeke Jetsóó nééhií:
—Pícyo téhbabyá pañévú dɨ́nɨɨtsúwa. Muurá nɨɨtsúmuri méénújcatsímyé
téwáhjɨríyé dsɨ́jɨ́veéhi. 53 ¿Aca tsá u wáájácutú o ímílleca ícyoocáré Llihíyoke
o táúmeɨiyóné níjkyéjɨ múnaa oke ipájtyetétsoki? 54 Muurá íllu oke
ditye méénútúhajchíí ¿muhdúikyé pajtyéiyóné tsúúcajátújucóo Píívyéébe
néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu cáátuváne?
55 Ehdúu dííbyeke iñétsihdyu neebe dííbyeke ékéévémeke:
—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu
ámuha metsáá taéllevu nɨɨtsúmuma cávaájcoháñema? Áánerá íhyajchótá
ámúháj pɨɨne o íjcyaabe duurúvájá pañévú ámúhakye ó úwáábohíjcyáhi.
Áróóbeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. 56 Árónáa ihdyu tehdújuco
ámuha meméénune Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe tsúúcajátújuco
néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu néhdújuco tene ipájtyeki. Ehdúu Jetsóó
néénáa íllurréjuco muha mewááne tétsihdyu dííbyéjtane.

Túkevéjtsojté úmɨ́wari Jetsóó íjcyane
(Mc 14.53-65; Rc 22.54-55, 63-71; Ja 18.12-14, 19-24)

57 Aamée awáá tsajtyéjucóó dííbyeke llúúvájté avyéjuube Caipáa jávú
tééjari páñétúejte avyéjujte íjcyáme éllevu. 58 Áánáacáhjáa Péédoro dííbyeke
úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéhjáa úújeté páñétúejpi
llúúvájté avyéjúúbé já llahájtsɨvújuco. Aabéhjáa tétsihyi tééjá tehmé
múnááj pɨɨnévú úújeté tétsihdyu ɨ́ɨ́te muhdú ditye Jetsóoke méénuíñe.
59 Áánáacáhjáa diitye avyéjujte ɨ́jtsámeí muhdú dííbyé hallúvú iállíñe
dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe. 60 Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú muhdú dííbyé
hallúvú iállíiyóne. Mítyaméróhjáa diitye dííbyé hallúvú állihíjcyáme.
61 Áánéj pɨɨnévúhjáa tsaatétsí úúballé dííbyé hallúvú íllúu dibye néeneé:
“Muurá Píívyéébé duurúvaja o wácávyáhcoja ó piivyété tsiiñe 3
coojɨvatúré o pánéévetsóne.”
62 Ehdúhjáa dityétsí úúbállénéllii llúúvájté avyéjuube néé Jetsóoke:
—¿Aca ɨ́veekí tsá ɨɨná u néétu aatyétsí díhyallúvú úúballénetu?
63 Árónáacáhjáa cúúvéhulléré diíbye. Áánélliihyéhjáa tsiiñe neebe
dííbyeke:
—Łmɨá Piivyéébe mémeri uke o néé ɨ́mɨáánetúré múúhakye u úúbálleki:
¿A ɨ́mɨááné diibyéjuco uu Críjto Píívyéébé Hajchij?
64 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée, diibyéjuco oó. Aane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ɨ́htsútuube Píívyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiiñe o tsáácooca ó bóhówááveé ojtsó pañétu.

65 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii diibye llúúvájté avyéjuube íwajyámú dóvárijcyámeííbyéré nééhií:

—Áánu ¿ɨ́veekí Píívyéébedi uuhɨ́vatéhi? Ahdícyane ɨ́ɨ́nélliihyécó tsijtye éhnííñevu dííbyé hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe ámuha melléébónerí́yé uuhɨ́vatéébé Píívyéébedi. 66 ¿Áábeke muhdú ámuha méɨjtsúcunúhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Muurá ɨ́mɨááné ímityúné ihjyúvaábe. Áánéllii íllurеjuco dibye dsɨ́jɨ́veíñe.

67 Ehdúhjáa iñééne dííbyeke méénuméré íhyúmɨ úníchihcyúhi. 68 Aanéhjáa tsaate dííbyeke imyéénúne nééhií:

—Ehdu idyé Crí́jto u íjcyaabe cána waajácú caabyé uke méénune.

Pééдoro tóónúmeíñe
(Mc 14.66-72; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-27)

69 Áánáacáhjáa Pééдoro lláhájtsɨri ácuúcunúhíjcyáábe éllevu tsáápille téeja múnáá úníu múnáalle ipyééne néé dííbyeke:

—Úpée idyé éhne Jetsóoma ú ícyahíjcyá Garirеa múnáájpiíma.

70 Árónáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame lléébónáa íllure ityóónúne neébe:

—Tehdu o wáájácúúbedíjɨ́ɨ́ óóma ú ihjyúváhi.

71 Ehdúhjáa ityóónútsihdyu lláhájtsɨ́ lleehówá ijcyáhullévú péébeke idyé tsíjpille iájtyúmɨ́ne tétsihyi íjcyámeke nééhií:

—Áánúu muurá idyé ícyahíjcyá Natsarée múnáajpi Jetsóoma.

72 Áánélliihyéhjáa idyé tsiiñe tóónuube nééhií:

—Éje, tsá o wáájácutú dííbyeke. Muurá Píívyéébe waajácú o állityúne.

73 Ááné illúhwuúréhjáa tsijtye dííbyeke nééhií:

—Áánerá ɨ́mɨááné diibyéjuco uu Jetsóó mamyémúejpi. Muurá díhjyúture muha méwaajácú diibyéjuco u íjcyane.

74 Ehdúhjáa ditye néllii tsiiñe ityóónúne llíhcyámeííbyéré nééhií:

—¡ɨ́mɨáánetúré tsá o wáájácutú muubá Jetsóó íjcyáábeke! ¡Muurá Píívyéébe waajácú o áللityúne!

Ehdúhjáa dibye néérónáa tsúúca cáraca májtsiváhi. 75 Áánetúhjáa botsíi ɨ́tsááveebe Jetsóópe dííbyeke nééne ɨ́mɨááné dííbyé uráávye múnáajpi iíjcyaróné dibye tóónuíñé cáracámúi májtsívatúné ɨhde 3-ijyúva. Aabéhjáa áachívú icyájtúcuíñúne íllurеjuco tááne ávyétá ɨhnáhó ɨ́mɨááné ityóónune ɨ́ɨ́tsáávéneri.

27

Piráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mc 15.1; Rc 23.1-2; Ja 18.28-32)

1 Ááné tsɨtsɨ́ɨ́vevúhjáa pámeere llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte pítyácójcatsí ímíñeúvú muhdú Jetsóoke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe. 2 Áábekéhjáa idyóhjɨ́núúbeke tsajtyémé tééné iiñújɨ́ ávyéjuube Piráátо éllevu dibye muhdú iñéé dííbyedítyu.

Jóóda Ijcaríóóté dsɨ́jɨ́véne

3 Áánetúhjáa diibye Jóóda tsúúca dííbyedívú imyéénutsójúcóónéllii
botsíi ɨ́tsaavé ɨ́veekí ímityúné imyéénune. Áánemáhjaa diitye llúúvájté
avyéjujtémá túkevéjtsojte íjcyáme éllevu peebe dityée áhdone dsɨ̈dsɨ 30-jɨva
íjcyane ióómíchoki. 4 Aabéhjáa neeté diityéke:

—Ɨveekí ímityúné ó meenú ɨ́ɨ́né imítyúné méénútúúbedívú o
llííhyánútsóíñeri.

Árónáacáhjáa nééme dííbyeke:

—Máhdúníhyaáj, muhdú idyé muha méméénuú ihdyu díhyallúrí íjcyane.

5 Ehdúhjáa dííbyeke ditye néénéllii teene dsɨ̈dsɨ ílluréjuco dibye du-
urúvájáj pɨ̈névú wácháacaróne. Átsihdyúhjáa tsátsihvu ipyééne ílluréjuco
dibye íkyéjtúhityu ióhbáyúmeíñeri dsɨ́jɨvéne.

6 Aanéhjáa teene dsɨ̈dsɨ llúúvájté avyéjujte iújcúne nééhií:

—Tsá íñe dsɨ̈dsɨ Píívyéébé wáábyuta mepícyohíjcyáné pañévú
mepícyóóityú dsɨ́jɨvétso áhdó tene íjcyánélliíhye.

7 Áánemáhjáa bóónétu ɨ́jtsámeímyé téénema iáhdoíñé tsátsii ííñujɨ
'Llíyihllóné nijcyó múnáájpí iiñújɨ' némeítsíí tétsihdyu tsííñé iiñújɨ
múnaa dsɨ́jɨ́vémeke icyúúuhíjcyaki. 8 Téénéllii muurá ícyoocápí tétsíi
mémé 'Tújpácyo hájtsɨ'. 9-10 Ehdúu pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáajpíhjyáa Jeremíá íllu néhdújuco: "Ujcúmé ijraéémú dsɨ̈dsɨ dííbyeke
ɨdsɨ́jɨ́vétsóne áhdó 30-jɨva. Áánema ahdómé tsátsii ííñujɨ 'Llíyihllóné nijcyó
múnáájpí iiñújɨ' némeítsíi." Ehdúhjáa muurá ɨ́hdétújuco Jeremía téénetu
nééneé.

Piráátó úmɨ́wari Jetsóó íjcyane
(Mc 15.2-5; Rc 23.3-5; Ja 18.33-38)

11 Aanéhjáa tsúúca Jetsóoke tsajtyéjucóómé téénéiiñújɨ́ ávyéjuube Piráátó
éllevu. Aabéhjáa népejtsó dííbyeke:

—¿A uu jodíómú avyéjuúbe? Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée, diibyéjuco oó.

12 Aanéhjáa tétsihvu idyé diitye llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte tsiiñe
állíjyucóó dííbyé hallúvu. Árónáacáhjáa tsá dibye ɨ́ɨ́néubá néétu diityéke.
13 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé dííbyeke:

—¿A ú lléébora aatye ímityúné úhdityu íhjyuváne?

14 Árónáacáhjáa tsá dibye áñújcutúne. Áijyúhjáa diibye ávyéjuube Piráátó
dííbyeke ɨ̈ná néétuube ílluréjuco úllévenúne.

Jetsóoke ditye dsɨ́jɨ́vétsoíñe
(Mc 15.6-20; Rc 23.13-25; Ja 18.39–19.16)

15 Aabéhjáa diibye Piráátó paíjyuva teene pajtyété wañéhjɨ́
pañe ichívyétsohíjcyá cúvéhóójari íjcyámedityú tsáápí hallúvú ditye
íhjyúváábekéjuco. 16 Aanéhjáa téijyu 'Barabáa' némeííbyé cúvéhóójari
ávyeta ímítyuube íjcyáábeke pámeere wáájácuúbe. 17 Aanéhjáa tétsihvu
dóbéévémeke diibye Piráátó nééhií:

—¿Cáábyeké o ácádsɨ́jcaáyóné ámuha méimílléhi? ¿A Barabáake, mityá
Jetsóoke dííbyere 'Críjtoó' néméííbyekej?

18 Ehdúhjáa diityéké dílloobe íllure Jetsóodi iñómíutááváne ditye ehdu
dííbyeke dárɨ̈véné iwáájácúnema.

19 Aabéhjáa íavyéjú ijyáwá hallúrí íjcyáábeke tsaate úúballé mewa íllu
nééneé: “Állíuube ihdyu tsáma Jetsóoke ímityúné méénudí ɨ́ɨ́né imítyú
méénúúbekéjɨ́ɨ́va dííbyé hallúrí tene iíjcyátuki. Ípyejcóne ávyétá apííchó ó
tuwá dííbyé ɨhdéhacáneécu.” Ehdúhjáa mewa nééne úúballémé dííbyeke.
20 Árónáacáhjáa llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte pámeere tétsihvu
píhcyáávémeke néé ditye Barabáá hallúvúré iíhjyúva dibye iíjchívyeki.
Áánetúhjáa nééme Jetsóó hallúvú ditye iñéé dibye dsɨ́jɨ́veíñe.
21 Áámekéhjáa tsiiñe neebe Piráátó:
—¿Aanéhaca ɨ́mɨááné cáábyeké o ácádsɨ́jcaáyóné ámuha méimílléhi?
Áánélliihyéhjáa nééméé:
—Muha méimíllé Barabáakéré u íjchívyetsóne.
22 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Ácooca muhdú ó méénuú Jetsóoke Críjto íjcyáábeke?
Áánélliihyéhjáa pámeere nééhií:
—¡Dííbyedívú ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu!
23 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨɨná ímityúné méénuúbe?
Árónáacáhjáa tsiiñe éhnííñevúré kéévánécoba nééméé:
—¡Muúbe wátyétyehcútsó dííbyedívu!
24 Ehdúhjáa ditye nééénéllii tsáhájuco dibye ímíbájchotú Jetsóó
icyánéjcu. Aabéhjáa apííchówuúréjuco ditye íbórɨ́báávénéllii nújpacyo
ityáúmeíjpácyori pámeere ɨ́ɨ́ténáa íhyótsɨcu níjtyámeííbyéré nééhií:
—Árone néhi tsá táhallúrí tene íjcyáityú eene ɨ́ɨ́né imítyú méénútúúbeke
ámuha medsɨ́jɨ́vétsoíñe. Ámúhá hallúríyei teéne.
25 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—¡Óvi néhi ihdyu pámeere múúháj tsɨɨménémúháábemájuco múúhá
hallúrí teene dííbyeke muha medsɨ́jɨ́vetsóne!
26 Ehdúhjáa ditye nééénéllii tsúúca ijchívyétsoobe Piráátó Barabáakére.
Áánemáhjáa Jetsóodívú iwátsíhcyútsóne diityédívuréjuco dibye ɨ́hvejtsóné
diityéréjuco iwátyétyéhcu páwachékevu.
27 Áábekéhjáa dííbyé já pañévú tsodáhómú iááhɨ́vétsóóbedívú
píhcyaavéhi. 28 Aaméhjáa dííbyé wajyámúúné ityácórɨ́jcóne uácó
tújpájácoba nééné wajyámuvu. 29 Áhduréhjáa tsuhjɨ́uuhónetu imyéénúné
cháhííwavu iávohjácóóbeke éjejcállómé úméheívu. Áánemáhjáa dííbyé
lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne iúúhɨ́vaténemáyé wáñejcóme:
—¡Ñóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme: Áánu muurá jodíómú avyéjuúbe.
30 Áhduréhjáa dííbyé hallúvú iúnítyójcóne dííbyedi íjcyai úméhéiyi
íllaáyohíjcyámé íhñíwáutu. 31 Ehdúhjáa dííbyedi iúúhɨ́vaténe nɨ́jcáutu teeja
wájyámúcoba dííbyedítyú ityácórɨúcúne páñétúeja íwajyámuvúréjuco ditye
úacóne. Áánemáhjáa tsajtyémé páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévuréjuco.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mc 15.21-32; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

32 Aaméhjáa pééme cábuuvé Tsirééne múnáajpi Tsimóodívu. Áábekéhjáa
íhbutsómé Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.

33 Aaméhjáa úújeté tsátsihvu heeberéómú ihjyúrí ‘Niwáupáají’ néeiyóné
‘Góógota’ némeítsihvu. 34 Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchorómé bíínojpácyó
paapáwu néénetu iúménújpácyotu. Aanéhjáa ɨpɨ́hjácúróne tsá dibye
ádotúne.
35 Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé téwachékevu. Áánemáhjáa
tsodáhómú néhcójcatsí caatyé éhjáhjɨ́ dííbyé wajyámúúné íjcyaíñé
iwátújcatsíki. Ehdúu pajtyéné tsaapíhjyáa Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáajpi íllu néhdújuco: “Táwajyámúúné caatyé éhjáhjɨ́ íjcyaíñé
iñéhcójcatsíñe wátújcatsíimye.” Ehdúhjáa muurá neebe Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi. 36 Aaméhjáa tétsihvúré diitye tsodáhómú iáhcúbáne
téhmehíjcyá dííbyeke. 37 Áábé nííwáú caaméehullétúhjáa téwachéketu
picyóómé tsíeménetu icyáátunúné íllu nééneé: “Áánu Jetsóó jodíómú
avyéjuúbe.”
38 Téhduréhjáa téijyu tsaatétsí ímityúmútsikye wátyétyehcúmé dííbyé
úníutu panéjcuvátú íjcyáwachékéécutu. 39 Aanéhjáa dííbyeke úújejémé
dííbyedi iúúhɨ́vaténe ‘wamɨwamɨ’ nehíjcyáhi. 40 Áábekéhjáa néémeé:
—Ehdɨ́ívaabée eene ú nehíjcyá duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojɨ́vatúré
tsiiñe u pájáávétsoíñe. Áyu cána bo pájtyetétsaméí eene éwachékevu uke di-
tye wátyétyéhcúnetu ɨ́mɨááné diibyéjuco Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchííjyu.
41 Téhduréhjáa idyé llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee,
túkevéjtsojtee, íjcyame iúúhɨ́vaténemáyé néjcatsíhi:
—Tsíjtyekée ɨ́mɨááné pátyetétsohíjcyaábe. Árónáa tsáháhaca dibye
píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe.
42 Aabe cána bo óvíi ɨ́mɨááné mee ijraéémú avyéjuube iíjcyáhajchíí
éwachéketu ditye wátyétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke
mecáhcújtsóne dííbyeéjteréjuco meíjcyaki. 43 Muurá Píívyéébedívú
cátsɨ́pááváhíjcyaábe. Aabe cána bo óvíi dííbyeke pájtyetétsó ɨ́mɨááné dibye
némeíhijcyádú dííbyé Hajchi dibye íjcyáhajchííjyu.
44 Áhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátyétyéhcumútsí uuhɨ́vaté dííbyedi.

Jetsóó dsɨ́jɨvéne
(Mc 15.33-41; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

45 Téijyúhjáa cójɨ́jpɨɨnétú ííjyunúné cuuvé tujkévevújuco. 46 Áijyúhjáa
Jetsóó ávyétá ɨhnáhó wáníjcyámeííbyé nééhií:
—Eríij, Eríij, ¿rama tsabatááni? —Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿ɨ́veekíami
oke ú ɨ́hvejtsoj? Ehdúhjáa nééiyóné ehdu neébe.
47 Aanéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame ehdu dibye wáníjcyámeíñé illéébóne
nééhií:
—Éje, aadi Eríadi wáníjcyámeí Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpiúvudi.
48 Áánélliihyéhjáa tsaapi ɨ́ɨcúi ɨdsɨ́ɨneíñúne wájyámubádú nééne
bíínójpácyó kiwátyetu iééníyojéné úméhéí nɨ́jcáutu ipícyoonévú cújuuvé
dibye ɨ́ɨhároki. 49 Árónáacáhjáa tsijtye néé dííbyeke:
—Óvíjyacóóne, dáácudíñe. Bo óvíi Eríá pájtyetétsová dííbyeke.
50 Áánáacáhjáa tsiiñe ávyétá ɨhnáhó iwáníjcyámeítsihdyu ílluréjuco
dibye dsɨ́jɨvéne. 51 Ááné tujkéveríhjyáa duurúvájá pañétú páñétúétsíí
watájcó wájyámúwácoba dóchéreevé cáámetu baavújuco panéjcuvávú
wajɨ́tahnécu. Áhduréhjáa téijyu ííñujɨ vááúmeíñeri néwáyúcobáné

wáhcabáhi. 52 Áhduréhjáa nijkyene wáhcábánetu cahcújtso múnaápe
dsíjívehíjcyámé tsiiñe bóhiime ijchívyécunúhi. 53 Aaméhjáa Jetsóó bóhííné
boone Píívyéébe cóómí Jerotsaréevu péémeke mítyame ájtyumíhi.
54 Áánetúhjáa eene dííbyeke téhmehíjcyáné tsodáhómú íavyéjúúbemáyé
ávyétá mityáné íllityé téijyu ííñuji váááúmeíñema tsíñehji pájtyene
iájtyúmíneri. Áánemáhjáa néémeé:
—¡A ihdyúha ímiááné Píívyéébé Hajchi áánuú!
55 Áijyúhjáa tsaate walléémú kémuélletúré ííitehíjcyá dííbyeke ditye
dsíjívetsóné dííbyemáa Gariréá iiñújitu tsááme dííbyeke íícúvehíjcyáme.
56 Áámemáhjáa ijcyámé Maaría Madarénaa, Jacóóboma Jotséemútsí tsiiju
Maaríaa, Tsebedéó hájchimútsíj tsiíjuu, éhdume.

Jetsóó iitémeho ditye cúúune
(Mc 15.42-47; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

57 Ááné iijyúnuvúhjáa Jotséé Arimatéá cóómi múnáajpi íhtsútuube
íjcyaabe Jetsóoke úráávyehíjcyaabe péé Piráátо éllevu. 58 Aabéhjáa táúmeí
dííbyeke dííbyeúvú iitémeho icyúúuki. Áánélliihyéhjáa neebe ítsodáhómuke
ditye iájcuki. 59-60 Aabéhjáa tééhoúvuke ibííjíínúne cuuú béhéjuréhjáa
íhllii nééwájitu ibóhdótsóhéjú pañévu. Áánemáhjáa nééwáyúcobávú téheju
iwátájcoíñúne péjúcoóbe. 61 Ááné boonéhjáa tétsiíyé téhejú úníuri Maaría
Madarénamúpí tsíjpille Maaríama ácuúcunúhijcyáhi.

Jetsóó nijkye ditye téhmene

62 Ááné tsijcyóójíhjáa teene pajtyété wañéhjí lléévá tujkénujcóójí diitye
llúúvájté avyéjujtémá paritséómú péé Piráátо éllevu. 63 Aaméhjáa néé
dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, muha méítsaavé téallíújaúpe 3 coojívatu tsiiñe ibóhiíñé
nééneé. 64 Áánéllii cána cóhpejtsótsó ímíñeúvú dííbyé nijkyévuj. Ááne
ímíñeúvú tehmétsó téhajchótá 3 coojívá dííbyé mamyémú pejco íllure
iñánijyéne miamúnáake ‘tsúúca muurá Jetsóó éhnée ditye dsíjívétsoobe
tsiiñe bohííhii’ iñééneri éhníííñevu meke iálliúúnútuki.
65 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé diityéke:
—Aané wa ihdyu aatye tsodáhómuma mepééne mécohpéjtsó ámuha
meímillédu.
66 Ahdújucóhjáa ditye tsaatémá ipyééne teeu nééwayu icyóhpéjtsóutu
cáátunúné múha teene idyómájcótuki. Áánemáhjáa diitye tsodáhómuke
téhmétsoíñúme.

28

Jetsóó dsíjíveebe tsiiñe bóhíine
(Mc 16.1-8; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

1 Aanéhjáa wáyeéévéjcóójí tsiíjyú tsíííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvejcóójí
cúúvénetúré Maaría Madarénamúpí tsíjpille Maaríama úújeté teene
nijkyeé. 2 Áánáacáhjáa ííñuji íhnáhó vááúmeí nijkyéji múnáajpi níityéné
tujkéveri. Aabéhjáa teene nijkyé watájcó nééwáyúcoba icyávihyícyúne tééú
hallúvú ácuuvéhi. 3 Áábé wajyámúhjáa ávyeta tsitsíwu néébé ámítsaráhcó
éhne múúne chijchi rórihcyódu. 4 Áábedíhjyáa diitye tsodáhómú ténijkye

téhmehíjcyarómé ávyétá ɨhnáhó iíllityéne íjcyaíñú múu dsɨ́jɨvédu. 5 Aabéhjáa
néé diityépɨ́ Maaríamúpɨke:
—Méíllityédíñe. Muurá ó waajácú ámuhpɨ meúújévaróné Jetsóoke
éhnée páwachékevu ditye wátyétyéhcúneri dsɨ́jɨvéébeke. 6 Árónáa tsáhájuco
dibye níkyéhéjú pañe íjcyájúcootúne. Tsúúca tsiiñe bohɨ́júcoobe ípyée
iñéhijcyádújuco. Cáhawáá idyé méuujévá íñe dityée dííbyeke pícyohéjú
íévehéjuréjuco íjcyane. 7 Ahdícyane ɨ́ɨ́cúi mepééne méuubállé dííbyé
mamyémuke tsúúca dibye tsiiñe ibóhɨ́ɨ́ne diityé ɨhde péjucóóné Gariréavu
téhullévú diityémá iájtyúmɨ́jcatsíki. Éénerene ihdyu ó imíllé ámúhpɨke o
úúballéne.
8 Ahdújucóhjáa ɨ́ɨ́cúi dityépɨ́ dsɨɨnériyé pééne múúha éllevu múúhakye
iúúbálleki. Aamúpɨ́hjáa iíllityéróne mítyane ímíjyuuvéhi. 9 Ááamúpɨdívúhjáa
Jetsóó ibóhówáávéne diityépɨke dillóhi. Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨ́cúi dííbyéj
tuháácyuvu waamúpɨ́ dííbyeke idyúúruváne. 10 Ááamúpɨkéhjáa neébe:
—Méíllityédíñe. Wa ihdyu ɨ́ɨ́cúi mepééne méúúballété tsijtye tahñéjteke
ditye ipyéé Gariréavu téhullévú muha maájtyúmɨ́jcatsíki.

Múhdurá tsodáhómú úúballéne

11 Aamúpɨ́hjáa pééné tujkéveri tsodáhómú dííbyé nijkye
téhmehíjcyámedítyú tsaate péé ímunáá coomívu. Aaméhjáa úúbálleté
llúúvájté avyéjujtéké muhdú tene pájtyene. 12 Ááné lliiñétúhjáa
túkevéjtsojtémá iúcújcatsíñe pítyácójcatsímyé muhdú iñééiñe Jetsóópe
bóhɨ́júcóóityúné iñéhíjcyáneri iñéétsámeítyuki. 13 Aaméhjáa mítyane diitye
tsodáhómuke iáhdóne nééhií:
—Tsáma ménehíjcyaco "pejcóhjané muha mecúwaíñúné hallúrí
ímamyémúré újcujé Jetsóó ɨɨtémeho." 14 Aane néhi méiiñújɨ́ ávyéjuube
iwáájácúne ámúhadívú cáyobáávatéhajchíí muha ámúhá hallúvú
méihjyúvaá dibye muhdú ámúhakye imyéénútuki.
15 Ahdújucóhjáa diitye tsodáhómú ditye áhdónéllii íllure iállíñe
néhijcyáné ímamyémúré Jetsóó ɨɨtémeho újcujéne. Aane muurá ícyoocápíi
ehdu tsaate tamúnaa jodióómú úúbállehíjcyáhi.

Muhdú ditye wákímyeíiñe ímamyémuke Jetsóó nééneé
(Mc 16.14-18; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

16 Aanée muha 11-meváréjuco dííbyé mamyémú meíjcyame mepéé
Gariréá iiñújɨ́ caméhbaúvú múúhakyée dibye néhbaúvu. 17 Aamée muha
tétsihvu dííbyedívú meúújetémé méduurúvá dííbyeke tsaate múúhadítyú
dibye bóhɨɨne cáhcújtsótúrónáaáca. 18 Árónáacáa múúhakye neébe:
—Muurá Píívyéébe oke picyóó páneere ííñujɨɨ, níjkyejɨɨ, íjcyáné avyéjuube
o íjcyaki. 19 Ahdícyane óvíi ámuha pahúllevá iñújɨ́ɨ́ne múnáadívú métsújaúcú
táuwááboju. Aane cáhcujtsómeke tééné uubállé métsótsohíjcyaco Méécááni
mémerii, Íapíícho mémerii, tamyémeri, íjcyane. 20 Ááameke ihdyu ímíñeúvú
méúwááboco tátyaúhbaju néhdu ditye iíjcyaki. Aabe muurá ámúhamáyé ó
íjcyaá paíjyuváré ííñujɨ nɨ́jkévanévújuco. Áyu tehdújuco.

MÁÁCOÓ
Mááco Jetsóodítyú cáátúnuháámɨ

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Rc 3.1-9, 15-17; Ja 1.19-28)

1 Íllúu tujkéváné Píívyéébé Hajchi Jetsocríjtó mepájtyetéiñe méénúné
uwááboju.
2 Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa Itsaíaúvú caatúnú
íwaajácúháámɨtu tsúúcajátújuco tsojtsó múnáajpi Jóáádityu ílluú:
Ó pícyoó dɨ̃ɨhde tsáápiikye dibye iúúbálle mɨ́amúnáake ditye iímíbáávyéne
ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki. 3 Aane mélléébooó ɨ̃ɨnéubárá píívyétúné
iiñújɨri íjcyaabe keeváwu íllu úwaabóne: "Méímibáávyé ímítyú
ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube
iájtyumɨ́vaki."
Ehdúhjáa Itsaíá íwaajácúháámɨtu caatúnú Jóáádityu.
4 Ahdújucóhjáa dibye ɨ̃ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri úwáábohíjcyáné
mɨ́amúnáake ditye ímityúné iícyahíjcyáné ɨ̃ɨhvéjtsóne ɨ́mɨánejcúveréjuco
ɨ̃ɨbúwááve diityé imítyú iábájɨ̃ɨvémeíki, ááné uubállé ditye itsójtsótsámeíki.
5 Pahúllevátúhjáa Jodéá iiñújɨ múnáadítyú píhcyáávehíjcyámé dííbyedívú
dííbyé uwáábó illéébúcunúki. Téhduréhjáa Jerotsarée múnáadítyú mítyame
píhcyáávehíjcyáhi. Áámedítyúhjáa ímityúné imyéénuhíjcyáné úúbállémeke
tsótsohíjcyaabe Joodáatu.
6 Aanéhjáa diibye Jóáa caméállómú ɨhjɨ́netu méénúmeíñé
wajyámúúnema íjcyáábéj pɨ́ɨnétú ócájɨmɨ̃ɨhé chiúcunúhi. Aabéhjáa
tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa íímúhojpácyó ádohíjcyaábe. 7 Aabéhjáa
úwáábóobe nehíjcyáhi:
—Muurá íjcyaabe tsijpi táhboone úwáábóiibye táehníííñevu ɨ́ɨhtsútuube
íjcyáábeke íjtyúhápáájɨ́ubáré o tácórɨúcu dííbyedívú o pɨ̃ɨhɨ́véítyúroóbe.
8 Muurá ámúhakye nújpácyori ó tsótsohíjcyáhi. Áánetu ihdyu diibye ámúhá
pañévú pícyoó Píívyéébé Apíícho.

Jóáádivu Jetsóó tsójtsótsámeíñe
(Mt 3.13-17; Rc 3.21-22)

9 Téijyúhjáa Jetsóó péé Gariréá iiñújɨri íjcyacóómí Natsaréetu di-
ibye Jóáa éllevu Joodáatu dííbyeke dibye itsójtsoki. 10 Aabéhjáa tsúúca
dibye tsójtsótsihdyu íjchívyeebe ɨ̃ɨténáa cáámetu Píívyéébé Apííchó niityé
dííbyedívú ɨ́juuúdú nééneé. 11 Áánáacáhjáa idyé cáámetu Píívyéébe nééhií:
—Uu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

Jetsóoke Naavéné máváríjchóne
(Mt 4.1-11; Rc 4.1-13)

12 Ehdúhjáa dibye tsójtsómeíñé boonétú Píívyéébé Apííchó dííbyeke tsaj-
tyé ɨ̃ɨnéubá píívyétúné iiñújɨvu. 13 Áhulléhjáa íjcyaabe 40 coojɨ́vá apáámyéré
iyámé íjcyáhulle. Áábekéhjáa téhullévú Naavéné máváríjchóóbeke níjkyéjɨ
múnaa pɨ́ááboíjcyáhi.

Jetsóó úwáábótújkenúne
(Mc 4.12-17; Rc 4.14-15)

14-15 Aanéhjáa téijyu tsojtsó múnáajpi Jóááke ditye cúvéhoojánúné boonétú Jetsóó péé Gariréavu. Áhullé múnáakéhjáa Píívyéébé avyéjuvu muhdú meúcáávéíñé úwááboobe nééhií:

—Tsúúca Píívyéébe íavyéjúejte íjcyáímyeke újcúíñe éévé úújetéhi. Ahdícyane íllurejuco méɨhvéjtsó ímityúné ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá ɨ́jtsaméí ɨ́mɨánejcúvuréjuco mecápáyóóvéne mécahcújtsó íñe mepájtyetéíñé uwáábóju. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcune
(Mt 4.18-22; Rc 5.1-11)

16 Aabéhjáa Gariréá unéú úníuri péébe úújeté Tsimóomútsí íñahbe Aderéema amómeke tsɨ́nuhíjcyámútsidívu. 17 Ááamútsikyéhjáa neébe:

—Ámuhtsij, ookéréjuco méuráávye. Muurá íñe amómé lliiñája múnáajtétsí ámuhtsi meíjcyámútsikye ó pícyoó mɨ́amúnáakéréjuco Píívyéébedívú ámuhtsi meɨ́búwáávétsóíñé wákimyéivu.

18 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii teenémáyé ɨjtsɨ́nuuháñé ɨɨ́hvéjtsóne peemútsí dííbyemáyéjuco.

19 Ááamútsimáhjáa péébe éhnííñéwuúvú úújeté Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboo, Jóááá, íjcyamútsí ɨhmɨɨ́né pañe ɨjtsɨ́nuuháñé pájáábohíjcyamútsidívu. 20 Ááamútsikyéhjáa idyé dibye pɨ́úvánéllii ɨhmɨɨ́né pañe cáání Tsebedéoma ɨ́pɨáábojte íjcyámedítyú peemútsí dííbyemáyéjuco.

Tsáápí pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Rc 4.31-37)

21 Éhdúmekéhjáa iújcúmema Jetsóó úújeté Capenaóovu. Aabéhjáa téhulle wáyeéévejcóójɨ́ pihcyáávéjá pañévú úwaabóhi. 22 Ááneríhjyáa mítyane ullévenúmé ávyétá tujkévé ávyéjuube múúne íhjyúvajɨ́jtó dibye íhjyúváneri. Tsáháhjáa dibye íhjyúvatú taúhbájú uwáábojte íhjyúvahíjcyádu. 23-24 Áijyúhjáa tééjá pañe tsaapi naavéné ípañe íjcyaabe kévádijcyó íllu dííbyeke:

—¡Jetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u íjcyaábej! ¿ɨ́veekí múúhakye ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá múúhakye ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ɨ́mɨáábé Píívyéébé Hajchi u íjcyane.

25 Ááanélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—¡Cúúvéhulléré diícya! ¡Díjchivye áádí pañétu!

26 Ááneréjucóhjáa naavéné wáníjcyámeííbyéré íjchivyéné dííbyé pañétú ávyétá ɨhnáhó dííbyeke iáméjcatsíchónema. 27 Ehdúhjáa Jetsóó méénúneri pámeere iíllityéne nééhií:

—¿Múhdutúami aabye ehdu meénuj? Ávyetáha ɨ́mɨáánné tsíhdyure dííbyé uwáábóju. Muhdú naavémú íjcyarómé ijchívyé dibye néénetu.

28 Ehdúhjáa dibye méénúné uubállé tsújaavé páneere Gariréá iiñújɨri.

Tsimóo Péédoró báábeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 8.14-15; Rc 4.38-39)

29 Átsihdyúhjáa pihcyáávéjá pañétú pééme tsaméhjɨ́ Jacóóboo, Jóááá, íjcyame Tsimóoma Aderéemútsi jávu. 30 Áijyúhjáa Tsimóó baabe áíívyeri

chémene úúballémé Jetsóoke. 31 Áánélliihyéhjáa díílle éllevu ipyééne íhyójtsɨtu dibye íjyócujcárolle tsúúca ibóhɨ́ɨ́ne diityéké májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 8.16-17; Rc 4.40-41)

32 Aanéhjáa tsúúca meííjyunúrónáa tsívahíjcyámé dííbye éllevu naavémú ípañe íjcyáméhjɨma tsíñéhjɨri chéméméhjɨke dibye ibóhɨ́ɨ́tsoki. 33-34 Mítyaméhjáa técoomí múnaa téejavu tsáámedítyú páhduváré néhéhjɨ chémeri íjcyámeke bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaábe. Áhduréhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohíjcyaábe. Aaméhjáa diitye naavémú muubá dibye íjcyane nééíyónáa tsá dibye diityéké ɨ́hvéjtsotú ditye iíhjyúvaki. Waajácúméhjáa dííbyeke.

Jetsóó úwaabó pahúlleváré Gariréá iiñújɨ́ pañe
(Rc 4.42-44)

35 Ááné tsɨtsɨ́ɨvevúhjáa pejcójuco técoomítyú dibye pééne tsátsihvu Píívyéébema iíhjyúvaki. 36 Áábekéhjáa Tsimóó íñahbéjtema néhcotéhi. 37 Aaméhjáa iájtyúmɨ́ɨbeke nééhií:

—Mɨ́amúnaa uke néhcohíjcyáhi.

38 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa metsu éhcóómijɨ́vú mepéé técoomíjɨ múnáake idyé o úwááboki. Muuráhjáa ímichi téénéllii o tsááhií.

39 Aabéhjáa pihcyáávejáané pañévú pahúllevá múnaa Gariréá iiñújɨri íjcyámeke úwáábohíjcyá tsaaté pañe naavémú íjcyámeke wáágóoobére.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 8.1-4; Rc 5.12-16)

40 Áábé lliiñévúhjáa íjpi chájááveebe ɨmɨ́móúúveténe néé dííbyeke:

—¿Aca muhdúiyó teene oke u bóhɨ́ɨtsóne?

41 Áánélliihyéhjáa dííbyeke idyócáraúcunúne dííbyedi ɨ́ɨdáátsóvéne neébe:

—Mu ihdyu tehdújucoj.

42 Ehdúhjáa dibye nééemáyé tsúúca bóhɨ́ɨbe. 43 Áábekéhjáa neébe:

—Dúúbálledí tsaate juuváyí uke pájtyémeke íñe muhdú u bóhɨ́ɨne.

44 Tsapéhdúré llúúváábe éllevu pééne dííbyedívú dúhjétsámeítyeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu íñe u ímíjpyeténé hallúvú Píívyéébeke tsíeméneri ú ɨ́ɨcúveé téénetu mɨ́amúnaa iwáájácu tsúúca u bóhɨ́jucóóne.

45 Ehdúhjáa dibye bóíjcyúrónáa pámeekéré juuváyí ipájtyedúmeke úúbálleebe muhdú ibóhɨ́ɨne. Aaméhjáa mítyane Jetsóodívú píhcyáávehíjcyánéllii tsáhájuco dibye píívyetétú múhdutú cóómí pañévú iúcáávéiyóne. Áánélliihyéhjáa pehíjcyaabe imíchi ditye íjcyátútsɨhjɨ́ríye. Áróné pañéhjáa pahúllevátú dííbyedívú píhcyáávehíjcyáme.

2

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 9.1-8; Rc 5.17-26)

1 Ehdúhjáa tsúcájá tsiéllé iíjcyátsihdyu tsiiñe óómiibye Capenaóovu. Ááné uubálléhjáa idyé ɨ́ɨcúíwuúré tsúúca waajácúmé técoomí múnaa. 2 Aaméhjáa dííbyedívú píhcyaavémé dibye íjcyaja wáhpécunúmeke

úwááboóbe. 3 Áánáacáhjáa 4-meva tsivá íjpi vááúmeítyúúbeke dííbye éllevu. 4 Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú iúújetétsóné mítyane mí́amúnaa íjcyánélliíhye. Aánélliihyéhjáa cáámetu dibye íjcyátsíí tujkévetu idyóhejúróne botsíi dííbyeke niityétsóme. 5 Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóó dííbyeke:

—Llíhij, tsúúca úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú ó ábájɨɨvéjucóóhií.

6-7 Ehdúhjáa dibye néénetu tétsihyi íjcyame taúhbájú uwáábojte néjcatsíhi:

—¿Aca ɨ́veekí aabye ehdu ihjyúvá Píívyéébe ímí dííbyedívú ɨ́jtsúcunúnejɨɨvari? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe piivyété mɨ́amúnáadítyú íimítyú iwáágoóné diityédí ɨɨdáátsóvénema. 8 Ehdúhjáa Jetsóodítyú ditye néjcatsíñé iwáájácúne neebe diityéke:

—¿ɨ́veekí ímityúné óhdityu ámuha méɨjtsámeíhi? 9 ¿Aca muhdú ámuha oke méɨjtsúcunúhi? Áánerá ó piivyété mɨ́amúnáadi o ɨ́dáátsóvéne diityé imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne. Áánélli ó piivyété áánúke o néénee: "Úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú úúma o ímíbajchóhi." Áhdure ó piivyété o néénee: "Dímíjpyeténe dɨɨhbotámá dipye dihjyávu." 10 Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumɨ́ Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe muhdú o méénune.

11 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe dííbyeke: Llíhij, dímíjpyeténe eene dɨɨhbotámá dipye dihjyávu.

12 Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóó néénemáyé tsúúca iímíjpyeténe ɨɨhbotámá péjúcoobe pámeere ɨɨténáaáca. Ááneríhjyáa mítyane iúllévenúne Píívyéébeke idyúúrúváne néémeé:

—Ávyeta tsá múijyú ehdɨɨvane maájtyúmɨtúne.

Revíikye Jetsóó újcune
(Mt 9.9-13; Rc 5.27-32)

13 Ááné boonétúhjáa tsiiñe Jetsóó péé únéú úniúvú ímamyémuma. Áhullévúhjáa idyé dííbyedívú píhcyáávémeke úwááboóbe. 14 Átsihdyúhjáa péébe úújeté Apéó hajchi Revíí ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨɨdsɨke iáhdótsohíjcyátsihyi ácuúcunúúbedívu. Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, ookéréjuco duráávyej.

Ahdújucóhjáa dibye pééne dííbyemáyéjuco.

15 Áábe jávúhjáa Jetsóó téijyu majchó ímamyémuma. Áámemáhjáa téhdure tsijtye majchó téénere ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨɨdsɨ́ ahdótso múnaa. Áhduréhjáa íjcyámé tsijtye ímityúmé diityéma. Mítyaméhjáa dííbyema pehíjcyáhi. 16 Ehdúhjáa dibye diityémá májchone ɨɨténe taúhbájú uwááboitémá paritséómú néé dííbyé mamyémuke:

—¿Aca ɨ́veekí eene ámúhá uwááboobe majchó aatye ímítyúméhjɨma?

17 Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé diityéke:

—Tsá muurá taabóóbé bóhɨɨme tsaímíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjɨkéré táábooóbe. Ahdícyane tsáháa ɨ́mɨáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímítyúme wáábyú o tsáá diityéké o ímíbáávyétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye ɨɨbúwááveki. Ehdúhjáa Jetsóó néé paritséómuke.

Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mt 9.14-17; Rc 5.33-39)

18 Tsáijyúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáá mamyémuma diitye paritséómú
mamyémú Píívyéébema iíhjyúva majcho áwahíjcyáhi. Aanéhjáa Jetsóo
éllevu ipyééne tsaate dííbyeke nééhií:
—¿Aca ɨ́veekí dímamyémú majcho áwátúnáa Jóáá mamyémuma parit-
séómú mamyémú tsáijyu áwahíjcyáhi?
19 Áánélliihyéhjáa diityéké neébe:
—¿Aca tsaapi táábáváné wañéhjɨvu tsááme ikímóóvéne majcho
áwáiyáhi? Muurá teene wañéhjɨ́ aabájaabe diityémá íjcyánáa tsá ditye
áwáítyuró majcho. Ehdu nééne támamyémú tsá majcho áwáítyuró
diityémá o íjcyáné hajchóta. 20 Muurá ihdyu íjcyaíñé diityédítyú o pééiñe.
Áijyu ihdyu óvíi muhdú iñéhajchíí tsáijyu awámye.
21 Tsá muurá tene ímityú tsúúcáaja wájyamu béhbátu mepájaabóne.
Muurá teeja menijtyúcooca éhníííñevu íllure táváajcároba. 22 Áhdure
idyé tsá tene ímityú béjpácyo bíínojpácyó mepícyoone tsúúcáau mɨ́ɨ́héneu
cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsáráúúvéhulle táváajcó tsúúcáau.
Áijyu wágóoovéné tsanéécújuco bíínójpácyoma cahpáyu. Áánéllii béjpácyo
mépañénú béééú pañévúré muhdú tsanéécú iíjcyátuki. Ehdu nééne tsá tene
ímityú ɨhdééné uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne. Ehdúhjáa
Jetsóó nééhií.

Wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó mamyémú mééénune
(Mt 12.1-8; Rc 6.1-5)

23 Aabéhjáa tsáijyu ímamyémuma pajtyé úmɨhéj pɨɨnétú wáyeéévejcóójɨ.
Áijyúhjáa ímamyémú bajtsóháñetu ujcú imájchoki. 24 Áánélliihyéhjáa parit-
séómú néé dííbyeke:
—¿Aca ɨ́veekí aatye dímamyémú meenú íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́
meméénúítyurónе?
25 Árónáacáhjáa neébe:
—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu iájyabáávaténéllii íñahbéjtema
Dabíiúvú téeméné méénune Píívyéébé waajácuháámɨtu cáátuváne?
26 Muuráhjáa Abiatáá llúúvájté avyéjuube íjcyáijyu duurúvájá pañévú
iúcáávéne imájchóítyuróné Píívyéébé ɨɨcúvé pááa tééjá pañévú
pícyámeíhijcyáné majchómé apáámyérée llúúvájte máchohíjcyáne.
27 Áhduréhjáa neébe:
—Muurá wáyeéévejcóójɨ́ ijcyá mɨ́amúnaa ímí téjcoojɨ iíjcyaki. 28 Áánéllii
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébé wáábyuta téhdure téjcoójɨ.

3

Tsáápi hójtsɨ́ Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mt 12.9-14; Rc 6.6-11)

1 Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma tsiiñe úcaavé pihcyáávéjá pañévu.
Áájá pañéhjáa tsaapi múhdurá íhyójtsɨ néébeé. 2 Aanéhjáa téijyu
wáyeéévejcóójɨ́ íjcyánéllii tsaate dííbyedívúré ɨ́ɨ́tehíjcyá ‘áádíkye éhne
ímíjpyetétsóiíbye’ iñééne téénej tééveri dííbyedívú iñéétsóroki. 3 Áánáacáhjáa
dííbyeke neébe:
—Muúbej, cána dichaj.

4 Ahdújucóhjáa dibye pééneé. Áábedítyúhjáa neebe pámeere tétsii
íjcyámeke:
—Ámuúhaj, ¿a tehdújuco tsaatéké mepíáábóiyóné íjcyooji
wáyeéévejcóójij, mityá tsáhaáj? ¿A mépájtyetétsóiyá tsaate dsijíveri
íjcyámeke téjcooji íjcyaróne, mityá méíhvéjtsóiyá ditye idsíjíve
wáyeéévejcóójí íjcyánélliíhyej?
Ehdúhjáa Jetsóó díllone tsá ditye áñújcutúne. 5 Aanéhjáa dííbyeke
tsaríwu pajtyérahi. Árónáacáhjáa idyé ídátsó ijtsúcunúúbé ditye dííbyeke
cáhcújtsotúne. Átsihdyúhjáa neebe diibye múhdurá íhyójtsi néébeke:
—Muúbej, cána ííllevu cujúúvé díhyójtsií.
Ahdújucóhjáa dibye cújúúvénemáyé téhojtsi ímíjpyeténe. 6 Ehdúhjáa
Jetsóó méénune paritséomú iííténe tétsihdyu pééme Heróóde hájkímuma
pityácójcatsí muhdú dííbyeke idsíjívétsoíñe.

Mítyane míamúnaa Jetsóodívú píhcyaavéne

7 Árónáacáhjáa tétsihdyu ímamyémuma peebe únéú úniúvu. Áábekéhjáa
mítyane míamúnaa úraavyé Gariréá iiñújí múnaa. 8 Aabéhjáa
méénúráítyúronéhjí mítyane méénúné uubállé tsújaavé pahúllevávu.
Áánélliihyéhjáa mítyame tsáácunú pahúllevátú Jodéá iiñújituu, tééné
iiñújiri íjcyacóómí Jerotsaréetuu, Idoméá iiñújituu, Joodáá tsiñéjcutuu,
Tíiroó, Tsidóoo, íjcyáné iñujíícutuu, íjcyane dííbyeke iájtyúmiki.
9 Ehdúhjáa mítyane míamúnaa Jetsóodívú píhcyaavéjúcóónéllii neebe
ímamyémuke ditye miine iímíbájcho témí pañévú iúcááveki. 10 Mítyanéhjáa
dibye chéméméhjike bóhíítsohíjcyánéllii ávyetáréjuco ditye dííbyedívú
píhcyáávehíjcyáne. Aaméhjáa imíllehíjcyá dííbyeke idyómajcóné ibóhiíki.
11 Áijyúhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyame dííbyé lliiñévú míóúúvémé
pañétú kéévánécoba néémeé:
—¡Uu muurá Píívyéébé Hajchi!
12 Áánélliihyéhjáa diityéké neebe ditye tsiiñe tehdu iíhjyúvátuki.

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye iíjcyaki
(Mt 10.1-4; Rc 6.12-16)

13 Átsihdyúhjáa peebe cáméhbaúvú iíjtsúcunúdúmema. 14 Áámedítyúhjáa
meménuube 12-meváké dííbyé uwááboju úwáábomére péhíjcyáímyeke.
15 Áámekéhjáa ájcuube íihnáhootu ditye chéméméhjike ibóhíítsohíjcyaki,
naavémú tsaaté pañe íjcyámeke ditye iwáágóohíjcyaki. 16-19 Aaméhjáa
ílluúme: diibyéhjáa Jetsóó Tsimóoke Péédoródívú méménuúbee, Tsebedéó
hájchimútsí Jacóóboma Jóáámútsikyéhjáa dííbyere chíjchí hájchimútsidívú
méménumútsii, Aderéee, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, Apéó
hajchi Jacóóboo, Tadéoo, cananíjtámúejpi Tsimóoo, diibyéhjáa Jetsóodívú
méénútsóiibye Jóóda Ijcyarióótee, éhdume.

Jetsóoke Naavéné píááboíjcyáné tsaate nééneé
(Mt 12.22-32; Rc 11.14-23; 12.10)

20 Áámemáhjáa Jetsóó tsúúca oomí ípyée iícyahíjcyajávu. Áánáacáhjáa
tsúúca mítyane míamúnaa píhcyaavé tétsihvu. Áámedíyéjucóhjáa túhuuvémé
tsá imájchóíyónéhji éllevu íjcyatúne. 21 Aanéhjáa iwáájácúne dííbye hájkímú
tsáá dííbyeke tétsihdyu itsájtyéroki. Ijtsúcunúméhjáa dibye méívaténe.

22 Téhduréhjáa mítyame tétsihyi taúhbájú uwáábojte Jerotsaréetu tsáame
néé dííbyedítyu:
—Áádí pañe mía naavémú avyéjuube Betsebóo. Téénéllii muurá eene
dibye pííábóneri tsaaté pañétú naavémuke waagóohíjcyaábe.
23 Áánélliihyéhjáa Jetsóó diityéké nééhií:
—¿Aca múhdutú diibye Naavéné iiye waagóómeíiyáhi? 24 Muurá tsáné
avyéjujte tsajíjtóré íjtsámeítyúmé páhduváré idyáríívéjcatsíhajchíí íllure
wáchájánújcatsí íavyéjutu. 25 Áhdure tsája múnaa tsajíjtóré íjtsámeítyúmé
páhduváré idyáríívéjcatsíhajchíí íllureju co ihjyátú wáchájánújcatsíñe.
26 Ahdu ííivane muurá Naavéné ihyájkímukéré iwáágóoca íllure pírújtsóiyá
diityéjúcooíyó íavyéjúejte íjcyáíyómeke. Tehdu imyéénuca íllure íavyéjú
újóvéjtsóíyoóbe.
27 Tsá muurá tsaapi íhtsútúúbé tsíeméné dííbyé já pañétú múha
tsájtyéítyuró dííbyeke tétsihdyu bóáyotúmére. Muurá ihdyu dííbyeke tu-
jkénú ibóáyoca botsíi tsajtyéiyómé dííbyé tsíeméne. Árónáa tsáháubá
muurá dibye ihñe múhdivú íhvéjtsóítyuróne. Ahdu ííivane tsá Naavéné oke
píááboítyuró dííbye hájkímuke o wáámíuki.
28 Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé panéváré ímityúné míamúnaa
méénuhíjcyáronéhjí Píívyéébe abájííveíñé diityédí ɨídáátsóvénema. Áhdure
ímityúné óhdityu ditye ihjyúvahíjcyáronéhjí ábájííveííbye. 29 Áánetu
ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjyúvahíjcyámedi tsá dibye múijyú
ídáátsóvéityúne. Aane tsá múijyú diityémá ímíbáávyéityúne. 30 Ehdúhjáa
diityéké neebe dííbyé pañe naavéné íjcyane ditye néénélliíhye.

Jetsóoke tsɨɨju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Rc 8.19-21)

31 Áánáacáhjáa tétsihvu tsɨɨju dííbyé nahbémuma wajtsí áachí éhnejcúvu.
Aaméhjáa tsaatéké néé ditye dííbyeke iñéé dibye iúújéva diityéke.
32 Ahdújucohjáa tsaate dííbyé úníuri íjcyame nééne dííbyeke:
—Díítsííju díñahbémuma ukévá néhcome éhtsíhyi áachi.
33 Árónáacáahjáa neebe diityéke:
—¿Aca caatyé tátsííjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?
34 Ehdúhjáa iñééne íúníuri ácújcatyémeke íííténe neébe:
—Áánerá téhdure ámuha wahárómú táñahbémú táñaallémú méijcyá íñe
múhdumé tahñéjté ámuha meíjcyame. 35 Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé
dibye ímillédú íjcyame ímɨááné tahñéjté táñahbémú, táñaallémú,
wahárómu. Ehdúhjáa Jetsóó diityéké nééhií.

4

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwáábоju
(Mt 13.1-9; Rc 8.4-8)

1 Aabéhjáa tsiiñe únéú úniúvú úwáábóóbedívú idyé mítyane míamúnaa
píhcyáávénéllii míiné pañévú iúcáávéne téémí pañéturéjuco dibye
úwaabóné diityéke. 2-3 Átsihvúhjáa mítyane tsíeméénéhjɨtu úwáábоobe nééhií:
—Ámuúhaj, cáhawáá mélleebúcunuj:
Tsaapíhjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe íllure wávárajcóhi. 4 Aanéhjáa
dibye wávárájcónetu tsáuhjɨ juuváj pɨinévú dójcone coomímú méhdojéhi.

5 Ááné tsiúhjɨ́hjáa dojcó néwayúúné raahóvú iiñu imíchi íjcyátútsihvu.
Áuhjɨ́hjáa ɨ́ɨ́cúíwuúré iiñé tétsii iiñu mítyane íjcyátúnélliíhye. 6 Áróhiibájɨ́hjáa
chemé núhbá allóócori hállúháñeríyé tébajkyéjɨ́ íjcyánélliíhye. 7 Ááné
tsiúhjɨ́hjáa dojcó tsuhjɨ́ pañévu. Ááné hallúvúhjáa teene tsuhjɨ
wáámééneneri ííñeróné dúhcúvaténé tsáhájuco néévatúne. 8 Áánetúhjáa
ihdyu tsáuhjɨ dojcó tsátsii imíwu ííñujɨ nétsihvu. Aanéhjáa tsaímíyé píívyene
imíwu neeváhi. Tsáhiibájɨ́hjáa uhjénéré neeváhi. Áánetúhjáa tsíhiibájɨ́
kémú neeváhi. Ááné tsihííbájɨ́hjáa éhnííñevu mítyane neeváhi.

9 Ehdúhjáa tsaapi bájtsone iúúbállétsihdyu neebe diityéke:

—Ehdu teéne. Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóó íuwáábó túhujtsóne
(Mt 13.10-17; Rc 8.9-10)

10 Aanéhjáa bóónétu iiye iíjcyátsihvu ímamyémuma tsijtye tétsii
íjcyame dilló muhdú nééiyóné teene tsaapi bájtsónetu dibye úwaabóne.
11 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu ámúhadívú Píívyéébe bóhówátsohíjcyá ámuha
mewáájácu muhdú dííbyé avyéjú íjcyane. Áánetu eene tsíeméénéhjɨtu
ó úwáábohíjcyá oke cáhcújtsotúmedívú tene ibóhówáávétuki. 12 Muurá
o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene
ájtyumɨ́júcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmɨ́túmeúvúdu. Ááné imítyuháñé muurá
tsá ímíbáávyéityúne. Ehdu néénéllii ó úwáábohíjcyá tsíeméénéhjɨtu.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mt 13.18-23; Rc 8.11-15)

13 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu tsá ámuha mewáájácutú tsaapi bájtsónetu o úwaabóné
ɨɨná nééiyóne? ¿Aca múhdutúrá ámuha méwaajácuú tsiiñe téhdure
néénéhjɨtu ámúhakye o úwaabóne? 14 Muurá eene tsaapíhjyáa tríígoúúhá
wávárajcódú nééne íñe tsaapi ɨ́mɨáájú úwáábooberé pehíjcyáhi. 15 Aane
tsaate ímí lléébójúcóórómeke Naavéné téénetu mútátsohíjcyáhi. Aane
muurá nééiyóné eene juuváj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjɨ́ coomɨ́mú méhdojéne.
16-17 Áánetu teene illéébone tsúúca ímí úraavyéjúcoorómé páhduváré
nééné mávaríjchojúúné íjcyanéhjɨ́ iáábucújúcóótúnetu íllureíjuco teene
ɨ́hvejtsóne. Aane nééiyóné eene néwayúúnéhjáa íjcyátsihvu dójcoúhjɨ́
imíwu ííñeróné núhbá allóócori chémene. Ehdu muurá patyéhijcyáné
ímí cáhcújtsótúmema. 18-19 Áánetu ɨ́mɨá uwááboju tsúúca ímí lléébórómé
mítyane ɨ́jɨ́ avyéjuríyé itsúúrámeíñéllii íllureíjuco ténejcu ábájɨ́ɨvehíjcyáne.
Aane nééiyóné muurá eene tsuhjɨ́ pañévúhjáa dójcoúhjɨ́ ííñeróné íllure
dúhcúvaténé néévájúcootúne. 20 Áánetu ihdyu ijcyámé tsaate tééné
uwááboju illéébóne cáhcujtsómé ímí tehdújuco úráávyehíjcyáme. Aame
muurá eene imíwuúhjáa ííñujɨ nétsihvu dójcoúhjɨ́ ííñedu. Ááméditýú
muurá ijcyámé tsaate eenéhjáa uhjénéré nééváhiibájɨ́dú nééméé. Áánetu
ijcyámé tsijtye eenéhjáa kéémú nééváhiibájɨ́dú nééméé. Áánetu ijcyámé
tsaate eenéhjáa ávyétá mityáné nééváhiibájɨ́dú nééme ɨ́mɨáánéjuco ɨ́mɨáájú
icyáhcujtsóné ímí úráávyehíjcyáme. Ehdúhjáa Jetsóó néé diityéke.

Peetétú íjcyáné uwááboju
(Rc 8.16-18)

21 Áhduréhjáa neebe diityéke:

—¿A múúne peete mepéététsóne mépicyóó tsíeméné lliiñévu? Tsáhaá. Muurá ihdyu mepéététsóne cáámevu mépicyóó tene iájchúcunúki. 22 Ehdu nééne muurá Píívyéébé uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meícyahíjcyáne. Muurá íñe teevétari meméénuhíjcyaróné tsá wáájácúratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúméiíhi. 23 Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

24 Téhduréhjáa tsiiñe neébe:

—Ímíñeúvú tsáma méɨ́jtsoco íñe ɨ́mɨá uwááboju tsúúca ámuha mewáájacújucóóne. Muurá teene ámuha mewáájacújúcoorómé múhdurá medárɨ́ɨ́vémeíhajchíí Píívyéébe tsáhájuco ámúhadi ɨ́ɨ́cúvéityúne. Áánetu tsúúca iwáájacúné ímí úráávyémeke éhníííñevu waajácútsóiíbye. 25 Muurá ɨ́mɨáájú ímíllémedívú bóhówájtsóiibye éhníííñevu ditye ímíñeúvú iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówájtsóityúne. Ááne tsáijyu múu áyánéwu ditye wáájácuróné dojtúcúiibye diityédítyu.

Tríígo bájtsómeíñetu íjcyáné uwááboju

26 Téhduréhjáa neebe diityéke:

—Muurá tsaapi bajtsó tríígoúúhá íwajcyóha. 27 Aane ɨ́búwajɨ́ɨ́ dibye íjcyánáa keeméevehíjcyá pajcóójɨváré dibye wáájácútúné hallúri. 28 Ehdu muurá ííñújɨri ímí bajtsóháñé píívyene ikyéémévéne tsúúca wajcó iñéévá ípívyéévéíñéjuco. Aane tsúúca neeváhi. 29 Aane kéémécooca íllurájuco áábájaabe újcune. Ehdu muurá pajtyéiñe Píívyéébé avyéjúejtéma. Muurá diityéké dibye újcúíñe éévé úújetécooca újcúiibye diityéke.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.31-32; Rc 13.18-19)

30 Téhduréhjáa tsiiñe neebe Jetsóó diityéke:

—¿Aca ɨ́ɨ́netú íñe tsiiñe ámúhakye ó úwááboó Píívyéébé avyéju? 31 Muurá dííbyé avyéjú éhne múúne ‘mojtáátsa’ némeíñé uméhé neeváú kémúútúróúwu mebájtsou mítyáhécoba kéémevédu. Muurá pahévá neváúúné lliiñévúré tééhé neeváú ávyétá ayáúwu. 32 Áróúwu muurá mebájtsou ííñene keeméve mítyáhécoba pahéváré bajtsóhééné ehníííñevu. Ááhé wájcáváné hallúvú muurá wahpéjté pɨ́htobáhi. Ahdu muurá teene Píívyéébé avyéju.

Jetsóó iúwaabóné tsíeméénéhjɨtu úúballéne
(Mt 13.34-35)

33 Ehdúhjáa Jetsóó mɨ́amúnáake iúwaabóné tsíeméénéhjɨtu úúbállehíjcyá muhdú ditye lléébóiyódu. 34 Tsáháhjáa dibye pevénéré úwáábohíjcyatúne. Árónáacáhjáa ihdyu ímamyémuke ímíñeúvú waajácútsohíjcyaabe ɨɨná tene nééiyóne.

Kííjyébama nohjɨ Jetsóó ɨ́hvetétsóne
(Mt 8.23-27; Rc 8.22-25)

35 Ááné iijyúnuvúhjáa neebe ímamyémuke:

—Métsu éhnéjcúeúvú mepéékií.

36 Ahdújucóhjáa tétsihíyé tsijtye íjcyánáa ditye pééne tsíñejcúeúvú
mɨ́ɨ́neri. Áámemájucóhjáa idyé tsaate ɨhmɨ́néneri pééneé. 37-38 Aaméhjáa
pɨ́ɨ́nééuri íjcyánáa ávyétá ɨhnáhó kííjyébari mítyane nújpacyo nóhjɨne úcaavé
diityé mɨ́ɨ́né pañévu. Aanéhjáa ipámáávéíyóneri iíllityéne diitye ímamyémú
idyéjuri cúwahíjcyáábeke iákyéjtsóne nééhií:
—¡Ávyéjuúbej, tsúúca mémájcánuúhi! ¿A tsá íñe meke u
pájtyetétsóityúne?
39 Áánélliihyéhjáa iájkyéne úhbaabe kííjyébama nohjɨ íjcyane. Neebéhjápeé:
—¡Iijyévéne, dɨhvéte!
Ahdújucóhjáa tene ɨ́hveténé dáíhañéréjuco. 40 Átsihdyúhjáa neebe di-
ityéke:
—¿íveekí ayájú ɨhnáhórá ámuha meíllityéne? Tsáháhaca bo ámuha
Píívyéébeke ímí mecáhcújtsotúne.
41 Ehdúhjáa diityéké dibye nééróná íllure íllityémé néjcatsíhi:
—¿Muubáami aabye íjcyáábeke muhdú kííjyébama nújpacyo lleéboj?

5

Tsáápí pañe naavéné íjcyane
(Mt 8.28-34; Rc 8.26-39)

1 Aaméhjáa tsúúca úújeté tsíñejcúeúvú Gadáárá iiñújɨvu. 2 Aanéhjáa
ditye cátsúúvénemáyé Jetsóó ijchívyéhi. Áábe éllevúhjáa tsaapi níjkyénéj
pɨɨne ícyahíjcyaabe tsáá ípañe naavéné íjcyaábe. 3 Aabéhjáa ávyéta
tsɨ́jpá néébeke tsá múha píívyetétú iékeevéne. Úwááñehíhjyáa íjcyáróneri
tsá múha dííbyeke chíjchúítyuróne. 4 Tsáijyúhjáa tsúúca dííbyeke chi-
jchújúcohíjcyarómé íjtyúháácyuma íhyójtsɨcu. Áronéhjáa távúdócohíjcyaábe.
Tsáháhjáa múha dííbyeke muhdú méénúítyuróne. 5 Aabéhjáa cójɨ́hajchótá
pécóhajchótá íhjyúcunúúbéré pehíjcyá níjkyénéj pɨɨ́ne. Ááné tsaíjyúhjáa
cáméwajúneri pehíjcyaabe néwayúúnetu wápújúhcámeííbyére. 6 Aabéhjáa
tsíhyullétúré Jetsóoke iájtyúmɨ́ɨ́be éllevu dsɨɨnéríyé ipyééne mɨ́móúúveté
dííbyé lliiñévu. 7 Áánemáhjáa kéévánécoba neebe dííbyeke:
—¿ɨɨná óhdityu ú imíllé ɨ́htsútuube Píívyéébé Hajchi Jetsóó u íjcyaábe?
Uke Píívyéébe mémeri o néé óhdi u ɨ́cúbáhrátuki.
8 Ehdúhjáa naavéné dííbyé pañétú néé Jetsóoke dibyéhjáa dííbyeke
'díjchivye áádí pañétu' nééélliíhye.
9 Áábekéhjáa Jetsóó nééhií:
—¿Aca muubá dimyéme? Áánélliihyéhjáa neébe:
Tamyémé Píváánéejpi mítyame muha meíjcyánélliíhye.
10 Aanéhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke dibye diityéké iwáágóótu
tsíhyullévú tééné iiñújɨtu. 11 Áihjyúhjáa tétsihyi jéémú meenímú majchóri.
12 Áánélliihyéhjáa dííbyeke nééméé:
—Múúhakye ihdyu wallo aatye méénímú pañévuréjuco.
13 Ahdújucóhjáa dibye wállóónéllii dííbyé pañétú iíjchívyéne méénímú
pañévuréjuco ditye újcámeíñe. Aaméhjáa ditye méívatétsómé 2,000-
meváubáhjáa íjcyame cáméwájutu únéú pañévú cáhtsíñibámé májcanúhi.
14 Ááneríhjyáa diityé tehméjté iíllityéne ɨ́ɨ́cúi tétsíi múnáake úúballéhi.
Áánélliihyéhjáa téhullévú péécunúmé iájtyúmɨ muhdú tene pájtyene.
15 Aaméhjáa úújeté diibye eenée ípañe naavémú ícyahíjcyaabe tsúúca

íwajyámúúnema íjcyaabe pevétsɨhjɨduréjuco ácuúcunúúbedívu. Ááneríhjyáa íllityéme. 16 Aanéhjáa tétsihyi íjcyame úúballé diityéké muhdú tene pájtyene.
17 Aanéhjáa múhdurá ɨɨjtsúcunúnéllii nééme Jetsóoke dibye tééné iiñújɨtu ipyéé tsiéllevúréjuco.
18 Ááné́lliihyéhjáa Jetsóó ipyéé mɨ́ɨné pañévú úcáávéébeke diibye eenée ípañe naavémú ícyahíjcyaabe néé dííbyemáyéjuco ipyéékií. 19 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:
—Tsá u pééityú óómaá. Dihyájkímú pañévúré pééne duubállé diityéké muhdú Píívyéébe úhdi ɨɨdáátsóvéne uke ímíjpyetétsóne.
20 Ahdújucóhjáa dibye ihyájkímú pañévú ipyééne úúballéné páneere muhdú Jetsóó dííbyeke bóhɨɨtsóné Decáápori iiñújɨri íjcyácoomíjɨ múnáake. Ááneríhjyáa ávyetáré ullévenúme.

Tsaatépɨke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 9.18-26; Rc 8.40-50)

21 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma bɨwánejcúvúré úújeténáa idyé tsúúca mɨ́amúnaa píhcyaavé dííbyedívú únéú úniúvu. 22 Átsihvúhjáa ‘Jáiro’ néméíibyé wajtsɨ́ pihcyáávéjá avyéjuube íjcyaábe. 23 Aabéhjáa dííbyé lliiñévú ícyánoovéváne nééhií:
—Ájyúwa ávyeta dsɨjɨveríjyuco íjcyánéllii uke o néé u dócárájcoté dille óóma ibóhɨɨki.
24 Ahdújucóhjáa Jetsóó dííbyema péébeke mityane mɨ́amúnaa úraavyé ávyeta ráá́utúne. 25 Áámé pañéhjáa tsáápille 12 pijcyábájuco díílleke ichémé tujpácyó ɨ́hvetépítyúneri ɨ́cúbáhrámeíhíjcyalle. 26 Aalléhjáa bañúháñé taabójtedívú ityáábótsámeíñé áhdohíjcyá ihñénehjɨvú ‘pɨrúhpɨ́rújuco’. Áróné pañéhjáa íllure ávyetélle. 27 Aalléhjáa muubá Jetsóó íjcyane iwáájácúne mɨ́amúnáá raahótú dííbye éllevu ipyééne dííbyé wajyámú dómajcó ‘muurá dííbyé wajyámú íjcyaróné o dómájcóhajchíí ó bóhɨɨhi’ iñéénéma. 28 Ehdúhjáa ɨɨjtsámeíñe dómájcolle dííbyé wajyámu. 29 Áánétúhjáa ɨ́mɨáánéné tsúúca bóhɨɨlle tsaímiyéjuco llíñémuúcunúmeíñe. 30 Aanéhjáa Jetsóó waajácú tsaate bóhɨɨne dííbyé wajyámú idyómájcóneri. Ááné́lliihyéhjáa iyévóóvéne néébe diityéke:
—¿Caatyé ámuha táwajyámutu oke médómajcóhi?
31 Ááné́lliihyéhjáa ímamyémú nééhií:
—¿Aca muhdú mɨ́amúnaa wahdyúré nééétúnáa ú dilló múha uke dómajcóne?
32 Ehdúhjáa ditye nééróná́a pahúlleva ɨɨteebe iájtyúmɨ caatyé dííbyeke dómajcóne. 33 Ááné́lliihyéhjáa eenée dííbyeke dómájcolle iíllityéneri úúvécunúlléré dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúveténe úúballé dííbyé wajyámú idyómajcóne. 34 Ááné́lliihyéhjáa neebe díílleke:
—Wáhaj, ímí Píívyéébeke u cáhcujtsódú íjcyalle tsúúca ú bohɨɨhií. Ahdícyane wa dipye tsaímiyéjucoj.
35 Ehdúhjáa Jetsóó díílleke nééná́a tsaate pihcyáávéjá avyéjuube Jáiró jatu tsááme úúballévá dííbyeke ɨ́dsɨwu dsɨjɨvéjucóóne. Nééméhjáa dííbyeke:
—Tsúúca dáájyuwa dsɨjɨvéhi. Aane ɨɨné́lliihyécó ú tsájtyeé aabye uwáábóóbeke.
36 Ehdúhjáa ditye nééneri ɨɨcúvétuube Jetsóó néé Jáiróke:

—Kímóóvedíñe. Píívyéébekéré cahcújtso.
37 Ehdúhjáa iñééne tsá dibye ímílletú pámeere dííbyema pééneé.
Apáámyéréhjáa péé dííbyema Péédoroo, Jacóóboo, dííbyé nahbe Jóáaá,
éhdume. 38 Aaméhjáa pééme úújeté mítyane mɨ́amúnaa tééjá pañe
táhíjcyámedívu. 39 Áámekéhjáa Jetsóó neetéhi:
—¿ɨ́ɨ́neríami ámuha metaj? Áánerá tsá dille dsɨ́jɨ́vetúne. Muurá íllure
cúwalle.
40 Ehdúhjáa dibye nééneri íllure goocóme. Áámekéhjáa tééjá pañétú
iíjchívyétsóne iiyéjuco dibye úcaavéné díílléwúuúvúj caanímútsii, diitye
3-meva ímamyémuu, íjcyámema. 41 Aanéhjáa díílléwúuúvuke íhyójtsɨtu
iékéévéne neébe:
—Taríta cómi, 'Wáhaj, dájkyeé' nééiyóne.
42 Ehdúhjáa dibye nééneméyé éhne múu cuwátú maájkyevádú ibóhɨ́ɨ́ne
tsúúca úllelle 12 pijcyábáhjáa íjcyalle. Ááneríhjyáa mɨ́amúnaa ávyetáré
ullévenúhi. 43 Áámekéhjáa Jetsóó bóijcyú muucá ditye teene iúúbállétuki.
Átsihdyúhjáa neebe ditye imájchótso díílleke.

6

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne
(Mt 13.53-58; Rc 4.16-30)

1 Átsihdyúhjáa ímamyémuma óómiibye ípyée ipíívyéné iiñújɨvu. 2 Aabéhjáa
wáyeéévejcóójɨ́ pihcyáávéjá pañévú úwaabóné mítyame illéébóneri dííbyedi
iúllévenúne nééhií:
—¿Kiátúami aabye ehdɨ́ɨ́vaíñé panéváré wáájacúnej? ¿Aca múhdutú pi-
ivyéteebe méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune? 3 Áánerá úméhewáané wákimyéi
múnáajpi diibye Maaríá hajchi. Áábé nahbémújuco muurá Jacóóboo,
Jotséee, Jóódaá, Tsimóoo, éhdume. Téhdure muurá íñaallémú ijcyá íchihyi
méjpɨ́ɨ́ne. Ehdúhjáa dííbyedítyú iñééne tsá ditye ávyejúúlletú dííbyeke.
4 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ihdyújuco tsáma Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáróóbeke dííbyé
iiñújɨ múnaa ihyájkímú íjcyarómé tsá ávyejúúlletú tsíjtye múnaa íjcyarómé
ávyejúúlléébeke.
5 Ehdúhjáa tétsíi múnaa dííbyeke cáhcújtsótúnéllii tsá dibye tétsihvu
mítyane méénúráítyúronéhjɨ́ méénutúne. Apááñéréhjáa chéméméhjɨke
idyócárájcóneri bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaábe. 6 Íllureéhjáa ullévenúúbé ditye dííbyeke
cáhcújtsótúneri. Áánélliihyéhjáa técoomí úníuri íjcyájáhjɨ múnáakéréjuco
dibye úwáábooberé péhijcyáne.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wálloóne
(Mt 10.5-15; Rc 9.1-6)

7 Aabéhjáa tsáijyu ímamyémú 12-meva íjcyámeke uwáábovu wallóó
míítyétsícyutsáké pahúllevávu. Áámé pañévúhjáa pícyoobe ɨtsɨ́jpá
dííbye mémeri tsaaté pañe naavémú íjcyámeke ditye iwáágóohíjcyaki.
8-9 Áámekéhjáa neebe ditye itsájtyétu ícyahpáyuu, imájchoo, ɨdsɨ́ɨ́dsɨɨ, íjcyane.
Apááñéréhjáa neebe ditye ipyéé íhyallúejáhjɨ́ íwajyámúnee, íjtyúhápaajɨ́nee,
ícyuujúii, íjcyánema. 10 Áámekéhjáa neébe:
—Tsátsihvu ámuha tsaaté javu meúújetéjaríyé méíjcyaco tsiéllevu ámuha
mepéétúné hajchóta. 11 Aane tsátsíi múnaa ámúhá uwáábó cátúhtsóhajchíí

múu ámúháj tuhááñeri íjcyáne íííñú píchóújcámeí diityédívu, ‘tsá múúhá hallúrí tene íjcyatú ámúhakye muha meúwáábóiyóné ámuha mecátuhtsóne’ nééiyóne. Ááne múu péé tsiéllevúréjuco. Muurá múhdumé ámúhá uwáábó cátuhtsómé ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhráméií muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáne ímíbájchómeícyooca éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnaa ɨ́cúbáhrámeíñé ehníííñevu.

12 Ehdúhjáa ímamyémuke téɨ́búwájtsoobe uwáábovu iwállóómeke. Aaméhjáa úwáábohíjcyá mɨ́amúnáake ditye ímityúné iícyahíjcyáné ɨɨ́hvéjtsóne ɨɨ́jtsaméí icyápáyóóve ɨ́mɨánejcúvuréjuco. 13 Téhduréhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohíjcyáme. Chéméméhjɨkéhjáa dúúrúbájpácyori íhñíwaúúné ditye pɨ́pájchóneri bóhɨhíjcyáme.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsɨ́jɨvéne
(Mt 14.1-12; Rc 9.7-9)

14 Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjcyáné uubállé ávyéjuube Heróódé iwáájácúne nééhií:

—Tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée dsɨ́jɨ́veebéubá tsiiñe bohɨ́ɨhií. Muurá téénéllii piivyéteebe méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune.

15 Ááne túhjáa tsijtye nééhií:

—Tsáhaá, muurá ihdyu Eríá diibye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi éíjyuúvú ícyahíjcyaábe.

Ááne túhjáa tsijtye nééhií:

—Ááneráihdyu béébére diibye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi éíjyuúvúu ícyahíjcyáméejpi.

16 Ehdúhjáa ditye néénéllii tsiiñe Heróódé nééhií:

—Tsáha bóhoj, muurá ihdyu diibyéjuco tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée íhñíwaúvú o kípíyuúcútsoobéha tsiiñe bóhɨɨ́be.

17-18 Diibyéhjáa muurá Heróódé táábavá ítyónúllekéré íñahbe Perípé taaba Herodíake. Aanéhjáa ímityúné íjcyane Jóááuvu dííbyeke néhíjcyáné hallútú cuvéhoojánútsoobe úwáñehííñeri ichíjchútsóóbedívu.

19 Téhduréhjáa diille Herodíá dííbyeúvuke tééné hallútú iñéhnílléne imíllé ɨdsɨ́jɨ́vetsóne. 20 Árónáacáhjáa tsá dille píívyetétú muhdú dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsóiyóné diibyéhjáa Heróódé Píívyéébeéjpí dibye íjcyáneri iíllityéne díílleke téhmehíjcyánélliíhye. Ááneélliihyéhjáa díbyeúvú íhjyúvanéhjɨ́ tsáríyóné pañe lleebúcunúhíjcyaábe. 21 Árónáacáhjáa diille Herodíá tsúúca dííbyedívú lliihyánútsoóhi. Diibyéhjáa Heróódé ɨ́tsɨɨmávajcóójɨ́ úújeténé wáñehjɨ́núhi. Ááne éllevúhjáa pihjyúcuube ɨ́pɨáábojtee, ítsodáhómú avyéjujtee, Gariréá iiñújɨ́ ɨhtsútujtee, éhdúmeke. 22 Ááméj pɨɨnévúhjáa dííllé ajyúwá bádsɨ́jcaja wáhtsɨne imíwu ɨjtsúcunúúbé diibye Heróóde. Áhduréhjáa dííbyeke náhbénúné avyéjujte ímí ɨjtsúcunúhi. Ááneélliihyéhjáa díílleke neébe:

—Ɨɨná u ímilléné oke táuméí ávyeta ɨ́mɨááné állítyuube uke o ájcuki.

23 Ehdúhjáa Heróódé néé díílleke ɨ́mɨáánetúré ɨɨná dille táúmeíñevu iájcuíñe. Neebéhjáa ávyeta íavyéjú íjcyárónetu tsahdúnéécú díílleke iájcuíñé teene dille táúmeíhajchííjyu. 24 Ááneélliihyéhjáa tsɨ́ɨ́ju éllevu ipyééne neetélle:

—¿Aca Wa ɨɨná íñe ó táúmeíiyáhi?

Ááneélliihyéhjáa neelle díílleke:

—Táuméí tsojtsó múnáajpi Jóáá nííwau ikípíyuúcuúvú uke dibye iájcuki.
25 Ahdújucóhjáa dille dííbye éllevu ipyééne néétene:
—Ó imíllé bohtájɨri oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáá nííwaúvu.
26 Ehdúhjáa dille nééne dííbyeke kímóhcó pajtyérái. Árónáacáhjáa eene dííbyeke náhbénúné avyéjujte lléébónáa díílleke iállíityúné iñéénéllii tsá dibye 'tsáhaá' néétune. 27 Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨ́cúi ítsodáhómudítyú tsáápiikye wálloobe cúvéhóójá pañe íjcyáábeke íhñíwau ikípíyuúcúne dibye itsívaki. 28 Ahdújucóhjáa dibye ipyééne ikípíyuúcúne bohtájɨri itsívaúvú ájcuváné díílleke. Aaúhjáa tsajtyéllé tsɨ́ɨ́ju éllevu. 29 Ehdúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóááuvu dsɨ́jɨvéhi. Ááné uubálléhjáa ímamyémú illéébóne újcujé dííbyeúvuke icyúúuki.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

30 Áánáacáhjáa Jetsóó mamyémú úwáábomeré ipyéhíjcyátsihdyu tsúúca óómimye tsiiñe píhcyaavé dííbyedívu. Aaméhjáa úúballé dííbyeke páneere muhdú téhulle imyéénuhíjcyanéhjɨ. 31 Ááamekéhjáa neébe:
—Cána metsu múha íjcyátúhullévú mepéé mewáyéééveki. Ehdúhjáa neebe ímamyémuke 'rááho néétune' mɨ́amúnaa tsaate péénetu tsíjtyeréjuco dííbyedívú píhcyáávehíjcyánélliíhye. Ááamedíyéhjáa íjcyame tsá imájchóíyónéhjɨ éllevu íjcyatúne. 32 Áánélliihyéhjáa pééme mɨ́ɨneri múha íjcyátútsíí tujkévetu. 33 Árómekéhjáa mítyame ájtyumɨ́ kiávú ditye pééneé. Áhullévújucóhjáa ɨ́ɨ́cúi ditye pacóómivátúré péécunúné íjchityu. Aaméhjáa diityé ɨhdéré úújeté kiávú ditye pétsihvu. 34 Aaméhjáa tétsihyíjyuco íjcyámedívú Jetsóó úújeténe. Ááamedíhjyáa ɨ́dáátsóveebe éhne múúne ítyehméébema íjcyatúmé obééjámú íjcyadu ɨ́dátsó diityéké ɨ́ɨ́ténélliíhye. Ááamekéhjáa imyéénuhíjcyádú úwaabójúcoobe mítyane panévatúre. 35 Aanéhjáa cúvéhréjuco nééénéllii ímamyémú néé dííbyeke:
—Muhdú cúvéhréjuco teene íchii múubárá íjcyátútsihyi meíjcyánáaáca. 36 Íllureíjuco wallo aatyéké íchííj pɨɨhɨ́rí íjcyájáhjɨ múnáadítyú tsíeméénéuba iújcune ditye imájchoki.
37 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ámuháyé bo mémajchótsó diityékej.
Árónáacáhjáa nééméé:
—¿Aca íhya tsiiñe maáhdone pámehdívúré úújetéiyáhi?
38 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca múhduná majcho méhdií? Cána méuvánuj.
Áánélliihyéhjáa nééméé:
—Ijcyánéha 5-hova páahóónema míítyétsi amóóbemútsi.
39 Áánélliihyéhjáa neebe mɨamúnáake ditye iáhcúba páhadsɨ́jɨ. 40 Ahdújucóhjáa ditye áhcubáne. Tsáhadsɨ́jɨ múnaáhjáa 100-mevátsa. Áánetúhjáa tsíhyadsɨ́jɨ múnaa 50-mevátsa. 41 Aanéhjáa páahóónema amóóbemútsikye iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáámevu icyárúúvénema. Ááné boonétúhjáa idyóhdáhɨ́núne neebe ímamyémuke ditye iwájtu pámeekére. 42 Aanéhjáa imájchónetu pámeere oové tsaímíye. 43 Áánetúhjáa cóeváné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe. 44 Aaméhjáa diitye eenée tétsihvu májchome 5,000-meva.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mt 14.22-27; Ja 6.16-21)

45 Átsihdyúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke ditye dííbyé ɨhde únéú tsiñéjcuvu
mɨ́ɨneri ipyééne iúújeté Betsáidávú dibye mɨamúnáake pityájcóné
hajchóta. 46 Aanéhjáa diityéké ipítyájcóne peebe cáméhbaúvú Píívyéébema
iíhjyúvaki. 47 Áánáacáhjáa diitye ímamyémú pééme pɨ́ɨnéeúvújuco
ííjyunúne. 48 Áámekéhjáa dibye ɨ́ɨténáa kííjyéba nóhjɨ wájojcómé ɨ́htsútúnetu
bóhdámeíhijcyáhi. Ááme déjutúhjáa pejcójuco dibye pééne nújpácyó hallúrí
úlleebéré diityéké pájtyeíñúiibyédu. 49 Áábekéhjáa iájtyúmɨ́ne íllityémé
wáníjcyámeí naavénekéré iwáábyúnema. 50 Árónáacáhjáa neebe diityéke:

—¡Méíllityédíñe, oóre!

51 Aabéhjáa diityé pañévú úcáávénemáyé kííjyeba ɨ́hveténeri ullévenúme.
52 Tsáháikyéhjáa ditye ímí dííbyeke cáhcújtsotú dibyée ɨ́hde majcho
mítyámedívú úújetétsórónáaáca.

Chéméméhjɨke Jetsóó bóhɨɨtsóné Genetsaréé iiñújɨri
(Mt 14.34-36)

53-54 Aaméhjáa tsíñejcúeúvú Genetsaréé iiñújɨvu úújetémeke tétsíi múnaa
iájtyúmɨ́ne waajácú diityémá Jetsóó íjcyane. 55 Áánemáhjáa úbálléjcatsímyé
tsúúca dibye tééné iiñújɨvu wájtsɨne. Áánélliihyéhjáa pahúllevátú
chéméméhjɨke tsivámé dííbye éllevu. 56 Aabéhjáa patsɨ́hjɨváríyé íjcyámeke
úwáábooberé pehíjcyá cómíñeri íjcyámeke, ííyéétsɨhjɨ́rí íjcyajáhjɨ múnáake,
íúmɨhéneri íjcyámeke. Átsɨ́hjɨ múnaáhjáa idyé chéméméhjɨke pícyohíjcyá
dibye pájtyéítsɨhjɨ́vu. Áánemáhjáa nehíjcyámé dííbyeke dibye diityéké
íwajyámúubávúré idyómájcótso ditye ibóhɨɨ́ki. Ahdújucóhjáa dííbyeke
íwajyámú dómajcóméjuco bóhɨhíjcyáne.

7

Ímichi ɨɨná mɨamúnáake tútávajtsóne
(Mt 15.1-20)

1 Aanéhjáa Jetsóodívú tsáijyu paritséómuma taúhbájú uwáábojte
Jerotsaréetu tsááme píhcyaavéhi. 2 Aaméhjáa ɨɨténáa dííbyé mamyémudítyú
tsaate íhyójtsɨne nítyámeítyúmé majchóhi. Aanéhjáa múhdurá
ɨjtsúcunúmé ɨ́hdé múnáaúvúu méénuhíjcyádú ditye méénutúne.
3 Diityéhjáa Píívyéébedívú iímíbájchómeíñéjuco imájchóíñé ɨhde íhyójtsɨne
nítyámeíhijcyáne. Tsáháhjáa ditye májchóítyuró nítyámeítyúmé
tééné uwáábojú iúráávyénélliíhye. 4 Tsíeménéhjáa iñáhjɨ́hénújétsihdyu
wájtsɨme iñíjtyámeítyúhajchíí tsá máchohíjcyatúne. Imájchoháñé
imyéénuhíjcyanéhjɨ́hjáa nítyuhíjcyáme. Áhduréhjáa icyúwaháñé
nítyuhíjcyáme. Áánetúhjáa ijcyáné mítyane tsíñehjɨ ditye méénuhíjcyáné
ityútávájtsámeíñé iímíjpyetéki. 5 Aanéhjáa iúraavyépíñéllii diitye
paritséómuma taúhbájú uwáábojte néé Jetsóoke:

—¿Aca ɨ́veekí dímamyémú tsá nítyámeíhíjcyatú imájchóíñé ɨhde ɨ́hdé
múnáaúvú uwáábojú néhduú?

6 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Ámuha pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú bañú múnaa ámuha meíjcyame. Ɨmɨáánéhacáa Itsaíaúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi ámúhadítyú nééhií:

Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúéjuríye. Tsá ávyeta ɨ́ɨ́ɨ́búuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne. 7 Íllure iállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iiye iípívyéjtsóné uwáábojúúné úráávyehíjcyá pánehjɨ́dú tátyaúhbajúúné iúráávyeúvúdu.

Ehdúu muurá Itsaíaúvú caatúnú ámúhadítyu. 8 Aame ámuha tsá meɨ́ɨ́cúvehíjcyatú ímichi keená Píívyéébé taúhbaju íjcyáneri eene íhdityúré iújcúné ɨ́jtsaméí mɨ́amúnaa úwáábohíjcyáneríyé ámuha meɨ́ɨ́cúvehíjcyánélliíhye. Muurá eene llíyihllóne níjtyú álliúré íjcyane ditye úwaabóné ámuha méúráávyehíjcyáhi. Téhdure tsíñehjɨ álliúré ditye méénune ámuha meúráávyehíjcyáhi.

9 Téhduréhjáa tsiiñe neebe Jetsóó diityéke:

—Ámuha mɨ́amúnáadítyúré tsáané uwáábó meúráávyéne ¿ɨ́veekí tsá Píívyéébé taúhbájuri meɨ́ɨ́cúvehíjcyatúne? 10 Íllúu muurá Píívyéébe néé Moitséeúvuj tééveri: “Ámúháj caanímuke múu iwájyúne avyéjuulléhi. Áánetu cáánímuke tútávátsohíjcyámé ihdyu óvi dsɨ́jɨvéhi.” 11 Ehdu dííbyé taúhbaju néérónáa muurá ámuha méúwáábócatsíhijcyá tsaatévá cáánímútsikye nééiyóne: “Tsá o píívyetétú ámúhtsikye o pɨ́aabóne. Ámúhtsikye o pɨ́ááboiyódú ɨ́ɨ́vane Píívyéébekéréjuco o ɨ́ɨ́cúvehíjcyáne.” 12 Aanévá ehdu íhjyúvároóbé hallúrí tsá ɨɨná íjcyatú diityétsikye dibye pɨ́ááboturónáaáca. 13 Ehdu muurá ámúhá ɨ́jtsaméityúré tsáané uwáábó ámuha meúráávyéne tsá Píívyéébé taúhbájuri meɨ́ɨ́cúvehíjcyatúne. Áánetu ijcyáné mítyane tsiiñe állíunéhjɨ́ ámuha meméénuhíjcyáne.

14 Ehdúhjáa iñétsihdyu tsiiñe neebe diityéke:

—Ímíñeúvú mélleebúcunu ámúhakye ɨɨná o nééne ámuha mewáájácuki. 15 Muurá panéváré mɨ́amúnaa májchoróné tsá diityé ɨ́ɨbúwá ɨ́jtsaméí tútávájtsotúne. Áánetu ihdyu diityé ɨ́buwááné déjúcotúré néhnijyu tsáane diityéké tútávajtsóhi. 16 Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

17 Ehdúhjáa diityéké iñééne peebe ímamyémuma tsájaávu. Átsihvúhjáa dííbyeke dillómé ɨɨná nééiyóné ehdu dibye úwaabóne. 18 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácutú ɨɨná tene nééiyóne? Muurá panéváré memáchohíjcyanéhjɨ́ tsá meke tútávájtsotúne. 19 Tehdu teene majchótú ímítyúné ɨ́jtsaméí tsáánejɨ́ɨvari. Muurá pevénéré méjpíítyu pajtyéne. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó panéváré majchóháñé dooháñema ímí nééne maáwáítyuróne. 20-22 Átsihdyúhjáa idyé tsiiñe neébe:

—Muurá ihdyu mɨ́amúnáá ɨ́ɨbúwá déjúcotu ílluune ímítyúné ɨ́jtsaméí tsáane diityéké tútávajtsóhi: ihdícyáméhjɨmáyé ditye dómácócatsíhijcyáne, ditye dsɨ́jɨvétsócatsíhijcyáne, ditye nánihíjcyáne, tsíjtye éhneri ditye úmúúpívyehíjcyane, ditye állícyatsíhijcyáne, panévá oove íjcyatúné ditye óóvehíjcyáne, ditye nómíutáávahíjcyáne, ditye tsíjtyedi íhjyúvahíjcyáne, ditye mítyákímyeíhijcyáne, ditye múhdurá ɨ́tsámeíhijcyáne. 23 Énehjɨ ihdyu

mí̱amúnáá ií̱búwá déjúcotu tsáane diityéké tútávajtsóhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Tsííñé iiñúji̱ múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne
(Mt 15.21-28)

24 Átsihdyúhjáa idyé peebe diityémá Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáné iiñúji̱vu. Aaméhjáa tsájaavu úújeténáa tsá dibye ímílléturó múha wáájacúné kiá dibye íjcyane. Árónáacáhjáa tsá dibye téévehíjcyatúne. 25 Áánélliihyéhjáa i̱í̱cúiye waajácúmé tétsihvu dibye wájtsi̱ne. Aanéhjáa tsúúca tsáápille tsáá dííbye éllevu í̱dsí̱ pañe naavéné íjcyalle. 26 Aalléhjáa mí̱móuuvévá dííbyé lliiñévú Tsiropeníítsiá iiñúji̱ múnáalle tsíjtye múnáalléré íjcyárolle. Áánemáhjáa Jetsóoke neelle dibye iwáágóo naavéneke í̱dsí̱ pañétu. 27 Árónáacáhjáa neebe díílleke:

—Tujkénúi tahájkímuke ó pí̱ááboóhi. Tsá muurá tsaapi i̱í̱tsi̱í̱medítyú majcho idyójtúcúne oohímyeke ájcúítyuróne.

28 Áánélliihyéhjáa neelle dííbyeke:

—Ihdyúhde tehdújúcoóro, Ávyéjuúbej. Árónáa muurá múúne oohímyé íjcyarómé majchó tsi̱i̱me imájchotu dójcótsówaahyéji̱.

29 Áánélliihyéhjáa neebe díílleke:

—Tehdújuco, muúllej. Ahdícyane wa dipye dihjyávuj. Tsúúca muurá ícyooca dáájyuwa bohí̱jucóó. Tsáhájuco dííllé pañe naavéné íjcyatúne.

30 Ahdújucóhjáa péélle úújeténé í̱dsí̱divu pevétsi̱hjí̱duréjuco icyúwá pañe tódsi̱úcunúlledívu. Tsáhájucóhjáa naavéné dííllé pañe íjcyájúcootúne.

Lléébótuube ihjyúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

31 Aanéhjáa tétsihdyu Tíírótu Jetsóó ímamyémuma péé Tsidóovu. Átsihdyúhjáa Gariréá unéuvúréjuco pééme pajtyé Decáápori iiñúji̱tu. 32 Aaméhjáa tsúúca tétsihyíjyuco íjcyánáa tsaate tsivá dííbye éllevu lléébótuube ihjyúvátúúbeke dibye iímíbájchoki. 33 Áábekéhjáa diityédítyú tsátsihvu itsájtyéébeke íhyójtsí̱wari íñúhejúúcú ibóríjcyóne iúúniyi dííbyé ni̱í̱ji̱wa pí̱pájchoóbe. 34 Áánemáhjáa cáámevu icyárúúvéne tsí̱jpánécoba iállíjchúne dííbyeke neébe:

—¡Epááta! ‘Díñúhejúúcú dímíbáávyéne lleébo’ nééiyóne.

35 Ahdújucóhjáa dibye tsúúca lléébooube tsaímiyéjuco íhjyuváne. 36 Aanéhjáa ájtyúmí̱meke bóíjcyuube ditye tsíjtyeke iúúbállétuki. Árónáacáhjáa úúballéme. 37 Ááneríhjyáa ávyétá i̱hnáhó iúllévenúne néémeé:

—Panévaréhaca ihdyu í̱mi̱ááné piivyéteébe. Íñúhejúúné lléébótúmekéha piivyéteebe illéébotsóne. Áhduréha íhjyúvátúmeke piivyéteebe iíhjyúvatsóne.

8

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 15.32-39)

1 Aanéhjáa idyé mítyane mí̱amúnaa Jetsóodívú píhcyáávémedi tsá i̱i̱ná íjcyatú ditye májchóiyóne.

2 Áánélliihyéhjáa neebe ímamyémuke:

—Mítyane ó í̱dáátsové íjtye mí̱amúnaa tsúúca 3 coojí̱vájuco mééma íjcyame imájchoma íjcyájúcóótúneri. 3 Muurá májchótúmeke ihjyáhañévú

o wállóhajchíí juuvávyúré chéméiyómé ájyáháñeri. Muurá tsaatétsáhjɨ́ tsíhyullé múnaa.
4 Ehdúhjáa dibye néénéllii ímamyémú néé dííbyeke:
—Árónáa ¿kiátú meújcúnetu diityéké mémájchótsóiyá múubárá íjcyátútsihyi meíjcyame?
5 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—¿Aca múhduná méhdi majcho?
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Ijcyáné 7-hova páahóóne.
6 Áánélliihyéhjáa neebe mɨ́amúnaa iáhcúbaki. Áánemáhjáa teene páahóóné iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúhjáa idyóhdáhɨ́nunévú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtu diityéke. 7 Téhduréhjáa amómé ijcyá áyánéwu diityédi. Ááné hallúvúhjáa téhdure ityéhdújtsóne neebe ditye iwájtuki. 8 Áánetúhjáa pámeere óóvénetu coéváné 7-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe. 9-10 Aanéhjáa diitye 4,000-meváubáhjáa íjcyámeke imájchótsóné boone diityéké ipítyájcoíñúne péjucóómé mɨ́ɨ́neri ímamyémuma Damanóótá iiñújɨvúréjuco.

Jetsóoke paritséómú néé dibye méénúráítyuróné imyéénuki
(Mt 16.1-4; Rc 12.54-56)

11 Áijyúhjáa idyé paritséómú péé Jetsóo éllevu dííbyema ityáhjájcatsíki. Aaméhjáa dííbyeke imújtátsóro néé íévéhoowávú méénúráítyuróné dibye imyéénuki. 12 Aanéhjáa múhdurá dííbyeke pájtyénéllii neébe:
—¿ɨ́veekí ámuha méimíllé méénúráítyuróné o méénune? Tehdu oke ámuha menéénéllii o méénúíyónejɨ́ɨ́vari.
13 Ehdúhjáa diityéké iñééne tsiiñe ímamyémuma péjúcoobe únéú tsiñéjcuvu.

Paritséómú uwáábójutu Jetsóó ímamyémuke téɨ́bú wajtsóne
(Mt 16.5-12)

14 Téijyúhjáa ímamyémú ábájɨɨvé majcho itsájtyéiyóne. Áámedíhjyáa tsáhoore ípaaáho. 15 Áánáacáhjáa Jetsóó diityéké nééhií:
—Téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco. Méɨ́ɨ́cúvedí eene pááá oorícho Heróódema paritséómu éhné íjcyáneri.
16 Ehdúhjáa dibye néénéllii ímamyémú néjcatsíhi:
—Majchóne metsívátúnélliihyéubá ehdu meke neébe.
17 Ehdúhjáa majchóré ditye ɨ́jtsúcunúné iwáájácúne neébe:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨ́vane majcho mééma íjcyatúné ámuha ménéjcatsíhi? Ihdyúubá ávyétá muhdúrá ámúhá ɨ́buúúné nééme íhyajchótá tsá ámuha mewáájacúpityú táuwáábo. 18 Áánerá ámúhá hálluúúnema ámúhá núhejúúnema ámuha meíjcyaróméubá tsá maátyúmɨhíjcyatú ɨ́nehjɨ́ o méénuhíjcyáne. ¿ɨ́veekí tsá ámuha melléébohíjcyatú o úwaabóne? ¿Mityá tsá ámuha meɨ́tsaavéjúcootú majchóo muhdú o méénune? 19 Muuráhjáa 5-hováré páahóóné íjcyaróné ó úújetétsó 5,000-meva íjcyárómedívu. Áánetúu cóeváné ¿múhdúrujtsíva wáhpé éhne mépihjyúcúhi?
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—12-rujtsíva wáhpée muurá mépihjyúcúhi.
20 Áhduréhjáa neébe:

—Ácooca éhnée 7-hova páahóóné íjcyaróné 4,000-mevádívú o úújetétsóijyu ¿múhdúrujtsívá tééne pájtyé mépihjyúcúhi?

Áánélliihyéhjáa idyé néémeé:

—Téhdunérée 7-rujtsíva wáhpé mépihjyúcúhi.

21 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neébe:

—¿A ícyooca tsúúca ámuha méwaajácú ɨɨná nééiyóne pááá oorí́chotu o íhjyuváne?

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

22 Átsihdyúhjáa úújetémé Betsáidávu. Áánáacáhjáa dííbye éllevu tsaate hállúvátúúbeke itsíváne néé dibye iímíbájcho dííbyeke. 23 Áánélliihyéhjáa dííbyeke íhyójtsɨtu iékéévéne técoomítyú tsátsihvu itsájtyéébeke íhyálluúúcú iúúniyi pɨ́pájchoóbe. Áánemáhjáa idyócárájcóne dílloobe dííbyeke muhdújucó dibye ɨ́ɨ́tene. 24 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muhdú ó ɨɨté mɨ́amúnaa úllécunúné úmehéénédu.

25 Áánélliihyéhjáa tsiiñe Jetsóó dííbyé hálluúúcú dócárájcónetu botsíi tsaímiyéjuco dibye ɨ́ɨ́tene. 26 Áábekéhjáa ihjyávú iwállóóne neebe técoomí múnáake dibye iúúbállétuki.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mt 16.13-20; Rc 9.18-21)

27 Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémuma péé ‘Tsetsaréa Pirípo’ némeí cóómí úniúúcuri íjcyáme wáábyu. Áijyúhjáa juuvávyú diityéké dílloobe muubá dibye íjcyane dííbyedítyú mɨ́amúnaa néhijcyáne.

28 Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiiñe bóhɨɨbe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu ícyahíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eríá tsiiñe bóhɨɨbe u íjcyane.

29 Ehdúhjáa ditye néénéllii diityékeréjuco dibye díllone:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menéehií?

Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:

—Muurá uu Críjto mɨ́amúnáake u pájtyetétsoóbe.

30 Ehdúhjáa Péédoro dííbyeke néénetu bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé Jetsóó úúballéne
(Mt 16.21-28; Rc 9.21-27)

31 Téijyúhjáa ímamyémuke úúbálleebe Jetsóó Mɨ́amúnáájpidívúu ípívyéévéebe muhdú ɨ́ɨ́cúbáhrámeíiñe. Úúbálleebéhjáa muhdú túkevéjtsojtee, llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame dííbyeke iávyejúúllétúne dsɨ́jɨ́vétsoobe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨɨíñe. 32 Ehdúhjáa dibye néénéllii Péédoro dííbyeke íhdyúétsihvu idyówajcáróóbeke néé ehdu dibye iíhjyúvátuki. 33 Áánélliihyéhjáa dííbyedítyú iyévóóvéne tsijtye ímamyémuke ɨ́ɨ́teebéré dííbyeke uhbáhi. Neebéhjápeé:

—¡Dɨ́hne óhdityu Náve Naavénej! Muurá tsá u wáájácutú muhdú óhdityu Píívyéébe ɨ́jtsámeíñe. Mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméíyé dípañe.

34 Ehdúhjáa dííbyeke iñééné boonétú pámeere tétsihyi íjcyámeke neébe:

—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé múu iímillédú iícyahíjcyánetu ɨ́ɨ́hveténe oke úraavyé wájyúmeítyúmé tééné déjúcotu ɨ́ɨ́cúbáhrámeíyóné pañe. 35 Muurá iímillédúré ícyahíjcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu iímillédú iícyahíjcyáné ɨ́ɨ́hvéjtsóne ookeréjuco úraavyémé pájtyéteéhi. 36 ¿Aca ɨ́ɨ́netú meke pɨ́ááboiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? 37 ¿Mityá ijcyáné tsane mepájtyetéiyóné ehnííñevu tsaímíyé meíjcyáiyóne? 38 Muurá oke iúraavyéné núcojpɨ́llémeke téhdure ó nucójpɨ́lleé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveébe. Áhdure táuwááboju tsíjtyeke iúúballéiyóné núcojpɨ́llémeke téhdure ó núcojpɨ́lleé níjkyéjɨ múnáama tahñéjté ujcúvavu o tsáácoóca.

9

1 Téhduréhjáa tsiiñe neebe diityéke:

Muurá ɨ́mɨááné ámúhadítyú tsáhái tsaate dsɨ́jɨ́véityú Píívyéébé avyéjú ɨhtsútú ájtyúmɨtúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mt 17.1-13; Rc 9.28-36)

2 Átsihdyúhjáa 6 coojɨ́vatu peebe cáméhbaúvú apáámyemáyé Péédoroo, Jacóóboo, Jóááá, éhdúmema. Áámedívúhjáa tsíhdyúréévéebe. 3 Íwajyámúhjáa ávyeta tsɨ́tsɨ́j íjcyaja ajchúcunúhi. Tsáháubá múha téhdu ímí nítyúítyuró wájyamu. 4 Áánáacáhjáa Eríama Moitséemútsí tétsihvu diityédívú bóhówáávémútsima Jetsóó ihjyúváhi. 5 Ááneríhjyáa Péédoro iúllévenúne néé dííbyeke:

—¡Ávyéjuúbej, maímijyu ihdyu mee íchihyij! Ahdícyane métsu méméénu 3-wava nújuwááné ámúhá ahpa dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.

6 Ehdúhjáa iíllityéné pañe iñééne tsá Péédoro wáájácutúne. Áhduréhjáa íñahbéjtétsí íllityéhi. 7 Áánáacáhjáa ojtso diityédívú níítyéné pañétú Píívyéébe nééhií:

—Áánu Hájchíwu mítyane o wájyúúbeke tsáma mélléébocо. 8 Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨterómé ɨ́ɨ́néubárá íjcyatúne. Téhduréhjáa Moitséemútsí Eríama tsáhájuco íjcyatúne. Apáábyeréjucóhjáa Jetsóó tétsihyi.

9 Átsihdyúhjáa ditye óómíñáa Jetsóó bóijcyú ditye muucá teene iúúbállétu Mɨ́amúnáajpidívúu ípívyééveebe ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu tsiiñe bóhɨ́ɨ́túné hajchóta. 10 Ahdújucóhjáa tsá ditye muucá úúbálletú teéne. Aaméhjáa ihdyu tsaméére díllócatsíhijcyá muhdú dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨíñe. 11 Átsihdyúhjáa nééme dííbyeke:

—¿Ácooca muhdú ɨ́ɨvane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Eríá tsiiñe íjcyaíñé mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye bóhówáávéíñé ɨhdéwu?

12 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée, ímɨááníjucóhdée tene némeíñé Eríá bóhówááveíñé mɨ́amúnáake pájtyetétsóííbyé úmɨ́wari dibye diityéké ɨ́ɨhdénu dííbyema. ¿Muhdútá nééne óhdityu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú Píívyéébé waajácúháámɨtuj? Muurá nééne mɨ́amúnaa oke iávyejúúllétúne óhdi ɨ́cúbáhraíñe. 13 Aanée muurá ɨ́mɨááné ijcyájúcóóroobe tsojtsó múnáajpi Jóáa eenée Eríá dibye íjcyane ditye néhíjcyaábe. Áróóbekée mɨ́amúnaa

iéhdɨɨválléne íllure ɨ́cúbáhrahíjcyáhi. Áánemáa dibye néérone tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne. Ehdúu Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco dííbyeke tene pájtyene. Ehdúhjáa neebe Jetsóó 3-meva ímamyémuke.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Rc 9.37-43)

14 Aaméhjáa tsúúca ímunáajtémá tsijtye mítyame íjcyámedívú wajtsɨ́hi. Áánáacáhjáa taúhbájú uwáábojtémá diitye ímamyémú táhjácatsíhijcyáhi. 15 Aaméhjáa dííbyeke iájtyúmɨ́ne ɨ́ɨ́cúi dííbye éllevu ipyééne dííbyeke duurúváhi. 16 Áámekéhjáa neébe:

—¿ɨ́ɨ́nerí ámuha métáhjácatsíhijcyá támamyémuma?

17 Ehdúhjáa dibye neerónáa tsaapi néé diityéj pɨɨnétú dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, áánu hájchíwúú pañe naavéné íjcyaabe íhjyúvátúúbeke ó tsivá diéllevu óóma u ímíbájchoki. 18 Muhdú íhya dííbyeke dibye méénúcooca baavu áákityéébé ihjyútú uráhtsaba íjchívyécooca íhwáñe ɨɨhdóne cópenúhíjcyaábe. Áánéllii íñe íjtye dímamyémuke ó neerá dityévá óóma dííbyé pañétú iwáágóóroki. Árónáa tsá ditye píívyetétúne.

19 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—¡Juhúú, múhdúré mɨ́amúnaáami ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íñe ¿múhajchótá ámúhá muhdúré o áábúcúne ámúhakye ó úwáábohíjcyaá ámuha mecáhcújtsoki?

Ehdúhjáa diityéké iñéérone neébe:

—Áyu cána bo íállevu metsívá dííbyekej.

20 Ahdújucóhjáa dííbyéwúuke ditye tsájtyene dííbye éllevu. Áánáacáhjáa naavéné Jetsóoke iájtyúmɨ́ne dííbyeke ávyeta wáɨ́rohjácoobe áákityé baavújuco. Aabéhjáa baari cávíhyíñúmeííbyeke íhjyútu uráhtsaba ijchívyéhi. 21 Aanéhjáa Jetsóó néé cáánikyeé:

—¿Aca múhajchótájuco íllu dibye íjcyane?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsɨ́ɨ́ménedítyúré ehdu diíbye. 22 Tsáijyu muurá cúújúwá pañévú dibye ɨ́jcaáyoobe tsúúca dsɨ́jɨ́vehíjcyáiyáhi. Ááné tsaíjyú téhí pañévú dííbyeke wáóhíjcyaábe. Aane cána ihdyu u píívyetéhajchíí múúhadi dɨ́dáátsóvéne múúhakye pɨááboj.

23 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—¿A o píívyetéhajchííjyu? Ú eene ihdyu ɨ́mɨááné oke u cáhcújtsóhajchíí tehdújuco uke o pɨ́ááboíñe. Tehdu ɨɨná óhdivu túhúúnejɨ́ɨ́vari.

24 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Uke muurá ó cáhcujtsóhi. Áánéllii oke pɨáábó éhnííñevu uke o cáhcújtsoki.

25 Aanéhjáa mítyane mɨ́amúnaa píhcyáávénáa Jetsóó naavéneke úhbaabe nééhií:

—¡Nave Naavénej, eene muhdú áádíwúuke u dárɨ́ɨ́veebe íhjyúvátuube lléébótúúbé pañétú uke o néé u íjchívyeki! ¡Aabe dohmíjyúcohdí dííbyé pañévu!

26 Áánélliihyéhjáa naavéné wáníjcyámeííbyéré dííbyeke tsiiñe ávyétá ɨhnáhó iwáɨ́róhcóne ijchívyéhi. Ááné boonéhjáa coévaabe dsɨ́jɨ́veebédu.

Aanéhjáa mítyame ɨjtsúcunú tsúúca dibye dsíjɨvéjucóóne. 27 Árónáacáhjáa
Jetsóó íhyójtsɨtu íjyócujcároobe tsaímiyéjuco.
28 Ááné boonéhjáa tsájaavu aahíveebe ímamyémuma. Átsihvúhjáa
tsaméére iíjcyátsihvu néé dííbyeke:
—¿Aca íveekí muhdú nétsihdyu tsá muha mepíívyetétú meíjchívyetsóné
naavéneke eene u íjchívyetsódu?
29 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúmé Píívyéébeke pɨáábó
métáúmeíhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ɨdsíjíveíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 17.22-23; Rc 9.43-45)

30 Átsihdyúhjáa pééme pajtyé Gariréá iiñújɨtu. Áijyúhjáa tsá Jetsóó
ímílletú múha wáájacúné ditye tééneri pájtyene. 31 Imílleebéhjáa
apáámyekéréi ímamyémuke iúwaabóne. Téijyúhjáa úúbálleebe
Míamúnáájpidívúu ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ékéévétsóóbeke
ditye dsíjívétsoobe 3 coojɨvatu tsiiñe ibóhɨííñe.
32 Ehdúhjáa dibye diityéké úúballéné tsá ditye wáájácutú muhdú
nééiñe ehdu dibye nééneé. Aanéhjáa dííbyeke ímíñeúvú idíllóiyóné
nuhnévehíjcyáme.

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé ɨɨhtsútuube diityédítyú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Rc 9.46-48)

33 Átsihdyúhjáa Capenaóovu pééme úújeté tsájaávu. Átsihvúhjáa Jetsóó
diityéké nééhií:
—¿ɨɨnerí éhne ámuha táhjájcatsímyéré métsahíjcyá juuváyi?
34 Árónáacáhjáa tsá ditye áñújcutú caabyé diityédítyú ɨɨhtsútuube
íjcyáíyóneríhjyáa ityáhjájcatsíñélliíhye. 35 Ááánélliihyéhjáa iácúúvéne neebe
diityéke:
—Ámúhadítyú ɨɨhtsútuube iíjcyane ímílleebe óvíi tsíjtyeke ɨɨcuvéhi.
36 Ehdúhjáa diityéké iñééne tsɨɨménéwúuke icyájaabúcúne neébe:
—Éje, áánu muurá tsɨɨmene ídátsóhreé.
37 Ahdu muurá táuráávye múnaa ídátsó néémeke ɨɨcúvehíjcyámé ookéjuco
ɨɨcuvéne. Aane tsá idyé ookére. Téhdure okée wállóóbekéjuco ditye
ɨɨcuvéne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Meke tútávájtsotúmé meke pɨaabóne
(Mt 10.42; Rc 9.49-50)

38 Áhduréhjáa tsáijyu Jóáa néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, tsáápiikye muha máájtyumí tsaaté pañe naavémú
íjcyámeke dimyémeri wáágóohíjcyáábeke. Áábeke muha mébóíjcyuíñú
tsíjpiiye íjcyaabe íveekí tehdu méénúnélliíhye.
39 Árónáacáhjáa Jetsóó nééhií:
—¿íveekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá eene tamyémeri
méénúráítyúronéhjí méénuhíjcyáméubá tsá óhdityu ímityúné
íhjyúváítyuróne. 40 Muurá meke pɨaabómé tsá meke tútávájtsotúne.
41 Ahdícyane tsaate ámuha tahñéjté meíjcyámeke nújpácyo dɨɨvanévú
tamyémeri íjchome muurá tééne áhdó ɨɨné imíjyaú íjcyaáhi.

Tsaatéké ímítyunévú meíbúwajtsóné ápíchó nééneé
(Mt 18.6-9; Rc 17.1-2)

42 Áánetu botsíi oke cáhcujtsómé íídátsó tsiimeéwuúmúdúréi
néémedítyú tsaatéké ímítyunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu apáhajchíí
íjkyééháñetu néwayúcobáné ióhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú ditye
icúbáhrámeííyóné ihdétu. 43-44 Ahdícyane ámúhá hojtsíneri ímityúné ámuha
meméénuhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téhojtsíji. Muurá ímí ámuha
méíjcyaá tsánejcúéhójtsima íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu.
Áánetu íídátsó ámuha méíjcyaá tsahójtsícuma ámuha meíjcyarómé
múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhajchííjyu. Árónáa
ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáityúne. 45-46 Téhdure
ámúháj tuhááñeri ímítyúne éllevu ámuha mepéhíjcyáhajchíí múu
kípíyújcúmeí téjtuhájí. Muurá ímí ámuha meíjcyaá tsajtúháácyuma
íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu íídátsó ámuha
meíjcyaá tsajtúháácyuma ámuha meíjcyarómé múijyú áábatéítyúnéj
cuujúwá pañévú mewágóóóvéhajchííjyu. Árónáa ihdyu tééwá pañe
íjcyame tsá muhdú íjcyáityúne. 47-48 Áhdure idyé ámúhá hálluúúneri
ámuha maájtyumíné ímityúné meméénuhíjcyáhajchíí méwaagóoméí
téuhji. Muurá ímí ámuha méíjcyaá tsánejcúéuma íjcyájúcóóturómé
Píívyéébé avyéjuri ámuha meíjcyáhajchííjyu. Áánetu íídátsó ámuha méíjcyaá
tsaúúcuma ámuha meíjcyarómé múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú
mewágóóóvéhajchííjyu. Árónáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú
íjcyáityúne.

49 Muurá pámeere tééwá pañe íjcyámedi tééwaj cúvá búúúveéhi. Áánetu
Píívyéébeke iicúvehíjcyámeke ímíjpyetétsóiibye éhne múúne cánááma heeco
ímíjpyetétsódu. 50 Muurá cánááma iiímúnéllii meke píaabóhi. Áánetu
iiímútuca tsá iinetú tene píáábóítyuróne. Ahdu teene Píívyéébé uwááboju
cánáámadu. Aane ihdyu óvíi ámúhá pañévú ámuha méujcú tsaímíyé ámuha
menáhbévájcatsíki. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

10

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.1-12; Rc 16.18)

1 Aabéhjáa Jetsóó Capenaóotu péé diitye ímamyémuma Jodéá iiñújivu
Joodáá tsiñéjcuvu. Áhullévúhjáa idyé míamúnaa dííbyedívú píhcyáávémeke
imyéénuhíjcyádú úwááboóbe. 2 Áijyúhjáa paritséómú dííbye éllevu itsááne
dííbyeke imújtátsóro dilló tsáápílleke ihdícyáné hallútúré ájyu wáágoóné
tehdújuco néhajchííjyu. 3 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdútáhjáa Moitséeúvú nehíjcyá téénetuj?

4 Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Muuráhjáa nehíjcyáábeúvú dííllekévá tééné waajácúhaamívú
maájcúne meíhvéjtsóiyóne.

5 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muuráhjáa ihdyu eene ámuha meíjcyadu ditye cáhcujtsópítyúnéllii
ehdu nehíjcyaabe tehdu tene néétúrónáaca. 6 Muuráhjáa Píívyéébe
páné ihdéene iípívyéjtsóné níjcaúvú téhdure ípívyejtsó wajpii, wallee,

íjcyane muhdú tene íjcyaídyújuco. 7-8 Áánélliihyée muurá neebe wajpi
ityáábávácooca ɨ́ɨneíñé cáánímútsidítyú dííllemáyéjuco iíjcya tsahéécoréjuco
tsáápiiye íjcyáiyódu. 9 Aamútsí míítyétsi íjcyáromútsí tsahéécoréjuco íjcyaíñé
Píívyéébée ípívyejtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca
dówáávéityuróne.
10 Ehdúhjáa iñééné boonétú tsájaavu ímamyémuma úújetéébeke tsiiñe
dillómé teéne. 11 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá tsaapi méwakye ɨ́ɨhvéjtsóne tsíjpíllekéréjuco ityáábáváhajchíí
ímityúné meenú mewa ímíubááné íjcyánáa tsíjpíllemáyéjuco iíjcyáneri.
12 Áhdure idyé walle ájyúke ɨ́ɨhvéjtsóne tsíjpiikyéréjuco ityájɨ́váhajchíí
ímityúné meenú ájyu ímíubááné íjcyánáa tsíjpiimáyéjuco iíjcyáneri.

Tsɨɨméké Jetsóó llúúvanúne
(Mt 19.13-15; Rc 18.15-17)

13 Téijyúhjáa tsaate ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke tsivá dííbye éllevu dibye diityé hallúvú
pɨááboju Píívyéébeke ityáúmeíki. Árónáacáhjáa ímamyémú néé ɨ́ɨnevú ditye
ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke tsívane. 14 Ehdúhjáa ímamyémú nééne tsárí ɨ́ɨjtsúcunúne neebe
diityéke:
—Óvi ihdyu tsiváme. ¿ɨ́veekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsɨɨme
íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéju. 15 Aane ɨ́mɨáánetúré ámúhakye
o néé éhne múúne teetsɨ tsɨ́ɨmene ímí meke cáhcujtsódú Píívyéébeke
cáhcújtsotúmé tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne.
16 Ehdúhjáa iñééne tsɨɨméké cájáábíñuubéré pɨáábó táúmeí diityé
hallúvu.

Ováhtsá Jetsóoma íhjyuváne
(Mt 19.16-30; Rc 18.18-30)

17 Átsihdyúhjáa dibye pééíyónáa tsaapi dííbye éllevu dsɨɨnéríyé itsááne
dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néé dííbyeke:
—Uwáábooбej, ɨ́mɨáábé u íjcyaabe cána oke diñe muhdú ó íjcyáiyóné
múijyú o dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ o újcuki.
18 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨ́veekí ɨ́mɨáábedi oke ú dillóhi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe
ɨ́mɨáábe. 19 Aane muurá tsúúca ú waajácú dííbyé taúhbajúúné íllu
nééneé: Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu mɨ́amúnáake
dsɨ́jɨvétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyéjuullé
díícyáánimútsikye.
20 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii neébe:
—Uwáábooбej, tehdújuco muurá ihdyu o ícyahíjcyáné táayáábedítyúre.
21 Ehdúhjáa dibye nééne Jetsóó ímí ɨ́ɨjtsúcunúne néé dííbyeke:
—Árónáa ijcyánéi tsane. Dítsíeméné náhjɨ́hénúne pɨáábó ɨ́dáátsóméhjɨke.
Áijyu ihdyu ú ávyéjúúteé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane
cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.
22 Ehdúhjáa Jetsóó nééne kimóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye
éhnévánélliíhye.
23 Aabéhjáa kímóóveebéré pééneri Jetsóó iúllévenúne néé ímamyémuke:
—Muurá mítyane éhnevámé ɨ́htsútúnetu Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi.
24 Ehdúhjáa dibye nééneri ímamyémú úllévenúnéllii tsiiñe neébe:

—Ámuúha Llihíúmuj, ɨhnáhóóné ɨ́mɨááné ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyóné ditye téénerí yé tsúúrámeíhíjcyánélliíhye. 25 ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

26 Ehdúhjáa dibye nééneri iúllévenúne tsaméére néjcatsíhi:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ɨmɨáánéjucóhde mɨ́amúnaa tsá píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe piivyété diityéké ipájtyetétsóné ɨɨná dííbyedívú túhúútúnélliíhye.

28 Áánélliihyéhjáa Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meɨ́hvéjtsóne uukéréjuco meúraavyéne.

29-30 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Muurá ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé tsaate íijcyátsɨ́hjɨɨ, íñahbémuu, íñaallémuu, cáánímutsii, méwamyuu, ɨ́ɨ́tsɨɨ́mee, íjcyámeke tsánejcúvú ɨɨ́hvéjtsóne Píívyéébé wákiméí méénume ɨ́ɨ́né imíjyaú íjcyaíñé íñé iiñújɨri. Aame muurá ájtyúmɨɨ́ tsíjtyeke diityémá iñáhbéváímyeke íñahbémúdú íñaallémúdú cáánímutsídyú ɨ́ɨ́tsɨɨmédú nééme téhdure ookéréjuco úráávyémeke. Aame tééné déjúcotu ɨ́cúbáhrámeíhíjcyaáhi. Árónáa ihdyu nihñévúré újcuímyé múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ tsɨ́ɨ́jɨréjuco ííñujɨ Píívyéébe ípívyéjtsójɨ́ hallúrí iíjcyaki. 31 Muurá íñe ícyooca ɨ́htsutúmé íjcyame ɨ́dátsó téijyu waagóojte íjcyaáhi. Ááné lliiñévú íñe ícyooca ɨ́daatsómé ávyéjúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-18; Rc 18.31-34)

32 Aaméhjáa Jerotsaréevu pééme dííbye déjuri pehíjcyá íllityécunúmére. Áámekéhjáa tsátsihvu imíjyojcáróne tsiiñe úúbálleebe muhdú técoomívú dííbyeke tene pájtyeíñe. 33 Neebéhjáa diityéke:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu. Ácoomívú muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojtéké óhdivu ékéévétsoóhi. Aame oke iékéévéébeke jodíómú íjcyátúmé hójtsɨ́ pañévú ɨ́hvéjtsoó oke ditye ɨdsɨ́jɨvétsoki. 34 Aame óhdi iúúhɨ́vaténe oke únichíhcyuméré iwápáájcóóbeke dsɨ́jɨvétsoóhi. Ároobe tsiiñe ó bóhɨ́ɨ́ 3 coojɨvatu.

Jacóóbomútsí Jóááma Jetsóoke táúmeíñe
(Mt 20.20-28)

35 Áábekéhjáa tsáijyu Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsi nééhií:

—Uwáábooóbej, muhtsi méimíllé tsane uke metáúmeíñe.

36 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿ɨɨná ámuhtsi méimílléhi?

37 Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Muhtsi méimíllé u ávyéjuutécooca díúniúvú múhtsikye u ácujcáróné úúma muhtsi maávyéjuutéki.

38 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyeta tsá ámuhtsi mewáájácutú ɨɨná metáúmeíñe. ¿Aca ámuhtsi méɨ́cúbáhrámeíiyá muhdú o ɨ́cúbáhrámeídyu?

39 Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Éée, muhtsi méɨ́cúbáhrámeíiyáhi.

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ɨmɨáánéhde ámuhtsi méɨ́cúbáhrámeiíhi. 40 Árónáa tsá ámúhtsikye táúniúvú oore o pícyóóítyuróne. Muurá ihdyu Llihíyóré táúniúvú pícyoó caatyéké iwábyújtsómeke. Éhduréhjáa áñújcuube Jetsóó diityétsikye.

41 Aanéhjáa íñahbéjté 10-meva íjcyame illéébóne cayóbáávaté diityétsidívu. 42 Árónáacáhjáa Jetsóó diityéké nééhií:

Ámuha muurá méwaajácú ííñújɨri íjcyáné avyéjujte ɨ́hnáhó ityáúhbájcatsíñe táhjácatsíhijcyáne. 43-44 Áánetu ihdyu ámuha tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu néétune. Ámúhadítyú ɨ́htsútuube iíjcyane ímílleebe múu paméváké pɨ́aabóhi. 45 Muuráhjáa íñe Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéveebe tsá o tsáátu ɨ́htsútuube ávyéjuube o íjcyáábeke mɨ́amúnaa oke ɨɨ́ɨ́cúveki. Ópée o tsáá diityéké o pɨ́aabóné diityé wájyuri o dsɨ́jɨ́ve múhdumé teene cáhcujtsómé ipájtyetéki.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mt 20.29-34; Rc 18.35-43)

46 Aabéhjáa Jericóori iíjcyátsihdyu diitye ímamyémuma tsiéllevúréjuco péémema mítyame pééhií. Áánáacáhjáa ditye pééjú úníuri Timéó hajchi Batiméó hállúvátuube ácuúcunúúbé táúmeíhijcyá pɨáábo. 47 Aabéhjáa tétsihvu diibye Natsarée múnáajpi Jetsóó pɨ́ɨ́hɨne iwáájácúne kéévánécoba nééhií:

—¡Jetsóó Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dɨ́daatsóve! 48 Ehdúhjáa dibye nééénéllii tsaate néé cúúvéhulléré dibye iíjcyaki. Árónáacáhjáa éhnííñevúré tsiiñe neébe:

—¡Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dɨ́daatsóve!

49 Áánélliihyéhjáa Jetsóó tétsihvu iíjyócúúvéne nééhií:

—Méne dibye itsáá taéllevu.

Ahdújucóhjáa dííbyeke ditye nééneé:

—Uke pɨ́úvaábe. Wa dichaj.

50 Ahdújucóhjáa ɨ́ɨ́cúi íwajyámú hállúeja ityácórɨ́ɨ́véne dibye cátsíñiivyéné dííbye éllevu. 51 Áábekéhjáa neébe:

¿Ɨɨná ú imílléhi?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hálluváne.

52 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaabe tsúúca ú hallúváhi.

Ahdícyane wa ílluréjuco dipyej. Ehdúhjáa Jetsóó dííbyeke nééнemáyé ɨɨtéjúcoóbe. Aabéhjáa dííbyemájuco pééneé.

11

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

1 Aaméhjáa úújeté Jerotsaréę́j pɨɨhɨ́rí Bepajéema Betáániá coomícyú
úníuri oríívo bájú íjcyátsihvu. 2 Átsihdyúhjáa Jetsóó míítyétsikye
ímamyémudítyú ɨ́pɨɨhɨ́ré coomívú iwállóómútsikye nééhií:
—Écoomi ɨ́pɨɨhɨ́ré cóómityu óóma méujcúté íayáne ɨ́ɨ́júwuúke. Múikyé
dííbyedi úllétuube dóhjɨ́váábeke metsíñaáyóne métsívaco. 3 Aane tsaate
ámúhtsikye 'ɨ́véébeké ámuhtsi métsíñaáyó' néhajchíí méneéco: "Ávyéjuubéne
néénę́llii muhtsi méujcúváhi. Ɨ́ɨ́cúiyévané ihdyu óómíchóiíbye."
4 Ahdújucóhjáa péémutsi úújeténé dííbyedívú juuvá úníutu tsaaté já
llahájtsɨ́ mɨ́jcó lleehówá úmɨ́watu dóhjɨ́váábedívu.
5 Áábekéhjáa dityétsí tsíñaáyórónáa tsaate néjucóó:
—¿Aca ɨ́véébeké ámuhtsi métsíñaáyó kiávú metsájtyeki?
6 Áánélliihyéhjáa neemútsí dibyée úwaabódu. Áánélliihyéhjáa ɨ́hvejtsómé
dityétsí itsájtyeki. 7 Áábekéhjáa dityétsí úújetétsóóbé hallu wájyamúúnevu
ditye ɨ́hbóné hallúvú Jetsóó iñéríívyéne pééhií. 8 Áábé úmɨwáhjáa mítyame
mɨ́amúnaa juuva ɨhbó wájyamúúnema wájyuhóónevu. 9 Aaméhjáa dííbyema
pééme tsuullérii, idyéjurii, íjcyame wáñécohíjcyá:
—¡Ñóóooj, maímijyu áánu Pííivyéébe mémeri tsááneéj! 10 ¡Ñóóooj,
máávyejújtsó áánúke Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe ɨ́mɨá ávyéjuube
íjcyáábeke! ¡Maímijyu Pííivyéébe mééma íjcyanej! Ehdúhjáa iwáñéjcóne
nehíjcyáme.
11 Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu úcááveebe duurúvajávú iááhɨ́véne
tééjá pañe panéváré ɨ́ɨ́ɨ́téiñúne péjucóó Betáániávú cúvéhréjuco tene
néénę́lliíhye.

Higyéérahe Jetsóó pítyuutsóne
(Mt 21.18-19)

12 Ááné tsiíjyúhjáa Betáániátú ditye óómíñáa Jetsóó ajyábáávatéhi.
13 Aabéhjáa tsíhyullétúré ájtyumɨ́ higyéérahe juuvá úníutu íjcyahe imíwu
háámɨ́vahe. Ááhe éllevúhjáa míjyóóveebe 'nééváhéubáhaja' iñéénema.
Árónáacáhjáa tsá téijyu tehe nééváti iñééváíyó rááhori iíjcyátúnélliíhye.
14 Ááné hallútúhjáa ílluréjuco dibye teehe pítyúútsoobe nééneé:
—Óvíárohe tsáma tsiiñe u nééváhíjcyádú ú neevá níhñécunu ílluréjuco u
chéméihye.
Ehdúhjáa dibye nééne ímamyémú lleebóhi.

Duurúvájá pañétú náhjɨ́he múnáake Jetsóó bóayóne
(Mt 21.12-17; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

15 Átsihdyúhjáa úújetémé Jerotsaréevu. Áijyúhjáa Jetsóó duurúvájá
pañétú boáyó tééjá pañévú náhjɨ́hénújcatsímyeke. Dsɨ́ɨ́dsɨkéhjáa
cápáyócohíjcyámé metsáwááné wájójcoóbe. Áhduréhjáa ɨ́júúmuke
náhjɨ́hénuhíjcyámé acúvewááné wájójcoóbe. 16 Áánemáhjáa neebe múha
tééjá pañévú iñáhjɨ́henújúcóótuki. 17 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Muurá Pííivyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Íjya tahjya tééjá lli-
iñévú mɨ́amúnaa óóma íhjyúvahíjcyáijya." Aaja ¿ɨ́veekí ámuha naní
múnáá jaríyéjuco medíllone? 18 Ehdúhjáa Jetsóó méénúné uubállé
llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábójte iwáájácúne imíllerá dííbyeke
ɨdsɨ́jɨ́vetsóne. Árónáacáhjáa nuhnévémé mɨ́amúnáadi ditye ímí dííbyé

uwáábó ɨ́jtsúcunúnélliíhye. 19 Ááné iijyúnuvúhjáa tépejcójuco Jetsóó pééne
técoomítyú ímamyémuma tsiéllevúréjuco.

Higyéérahe chémene
(Mt 21.20-22)

20 Aaméhjáa tsíijyu cúúvénetúré dibyée pítyúútsohe higyéérahe
íjcyátsihdyu pájtyénáa ímamyémú ájtyumɨ́ tehe tsucájaaháñé
tébajkyéjɨmájuco chémene. 21 Átsihvúhjáa Péédoro ɨ́tsaavé tétsihdyúu ditye
pájtyénáa Jetsóó teehe úhbane. Áánemáhjáa neébe:

—Éje Uwáábooobej, éhnée u pítyúútsohéha íhye tsúúca cheméhi.

22 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Ehdu ámuha meméénuhíjcya ímíñeúvú mécahcújtsó Píívyéébeke.
23 Muurá ámúhadítyú tsaate ɨ́mɨááné ímí cáhcujtsómé éhbau cámehbáú
nééiyá téhbau ɨɨ́ɨne móóáj pɨɨnévu. Ahdújuco muurá téhbau
ɨɨ́néiyóne. 24 Ahdícyane muurá páneere Píívyéébeke ámuha metáúmeíñé
pɨáábojúvú ámúhakye ájcúiibye ɨ́mɨááné ámuha mecáhcújtsóhajchííjyu.
25 Árónáa ihdyu múu tujkénú ímíbáchójcatsí tsaatémá ímítyú ámuha
medárɨɨ́vécatsíhajchííjyu. Áijyu ihdyu ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyaabe
ámúhadi ɨɨdáátsóvéne ílluréjuco ábájɨɨ́veíñé ámuha ímityúné meméénune.
26 Ááanetu ímityúné ámúhakye méénúmedi ámuha meɨ́dáátsóvétúhajchíí
téhdure tsá dibye ámúhadi ɨ́dáátsóvéityúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé
ímamyémuke.

Jetsóó ɨhtsútu
(Mt 21.23-27; Rc 20.1-8)

27 Aaméhjáa Jerotsaréeri íjcyánáa duurúvájá pañe íjcyáábedívú llúúvájté
avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame píhcyaavéhi.
28 Aaméhjáa néé dííbyeke:

—¿Aca múúbé ɨhtsúturí u íjcyaabe eene ehdu nénehjɨ ú méénuhíjcyáhi?

29-30 Ááánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóáa tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A
Píívyéébeé, mityá mɨ́amúnaárée nééjuri tééné wákimyéí méénuhíjcyaábe?
Áyu cána oke máañújcuj. Ámuha oke mááñújcúhajchíí botsíi ámúhakye ó
neé múúbé ɨhtsúturí o méénuhíjcyáne.

31 Ááánélliihyéhjáa tsaméére néjcatsíhi:

—Muurá 'Píívyéébée nééjuri tsótsohíjcyaábe' menéhajchíí meke
nééíyoóbe: "Ááabekéráhjáa ¿ɨ́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?" 32 Ááanetu
'mɨ́amúnaárée nééjuri' menéhajchíí meke mɨ́amúnaa tééné hallútú
méénúiyáhi. Muurá paméváré cáhcujtsó ɨ́mɨááánéjucóo Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi Jóáa íjcyane. 33 Ehdúhjáa nééneri iñúhnévéne nééméé:

—Maáhuúj, tsá muha mewáájácutúne.

Ááánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:

—Aanéjɨɨ́va idyé ámúhakye ó neé múúbé ɨhtsúturí o méénuhíjcyáne.

12

Úmɨhé tehmé múnaa múhdurá dárɨɨvémeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 21.33-46; Rc 20.9-19)

1 Áijyúhjáa Jetsóó tsíeméénéhjɨ́tu úwáábooboe nééhií:

—Tsaapíhjyáa íúmɨhe tsanééré óóva ibájtsone mɨjcónúhi. Áánemáhjáa tsátsii ímíbájchoobe tééne néévá dótsúhcúmeíitsíi. Áhduréhjáa tépallíj pɨɨnévú méénuube jáhwu cáámé cóhnaúvú tééjá pañétú tépalli téhmémeíijya. Ehdúhjáa imyéénúne tsaatéké tépallívú ityéhmétsoíñúne aahɨ́vetéébé tsíííñé iiñújɨ. 2 Aanéhjáa tsúúca tépalli néévane iwáájácútsihvu wálloobe íúníu múnáájpiikye dííbyema ditye iwállóóro dííbye éhné íjcyadúne. 3 Ahdújucóhjáa pééróóbeke ditye íllure méénúpéjtsónetu dibye óómiñe íéveébe. 4 Áánélliihyéhjáa tsíjpiikyéréjuco dibye wállóróóbeke téhdure néwayúúneri íhñíwáutu ityúúvátsóóbedi íllure uuhɨ́vatéme. 5 Áróné pañéhjáa tsíjpiikye dibye wállóóbeke íllurréjuco ditye dsɨ́jɨ́vétsópejtsóne. Árónáacáhjáa tsiiñe wálloobe pívámevákéjuco. Áámekéhjáa idyé imyéénúpéjtsóne tsaatéké dsɨ́jɨ́vetsóme.

6 Ááné boonéhjáa ílli apáábyeréjuco cóeváné mítyane dibye wájyuúbe. Áábekéréjucóhjáa dibye wálloone ‘íhya hájchíwu íjcyánéllii dííbyeke avyéjúúlléiyóme’ iñéénema. 7 Aabéhjáa bóhdɨtéébeke iájtyúmɨ́ne néjcatsímye: “Aabye muurá íllíyéjuco íñe cáánníñúiyóne. Áánéllii metsu dííbyeke medsɨ́jɨ́vétso mehnéréjuco tene iíjcyaki.” 8 Ehdúhjáa iñéjcatsíñe ɨdsɨ́jɨ́vétsóóbeke waagóómé ííhyóvé pañévu.

9 Ehdúhjáa Jetsóó diityéké iúúbállétsihdyu nééhií:

—¿Aane íñe diibye úmɨhé aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú eenée tépallívú dibye téhmétsoíñúmé ímítyú dárɨ́ɨvémeímyeke? Muurá diityéké dsɨ́jɨ́vétsóiibye tééné hallútu. Ááne tsíjtyekéréjuco dibye téhmétsoíñé tépallívu.

10-11 ¿A tsá ámuha múijyú meéévetú Píívyéébé waajácúháámɨ? Muurá téhaamɨ́tú nééneé:

Tsaúu nééwayu jáháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne wáágóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píívyéébere ehdu meenú tehdújuco.

12 Ehdújáa diitye llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyámeke Jetsóó llébóóbóné hallútú imíllerómé dííbyeke tétsihdyu iwáágoóne. Árónáacáhjáa nuhnévémé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dibye íjcyane mɨ́amúnaa néhíjcyámedi iíllityénema. Aaméhjáa ílluréjuco pééneé.

Íííñújɨ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsɨke ditye áhdotsóne
(Mt 22.15-22; Rc 20.20-26)

13 Ááné boonétúhjáa paritséómú wallójcatsí Heróódé icyánéjcúejtémá dííbye éllevu ditye iñééte muhdú dííbyedítyú ipítyácócatsíhijcyáne. Ehdúhjáa ɨ́jtsámeímyé dibye muhdú áñújcúnetu dííbyedívú iñéétsóroki. 14 Aaméhjáa neeté dííbyeke:

—Uwáábooobej, muha muurá méwaajácú ɨ́mɨáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe ú úwáábohíjcyá kéjɨjtó Píívyéébe mɨ́amúnáadívú ímí ɨ́jtsúcunújɨjtó tsijtye múhdurá úhdivu ɨ́jtsúcunúróneri ɨ́ɨcúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú ɨjtsúcunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnélliíhye. Aabe cána múúhakye diñe díicyánéjcutuj. ¿A tehdújuco ávyéjuube

romáánómuube íjcyáábé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?
15 Ehdúhjáa dííbyeke dillómé íllure imújtátsóroki. Aanéhjáa iwáájácúne neebe diityéke:
—¿íveekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? Áyu cána oke méuujétsó dsɨ́ɨ́dsɨjɨ́vuj.
16 Ahdújucóhjáa ditye tsájɨ́hcobávú ájcune dííbyeke. Áájɨtúhjáa húmɨ náávee, memee, íjcyane ɨ́ɨ́téne neebe diityéke:
—¿Aca múhúmɨ náávé íñeé? Áhdure ¿mumémé íñe tééjɨtu?
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Ávyéjuube Tséétsá húmɨ nááve. Áábe méméré eene tééjɨtu.
17 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácuhíjcyá dííbyé wáábyuta íjcyanévu.
Ehdúhjáa Jetsóó diityéké néeneri íllure ullévenúme.

Dsɨ́jɨvémé muhdú tsiiñe bóhɨɨne tsaate díllone
(Mt 22.23-33; Rc 20.27-40)

18 Téijyúréhjáa idyé tsadotséómú péé dííbye éllevu medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨɨne cáhcújtsotúme.
19 Aaméhjáa néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsɨ́ɨ́mávátuube dsɨjɨvéhajchíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñé dííbyeréjuco ɨtsɨ́ɨ́máva díílledívú íñáhbeúvúu tsɨ́ɨ́máváiyóne. 20 Aanée ijcyámé 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábávárólléjtane dsɨ́jɨvé tsɨ́ɨ́mávátuubére. 21 Ááné boonée bóneebe díílleke táábávároobe idyé dsɨ́jɨvé díílledívú téhdure tsɨ́ɨ́mávátuubére. Áábé bonéébekée idyé téhdure pajtyéne. 22 Ehdúu pámeere tsané nahbémú 7-meva íjcyame díílleke ityáábáválledívú tsɨ́ɨ́mávatúmé dsɨ́jɨvehíjcyáhi. Aanée nihñévúré díílleréjuco dsɨ́jɨvéne. 23 Aane cána múúhakye diñe ímichi ¿cáábyé taaba dille íjcyaíñé tsiiñe ditye bóhɨ́ɨ́coóca?
24 Ehdúhjáa ditye néénéllii Jetsóó nééhií:
—Íllure ámuha mémujtá Píívyéébe ɨ́htsútuube íjcyáábé waajácúháámɨtu muhdú tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnélliíhye. 25 Muurá dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨ́ɨ́cooca páneere tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Tsáhájuco téijyu mɨ́amúnaa táábávácatsíhijcyáné íjcyáityúne. Muurá téijyu pámeere íjcyaá nijkyéjɨ múnaáduréjuco. 26 ¿Aca tsá múijyú ámuha meéévetú Píívyéébé waajácuháámɨ? Íllúu muurá Píívyéébe Moitséeke néé úméhéwu péétécunúné pañétú dííbyema iíhjyúvácoóca: “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Piivyéébé ó ijcyáhi.” 27 Ehdúu Píívyéébe néénetu muurá méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá dibye nééityuró diityé Piivyéébé iíjcyane. Aanéjɨ́ɨ́va íllure ámuha mémujtáhi.

Páñétúejúúcú taúhbajúúcu
(Mt 22.34-40)

28 Ehdúhjáa Jetsóó tsadotséómuma táhjájcatsíñé tsaapi taúhbájú
uwááboobe lleebúcunúhi. Aabéhjáa ími diityéké Jetsóó áñúcuhíjcyánéllii
néé dííbyeke:
—¿Aca teene Píívyéébé taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?
29 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ímichi muurá páñétúene taúhbajúúnetu nééhií: "Ámuúha ijraéémuj,
muurá Máavyéjuube Mépiivyéébé apáábyéré ɨhtsútuube ijcyáhi. 30 Áánéllii
múu dííbyeke Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke wajyú ávyeta dɨ́ɨ́ɨbúutúré
páneere muhdú u íjcyáneri dɨ́ɨjtsaméiyi." Ehdu nééne ímichi páñétúene
teene taúhbajúúnetu. 31 Áánetu tsiiñe nééhií: "Paméváké́ré múu wa-
jyú muhdú u wájyúmeídyu." Íñeecu muurá ímichi páñétúenéécú
taúhbajúúnetu.
32 Ehdúhjáa Jetsóó nééneллii diibye taúhbájú uwááboobe néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, tehdújuco u nééne ɨ́mɨááné tsáápiiye Píívyéébe íjcyane
apáábyéré ɨhtsútuube íjcyaábe. 33 Áábeke ɨ́mɨááné méwájyúiyá ávyeta
méɨ́ɨbúutúre páneere muhdú meíjcyáneri méɨjtsaméiyi. Áhdure tsíjtyeke
méwájyúiyá muhdú mewájyúmeídyu. Ehdu muurá meíjcyane ími
ɨjtsúcunúúbé íñe dííbyeke meɨ́ɨcuvéné panéváré dííbyé úmɨwávú
mecóvátsohíjcyáné ehnííñevu.
34 Ehdúhjáa dibye tsaímíyé áñújcúnéllii Jetsóó néé dííbyeke:
—Tsúúca muurá Píívyéébé avyéjúejpíjyúcooíyó uú.
Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóó nééné boone tsáhájuco múha dííbyeke tsiiñe
díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane
(Mt 22.41-46; Rc 20.41-44)

35 Téijyúhjáa duurúvájá pañe íjcyámeke úwááboobe íhdityúré nééhií:
—¿Aca ɨ́veekí taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe
Críjto íjcyaíñe? 36 Áánerahjáa Píívyéébé Apíichóré dííbyeúvuke
túkévéjtsóneri neébe:
Ávyéjuube néé Táavyéjúúbeke: "Cána táúniúvúi diicya dímunáake o táhjáné
hajchóta."
37 Ehdúhjáa muurá neebe Dabíiúvú Críjtodítyú Íavyéjuube dibye íjcyane.
Aanéjɨ́ɨ ¿muhdú ɨ́ɨvane Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyáíyoobe Críjtoó?
Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné ími diityéké pájtyénéllii lleebúcunúme.

Taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpɨ́vetsóne
(Mt 23.1-36; Rc 11.37-54; 20.45-47)

38 Téhduréhjáa tsiiñe úwááboobe nééhií:
—Ámuúhaj, téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco. Tsá múu ɨ́ɨvatú eene aatye
taúhbájú uwáábojte mɨ́amúnaa diityéké iávyejúúllekíyé cáámejácobájɨ́
úcámeíhíjcyánetu. 39 Muurá pihcyáávejáané pañévú iúcáávécooca imíllémé
íboohówátsɨhjɨ́vúré iácuuvéne. Áhdure teene pihcyáávehéñe májchó
májchómeícyooca imíllémé ímítsɨhjɨ́vúré imájchone. 40 Aame pííbájyujte
walléémudítyú dótuhíjcyá diityé jaaháñe. Ehdu muurá imyéénúné nucójpɨ́
cáámenécóbaúvú ihjyúvahíjcyarómé Píívyéébema. Árome muurá téené
déjúcotu ɨ́cúbáhráméiíhi. Ehdúhjáa Jetsóó nééhií.

Ɨdátsó néélle pííbájyulle dsɨ́ɨ́dsɨke pícyoóne
(Rc 21.1-4)

41 Téijyúhjáa duurúvájá pañe Píívyéébé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye
pícyohíjcyábá úníuri dibye ácuúcunúnáa téhbá pañévú picyóómé teene
dsɨ́ɨ́dsɨ. Dsɨ́ɨ́dsɨváméhjáa mítyanéhjɨ́ picyóóhií. 42 Áánáacáhjáa pííbájyulle
ɨ́dátsó picyóó mɨ́jɨ́hwuúcúre. 43 Aanéhjáa ɨ́ɨ́íténe ímamyémuke neébe:

—Áámye muurá pííbájyulle ɨ́dátsó néérolle picyóó pámé ehníííñevúre.
44 Muurá aatye picyóó mítyane ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́vánetu áyánéwuújɨ. Áánetu pícyoolle
páneere tééne tájpí iíjcyáiyóne.

13

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó nééneé
(Mt 24.1-2; Rc 21.5-6)

1 Aaméhjáa duurúvájá pañétú íjchívyénáa Jetsóoke ímamyémudítyú
tsaapi nééhií:

—Uwáábоóbej, aca ɨ́ɨ́né imíjyaú eene duurúvaja néwayúúnetu
méénúmeíhi.

2 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿A imíwu ú ɨɨtéhi? Ároja muurá wácávyáhcáméiíhi.

Jetsóó tsááíñé ɨhde pájtyéiñéhjɨ
(Mt 24.3-28; Rc 21.7-24; 17.22-24)

3 Átsihdyúhjáa pééme tééjáj pɨɨhɨ́rí oríívo bájú íjcyátsihvu. 4 Átsihvúhjáa
Jetsóó ácuúcunúúbeke Péédoroo, Jacóóboo, Jóáaá, Aderéee, íjcyame nééhií:

—Cána múúhakye duubállé múijyú tene pájtyeíñé eene múúhakye u
néhíjcyanéhjɨ. ¿Aca ɨ́ɨ́netú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?

5 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Ehdu nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha állíu múnáadívú
maállítsámeítyuki. 6 Muurá o tsááiñe tsúúca pɨ́ɨhɨ́cooca íjcyaímyé mítyame
óhdi díllómeímye. Aame neé diibyéjuco Críjto iíjcyane. Aane mítyame
cáhcújtsoó bañúháñe.

7 Áhdure téijyu íjcyaíñé méénujcátsí pahúlleváre. Ááneri méíllityédíñe.
Ehdu pajtyéiñe páneere ílluréjuco nɨ́jkéváíñé ɨhde. 8 Muurá tsáné
iiñújɨ múnaa méénújcátsií tsííñé iiñújɨ múnáama. Áijyu ííñujɨ vááúméií
pahúlleváre. Áhdure ájyaba íjcyaáhi. Ehdu déjúcóóveíñé ɨ́cúbáhraméí
ííñújɨri.

9 Áánélliі téɨɨbúwá méíjcyaco. Muurá oke ámuha mecáhcújtsóné hallútú
pihcyáávejáané pañévú ámúhakye imyéénúmeke tsajtyéimye ávyéjujté
éllevu. Aame muurá ámuha méúwáábоó diityéke. 10 Muurá íñe pajtyéteju
pámeekéréi ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáake úwáábóméiíhi. Áijyu ihdyu ó tsaá
páneere ílluréjuco ɨnɨ́jkévaki. 11 Ahdícyane ávyéjujté éllevu ditye ámúhakye
icyúvéhoojánu tsájtyécooca tsá múu ɨ́jtsámeítyú muhdú iíhjyúváíñeri.
Muurá ihdyu Píívyéébere Íapííchoj tééveri ámúhakye túkévéjtsóneri ámuha
méihjyúvaáhi. 12 Áhdure téijyu tsané nahbémú íjcyarómé ímityúné
dárɨ́ɨ́véjcátsiíhi. Aame tsaméére tsíjtyedívú táúhbájcátsiíhi. Muurá
ɨ́ɨ́tsɨɨme íjcyárómedívú cáánimu táúhbaá tsijtye dityéké ɨdsɨ́jɨ́vétsoki. Áhdure
idyé ɨ́ɨ́tsɨɨme íjcyarómé cáánímudívú táúhbaáhi. 13 Áhdure cáhcújtsotúmé

ámúhakye tsarílleé tahñéjté ámuha meíjcyámeke. Aane ehdu néérónéhjɨ́
pañe Píívyéébeke ɨ́hvéjtsotúmé tsaímíyé nihñéétsihvúré íjcyame ihdyu
pájtyéteéhi.

14 Áhdure muurá duurúvájatu tsátsii ɨ́ɨ́né imítyúné úújéítyútsihvu
ímityúné úújeténé Píívyéébeke ávyéta tsárí pájtyeéhi. Aane ihdyu ámuha
maájtyúmɨ́cooca méwáácunúcó cáméhbaúnevu Jodéá iiñújɨ múnaa ámuha
meíjcyame. Ehdúu muurá tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáajpi Daniéré nééneé. Aane éévehíjcyámé íhya ihdyu
waajácújucóó ɨɨná íjcyaíñe. 15 Ahdícyane téijyu áachi íjcyame íúcaavéjúcohdí
ɨ́mɨjcóhó pañévú tsíeméné iújcuki. 16 Áhdure íúmɨhé pañe íjcyame
íoomíjyúcohdí ihjyávú íwajyámu éllevu. 17 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé
téijyu walléémú éévájtema tsijtye ñohñójtéréi ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́méwuúmú íjcyámeke!
18 Áánéllii Píívyéébema méihjyúvaco tsúcohɨ́váneri úúníjyáijyu tene ipájtyétu
nííjyáháñé lliiñe ámuha mewáácunútuki. 19 Muurá téijyu íjcyaíñé ávyétá
ɨhnáhó ɨ́cúbáhraméí íñée ííñujɨ ípívyéévétsihdyu múijyú ícyahíjcyatúne.
Ááné boonétú ihdyu tsáhájuco múijyú téhdu nééné ɨ́cúbáhraméí íjcyáityúne.
20 Aane muurá Píívyéébe oke wállóótuca pámeere dsɨ́jɨ́véiyáhi. Áánéllii ɨ́ɨ́cúi
tsiiñe oke wállóóiibye ihñéjte wájyuri.

21 Aane tsúúca tene pɨ́ɨ́hɨ́cooca íjcyaímyé tsaate íllure iállíñe 'tsúúca
Críjto tsájucóóhií' nééimye. Ááméke wajácútsi meíjcyáne mécáhcújtsodíñe.
22 Muurá íjcyaímyé állíu múnaa iiye Críjtodi díllómeíimye. Áhdure
díllómeíimye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Aame piivyéteé
méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune. Ááneri muurá mɨ́amúnáake mújtátsoímyé
Píívyéébedítyu. Tsáijyu múúne téhdure mújtátsóiyómé ɨ́mɨááné
dííbyeéjtéjuco íjcyárómeke. 23 Aane íñe tsúúca ámúhakye ó úúballé
ɨ́hdétújuco ámuha metéɨ́búwááveki.

Jetsóó tsáácooca pájtyéiñéhjɨ
(Mt 24.29-35, 42-44; Rc 21.25-36)

24 Ehdu ɨ́cúbáhraméí pájtyéné boone cóójɨ́ejpi nuhba íllurejuco áábatéiñe.
Áhdure péjcóejpi tsáhájuco ájchúityúne. 25 Áijyu mɨ́ɨ́curu dójcoó cáámetu.
Ehdu páneere íévéhóówari ɨ́htsútunéhjɨ́ íjcyane mujtáraba íjcyaáhi. 26 Áijyu
tsúúca Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe páneere táɨhtsútú táavyéjuma
ojtsó pañétú ó bóhówáávеéhi. 27 Aabe ó táúhbaá níjkyéjɨ múnáake ditye
ipíhjyúcu óhdivu tahñéjteke pahúlleváré ííñújɨri, níjkyéjɨri, íjcyámeke.

28 Cáhawáá méɨjtsúcunu higyéérahej. Muurá itsóúúvéne tsiiñe tehe
béhjɨ́vánetu méwaajácú píjcyaba pɨ́ɨ́hɨ́jucóóne. 29 Ahdu nééne íñe ícyooca
ámúhakye o nénehjɨ pájtyénetu tsúúca ámuha méwaajácuú tsiiñe o tsááíñe
éévé úújetéjucóóne. 30 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ehdu nénehjɨ
pájtyeíñé ííñújɨríi mɨ́amúnaa íjcyápíñáaáca. 31 Muurá iñe ííñújɨma páneere
íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhakye o néhijcyáné tsá
múijyú wágóóóvéityúne.

32 Árónáa ihdyu tsiiñe o tsááíñe éévé tsá múha wáájácutúne. Níjkyéjɨ
múnaa íjcyarómé tsá wáájácutúne. Téhdure páñetu Píívyéébé Hajchi o
íjcyároobe tsá o wáájácutúne. Apáábyéré ihdyu Llihíyó waajácú múijyú
tsiiñe oke iwállooíñe.

33 Ahdícyane tsáma téɨɨbúwá tééné ɨjtsúcunúré meíjcyáne
méihjyúvahíjcyaco Píívyéébema. Muurá tsá mewáájácutú múijyú tsiiñe
o tsááiñe. 34 Muurá tsaapi tsííñé iiñújɨ́ iááhɨ́veté íúníu múnáake pícyoíñú
ihjyávú tsáné wákimyéivu ditye tééneri iíjcya dibye téhulle íjcyáné hajchóta.
Áámedívú muurá tsáápiikye ityéhmétsoíñúróóbeke tsá dibye néétu múijyú
itsááiñe. Ahdu tsá ámúhakye o néétu múijyú tsiiñe o tsááiñe. 35 Ahdícyane
téɨɨbúwá meíjcyáne tééne ɨ́jtsóré méíjcyaco. Muurá ávyeta tsá mewáájácutú
múijyú ámúhá avyéjuube o íjcyaabe o tsááiñe. Tsáijyu múúne tsájcooji
o tsáá cuuvé pañe, mityá cúúvénetúrej, mityá pécójpɨɨ́nej, mityá cóójɨ́
pañévuj. Ávyeta tsá mewáájácutúne. 36 Áánéllii múu téɨɨbúwá tééne
ɨ́jtsóré ijcyá ámúhakye o túvaaóvátu pevétáré ɨɨná méénutúmé cuwáríyé
ámuha meíjcyámeke. 37 Ehdu íñe ámúhakye o néé pámeere tahñéjté ámuha
íjcyámeke. Ahdícyane tsáma tééne ɨ́jtsóré méíjcyaco. Ehdúhjáa Jetsóó
úwaabóhi.

14

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

1 Áijyúhjáa pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá máchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́
míjcyoojɨ́cutúréjuco lléévváíñáa llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte
ɨ́jtsámeí muhdú iállíñe Jetsóoke iékééveíñé ɨdsɨ́jɨ́vétsoki. 2 Árónemáhjáa
néjcatsímyé teene wañéhjɨ́ pañéi tehdu imyéénútu mɨ́amúnáake
iííbórɨ́núíyónélliíhye.

Pácúúcújpácyori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne
(Mt 26.6-13; Ja 12.1-8)

3 Áijyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Betáániárí Tsimóó dííbyere 'Ahllárɨho'
némeííbyé jari. Aaméhjáa tééjari majchórí íjcyánáa tsáápille tsáá
mítyane áhdómeíñé pacúúcújpácyoma. Aalléhjáa téjpacyórí dííbyé nííwau
múrijchóhi. 4 Aanéhjáa ímamyémuke tsaríwu pájtyénéllii néjcatsímye:

—¿íveekíami aalle ɨ́cúbahra pácúúcújpácyori tsáné pijcyábá
mewákímyeíñe áhdodúné áhdómeíjpácyorij? 5 Muurá téjpacyo
menáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨri mépɨ́aabóiyá ɨ́dáátsóméhjɨke.

6 Ehdúhjáa díílledítyú ditye néérónáa Jetsóó néé diityéke:

—Óvi íjcyalle. ¿ɨ́veekí ehdu ámuha méihjyúváhi? Muurá tehdújuco
dille méénune. 7 Muurá diitye ɨ́dáátsojte tsá kiávú ámúhadítyú pééityúne.
Áánetu tsá múhajchótá ámúhama o íjcyáityúne. 8 Áánéllii muurá oke
téjpacyórí múríjcholle oke ditye cúúúíñé ɨhde tájpi iímíbajchóne. 9 Aane
ɨ́mɨááné ámúhakye o néé íñe tajtyééveri mɨ́amúnaa pájtyetéíñé uwááboju
úwáábohíjcyámé muurá idyé teene úúballéné pámeere íííñújɨri íjcyáné
mɨ́amúnaa waajácuúhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Jóóda Ijcaríóóté Jetsóodívú ékéévetsóíñe
(Mt 26.14-16; Rc 22.3-6)

10 Áijyúhjáa Jóóda Ijcaríóóté dííbyé mamyémú 12-meva íjcyáméejpi
íjcyároobe múijyúrá llúúvájté avyéjujté éllevu ipyééne diityéké neeté
dííbyedívú iékéévétsoíñe. 11 Áánerí́hjyáa mítyane iímíjyúúvéne imíllémé

dííbyeke iáhdone. Ehdúhjáa tsúúca diityémá ipítyácójcatsíñe íllurójuco dibye ɨjtsámeíñé muhdú dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-25)

12 Aanéhjáa teene pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá ditye máchohíjcyáné
wañéhjɨ́ obééjáwuúmuke tsájaatsá múnaa dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáné wañéhjɨ́
tújkévajcóójɨ́ Jetsóoke ímamyémú nééhií:
—¿Aca kiávú ú imíllé wañéhjɨ́ májchó muha meméénune?
13 Áánélliihyéhjáa tsaatétsikye neébe:
—Cáhawáá Jerotsaréevu mepej. Ácoomíyí ámuhtsi tsaapi llíyííhyori
nújpáñújéébeke maájtyúmɨ́ɨ́bema mépeéhi. 14 Aabe tsájá pañévú
úcáávéébe déjutu meúcáávéne tééja múnáájpikye méneéco: “Uwáábooběne
múhtsikye néé kiáváhjané íchii mɨ́jcoho íjcyane tééhó pañévú dibye
múúhama pajtyété wañéhjɨ́ májchó májchóihyo.” 15 Áijyu ámúhtsikye
úújétsóiibye tsaho imíwu córɨ́ɨ́hócoba néého cáámééɨ́jɨ́ri íjcyahóvu. Ááhó
pañévú méméénuco mééma majcho. Ehdúhjáa neebe diityétsikye.
16 Ahdújucóhjáa dityétsí pééne técoomívu. Aamútsíhjyáa ɨ́mɨ́ááné muhdú
dibye néhdújuco iúújeténe tééhó pañévú méénune teene majcho.
17 Ááné iijyúnuvúhjáa Jetsóó tétsihyíjyuco pámeemáyé ímamyémuma.
18 Aanéhjáa tsúúca imájchótsihvu neebe diityéke:
—Ɨmɨ́ááné túré ámúhakye o néé íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú óhdivu
méénútsóiíbye.
19 Aanéhjáa kímóhcó diityéké pájtyénéllii pámeere néé dííbyeke:
—¿Aca caabyé ehdu uke muha méméénuúhi, a oó?
20 Ááné́lliihyéhjáa neébe:
—Íñe tsajɨ́ pañévúré muhtsi dííbyema memájchoobe ehdu oke méénuúhi.
21 Ehdu ɨ́mɨ́ááné oke pajtyéiñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke
tsúúcajátújucóo Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco. Árónáa ihdyu
máɨdáátsoju tene pájtyeíñé ehdu oke méénúúbeke. Tsáháa ihdyu dibye
íjcyáítyurone.
22 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe
Píívyéébeke. Ááné́máhjáa idyóhdáhɨ́nunévú diityéké iwájtúne neébe:
—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.
23 Áhduréhjáa ado iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Ááné́vúhjáa dibye
ájcune adóme. 24 Ááméké́hjáa neébe:
—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné
pityájcoju o dsɨ́jɨ́véneri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé múhdumé oke
cáhcujtsómé ipájtyetéki. 25 Aane ɨ́mɨ́ááné túré ámúhakye o néé ícyoocátú
tsiiñe ámúhama bíínojpácyó o ádójúcóóityúné Píívyéébé avyéjuri
meíjcyácooca tsiiñe maádóiñévújuco.

Péédoro tóónúmeíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 26.30-35; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)

26 Aaméhjáa teene pajtyété wañéhjɨ́ majtsíjyú imájtsívátsihdyu péé
oríívó bajúvu. 27 Átsihvúhjáa Jetsóó néé diitye ímamyémuke:

—Ípyejco muurá ámuha pámeere íllureíjuco óhdityu metsújááveíñé pahúllevávu. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Obééjámú tehméébeke o dsɨ́jɨ́vétsóné boone íllureíjuco ditye mújtaíñé pahúllevávu.” Ehdu muurá nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu. 28 Árónáa ihdyu o dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe o bóhɨ́ɨ́ne ó peé ámúhá ɨhde Garirréavu.

29 Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke nééneellii Péédoro nééhií:

—Íhya ihdyu íjtye uke ɨ́hvéjtsoóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o ɨ́hvéjtsóityúne.

30 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Ɨmɨáánetúré uke o néé muurá ípyejcójuco tahñéébé u íjcyaróné u tóónuíñé 3-ijyúvá cáracái míijyúcú májtsívátúné ɨhde.

31 Árónáacáhjáa Péédoro nééhií:

—Muurá tsá o tóónúmeíityúne. Óvíjyuco néhi ihdyu oke ditye dsɨ́jɨ́vetsóné téené hallútu. Ehdúhjáa pámeere neerá dííbyeke.

Píívyéébema Jetsóó íhjyuváne
(Mt 26.36-46; Rc 22.39-46)

32 Aaméhjáa úújeté ‘Getsemaníi’ némeítsihvu. Átsihvúhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Íchiíyéi meíjcyá Píívyéébema o íhjyúvatéki.

33 Áánemáhjáa tsajtyéébé Péédoroo, Jacóóboo, Jóáaá, éhdúmekére. Áámedívúhjáa ávyétá ɨhnáhó kímóóvémeííbye. 34 Áánemáhjáa neébe:

—Muhdú íhya o dsɨ́jɨ́véiúvúduréjuco oke táɨ́ɨ́buwa. Ahdícyane cána íchihdyúréi oke metéhmej. Árónáa ihdyu mécúwadíñe.

35 Ehdúhjáa iñééne peebe éhníííñéwuúvu. Átsihvúhjáa ɨmɨ́móúúvéne Píívyéébema ihjyúvaabe muhdú tene néhajchíí ɨɨ́cúbáhrámeítyuki. 36 Íllúhjáa ihjyúvaábe:

—Ayúju Táácáániíj, tsá muurá ɨɨná u túhúúlletúne. Ahdícyane muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Óvíi ihdyu muhdú u ímillédú óóma ú meenúhi.

37 Ehdúhjáa Píívyéébema iíhjyúvátsihdyu óómiibye cuwárí íjcyámedívú iwájtsɨ́ne néé Péédoróke:

—¿Aca eene ú cuwáhi, Tsímoj? ¿ɨ́veekí tsá cuwa u áábúcutú oke u téhmeki? 38 Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúmé Píívyéébema méihjyúvahíjcyá ímítyunévú ámuha metáhjátsámeítyuki. Muurá ɨ́mɨááné ámuha méimíllerá tsaímíyé meíjcyane. Árónáa tsá ámuha meɨ́hnáhootú tehdu meíjcyáiyóne.

39 Ehdúhjáa diityéké iñééne bɨwáhullévúré ipyééne tsiiñe Píívyéébema ihjyúvaabe piéhdúré tujkénúu iíhjyuvádúre. 40 Átsihdyúhjáa tsiiñe péébe úújeté téhdure cuwárí íjcyámedívu. Ávyetáhjáa mítyane cuwa diityéké íjcyame tsá dííbyema iíhjyúváíyónéhjɨ éllevu íjcyatúne. 41 Aabéhjáa diityédí iúlléjéróne tsiiñe Píívyéébema ihjyúvatéhi. Átsihdyúhjáa ihdyu óómiibye diityéké nééhií:

—Áyu, ícyooca ihdyu íllureíjuco mecúwáiyóne. Árónáa Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ékéévétsóíñe éévé tsúúca úújetéhi. 42 Ahdícyane íllureíjuco metsu mepéékií. Muurá tsúúca tsaabe óhdivu méénútsóiíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mt 26.47-56; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

43 Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsúúca tsaatémá Jóóda wajtsɨ́ tétsihvu llúúvájté
avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame wállóónéllii
tsáámeé. Aaméhjáa tsáá ímyéénujcátsiháñé nɨɨtsúmuma, cávaájcoháñema.
44 Ácoocáhjáa ɨ́hdéjuco diityéké Jóóda nééneé:
—Cáábyeké o chóhchócuube diibyéjúcoói. Áábeke meékéévéne
métsajtyéco. 45 Ehdúhjáa diityéké ipítyajcódújuco Jetsóo éllevu ipyééne
dibye néétene:
—'Uwáábóobej, ¿a áánu uúj?' nééberéhjáa chohchócú dííbyeke.
46 Áánerejucóhjáa ditye iékéévéébeke tsájtyene.
47 Árónáacáhjáa tsaapi dííbyé mamyémudítyú ɨ́nɨɨtsúwari wállórɨhjúcú
llúúvájté avyéjujté úníu múnáájpí núúmɨho. 48 Áámekéhjáa Jetsóó nééhií:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨvane éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye
tsáhdu ámuha metsáá taéllevu nɨɨtsúmuma cávaájcoháñéma? 49 Áánerá
íhyajchótá ámúháj pɨɨne o íjcyaabe duurúvájá pañe o úwáábohíjcyáábeke
keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. Árónáa ihdyu tehdújuco ámuha
meméénune Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe tsúúcajátújuco néhijcyáné
dííbyé waajácúháámɨtu néhdújuco tene ipájtyeki.
50 Ehdúhjáa Jetsóó néénáa ímamyémú ílluréjuco wurúvájá pañe o
úwáábohíjcyáábeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. Árónáa ihdyu
tehdújuco ámuha meméénune Píívyéééáne dííbyéjtane.

Tsáápiikye ditye ékéévéroobe pállojcóne

51 Áánáacáhjáa tsaapi ováhtsá íéveho íjcyaabe wájyámubávú
idyóvíyíívyéne pehíjcyá diityé déjutu. 52 Áábekéhjáa ditye ékévérónáa
tehba diityé hójtsɨ́ pañévú iwááoíñúne waabe pevéhoréjuco.

Túkevéjtsojté úmɨ́wari Jetsóó íjcyane
(Mt 26.57-68; Rc 22.66-71; Ja 18.12-14, 19-24)

53 Aanéhjáa tsúúca Jetsóoke tsajtyémé llúúvájté avyéjúúbe éllevu.
Áánáacáhjáa tsijtye llúúvájté avyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú
uwáábojtee, íjcyame píhcyaavéjucóó tétsihvu. 54 Áijyúhjáa Péédoro dííbyeke
úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéhjáa úújeté lláhajtsɨ́vúré
tétsihyi tééjá tehméjté íjcyuujúwatu pɨ́hmɨhíjcyáme élletu ɨpɨ́hmɨki.
55 Áánáacáhjáa ávyéjujte ɨ́tsámeíhijcyá muhdú Jetsóó hallúvú iállíñe
dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe. Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú muhdú dííbyé
hallúvú iállíiyóne. 56 Ávyetáhjáa mítyame dííbyé hallúvú páhduváré
álliyómé báñúmeíhijcyáhi. 57-58 Árónáacáhjáa tsaate téhdure dííbyé hallúvú
iállíñe nééhií:
—Áánu muurá nehíjcyá mɨ́amúnaáváa méénuja duurúvaja
iwácávyáhcóne tsííjyaréjuco imyéénuíñé mɨ́amúnaa méénútuja. Aajává
pánéévétsóiibye 3 coojɨ́vatúre. Ehdu ihjyúvahíjcyaábe.
59 Ehdúhjáa ditye néérone tsá cáhcújtsómeítyúne.
60 Árónáacáhjáa llúúvájté avyéjuube diityéj pɨɨnétú iíjyócúúvéne néé
Jetsóoke:
—¿ɨ́veekí tsá u áñújcutú aatye díhyallúvú ímítyunéhjɨ́ úúballéne?

61 Árónáacáhjáa tsá ɨɨná diibye néétune. Áánélliihyéhjáa tsiiñe neebe
dííbyeke:
—¿A ɨ́mɨááné diibyéjuco uu Críjto ɨ́mɨáábé Píívyéébé Hajchi?
62 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó. Aane méwaajácú íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o
ípívyéévеebe ɨ́htsútuube Píívyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiiñe o
tsáácooca ó bóhówáávеé ojtsó pañe.
63 Ehdúhjáa Jetsóó nééne ávyéta tsárí pajtyé diibye llúúvájté
avyéjúúbeke. Áánélliihyéhjáa íwajyámúúné dóvárijcyámeííbyéré nééhií:
—Ávyeta tsáhájuco meímílletú tsijtye éhnííñevu dííbyé hallúvú tsiiñe
úúballéne. 64 Muurá íñe ámuha melléébóneríyé ¿ɨ́veekí uuhɨ́vatéébé
Píívyéébedi? Aane ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunúhi?
Áánélliihyéhjáa pámeere néé ílluréjuco dibye dsɨ́jɨ́veíñe.
65 Ehdúhjáa ditye nééénéllii tsaate dííbyé hallúvú úníchíhcyuméré íhyúmɨ
ɨbɨ́ɨ́jɨ́núúbeke imyéénúne nééhií:
—Áyu cána waajácú caabyé uke méénune.
Téhduréhjáa duurúvájá tehméjté dííbyeke wábáajcóhi.

Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.69-75; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-29)

66 Aanéhjáa Péédoro lláhájtsɨri íjcyánáa llúúvájté avyéjúúbé úníu
múnáadítyú tsáápille tsááhií. 67 Aalléhjáa dííbyeke pɨhmɨ́rí íjcyáábeke
ɨɨ́ɨ́tehíjcyáróne nééhií:
—Úpée idyé éhne ú ícyahíjcyá Jetsóoma Natsarée múnáájpiíma.
68 Árónáacáhjáa íllure ityóónúne neébe:
—Tehdu o wáájácúúbedíjɨ́ɨ́ óóma ú ihjyúváhi. Ehdúhjáa iñééne lláhájtsɨ́
mɨjcó lleehówavu íjyócúúvetéébe.
Áánáacáhjáa tsúúca cáraca májtsiváhi. 69 Aabéhjáa tétsihvu úújetéébeke
tsiiñe ɨɨ́ɨ́téne tétsihyi íjcyámeke neélle:
—Áánu muurá idyé tsaapi Jetsóó mamyémúejpi.
70 Árónáacáhjáa idyé tsiiñe tóónuúbe. Ááné illúhwuúréhjáa idyé
tsíjtyeréjuco nééne dííbyeke:
—Áánerá ɨ́mɨááné diibyéjuco uu Jetsóó mamyémúejpi. Muurá eene
Garirréa múnaa íhjyuvádú u íhjyúvánetúré méwaajácú diibyéjuco u íjcyane.
71 Ehdúhjáa ditye nééénéllii tsiiñe ityóónúne llíhcyámeííbyéré nééhií:
—Éje, ɨ́mɨáánetúré tsá o wáájácutú dííbyeke eene ámuha óóma dííbyedi
meíhjyúváábeke.
72 Ehdúhjáa dibye néénáa tsiiñe cáraca májtsivá míijyúcújuco. Áánetúhjáa
ɨ́tsááveebe Jetsóópe dííbyeke íllu nééneé: “Muurá 3-ijyúvá ú tóónúméií
tahñéébé u íjcyaróné cáracái míijyúcú májtsívátúné ɨhde.” Ehdúhjáa Jetsóó
nééne ɨ́ɨ́tsáávéne ílluréjuco dibye tááne ávyétá ɨhnáho.

15

Píráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Rc 23.1-5; Ja 18.28-38)

1 Ááné tsɨtsɨ́ɨvevúhjáa llúúvájté avyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú
uwáábojtee, íjcyame tsiiñe dóbeevéhi. Aaméhjáa Jetsóoke dóhjɨ́uri tsajtyé
ávyéjuube Píráátо éllevu. 2 Aabéhjáa díllópejtsó dííbyeke:
—¿A ɨ́miááné uu jodíómú avyéjuúbe?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó.
3 Áánáacáhjáa llúúvájté avyéjujte dííbyé hallúvú mítyane ímityúné
úúballéhi. 4 Áánélliihyéhjáa Piráátó tsiiñe dííbyeke nééhií:
—¿Aca ɨ́veekí eene tsá u áñújcutú aatye díhyallúvú ímítyunéhjɨ́ úúballéne?
5 Ehdúhjáa dibye Jetsóoke néérónáa tsá dibye áñújcutúne. Áánerí́hjyáa
iúllévenúne tsáhájuco dibye ɨɨná néétune.

Jetsóoke ditye dsɨ́jɨvétsoíñe
(Mt 27.15-31; Rc 23.13-25; Ja 18.38–19.16)

6 Teenéhjáa pajtyété wañéhjɨ́ pañe paíjyuváré ávyéjuube Piráátó
tsáápiikye ichívyétsohíjcyá cúvéhóójari íjcyámedítyú dííbyé hallúvú
mɨ́amúnaa íhjyúváábekéjuco. 7 Aanéhjáa téijyu íjcyaabe dsɨ́jɨvétso
múnáajpi ‘Barabáa’ némeííbyé cúvéhóójá pañe tsijtye dsɨ́jɨvétso
múnáama. 8 Áánáacáhjáa tsúúca tétsihvu mɨ́amúnaa píhcyaavémé
imyéénuhíjcyádú táúmeíjyucóó Piráátoke dibye iíjchívyétso tsáápiikye
diityédítyu. 9 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Íhya ámuha méimíllé ámuha jodíómú avyéjúúbeke o ácádsɨ́jcaáyóne.
10 Ehdúhjáa neebe diityéké íllure iñómíutáváne llúúvájté avyéjujte ehdu
dííbyeke dáriɨvéné iwáájácúnema. 11 Árónáacáhjáa diitye llúúvájté avyéjujte
néé tétsihyi íjcyámeke ditye Barabáá hallúvúré iíhjyúva dííbyekéré dibye
iíjchívyétso cúvéhóójatu. 12 Áánélliihyéhjáa diibye Piráátó néé diityéke:
—¿Ácooca eene jodíómú avyéjuube dibye íjcyane ámuha menéhíjcyáábeke
muhdú méméénuúhi?
13 Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Dííbyedívú ihdyu páwachékevu wátyétyehcútso.
14 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨɨná ímityúné méénuúbe?
Árónáacáhjáa tsiiñe kéévánécoba néémeé:
—¡Muúbe, wátyétyehcútsó dííbyedívu!
15 Áánélliihyéhjáa awáá ijchívyétsoobe cúvéhóójatu Barabáakéré di-
ityémá ímí iíjcyane iímíllénema. Áánemáhjáa Jetsóodívú iwápáájcótsóne
ɨ́hvéjtsoobe diityédívú diityéréjuco iwátyétyéhcu páwachékevu.
16 Áábekéhjáa tsodáhómú dííbyé já llahájtsɨvu itsájtyéébedívú
píhcyaavéhi. 17 Aaméhjáa dííbyeke uácó wájyamu duujɨ́nuúdú nééjavu.
Áhduréhjáa tsuhjɨ́uuhónetu imyéénúné chahííwavu ávohjácómé dííbyeke.
18 Áánemáhjáa wáñejcóme:
—¡Ñóóooj, áánu jodíómú avyéjuúbe!
19 Ehdúhjáa iñééne dííbyeke únichíhcyuméré íllaáyohíjcyá úméhéiyi
íhñíwáutu. Áánemáhjáa dííbyé lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne ávyéjútsohíjcyámé
íllure dííbyedi iúúhɨ́vaténema. 20 Ehdúhjáa dííbyedi iúúhɨvaténé boone
tácórɨúcúmé teeja duujɨ́nuúdú nééjaá. Áánemáhjáa uácómé páñétúeja

dííbyé wajyámuvúréjuco. Átsihdyúhjáa tsajtyémé dííbyeke páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

21 Aanéhjáa téhullévú pééme cábuuvé tsiréene múnáajpi Arejáádorómá
Róópómútsíj caani Tsimóó íúmɨhétú tsáábedívu. Áábekéhjáa íhbutsómé
Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.
22 Aaméhjáa úújeté tsátsii 'Niwáupáájɨ' néeiyóné 'Góógota' némeítsihvu.
23 Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchorómé 'mííraá' némeíñé duurúbájpácyoma
bíínojpácyó iúménúnetu. Áronéhjáa tsá dibye ádotúne.
24-25 Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé páwachékevu ááméjutúréi nuhba
íjcyánáaáca. Ááné boonéhjáa tsodáhómú nehcójcatsí caatyé dííbyé wa-
jyámúúné újcuíñe. 26 Aanéhjáa dííbyé nííwáú caaméehullétú téwachéketu
picyóómé tsíeménetu icyáátunúné íllu nééneé: "Áánu jodíómú avyéjuúbe."
27 Téhduréhjáa téijyu tsaatétsí ímityúmútsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu
panéjcuvátú íjcyáwachékéécutu. 28 Ehdúhjáa ímityúmútsima dííbyeke
wátyétyehcúmé Píívyéébe íwaajácúháámɨtu íllu néhdújuco: "Ímityúmé
raahórí dsɨ́jɨ́véiibye ímityúúbedi ditye dílloóbe."
29 Aanéhjáa dííbyeke úújejémé dííbyedi iúúhɨ́vaténemáyé 'wamɨwamɨ'
nehíjcyáhi. Áánemáhjáa nééméé:
—Ehdɨ́ɨ́vaabéváa eene duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojɨ́vatúré tsiiñe ú
pájáávétsóiyáhi. 30 Áyu cána bo pájtyetétsaméij.
31 Téhduréhjáa llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte dííbyedi
iúúhɨ́vaténe néjcatsíhi:
—Tsíjtyekée muurá ɨ́mɨááné pátyetétsohíjcyaábe. Árónáacáha tsá dibye
píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. 32 Aabe cána óvíi ɨ́mɨááné diibyéjuco
Críjto mee ijraéémú avyéjuube iíjcyáhajchíí eene éwachékevúne ditye
wátyétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke mecáhcújtsoki.
Téhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátyétyéhcumútsí uuhɨ́vaté dííbyedi.

Jetsóó dsɨ́jɨvéne
(Mt 27.44-56; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

33 Téijyúhjáa cójɨ́jpɨɨnétú ííjyunúné cuuvé tujkévevújuco. 34 Áánáacáhjáa
Jetsóó ávyétá ɨhnáhó íllu wáníjcyámeíhi:
—Eróij, Eróij, ¿rama tsabatááni? Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿ɨ́veekíami
oke ú ɨ́hvejtsoj? Ehdúhjáa nééiyóné ehdu neébe.
35 Aanéhjáa tétsihyi íjcyámedítyú tsaate illéébóne nééhií:
—Éje, aadi Eríadi wáníjcyámeí Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpiúvudi.
36 Áánélliihyéhjáa tsaapi ɨ́ɨ́cúi wájyámubádú nééne bíínójpácyó
kiwátyetu iééníyojéné úméhéí nɨ́jcáutu ipícyoonévú cújuuvé dibye ɨ́ɨ́hároki.
Áánemáhjáa neébe:
—Bo óvíi Eríá niityétsová dííbyeke.
37 Áánáacáhjáa tsiiñe ávyétá ɨhnáhó iwáníjcyámeítsihdyu ílluréjuco dibye
dsɨ́jɨvéne. 38 Ááné tujkéveríhjyáa duurúvájá pañétú páñétúétsíí watájcó
wájyámúwácoba dóchéreevé cáámetu baavu panéjcuvávú wajɨ́tahnécu.

39 Aanéhjáa tsodáhómú avyéjuube tétsihyi íjcyaabe ájtyumį́ muhdú dibye
iwáníjcyámeíñe dsį́jɨvéne. Áánetúhjáa neébe:
—Á ihdyúha ɨ́mɨááné áánu Píívyéébé Hajchi.
40 Aanéhjáa tsaate walléémú dííbyeke ditye dsį́jį́vetsóné tsíhyullétúré
ɨ́ɨtehíjcyáhi. Áámemáhjáa ijcyámé Maaría Madarénaa, tsíííñé Maaríá
Jacóóboma Jotséemútsíj tsɨɨjuu, Tsaroméee, éhdume. 41 Diityéhjáa muurá
Garirréari dibye íjcyácooca dííbyeke pį́ááboh́íjcyámé téhullétú dííbyema tsáá
Jerotsaréevu. Áámemáhjáa téhdure ijcyámé tsijtye walléémú dííbyemáa
tsáámeé.

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

42-43 Aanéhjáa wáyeéévéjcóójį́llii ditye ímíbájkímyeíhíjcyajcóójį́ pejco
ɨ́htsútuube Jotséé Arimatéá cóómi múnáajpi péé Piráátо éllevu, téhdure
Jetsóoke cáhcújtsoobe Píívyéébé avyéjú ɨ́tsohíjcyaábe. Aabéhjáa diibye
Piráátoke táúmeí dííbyeúvú ɨɨtémeho icyúúuki. 44 Áánerí́hjyáa íllure Piráátó
ullévenú 'a ɨ́mɨááné íhya dsį́jɨvéjúcoóbe' iñéénema. Áánemáhjáa tsodáhómú
avyéjúúbeke ɨpí́úváne díllloobe ɨ́mɨááné dibye dsį́jɨvéjúcóhajchíí iwáájácuki.
45 Aabéhjáa úúballé ɨ́mɨááné tsúúca dibye dsį́jɨvéne. Áánélliihyéhjáa
Piráátó néé diibye Jotséeke dibye iújcúne icyúúuki. 46 Ahdújucóhjáa dibye
téwachéketu tééhoúvuke iñííityétsóne bɨ́ɨ́jɨnúné imíwu nééné wajyámuba
iáhdóbari. Áánemáhjáa nééwájɨtu bóhdómeíñé nikyéhéjú pañévú icyúúúne
wátájcoobe nééwayúvu. 47 Aanéhjáa Maaría Madarénamúpí́ tsíjpille Maaríá
Jotséemútsíj tsɨɨjúmá ájtyumį́ dibye cúúune.

16

Jetsóó dsį́jį́veebe tsiiñe bóhɨɨne
(Mt 28.1-10; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

1 Aaméhjáa wáyeéévejcóójį́ pejco diille Maaría Madarénaa, Jacóóbój
tsɨɨju Maaríaa, Tsaroméee, éhdume ahdó pácúúcújpacyóné Jetsóó ɨɨtémeho
itsójtsotéki. 2 Áánemáhjáa tsíijyu tsíííñé tsemáánaréjuco tújkévajcóójį́ pe-
jcójuco dííbyé nijkyévú pééme úújeté tétsihvu tsúúca nuhba ájchúnáaáca.
3 Aaméhjáa néjcatsíhi:
—¿Aca múha íñe mééma téhejú watájcó nééwayu ɨ́ɨnétsoóhi?
4 Árónáacáhjáa ɨɨtécunúmé téhejú úmį́wari teu íjcyájúcootúne. 5 Aaméhjáa
téhejú pañévú úcaavémé ájtyumį́ tsaapi ováhtsá ɨ́mɨánéjcuri ácuúcunúúbeke.
Áábé wajyámúhjáa cáméjácoba nééja ávyéta tsį́tsɨ. Áábedíhjyáa íllityéme.
6 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Méíllityédíñe. Muurá ó waajácú ámuha menéhcone Natsarée múnáajpi
Jetsóoke éhnée páwachékevu ditye wátyétyéhcúúbeke. Árónáa tsá dibye
íchii íjcyájúcootúne. Tsúúca bohí́júcoóbe. Cáhawáá méuujévá íchii dibyée
íjcyatsíí pevétsíiyéjuco íjcyane. 7 Ahdícyane méúúballété Péédorómá tsij-
tye dííbyé mamyémuke tsúúca tsiiñe dibye bóhí́jucóóne. Méneeco dibye
péjucóóné Garirréavu diityé ɨhde téhullévú diityémá iátyúmí́jcatsí diityékée
iñéhijcyádújuco.

8 Ehdúhjáa dibye néénemáyé wájucóómé iíllityéneri úúvécunúmére.
Aaméhjáa tsá muucá úúbálletu mítyane iíllítyénélliíhye.

Maaría Madarénadívú Jetsóó bóhówaavéne
(Ja 20.11-18)

9 Aanéhjáa ibóhɨjcóójɨ́ cúúvénetúré Jetsóó bóhówaavé Maaría
Madarénadívú dííllé pañétúu 7-meváké naavémuke iwáágóólledívu.
10 Aalléhjáa úúbálleté dííbyé mamyémú dííbyeke kímóóvehíjcyámeke.
11 Árónáacáhjáa tsá díílleke ditye cáhcújtsotúne.

Ímamyémudítyú míítyétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Rc 24.13-35)

12 Aanéhjáa díílledívú ibóhówáávéné boonétú tsiiñe bóhówááveebe
tsíhdyuréjuco míítyétsi ímamyémudítyú juuváyí péhíjcyámútsidívu.
13 Aamútsíhjyáa idyé tsijtye íñahbéjteke úúbálleróné tsá ditye
cáhcújtsotúne.

Muhdú ditye wákímyeíiñe ímamyémuke Jetsóó néénee
(Mt 28.16-20; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

14 Átsihdyúhjáa bóhówáávеebe pámehdívuréjuco ímamyémudívú 11-
meváréjuco íjcyame majchórí íjcyámedívu. Áámekéhjáa uhbáíchoobe
ɨ́mɨááné bóhɨ́ɨ́beke iájtyumɨ́né tsijtye úúbálleróné ditye cáhcútsohíjcyátúné
hallútu. 15 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Ahdícyane óvíi ámuha pámeekéré ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáake
méúwaabó ditye pájtyetéíñé uwááboju. 16 Aane lléébome ɨ́mɨááné
icyáhcújtsóné uubállé tsójtsótsámeímyé ihdyu pájtyéteéhi. Áánetu
cáhcújtsotúmé wágóóóveéhi. 17 Aane oke cáhcujtsómé tamyémeri waagóoó
tsaaté pañe naavémú íjcyámeke. Téhdure tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri
ihjyúvaímye. 18 Téhdure ííñimyémuke ditye ékéévеrómé tsá ɨɨná méénúityú
diityéke. Téhdure námijtya ádorómé tsá dsɨ́jɨ́véityúne. Aame chéméméhjɨke
bóhɨ́ɨtsohíjcyaáhi.

Níjkyejɨ́vú Jetsóó péénee
(Rc 24.50-53)

19 Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke néené boonétú tsúúca Píívyéébe
dííbyeke ujcú níjkyejɨ́vú dibye iávyéjuuté dííbyema. 20 Áábe déjuvúhjáa
ímamyémú úwáábohíjcyá pahúlleváré teene dííbyé uwááboju. Aaméhjáa
dííbyere pɨ́áábóneri méénúráityúronéhjɨ́ méénuhíjcyá dííbyé uwááboju
iwáájácúmeíki. Áyu tehdújuco

RÓÓÇAÁ
Róóca Jetsóodityú cáátúnuháámɨ

Íhjyu tújkeváne

1-2 Tsúúca muurá tsaate uwáábojte muhdúhjáa Jetsóó méjpɨɨne úllejéné
páñetu ájtyumɨ́mé tééné uubállé caatúnuhíjcyá ímí tehdújuco. 3 Aane
ícyooca ó imíllé ooréjuco tééné uubállé o cáátunúné uke o wájyuube
Téóópiró éllevu, diityékée o díllohíjcyánéj pɨɨnévú téhdure páneere ímí
ídyéjúcotu tsúúca o wáájácúnélliíhye. 4 Aane ó imíllé tééné uubállée ditye
méénune u lléébohíjcyáné ímíñeúvú u wáájacúne.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa tsɨ́ɨ́mávámeíiñe

5 Jodéá iiñújɨ avyéjuubéhjáa Heróódé íjcyáijyu íjcyaabe tsaapi
llúúváábe Tsacaríá Abíámuúbe. Áábé táába méméhjáa Eritsabéé Aróój
tsɨɨménémúháábéelle íjcyalle. 6 Áámútsikyéhjáa Píívyéébe ímí ɨjtsúcunú
dííbyé taúhbaju néhdújuco dityétsí íjcyánélliíhye. Aamútsíhjyáa tsá ɨ́ɨ́netú
néétsámeítyú mɨ́amúnáadívu. 7 Árónáacáhjáa ihdyu tsá dityétsí tsɨ́ɨ́mávatú
mewa Eritsabéé ajchíbá íjcyánélliíhye. Ááné pañévúhjáa idyé tsúúca
kéémemútsíjyuco diityétsi.

8 Aanéhjáa tsáijyu diibye Tsacaríá íjcyáha múnáake dómajcóné llúúvájte
Píívyéébé úmɨwávú pácúúcu péététsohíjcyáne. 9 Aanéhjáa imyéénuhíjcyádú
nehcómé caabyé diitye llúúvájtedítyú páñétúétsihvu úcááveíñe. Aanéhjáa
diibye Tsacaríake dómajcóné dibye úcááveíñé páñétúétsihvu duurúvájá
pañévú teene imyéwu cúvaane dibye ipyéététsoki. 10 Aanéhjáa
dibye péététsóné tujkéveri tsaate áachi íjcyame Píívyéébema ihjyúváhi.
11 Áánáacáhjáa dííbyedívú níjkyéjɨ múnáajpi bóhówaavé teene ditye
péététsohíjcyáné waɨjɨ́ ijcyátsihvu. 12 Áábekéhjáa iájtyúmɨ́ne mítyane
íllityéébe. 13 Árónáacáhjáa neebe diibye Tsacaríake:

—Díhllityédíñe. Tsúúca muurá Píívyéébe uke lleebó dííbyema u
íhjyúvahíjcyáne. Ahdícyane muurá dítyáába Eritsabéé tsɨ́ɨ́mávaá wájpiíkye.
Áábeke ú meménuú Jóáádivu. 14 Ááneri muurá mítyane ú ímíjyúúveéhi.
Áhdure tsijtye ímíjyúúveéhi. 15 Aabe daachi Píívyéébedívú ɨ́htsútuube
íjcyaabe tsá bíínojpácyó ádóityúne. Áhdure tsííñé avyéjpacyóné tsá dibye
ádóityúne. Muurá tsɨ́ɨjú ɨ́ɨbúwá pañéréi íjcyáróóbé pañe tsúúca Píívyéébé
Apííchó íjcyaáhi. 16 Aabe mítyámeke ijraéémudítyú Ávyéjuube Píívyéébé
icyánejcúvú ɨ́búwáávétsoóhi. 17 Muurá tsaatéké ɨ́ɨtsɨ́ɨmemáyé cáánímuke
dibye ímíbáávyetsómé tsaímiyéjuco íjcyaíñe. Áhdure lléébohíjcyátúrómeke
ímíbáávyétsóiíbye. Ehdu muurá Ávyéjuube Jetsóó ɨhde mɨ́amúnáake
ímíbájchóiibye ditye ímí dííbyeke iwáátsúcúpéjtso Eríaúvumáa ícyahíjcyáné
Píívyéébé Apííchóré dííbyeke túkévéjtsóneri.

18 Ehdúhjáa níjkyéjɨ múnáajpi néénéllii diibye Tsacaríá néé dííbyeke:

—¿Aca múhdutú tehdu óóma íjcyaíñe? Muurá tsúúca kéémemútsíjyuco
muhtsi átyáábama.

19 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Muurá Píívyéébe oke wallóó íúníu múnáajpi Gaabriéé o íjcyáábeke díéllevu uke ɨ́mɨá uubállé o méénuki. 20 Ahdícyane ícyoocátú tsáhájuco u píívyetéityú u íhjyuváné dááchikye tsɨɨju tsɨ́ɨ́mávanévújuco ɨ́veekí uke o úúballéné u cáhcújtsótúnélliíhye. Ehdu úúma pajtyéiñe iéévé úújetéijyu.

21 Ehdúhjáa nééneri Tsacaríá duurúvájá pañe íjcyáábeke mɨ́amúnaa áachítyú ityéhmeróne múhduréjucó ɨ́jtsámeíñé ɨ́ɨ́cúi dibye tsáátúnélliíhye. 22 Aabéhjáa iíjchivyédú ɨ́mɨááné tsáhájuco píívyetétú iíhjyuváne. Íhyótsɨríyéjucóhjáa dibye úbáhcyohíjcyáné diityémá iíhjyúvaróne. Aanéhjáa ɨjtsúcunúmé tsíeméné dííbyedívú bóhówaavéné tééjá pañévu.

23 Aabéhjáa dííbyeke tene dómájcodújcoojɨ́vá tééjá pañe iwákímyeíñe péjucóó ihjyávu. 24 Ááné boonétúhjáa ɨ́mɨááné tsúúca mewa Eritsabéé eeváhi. Aalléhjáa ihjyátú tsá úlléjúcootú tsáhojtsɨ́ nuhbáva. 25 Aalléhjáa nehíjcyáhi:

—Íhya óhdi mɨ́amúnaa iíhjyúvahíjcyánetu ɨ́ɨhveté íñe íllu óóma Píívyéébe meenúhi.

Jetsóó tsɨ́ɨ́mávámeíñe níjkyéjɨ múnáajpi úúballéne

26 Aanéhjáa tsúúca 6 nuhbávájuco dille íjcyánáa idyé Píívyéébe tsiiñe wallóó níjkyéjɨ múnáajpi Gaabriéeke Garirréari íjcyacóómí Natsaréevu dibye iúújeté wájpiikyéi úújétulle Maaríake. 27 Díílleléhjáa Jotséé áábajáá ityáábáva Dabíiúvúj tsɨɨméném úhaabe íjcyaábe. 28 Aabéhjáa níjkyéjɨ múnáajpi díílle éllevu ipyéene néé díílleke:

—Maímijyu ihdyu u íjcyanej. Muurá Píívyéébe uke tujkéveellé tsijtye walléémú ehníííñevu.

29 Ehdúhjáa dibye nééneri íllure iúllévenúne ɨ́jtsámeíllé ɨɨná nééiyóné ehdu dibye nééneri. 30 Árónáacáhjáa neebe díílleke:

—Díhllityédíñe. Muurá Píívyéébe uke tujkéveelléhi. 31 Ahdícyane ú éévaáhi. Aane u tsɨ́ɨ́máváábeke ú meménuú Jetsóodívu. 32 Aabe ɨ́htsútuube íjcyaá Páñétúejpi Píívyéébé Hajchi íjcyaábe. Ááábeke Píívyéébe ávyéjújtsoó dííbyé ɨhdé múnáajpíi Dabíiúvuke iávyéjujtsódu. 33 Aabe ijraéémú avyéjuube íjcyaá múijyú cápáyóóvéityuúbe.

34 Ehdúhjáa dibye nééénéllii diille Maaríá néé dííbyeke:

—¿Aca muhdú ó éévaá wájpiima o íjcyállejɨ́ɨ́vari?

35 Ááénélliihyéhjáa neébe:

—Muurá ihdyu ɨ́htsútuube Píívyéébere Íapííchoj tééveri ehdu úúma méénuúhi. Ááénéllii diibye u tsɨ́ɨ́mávaabe dííbyé Hajchíyé íjcyaáhi. 36 Téhdure muurá dííelle Eritsabéé tsɨ́ɨ́mávaá tsáápiikye tsúúca kéémelléjuco íjcyárolle. Tsúúca muurá 6 nuhbávájuco dille éévane ajchíbá íjcyárolle. 37 Tsá muurá ɨɨná Píívyéébedívú túhuutúne. Páneere piivyéteébe.

38 Ááénélliihyéhjáa Maaríá nééhií:

—Muurá dííbyeke ó ɨ́ɨ́cúvehíjcyáhi. Aabe ihdyu óvíi eene oke u néhdu óóma meenúhi. Ehdúhjáa dille nétsihdyu ílluréjuco níjkyéjɨ múnáájpi pééneé.

Maaríá Eritsabéeke ááhɨvéne

39 Átsihdyúhjáa ɨ́ɨ́cúiye múhdúj coojɨ́vatúrá diille Maaríá péé Jodéá iiñújɨri íjcyáné caméhbáuri íjcyácoomívu. 40 Aalléhjáa Tsacaríake iááhɨ́véne

dííbyé taaba Eritsabéeke duurúváhi. 41 Ááné tujkéveríhjyáa diille Eritsabéeke ɨ́jtsɨɨméné vááúmeí íhbáú pañe. Áánáacáhjáa Píívyéébé Apííchó tsúúca dííllé pañe. 42 Aalléhjáa kéévánécoba néé Maaríake:

—Muurá tsijtye walléémú ehníííñevu uke Píívyéébe tujkéveelléhi. Aabe u tsɨ́ɨ́máváábeke ímí pícyoó panévatúre. 43 Aalle ¿muhdú ɨ́dátsohɨ́vállеke oke ú aahɨ́vevá Táavyéjuube Tápájtyetéébé ɨ́jcyáííbyéj tsɨɨju u ɨ́jcyalle? 44 Muurá oke u dúúruváváné tujkéveri tápañe tsɨ́ɨ́mene vááúmeí iímíjyúúvénej pééve. 45 Ahdícyane ihdyu maímijyu u ɨ́jcyane eene uke Píívyéébe tújkevéélléné u cáhcujtsódú ɨ́jcyalle. Muurá ɨ́mɨááné méénúiibye úúma muhdú uke iñéhduú.

46 Ehdúhjáa Eritsabéé néénéllii Maaríá nééhií:

Ávyetáré táɨ́ɨ́búuri ó duurúvá Píívyéébeke. 47 Aabe Tápájtyetétsoobe mítyane oke ímíjyúúvetsó táɨ́ɨ́buu. 48 Muurá íñe dííbyé ɨɨcúve múnáalle ɨ́dátsó o nééróllеke oke ɨ́tsáávеébe. Ahdícyane ícyoocátú pámeere mɨ́amúnaa óhdi ímíjyuuvéhi. 49 Muurá Píívyéébe ɨ́mɨáábé ɨ́htsútuube ɨ́jcyaabe tajtyéévеri meenú ímí tehdújuco. 50 Aabe pámeere mɨ́amúnáadítyú múhdumé dííbyeke ávyejúúllémeke pɨ́aabó diityédí ɨɨ́dáátsóvénema. 51 Muurá ávyétá ɨhtsútú nénehjɨ imyéénúneri mítyájkímyeímyeke núcójpɨ́vétsoóbe. 52 Áhdure ɨ́htsútujte ávyéjujtédítyú íavyéjú idyójtúne ávyéjuutétsoobe ɨ́dáátsóméhjɨkéréjuco. 53 Muurá ɨ́mɨááneríyé tsúúrámeíhíjcyámedívú éhníííñevu bóhówájtsoobe teéne. Áánetu ɨ́htsutúmé ehnéva múnaa téénеríyé tsúúrámeíhijcyámeke tsá dibye ɨ́mɨáánevu ájcutúne. 54-55 Muurá ihñéjté ijraéémú meíjcyámeke ɨɨ́daatsólléne ɨ́hvéjtsótuubéré meke pɨ́ááboíjcyá múijyú nɨ́jkéváityúné éhnéhjáa méɨdé múnáajpi Aavaráaúvuke pámeere ɨ́jtsɨɨménémúháábema iñéhdújuco.

Ehdúhjáa neelle Maaría.

56 Aalléhjáa pápihchúú nuhbává Eritsabéema iíjcyátsihdyu oomí ihjyávu.

Tsojtsó múnáajpi Jóááke tsɨɨju tsɨ́ɨ́mavá́ne.

57 Aanéhjáa Eritsabéé tsúúca ɨtsɨ́ɨ́máváíñe éévé úújetédú tsɨ́ɨ́mavá wájpiíkye. 58 Áijyúhjáa díílle hájkímuma tsijtye téénеri iímíjyúúvéne duurúvá dille tsɨ́ɨ́mavá́né Píívyéébere díílleke pɨ́aabóné iwáájácúnema. 59 Aaméhjáa tsúúca íhyojtsɨ́tú pápihchúúj coojɨ́vájuco ɨ́jcyáábéwúuke íñaméhó nɨ́jcáúemɨ́ɨ́hé kíhdyahɨ́róhi. Áánemáhjáa imíllerómé dííbyéwúuke imyémenúné cááni Tsacaría déjuri. 60 Árónáacáhjáa tsɨɨju nééhií:

—Tsáhaá, Jóáa dííbye méme.

61 Áánélliihyéhjáa nééme díílleke:

—Árónáa tsá teene dídyohjɨ́ba múnáa mémé ɨ́jcyatúne.

62 Ehdúhjáa iñééne cááníkye úbahcyómé dibye imyéménu keená iímíllenévu. 63 Áánélliihyéhjáa cááni Tsacaríá tsíeméné ityáúmeíñetu caatúnú 'Jóáa dííbye mémé ɨ́jcyaáhi' iñééneé. Áánеríhjyáa pámeere ullévenúhi. 64 Áijyúhjáa tsúúca íhjyúvaabe Píívyéébeke duurúváhi. 65 Áánеríhjyáa teene Jodéá iiñújɨ́ caméhbaúne múnaa iúllévenúne úbálléjcatsíhi. 66 Áánemáhjáa Jóáádityu néémeé:

—¿Aca íhya ɨ́ɨ́né ɨhtsútuubéí dííbyéwu? Muurá Píívyéébe ímí dííbyeke ɨjtsúcunúhi.

Píívyéébeke Tsacaríá dúúruváne

67 Aanéhjáa téijyu diibye cáání Tsacaríá Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaabe dííbyeke dúúrúvaabe nééhií:
68 Maímijyu ihdyu mee ijraéémú ávyéjuube Píívyéébe íjcyanej. Muurá meke pɨ́ááboobe mepájtyetéki. 69-70 Muurá ɨ́ɨ́cúve múnáajpi Dabíiúvúj tsɨɨménémúháábedítyú pícyóiibye tsaapi ɨ́htsútuube meke pájtyetétsóíibyeke tsúúcajátújucóo íhjyú uubálle múnáaj tééveri iñéhduú. 71 Aabe meke pájtyetétsoó mémunáadítyu. 72 Muuráhjáa méɨhdé múnáaúvudi ɨ́ɨdáátsóvéne diityéké ɨ́hvéjtsótuube pɨ́aabó muhdú diityéké iñéhdújuco. 73-75 Muuráhjáa téhdure méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvuke ɨ́mɨáánetúré neebe meke mémunáadítyú ipájtyetétsoíñé ɨ́ɨ́nerí íllityétúmé dííbyekéréjuco meɨ́ɨ́cúve múijyú nɨ́jkéváityúne.
76-77 Ehdúhjáa iíhjyúvátsihdyu diibye íllíwúuke neébe:
Ahdícyane uu hájchíwu ú íjcyaá ɨ́htsútuube Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi. Aabe dííbyeéjteke ú ímíbáávyétsoó Ávyéjúúbé ɨhde ditye iwáájácu tsúúca diityé imítyuháñé Píívyéébe diityédí ɨ́ɨdáátsóvéne ábájɨ́ɨveíñé ditye ipájtyetéki. 78 Muurá meke ɨ́ɨdaatsólléne cáámetu wállóóiibye tsáápiikye meéllevu mepájtyetéiñe mééma méénúííbyeke. 79 Aabe muurá waajácútsoó ɨ́mɨájɨjtóvú eene iwágóóóvéíyojɨ́jtóré úráávyehíjcyámé ɨ́dátsó cúúvétsii múu íjcyadu wáájácúratúmé ícyahíjcyámeke. Ehdu muurá ɨ́mɨájɨjtóvú meke waajácútsóiibye tsaímíyé meíjcyaki.
Ehdúhjáa neebe Tsacaría.
80 Aanéhjáa diibye tsɨ́ɨ́mene tsaímíyé píívyeebe ijcyá Píívyéébe ímillédu. Aabéhjáa ícyahíjcyá ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri imúnaa ijraéémú dííbyeke ímíñeúvú wáájácútsihvújuco.

2

Jetsóoke Maaríá tsɨ́ɨ́mavá́ne
(Mt 1.18-25)

1 Áánetúhjáa Maaríá tsúúca tsɨ́ɨ́mávaíñé pɨ́ɨ́hɨ́náa páñétúejpi ávyéjuube Tséétsa Aogójtó táuhbá pámeere imyémeháñé icyáátúnútsámeíki. 2 Téijyúhjáa Tsííriá iiñújɨ́ avyéjuube Tsiréénio íjcyánáa méénútujkénúmé teene páme méméré cáátúnúmeíiñe. 3 Áánélliihyéhjáa pámeere pehíjcyá ímichi íiiñújɨ́ comíñevu imyémeháñé icyáátúnútsoki.
4-5 Aanéhjáa Jotséé diille mewa Maaríá éévállema péé Gariréá iiñújɨ́ Natsaréetu Jodéá iiñújɨri íjcyacóómí Beréevu Dabíiúvúu tsɨ́ɨ́mávámeítsihvu imyémé icyáátúnútso dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe iíjcyánélliíhye. 6 Aanéhjáa tétsii dityétsí íjcyánáa tsúúca Maaríá tsɨ́ɨ́máváíñe éévé úújetéhi. 7 Aalléhjáa tujkénúejpi íjcyáábeke ɨtsɨ́ɨ́máváne wájyámubááneri ɨbɨ́ɨ́jɨ́núúbeke tódsɨjcáró jéémú éébutáwá pañévú kiá dityétsí íjcyáíyotsíí íjcyátúnélliíhye.

Jéémú tehmé múnaa Jetsóoke ááhɨvéne

8-9 Áánáacáhjáa técoomí úníuri tsaate obééjámuke téhmehíjcyámedívú
tépejco níjkyéjɨ múnáajpi bóhówáávéébedítyú Píívyéébé ámɨ́tsaráhcó di-
ityéké ájchúcunúneri mítyane íllityéme. 10 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Méíllityédíñe. Muurá ɨ́mɨá uubállema o tsáá ámúha éllevu pámeere
mítyane ímíjyúúvéíñé uubállema. 11 Muurá tsúúca ámúhá avyéjuube
ámúhakye pájtyetétsóííbyeke tsáápille tsɨ́ɨ́mavá Dabíiúvú coomívu. 12 Aabe
wájyámubááneri bɨ́ɨ́jɨ́númeííbyé jéémú éébutáwá pañe íjcyáábeke ámuha
maájtyúmɨ́netúré méwaajácuú diibyéjuco íjcyane.
13 Áánáacáhjáa diibye níjkyéjɨ múnáájpí úniúvú tsijtye mítyame dííbyé
nahbéjté bóhówaavéhi. Aaméhjáa Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:
14 Maímijyu Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaábej. Muurá íííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa
dibye ímillédú íjcyame tsaímiyéjuco íjcyaíñé ɨɨná diityé hallúrí
íjcyájúcootúme.
15 Aaméhjáa níjkyéjɨ múnaa tsúúca pééné boone diitye jéémú tehméjté
néjcatsíhi:
—Cána bo metsu mepéé Beréevu Píívyéébe meke úúballéné maájtyúmɨki.
16 Ehdúhjáa iñééne ɨ́ɨ́cúi téhullévú pééme ɨ́mɨááné ájtyúmɨté diille
Maaríaa, Jotséee, diibye tsɨ́ɨ́ménéwu jéémú éébutáwá pañe íjcyaábee,
íjcyámeke. 17 Aaméhjáa dííbyeke iájtyúmɨ́ne úúballé níjkyéjɨ múnáajpíi
dííbyéwúudítyú nééneé. 18 Ááneríhjyáa ullévenúme. 19 Aanéhjáa Maaríake
ɨ́ɨ́né imíjyaú pájtyelle tééneri ɨ́tsámeíhijcyáhi. 20 Átsihdyúhjáa diitye jéémú
tehméjté oomí Píívyéébeke ávyéjújtsoméré diityékée tene némeídyújuco
tene íjcyánélliíhye.

Jetsóoke ditye mémenúne

21 Aanéhjáa 8 coojɨ́vá íjcyáábéwúuke íñaméhó nɨ́jcáúemɨ́ɨ́hé kíhdyahɨ́róme.
Átsihvúhjáa dííbyeke meménúmé Jetsóodívú níjkyéjɨ múnáájpíhjyáa
Maaríake dilléi éévátúné ɨhdéjuco néhduú.
22 Téijyúhjáa diille Maaríá ímíbájchómeííñe éévé úújeténéllii pééme
Jerotsaréevu Moitséeúvuj tééveríhjyáa Píívyéébe nééné taúhbaju néhdu
imyéénuki. Áhduréhjáa téijyu Jetsóoke Píívyéébé hójtsɨ́ pañévú pícyoomútsi.
23 Ehdúhjáa meenúmé Píívyéébé taúhbaju íllu néhdújuco: “Tujkénú
paméváré wájpiikye tsɨ́ɨ́mávaabe Píívyéébé wáábyutáábé íjcyaáhi.”
24 Aamútsíhjyáa tsajtyé Maaríá ímíbájchómeííñé hallúvú Píívyéébeke
ɨɨ́ɨ́cúveíñé míítyétsi wahpéjtétsikye dííbyé taúhbaju íllu néhdújuco: “Múu
tóómehémútsíúbake ɨ́júúumútsíúbake tsivá iímíbájchómeíñé ɨɨcúve.”
25 Téijyúhjáa Jerotsaréeri ɨ́mɨáábé íjcyaabe Tsimeóó tsaímíyé Píívyéébe
ímillédú ícyahíjcyaabe ɨ́tsohíjcyá ijraéémuke ímíbáávyétsóiibye tsááiñe.
26 Áábé pañéhjáa Píívyéébé Apííchó íjcyane úúballé dííbyeke dibyéi
dsɨ́jɨ́vétúnáa Píívyéébe wállooíñé meke pájtyetétsóííbyeke. 27 Aabéhjáa
Píívyéébé Apííchóré túkévéjtsóneri pée duurúvajávu. Áánáacáhjáa
Jetsóówúuma tsɨ́ɨ́jumútsí úcaavé tééjá pañévú Píívyéébé taúhbaju néhdújuco
dííbyéwúuke imyéénuki. 28 Áhullévúhjáa diibye Tsimeóó dííbyéwúuke
iíhbúcúne Píívyéébeke dúúrúvaabe nééhií:
29 Ayúju Píívyéébeéj, tsúúca íñe oke ú ájtyúmɨtsó okée u nééénevu
dɨ́ɨ́cúve múnáajpi o íjcyáábeke. Ahdícyane óvíi ílluréjuco o

dsɨ́jɨvéne. 30-31 Tsúúca ó ájtyumɨ́ múúhakye pájtyetétsóííbyeke
pámeere mɨ́amúnáadívú u bóhówáávétsóóbeke. 32 Aabe peetédú
néébe téhdure ijraéémú íjcyátúróné mɨ́amúnáake ɨ́mɨájɨjtóvú
waajácútsoóhi. Áhdure ihñéjté ijraéémuke ávyéjújtsóiíbye.
33 Ehdúhjáa Tsimeóó íhjyúváneri tsɨ́ɨ́jumútsí ullévenúhi. 34 Téhduréhjáa
diityétsí hallúvú pɨáábó táúmeííbyé ímí dityétsí iíjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe
Maaríake:
—Áánúdityu íjcyane muurá mítyame memúnaa ijraéémudítyú éhníííñevu
tútáváváveéhi. Aame íllure dííbyeke ehdɨ́ɨ́válleé ávyejúúlletúme. Árónáa
íjcyaímyé tsaate dííbyeke cáhcujtsóme. 35 Ehdu dííbyeke tene pájtyécooca
waajácúmeíiñe muhdú mɨ́amúnaa tsáápiitsá ɨ́jtsaméí íjcyane. Áijyu teene
páneere u ɨ́ɨ́tene uke tsɨ́ɨ́juke ávyétá kimóhcó pájtyeé dɨ́ɨ́ɨ́búutu. Ehdúhjáa
neebe Tsimeóó Maaríake.
36-37 Áhduréhjáa íjcyalle tsáápille kéémelle Atséé dohjɨ́ba múnáajpi
Panoéeúvú ajyúwá Áánaá. Aalléhjáa bádsɨ́jcaja iíjcyácooca ityájɨváábema
ijcyá 7 pijcyábáre. Aanéhjáa tsúúca 84 pijcyábájuco ipííbajyúúvatétsihdyu
íjcyalle tsá ɨ́ɨ́nehíjcyatú duurúvájatu. Paíjyuváréhjáa Píívyéébeke
dúúrúvalléré ihjyúvahíjcyá dííbyema. Tsáijyúhjáa áwahíjcyalle majcho
dííbyema iíhjyúvácoóca. Aalléhjáa Píívyéébere túkévéjtsóneri ɨ́hdéjuco
ɨɨná pájtyeíñé úúbállehíjcyalle tétsihvu itsáane duurúvá Píívyéébeke.
38 Ááné boonéhjáa úúbállelle Jetsóó Mépájtyetétsoobe íjcyájucóóné pámeere
Jerotsarée múnaa ipájtyetéiñe ɨ́tsohíjcyámeke.

Natsaréevu ditye óómiñe

39 Ehdúhjáa Píívyéébé taúhbaju néhdu Jetsóój tsɨɨjúmútsí imyéénúné
boone oomí Gariréá iiñújɨvu íhcyóómi Natsaréevu. 40 Aanéhjáa Jetsóó
Píívyéébé pɨáábójú pañe tsaímíyé píívyeebe panéváré waajácúhi.

Duurúvájá pañe Jetsóó íjcyane

41-42 Aabéhjáa tsúúca 12 pijcyábá íjcyáábema tsɨ́ɨ́jumútsí péé Jerotsaréevu
pajtyété wañéhjɨvu ténevá pijcyábádú ipyéhijcyádújuco. 43 Aanéhjáa
tééné pajtyétavu diityétsidítyú coévaabe Jerotsaréevu dityétsí wáájácútúné
hallúri. 44 Ɨjtsúcunúmútsíhjyáa dibye péjucóóné tsaatéma. Áánemáhjáa
tsájcoojɨ́juco ipyééróne néhcóromútsí dííbyeke imúnáá pañe. Téhduréhjáa
tsijtye iwáájácúmé pañe néhcóromútsi. 45 Árónemáhjáa tsiiñe óómimútsí
Jerotsaréevu dííbye néhcovu.
46 Aamútsíhjyáa ájtyumɨ́ 3 coojɨ́vatu duurúvájá pañe taúhbájú
uwáábojtéj pɨɨne ácuúcunúúbé ditye íhjyúvájcatsíñé lléébúcunúhíjcyáábeke.
Aabéhjáa téhdure díllohíjcyá íicyánéjcutu diityéke. 47 Ááneríhjyáa ávyeta
ullévenúmé muhdú kémúúbejɨ́ɨva wáájácúneri. Téhduréhjáa dííbyeke
ditye díllone dibye áñúcuhíjcyáneri ullévenúme. 48 Áhduréhjáa tsɨ́ɨ́jumútsí
dííbyeke iájtyúmɨ́ne ullévenúhi. Áábekéhjáa tsɨɨju nééhií:
—Llíhij, ¿aca ɨ́veekí ehdu múhtsikye ú dárɨɨvéhi? Muurá muhtsi
díícyáánidyu néébema uke ménéhcohíjcyá tsíñehjɨ́réjuco ɨ́jtsámeímútsíye.
49 Áánélliihyéhjáa neebe diityétsikye:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨvane oke ámuhtsi ménéhcohíjcyáhi? ¿Aca tsá ámuhtsi
mewáájácutú Llihíyó wákimyéiyi o íjcyaídyújuco o íjcyane?

50 Ehdúhjáa diityétsikye dibye nééne tsá dityétsí wáájácutú ɨɨná
iñééiyóné ehdu dibye nééneé.
51 Aabéhjáa botsíi diityétsima oomí Natsaréevu. Aabéhjáa ícyahíjcyá
tsaímíyé diityétsima muhdú dityétsí ímillédu. Aanéhjáa imíwu tsɨɨju
ɨɨ́jtsúcunúneri ɨ́tsámeíhijcyáhi. 52 Aabéhjáa tsúúca kéémévеebe mítyanéjuco
wáájacúúbeke ímí Píívyéébe ɨ́jtsúcunúúbeke téhdure mɨ́amúnaa ímí
ɨjtsúcunúhi.

3

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Ja 1.19-28)

1 Téijyúhjáa 15 pijcyábájuco Tibéério páñétúejpi ávyéjuube íjcyánáa
Póótsio Piráátó Jodéá iiñújɨ́ avyéjuúbe. Áánetúhjáa Heróódé Gariréá
iiñújɨ́ avyéjuúbe. Áánetúhjáa íñahbe Perípé Itoréaa, Taraconíítee, íjcyáné
iñújɨ́ɨ́cú avyéjuúbe. Áánetúhjáa Ritsaníá Abiríníá iiñújɨ́ avyéjuúbe.
2 Áánetúhjáa Anáama Caipáamútsí páñétúejtétsí llúúvájté avyéjujtétsi.
Téijyúhjáa Tsacaríá hajchi Jóáa ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyáábeke
Píívyéébe néé dibye iúwááboki. 3 Ahdújucóhjáa dibye úwáábоobéré
péhijcyáné patsɨ́hjɨvá múnáakéré Joodáá úníuri íjcyáné iñújɨ́ɨ́ne múnáake.
Nehíjcyaabéhjáa ditye íimítyuháñé ɨ́ɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco
ɨɨ́búwáávéne itsójtsótsámeí Píívyéébe diityédí ɨɨ́dáátsóvéne diityé imítyú
íllurеjuco iábájɨ́ɨ́veki. 4 Ehdúhjáa Jóáa úwáábohíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáajpi Itsaíaúvú íllu néhdújuco:

Mélléeboó ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyaabe keeváwu íllu úwaabóne:
"Méímibáávyé ímítyú ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha
meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumɨ́vaki. 5 Méímibáávyé ámúhá ɨ́jtsaméí
éhne múúne juuva nehníwu nénéhjɨri pééroju meímíbájchoju
ímí tsatújkevéréjuco íjcyadu. 6 Muurá Píívyéébe wálloó meke
pájtyetétsóííbyeke pámeere mɨ́amúnaa iájtyúmɨki."

7 Ehdúhjáa Jóáa úwáábohíjcyánéllii tsaate peecútéré dííbyedívú
itsójtsótsámeí tsáámeke neébe:

—¡Ávyeta mɨ́a ííñimyémúeméjté ámuúha! ¿Múha ámúhakye néé peecútéré
ámuha metsójtsótsámeíñeri mepállójcóiyóné Píívyéébe meke méimítyuháñé
hallútú ɨ́cúbáhraíñé méúmɨ́wari íjcyánetu? 8 Tujkénúi méuujétsó ɨmɨááné
Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ámuha meɨ́búwaavéné mewáájácu ɨmɨááné
tehdújuco ámuha meíjcyane. Tsá ámuha menémeíítyuró Aavaráaúvúj
tsɨɨménémúhaabe ámuha meíjcyánéllii ɨɨná ámúhakye pájtyéityúne. Muurá
íñe néwayúúné íjcyárónetu Píívyéébe ípívyéjtsóiyá tsijtye Aavaráaúvúj
tsɨɨménémúháábeke. 9 Aabe muurá téhmehíjcyá ímítyúmeke iwáágóoíñé
éhne múúne tsaapi ibájtsotu ímiñe néévátuhéhjɨ́ úwáájɨri iíllóne cóvajtsódu.

10 Ehdúhjáa dibye nééénéllii tsaate néé dííbyeke:

—¿Aanéhaca muhdú muha méíjcyáiyáhi?

11 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Wájyamúúvámé ájcúiyá tsájaavu tsaate wájyamúúvátúmeke. Áhdure
majchómá íjcyame ájcúiyá imájchoma íjcyátúmeke. Ehdúhjáa neebe di-
ityéke.

12 Téhduréhjáa tsaate ávyéjúúbé wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé
itsójtsótsámeí dííbye éllevu ipyééne néé dííbyeke:
—Uwáábooóbej, ¿aca muhdú muha méíjcyáiyá ímí Píívyéébema meíjcyaki?
13 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsá ííñújí avyéjúúbé taúhbaju nééné ehníííñevu ámuha
maáhdótsohíjcyáítyuró míamúnáake.
14 Áhduréhjáa tsaate tsodáhómú néé dííbyeke:
—¿Ácooca muha muhdú méíjcyáiyáhi?
Áánélliihyéhjáa idyé neébe:
—Tsá tsaaté éhné peecútéré ámuha medótúcuhíjcyáítyuróne. Áhdure tsá
tsaaté hallúvú ámuha maállíítyuróne. Áhdure ámúhakye múhduná ditye
ámúhá wákimyéí áhdone múu ímí ijtsúcunú tehdújuco.
15 Ehdúhjáa diityéké Jóáa nénéllii dííbyedítyú míamúnaa íjtsámeí tsáijyu
múu diibyéjuco míamúnáake pájtyetétsóiibye dibye íjcyane. 16 Árónáacáhjáa
neebe diityéke:
—Muurá ihdyu ámúhakye ó tsótsohíjcyá nújpácyori. Áánetu íjcyaabe tsijpi
táhboone úwáábóiibye táehníííñevu íhtsútuube íjcyáábeke íjtyúhápáájíubáré o
tácóriúcu dííbyedívú o píihívéítyúroóbe. Diibye ihdyu ímiááné cáhcújtsómé
pañévú pícyoó Píívyéébé Apííicho. Áánetu cáhcújtsótúmeke cúújúwá pañévú
waagóóiibye. 17 Muurá dówajcáróváiibye ímítyúmedítyú ímiááméke éhne
múúne biivá pañétú tríígo meújcune maááhívetsódu. Muurá ímiááméke
iújcúne ímítyúmeke waagóóiibye cúújuwa múijyú áábatéítyúwá pañévú
éhne múúne tríígo néévá meújcúné boone téhiibájí biivámá mecóvajtsódu.
18 Ehdúhjáa Jóáa ímiáájú úwáábohíjcyá míamúnáake. 19 Aabéhjáa
ávyéjuube Heróódeke néé íveekí ímíñejíí íñahbe Perípé táábake dibye
táábaváne. Téhduréhjáa neebe dibye tsíñehji ímityúné méénuhíjcyáne.
20 Ehdúhjáa Jóáa úwaabóné illéébóíyótsihvu íllure dííbyedívú tééné hallútú
cuvéhoojánútsoóbe. Ááneríhjyáa éhníííñevúré ímityúné méénuúbe.

Jetsóó tsójtsótsámeíñe
(Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

21 Aanéhjáa Jóáa míamúnáake tsótsohíjcyáábedívú téhdure Jetsóó
tsójtsótsámeíhi. Aabéhjáa Jetsóó Píívyéébema íhjyúvánáa cáámetu dííbyé
Apííchó íjuuúdú bóhówaavéné niityé dííbyedívu. 22 Áánáacáhjáa Píívyéébe
néé cáámetu:
—Uu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

Jetsóó ihdé múnáaúvu
(Mt 1.1-17)

23 Aanéhjáa Jetsóó 30 pijcyábá íjcyaabe botsíi tujkénú íwákimyéi.
Aabéhjáa tene némeíhijcyádú Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Eríí ha-
jchi. 24 Áánetúhjáa Eríí Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí ha-
jchi. Áánetúhjáa Revíí Méékí hajchi. Áánetúhjáa Mééki Jááná hajchi.
Áánetúhjáa Jáána tsijpi Jotséé hajchi. 25 Áánetúhjáa Jotséé Matatíá ha-
jchi. Áánetúhjáa Matatíá Amóó hajchi. Áánetúhjáa Amóó Naóó ha-
jchi. Áánetúhjáa Naóó Éérí hajchi. Áánetúhjáa Ééri Nagáí hajchi.

26 Áánetúhjáa Nagáí Máá hajchi. Áánetúhjáa Máa tsijpi Matatíá ha-
jchi. Áánetúhjáa Matatíá Tsemeíí hajchi. Áánetúhjáa Tsemeíí Jotséé
hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jodáá hajchi. 27 Áánetúhjáa Jodáá Joanáá
hajchi. Áánetúhjáa Joanáá Réétsá hajchi. Áánetúhjáa Réétsa Tsorobabéé
hajchi. Áánetúhjáa Tsorobabéé Tsaratiéé hajchi. Áánetúhjáa Tsaratiéé
Néérí hajchi. 28 Áánetúhjáa Nééri Méékí hajchi. Áánetúhjáa Mééki Áádí
hajchi. Áánetúhjáa Áádi Cotsáá hajchi. Áánetúhjáa Cotsáá Emodáá
hajchi. Áánetúhjáa Emodáá Ééré hajchi. 29 Áánetúhjáa Éére Jotsoéé
hajchi. Áánetúhjáa Jotsoéé Erietséé hajchi. Áánetúhjáa Erietséé Jorií
hajchi. Áánetúhjáa Jorií Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí ha-
jchi. 30 Áánetúhjáa Revíí Tsimeóó hajchi. Áánetúhjáa Tsimeóó Jodáá
hajchi. Áánetúhjáa Jodáá Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jonáá hajchi.
Áánetúhjáa Jonáá Eriakíí hajchi. 31 Áánetúhjáa Eriakíí Meréá hajchi.
Áánetúhjáa Meréá Maináá hajchi. Áánetúhjáa Maináá Matátá hajchi.
Áánetúhjáa Matátá Natáá hajchi. 32 Áánetúhjáa Natáá Dabíí hajchi.
Áánetúhjáa Dabíí Itsaíí hajchi. Áánetúhjáa Itsaíí Obéé hajchi. Áánetúhjáa
Obéé Bóó hajchi. Áánetúhjáa Bóo Tsamóó hajchi. Áánetúhjáa Tsamóó
Naatsóó hajchi. 33 Áánetúhjáa Naatsóó Aminadáá hajchi. Áánetúhjáa
Aminadáá Aráá hajchi. Áánetúhjáa Aráá Ejróó hajchi. Áánetúhjáa Ejróó
Pááré hajchi. Áánetúhjáa Pááre Jodáá hajchi. 34 Áánetúhjáa Jodáá Jacóóbó
hajchi. Áánetúhjáa Jacóóbó Itsáá hajchi. Áánetúhjáa Itsáá Aavaráá
hajchi. Áánetúhjáa Aavaráá Taréé hajchi. Áánetúhjáa Taréé Nacóó
hajchi. 35 Áánetúhjáa Nacóó Tseróó hajchi. Áánetúhjáa Tseróó Ragáó
hajchi. Áánetúhjáa Ragáó Perééké hajchi. Áánetúhjáa Perééké Hebéé
hajchi. Áánetúhjáa Hebéé Tsáárá hajchi. 36 Áánetúhjáa Tsáára Cainná
hajchi. Áánetúhjáa Cainná Apatsáá hajchi. Áánetúhjáa Apatsáá Tséé
hajchi. Áánetúhjáa Tsée Noéé hajchi. Áánetúhjáa Noéé Raméé hajchi.
37 Áánetúhjáa Raméé Matotsaréé hajchi. Áánetúhjáa Matotsaréé Enóó
hajchi. Áánetúhjáa Enóó Jaréé hajchi. Áánetúhjáa Jaréé Mararéé hajchi.
Áánetúhjáa Mararéé Cainná hajchi. 38 Áánetúhjáa Cainná Enóó hajchi.
Áánetúhjáa Enóó Tsééte hajchi. Áánetúhjáa Tsééte Adáá hajchi. Aabéhjáa
diibye Adáake Píívyéébe ípívyéjtsó tujkénú ííñúbatúre.

4

Jetsóoke Naavéné mávárijchóne
(Mt 4.1-11; Mc 1.12-13)

1 Aanéhjáa Jetsóó pañe Píívyéébé Apíichó íjcyaabe Joodáatu óómííbyeke
téénere tsajtyé ííinéubá píívyétúné iiñújɨvu. 2 Áhullévúhjáa Naavéné
mávárijchó dííbyeke. Áijyúhjáa 40 coojɨvájuco májchótuube téhulle íjcyaabe
ajyábáávatéhi. 3 Áábekéhjáa diibye Naavéné nééhií:
—Bo íɨmɨááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho
dípívyéjtsóne majchoj.
4 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tsá apááñéré majchó
tájpí meíjcyatúne.”

5 Ehdúhjáa Jetsóó nééné boonétú dííbyeke tsajtyéébé cáméhbaúvu.
Átsihdyúhjáa úújétsoobe páneere íííñújɨ avyéjuvu. 6-7 Áánemáhjáa neebe
dííbyeke:
—Íñe páneevúré uke ó ájcuú u mɨ́móúúvéne oke u dúúrúváhajchííjyu.
Muurá tahñe páneere íñe imíwu nééne ɨ́htsútunéhjɨ́ íjcyane. Áánevu muurá
o ímíllémeke ó ájcúiyáhi.
8 Áánélliihyéhjáa idyé neebe Jetsóó dííbyeke:
—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Máavyéjuube
Mépiivyéébekéré medúúrúváábeke méɨ́ɨ́cúvéiyáhi.”
9 Ááné boonétúhjáa idyé dííbyeke tsajtyéébé Jerotsaréevu. Áánemáhjáa
duurúvájá hallúvú cáámevu itsájtyéébeke neébe:
—Áyu cána ɨ́mɨááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdyu cátsiñíívyé
baavújuco. 10-11 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Píívyéébe wálloó níjkyéjɨ múnáake uke ditye ityéhme ɨɨná uke ipájtyétuki.
Aabe tsá ɨ́ɨ́néúbatú u wápújúúvéityúne.
12 Ehdúhjáa Naavéné Jetsóoke nééné́llii neébe:
—Téhdure muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tsá Máavyéjuube
Píívyéébeke memávárijchóityúne.”
13 Aanéhjáa tsiiñe imávárijchóiyóné ipíívyetéjúcóótúnéllii íllurejuco dibye
ɨ́hvéjtsoíñúné dííbyeke.

Jetsóó úwáábótujkénúné Gariréá iiñújɨ múnáadítyu
(Mt 4.12-17; Mc 1.14-15)

14 Átsihdyúhjáa óómiibye Jetsóó Gariréá iiñújɨvu Píívyéébé Apííchó dííbyé
pañe íjcyaábe. Áijyúhjáa dibye méénúné uubállé tsújaavé páneere tééné
iiñújɨri. 15 Aabéhjáa tééné iiñújɨri íjcyáné pihcyáávejááneri úwáábóobéré
péhíjcyáábeke duurúvahíjcyáme.

Jetsóó Natsaréri úwaabóne
(Mt 13.53-58; Mc 6.1-6)

16-17 Átsihdyúhjáa peebe Natsaréevu ípyée ipíívyécoomívu. Aabéhjáa
imyéénuhíjcyádú wáyeéévejcóójɨ́ pihcyáávéjá pañévú eevé Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi Itsaíaúvú waajácúhaamɨ́vú ditye ájcuháámɨ. Íllúhjáa
dibye éévetsíí nééhií:
18 Píívyéébé Apííchó óóma ijcyáhi. Aabe oke picyóó ɨ́mɨájɨ́jtó
wáájácútúmeke o úúbálleki. Muurá ɨ́dátsó ícyahíjcyámé ímítyúnéhjɨ́
pañe éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu ɨ́cubáhrajte. Áánetu diityéké
ó ijchívyétsoóhi. 19 Áámeke ó úúbálleé Píívyéébe diityémá ditye
pájtyetéiñe méénune.
20 Ehdúhjáa nétsii iéévéné boone téhaamɨ́vú tééjá wákimyéi múnáájpikye
iájcúne ácúúveébe. Áábedívúhjáa pámeere tééjá pañe íjcyame ullévenúhi.
21 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Ehdúu Píívyéébe íwaajácúháámɨtu nééne éévé tsúúca úújetéhi. Aane
muurá tsúúca ámuha mélleebó o éévene.
22 Ehdúhjáa Jetsóó diityéké nééne pámeere ímí ɨjtsúcunúhi. Aaméhjáa
iúllévenúne néjcatsíhi:
—¿Aca tsá éhne áánu Jotséé hajchi íjcyatúne?
23 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Behtyu ámuha oke méneéhi: “Taabóóbé u íjcyaabe bo uure táábomeíj.” Ehdu muurá ámuha méneé íllu ámuha oke menééiyóne: “Capenaóó cóómiyíi méénúráityúronéhjɨ́ u méénuhíjcyádú cána meenu ícyoomíyí awáá úpée u píívyécóómiyi.”

24 Átsihdyúhjáa tsiiñe neébe:

—Cáhawáá ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néékií: Tsá muurá cáábyekéikyé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadityú íiiñújɨ múnaa ávyejúúlléityuróne. 25 Muuráhjáa ijraéémú pañe mítyame pííbájyujte walléémú íjcyará Eríaúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyácoóca. Téijyúu ájyaba tééné iiñújɨri 3 pijcyábáj pɨɨnévú daarɨ íjcyánáaáca. 26 Árónáacáa tsá Píívyéébe wállootú Eríaúvuke diityé éllevu dibyée diityéké nééne ditye lléébóityuróné iwáájácúnema. Áánemáa wálloobe Tsidóó iiñújɨri íjcyacóómí Tsaréétari íjcyáné piibájyúlle éllevúré dííbyeke. 27 Téhdurée ijcyámé mítyame íjpí chajááveri chémeme Eritséoúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáijyu. Árómedítyúu tsá tsáápíuba bóhɨ́ɨ́tsámeítyúne. Apáábyérée Tsííriá iiñújɨ múnáajpi Naamáá bóhɨ́ɨ́tsámeí Eritséodívú ípyée icyáhcujtsódújuco íjcyaábe.

28 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu cayóbáávatémé pámeere pihcyáávéjá pañe íjcyame. 29 Áánemáhjáa dííbyeke ijchívyetsómé técoomi íjcyáné caméhbáutu dííbyeke iwáá́oroki. 30 Árónáacáhjáa múijyúrá péjúcoóbe.

Tsáápí pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mc 1.21-28)

31 Aabéhjáa péé Gariréá iiñújɨri íjcyacóómí Capenaóovu. Átsíi múnáakéhjáa úwááboobe wáyeéévejcóójɨ. 32 Aaméhjáa ullévenúhijcyá muhdícyánéjcurí tujkévéwu dibye úwáábóneri.

33 Áijyúhjáa íjcyaabe tsaapi tétsihyi pihcyáávéjá pañe naavéné ípañe íjcyaábe.

34 Aabéhjáa kéévánécoba nééhií:

—¡Jetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u íjcyaábej! ¿ɨ́veekí múúhakye ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá múúhakye ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ɨ́mɨáábé Píívyéébé Hajchi u íjcyane.

35 Ehdúhjáa naavéné dííbyé pañétú íhjyúvánéllii Jetsóó néé dííbyeke:

—¡Cúúvéhulléré diícya! ¡Díjchivye áádí pañétu!

Ahdújucóhjáa dibye íjchivyéné diityéj pɨɨnévú ɨɨ́jcaáyóóbedítyú dííbyeke tútávájtsótuubére. 36 Áánerí́hjyáa pámeere iúllévénúne néjcatsíhi:

—¿Aca múhdutú dibye néhdújuco naavémú íchívyehíjcyáné tsaaté pañétu?

37 Ehdúhjáa dibye méénuhíjcyáné uubállé tsújaavé pámeere tééné iiñújɨ múnáadívu.

Péédoró báábeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 8.14-15; Mc 1.29-31)

38 Aanéhjáa pihcyáávéjá pañétú iíjchivyédú Jetsóó péé ímamyémuma Tsimóo jávu. Áánáacáhjáa dííbyé baabe áíívyeri chéménéllii dííbyeke nééme dibye ibóhɨ́ɨ́tsoki. 39 Ahdújucóhjáa dibye teene cheme úhbánetu díílleke tene pájtyene. Aalléhjáa ibóhɨ́ɨ́ne diityéké májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 8.16-17; Mc 1.32-34)

40 Áijyúhjáa meííjyunúrónáa tsívahíjcyámé páhduváré nééne chémeri
chémémehjike dííbye éllevu. Áámekéhjáa idyócárájcóneri bóhíítsohíjcyaábe.
41 Aanéhjáa tsaaté pañétú dibye naavémuke íjchívyetsómé nehíjcyáhi:
—Uu muurá Píívyéébé Hajchi.
Waajácúméhjáa ímiááné diibyéjuco Pájtyetétsoobe dibye íjcyane.
Áámekéhjáa neebe tsiiñe ditye tehdu iíhjyuvájúcóótuki.

Jetsóó úwaabóné pahúlleváré Gariréá iiñújí pañe
(Mc 1.35-39)

42 Aanéhjáa tsitsíívevu Jetsóó péé técoomítyú tsiéllevu múubárá
íjcyátúhullévu. Árónáacáhjáa míamúnaa néhcoméré pééme úújeté
dííbyedívu. Aaméhjáa wájyurá dííbyeke dibyéi ipyéétu diityédítyu.
43 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Árónáa ó imíllé téhdure tsícyoomíji múnáake o úúballéné Píívyéébé
avyéjutu íjcyáné uwááboju. Muuráhjáa téénéllii Píívyéébe oke wallóóhií.
44 Ahdújucóhjáa dibye úwáábooberé péhijcyáné Gariréá iiñújiri pih-
cyáávejááné pañe.

5

Mítyane amómeke ditye újcune
(Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)

1 Tsáijyúhjáa Jetsóó Genetsaréé unéú úníuri íjcyánáa mítyane míamúnaa
dííbyedívú píhcyaavé Píívyéébé uwááboju illéébúcunúné iímíllénema.
2 Áánáacáhjáa ájtyúmiibe míneecu íévemíícú tééú úníuri cátsuhjúcunúmíícú
témíícú aabájajtéhjáa ítsinúcoohóné iñíjtyu íjchívyéné boonéemíícu.
3-4 Aanéhjáa Tsimóo éhmí pañévú iúcáávéne neebe ditye áyánéwu dííbyeke
píínéehívú icyátújcaáyoki. Aabéhjáa téémí pañétú diityéké iúwáábótsihdyu
néé Tsimóoke:
—Áyu cána íllurájuco ípañétsíí métsinúútej.
5 Áánélliihyéhjáa Tsimóó néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ávyetáne pécóhajchótá muha metsínuurómé tsá meújcutú
tsáápíúbake. Árónáa ihdyu u néénéllii tsiiñe muha métsínuúhi.
6 Ahdújucóhjáa tsínuume mítyane újcune amómeke. Ávyetáhjáa
tsínucóóhó íllurájuco móhtobáné diityé padúúcuri. 7 Áánélliihyéhjáa
íhyójtsíneri bómihcómé íñahbéjté íhdyúémiri íjcyámeke ditye ipíááboteki.
Ahdújucóhjáa pééméma ditye íjchívyetsóne. Aanéhjáa ávyeta ihmíéécú
buúúvetu. 8 Ááneríhjyáa diibye Tsimóo Pééduro iúllévenúne Jetsóó lliiñévú
imímóúúvéne nééhií:
—Ávyéjuúbej, ímítyuube o íjcyaabe tsá díúníuri o íjcyáítyuróne.
9 Ehdúhjáa neebe ávyétá mityáné amómeke iújcúneri iúllévenúnema.
10 Téhduréhjáa íñahbéjtétsí Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsi
ullévenú tééneri. Árónáacáhjáa Jetsóó néé Tsimóoke:
—Tsájúréévedíñe. Muurá íñe amómé lliiñája múnáajpi u ícyahíjcyaabe
ícyoocátú míamúnáakéréjuco Píívyéébé icyánejcúvú u íbúwáávétsoíñe.
11 Áánélliihyéhjáa icyátsúúvétsihvúré páneere iíhvéjtsóne Jetsóomáyéjuco
ditye pééneé.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

12 Aabéhjáa Jetsóó tsácoomíyí íjcyánáa tsaapi íjpi chájááveebe tsáábe
dííbyeke iájtyúmɨ́ɨ́bé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhɨɨtsóne?
13 Áánélliihyéhjáa Jetsóó dííbyeke dócárájcoobéré nééhií:
—Mu ihdyu tehdújucoj.
Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca bóhɨ́ɨbe. 14 Áábekéhjáa boíjcyuube
dibye muucá iúúbállétu muhdú ibóhɨ́ɨne. Neebéhjáa dííbyeke:
Tsapéhdúré llúúváábe éllevu pééne dííbyedívú dúhjétsámeítyeco. Ááne
Moitséeúvúu néhdu Píívyéébeke tsíeméneri ú ɨ́ɨ́cúveé téénetu mɨ́amúnaa
iwáájácu u bóhɨ́jucóóne.
15 Ehdúhjáa dibye néérónáa tsúúca pámeere tééné uubállé waajácúhi.
Áánélliihyéhjáa mítyane mɨ́amúnaa píhcyáávehíjcyá dííbyé uwáábovu dibye
diityéké ibóhɨ́ɨ́tso ditye chéméméhjɨtu. 16 Árónáacáhjáa diityédítyú múha
íjcyátúhullévú péhíjcyaabe Píívyéébema iíhjyúvaki.

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

17 Aabéhjáa Jetsóó tsáijyu úwáábohíjcyánáa ijcyámé tétsihyi
paritséómuma taúhbájú uwáábojte Garirréaa, Jodéaa, íjcyáné iñújɨ́ɨ́cutu
pahúllevátú tsáámeé. Áhduréhjáa ijcyámé tsaate Jerotsaréetu tsáámeé.
Aaméhjáa ɨ́ɨ́ténáa Jetsóó Píívyéébé ɨhnáhoori bóhɨ́ɨ́tsohíjcyá chéméméhjɨke.
18 Áánáacáhjáa tsaate tsivá ɨ́ɨ́botárí íjpi vááúmeítyúúbeke. Áábekéhjáa
imíllerómé Jetsóó tsájá pañe íjcyáábe éllevu itsájtyene. 19 Árónáacáhjáa tsá
ditye píívyetétú múhdutú iúcáávéiyóné mítyane mɨ́amúnaa íjcyánélliíhye.
Áánélliihyéhjáa cáámevu iñéríívyéne dííbyé tujkévetu idyóhejúróhéjutu
niityétsómé dííbyeke mɨ́amúnááj pɨɨnévu. 20 Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné
iwáájácúne neebe Jetsóó dííbyeke:
—Muúbej, tsúúca úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú ó ábájɨɨvéhi.
21 Ehdúhjáa Jetsóó nééne taúhbájú uwáábojtémá paritséómú illéébóne
néjcatsíhi:
—¿Muubáami aabye ɨ́veekí ímityúné ihjyúvá Píívyéébe ímí
ɨ́jtsúcunúnejɨ́ɨ́vari? Tsá muurá mɨ́amúnáá imítyuháñé mewáágóóityuróne.
Apáábyéré ihdyu Píívyéébe piivyété teene iwáágoóne.
22 Ehdúhjáa ditye néjcatsíñé Jetsóó iwáájácúne néé diityéke.
—¿Aca ɨ́veekí ehdu ámuha méɨ́jtsámeíhi? 23 Áánerá ó piivyété
mɨ́amúnáadi o ɨ́dáátsóvéne diityé imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne.
Áánéllii ó piivyété áánúke o nééneé: “Úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú úúma
ó ímíbajchóhi.” Áhdure ó piivyété o nééneé: “Dímíjpyeténe dipye.”
24 Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumɨ́ Mɨ́amúnáájpidívúu o
ípívyéévéebe muhdú o méénune.
Ehdúhjáa iñééne diibye íjpi vááúmeítyúúbeke neébe:
—Dímíjpyeténe eene dɨ́ɨ́hbotámá dipye dihjyávu.

25 Ehdúhjáa Jetsóó néénemáyé diityéj pɨɨnétú iíjyócúúvéne péjúcoobe
ihjyávú Píívyéébeke dúúrúvaabére. 26 Ááneríhjyáa pámeere tétsihyi íjcyame
iúllévenúne téhdure duurúvá Píívyéébeke. Aaméhjáa itsájúréévéne nééhií:
—¿Aca muhdú aabye meke ullévenútsóhi?

Revíikye Jetsóó újcune
(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)

27 Átsihdyúhjáa péébe Jetsóó ájtyúmɨté Revíikye ííñújɨ́ avyéjúúbé
wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke iáhdótsohíjcyátsihyi ácuúcunúúbeke. Áábekéhjáa neébe:
—Muúbej, ookéréjuco duráávye.

28 Ahdújucóhjáa dibye páneere imyéénuhíjcyáné ɨ́ɨhvéjtsóne
dííbyemáyéjuco pééneé.

29 Aabéhjáa Jetsóoma wáñehjɨ́vaté ihjyávu. Áánevúhjáa dibye míñutsómé
mítyame tsáá tsijtye ííñújɨ́ ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨ́dsɨ́ ahdótso
múnaa. Áhduréhjáa tsíjtyehjɨ ijcyá tétsihyi diityéma. 30 Áánélliihyéhjáa
paritséómú taúhbájú uwáábojtémá néé dííbyé mamyémuke:
—¿Aca ɨ́veekí ámuha ménahbévá aatye ɨ́mɨáámemájɨ́ɨvari?

31 Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:
—Tsá muurá taabóóbé bóhɨɨme tsaímíyé néémeke táábotúne. Muurá
ihdyu chémémekéré tááboóbe. 32 Ahdícyane tsáháa ɨ́mɨááme wáábyú o
tsáátune. Muuráhjáa ímítyúme wáábyú o tsáá diityéké o ímíbáávyétso
Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye ɨ́ɨbúwááveki.

Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)

33 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii nééme dííbyeke:
—¿Aca ɨ́veekí Jóáá mamyémuu, paritséómú mamyémuu, íjcyame tsáijyu
majcho áwahíjcyá Píívyéébema iíhjyúvácoóca? Árónáa muurá dímamyémú
tsá tehdu méénuhíjcyatúne.

34 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—¿Aca tsaatétsí táábávájcatsíñé wañéhjɨvu tsáámeke ámuha majchótú
mááwáchóiyáhi? Ehdu nééne támamyémú tsá majcho áwáítyuró diityémá o
íjcyáné hajchóta. 35 Muurá ihdyu íjcyaíñé diityédítyú o pééiñe. Áijyu ihdyu
óvíi muhdú iñéhajchíí awámye.

36 Ehdúhjáa iñééné boone diityéké úwááboobe nééhií:
—Tsá muurá tene ímityú béhbátu tsúúcáaja wájyamu mepájaabóne.
Muurá íllure éhníííñevu táváajcároba. 37 Áhdure tsá tene ímityú béjpácyo
bííinojpácyó mepícyoone tsúúcáau mɨ́ɨ́héneu cahpáyú pañévu. Muurá
béjpácyo iúhtsáráúúvéneri táváajcó tsúúcáau. Áijyu muurá wágóoovéné
tsanéécújuco bííinojpácyoo, cahpáyuu, íjcyane. 38 Áánéllii béjpácyo
mépañénú bééú pañévúre. 39 Muurá tsúúcáajpácyóré iádone ímillémé tsá
ádóítyuró béjpácyo bííinojpácyo tsúúcáajpácyóré ímí diityédívú nééneélliíhye.
Ehdúhjáa neebe Jetsóó dityéke.

6

Wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó mamyémú majcho újcune
(Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)

1 Aabéhjáa tsáijyu wáyeéévejcóójɨ́ ímamyémuma úmɨhéj pɨɨnétú pájtyénáa
bajtsóháñetu ujcúmé imájchoki. 2 Aanéhjáa paritséómú ɨ́ɨ́ténе néé diityéke:
—¿Aca ɨ́veekí ehdu ámuha mémeenú íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́
meméénúítyurónе?
3 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu iájyabáávaténéllii íñahbéjtema
Dabíiúvú téeméné méénune Píívyéébé waajácúháámɨtu cáátuváne?
4 Muuráhjáa duurúvájá pañévú iúcáávéne imájchóítyuróné Píívyéébé
ɨɨcúvé pááa majchómé apáámyéré llúúvájte máchohíjcyáne.
5 Áhduréhjáa neebe diityéke:
—Muurá íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébé wáábyuta téhdure téjcoojɨ
wáyeéévejcóójɨ.

Tsáápi hójtsɨ́ Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)

6 Tsáijyúhjáa téénere wáyeéévejcóójɨ́ pihcyáávéjá pañévú Jetsóó
úwaabóhi. Áánáacáhjáa tsaapi tsánejcúehójtsɨ́ íhyójtsɨ múhdurá néébe
tétsihyi. 7 Áánélliihyéhjáa taúhbájú uwáábojtémá paritséómú Jetsóodívúré
ɨ́ɨ́tehíjcyá dííbyeke téjcoojɨ dibye bóhɨ́ɨ́tsóhajchíí téénej tééveri ímítyuube
dibye íjcyane iñééroki. 8 Ehdúhjáa ditye ɨ́jtsámeíñé iwáájácúne Jetsóó néé
diibye múhdurá íhyójtsɨ néébeke:
—Muúbej, cána dichaj.
Ahdújucóhjáa dibye pééne dííbye éllevu. 9 Áábedítyúhjáa neebe diityéke:
—Ámúhakye ó dílloó tsane: ¿Aca tsá íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́
mepɨ́áábóítyuró tsaatéké tsíeméné pájtyémeke, mityá méɨ́hvéjtsóiyá ditye
ɨdsɨ́jɨ́vekij?
10 Ehdúhjáa iñééne diityéké ɨ́ɨ́teebéré néé dííbyeke:
—Muúbej, cána ííllevu cujúúvé díhyótsɨɨ́j.
Ahdújucóhjáa dibye cújúúvénemáyé téhojtsɨ́ ímíjpyeténe. 11 Ehdúhjáa
Jetsóó méénune dííbyeke múnáátsohíjcyámé ɨ́ɨ́ténе ávyétá ɨhnáhó
cayóbáávatéhi. Áánemáhjáa pítyácójcatsímyé muhdú dííbyeke imyéénuíñe.

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye iíjcyaki
(Mt 10.1-4; Mc 3.13-19)

12 Téijyúhjáa Jetsóó cáméhbaúvú péébe Píívyéébema ihjyúvápéjcovéhi.
13 Ááné tsɨtsɨ́ɨvevúhjáa pihjyúcuube dííbyema péhíjcyámeke. Áámedítyúhjáa
újcuube 12-meváké páñétúejte ímamyémú íjcyame úwáábomeré
péhíjcyáímyeke. 14-16 Aaméhjáa ílluúme: Tsimóóhjáa íjcyáábeke téhdure
Péédoródívú dibye méménuúbee, íñahbe Aderéee, Jacóóboo, Jóááá,
Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, tsijpi Jacóóbó Apéó hajchii,
cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóódaá, tsijpi Jóóda Ijcarióóté
bóónétúhjáa dííbyedívú méénútsóiíbyee, éhdume.

Jetsóó mítyámeke úwaabóne
(Mt 4.23-25)

17 Aaméhjáa teene cáméhbáutu tsááme wajtsɨ́ ítyujkévétsihvu. Áijyúhjáa
mítyane mɨ́amúnaa Jetsóó uwáábó illéébúcunú tsáácunú pahúllevátú teene
Jodéá iiñújɨtu Jerotsaréetuu, Tíírótuú, Tsidóotuu, íjcyane. Aaméhjáa

tsivá chémémehjɨke dibye ibóhɨ́ɨ́tsoki. 18 Áámedítyúhjáa tsaaté pañe
naavémú íjcyámeke dibye wáágóóné boone tsaímiyéjuco ditye ícyahíjcyáne.
19 Paméváréhjáa chémemehjɨ́ imíllehíjcyará dííbyeke idyómajcóné tsaatéhjáa
dííbyeke idyómájcóneríyé bóhɨhíjcyáné iájtyúmɨ́nélliíhye.

Muhdú nééné mɨ́amúnaa ímí íjcyane
(Mt 5.1-12)

20 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuke ɨ́ɨ́ténе nééhií:
—Maímijyu ihdyu ámuha ɨdáátsóméhjɨúvú menééme meíjcyanej. Muurá
tehdu nééme wáábyuta Píívyéébé avyéju.
21 Maímijyu ámuha meíjcyane dibye ímillédú ámuha meíjcyáíyóneri met-
súúrámeíhijcyáme. Muurá ámúhakye pɨ́ááboobe tehdu ámuha meíjcyaki.
Maímijyu ámuha meíjcyane kímóhcó nénehjɨ ámúhakye pátyehíjcyáme.
Píívyéébe muurá ámúhakye ímíjyúúvetsóhi.
22 Muurá íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeéjté ámuha meíjcyáné
déjúcotu oke cáhcújtsotúmé ámúhakye tsarílleéhi. Aame tsá ámúhakye
lléébóityúne. Ámúhakye átéréejtédí idíllóne nehníwu ihjyúvahíjcyaímyé
ámúhadítyu. Árome ihdyu maímijyu ámuha meíjcyanej. 23 Muuráhjáa
téhdure éíjyuúvú diityé ɨhdé múnáaúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi
ɨ́cúbáhrahíjcyáhi. Ahdu ámúhakye ditye dárɨ́ɨ́véróné pañe óvíi ámuha íllure
méimíjyúúhií. Muurá ámuha meɨ́cúbáhrámeíñe áhdó ɨ́ɨ́né imíjyaú Píívyéébe
ámúhakye pícyoóhi.
24 Áánetu ihdyu ɨ́htsutúmé ehnéva múnaa téénerіyé tsúúrámeíhíjcyámeke
máɨdáátsoju tene pájtyeíñej. Muurá tééneri ditye ímíjyúúveróné nɨjkévaá
diityéma.
25 Ehdu ɨ́ɨ́né imíjyaú panévatúré ícyahíjcyámeke máɨdáátsoju tene
pájtyeíñej. Muurá ɨ́dátsó diityémá nɨjkévaíñé ɨ́ɨ́né imíjyaú ditye
ícyahíjcyaróne. Muurá ímíjyuuri íjcyárómema nɨjkévaíñé kímóóvevúréjuco.
26 Áhdure ditye ávyejúúllehíjcyámeke máɨdáátsoju tene pájtyeíñej. Ehdúu
muurá diityé ɨhdé múnáaúvú iiye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi
díllómeímyeke tsaate ávyéjútsohíjcyáhi.

Meke múnáájtsórómeke mewájyune Jetsóó úwaabóne
(Mt 5.38-48; 7.12)

27 Ahdícyane ámuha oke melléébúcunúmeke o néé ámuha mewájyu
ámúhakye múnáájtsórómeke. Áhdure ámúhakye tsárílléróméke múu
pɨ́aabóhi. 28 Téhdure múu ámúhadítyú ímityúné íhjyúvárómema tsaímíyé
íhjyúváhi. Téhdure ámúhakye áábohíjcyárómé hallúvú múu táúmeí pɨ́áábó
Píívyéébeke. 29 Áhdure tsaate ámúhakye méénúhajchíí tsá múu pɨ́ámeítyúne.
Téhdure ámúhá wajyámú dɨ́ɨ́vane ditye ámúhadítyú újcúhajchíí múu
ɨ́hvejtsó tsiijya ditye itsájtyeki. 30 Áhdure ámúhakye tsíeméné táúmeímyeke
múu ajcúhi. Áhdure tsaate ámúha éhné náníhajchíí tsá múu díllotúne.
31 Áhdure paméváméyé ámuha ímí meíjcyane meímílléhajchíí múu
íicyánéjcutu ɨ́mɨáámeré ijcyáhi.
32 Muurá ámúhakye wájyúmekéré ámuha mewájyúhajchíí tsá ɨ́mɨá wájyú
tene íjcyatúne. Muurá ímítyúné mɨ́amúnaa íjcyarómé téhdure diityéké
wájyúmemáyé wajyújcatsíhi. 33 Téhdure ámúhama ɨ́mɨáámé íjcyámemáyé

ámuha ɨ́mɨáámé meíjcyáhajchíí tsá tene ímityúne. Muurá ímityúmé íjcyarómé tehdu meenúhi. 34 Áhdure ámúhakye tsíeménevu ájcúmekéré tééné cápayóóvéré ámuha maájcúhajchíí tsá tene ímityúne. Muurá ímityúmé íjcyarómé tsaatéké tsíeménevu ajcú ditye ɨpɨ́ámeíkíye. Ahdu tsá múu néétune. 35 Ámúhakye múu néhníllérómeke iwájyúne panévatúré ditye pɨ́htónéhjɨtu pɨ́aabó ditye ámúhakye pɨ́ámeíityúrónáaáca. Ehdu ámuha mepɨ́ááboóhajchíí ɨ́htsútuube Píívyéébej tsɨ́ɨmé ámuha meíjcyame ɨ́ɨné imíjyaú méíjcyaáhi. Muurá Píívyéébe ímityúmé íjcyárómeke ɨ́ɨdaatsólléne pɨ́ááboohíjcyáhi. 36 Ahdícyane óvíi ámuha paméváké́ré meɨ́daatsólléne mépɨ́ááboohíjcyá Méécááni Píívyéébe méénuhíjcyádu.

Tsijtye múhdurá íjcyáneri meíhjyúváityurónе
(Mt 7.1-5)

37 Tsá múu íhjyúvatú tsijtye múhdurá néémedi Píívyéébe ámúhakye iñéétu téhdure ímityúmé ámuha meíjcyane. Tsá múu tsíjtyedi ɨ́cúbáhratú Píívyéébe ámúhadi ɨ́ɨcúbáhrátuki. Téhdure ámúhakye ímityúné tsaate méénuróné múu ɨ́hvejtsó ɨɨná diityéké méénutúméré téhdure Píívyéébe ámúhakye ɨɨná imyéénútuki. 38 Múu pɨ́aabó múhdurá néérómeke téhdure Píívyéébe ámúhakye ɨpɨ́ááboki. Muurá ɨ́mɨáámeke pɨ́ááboóbe. Aabe muurá ámuha muhdú tsíjtyeke mepɨ́ááboohíjcyádúré ámúhakye pɨ́ááboóhi.

39 Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó úwááboobe nééhií:

—¿Aca tsaapi hállúvátuube tsijpi téhdure néébeke tsajtyéiyá tsiéllevu? ¿Aca tsá tsamútsíyé áákityéítyuró wáhyéju dɨ́ɨváné pañévu? 40 Tsá muurá tsaapi mamye dííbyeke úwááboohíjcyáábé ehníííñevu wáájácutúne. Muurá ihdyu páneeréi ɨnɨ́jkévácooca botsíi dibye wáájacúdú wáájácuúbe.

41 ¿Aca ɨ́veekí ámuha méijyácunúhijcyá ámúhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyéwuúné íjcyáneri ámúhá hálluúúné pañe úménebááné íjcyane wáájácúmeítyúme? 42 Muurá úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyame tsá ámúhá nahbémuke ámuha menééítyuróne: “Cána muha ámúhakye mebóhdo eene wááhyene ámúhá hálluúúné pañe íjcyane.” ¡Ávyeta bañú múnaa ámuha meíjcyame pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú ámuúha! Tujkénú méwaagóoméí eene úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha maájtyumɨ́mé mebóhdo teene wááhyene ámúhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdu nééne tsá múu tsaate wahdɨ́ɨváné imítyúwu méénúneri íjyácunútú tsáijyu múu éhníííñevu ímityúné ámuha memééénuhíjcyáme.

Muhdú meíjcyánetu méwaajácúmeí muhdɨ́ɨvamé meíjcyane
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 Tsá muurá oove néévahíjcyáné uméhé néévaítyuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahíjcyáné uméhé tsá múijyú néévaítyuró oove íjcyane. 44 Muurá iñéévatúré méwaajácú uméhééné kéeméhéhjɨ́ íjcyane. Tsá muurá múijyú tsúhjɨ́vahe néévaítyuró híígoó. Áhdure tsá múijyú wacyónejke néévaítyuró baáco. 45 Ahdu ɨ́ɨvane muurá ɨ́mɨáámé ɨ́ɨbúwá pañe ɨ́mɨá ɨ́jtsaméí íjcyanéjuco ditye íhjyuváne. Áánetu ímityúmé ihjyúvá ɨ́ɨɨbúwá pañe ímityúné ɨ́jtsaméí íjcyanéjuco. Muurá muhdú ɨ́ɨbuúúné ɨ́ɨjtsaméí íjcyadújuco ditye íhjyuváne.

Míítyétsi ánúmeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 7.24-27)

46 ¿íveekí ámuha oke Ávyéjúúbedi médíllohíjcyá ámúhakye o nééne ámuha
melléébóne tehdu meíjcyámejɨ́ɨvari? 47 Cáhawáá ámúhakye o úúbálle
muhdú tahñéjté oke lléébome íjcyane. 48 Muurá tsaapi ánúmeííbyé cóhpéj
nétsihdyu ávyéta páñé itséhdíhyejújɨri íapɨ́hajcúné wáduhcúhi. Aaja tsá
nújpabya wáá́óítyuró ávyéta cóhpé teja méénúmeíñélliíhye. Ehdu muurá
tahñéjté oke lléébome ijcyáhi. 49 Áánetu o nééne cáhcújtsotúmé ijcyá éhne
múúne tsaapi ímíñeúvú ihjyá apɨ́hajcúné wádúhcútuja dííbyedívú nújpabya
wáá́óné boone dibye ɨ́dátsó íjcyadu.

7

Tsodáhómú avyéjúúbé úníu múnáájpikye Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 8.5-13)

1 Ehdúhjáa mɨ́amúnáama Jetsóó iíhjyúvátsihdyu péé ímamyémuma Cape-
naóovu. 2 Ácoomíyíhjyáa romáánómú tsodáhómú avyéjúúbé úníu múnáajpi
dibye wájyú néébe ávyeta chémeebe dsɨjɨ́veríjyuco. 3 Áánáacáhjáa di-
ibye íavyéjuube tsúúca waajácú Jetsóó técoomíyí íjcyane. Áánélliihyéhjáa
tsaatéké túkevéjtsojtédítyú wálloobe dííbye éllevu dibye ibóhɨ́ɨ́tso íúníu
múnáájpiíkye. 4 Ahdújucóhjáa ditye ipyééne nééetene:

Łmɨáábé diibye tsodáhómú avyéjuúbe. Áábeke íhya ihdyu tehdújuco u
pɨ́ááboíñe. 5 Muurá ímí meke wájyuube ijraéémú meíjcyámeke. Muuráhjáa
dibye nééjuri mépihcyááveja méénúmeíhi.

6 Ehdúhjáa ditye néénéllii Jetsóó péé diityémá téhullévu. Aaméhjáa
pɨ́ɨ́hɨ́júcóónáa tsiiñe tsodáhómú avyéjuube wallóó tsíjtyekéréjuco
íñahbévajtédítyú ditye iñééte dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, tsáhaváne ávyeta dííbye jávú u úújetéityú ɨ́dátsó dibye
néénélliíhye. 7 Téénélliihyévané tsá dibye páñetu úúma íhjyúvatétúne.
Áánélliihyévané ihdyu íchihdyúré ú neé dííbyé úníu múnáajpi ibóhɨ́ɨ́ki.
8 Muurévá téhdure tsijtye íavyéjujte dííbyeke nééne méénuhíjcyaábe.
Áhdurévá ítsodáhómuke dibye táuhbánéjuco ditye méénuhíjcyáne.
Téhdurévá íúníu múnáajpi dibye néhdújuco méénuhíjcyáne.

9 Ehdúhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube nééne ditye úúbálléneri Jetsóó
ullévenúhi. Áánemáhjáa pámeekéré tétsihyi íjcyámeke ɨ́ɨ́íténe neébe:

—Muurá tamúnaa ijraéémú íjcyárómedítyú tsá tsáápíuba ehdu oke
cáhcújtsotú eene romáánómuube íjcyároobe cáhcujtsódu. Ehdúhjáa neebe
Jetsóo.

10 Aanéhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube wálloome téhullétú wájtsɨme
ájtyumɨ́vá tsúúca diibye íúníu múnáajpi bóhɨ́ɨ́beke.

Dsɨ́jɨ́véébeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne

11 Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Naíivu péébema tsijtye mítyame
pééhií. 12 Aaméhjáa técoomívú úújetémé ájtyumɨ́ tsáápille pííbájyúllé ha-
jchi apáábyéré íjcyaabe dsɨ́jɨ́véébeke cúúutémeke. 13 Áámedíhjyáa Jetsóó
ɨ́ɨdáátsóvéne díílleke nééhií:

—Kímóóvedíñe.

14 Ehdúhjáa iñééne teene ɨ́ɨ́témeho dibye ékééveténéllii teeho íhbume
íjyócuuvéhi. Aabéhjáa néé tééhoúvuke:
—Llíhi, dácuúve.
15 Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca iácúúvéne ihjyúvaabe diityéma.
Aanéhjáa Jetsóó tsɨ́ɨjuke néé dille itsájtye dííbyeke ihjyávu. 16 Áánerí́hjyáa
pámeere tétsihyi íjcyame itsájúréévéne Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:
—Ícyooca ihdyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi ɨ́htsútuube mééma
ijcyáhi. Téhduréhjáa nééméé:
—Muurá íñe Píívyéébe pɨ́aabó ihñéjteke.
17 Ááné uubálléhjáa páneere Jodéa iiñújɨ múnáadi tsújaavéhi. Aanéhjáa
téhdure tsííñé iñújɨ́ɨne múnaa waajácúhi.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi
(Mt 11.2-19)

18 Ehdúhjáa dibye méénuhíjcyáné tsojtsó múnáajpi Jóáake ímamyémú
úúballéhi. 19 Áánélliihyéhjáa diityédítyú míítyétsikye wálloobe dityétsí
idílloté dííbyeke diibyéjuco éhneváa mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye tsááiibye
íjcyáhajchíí iwáájácuki, áánetu diibyéjuco íjcyátúhajchíí tsíjpiikyéi
ityéhmeki. 20-21 Aamútsíhjyáa Jetsóodívú úújeténáa bóhɨ́ɨtsohíjcyaabe
mítyámeke páhduváré nééne chémeháñeri chéméméhjɨke. Naavémúhjáa
tsaaté pañe íjcyámeke waagóohíjcyaábe. Áhduréhjáa hállúvátúméhjɨke
ímípyetétsohíjcyaábe. Áábekéhjáa neemútsi:
—Tsojtsó múnáajpi Jóáa múhtsikye wallóó diéllevu uke muhtsi medíllo
¿ava diibyéjuco uu Pájtyetétsoobe éhneváa ííñujɨ́vú tsááiíbye? ¿Mityá tsáhái
diibye u íjcyatúne? 22 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityétsikye:
—Wa meóómíñe méuubállé dííbyeke muhdú o úwááboobe
méénúráítyúronéhjɨ́ o méénune ámuhtsi maájtyumɨ́ne. Páneere méúúbálleco
hállúvátuméhjɨ́ hálluvájucóóne, úllétuméhjɨ́ úlléjucóóne, íjpi chájáávéméhjɨ́
bóhɨ́ɨne, léébótuméhjɨ́ tsúúca léébone, dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨ́ɨne. Áhdure
méúúbálleco ɨ́dáátsóméhjɨke pajtyéteju tsúúca úwáábómeíñe. 23 Maímijyu
ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.
24 Ehdúhjáa Jetsóó néé Jóáa wállóómútsikye. Aamútsíhjyáa óómíñé
boone diibye Jóáádityu neébe:
—¿Acáa Jóáa ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyáábedívú ámuha
mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méɨjtsúcunú dííbyeke? ¿A ámuháa
méɨjtsúcunú éhne múúne úmehe kííjyébari vááúmeídyú páhduváré dííbyé
ɨjtsaméí nééneé? 25 ¿A tsaímíyée úcámeíhíjcyaábe? Muuráhjáa tehdu
iújcámeícyá tsá ihdícyátsihyi dibye íjcyáítyuróne. Muuráhjáa ávyéjujté
jaaháñé pañéiyo diíbye. ¿Aanée muubá ɨ́mɨáánné diíbye? 26 ¿Mityá Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáajpíi diíbyej? Ɨmɨáánée diibyéjuco. Árónáacáa tsíjtyé
ehníííñevu diíbye. 27 Dííbyedítyú muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Ó pícyoó dɨ́ɨhde tsáápiikye dibye iúúbálle mɨ́amúnáake ditye iímíbáávyéne
ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.
28 Aane ɨ́mɨáánetúré tsá dííbyedu tsijtye néétune. Árónáa níjkyéjɨri íjcyaabe
Píívyéébé avyéjúejtédítyú ɨ́ɨdáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméií diibye Jóáá
ehníííñevu.

29 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨ́dsɨ́ ahdótso
múnáama tsijtye múhdumé Jóáádivu tsójtsótsámeímyé waajácú ɨ́mɨáábé
Píívyéébe íjcyaabe tehdújuco méénune. 30 Áánetúhjáa paritséomuma
taúhbájú uwáábojte Jóáádivu tsótsójtsámeítyúmé íllure ehdɨ́ɨ́vállehíjcyá
téhdure Píívyéébe diityémá méénúiyóne.

31 Áámekéhjáa Jetsóó nééhií:

—¿Aca muutédívú íñe ícyoocá múnáake ó meménúiyáhi? Íhya
tsɨɨmedivuj. 32 Muurá múúne lláhájtsɨri ɨ́ɨ́cume úhbácatsíhijcyádú ámuha
páhduváré médárɨ́ɨ́vémeíhijcyáhi. Muurá múúne íllu úhbácatsíhijcyáme:
“Chiiyóró mellíjchúrónáa tsá ámuha meímílletú mewáhtsɨne téeneri.
Áhdure máátyóba májtsí memájtsivárónáa tsá ámuha meímílletú
mekímoovéne.” Ehdu múúne tsɨɨme úhbácatsíhijcyámé íjcyadu muurá
ámuúha. 33 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa tsá májchópityúne. Áhdurée
tsá dibye bíínojpácyó ádohíjcyatúne. Áábedítyúu ámuha ménehíjcyá
mééííbye íjcyáábé pañe naavéné íjcyánéllii ehdu dibye nééneé. 34 Áábé
boonétúu ó bóhówaavé Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyééveébe. Aabe panéváré
o májchoobe téhdure ó adó bíínojpácyo. Áánetu idyé ílluréjuco óhdityu
ámuha menéhijcyáné oova majchópíwu adópíwu o nééneé. Áhdure ámuha
óhdityu ménehíjcyá oova ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨ́dsɨ́ ahdótso múnaa
ímityúmé íjcyámedívú o náhbévahíjcyáne. 35 Árónáa muurá Píívyéébeéjté
íjcyámedítyú bóhówaavéné dibye diityémá méénuhíjcyáne. Ehdúhjáa Jetsóó
néé paritséómuma taúhbájú uwáábojtéke.

Jetsóó paritséómúúbema májchone

36 Aanéhjáa tsaapi paritséómúejpi Tsimóó Jetsóoke míñutsó dibye
ihjyávú dííbyema imájchoki. Ahdújucóhjáa péébema dityétsí májchone.
37 Áánáacáhjáa tsáápille técoomíyí ímityulle íjcyalle Jetsóó tééjari íjcyane
iwáájácúne péé tééjavu imyéwu cúvááné pacúúcújpácyoma. 38 Aalléhjáa
dííbyé lliiñévú icyánoovéváne tááhií. Aanéhjáa imáátyori dííbyéj tuháácyú
ɨpɨ́pajchóné íhñíwácoríyé ipáácyúné boone téjtuhácyú ichóhchóne teene
pácúúcújpácyoríyéjuco dille múrijchóne. 39 Ehdúhjáa dille Jetsóoke
méénune diibye eenée dííbyeke ihjyávú tsájtyeebe ɨ́ɨ́téne íllu ɨ́jtsámeíhi:
“Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi áánu iíjcyaca
waajácúiyá aalle muhdɨ́ɨ́vallé íjcyalle dííbyeke ehdu méénune. Muurá
ávyeta múhdurá diílle.” 40 Ehdúhjáa dibye ɨ́jtsámeíñé iwáájácúne Jetsóó
néé dííbyeke:

—Tsímo uke ó neé tsane.

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Bo ihdyu oke diñe, Ávyéjuúbej.

41 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsaatétsíhjyáa dsɨɨdsɨ táúmeí tsáápiíkye. Áámútsidítyúhjáa tsaapi ujcú
500-jɨva. Áánetúhjáa tsijpi ujcú 50-jɨváre. 42 Aanéhjáa iáhdóiyóné dityétsí
píívyetétúnéllii ílluréjuco dibye ɨ́hvejtsóné teene diityétsidi ɨ́ɨdáátsóvénema.
¿Aane caabyé diityétsidítyú éhnííñevu dííbyeke wájyune ú ɨjtsúcunúhi?

43 Áánélliihyéhjáa neebe Tsimóo:

—Íhya diibye eenéhjáa éhnííñevu dsɨ́ɨ́dsɨke táúmeiibyej.

Áánélliihyéhjáa Jetsóó néehií:
—Tehdújuco.
44 Ehdúhjáa néébere díílleke ɨɨíténe néé Tsimóoke:
—Éje, muurá íñe uke o ááhɨvévároóbema tsá nújpácyóubáré u pícyootú tájtyúhaacyu o níjtyámeíki. Áánáa muurá íñe áámye oke tájtyúhaacyu imáátyori ɨpɨ́pajchóné paacyú íhñíwácori. 45 Áhdure keená oke u dúúruváné u chóhchone. Áánáa muurá áámye oke idyúúruváné chóhchohíjcyá tájtyúhaácyu.
46 Áhdure tsá oke táhníwau dúúrúbájpácyóúbari u múríjchotúne. Aánáa muurá oke múríjcholle pácúúcújpácyori tájtyúhaácyu. 47 Aane uke o néé mítyane dííllé imítyú íjcyaróné dííllé hallúrí íjcyájúcootúné mítyane oke iwájyune dille úújétsónélliíhye. Muurá wahdɨ́ɨváné imítyú tsaaté hallúrí íjcyane diityédí meɨ́dáátsóvéne meɨ́hvéjtsóneri tsá mítyane ditye ímíjyúúvéítyuróne. Áánetu ávyétá ɨhtsútú nééné imítyú diityé hallúrí íjcyaróné diityédí meɨ́dáátsóvéne meɨ́hvéjtsóneri muurá mítyane ímíjyuuvéme. Aame meke wajyú mítyane.
48 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe díílleke:
—Ímityúné u méénuhíjcyanéhjɨ́ tsáhájuco díhyallúrí íjcyájúcootúne.
49 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii tétsihyi tsijtye diibye Tsimóó miñútso múnaa íjcyame nééhií:
—¿Aca muubá aabye íjcyaabe piivyété mɨ́amúnáadítyú íimítyuháñé iwáágoóne?
50 Árónáacáhjáa tsiiñe neebe díílleke:
—Oke u cáhcujtsódú íjcyalle tsúúca u pájtyetéllé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyatúne. Ahdícyane wa dipye tsaímiyéjucoj.

8

Jetsóoke pɨ́áábóné walléému

1 Ehdúhjáa imyéénúné boonétú idyé pehíjcyaabe Jetsóó ímamyémuma tsícyoomíjɨri patsɨ́hjɨvárí íjcyájáhjɨ múnáake iúwáábo muhdú Píívyéébé avyéjú íjcyane. 2 Áábekéhjáa téhdure tsaate walléémú nahbénú panévari chémehíjcyámeke dibye bóhɨɨtsóme. Ááememáhjáa Maaría Madaréná dííllé pañétúu 7-meváké naavémuke dibye wáágóolle. 3 Téhduréhjáa diityé pañe Heróódé pɨááboobe Chóótsá taaba Jóáánaá, Tsotsáánaa, íjcyamúpɨ. Téhduréhjáa ijcyámé tsíjtyehjɨ panévatu majchó dɨ́ɨvánetu dííbyeke pɨ́áábohíjcyáme.

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.1-9; Mc 4.1-9)

4 Áhduréhjáa mítyane mɨ́amúnaa tétsihyi íjcyácoomíjɨtu Jetsóodívú píhcyáávémeke tsaapi bájtsónetu úwááboobe íllu úúballéhi: 5 —Tsaapíhjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe íllure wávárajcóhi. Aanéhjáa dibye wávárájcónetu tsáuhjɨ dojcó juuváj pɨɨnévu. Áuhjíhjáa mɨ́amúnaa tádɨ́rɨhcoíñuhíjcyaúhjɨ́ coomɨ́mú méhdojéhi. 6 Ááné tsiúhjɨ́hjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhjɨ́ ííñeróné chemé tétsii pɨ́ɨpátúnélliíhye. 7 Ááné tsiúhjɨ́hjáa tsuhjɨ íjcyátsihvu dójcóúhjɨ́ hallúvú tene wáámenéneri ííñeróné duhcúvatéhi. 8 Áánetúhjáa ihdyu tsáuhjɨ dojcó imíwu ííñujɨ nétsihvu.

Aanéhjáa imíwu píívyene neevá mítyane. Ehdúhjáa iúúbállétsihdyu kéévánécoba neebe diityéke:
—Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóó íuwáábó túhútsohíjcyáne
(Mt 13.10-17; Mc 4.10-12)

9 Aanéhjáa ímamyémú dilló dííbyeke muhdú nééiyóné ehdu dibye úúballéne. 10 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ehdu ó úúbállehíjcyá Píívyéébe ámúhakye iwáájácútso muhdú íavyéjú íjcyanévu. Aane oke cáhcújtsótúmedívú tsá bóhówáávetúne. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá teene lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyumɨ́júcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmɨ́túmeúvúdu.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mt 13.18-23; Mc 4.13-20)

11-12 Aane íllu nééiyóné ehdu ó úwáábohíjcyáhi: Muurá tríígóuuhádú nééne Píívyéébé uwááboju tsaate ímí lléébone diityé ɨ́buúúné pañévú úcáávéiyóné Naavéné ditye ipájtyetétu diityédívú mútátsohíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjɨ́ coomɨ́mú méhdone. 13 Áánetu tsijtye teene uwááboju illéébone ímí ɨ́jtsúcunújúcoorómé páhduváré nééné mávaríjchojúúné iáábucújúcóótúne ílluréjuco téénetu ɨ́hveténé ímí icyáhcújtsótúnélliíhye. Aane nééiyóné eene néwayúúnéj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjɨ. 14 Áánetu tsijtye uwáábó lléébójúcoorómé muhdú iíjcyáneríyé itsúúrámeíhíjcyánéllii teene ábájɨ́ɨ́vehíjcyáhi. Aame mítyane iéhnéváíyóneríyé íjcyame tsá úraavyéjúcootú téené uwááboju illéébójúcoróne. Aane nééiyóné eene tsuhjɨ íjcyátsihvúhjáa dójcoúhjɨ. 15 Áánetu icyámé tsijtye teene uwáábó illéébone ímí tehdújuco ɨ́ɨ́ɨ́búuri ɨ́ɨ́jtsúcunúné tsaímíyé úraavyéme. Aane nééiyóné eene imíwuúhjáa ííñujɨ nétsihvu dójcoúhjɨ.

*Peetétú íjcyáné uwáá*boju
(Mc 4.21-25)

16 Átsihdyúhjáa tsiiñe neebe diityéke:
—Tsá muurá peete mepéétetsóné tsíeménevu maávohjácóítyuróne. Tsá cuwáíhcyú lliiñévú mepícyóóítyuróne. Muurá ihdyu cáámevu mépicyóó tene iájchúcunú já pañe téénej tééveri meíjcyaki. 17 Ahdu muurá Píívyéébé uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meíjcyane. Muurá páneere téévéneúvú méénúmeíhíjcyaróné tsá wáájácúratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúméiíhi.

18 Ahdícyane ímíñeúvú méɨ́jtsoco íñe ɨ́mɨá uwááboju ámuha tsúúca mewáájacúne. Muurá teene ímíllémedívú éhnííñevu bóhówájtsóiibye ditye ímíñeúvú iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówájtsóityúne. Muurá áyánéwu ditye wáájácuróné íllure dojtúcúiibye diityédítyu. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Jetsóoke tsɨɨju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35)

19 Téijyúhjáa dííbyé nahbémuma tsɨɨju wajtsɨ́ tétsihvu. Aaméhjáa tsá píívyetétú dííbyedívú iúújeténé mítyane mɨ́amúnaa íjcyánélliíhye. 20 Aanéhjáa tsaate dííbyeke nééhií:

—Éhtsíhyi áachi dɨ́ɨtsɨ́ɨjuma díñahbému íjcyame imíllé uke iájtyumɨ́ne.
21 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Muurá téhdure íñe Píívyéébé uwááboju illéébone ími tehdújuco úraavyémé waharómú, táñahbému, táñaallému.

Kííjyébama nohjɨ Jetsóó ɨ́hvetétsóne
(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)
22 Tsáijyúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:
—Métsu mepájtye éhnéjcúeúvu.
Ahdújucóhjáa ditye mɨ́ɨneri pééneé. 23 Aaméhjáa péhíjcyánáa cúwaábe. Áánáacáhjáa kííjyébari mítyane nújpacyo nóhjɨne úcaavé diityé mɨ́ɨné pañévú ápííchówu diityéké pámaúcúiñédu. 24 Áánélliihyéhjáa dííbyeke iákyéjtsóne néémeé:
—¡Ávyéjuúbej, Ávyéjuúbej! Éje, tsúúca mémájcánuúhi. Áánélliihyéhjáa iácúúvéne teene kííjyébama nohjɨ íjcyane úhbaabe tene ɨ́ɨhvetéki.
Ahdújucóhjáa tene ɨ́hveténé dáíhañéréjuco. 25 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—¿Aca ihdyu tsáhái eene ámuha Píívyéébeke ími mecáhcújtsotúne?
Ehdúhjáa dibye nééneri iúllévenúne néémeé:
—¿Muubáami áánu íjcyáábeke kííjyébama nohjɨ lleéboj?

Tsáápí pañe naavémú íjcyane
(Mt 8.23-34; Mc 5.1-20)
26 Aaméhjáa Gariréá iiñújɨtu pééme úújeté Gadáárá iiñújɨvu. 27 Átsihvúhjáa Jetsóó íjchívyénáa tsaapi dííbye éllevu tsáá técoomí múnáajpi naavémú ípañe íjcyaábe. Diibyéhjáa íéveebe wájyamúúvátuube ícyahíjcyá níjkyénéj pɨɨnére. 28 Aabéhjáa Jetsóó lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne dííbyeke néé kéévánécoba:
—Jétso Jetsóoj, ¿aca ɨɨná ú imíllé óhdityu ɨ́htsútuube Píívyéébé Hajchi u íjcyaábe? Uke o néé óhdi u ɨ́cúbáhrátuki.
29 Ehdúhjáa naavéné néé mɨ́amúnáájpí pañétú Jetsóoke dibyéhjáa dííbyeke 'díjchivye áádí pañétu' néénélliíhye. Ávyetáhjáa tsáijyu meívatétsohíjcyaabe naavéné dííbyeke. Áábekéhjáa tsaate íhyójtsɨ́cuma íjtyúhaacyu úwáñehííñeri chíjchuróné távárícyohíjcyaábe. Áábekéhjáa diibye naavéné úúpíyíñuube pehíjcyá ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri. 30 Aanéhjáa Jetsóó néé naavéneke:
—¿Aca muubá dimyéme?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tamyémé Píváánéejpi.
Ehdúhjáa neebe mítyame dííbyé pañe iíjcyánélliíhye. 31 Aaméhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke dibye iwáágóótu ditye ɨ́cúbáhrámeííyóhullévu. 32-33 Áijyúhjáa tétsihyi jéémú meenímú majchóri. Áánélliihyéhjáa naavémú néé Jetsóó iwállo diityéké diityé pañévuréjuco. Ahdújucóhjáa dibye wálloome diibye mɨ́amúnáájpí pañétú iíjchívyéne újcámeíñé méénímú pañévuréjuco. Ááneríhjyáa úúpíyivyémé téwajútú únéú pañévú cáhpíyubámé májcanúhi.
34 Ááneríhjyáa diityé tehméjté iíllityéne wááme úúbálleté técoomí múnáake. Áhduréhjáa técoomítyú kémuéllé íjcyájáhjɨ múnáake úúballéme.

35 Áánélliihyéhjáa mɨ́amúnaa téhullévú péécunú iájtyúmɨ muhdú tene
pájtyene. Aaméhjáa úújetémé ájtyumɨ́ dííbyeke eenée naavémú dííbyé
pañétú íjchívyéébeke íwajyámúúnemájuco íjcyaabe tsaímiyéjuco Jetsóó lliiñe
ácuúcunúúbeke. Áánerí́hjyáa íllityéme. 36 Áámekéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame
úúbállépejtsó muhdú tene pájtyene. 37 Áánerí́hjyáa iíllityéne nééme Jetsóoke
dibye ipyéé tétsihdyu diityé iiñújɨtu. Ahdújucóhjáa dibye ímamyémuma
óómiñe bɨwánejcúvúre. 38 Áábekéhjáa diibye eenée dííbyé pañétú naavémú
íjchívyeebe néé dííbyema ipyéékií.

39 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:

—Tsáhaá, dihjyávúré pééne duubállé páneere muhdú Píívyéébe uke
bóhɨ́ɨtsóne.

Ahdújucóhjáa péébe úúballéné íhcyóómi múnáake páneere muhdú Jetsóó
dííbyeke bóhɨ́ɨtsóne.

Tsaatépɨke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

40 Aanéhjáa Jetsóó tsíñejcúéuri ímamyémuma iúlléjétsihdyu wájtsɨ́ɨ́beke
tsaímíyé mɨ́amúnaa waatsúcúpejtsó dííbyeke témehíjcyadúme.
41 Áánáacáhjáa 'Jáiro' némeííbyé tsáá tétsihvu pihcyáávéjá avyéjuube
íjcyaábe. Aabéhjáa ɨmɨ́móúúvéne néé Jetsóoke dibye ipyéé dííbye jávú
apáálléré ɨ́dsɨ 12 pijcyábá íjcyalle dsɨjɨ́verí́jyuco íjcyánélliíhye. 42 Aanéhjáa
téhullévú péébeke mítyane mɨ́amúnaa úraavyé ávyeta rááutúne. 43 Áámécóbá
pañéhjáa tsáápille pée 12 pijcyábájuco ichémé tujpácyó ɨ́hvetépítyúneri
ɨ́cúbáhrámeíhíjcyalle. Aalléhjáa ihñénéhjɨ́ pɨrujtsójucóó bañúháñé
taabójteke iáhdohíjcyáneri. 44 Aalléhjáa idyéju éhnéjcutu Jetsóodívú
ɨpɨ́ɨ́hívéne dííbyé wajyámú dómajcóhi. Ááné tujkéveríhjyáa tsúúca ichémé
díílleke ɨ́hvetéhi. 45 Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne néehií:

—¿Múha ámuha oke médómajcóhi?

Árónáacáhjáa nééme dííbyeke idyómájcotúne. Aanéhjáa Péédorómá tsij-
tye íñahbéjté néé dííbyeke:

—Uwáábooobej, ¿aca muhdú wahdyúré mɨ́amúnaa néétúnáa ú dilló múha
uke dómajcóne?

46 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ó waajácú tsaate bóhɨ́ɨne íllure oke idyómájcóneri.

47 Aanéhjáa Jetsóó wáájacújúcóónéllii íllityécunúlléré dííbyé lliiñévú
mɨ́móúúvetéllé pámeere lléébónáa úúballé muhdú néénéllii dííbyé wa-
jyámú idyómájcóne tsúúca ibóhɨ́ɨne. 48 Áánélliihyéhjáa neebe díílleke:

—Árone Wa ímí Píívyéébeke u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúúca u
bóhɨ́ɨne. Ahdícyane wa dipye tsaímiyéjucoj.

49 Ehdúhjáa dibye díílleke nééná tsaate diibye pihcyáávéjá avyéjuube
Jáiró jatu tsááme dííbyeke neeváhi:

—Tsúúca dáájyuwa dsɨ́jɨvéhi. Aane ɨ́ɨ́nélliihyécó báñú ú tsájtyeé aabye
uwáábóóbeke.

50 Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé Jáiróke:

—Kímóóvedíñe. Cáhawáá ihdyu Píívyéébeke cahcújtsó dáájyuwa úúma
ibóhɨ́ɨki.

51 Aanéhjáa tsúúca dííbye jávú ditye úújeténáa Jetsóó tsá ímílletú
mítyame úcaavéné dííbyema tééjá pañévu. Apáámyéréhjáa Péédoroo, Jóáaá,

Jacóóboo, diityétsí díílléwúuúvúj caanímútsii, éhdume úcaavéné imílleébe.
52 Áánáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame tahíjcyá díílleúvuke. Áámekéhjáa
neébe:
—Métahdí dsɨ́jɨ́véllekéjɨ́ɨvari. Muurá ihdyu íllure cúwalle.
53 Ehdúhjáa Jetsóó nééneri uuhɨ́vatémé dííbyedi tsúúca ɨ́miááné dille
dsɨ́jɨ́vénélliíhye. 54 Árónáacáhjáa díílleúvú hójtsɨtu iékéévéne kéévánécoba
neébe:
—Wáhaj, dájkyeé.
55 Ahdújucóhjáa ibóhɨ́ɨne dille ácuuvéne. Átsihdyúhjáa neebe di-
tye imájchótso díílleke. 56 Ááneríhjyáa diityétsí cáánímutsi mítyane
úllévenúmútsikye neebe dityétsí muucá iúúbállétu teéne.

9

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wálloóne
(Mt 10.5-15; Mc 6.7-13)

1 Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó pihjyúcú ímamyémú 12-meva íjcyámeke.
Áámé pañévúhjáa pícyoobe ɨtsɨ́jpá dííbye mémeri tsaaté pañétú
páhduváré nééme naavémuke ditye iwáágóohíjcyaki, chéméméhjɨke ditye
ibóhɨ́ɨtsohíjcyaki. 2 Áánemáhjáa wallójúcoobe muhdú Píívyéébé avyéjú
íjcyane úwáábotémé téhdure chéméméhjɨke ibóhɨ́ɨtsohíjcyaki. 3 Áámekéhjáa
neébe:
—Métsajtyédí ámúhá cuujúii, ámúhá cahpáyuu, ámúha májchoo, ámúha
dsɨ́ɨdsɨɨ, éhdune. Tsájaare ámúhá hallúéjamáyé mépeéco. 4 Aame tsaaté
javu meúújetéjaríyé méíjcyaco tétsihyi ámuha meíjcyáné hajchóta. 5 Aane
tsátsíi múnaa ámúhadi ɨ́ɨcúvétúhajchíí diityédí ɨ́ɨcúvetúmé ámúháj tuhááñeri
íjcyáne ííñú mépíchóújcámeícyó 'tsá múúhá hallúrí tene íjcyatú ámúhakye
muha meúwáábóiyóné ámuha meéhdɨɨvállehíjcyáne' nééiyóne. Ááne
ílluréjuco mépeeco tétsihdyu.
6 Ehdúhjáa úwáábooboe ímamyémuke. Ahdújucóhjáa ipyééne ditye ɨ́mɨááju
úwaabóné patsɨ́hjɨvá múnáake. Aaméhjáa bóhɨ́ɨtsohíjcyá chéméméhjɨke.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsɨ́jɨvéne
(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

7 Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjcyáné ávyéjuube Heróódé iwáájácúne
páhduváré ɨ́jtsámeí dííbyedítyú 'tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiiñe bóhɨ́ɨbe'
tsaate néhíjcyánélliíhye. 8 Áánetúhjáa tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu íjcyame
Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa dsɨ́jɨ́vémedítyú tsaapi bóhɨɨbe dibye íjcyane.
Tsaatéhjáa ɨjtsúcunú Eríá dibye íjcyane. 9 Áánetúhjáa Heróódé nééhií:
—Áánerähjáa Jóáádivu ó táuhbá ditye íhñíwau ikípíyuúcuki. Aanéjɨ́ɨ
¿muubáami tsáma diibye eene ehdu méénuhíjcyaábej?
Ehdúhjáa iñééne Heróódé imíllé Jetsóoke iájtyúmɨ́iyóne.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Ja 6.1-14)

10 Aanéhjáa ímamyémú Jetsóodívú iwájtsɨ́ne úúballé páneere muhdú
téhulle imyéénuhíjcyanéhjɨ. Átsihdyúhjáa Jetsóó péé diityémá múha
íjcyátútsihvu Betsáidáj pɨɨhɨ́vu. 11 Aanéhjáa kiávú ditye pééne iwáájácúne

tsijtye úraavyé diityéke. Áámekéhjáa úwáábooobe Píívyéébé avyéjutu. Áámedítyúhjáa bóhíítsoobe chéméméhjike.

12 Aanéhjáa tsúúca meííjyunúnéllii ímamyémú néé dííbyeke:

—Íllurójuco wallo íjtyéke íchííj piihírí íjcyájáhji múnáadítyú tsíeménéuba ditye iñéhcone imájchóne iwáyéééveki. Muurá íñe ííinéubárá íjcyátútsihyi meé.

13 Árónáacáhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Ámuháyé bo mémajchótsó diityékej.

Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Árónáa méhdi 5-hováré páahóónema míítyétsiye amóóbemútsi. Íhya ihdyu tsiiñe kémúúneúvú maáhdoca úújetéiyóné pámehdívúre.

14 Ehdúhjáa ditye néérónáa neébe:

—Méne ditye páhadsíjí iáhcúba 50-mevátsa. Áijyúhjáa diitye 5,000-meváubáhjáa wajpíímúré íjcyaróme.

15 Áámekéhjáa ditye néhdújuco ditye áhcubáné páhadsíji. 16 Áánáacáhjáa Jetsóó teene páahóónema amóóbemútsikye iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke cáámevu icyárúúvénema. Átsihdyúhjáa idyóhdáhínunévú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtu pámeekére. 17 Aanéhjáa pámeere imájchónetu oovéhi. Áánetúhjáa cóeváné ujcúmé 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mt 16.13-19; Mc 8.27-29)

18 Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémudítyú tsátsihvu ipyééne Píívyéébema ihjyúváhi. Áijyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca muubá o íjcyane míamúnaa óhdityu nehíjcyáhi?

19 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáa u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu íjcyame Píívyéébé ihjyú uubálle múnáaúvudítyú Eríá tsiiñe bóhiibe u íjcyane.

20 Átsihdyúhjáa diityékeréjuco dibye nééneé:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?

Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:

—Muurá, uu, Críjto Píívyéébe uke wálloobe míamúnáake u pájtyetétsoóbe.

Ídsíjíveíñé Jetsóó úúballéne
(Mt 16.21-28; Mc 8.31–9.1)

21 Ehdúhjáa Péédoro nééneetu bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki. 22 Átsihdyúhjáa idsíjíveíñé úúbálleebe nééhií:

—Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe muurá ó ícúbáhráméií mityane. Muurá túkevéjtsojtee, llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame oke ehdííválleéhi. Aame muurá oke dsíjívétsóroobe 3 coojívatu tsiiñe ó bóhiihi.

23 Ehdúhjáa ímamyémuke iñééné boonétú neebe pámeekére:

—Ahdícyane tsaate oke iúraavyéné ímillémé óvíi iímillédú iícyahíjcyánetu iihveténe oke úraavyé wájyúmeítyúmé tééné déjúcotu iícúbáhrámeíyóné pañe. 24 Muurá ííñújiri iímillédú iíjcyáneríyé tsúúrámeímyé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu teene iihvéjtsóne oke iúráávyéíñeríyéjuco

tsúúrámeímyé pájtyéteéhi. 25 ¿Aca ɨ́ɨnetú meke pɨ́áábóiyóné tsáijyu
múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? 26 Muurá oke iúraavyéné
núcojpɨ́llémeke téhdure ó núcojpɨ́lleé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéebe.
Áhdure táuwááboju tsíjtyeke iúwáábóiyóné núcojpɨ́llémeke téhdure ó
núcojpɨ́lleé Llihíyó avyéjuri nijkyéjɨ múnáama tahñéjte éllevu o tsáácoóca.
27 Muurá ɨ́mɨááné ámúhadítyú tsáhái tsaate dsɨ́jɨ́véityú Píívyéébé avyéjú
bóhówaavéné ájtyúmɨtúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

28 Átsihdyúhjáa 8 coojɨvatu Jetsóó péé cáméhbaúvú Píívyéébema
iíhjyúvaki. Aabéhjáa nahbévá Péédoroo, Jacóóboo, Jóáaá, éhdúmedívu.
29 Aabéhjáa Píívyéébema íhjyúvánáa dííbye húmɨ́ tsíhdyúreevéhi. Áhduréhjáa
íwajyámú tsɨ́tsɨɨnújá ajchúcunúhi. 30 Áánáacáhjáa Moitséemútsí
Eríama bóhówáávemútsí ihjyúvá dííbyema. 31 Aamútsíhjyáa téhdure
cádiúcunúmútsí ihjyúvá dííbyema muhdú Jerotsaréevu ɨ́cúbáhrámeíñe
dibye dsɨ́jɨ́véíñeri. 32 Aanéhjáa Péédoro íñahbéjtétsima ɨ́htsútúnetu
cuwáháñema íjcyame ájtyumɨ́hi. 33 Aanéhjáa tsúúca Jetsóodítyú kiávú
diityétsí Moitséemútsí Eríama péíñúné boone Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, maímijyu ihdyu mee íchiij. Ahdícyane métsu memééenu 3-
wava nújuwááné dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.

Ehdúhjáa Péédoro iñééne tsá wáájácutú ɨ́veekí ehdu iñééneé.
34 Áánáacáhjáa ojtso diityédívú níityéné pañe iíjcyáneri íllityéme.
35 Aaméhjáa tééné pañe íjcyánáa Píívyéébe nééhií:

—Áánu muurá Hájchíwu mítyane o wájyuúbe. Áábeke ihdyu tsáma
mélléeboco.
36 Ehdúhjáa Píívyéébe íhjyúvánáa ɨɨtécunúmé Jetsóó iiyéjuco íjcyáábeke.
Aaméhjáa tsá muucá úúbálletú teéne.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

37 Ááné boonéhjáa tsíjcyoojɨ téhbaútú ditye óómíñáa téhbaú déjúcotu
mítyane mɨ́amúnaa Jetsóoke téhmehíjcyámé dííbyeke waatsúcúpejtsóhi.
38 Ááamedítyúhjáa tsaapi néé kéévánécoba dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyuco áánu hájchíwu apáábyéré íjcyáábeke
duhjévaj. 39 Muhdú íhya naavéné dííbyé pañe íjcyaabe dííbyedi
ɨ́cúbáhrahíjcyáhi. Ɨdáátsówu tsáijyu dibye wákyééhcoobe íhjyúcunúcooca
íhjyútu uráhtsaba ichívyehíjcyáhi. 40 Áánéllii dímamyémuke ó neerá
ditye óóma dííbyé pañétú iwáágóo dííbyeke. Árónáa tsá ditye píívyetétú
iwáágoóne.

41 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diitye ímamyémuke:

—¡Juhúú, muutérahana ihdyu ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme!
Aane íñe ¿múhajchótá ámúhá muhdúrá o áábúcúne ámúhakye ó
úwáábóóhi? Ehdúhjáa diityéké iñééróne neebe dííbyeke:

—Áyu cána ííllevu tsiva dááchikyej.

42 Ahdújucóhjáa dííbye éllevu dibye tsájtyéébeke tsiiñe naavéné
wákyéehcóne. Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dibye iíjchívye dííbyé pañétu.
Ahdújucóhjáa dibye íjchívyéné boone tsúúca ímíjpyetéébé cáániima péé

pevétsɨhjɨ́duréjuco. 43 Áijyúhjáa pámeere tétsihyi íjcyame ullévenú Píívyéébé ɨhtsútú iájtyúmɨ́neri.

Łdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

44 Áánáacáhjáa Jetsóó tsiiñe néé ímamyémuke:

—Ímíñeúvú mélleebúcunúcó ámúhakye o nééneé. Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi óhdivu ékéévétsoó ímítyúmeke.

45 Ehdúhjáa dibye nééne ímamyémú tsá wáájácutú ɨɨná nééiyóné ehdu dibye nééneé. Tsáháhjáa tene ímíllémeítyú ditye wáájácúiyóne. Aaméhjáa nuhnévehíjcyá teene dííbyeke idíllóiyóne.

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé ɨ́ɨhtsútuube diityédítyú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

46 Téijyúhjáa táhjájcatsímyé caabyé diityédítyú ɨ́ɨhtsútuube íjcyáíyóneri. 47-48 Aanéhjáa iwáájácúne Jetsóó tsɨ́ɨménéwúuke iújcúne diityéké nééhií:

—Muurá íjtye tsɨɨméwuúmú ɨ́dátsó néémeke ɨ́ɨcuvémé ookéjuco ɨ́ɨcuvéne. Téhdure okée wállóóbekéjuco ditye ɨ́ɨcuvéne. Ahdícyane caabyé ámúhadítyú ɨdáátsóóbeúvú néébe muurá ɨ́ɨhtsútuúbe. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Meke tútávájtsotúmé meke pɨ́aabóne
(Mc 9.38-41)

49 Áhduréhjáa tsáijyu Jóáa néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, muha máájtyumɨ́ tsaapi dimyémeri naavémuke wáágóohíjcyáné tsaaté pañétu. Áábeke muha menéé dibye tehdu imyéénújúcóótu ɨ́veekí tsíjpiiye íjcyaabe tehdu méénúnélliíhye.

50 Árónáacáhjáa Jetsóó nééhií:

—¿ɨ́veekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá meke pɨ́aabómé tsá meke tútávájtsotúne.

Jacóóbomútsikye Jóááma Jetsóó úwaabóne

51 Aanéhjáa tsúúca níjkyejɨ́vú dibye pééíñe éévé pɨ́ɨhɨ́júcóónáa peebe ímamyémuma Jerotsaréevu. 52 Áijyúhjáa tsaatéké wálloobe íúmɨ́wari ditye iñéhco tsátsii ditye cúwatéitsíi. Ahdújucóhjáa pééme Tsamááriá iiñújɨri íjcyáné jaaháñé néhcoróne. 53 Árónáacáhjáa tétsíi múnaa tsá ímílletú ditye tétsii cúwane Jerotsaréevu ditye pééénélliíhye. 54 Áánélliihyéhjáa Jacóóbomútsí Jóááma Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuúbej, éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Eríaúvú cúújuwa táúmeídyú metsu metáúmeí Píívyéébeke dibye cúújuwa diityé hallúvú ɨɨjcaáyo cáámetu ditye iáíívyeki.

55 Áánélliihyéhjáa diityétsidívú ɨɨɨ́ɨténe neébe:

—¿Aca ɨ́veekí eene ámuhtsi múhdurá méɨ́jtsámeíhi? 56 Tsáháa Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéévеebe o tsáátu mɨ́amúnáake o tútávájtsoki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétsoki. Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu pééme tsícyoomíwuúvu.

Jetsóoke iúraavyéne ímílleróme
(Mt 8.19-22)

57 Aaméhjáa péhíjcyánáa tsaapi juuvávyú Jetsóoke nééhií:
—Ávyéjuubej, ó imíllé úúmaye o péhijcyáné kiávú u péhullévújuco.
58 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá iyámé íjcyarómé óówamu íhyéjúnema téhejújɨ́ pañe icyúwaki.
Áhdure wahpéjté ijcyá icyúwáítsɨ́hjɨma. Áánetu íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o
ípívyééveebe tsá tahjyáúbamáyé o íjcyatúne.
59 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe tsáápiíkye:
—Muúbej, óókéréjuco duráávye.
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ávyéjuúbej, óvíi ihdyu múijyú llihíyó óhdivu dsɨ́jɨvé botsíi uukéréjuco o
úráávyeki.
60 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Óvi ihdyu tsaééré ɨ́miájɨ́jtó wáájácutúmé cúúújcatsí ɨdsɨ́jɨ́vécoóca.
Áánetu ú úwáábooó Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwáábojúréjuco.
61 Áánetúhjáa idyé tsijpi néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, téhdure ó imíllé uukéréjuco o úraavyéne. Áánéllii tujkénú
tahájkímuke ó pítyájcóteéhi.
62 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Muurá múúne caajáíhcyú túkévéjtsoobe tsá kiá ɨ́ɨtetú caajáhó
tsatújkeve pééiyóné ityútávájtsóíyónélliíhye. Ehdu nééne tsúúca Píívyéébé
avyéjúejte íjcyarómé tsíñéhjɨríyé íjcyame tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne.
Ehdúhjáa diityéké Jetsóó úwaabóhi.

10

70-meváké uwáábovu Jetsóó wálloóne

1 Ááné boonétúhjáa 70-meváké iújcúmeke wálloobe míítyétsícyutsáké
pacóómivávú dííbyé ɨhde ditye iúwáábo mɨ́amúnáake.
2 Áámekéhjáa neébe:
—Łmiáánéjuco ávyétá mityámé mɨ́amúnaa Píívyéébé avyéjúejte di-
tye íjcyáíyóné uwáábojuu úwáábómeíiyóme. Árónáa tééné wákimyéi
múnaa uwáábojte áyáhreé. Áánéllii ihdyu múu táúmeí páné aabájaabéré
íjcyaabe Píívyéébeke dibye mítyámeke uwáábojtéké ipícyo ditye iúwáábo
mɨ́amúnáake dííbyé avyéjúejte ditye íjcyáíñé uwáábojuu. 3 Ahdícyane íñe
ámúhakye ó wallóó oohímye éllevu obééjáwuúmuke mewállóóiyódú muhdú
ámúhakye dárɨ́ɨvéímye éllevu. 4 Aame tsá ámuha metsájtyéityú ámúhá
cahpámyuu, ámúha dsɨ́ɨdsii, ámúhá túhápaajɨ́nee, éhdune. Áhdure tsá
ámuha juuvávú tsaatémá tsíñéhjɨri meíhjyúváityúne. Tsapéhdúré méúlleco.
5 Aame ámuha tsájaavu meúújetécooca múu téeja múnáake nééhií: "A ámuha
méíjcyaraj. Óvíi Píívyéébe ámúhakye pɨ́aabó ímí ámuha meíjcyaki." 6 Aane
tééja múnaa ámúhakye ímí wáátsúcúpéjtsóhajchíí Píívyéébe ímí pɨ́ááboó
diityéke. Áánetu ditye ámúhakye cátúhtsópéjtsóhajchíí múu ɨ́hvejtsó di-
ityéké iiná néétumére. 7 Áánetu ámúhakye ímí wáátsúcúpéjtsómé jari
múu ijcyáhi. Tsá múu tsííjyatuu, tsííjyatuu, péétúne. Aane óvíi di-
ityéké ámuha mepɨ́ááboóne áhdó diityéré ámúhakye ájcúne tájpí ámuha

méijcyáhi. Muurá wákimyéi múnáajpi íwákimyéi áhdó ujcúhi. 8 Aane
ámuha tsácoomívú meúújetécóómi múnaa ímí ámúhakye iwáátsúcúne
májchotsóné mémájchoco panéváré ámúhakye ditye ájcune. 9 Aame
méboh́ɨ́ɨtsoco técoomí múnáadítyú chéméméhjɨke. Áhdure méúúbálleco
tsúúca Píívyéébe avyéjúejte ditye íjcyáiyóne. 10 Áánetu tsácoomí múnaa
ámúhakye wáátsúcútúhajchíí múu ullejɨjtónéj pɨɨnévú iíjcyáne nééhií:
“Íñe ámúhá cóómi ííñú múúháj tuhááñeri íjcyane ámúhadívú muha
mépíchóújcámeí ámúhá hallúrí ímityúné íjcyáné uubálle. 11 Aame
ihdyu óvíi muhdú ámuha méijcyáhi. Muurá Píívyéébé avyéjúejte ámúha
méijcyájúcóóiyáhi.” Ehdu méneeco diityéke. 12 Aane ámúhakye o néé ehdu
ámúhakye dáŕɨ́ɨvémeke muurá Píívyéébe ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhraá muhdú
mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné iímíbájchócooca Tsodóóma múnáadi ɨ́ɨcúbáhráíñé
ehníííñevu.

Lléébópítyúné mɨamúnaa
(Mt 11.20-24)

13 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyu
múnáake! Muurá íñe méénúráítyúronéhjɨ́ o méénuhíjcyánée Tííroó,
Tsidóoo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúúca íimítyú ɨ́ɨhvéjtsóne
ɨ́mɨánejcúvuréjuco ditye ɨ́búwáávéiyóne. Áánemáa muurá íatérééjahjɨ́vú
iújcámeíñe bállííjyuri ávúhcúiyómé teene ɨ́ɨhvéjtsóné uubálle. 14 Áánéllii
muurá ditye ɨ́cúbáhrámeíñé ehníííñevu ɨ́cúbáhrámeíimye diitye Coratsíii,
Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnaa muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné
Píívyéébe nihñéétsihvúré ímíbájchócoóca. 15 Ahdu muurá téhdure
Capenaóo múnáake pajtyéiñe múhdumé ‘mityámítyá’ tsíñáávehíjcyámeke.
¿ɨjtsúcunúméubá ɨ́ɨhtsútúúvéiyóne? Áánerá íllure wágóóóveímye.
16 Ahdícyane múhdumé ámúhakye lléébome muurá ookéjuco lléébone.
Áánetu ámúhakye lléébotúmé téhdure oke tsá lléébotúne. Aane oke il-
léébótúneri téhdure okée wállóóbeke tsá ditye lléébotúne. Ehdúhjáa Jetsóó
diityéké túkévejtsóhi.

70-meva iúwáábójétsihdyu óómiñe

17 Aanéhjáa diitye 70-meváké dibye uwáábovu wálloome mítyane
imíjyúú iúwáábójétsihdyu iwájtsɨ́neri. Aaméhjáa dííbyeke nééhií:
—Ávyéjuúbej, muurá naavémú múúhakye lléébohíjcyá tsaaté pañe
íjcyámeke dimyémeri muha meíjchívyétsócoóca.
18 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Éée, tehdújuco teene tsúúca páñétúejpi Naavéné íjcyároobe
táhjátsámeíñélliíhye. Muurá ó ájtyumɨ́ éhne múúne chijchi rórihcyódú
dibye íévéhóówatu áákityéne. 19 Muurá ámúhá pañévú ó picyóó tatsɨ́jpá
tamyémeri ámuha diibye mémunáajpi Naavéneke metáhjaki. Áánéllii tsá
ɨɨná ámúhakye tútávájtsóityúne. Téhdure ííñimyémuma óóvɨmu íjcyarómé
tsá ámúhakye tútávájtsóityúne. 20 Árónáa ihdyu mémítyájkímyeídí tééneri
eene naavémú ámúhakye ávyejúúlléneri. Múu imítyájkímyeíiyódú ɨ́ɨvane
Píívyéébekéré mítyajtsó tsúúca ámúha mémeháñé dííbyé waajácúháámɨtu
cáátúvánélliíhye. Ehdúhjáa diityéké neébe.

Jetsóó Cáánikye dúúruváne
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Aanéhjáa Cááni Píívyéébé Apííchó Jetsóoke ímíjyuuvu ájcuube dííbyeke
dúúrúvaabe nééhií:
—Ayúju Táácááni Píívyéébeéj, níjkyejɨɨ, íííñujɨɨ, íjcyáné aabájaabe
u íjcyaábej, uke téhdújtsoobéré ó duurúvá ɨ́mɨáájú ɨ́dáátsojtédívú u
bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áánetu tehdújuco tsá waajácu múnaa iíjcyane
ɨ́tsúcunúmeíhíjcyámedívú u bóhówájtsotú teéne. Ahdícyane ihdyu, Lli, óvíi
ehdu teene muhdú u tújkevéállédu.
22 Ehdúhjáa Cááníkye idyúúrúvátsihdyu neébe:
—Muurá ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyéé veri mɨ́amúnáake iwáájácútso
muhdú diityédítyú ɨɨ́jtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácutú dííbyé Hajchi
o íjcyáábé ɨ́jtsaméi. Apáábyéré diibye Llihíyó waajácú muhdú o íjcyane.
Áhdure idyé apáábyéré ó waajácú muhdú dibye íjcyane. Áhdure teene
tsaatédívú o bóhówajtsóméré waajácúhi.
23 Ehdúhjáa iñétsihdyu ímamyémuke ɨɨ́ɨ́téne neébe:
—Maímijyu ihdyu ámuha meíjcyane o méénuhíjcyáné ámuha
maájtyumɨ́me. 24 Muuráhjáa éíjyuúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama
ɨ́htsutúmé avyéjujte oke ɨ́tsohíjcyará íñe ícyooca muhdú o méénuhíjcyáné
ámuha maájtyumɨ́dú iájtyúmɨ́roki. Áhduréhjáa imíllerómé o íhjyúváné
illéébone. Árónáacáa tsáhái téijyu o bóhówáávetúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé
ímamyémuke.

Tsamááriá múnáajpi pɨ́áábóné uwááboju

25 Tsáijyúhjáa tsaapi taúhbájú uwááboobe dííbyeke imújtátsóro nééhií:
—Uwááboóbej, ¿aca muhdú ó íjcyáiyá múijyú o dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ o
újcuki?
26 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Muhdútá nééne taúhbajuj?
27 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá nééneé: “Múu wajyú Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke
ávyeta dɨ́ɨ́ɨ́búutúré páneere muhdú u íjcyáneri dɨ́ɨ́jtsaméiyi. Áhdure múu
paméváké́ré wajyú muhdú u wájyúmeídyu.”
28 Ehdúhjáa dibye nééénéllii Jetsóó néé dííbyeke:
—Éée, tehdújuco. Ahdícyane óvíi tehdu ú ijcyá múijyú u
dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ u újcuki.
29 Áánélliihyéhjáa ityáhjátsámeítyu tsiiñe neebe dííbyeke:
—¿Aanéhaca caatyéké ó wájyúiyáhi?
30 Áánélliihyéhjáa idyé Jetsóó néé dííbyeke:
—Tsaapíi Jerotsaréetu Jericóovu péébeke naní múnaa imyéénúne dííbye
éhnénéhjɨ́ dojtú pɨ́rune íwajyámúúnemájuco. Áánemáa péjucóómé dibye
tétsiíyé dsɨjɨ́veri íjcyánáaáca. 31 Áánáacáa llúúváábe tééjuri péébe úújeté
dííbyedívu. Áróóbedíi ɨɨ́cúvétuube pajtyéíñúhi. 32 Áhdurée duurúvájá pañe
wákímyeíhíjcyaabe péébe dííbyeke ájtyúmɨ́roobe pajtyé tsapéhdúré dííbyedi
ɨɨ́cúvétuúbe. 33 Áánetúu Tsamááriá múnáajpi péébe dííbyeke iájtyúmɨ́ɨ́bedi
mítyane ɨ́dáátsovéhi. 34 Aabée ihdyu dííbyeke ditye túúvátsonéhjɨ́ ityáábóne
bɨ́ɨ́jɨnúhi. Ááabekée ɨɨ́ɨ́judi tsajtyéébé tsaaté javu tépejco ityéhmeki. 35 Ááné
tsɨtsɨ́ɨvevúu tééja múnáájpikye iáhdóne neébe: Áánúke téhmeco. Aane néhi

tsiiñe tsíeméné dííbyema u áhdóhajchíí o óómidyu uke ó óómíchoóhi. Ehdúu
méénuube Tsamááriá múnáajpi. 36 ¿Aanée caabyé diityédítyú tsíjpiiye
íjcyároobe naní múnaa ɨ́cúbáhraíñúúbeke wajyúhi?
37 Áánélliihyéhjáa neebe Jetsóoke:
—Íhya eenée dííbyedi ɨ́ɨdáátsóvéne pɨ́ááboóbe.
Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Tehdújuco. Ahdícyane óvíi tehdu ú meenúhi.

Máátámúpɨke Jetsóó ááhɨvéne

38 Ááné boonétúhjáa idyé Jetsóó ímamyémuma péébe úújeté
tsácoomíwuúvu. Átsihyíhjyáa íjcyalle Mááta tsaímíyé diityéké ihjyávú
waatsúcúpejtsóhi. 39 Áijyúhjáa dííllé naalle Maaríá Jetsóó lliiñévú ácuuvé
dibye úwaabóné illéébúcunúki. 40 Áánáacáhjáa diille Mááta tsíñehjɨ
imyéénúneri íjcyalle Jetsóoke nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿ɨ́veekí aalle táñaalle íñe o méénúnéhjɨtu tsá oke
pɨ́ááboúne? Díñe bo okéi dille ɨpɨ́áábokij.
41 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé díílleke:
—¿Aca ɨ́veekí eene tsíñehjɨ u méénúneríyé ú ijyácunú táuwáábori
ɨ́ɨcúvétulle? 42 Muurá ihdyu tehdújuco Maaríá méénune tsá múha díílledívú
cátúhtsóítyuróne. Ehdúhjáa Jetsóó néé Máátákeé.

11

Píívyéébema meíhjyuváné Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Aabéhjáa tsáijyu Píívyéébema iíhjyúvánetu nɨ́jkévánáa tsaapi
ímamyémudítyú néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, cána múúhakye duwáábó muhdú múúne Píívyéébema
meíhjyuváné éhnéhjáa Jóáa ímamyémuke úwaabódu.
2 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Íllu múu íhjyúváhi:
Múúháj Caáni nijkyéjɨri u íjcyaábej, uke muha máávyéjujtsó dúúrúvamére.
Aabe ihdyu díavyéjuvu múúhakye dúúcúne u ímillédú múúhakye
túkevéjtsó ííñújɨri muha meíjcyámeke muhdú nijkyéjɨri u
méénuhíjcyádu. 3 Aabe óvíi múúhakye majchóvú ú ácuhíjcyá
paíjyuváré tééne tájpí muha meíjcyaki. 4 Áhdure muha
ímityúné memééénuhíjcyáné múúhadi dɨ́dáátsóvéne dábajɨ́ɨvé
múúhakye ímityúné méénuhíjcyámedi muha meɨ́dáátsóvéne teene
maábájɨ́ɨvéhijcyádu. Áhdure múúhakye ɨ́hvéjtsótuubéré pɨ́áábohíjcyá
mávaríjchojúúnevu muha metáhjátsámeítyuki.
5-6 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu tsiiñe neébe:
—Muurá tsaapi ámuha menáhbévahíjcyaabe tsáijyu pécójpɨine
ámúhadítyú tsáápiikye neetéiyáhi: “Muúbej, cána okéi óvi daacu ámúha
májchotu táñahbévaabe tahjyávú wájtsɨ́ɨbeke o májchótsoki. Ávyeta
tsá ɨ́ɨnéúbamá o íjcyatúne.” 7 Ehdu dibye nééénéllii ícyuwájá pañétú
nééíyoobe dííbyeke: “Tsáhájuco o píívyetétú uke o ájcune. Tsúúca muha
mécuwáhi. Tsúúcajáne llééhowa wátájcámeíhi.” 8 Ehdu muurá ámúhadítyú
tsaapi íñahbéváábeke iñééróne ájcúiyá dibye táúmeíñevu éhníííñevúré

dibye ipátsáríjcyótuki. 9 Ahdícyane ihdyu múu táúmeí Píívyéébeke tééne
tájpí ámuha meíjcyane ámúhakye dibye iájcuki. Métsúúraméí ímí ámuha
meíjcyáíyóneri ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboki. Áhdure métáuméí ámúhakye
dibye ityúkévéjtsoki. 10 Muurá tééne tájpí iíjcyane táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí
iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyeke pɨ́ááboóbe. Dííbyeke túkevéjtsoju táúmeímyeke
túkévéjtsoóbe.

11 ¿Aca ijcyámé tsaate ámúhadítyú ɨ́jtsɨɨméné majcho táúmeícyooca
néewayúvúré ájcúiyóme? ¿A amóóbeke tetsɨ táúmeíñáa ájcúiyómé
ííñimyédívúre? 12 Áhdure ¿aca ííhyúu táúmeítsɨke ájcúiyómé óóvɨhódívúre?
13 Muurá ámuha mɨ́amúnaa ímityúmé meíjcyarómé méimíllé ámúháj
tsɨ́ɨmeke ɨ́mɨáánevúré maájcune. Aanéjɨ́ɨ awáá muurá ámúháj Caani
níjkyéjɨri íjcyaabe Íapííchó picyóó dííbyeke teene táúmeímyé pañévu.
Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

Jetsóoke Naavéné pɨ́aabóné tsaate néénee
(Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

14 Íjcyaabéhjáa tsaapi naavéné ípañe íjcyaabe íhjyúvátuúbe. Aanéhjáa
naavéneke dííbyé pañétú Jetsóó wáágóóné boone tsúúca ihjyúvaábe.
Áánerí́hjyáa mɨ́amúnaa ullévenúhi. 15 Árónáacáhjáa Jetsóodítyú tsaate
nééhií:

—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá tsaaté pañétú diitye naavémú
avyéjuube Betsebóó pɨ́áábóneríye.

16 Áhduréhjáa tsijtye dííbyeke íllure mávárijchómé nehíjcyá dibye
méénúráítyuróné íévéhoowávú imyéénuki. 17 Árónáacáhjáa diityé ɨ́jtsaméí
iwáájácúne neébe:

—Muurá tsáné avyéjujte tsajɨjtóré ɨ́jtsámeítyúmé ímityúné
idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ílluréjuco ɨ́hvejtsóné íavyéju. Áhdure muurá tsája múnaa
ímítyú idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ílluréjuco wáchájánújcatsíñe. 18 Ahdu ɨ́ɨvane muurá
Naavéné ihyájkímukéré íwáágóoca íllure íavyéjú újóvéjtsóiyáhi. Ehdu íñe
ámúhakye o néé naavémú avyéjuubévá Betsebóó oke pɨ́áábóneríyé diityéké
o wáágóohíjcyáné ámuha óhdityu menéénélliíhye. 19 Áánetúhaca ¿múúbé
pɨáábori ámúhá mamyémú waagóohíjcyá diitye naavémuke? Áyu cána
oke menej. Tsá muurá ámuha menéééítyuró Betsebóó pɨáábori ditye
wáágóohíjcyáne. Íllure ámuha mémujtá ehdu meíhjyúváneri. 20 Muurá
ihdyu Píívyéébe oke pɨ́áábóneri ó waagóohíjcyá naavémuke tsaaté
pañétú téénetu ámuha méwáájácu tsúúca dííbyé avyéjú ííñújɨri ámúhama
íjcyájúcoróne.

21 Muurá ɨ́htsútúúbé jatu tsá ɨɨná múha tsájtyéítyuróne. 22 Árónáa dííbyé
ehníííñevu íjcyaabe dííbyedítyú dójtúiyá páneere dííbyé méénujcátsiháñe.
Ááne dííbyé tsíeméné iímillédú méénúíyoóbe.

23 Ehdu nééne muurá oke ɨpɨ́aabóné ímílletúmé táwákimyéí íllure
imíllé óhdivu ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáíyómeke íllure óhdityu
mútátsohíjcyáhi.

Ípyée iíjchívyémé pañévú tsiiñe naavéné óómiñe
(Mt 12.43-45)

24 Átsihdyúhjáa idyé tsiiñe Jetsóó nééhií: Muurá múúne naavéné
mɨ́amúnáájpí pañétú íjchívyeebe pehíjcyá iíjcyáitsíí néhcoobére. Aabe
iíjcyáíyotsíí iájtyúmɨ́túnéllii íllu ɨ́jtsámeíhi: "Tsiiñe ó óómií bɨwáábé
pañévúré ópée o íjchívyéébé pañévu." 25 Ahdújuco muurá óómiibye
ájtyumɨ́váné diibye ípyée iíjchívyéébeke imíwu peevéébé éhne múu jaa
llíjyahdu néébeke. 26 Áánéllii múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké éhnííñevu
ímítyúmeke diityémá tsiiñe iúcááve dííbyé pañévu. Áábeke muurá ɨ́hdée
ɨɨcúbáhráné ehnííñevu ɨ́cúbáhraábe.

Ɨ́ɨnerí meímíjyuuvéne

27 Ehdúhjáa Jetsóó nééná tsáápille mɨ́amúnááj pɨɨnétú kéévánécoba
nééhií:
—¡Maímijyu ihdyu diille ukée ɨtsɨ́ɨmáváábeke píívyétsolle íjcyanej!
28 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, tehdújuco. Áhdure ¡maímijyu Píívyéébé uwááboju cáhcujtsómé
íjcyanej!

Mɨ́amúnaa Jetsóoke néé dibye méénúráítyuróné imyéénuki.
(Mt 12.38-42; Mc 8.12)

29 Téijyúhjáa mítyane mɨ́amúnaa píhcyaavé Jetsóodívu. Áámekéhjáa
úwááboobe nééhií:
—Ámuha muurá ícyooca íjcyáné mɨ́amúnaa ímityúme. Aame
¿ɨ́veekí ámuha méimíllé méénúráítyuróné o méénune ámuha oke
mecáhcújtsómejɨ́ɨvari? Óvíi ihdyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi
Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú diibyéjuco
mɨ́amúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane. 30 Muuráhjáa dííbyeke muhdú
tene pájtyénetu Níínibé múnaa waajácú ɨ́mɨáánéjuco Píívyéébe dííbyeke
wálloóne. Ahdu muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke tene
pájtyénetu mɨ́amúnaa waajácuú dityée iímíjpyeténe ipájtyeté Píívyéébe
oke wálloóne. 31 Aane muurá Píívyéébe mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné
ímíbájchócooca tsáápille tsííñé iiñújɨ múnáalle ámúhadívú néétsoó ámuha
mecáhcútsohíjcyátunévu. Muuráhjáa tsíhyullétú tsaalle Tsaromóó uwáábó
illééboki. Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánáa ¿ɨ́veekí dííbyeúvú ehnííñevu
o íjcyaabe o úwaabóné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne? 32 Téhdure muurá
Níínibé múnáaúvú ámúhadívú néétsoóhi. Muuráhjáa Jonáá diityéké
úwaabóné icyáhcújtsóne ímíjpyetéme. Áánáa ¿ɨ́veekí dííbyeúvú ehnííñevu o
íjcyaabe o úwaabóné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

Méhálluúúcú peetédú nééneé
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Tsá muurá peete tsíeménevu maávohjácóítyuróne. Muurá
ihdyu cáámevu íboohówátsihvu mépicyóó tene iájchúcunúki. 34 Ahdu
muurá ámúhá hálluúúné peetédú nééneri ɨ́mɨáánéré ámuha meɨ́ɨténeri
metsúúrámeíhajchíí téénetúré ámuha mébóhówaúcúnuúhi. Áánetu
ímityúnéré ámuha meɨ́ɨténeri metsúúrámeíhajchíí téhdure téénetúré ámuha
mébóhówaúcúnuúhi. 35 Áánéllii téɨɨbúwá méíjcyaco ɨ́mɨáájú ámuha tsúúca
mewáájacúné múhdurá meúráávyétuki. 36 Muurá ténejcu wáájacúmé

ímityúné méénújúcootúmé ɨ́ɨ́né imíjyaúréjucó íjcyane éhne múúne peete ájchúcunúnej tééveri meíjcyadu.

Paritséómuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpɨ́vetsóne
(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 20.45-47)

37 Ehdúhjáa Jetsóó úwáábóné boone paritséómuube dííbyeke tsajtyé ihjyávú imájchótsoki. 38 Aabéhjáa íhyójtsɨ níjtyámeítyuube májchóneri di-
ibye paritséómuube ullévenúhi. 39 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Ámuha muurá ámúhaj pi hállúre méímíbáchómeíhijcyáhi. Árónáa ámúhá ɨ́jtsaméí ímityúne. 40 ¡Tsá muurá ámuha mewáájácúmeítyúne!
¿Aca tsá ámuha mewáájácutú téhdure méɨ́jtsaméí metéhmémeíiyóné méjpi menítyámeíhijcyádúre? Muuráhjáa ɨ́mɨáámé meíjcya Píívyéébe meke
ípívyejtsóhi. 41 Áánéllii múu íjpií, ɨ́ɨ́jtsaméii, íjcyane tehmé ímí iíjcyaki.
42 ¡Máɨdáátsoju ámuha paritséómuke tene pájtyeíñej! Muurá
tehdújúcooro Píívyéébeke ámuha meɨ́ɨ́cúvehíjcyáné ámúha bájtsoháñeri.
Árónáa ¿ɨ́veekí tsá ámuha meɨ́jtsámeítyú dííbyeke mewájyúíyóneri? Áhdure
¿ɨ́veekí tsá ámuha mɨ́amúnáama ímíñeúvú meíjcyatúne? Tsá muurá
tsáneeríyé dííbyeke meúráávyéne tsiiñe meɨ́hvéjtsóítyuróne.
43 ¡Ahdícyane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámuha
méimíllé pihcyáávejááné pañe íboohówátsɨhjɨ́ríyé meíjcyane. Áhdure ámuha
méimíllé mɨ́amúnaa ámúhakye ávyejúúlléne.
44 ¡Áámeke ámúhakye taúhbájú uwáábojtémá máɨdáátsoju tene pájtyeíñej!
Muurá ímityúmé ámuha meíjcyárómeke mɨ́amúnaa ɨ́ɨ́tehíjcyá pánehjɨ́dú
ɨ́mɨáámeúvúdú éhne múúne níjkyéné pañe nehníwu néérone pánehjɨ́dú
hallu imíwu meɨ́ɨ́tedu.
45 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii taúhbájú uwáábojtédítyú tsaapi néé
dííbyeke:
—Uwáábooóbej, ehdu aatyéké u nééneri múúhadívú ú wáájatsóhi.
46 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¡Téhdure ámúhakye ɨdátsó pajtyéiñe! Muurá ámuha íllure
métúhútsohíjcyá mɨ́amúnáake ámúhá ɨ́jtsaméityúré ámuha meújcúné
uwáábori. Muurá ámuha meíjcyarómé tsá tehdu meíjcyatú eene ámuha
meúwáábohíjcyádu.
47 ¡Ahdícyane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! ¿ɨ́veekí ámuha
éíjyuúvúu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake ámúhá ɨhdé múnáaúvú
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámé nijkyénetu diityéúvu náávé ménícyohíjcyáhi? 48 Ehdu
ámuha memééénúnetu muurá méwaajácú ámúhá ɨhdé múnáaúvúu
ícyahíjcyajɨ́jtóré ámuha meúraavyéne.
49 Muurá Píívyéébe nééhií: "Ó pícyoó o túkévéjtsóneri ɨ́hdétújuco
iwáájacúné úúbálléímyeke. Téhdure ó pícyoó uwáábojtéke. Áámedítyú
muurá tsaatédí ɨ́cúbáhraímye. Tsíjtyeke dsɨ́jɨ́vétsoímye." Ehdúu Píívyéébe
nééhií. 50 Aane muurá téhdure ícyooca íjcyáné mɨ́amúnáake dómájcoó
ííñujɨ́ɨ́ ípívyéévétsihdyu ícyoocávú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake
tsaate dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáné dibye diityémá ímíbájchoíñe. 51 Muuráhjáa
Abéeke íñahbéré dsɨ́jɨ́vétsóné boone tsíjtyeke ámúhá ɨhdé múnáaúvú
dsɨjívetsóhi. Muuráhjáa Tsacaríake dsɨjívetsómé duurúvájama Píívyéébé

ɨɨcúvé cóvátsómeíhíjcyáné waíjɨ́ ráhoúcunútsihvu. Aane ámúhakye o néé íñe ícyooca íjcyáné mɨ́amúnáake téhdure téené ímibájchó dómájcoíñe.

52 ¡Ahdícyane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ɨ́mɨáájú mɨ́amúnaa wáájácúiyóné ¿ɨ́veekí ámuha métúhútsohíjcyá tsíhdyuréjuco meúwáábóneri? Ditye teene icyáhcújtsóne úráávyéiyóné ámuha métúhútsohíjcyáhi. Aane muurá ámuha meíjcyarómé tsá ímíñeúvú teene meúráávyetúne.

53-54 Ehdúhjáa Jetsóó íhjyuváné taúhbájú uwáábojtémá paritséómuke tsaríwu pajtyéhi. Aaméhjáa dííbyeke panévatu dilló tsane dibye múhdurá áñújcúhajchíí dííbyedítyú ímityúné iíhjyúvároki.

12

Ímamyémuke Jetsóó téɨbúwajtsóne

1 Téijyúhjáa ávyétá mityáné mɨ́amúnaa píhcyaavémé wájócójcatsíñáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—Téɨɨbúwá méíjcyaco aatye paritséómú bañú múnaa ɨ́mɨáámeúvúdú íjcyámeke. 2 Muurá téévéneúvú méénúmeíyóné tsá tétsihvúré nɨ́jkéváityúne. Muurá pámeere ɨɨná méénuhíjcyáné bóhówááveéhi. 3 Múha wáájácútúnáa ámuha mɨ́jcóhó pañévú meíhjyúvaróné waajácúméiíhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi
(Mt 10.26-31)

4 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu íllityétú mɨ́amúnáadi apááñéré méjpi dsɨ́jɨ́vétsóíyómedi. 5 Áánetu ihdyu múu íllityé Píívyéébedi múijyú ámuha meíjchívyéítyuwa cúújúwá pañévú ámúhakye wáágóóíyóóbedi.

6 Muurá 5-meva coomɨ́mú mɨ́jɨ́hwuúcúré áhdómeíyómeke téhmeébe. 7 Aabe muurá téhdure waajácú ámúhá níwáujɨ́ɨ́né múhdújɨvá íjcyane. Áánéllii tsá múu ɨ́ɨ́nerí íllityétúne. Muurá diitye coomɨ́mú ehníííñevu ámuha méwajyúmeíhi.

Jetsóoke meúraavyéné metóónúítyuróne
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke iúraavyéné tóónútúmeke ó bóhówájtsoó níjkyéjɨ múnáadívu. 9 Áánetu íllure tóónuhíjcyámeke tsá o bóhówájtsóityúne.

10 Muurá íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú ímityúné íhjyúvárómedi Píívyéébe ɨ́ɨdáátsóvéne teene ábájɨɨvéhi. Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjyúvámedi tsá dibye múijyú ɨ́dáátsóvéityúne.

11 Ehdúhjáa iñétsihdyu neébe:

—Tsaate ámúhakye pihcyáávejáané tehméjtema ámúhá iiñújɨ́ avyéjujté éllevu tsájtyécooca tsá múu íjyácunútú muhdú iíhjyúváíñeri. 12 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchóré ámúhakye túkévéjtsoó ámuha meíhjyúvaki. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Tsá múu íjyácunútú mítyane iéhnéváíyóneri

13 Téijyúhjáa tsaapi mɨ́amúnááj pɨɨnévú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, táñáhbeke diñe dibye oke idyówajcáro múhtsí wáábyuta múhtsíj caani pícyohíjcyánetu.

14 Árónáacáhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—¿Aca múha oke picyóó téeméné ímibájchoobe o íjcyaabe ámúhtsikye o dówajcároki?
15 Tsá múu mítyane iéhnéváíyóneri úmúúpívyetúne. Tsá muurá mítyane meéhnéváne tájpí tsaímíyé meíjcyáítyuróne.
16 Ehdúhjáa dííbyeke iñééné boonétú pámeekéré iúwaabóné úúbálleebe ehnéva múnáájpidítyu. Íllúhjáa neébe:
—Íjcyaabée tsaapi ehnéva múnáajpi. 17 Áábe bájtsoháñée mítyane nééváneetu íllu ɨ́jtsámeííbye: "¿Aca kiávú íñe ó aahɨ́vétsoó tabájtsó áyánejɨ́ɨvari?" 18 Árónemáa neébe: "Óubá éhne teene ááhɨ́vétsámeíhíjcyaja o wácávyáhcóne éhnííñevu mítyájácoba o áméjtsójá pañévú ó pícyoóhi. 19 Ááne íllu ó ɨ́jtsáméiíhi: Ícyooca ihdyu tsá ɨɨná óhdityu pɨ́htotúne. Áánéllii pevétaréjuco ɨ́búwajɨ́ɨ o íjcyaíñé óhdityu o májchoíñé, o ádoíñé, pɨ́htójúcóótúnélliíhye." 20 Ehdúu dibye ɨ́tsámeíhíjcyárónáa Píívyéébe néé dííbyeke: "Tsá mɨ́a u wáájácúmeítyúne. Muurá ípyejco tsúúca ú dsɨjɨ́veéhi. ¿Ácooca eene u éhnévahíjcyánécoba muhdúíhyaja?" 21 Ehdu muurá pajtyéiñe íhdyunéré éhnévahíjcyámema. Aame Píívyéébedívú ɨ́dátsóhreé.

Ihñéjteke Píívyéébe téhmene
(Mt 6.25-34)

22 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu Jetsóó néé ímamyémuke:
—Tsá múu apááñeríyé ɨ́jtsámeítyú ɨ́ɨne tájpí iíjcyáneri. 23 Tsá apááñéré majchoo, wájyamuu, íjcyáne tájpí meíjcyatúne. 24 Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdú wahpéjté íjcyane. Tsá muurá ditye múijyú wákímyeítyú tééne tájpí iíjcyaki. Pane tsá ditye imájchó pícyootúne. Árome ijcyá Píívyéébe tájpi. Aanéjɨ́ɨ muurá diityé ehnííñevu ámuha mɨ́amúnaa méwajyúmeíhi. Ááméke tsá ámúhakye dibye ɨ́ɨnetú pɨ́htótsóityúne. 25 ¿Aca íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú éhnííñevu icyáámenúné ímílleebe iiye cáámenútsámeííyoóbe? Tsáhaá. 26 Muurá tsane túhúúturóné tsá ámuha meméénúítyuróne. Aanéjɨ́ɨ tsá múu ɨ́jtsámeítyú tsane imyéénúiyóné ámuháyé mepíívyetéíyónejɨ́ɨvari.
27 Téhdure cáhawáá méɨjtsúcunu wajcóháñé múhdutú iiye tsaímíyé píívyehíjcyáné pevétáré íjcyaróne. Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóoúvú tsijtye ávyéjujté ehnííñevu íjcyáróóbé avyéjú wajyámu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímivu. 28 Ehdu muurá Píívyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá wajcóháñé wahájchotáré iímí íjcyane íllúhwuúré tsúúca chémene. Aabéjɨ́ɨ awáá muurá ámúhakye éhnííñevu tsaímíyé téhmehíjcyáhi. Ehdu teéne, ámuúha cáhcujtsópítyúné mɨ́amúnaaj. 29 Ehdu nééne tsá múu áábímyeítyú tééne tájpí ámuha meíjcyane tsáijyu ámúhadítyú pɨ́htórónáaáca. 30 Muurá ihdyu Píívyéébeke cáhcújtsotúmé áábímyeí ɨpɨ́htócoóca. Árónáa muurá ámúháj Caani Píívyéébe waajácú ɨɨná ámúhadítyú pɨ́htone. 31 Áánéllii múu ámuha mepɨ́htóróneri ɨ́ɨcúvetúmé tsúúrámeí múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke iúráávyéne dííbyé avyéjuvu iúcáávéíyóneri. Áijyu ihdyu tsá ámúhakye dibye ɨ́ɨnetú pɨ́htótsóityúne.

Ímí nijkyéjɨri meíjcyane Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.19-21)

32 Muurá ámuha tahñéjté ɨ́dátsó éhne múúne obééjámú áyáméwu íjcyadu. Árome tsá múu ɨ́ɨnerí áábímyeítyúne. Muurá ámúháj Caani Píívyéébe imíllé

ámúhakye iújcune íavyéjuvu. 33 Áánéllii múu ámúhá tsíeméné iñáhjɨ́hénúne
pɨ́aabó ɨ́dáátsóméhjɨke. Muurá íñe ííñújɨri múhajchótá íjcyáityúné
ámuha meéhnéváne tsaímíyé meícyahíjcyádú nééne ijcyá níjkyéjɨri múijyú
muhdú íjcyáityúmé ámuha meíjcyaíñe. Téhulle muurá meíjcyane tsá
tútáváávéityúne. Muurá ííñújɨri naní múnaa ámúhakye tútávátsohíjcyádú
nééne tsáhájuco téhulle íjcyáityúne. 34 Muurá kénejcú éhnííñevu ímí
ámúhakye pájtyénéjcuríyéjuco ámuha meɨ́ɨ́jíveíñe.

Jetsóó tsááiñe metéhmene

35 Ahdícyane ímíñeúvú meíjcyátsííívyéne oke météhmeco éhne múúne
ávyéjuube tsaatétsí táábávájcatsíñé wañéhjɨri íjcyáábeke íúníu múnaa
téhmehíjcyádu. 36 Muurá múúne téhmehíjcyámé dibye lléehówatu
díllóvácooca ɨ́ɨ́cúi ipááyúcuki. 37 Ehdu muurá íavyéjúúbe ɨ́jtsóré
íjcyámedívú dibye wájtsɨme ɨ́ɨ́né imíjyaú ijcyá dííbyema. Muurá iwájtsɨdu
tsaímíyé diityéké imájchótsómema nahbévájcatsííbye. 38 Maímijyu
ihdyu ditye íjcyane tsáijyu múu pécójpɨɨnéuba mityá cóójɨ́háñé pañévú
tsáároobe tsaímíyé dííbyeke téhmehíjcyámeke dibye ájtyumɨ́váme.
39 Muurá tsája múnáajpi múijyú naní múnáajpi tsááiñe iwáájácuca
cúwátuube ihjya téhméjá pañévú tsá dibye úcáávéityuró iñániki.
40 Ahdícyane meíjcyátsííívyéne méɨ́tsohíjcyaco o tsááiñe. Muurá ámuha
meɨ́jtsámeítyúnáa Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsiiñe ó tsaáhi.

Tsaatétsí wákímyeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 24.45-51)

41 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿a múúhakyéré ú úwáábohíjcyaj, mityá pámeekérej?
42 Árónáacáhjáa tsiiñe neébe:
—Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeííbyeke pícyoobe
ihyájkímú tehméébedívu. Aabe muurá diityéké ímí ɨ́ɨ́cuvé ɨ́ɨ́né tájpí
ditye íjcyáíñéhjɨtu. 43 Ahdícyane maímijyu dibye íjcyane íwákimyéiyi
íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumɨ́vaábe. 44 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé
ɨ́mɨáábé íjcyáábeke íavyéjuube ihñévú téhmetsóne. 45 Áánetu íjcyaabe tsaapi
ímítyuube íavyéjuube 'ɨ́ɨ́cúi óómíityúné' iñééne íwákimyéí ɨɨbúwá íjcyátuúbe.
Ehdu néébe muurá íllure ihyájkímuke imyéénúne iímillédú wañéhjɨ́neríyé
pehíjcyá llíyíícyáveebére. 46 Aabe muurá ehdu ícyahíjcyánáa íavyéjuube
óómiibye tuvááová dííbyeke dibye ɨ́jtsótúnáaáca. Áábeke íllurejuco dibye
ɨ́cúbahráné tsaate íwákimyéi múnaa ímítyúmeke imyéénudu.
47 Ehdu muurá íavyéjuube íúníu múnáake ɨ́cúbahrá dibye ímillédú dííbyé
wákimyéí imyéénúiyóné wáájácurómé tehdu méénútúhajchííjyu. 48 Áánetu
iwáájácútúné hallúríyé ímityúné méénúmeke ɨhtsútáré ɨ́cúbáhraábe.
Muurá mepɨ́áábómedi méijyácunú ímí ditye íjcyáíyóneri. Áhdure tsíeménevu
meníwáávémedi méijyácunú ímí ditye téhméíyóneri.

Jetsóó hallútú mɨ́amúnaa tsárílléjcatsíñe
(Mt 10.34-36)

49 Muuráhjáa ííñujɨ́vú o tsáá táhallútú mɨ́amúnaa itsárílléjcatsíki. Aane
ihdyu múhdutúiyó tééné pañéjuco meé. 50 Muurá o ɨ́cúbáhrámeíñé
níjcáutu ó dsɨjíveéhi. Aane ávyeta múhduúvúrá ó ɨjtsúcunúhi. 51 ¿Aca ámuha

méɨjtsúcunú tsaímíyé mɨ́amúnaa iíjcya o tsáane íííñujɨ́vu? Muuráhjáa ihdyu o tsáá mɨ́amúnaa tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeítyúmé táhallútú itsárílléjcatsíki. 52 Aane muurá ícyoocátú tsané múnaa íjcyarómé tsarílléjcátsií táhallútu. Muurá tsaatédítyú ímunáajte oke cáhcújtsóhajchíí tsaatétsí cáhcújtsótumútsí tsarílleé diityéke. Áánetu diityétsíyé cáhcújtsóhajchíí ímunáajte tsarílleé diityétsikye. 53 Muurá cááni tsarílleé íllíkye oke dibye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure ílli tsarílleé cááníkyeé. Áhdure ɨ́dsɨ tsarílleé tsɨ́ɨ́juke. Áhdure tsáápille íaajáké tsarílleéhi. Ehdu muurá panéjcuvávú mɨ́amúnaa tsarílléjcátsií táhallútu.

Ɨ́ɨná pájtyeíñé úúbállenéhjɨ
(Mt 16.1-4; Mc 8.11-13)

54 Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó néé diityéke:
—Muurá ámuha nuhba áábatéhíjcyánéjcutu ojtso bóhówáávécooca menéé maálleíñe. Ahdújuco tene állene. 55 Áhdure tsíñejcútú kííjyeba tsáácooca ámuha menéé píjcyaba íjcyaíñe. Ahdújuco tene íjcyane. 56 Ehdu muurá ɨ́mɨáámeúvúdú ámuha méwaajácú muhdú néijyu muhdɨ́ɨvané cóójɨ íjcyaíñe. Árome ¿ɨ́veekí tsá ámuha mewáájácutú okée iwálloone Píívyéébe páhduváré nénehjɨ imyéénúneri ámúhakye úúballéjúcohíjcyaróne?

Meke múnáájtsórómeke mewájyune
(Mt 5.25-26)

57 ¿ɨ́veekí tsá ámuha meɨ́jtsámeítyú ɨ́mɨáámé ámuha meíjcyáíyóneri? 58 Tsaate múu ámúhadítyú ímítyunéhjɨ́ ditye ímíbájchóhullévú tsíjtyeke tsájtyéhajchíí ímíñeúvú cánáájánújcatsí téhullévúi iúújetétúné ɨhde ávyéjujtédívú ámuha mecúvéhoojánútsójcatsítyuki. 59 Tsá muurá cúvéhóójatu ámuha meíjchívyéítyuró páneere ámuha maáhdótúhajchííjyu.

13

Ímityúné meícyahíjcyáné meɨ́hvejtsóne

1 Téijyúhjáa tsaate Jetsóo éllevu ipyééne úúballé Píívyéébeke ɨ́ɨ́ɨcúvéné iyámeke ditye dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáhajtsɨ́vú Piráátó tsaate Gariréa múnáadívú llííhyánútsómé tujpácyó iyámé tujpácyoma mújtane.

2 Áámekéhjáa neébe:
—¿Aca ámuha méɨjtsúcunú ehdu diityéké tene pájtyene tsíjtyé ehníííñevu ímityúmé ditye íjcyánélliíhye? 3 Muurá téhdure ámuha pámeere méɨ́cúbáhráméií diityédúré ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvú meɨ́búwáávétúhajchííjyu. 4 Ácooca ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunú Jerotsarée múnáadítyúu 18-meváké 'Tsiroée' némeíñé nupáhyéjú úníuri íjcyaja cáámé cóhnaúvú nééja áámune? ¿A dityée éhníííñevu ímityúmé íjcyánéllii aamúné diityéke? 5 Muurá téhdure ámuha pámeere méɨ́cúbáhráméií diityédúré ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvú meɨ́búwáávétúhajchííjyu.

Higyéérahe néévátúnetu Jetsóó úwaabóne

6 Ehdúhjáa Jetsóó iñétsihdyu tsiiñe diityéké úwááboobe nééhií:
—Tsaapíhjyáa íúmɨhé pañétú higyéérahe ibájtsohe nééváپítyuhe úújéjehíjcyaráhi. 7 Árónemáhjáa tééné tehméébeke neébe: "Tsúúca 3 pijcyábájuco íhye tsá nééváپityúne. Áánéllii ílluréjuco dihllo. Báñú úmɨhé

pañétú teéhe.” 8 Árónáacáhjáa tépallí tehméébé néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, cána óvíi íñé pijcyábá méɨjtsoráhi. Óvíi ó wápɨjcoó tehe iñéévaki. 9 Tsáijyu múu tehdu meméénúneri néévahe. Tehe néévátúhajchíí botsíi íllurejuco meílloíñe.”

Wáyeéévejcóójɨ tsáápílleke Jetsóó bóhɨitsóne

10 Áhduréhjáa tsáijyu wáyeéévejcóójɨ úwááboobe pihcyáávéjá pañe íjcyámeke. 11 Áánáacáhjáa tétsihyi tsáápille naavéné ípañe íjcyalle 18 píjcyájuco íbájui ipátúúvétúneri chémehíjcyalle. 12 Áállekéhjáa Jetsóó ɨpɨúváne nééhií:

—Tsúúca ú bohɨjucóóhi, muúllej.

13 Ehdúhjáa néébere díílleke dócárájcónetu ɨmɨááné tsúúca íbájui pátúúvelle íjyócuuvé tsatújkevéjuco. Áalléhjáa duurúvá Píívyéébeke. 14 Aanéhjáa pihcyáávéjá tehméébeke tsárí pajtyé ɨveekí wáyeéévejcóójɨ dibye díílleke bóhɨitsóne. Aabéhjáa tétsii íjcyámeke nééhií:

—Muurá ijcyáné 6 coojɨvá wákimyéíjcyoojɨjɨ. Ájcoojɨjɨ ámuha métsááiyá dííbye éllevu dibye ámúhakye ibóhɨɨtsoki. Tsá wáyeéévejcóójɨ ámuha dííbye éllevu metsááityuróne.

15 Ehdúhjáa dibye néénéllii Jetsóó néé dííbyeke:

—Bañú múnáajpi u íjcyaabe pánehjɨdú ɨmɨáábeúvúdú uú. ¿Aca tsá wáyeéévejcóójɨ íjcyaróné ámúha jéémú dóhjɨvámeke ámuha meíjchotéityuró téhí pañétu? 16 Ehdu nééne muurá áámye téhdure Aavaráaúvúj tsɨiménémúháábéelle íjcyalle ɨdátsó chémehíjcyá 18 píjcyájuco naavéné ípañe íjcyaabéré díílleke tehdu méénúneri. Áálleke ¿aca tsá mepɨáábóityuró wáyeéévejcóójɨ íjcyaróne?

17 Ehdúhjáa dibye nééneri pámeere dííbyeke múnáátsohíjcyámé núcójpɨvéhi. Áánetúhjáa ihdyu tsijtye mítyane ímíjyuuvé dibye díílleke pɨáábóneri.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)

18 Téhduréhjáa Jetsóó néé diityéke:

—¿Aca ɨɨnetú íñe tsiiñe ámúhakye ó úwáábóó Píívyéébé avyéju? 19 Muurá dííbyé avyéjú éhne múúne mojtáátsá neeváú kémúútúróúwu mebájtsou mítyáhécoba kéémevédu. Aahe muurá wájcáváné hallúvú wahpéjté pɨhtobáhi. Ahdu muurá teene Píívyéébé avyéju.

Pááá oorí́chotu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.33)

20 Téhduréhjáa neébe:

—¿Aca ɨɨnetú íñe tsiiñe Píívyéébé avyéjú ó úwáábóiyáhi? 21 Muurá tsáápille haríínállíjyutu pááa imyéénúcooca áyánéwu tééné oorí́chotu pícyooróné páneeréjuco óórichódú teene Píívyéébé avyéju.

Ɨmɨájɨjto
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu péébe juuváyí íjcyácoomíjɨ múnáake úwáábooberé pehíjcyáhi. Áhduréhjáa patsɨhjɨvárí íjcyájáhjɨ múnáake úwáábóóbe. 23 Áábekéhjáa tsaate nééhií:

—Ávyéjuúbej, ¿a uhjémére pájtyéteéhi?
24 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Łhnáhó íuráávyé néérojɨ́jtó múu úraavyé Píívyéébé avyéjuvu ámuha meúújetéijɨ́jto. Muurá mítyame imíllerá iúcaavéné téénevu. Árome tsá úcáávéityúne. 25 Muurá téɨɨbúwájɨ́ néétume áachi iímillédú íjcyámé hallúvú ávyéjuube ihjyá lleehówá wátaahácoóhi. Ááné boone lléehowa wátótóhcoméré neéhi: "Ávyéjuúbej, múúhakye paayúcu." Árónáa nééiíbye: "Tsá ámúhakye o wáájácutúne." 26 Áánéllii neeímyé dííbyeke: "Áánerá úúma tsaméhjɨ́ mémáchohíjcyáhi. Áhdure muurá múúhá comíñeri úwáábooberé ú pehíjcyáhi." 27 Ehdu ditye néérónáa nééiíbye: "Muuráhjané ámúhakye o néé ámúhakye o wáájácutúne. Ahdícyane méɨɨne óhdityu ímityúmé ámuha meíjcyame." 28 Ehdu Píívyéébe waagóoó dííbyeke cáhcújtsótúmeke. Aame kémuélletúré ɨ́ɨ́teé Píívyéébé avyéjuri dííbyé ihjyú uubálle múnaa Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámeke. Áijyu íllurréjuco ditye tááiñe íhwáñe ɨɨhdónema. 29 Ehdu waagóojtéréjuco íjcyánáa pahúllevátú tsijtye ímí Píívyéébeke cáhcujtsómé dííbyedívú píhcyááveé dííbyema iíjcya íavyéjuri. 30 Áijyu muurá íñe ícyooca ɨdáátsóméhjɨúvú nééme ávyéjúúteéhi. Áánetu ɨ́htsutúmé ícyooca íjcyarómé téijyu ɨ́dáátsónuúhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Mt 23.37-39)

31 Téijyúhjáa paritséómú tétsihvu wájtsɨme néé dííbyeke:
—Dípye íchihdyu tsiéllevu. Muurá Heróódé imíllé uke ɨdsɨ́jɨ́vetsóne.
32 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Mepééne dííbyeke ávyétá muubérá íjcyáábeke mene: "Óvíikyévá ihdyu nɨjkévaabe naavémuke tsaaté pañétú iwáágóóne chéméméhjɨke ibóhɨ́ɨ́tsohíjcyánetu." 33 Tsá muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dsɨ́jɨ́véityuró Jerotsaréé tsiéllevúre. Óvíi ihdyu múhajchótá ó ijcyáhi.
34 Ámuúha Jerotsarée múnaaj, ihdyújuco tsáma ¿ɨ́veekí ámuha íllure mellííhyánúpétsohíjcyáné íhjyú uubálle múnáake Píívyéébe ámúha éllevu wállóórómeke? Uwáábojtéké dibye ámúha éllevu wállóórómedi ¿ɨ́veekí íllure ámuha méɨ́cúbáhrahíjcyá néwayúúnevu maáámúneri? Muurá ó imíllerá ámúhakye o újcune éhne múúne cáraca ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́méwuúmuke íhñúwáácyú lliiñévú újcudu. Árónáa ¿ɨ́veekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne? 35 Ááné déjúcotu muurá ámúha cóómí ápajyúréjuco cóévaíñe. Áhdure ámúhakye o néé oke ámuha maájtyumɨ́júcóóityúné múijyú tsiiñe o tsááiñévújuco. Téijyu muurá ámuha oke maájtyúmɨ́ne méneéhi: "Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj."

14

Íjpi óórííbyeke wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó bóhɨɨtsóne

1 Tsáijyúhjáa idyé wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó péé paritséómú avyéjúúbe jávú dííbyema imájchoki. 2 Áábekéhjáa diitye paritséómú hállúváábohíjcyá tétsihyi íjpi óóríñeri chémeebe íjcyánéllii 'áádikye éhne íjcyoojɨ bóhɨ́ɨ́tsóiíbye' iñéénema. 3 Aaméhjáa taúhbájú uwáábojtémá íjcyámeke neébe:
—¿A wáyeéévejcóójɨ́ tsaapi chéméébeke mébóhɨ́ɨtsóiyáhi, mityá tsáhaáj?

4 Ehdúhjáa dibye néérónáa tsá ditye ɨɨná néétune. Aanéhjáa awáá
tsúúca diibye íjpi óórííbyeke ibóhɨ́ɨ́tsóne neebe íllurejuco dibye ipyéékií.
5 Átsihdyúhjáa neebe diitye paritséómuke:
—¿Aca ámúhá ocájí ámúha ɨ́ɨ́júuba wáyeéévejcóójɨ́ wáhyéjú pañévú
áákityéébeke tsá ámuha meújcúítyuróne?
6 Ehdúhjáa dibye nééne tsá ditye píívyetétú muhdú iáñujcúne.

Táábávajcátsí wañéhjɨvu ditye míñutsóne

7 Áhduréhjáa tsáijyu wañéhjɨvu tsaate míñutsómé imíllé
íboohówátsɨhjɨ́vúré iácuuvéne. Aanéhjáa Jetsóó múhdurá ɨ́ɨ́jtsúcunúne
diityéké úwááboobe nééhií:
8-9 —Tsaate múu ámúhakye ityáábávájcatsíñé wañéhjɨvu míñútsócooca
tsá ɨ́hdére ácúúvetú íboohówátsihvu tsáijyu múúne tsijtye ámúhá
ehníííñevu ávyejúúmé wájtsɨ́mekéréjuco ditye tétsihvu ácújcóné boone
íatéréétsihvúréjuco ámuha maácúúvéneri menúcójpɨ́vétuki. 10 Áánéllii
múu tsaate íwañéhjɨvu ámúhakye míñútsócooca úújeté ihdícyátsihvúré
diitye wañéhjɨ múnaa ámúhakye iájtyúmɨ́cooca íboohówátsihvu iácujcároki.
Áijyu ihdyu tsá ɨ́ɨ́nerí ámuha menúcójpɨ́vétsámeítyúne. 11 Muurá iiye
ɨ́htsutúmé ávyéjujte iíjcyane némeíhijcyámé núcójpɨ́vétsáméiíhi. Áánetu
ɨdáátsóméhjɨúvú tsaɨ́ɨ́buwáré íjcyame ávyéjúúteéhi.
12 Ehdúhjáa diityéké iúwáábótsihdyu neebe dííbyekée íwañéhjɨvu
míñútsóóbeke:
—Tsá múu majchóvú míñútsotú ɨ́htsútúméhjɨkéré uke ditye pɨ́ámeíiñe
u ímíllénélliihyére. Téhdure tsá múu míñútsotú dihyákímudúnéré
múhdumé tsijtye úúma náhbévahíjcyámekére. 13-14 Múu téhdure míñutsó
ɨdáátsóméhjɨke íjpíityu tsátsɨhjɨ íjcyátúróméhjɨma hállúvátúméhjɨke
ámúhakye ditye pɨ́ámeíiyóné ɨ́jtsámeítyúmére. Muurá Píívyéébere ámúhakye
áhdoó dibye ímillédú ámuha meíjcyame medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨ́ɨ́coóca.

Wañéhjɨtu íjcyáné uwááboju
(Mt 22.1-10)

15 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii tsaapi néé dííbyeke:
—Maímijyu ihdyu diitye Píívyéébé avyéjuvu úcaavémé íjcyanej.
16 Ehdúhjáa dibye néénéllii Jetsóó tsaapi wáñehjɨ́vaténetu úwááboobe
nééhií:
—Tsaapíhjyáa iwáñehjɨ́vaténevu míñutsó mítyámeke. 17 Ááme éllevúhjáa
íúníu múnáájpikye dibye wálloobe neeté diityéke: “Tsúúcajávané majcho
baabáhi. Waávané mepééne mémajchótej.” 18 Árónáacáhjáa tsá ditye
ímílletú ipyééneé. Tsaapíhjyáa íllure néé dííbyeke: “Ohné tsaatédítyú
íiiñújɨ́ o áhdone ó imíllé o úújeténe. Áánéllii tsá oke dibye téhméityúne.”
19 Áánetúhjáa tsijpi nééhií: “10-meváké ócájímuke o áhdómeke ícyooca ó
imíllé o wáájácullené muhdú ditye wákímyeíñe. Áánéllii tsá oke dibye
ɨ́jtsójúcóóityúne.” 20 Áánetúhjáa tsijpi nééhií. “Botsíi o táábávaabe muhdú
ó peéhi. Tsáhái o péétune.” 21 Éhduréhjáa ditye népejtsóné ióómíñe
úúbálleebe íavyéjúúbeke. Aanéhjáa dííbyeke tsárí pájtyeebe néé diibye íúníu
múnáájpiíkye: “Ané cána míñutsóté ɨ́dáátsóméhjɨkéréjuco íjpi ímítyuméhjɨ́
ímíñeúvú iúllene píívyetétúméhjɨma hállúvátúméhjɨke.” 22 Ahdújucóhjáa
imíñútsójétsihdyu tsáábe nééne dííbyeke: “Ayúju ávyéjuúbej, tsúúca ó

míñútsojéhi. Árónáa íñe jaa tsáhái wáhpetúne.” 23 Áánélliihyéhjáa
íavyéjuube nééhií: “Ané cána tsíjtyekéi míñutsótej. 24 Tsáhájuco tujkénúu o
míñútsorómé májchóváityúne.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Łhtsútúróné pañe Jetsóoke meúraavyéne
(Mt 10.37-38)

25-26 Aanéhjáa mítyane mɨ́amúnaa dííbyeke úráávyehíjcyámeke neébe:
—Muurá oke úráávyerómé oke iwájyúné ehnííñevu méwámyuma
ihyájkímukéré wájyúhajchíí tsá ditye ɨ́mɨááné tahñéjté íjcyatúne. Áhdure
iiye éhnííñevu iwájyúmeíhajchíí tsá ditye tahñéjté íjcyatúne. 27 Áhdure oke
iúráávyéné déjúcotu ɨɨ́cúbáhrámeíiyóné ímílletúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.
28 ¿Aca ámuha jaa meméénu tsá tujkénú meéévéityuró múhduná ámúha
dsɨɨ́dsɨ́ íjcyane tene úújetéhajchíí botsíi ámuha meméénuki? 29 Muurá dsɨɨdsɨ
úújetétúnáa ámuha meméénuróné menɨ́jkévátúneri tsijtye uuhɨ́vatéiyá
ámúhadi. 30 Muurá nééiyóme: “Éje, íjtyémeíhjyáa íñe ánúmeíyómé tsá
pánéévétsotúne.” 31 Áhdure ¿aca tsáné avyéjúúbé tsodáhómú 10,000-
meváré íjcyame tsíjpí tsodáhómú 20,000-meva íjcyámema imyéénújcatsí
tsá tujkénú ɨ́jtsámeíityuró téhdúmema diityéké ityáhjáityuróne? 32 Muurá
téhdúmema ɨɨ́hnáhóóityúrónéllii tsíhyulléréi ditye íjcyánáa wállójcatsíiyómé
diityé éllevu ditye iñééte imyéénújcatsíjyúcóótuki. 33 Ehdu nééne muurá
tsaate iímillédú iícyahíjcyáné ɨ́hvéjtsotúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.

Cánááматu íjcyáné uwááboju
(Mt 5.13; Mc 9.50)

34 Muurá cánááma iííмuma iíjcyánéllii meke pɨ́aabóhi. Áánetu
iííмútuca tsá ɨɨ́netú tene meke pɨ́áábóityuróne. 35 Pane mebájtso íííñujɨ
meúménúíyónéúbatu tsá meke tene pɨ́áábóityuróne. Áánéllii tehdu
nééne íllurejuco mewáágóone. Aane ihdyu óvíi ámúhadítyú lléébome
icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

15

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwááboju
(Mt 18.10-14)

1 Téijyúhjáa íííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke áhdótsohíjcyámema
tsijtye ímityúmé píhcyaavé dííbyedívú dííbyé uwáábó illéébúcunúki.
2 Áámedítyúhjáa paritséómuma taúhbájú uwáábojte nééhií:
—¿Aca ɨ́veekí aadi ímítyúmedívú nahbéváhi?
3-4 Ehdúhjáa dííbyedítyú ditye íhjyúvánéllii obééjá mújtánetu iúwaabóné
neébe:
—¿Aca ámúha jéémú obééjámú 100-meva íjcyámedítyú tsaapi mújtaca
tsá ámuha 99-meváréjuco íjcyámeke íúmɨhéj pɨɨnévú mepícyóóne dííbyeke
menéhcóityuróne? Muurá ámuha ménéhcóiyáhi. 5-6 Áábeke muurá ámuha
maájtyúmɨ́cooca mítyane meímíjyúúvéne ááhɨvu ámuha mewájtsɨdu
mépihjyúcúiyá ámuha menáhbévahíjcyámeke ditye téhdure iímíjyúúve
mújtáróóbeke ámuha maájtyúmɨ́neri. 7 Ahdu muurá Píívyéébe níjkyéjɨri
íjcyaabe mítyane ímíjyuuvé tsaapi ímítyúné pañévú mújtároobe tsiiñe
ímíjpyetéébedi. Muurá ímí íjcyámedi iímíjyúúné ehnííñevu ímíjyúúveebe
mújtároobe tsiiñe ímíjpyetéébedi.

Dsɨ́ɨ́dsɨj̨ɨ wágóóóvénetu íjcyáné uwáábоju

8 Téhduréhjáa dsɨ́ɨ́dsɨ́j̨ɨtu diityéké iúwaabóné neébe:

—¿Aca tsáápílledi 10-j̨ɨva dsɨɨdsɨ íjcyánetu tsaj̨ɨ wágóóóveca tsá dille choocówu peetéj tééveri llíjyaalléré néhcóítyuróne? Muurá néhcóíyolle.
9 Aaj̨ɨ muurá iájtyúmɨ́neri iímíjyúúvéne iñáállévahíjcyámeke pihjyúcúíyolle ditye téhdure iímíjyúúveki. 10 Ehdu muurá ímityúné ícyahíjcyaabe teene ɨ́ɨhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ɨ́búwáávéébedi níjkyéj̨ɨ múnaa mítyane ímíjyuuvéhi.

Tsaapi cáánídityu mújtáné uwáábоju

11 Téhduréhjáa tsiiñe úwáábоobe nééhií:

—Íjcyamútsíhjyáa míítyétsi tsáápí hájchimútsi. 12 Áámútsidítyúhjáa bóneebe néé cáánikyeé: “Llíhij, u dsɨ́j̨ɨvéné boone métsíeméné múhtsidívuréjuco cóévaíñetu ó imíllé apáhajchíí ícyoocájuco oke tsáneevu u ájcune.” Ahdújucóhjáa dibye ɨɨná néétuubéré ájcune diityétsikye tsahdúnéécu. 13 Átsihdyúhjáa wahájchotáré tétsii diibye bóneebe iíjcyáróne páneere ihñe nahj̨ɨhenúhi. Ááne dsɨ́ɨ́dsɨmáhjáa peebe cáánídityu tsíhyullévú tsíííñé iiñújɨvu. Áhullévúhjáa teene ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́ íllure ɨ́cúbáhraabe ímityúné iícyahíjcyáneri. 14 Aanéhjáa tsúúca páneere ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́ átéréénéhj̨ɨri dibye pɨ́rújtsónáa tééné iiñújɨri tsá majcho íjcyatúne. Áijyúhjáa ɨ́dátsó pevéébereéjuco ícyahíjcyáné ɨ́ɨ́ne tájpí íjcyájúcóótuúbe. 15 Áánélliihyéhjáa tééné iiñújɨ múnáájpikye táúmeííbyé wákiméi. Aabéhjáa dííbyeke téhmetsó ímyeenímudívu. 16 Aabéhjáa diityéké téhmehíjcyáábeke múha majchóvú ájcútuube ájyaba wájyújúcóótúnéllii imíllerá diityé éébuta imájchone. 17 Átsihvúhjáa ikímóóvémeíñe íllu ɨ́jtsámeííbye: “Ehdɨ́ɨvajúné tsáma áyáturómé llihíyó wákimyéi múnáadítyú majcho pɨ́htótúnáa ¿ɨ́veekí íchihvu ó dsɨ́j̨ɨveehíubá ájyábari? 18 Tsáhaá, oo éhne llihíyo éllevu o óómíñe dííbyeke ó neéhi: Llíhij, ¿ɨ́veekíhyana ihdyu Píívyéébe ímíllénejɨ́ɨ́ ímityúné ó meenúhi, áhdure u íjcyaróóbedívú ímíñejɨ́ɨ́vari? 19 Ahdícyane tsáhájuco dɨ́jtsɨɨméné o íjcyáityúne. Díwákimyéi múnáajpíyéjuco o íjcyaíñe.” 20 Ehdúhjáa ɨ́ɨ́jtsámeídyújuco dibye óómiñe cáání éllevu. Aabéhjáa téhullévú péébeke tsíhyullétúré cáání iájtyúmɨ́ɨ́bedi mítyane ɨ́ɨ́dáátsóvéne ɨ́ɨ́cúi icyáhdahɨ́róne ámabúcutéhi. 21 Átsihvúhjáa ípyée ɨ́ɨ́jtsámeídyújuco dibye cáániкye nééneé:

“Llíhij, ¿ɨ́veekíhyana ihdyu Píívyéébe ímíllénejɨ́ɨ́ ímityúné ó meenúhi, áhdure u íjcyaróóbedívú ímíñejɨ́ɨ́vari? Ahdícyane tsáhájuco dɨ́jtsɨɨméné o íjcyáityúne.” 22 Ehdúhjáa dibye néérónáa cáání néé íúníu múnáake: “Ɨ́ɨ́cúi áánúke íwajyámúúnema ítyúhápaajɨ́vú meújcóne hójtsɨ́wápaajɨ́vú maájcú dibye ipícyámeíki. 23 Átsihdyu íujcávaabe ócájíwúuke médsɨ́j̨ɨvétsó dííbyeke mewáñehj̨ɨ́nuki. 24 Muurá íñe ‘tsúúcajáubáhjáa dsɨ́j̨ɨ́veébe’ o néhíjcyánáa ɨ́dátsó kiátú bóhdɨ́vaabe méhdivu.” Ahdújucóhjáa ditye wáñehj̨ɨvaténe.

25 Áijyúhjáa íñahbe ámíaabe úmɨhé pañétú óómiibye lleebúcunúvá wañéhj̨ɨ ihjyárí íjcyane. 26 Ááneríhjyáa iúllévenúne kémuélletúré íúníu múnáájpikye ɨpɨ́uváne dílloobe ɨ́veekí ditye wáñéhj̨ɨvaténe. 27 Áánélliihyéhjáa neébe: “Muurá díñahbe wajtsɨ́hi. Áánélliihyéne díícyáání lliihyánutsó íujcávaabe ócájíwúudívú dibyévané ɨɨná pájtyétuube kiátú bóhdɨ́ɨvánéllii dííbyeke iwáñehj̨ɨ́nuki.” 28 Aanéhjáa ávyéta tsárí pajtyé

dííbyeke. Aabéhjáa ɨ́hnáhó cáyobáávatéébé tsá áyánéwu ímílletú iááhɨvéné ihjyávu. Áánélliihyéhjáa cááni dííbye éllevu ipyééne cánáájanú dibye iááhɨ́veki. 29 Árónáacáhjáa neebe cááníkyeé: “Llíhij, muurá íñe múhdúné pijcyábá úúma ó wákímyeí uke táhjállétuubére. Áróóbeke tsá múijyú oke u ájcutú obééjá hájchíúbadívúré ehdu o wáñehjɨ́vaté o náhbévahíjcyámema. 30 Aabe eene dááchikye ɨ́mɨáábekéjɨ́ɨ́ ú wáñehjɨ́nú íujcáváábeke jeemúdítyú u dsɨ́jɨ́vétsóóbé hallúrí ímityúné walléémudi dɨdsɨ́ɨ́dsɨ́ pɨ́rújtsójéébeke.”

31 Áánélliihyéhjáa cááni nééhií: “Łmɨáánéjuco, Lli, óóma tsatsííyé u ícyahíjcyáne. Aane muurá páneere tátsíeméné dihñe. 32 Áánetu ihdyu tehdújuco mewáñehjɨ́núné díñáhbeke ɨ́dátsó kiáhjɨ́ múhduháñé iícyahíjcyátsihdyu ‘tsúúcajáubá dsɨ́jɨ́veébe’ o néhíjcyánáa méhdivu bóhdɨ́váábeke.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

16

*Íavyéjúúbema tsaapi ímityúné wákímyéíñetu íjcyáné uwáá*boju

1 Téhduréhjáa ímamyémuke úwáá boobe nééhií:

—Íjcyaabéhjáa ɨ́htsútuube ehnéva múnáajpi. Áábé úníu múnáajpíhjyáa ímítyuube íjcyáábé hallúvú tsaate úúballé diibye íavyéjúúbeke dibye ímítyú téhmehíjcyáné dííbyé tsíeméne. 2 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube ɨpɨ́úváábeke nééhií: “¿ɨ́veekí ímityúné mɨ́amúnaa díhyallúvú úúballéhi? Ahdícyane oke ímíñeúvú duubállé muhdú tátsíeméné u téhmehíjcyáne. Átsihdyu tsáhájuco óóma u wákímyeíityúne.” 3 Ehdúhjáa íavyéjuube néénetu íllu ɨ́jtsámeííbye: “Aane ¿muhdú íñe ó íjcyaá oke táavyéjuube wáágóóbe? Tsá muurá o píívyetétú tsííñé wákimyéí o méénune. Pane núcójpɨ́tsó teene tsíjtyeke pɨ́áábó o táúmeíñe tájpí o íjcyáiyóne.” 4 Ehdúhjáa ɨ́ɨ́jtsámeíyóne neébe: “Tsúúca ó waajácú muhdú o méénuíñe. Oo éhne ó pɨ́ááboó táavyéjúúbedítyúu iñáhjɨ́henúné áhdohíjcyátúmeke néhi dibye oke wáágóócooca diityéréjuco oke ɨpɨ́ááboki.” 5 Ehdúhjáa ɨ́ɨ́jtsámeíñe pɨ́úvaabe tsáápiitsádí diityéké eenée íavyéjúúbedítyú iñáhjɨ́henúné áhdohíjcyátúmeke. Áánemáhjáa o méénuíñe. Oo éhne ó pɨ́ááboó táavyéjúúbedítyúu iñ tujkénú tsáábeke neébe: “¿Acáa múhduná táavyéjúúbedítyú u náhjɨ́henúné tsáhái u áhdotúne?” 6 Áánélliihyéhjáa neébe: “100-hoojáváa oríívó duurúbájpacyóné ó ujcúhi.” Áánélliihyéhjáa neébe: “Éée, íñée muurá u cáátunúné téhdunéjuco. Árónáa cána ɨ́ɨ́cúi béháámɨtúréjuco picyo 50-hoojávaréjuco u áhdotúne.” 7 Ááné boonétúhjáa idyé tsijpi tsáábeke neébe: “¿Ácooca uu múhduná tsáhái u áhdotú ávyéjúúbeke?” Áánélliihyéhjáa neébe: “100-babyáváa tríígo ó ujcúhi.” Áánélliihyéhjáa neébe: “Éée, íñée muurá u cáátunúné téhdunéjuco. Árónáa cána ɨ́ɨ́cúi béháámɨtúréjuco caatúnú 80-babyávaréjuco u áhdotúne.” 8 Ehdúhjáa ávyéjúúbé úníu múnáajpi ímityúné meenúhi. Aanéhjáa bóónétu íavyéjuube iwáájácúneri ullévenú dííbyedi ayájú tujkévé ehdu imyéénuíñé dibye ɨ́jtsámeíñeri. Ehdu muurá íñe ɨ́mɨájɨ́jtó úráávyémé ehnííñevu ténejcu wáájácutúmé tujkévééné ɨ́jtsámeíñé tsíjtyema iñáhbévájcatsíki.

9 Aane ihdyu ámúhakye o néé íñe ííñújɨri ámuha meéhnevámé tsíjtyeke
mepíáábo néhi ámuha medsɨ́jɨ́vécooca Píívyéébe ámúhakye iúcúpéjtso
múijyú muhdú íjcyáityúmé dííbyema ámuha meíjcyáíhullévu.
10 Muurá wahdɨ́ɨ́váné wákimyéivu tsaatéké mepícyoome ími
wákímyeíhajchíí méwaajácú téhdure éhnííñevu íjcyáné wákimyéí ími ditye
méénúiyóne. Áánetu teene átéréené wákimyéí múhdurá méénuhíjcyámé
muurá éhnííñevu íjcyane téhdure dárɨ́ɨ́véiyáhi. 11 Aane muurá íñe
ííñújɨri ámuha meéhnéváneri ɨ́mɨáánéré ámuha memééénútúhajchíí téhdure
Píívyéébé wákimyéí múhdurá ámuha médárɨɨvéhi. 12 Téhdure tsíjtye éhné
ímíñeúvú ámuha metéhmétúhajchíí muurá ámúhá wáábyuta íjcyaróné tsá
múha ámúhadívú ɨ́hvéjtsóityuróne.
13 Muurá tsá míityétsima tsaapi ími wákímyeíityuróne. Muurá tsáápiikye
éhnííñevu iwájyúúbedíyé ɨ́ɨ́cúvéne tsá tsíjpihdi dibye ɨ́ɨ́cúvéityuróne.
Áánéllii tsá tene ímityú Píívyéébeke meúraavyémé metsúúrámeíñé
medsɨ́ɨ́dsɨ́váíyóneri.
14 Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné paritséómú illéébóne íllure uuhɨ́vaté
dííbyedi tééneri itsúúrámeíhíjcyánélliíhye. 15 Áámekéhjáa neébe:
—Bañú múnaa ámuha meíjcyámeke mɨ́amúnaa ɨtsúcunúhijcyá
ɨ́mɨáámédu. Árónáa Píívyéébe waajácú ámúhá ɨ́jtsaméi. Muurá mɨ́amúnaa
mityájkímyeíñé tsarílleébe.

Píívyéébé taúhbaju wágóóóvéityúne

16 Muuráhjáa Jóáa bóhówáávétúné hajchótá Píívyéébé taúhbaju íhjyú
uubálle múnáaúvú úwáábohíjcyánéréi mɨ́amúnaa úráávyehíjcyáhi. Áánné
boonétúu ihdyu diibye Jóááuvúréjuco úwaabóné ɨ́mɨáájú Píívyéébe
mɨ́amúnáake ɨavyéjuvu újcúné uwááboju. Áánélliihyée mityame
tsúúrámeíhijcyá téénevu iúcáávéíñeri.
17 Muurá ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Áánetu
Píívyéébé uwááboju tsá múijyú wágóóóvéityúne. Muurá muhdú tene
néhdújuco tene pájtyeíñe.

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíityuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.1-12; Mc 10.1-12)

18 Muurá tsaapi méwakye ɨ́ɨ́hvéjtsóne tsíjpíllekéréjuco táábávaabe
ímityúné meenú ɨ́veekí mewa ímíubáánné íjcyánáa tsíjpíllemáyéjuco
iíjcyáneri. Áhdure tsaapi wáágóólleke táábávaabe ímityúné meenú ɨ́veekí
ájyu ímíubáánné íjcyánáa dííllema iíjcyáneri.

Ehnéva múnáajpi ɨ́ɨ́térónáa Ráátsaro ɨ́cúbáhrámeíñe

19 Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó úwáábóobe nééhií:
—Íjcyaabéhjáa tsaapi ɨ́htsútuube ehnéva múnáajpi tsanééré ɨ́mɨá wa-
jyámuunévú úcámeíhíjcyaábe. Áábekéhjáa ɨɨná pɨ́htótuube paíjyuváré
wáñehjɨ́vatéhijcyáhi. 20 Áánáacáhjáa Ráátsaro áhllávatéébé ácuúcunúhijcyá
dííbyé já lleehówá úmɨ́wari. 21 Aabéhjáa ɨ́dátsó úmúúpívyehíjcyá díbye
májchónetu baavu dójcówaahyéjɨ́ imájchóíyóneri. Áábedívúhjáa oohímyé
ipíhcyáávéne pɨ́hjahíjcyá dííbye áhllaháñe. 22 Aabéhjáa íllurejuco dsɨ́jɨvéne.
Áábe ɨ́ɨbuúhjáa níjkyéjɨ múnaa tsajtyé Píívyéébe éllevu Aavaráá íjcyáhullévu.

Ááné boonétúhjáa dííbyeréjuco ɨ́htsútuube ehnéva múnáajpi dsɨ́jɨ́véébeke tsaímíyé cuuúme.
23 Áábe ɨ́ɨ́buúhjáa úújeté Píívyéébeke cáhcújtsotúmé ɨ́cúbáhrámeíhullévú
cúújúwá pañévu. Áhulléhjáa ɨ́cúbáhrámeííbyé ájtyumɨ́ Aavaráake Ráátsaro
dííbyemájuco íjcyáábeke. 24 Áábedíhjyáa wáníjcyámeííbyé nééhií: “Múúhá
ɨhdé múnáajpi Aavaráaj, óhdi ihdyu dɨ́dáátsóvéne aabye Ráátsaróké
diñe oke dibye íhyójtsɨ́wáubáré nújpácyotu imúriúcúneri táhnɨ́jɨwa
ɨpɨ́pajchóvaki. Ávyeta íñe cúújúwá allóócó tsáhájuco o áábúcutúne.”
25 Áánélliihyéhjáa Aavaráá néé dííbyeke: “Cáhawáá, Lli, dɨtsáávé ɨ́ɨ́né
imíjyaúhjáa u íjcyane u dsɨ́jɨ́vétúné ɨhde. Áánetúu muurá áánu Ráátsaro
ɨ́dátsó ɨ́cúbáhrámeíhíjcyaabe íñe ícyooca ɨ́ɨ́né imíjyaúréjucó íjcyane. Áánetu
ihdyu ú ɨ́cúbáhráméiíhi. 26 Aabe pɨáábó u táúmeíyónáa ijcyáné íñe
múúhadítyú ámuha merahoúcunútsihdyu íéverááhó ápíchó nééne kiátú
mepájtyéne meúújéjcatsííyónejɨ́ɨ́vari. Muurá íñejcúrí íjcyame tsá píívyetétú
énejcúvú ipájtyene. Áhdure énejcúrí íjcyame tsá píívyetétú íñejcúvú
ipájtyene.”
27 Ehdúhjáa Aavaráá nééneللii neébe: “Uu muurá Aavaráá múúhá
ɨhdé múnáajpi u íjcyaabe ihdyu óvíjyuco aabye Ráátsaróké wallo
ííñujɨ́vú llihíyoke pámeere tahájkímuma dibye iúwáábotéki. 28 Ijcyámé
5-meva táñahbému. Ááameke ó imíllé dibye wáájácútsoténe íllúhaca
ɨ́cúbáhraméí íjcyánáa ɨ́veekí ímityúné o ícyahíjcyáné nɨ́jcaúvú o úújetéébé o
ɨ́cúbáhrámeídyú ditye ɨ́ɨ́cúbáhrámeítyuki.” 29 Ehdúhjáa dibye nééróná
Aavaráá néé dííbyeke: “Árónáa muurá ijcyáné diityédí Píívyéébé
waajácúháámɨ́ íñe ɨ́cúbáhraméityu úúbálleháámɨ́ dííbyé ihjyú uubálle
múnaápe Moitséémú cáátúnuháámɨ. Téhaamɨ óvíi iéévéne cáhcujtsómé
ipájtyetéki.” 30 Ehdúhjáa Aavaráá nééróná neébe: “Ihdyúhde ɨ́mɨááné
ijcyájúcoóróné diityémá uwááboju. Árónáa ihdyu mee dsɨjɨ́ve múnáadítyú
tsiiñe bóhɨɨbe diityéké úwáábotéébeke botsíi cáhcújtsóiyóme. Aaca
ihdyu ɨ́mɨááné ímityúné iícyahíjcyáné ɨ́ɨ́hvéjtsóne ɨ́búwáávéiyómé
ɨ́mɨánejcúvuréjuco.” 31 Áánélliihyéhjáa Aavaráá nééhií: “Árónáa muurá
Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe Moitséémú cáátúnúné uwááboju
icyáhcújtsótúhajchíí téhdure tsá ditye cáhcújtsóityuró dsɨ́jɨ́vémedítyú tsaapi
tsiiñe ibóhówáávéne úwáábóróne.”

17

Tsaatéké ímítyunévú meɨ́búwajtsóné ápíchó nééneé
(Mt 18.6-7, 21-22; Mc 9.42)

1 Áhduréhjáa tsiiñe ímamyémuke neébe:
—Tsá ííñujɨri mávaríjchojúúné pɨ́htóityú mɨ́amúnáake tútávájtsoíñe.
Árónáa ihdyu máɨdáátsoju tene pájtyeíñé ímichi ténehjɨ́vú diityéké
ɨ́búwátsohíjcyámeke. 2 Muurá botsíi oke cáhcujtsómé ɨ́dátsó tsɨɨmédúréi
néémedítyú tsaatéké ímítyunévú ɨ́búwátsohíjcyámekéubá múu íjkyééháñetu
néwáyúcobáné ióhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú ápíchó diityé úmɨwa
nééné ɨhdétu. 3 Áánélli téɨɨbúwá meíjcyáne ámúhá nahbe ímityúné
méénúúbeke mébóíjcyuco. Aabe teene ɨ́ɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvú tsiiñe

íbúwáávéhajchíí íllureju co máábájííveco ímityúnée dibye méénune dííbyedi meídáátsóvénema. 4 Tsáijyu múúne 7-ijyúvá tsájcooji méénúíyoobe ímityúne. Áhdúijyúvá dibye ámúhadívú ídátsójkímyeíhajchíí múu ídáátsové dííbyedi.

Píívyéébeke mecáhcújtsóneri páneere memééénune

5 Áábekéhjáa ímamyémú nééhií:

—Múúhakye piááb ó éhníííñevu muha mecáhcújtso Píívyéébeke.

6 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá mojtáátsá neeváúwúudúné áyánéwu ímí Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsoca eehe úmehe ámuha ménééiyá étsihdyu tehe ityábáávyéne móóáj piinétú iíjyócúúvetéki. Ahdújuco muurá tehe íjyócúúvetéiyóné tétsihdyu.

Muhdú tsaaté wákímyéi múnaa íjcyane

7 ¿Aca ámúhá úníu múnáajpi úmihé pañe caajárí tsáijyu ócájimu téhméúbari iíjcyátsihdyu ááhívéébeke ámuha mémáchótsópéjtsóiyáhi? Tsáhaá. 8 Muurá íllure ámuha ménépéjtsóiyá dííbyeke: "Majchóréjuco meénu. Aane u níjkevádú ú pícyoó tujkénú muha memájchoki. Ááné boonétúi ú májchoóhi." Éhdure muurá ámuha ménééiyáhi. 9 Áhdure ¿aca ámuha dííbyeke météhdújtsóiyá ámuha metáuhbánéré dibye méénúné hallúvu? Tsáhaá. 10 Ehdu téhdure Píívyéébe ámúhakye pícyóóné wákimyéí ámuha meníjkévácooca tsá múu íjyácunútú dibye ámúhakye téhdújtsóíyóneri. Íllure múu nééhií: "Tsá muurá ímiá iicúve múnaa muha méíjcyatú múúhakye dibye táuhbánéré muha memééénúnélliíhye." Éhdure múu nééhií. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Íjpi chájáávémeke Jetsóó bóhiitsóne

11 Aabéhjáa Jerotsaréevu péébe pajtyé Tsamááriámá Gariréá iñújíícutu. 12-13 Aabéhjáa tsácoomíwuúvú úújeténáa dííbye éllevu 10-meva tsáá íjpi chájaavéme. Ároméhjáa kémuéllevúré iwájtsíne dííbyedi wáníjcyámeímyé kéévánécoba nééhií:

—¡Jétsoj, Jetsóoj, múúhadi dídaatsóve!

14 Áánélliihyéhjáa diityéké ííteebéré nééhií:

—Tsúúca muurá ámuha mébohíjucóóhií.

Aame cáhawáá llúúvájtedívú méúújétsámeítyej. Ahdújucóhjáa ditye péene tsaímiyéjuco nééméé. 15-16 Ááméditytúhjáa Tsamááriá iiñúji múnáajpi oomí Píívyéébeke dúúrúvaabére. Aabéhjáa Jetsóó lliiñévú imímóúúvéne dííbyeke téhdujtsóhi. 17-18 Ááábekéhjáa Jetsóó nééhií:

—¿Aca tsá pámeere ámuha mebóhiitúne? Muurá íñe tsíííñé iiñúji múnáajpi u íjcyároobe ú oomí Píívyéébeke u téhdújtsoki. Ááánetu ¿kiá tsijtye?

19 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Wa díjyócúúvéne dipyej. Tsúúca ú bohíí Píívyéébeke u cáhcujtsódú íjcyaábe.

Píívyéébé avyéjú bóhówáávéíñe
(Mt 24.23-28, 36-41)

20 Aanéhjáa Jetsóoke paritséómú dilló múijyú Píívyéébé avyéjú bóhówáávéíñe. Ááánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdu Píívyéébé avyéjú bóhówááveróné ámuha maájtyúmííyónejíívari.
21 Áánéllii tsá múha nééítyuróne: “Íñe Píívyéébé avyéju.” Muurá ihdyu
ijcyájúcoorónе ámúhama.
22 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neebe ímamyémuke:
—Muurá ámuha méijyácúnuú Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke
ámuha maájtyumíjúcóóíyóneri. Ehdu ámuha meijtsámeíyónáa tsáhái
ámúhadívú o bóhówáávéityúne. 23 Muurá ámúhakye tsaate neéhi: “Tsúúca
Mépájtyetétsoobe tsájucóóhií.” Árónáa tsá múu cáhcújtsotúne. 24 Muurá
chijchi rórihcyóné maájtyumídú pámeere ájtyúmii Míamúnáájpidívúu
o ípívyééveebe o tsáábeke. 25 Árónáa ihdyu ihnáhooíñé ícyooca íjcyáné
míamúnaa óhdi ícúbahráne. Tsá oke ditye cáhcújtsóityúne. 26 Muuráhjáa
Noéé íjcyáijyu íjcyáné míamúnaa íjcyadúré íjcyaímyé o tsáái ñe ijtsotúme.
Áánáa tsúúca ó tsaá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеébe. 27 Muuráhjáa
téijyu íjcyáné míamúnaa iímillédúré ícyahíjcyá majchóháñeri, adóháñeri,
táábávajcátsiyi. Áánáacáa ihdyu Noéé tsúúca ihmíiné pañévú úcáávénáa
ííñuji páneere caajávéjucóóhií. Ááneríi pámeere cáhcújtsotúmé óuuvé
imájcanúneri. 28 Áhdurée muurá pajtyéné Róo íjcyáijyu íjcyámeke Tsodóóma
múnáake. Muuráhjáa téhdure iímillédú ícyahíjcyámé majchóháñeri,
adóháñeri, náhjíheri, úmihéneri, ánuméiyi. 29 Áánélliihyée muurá Píívyéébe
dííbyeke néé dibye iíjchívye técoomítyu. Áhdújucóo dibye íjchíívyéné
boone Píívyéébe cúújuwa íjcaáyóneri técoomi áiivyéne. 30 Ahdu muurá
Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ó tuváááóvaá míamúnáake iímillédúré
íjcyámeke tsiiñe o tsáijyu.
31 Áijyu ihjyátú tsiéllé íjcyame tsá ihñénéhji éllevu péjúcóóityúne. Áhdure
íúmihérí íjcyame tsá ihjyávú péjúcóóityúne. 32 Cáhawáá méijtsúcunu
muhdúhjáa diibye Róó táábake tene pájtyene idyéjú dille révoúcunúné
déjúcotu. 33 Muurá ííñújiri iímillédú iíjcyáneríyé tsúúrámeíhijcyámé tsá
pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu teene iihvéjtsóne ookéréjuco úraavyémé
pájtyéteéhi.
34 Muurá tsiiñe o tsáácooca míítyétsi cúwámútsidítyú tsáápiikye o
újcúnetu tsijpi coévaáhi. 35 Áhdure tsaatépi cáátsómúpidítyú tsáápílleke o
újcúnetu tsíjpille coévaáhi. 36 Téhdure tsaatétsí íúmihé pañe íjcyámútsidítyú
tsáápiikye o újcúnetu tsijpi tétsihvúré coévaáhi.
37 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii ímamyémú nééhií:
—¿Aame kiávú úújéteéhi?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá éhne múúne tsíeméjpí dsíjívéébedívú áñumu píhcyaavédú
tahñéjté óhdivu píhcyááveéhi.

18

Ímítyúnéhji ímibájcho múnáájpidítyú íjcyáné uwááboju

1 Áhduréhjáa Jetsóó tsiiñe ímamyémuke úwááboobe úúballé ímítyúnéhji
ímibájchoobe ímítyuube íjcyáábedítyú tééneri diityéké itsápíjtso Píívyéébema
iíhjyúvahíjcyánetu ditye ióóchévétuki. 2 Íllúhjáa neébe:
—Íjcyaabée tsácoomíyí ímítyúnéhji ímibájchoobe ímítyuube Píívyéébeke
ávyejúúllétuúbe. Aabéhjáa tsá ímí píááabohíjcyatú míamúnáake. 3 Ááabekée

técoomíyí íjcyalle pííbájyulle néé tsaatémá ímityúné dille dáárɨ́ɨvéjcatsíñé dibye iímíbájcho dííllema. 4 Ehdúu múhajchótájucó dille dííbyeke pɨáábó táúmeíyóneri tsá dibye ɨ́ɨcúvehíjcyatúne. Áánéj pɨɨnévúhjáa íllu ɨ́jtsámeííbye: “Píívyéébeke o ávyejúúllétúnéllii tsáháturo mɨ́amúnáake o pɨ́ááboiyóné oke ávyetúne. 5 Árónáa aalle pííbájyulle íjyévé éhnííñevúré oke pátsáríjcyónéllii óvíjyuco díílleke o pɨ́ááboíñé oke dille ipátsárijcyójúcóótuki.”

6 Ehdúhjáa iúúbálléne neébe:

—Ehdúu pɨ́ɨnévúi pɨ́ááboobe ímityúnéhjɨ́ ímibájchoobe ímityuube íjcyároóbe. 7 Aanéjɨ́ɨ ¿aca tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébe ihñéjteke pɨ́ááboíñé dííbyeke pɨáábó táúmeíhíjcyámeke? ¿Mityá ámuha méɨjtsúcunú ditye pɨáábó táúmeíñeri dibye ɨ́ɨcúvetúne? 8 Tsáhaá. Muurá pɨ́áábóiibye diityéké teenémáye. ¿Aca íhya mɨ́amúnaa ímí cáhcújtsómedívú ó wájtsɨ́ɨ Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe ííñujɨ́vú o tsáácoóca? Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Tsaatétsí Píívyéébema íhjuúvánetu íjcyáné uwááboju

9-10 Téhduréhjáa tsaate ɨ́mɨáámedi idíllómeíñe tsíjtyeke éhdɨɨvállehíjcyámeke úwááboobe úúballé tsaatétsí Píívyéébema íhjyúvánetu. Íllúhjáa neébe:

—Tsáijyúu míítyétsi péé duurúvajávú píívyéébema iíhjyúvaki. Tsaapíi paritseómuúbe. Áánetúu tsijpi ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsɨke áhdótsohíjcyaábe. 11 Aanée paritséómuube Píívyéébema íhjyúvaabe nééhií: “Ayúju Tápiivyéébej, uke ó téhdujtsó ɨ́mɨáábé o íjcyáné hallúvu. Tsá muurá tsíjtyedu ímityuube o íjcyatú naní múnáajpi. Tsá múijyú ihdícyámema o dómácójcatsítyúne. Pane tsá aabye ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsɨke áhdótsohíjcyaabe ímityuube íjcyadu o néétune. 12 Muurá tsáné tsemáánari míjcyoojɨ́cú májchótuube úúma ó ihjyúvahíjcyáhi. Téhdure muurá 10-jɨva o dsɨ́ɨdsɨ́vánetu tsájɨ́hcoba ó dówacárohíjcyá uke o ɨ́ɨcuvéne.” Ehdúu Píívyéébema ihjyúvaabe paritséómuúbe. 13 Áánetúu diibye ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsɨke áhdótsohíjcyaabe tsá cáámevu icyárúúvéne Píívyéébema íhjyúvatúne. Íllurée kímóóvémeííbyé ɨ́jpɨ́újɨtu iíllaáyómeíñe nééhií: “Ayúju Tápiivyéébej, óhdi ihdyu dɨ́dáátsóvéne dábajɨ́ɨvé táimítyu. Muurá imítyuube ó ijcyáhi.” Ehdúu ihjyúvaabe Píívyéébema ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsɨke áhdótsohíjcyaábe. 14 Aane muurá dííbyeke tsúúca Píívyéébe ímíbájchóóbé hallúrí tsáhájuco íimítyú íjcyatúne. Áánetu tsíjpiikye tsá dibye ímíbájchotúne. Ehdu muurá iiye ɨ́htsutúmé iíjcyane némeíhijcyámé núcójpɨ́vétsáméiíhi. Áánetu ihdyu ɨdáátsóméhjɨúvú nééme ávyéjúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Tsɨɨméké Jetsóó llúúvanúne
(Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

15 Aanéhjáa dííbye éllevu ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke tsivámé dibye Píívyéébeke pɨáábó ityáúmeí diityé hallúvu. Árónáacáhjáa ímamyémú diityéké néé ɨ́ɨnevú ditye ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke tsívane. 16 Árónáacáhjáa Jetsóó diitye tsɨɨméké ɨpɨ́úváne néé ímamyémuke:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿ɨ́veekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsɨɨme íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéju. 17 Aane ɨ́mɨáánetúré

ámúhakye o néé éhne múúne teetsɨ tsɨ́ɨmene meke cáhcujtsódú Píívyéébeke cáhcújtsotúmé tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne.

Ováhtsá Jetsóoma íhjyuváne
(Mt 19.16-20; Mc 10.17-31)

18 Aanéhjáa tsáijyu tsáné avyéjuube Jetsóoke nééhií:
—Uwááboóbej, ɨ́mɨáábé ú íjcyaabe cána oke diñe ¿muhdú ó íjcyáiyóné múijyú o dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ o újcuki?
19 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨ́veekí eene oke ú dilló ɨ́mɨáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ɨ́mɨáábe. 20 Muurá ú waajácú dííbyé taúhbajúúné nééneé: "Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu mɨ́amúnáake dsɨ́jɨ́vétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyéjuullé díícyáánimútsikye."
21 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii neébe:
—Muuráhjáa ihdyu táayáábedítyúré tehdújuco o ícyahíjcyáne.
22 Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:
—Árónáa ijcyánéi tsane u méénúiyóne. Cáhawáá dítsíeméné náhjɨ́hénúne pɨáábó ɨ́dáátsóméhjɨkej. Áijyu ihdyu ú avyéjúúteé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.
23 Ehdúhjáa Jetsóó nééne kimóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye éhnévánélliíhye. 24 Áábekéhjáa ɨ́ɨ́téne Jetsóó nééhií:
—Muurá mítyane éhnevámé ɨ́htsútúnetu Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi. 25 ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?
26 Ehdúhjáa dibye nééénéllii tétsihyi íjcyame nééhií:
—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?
27 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ɨmɨáánéjucóhde mɨ́amúnaa tsá píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe piivyété diityéké ipájtyetétsóné ɨɨná dííbyedívú túhúútúnélliíhye.
28 Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:
—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meɨ́hvéjtsóne uukéréjuco méúraavyéne.
29-30 Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé páneere íijcyátsɨ́hjɨma imúnáake cáánimuu, íñahbémuu, méwamyuu, ɨ́ɨ́tsɨ́ɨmee, íjcyámeke tsánejcúvú ɨ́ɨhvéjtsóne Píívyéébé wákiméí méénume muurá ɨ́ɨné imíjyaú íjcyaá íííñújɨri. Aame újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ tsɨ́ɨjɨréjuco ííñujɨ Píívyéébe ípívyéjtsójɨ́ hallúrí iíjcyaki.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

31 Ehdúhjáa iñétsihdyu Jetsóó ímamyémuke íhdyúétsihvu idyóbeúcúmeke nééhií:
—Mepéé íñe Jerotsaréevu. Ácoomívú muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyáné oke pájtyeéhi. 32-33 Muurá oke llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwááboje

íhvéjtsoó jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañévu. Aame óhdi iúúhívaténe oke úníchíhcyuméré iwápáájcóóbeke íllurójuco dsíjívétsoíñe. Ároobe tsiiñe ó bóhii 3 coojívatu.

34 Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke nééne tsá ditye áyánéwu wáájácutú ííneri dibye íhjyuváne.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíbajchóne
(Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

35 Aabéhjáa ímamyémuma péébe Jericóój piihíríjyuco íjcyánáa juuvá úníuri hállúvátuube ácuúcunúúbé táúmeí piáábo. 36 Aabéhjáa mítyane tééneri miamúnaa pájtyénéllii dilló ííneri ditye úllene. 37 Áánélliihyéhjáa úúballémé Natsarée múnáajpi Jetsóoma ipyééneé. 38 Áánélliihyéhjáa dííbyedi wánijcyámeííbyé nééhií:

—¡Jétsoj, Jetsóoj, Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaábej, óvíjyuco ihdyu óhdi didaatsóve!

39 Ehdúhjáa dibye nééénéllii tsuullérí pééme dííbyeke uhbá cúúvéhulléré dibye iíjcyaki. Árónáacáhjáa éhníííñevúré tsiiñe neébe:

—¡Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaabe óvíjyuco ihdyu óhdi didaatsóve!

40 Áánélliihyéhjáa Jetsóó iíjyócúúvéne néé ditye itsíva dííbyeke. Áhdújucóhjáa ditye tsíváábeke dibye nééneé:

—¿iiná ú imílléhi?

41 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hálluváne.

42 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaabe tsúúca ú hallúváhi.

43 Ehdúhjáa Jetsóó nééneméyé iitéjúcoóbe. Aabéhjáa dííbyemáyéjuco pééne Píívyéébeke dúúrúvaabére. Aanéhjáa tsijtye iájtyúmíne téhdure duurúvá Píívyéébeke.

19

Tsakyéoke Jetsóó ááhivéne

1 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma úújeté Jericóovu. 2 Ácoomíyíhjyáa ehnéva múnáajpi Tsakyéó ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé avyéjuube íjcyaábe. 3 Aabéhjáa imíllerá Jetsóoke iájtyumíne. Árónáacáhjáa tsá dibye píívyetétú dííbyeke iájtyumíné miamúnááj piine íjcyáábeke báhrí iñéénélliíhye. 4 Áánélliihyéhjáa íícúi dibye pééíhyullévú dsiinéríyé ipyééne nérííívyeebe uméheri dííbyeke iájtyúmiki. 5 Áánáacáhjáa Jetsóó tétsihdyu pájtyeebe tééhé níjcáuri íjcyáábeke iájtyúmíne nééhií:

—Tsákej, Tsakyéoj, íícúi niitye úúma o péékií. Muurá ó imíllé dihjyárí o cúwane.

6 Áánélliihyéhjáa íícúi iñííityéne tsajtyéébé ihjyávú dííbyeke. 7 Ááneríhjyáa miamúnaa ihjyúvá Jetsóodi íveekí ímítyuube íjcyáábe jávú dibye pééneri. 8 Áánélliihyéhjáa diibye Tsakyéó iíjyócúúvéne néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, tátsíeménetu tsahdúnéécú ó dówajcároó ídáátsóméhjike. Áánetu tsaatékée o állíñe pevétsííyé o áhdótsohíjcyáné ó óómíchoó éhníííñevújuco.

9 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Tehdújuco, muurá Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyáábedívú tsúúca uwááboju wajtsɨ́hi. 10 Muuráhjáa Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyééveebe o tsáá ímityúné pañévú mújtámeke o pájtyetétsoki.

Dsɨ́ɨ́dsɨtu íjcyáné uwáábоju
(Mt 25.14-30)

11 Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó mɨ́amúnáake. Aaméhjáa Jerotsaréevu pɨ́ɨhɨ́náa mɨ́amúnaa ɨ́jtsámeí tsúúca Píívyéébé avyéjú bóhówááveíñe.

12-13 Áámekéhjáa úwáábоobe nééhií:

—Tsaapíhjyáa ɨ́htsútúméejpi íjcyaabe tsícyoomívú ipyééíñé ɨhde 10-meváké íúníu múnáadityú ipíhjyúcúmeke dsɨ́ɨ́dsɨdívú iwájtúne nééhií: "Ééneri méwákímyeícyó téhulle o íjcyáné hajchóta." Ehdúhjáa di-ityéké ipítyájcoíñúne técoomívú memévatéébé íhcyóómí avyéjuube iíjcyaki. 14 Árónáacáhjáa dííbyé cóómi múnaa tsá ímílletú diityé avyéjuube dibye íjcyane. Áánélliihyéhjáa tsaatéké wallóómé dííbye déjutu ditye iñéé íhcyóómí avyéjuube dibye íjcyane múha ímílletúne.

15 Árónáacáhjáa tsúúca meménúmé páñétúejpi íhcyóómí avyéjuube dibye iíjcyaki. Átsihdyúhjáa óómiibye teene íhcyóómivu. Aabéhjáa iwájtsɨdu pihjyúcú íúníu múnáake dsɨ́ɨ́dsɨdívúu iwájtuíñúmeke múhduná ditye llíyaatétsóné iwáájácuki. 16 Áábekéhjáa ímí wákímyeííbyé nétujkénúhi: "Ávyéjuúbej, éhnée óhdivu u pícyoíñúne dsɨ́ɨ́dsɨ́ ó llíyaatétsóhi." 17 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: "Tehdújuco. Muurá eene múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áánéllii uke ó pícyoó 10 coomívá avyéjuube u íjcya ɨ́mɨáábé u íjcyánélliíhye." 18 Áhduréhjáa tsijpi nééhií: "Ávyéjuúbej, éhnée óhdivu u pícyoíñúne dsɨ́ɨ́dsɨ́ téhdure ó llíyaatétsóhi." 19 Áánélliiyéhjáa idyé neebe dííbyeke: "Tehdújuco. Áánéllii téhdure ɨ́mɨáábé u íjcyáábeke ó pícyoó 5 coomívá avyéjuube u íjcyaki."

20 Áánetúhjáa tsijpi nééhií: "Ávyéjuúbej, íñe dɨdsɨ́ɨ́dsɨ́ éhnée óhdivu u pícyoíñúné o pícyohíjcyáne. 21 Ópée ó waajácú ímityuube u íjcyaabe díwákimyéí hallúvujɨ́ɨ́ dsɨ́ɨ́dsɨ́jɨke ú ékéévehíjcyáne. Muuráhjáa ɨ́htsútúnetu o llíyaatétsóné ɨ́mɨátsíí ú újcúiyáhi. Aanée o wáájácúne íllure ó picyóó dɨdsɨ́ɨ́dsɨke." 22-23 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: "Aanée idyé ímityuube o íjcyane wájácú u néébe ¿ɨ́veekí tsá u pícyootú dsɨɨdsɨ téhmémeíhíjcyájá pañévú tétsihvu ditye wákímyeíchóné óóma llíyaatéíyoki? ¿ɨ́veekí ímityuube uú?" 24 Ehdúhjáa dííbyeke iñétsihdyu tétsihyi íjcyámeke neébe: "Áánúdityu eene dsɨɨdsɨ medójtúcúne maájcú eenée ihñe pámé ehnííñevúré llíyaatétsóóbeke." 25 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke: "Ávyéjuúbej, árónáa tsúúca mítyanéjuco dííbye dsɨ́ɨ́dsɨ." 26 Áánélliihyéhjáa neébe: "Ehdu múúne mémeenúhi. Muurá ihñe llíyaatétsómeke éhnííñevu tsiiñe máajcú ditye illíyaatétsoki. Áánetu pevénéré pícyohíjcyámedityú médojtúcúhi. 27 Téhdure eene avyéjuube o íjcyane iímíllétúne oke múnáátsohíjcyámeke ííllevu metsíváne o ɨ́ɨ́ténáa médsɨ́jɨvétso."

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Ja 12.12-19)

28 Ehdúhjáa diityéké iúwáábóné boone Jetsóó péé ímamyémuma Jerot-saréevu. 29-30 Aaméhjáa úújeté Bepajéema Betáániá coomícyú úníuri oríívo

bájú íjcyátsihvu. Átsihdyúhjáa míityétsikye ímamyémudítyú íp̈iḧré coomívú iwáállóómútsikye neébe:

—Cána écoomi íp̈iḧré cóómityu óóma méujcúté íayáne ïjúwúukej. Múikyé dííbyedi úllétuube dóhjïváábeke metsíñaáyóne métsívaco. 31 Aane tsaate ámúhtsikye ‘ívéébeké ámuhtsi métsíñaáyó’ néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliíhye.”

32 Ahdújucóhjáa péémutsi dibye néhdújuco úújeténé dííbyedívu. 33 Áábekéhjáa dityétsí tsíñaáyórónáa áábájajte nééhií:

—¿ívéébeké ámuhtsi métsíñaáyóhi?

34 Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliíhye.

35 Aamútsíhjyáa tsajtyéjucóó dííbyeke. Áábé hallúhjáa wájyamúúnevu ïhbóne Jetsóoke nérijcyáróme. 36 Áijyúhjáa dibye péijyu juuva mïamúnaa ïhbó íwajyámuunévu. 37-38 Aaméhjáa dííbyeke úraavyémé tsúúca oríívó bajúvú pïïhïme méénúráítyurónné dibye méénuhíjcyáné hallúvú Píívyéébeke dúúruvámé kéévánécoba wáñécohíjcyá:

—¡Ñóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme:

—¡Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj! ¡Ahdícyane metsu ímíjyuuri Píívyéébeke maávyéjújtsoki!

39 Ehdúhjáa ditye néénáa tsaate paritséómú diityé pañe íjcyame néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, aatye díuráávye múnáake duhba ditye cúúvéhulléré iíjcyaki.

40 Árónáacáhjáa neébe:

—Muurá ditye dáíívyérónáa néwayúúneréjuco íhjyúcunúiyóne.

41 Aabéhjáa tsúúca Jerotsaréé j p̈iḧvú ímamyémuma úújetéébé tétsihdyu técoomi ïïïténe kímoovéhi. 42 Áánemáhjáa neébe:

—Múhdutú ihdyu ámuha Jerotsarée múnaa méwaajácúiyá Píívyéébema ámuha tsaímíyé meíjcyáiyóné íjcyájúcoorónne. Árónáa tsá tene ámúhadívú bóhówáávéityú ámuha mecáhcújtsótúnélliíhye. 43 Muurá ámúhakye ímityúné pájtyeéhi. Ámúhá munáá ámúha cóómí ïmïcáávéne ámúhakye méénuúhi. 44 Aame ámúhakye ïdsïjïvétsóne páneere ámúhá jaaháñé wácávyáhcoó Píívyéébe ámúhakye pïaabójúcoorónné ámuha metáhjállehíjcyáné déjúcotu. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Duurúvájá pañétú náhjïhe múnáake Jetsóó bóayóne
(Mt 21.12-17; Mc 11.15-19; Ja 2.13-22)

45-46 Aabéhjáa duurúvájá pañévú iúcáávéne náhjïhénújcatsímyeke téjá pañétu ibóáyóne nééhií:

—Muurá Píívyéébé waajácúháámïtu nééneé: “Íjya tahjya tééjá lliiñévú mïamúnaa óóma íhjyúvahíjcyáijya.” Aaja ¿ïveekí ámuha naní múnáá jaríyéjuco medíllone?

47 Aanéhjáa paíjyuváré tééjá pañévú dibye úwaabóné tsaríllehíjcyámé llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, tsijtye avyéjujtee, íjcyame. Aaméhjáa ïtsámeíhijcyá ïïné hallútú dííbyeke ïdsïjïvétsóiyóne. 48 Árónáacáhjáa tsá ïïné hallútú ditye dííbyeke méénúítyuró mítyaméhjáa ímí dííbyé uwáábó ïjtsúcunúnélliíhye.

20

Jetsóó ɨhtsúɨtu
(Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

1-2 Aabéhjáa Jetsóó duurúvájá pañévú pajtyéteju úwáábónáa llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame itsáane dííbyeke nééhií:

—¿Aca múúbé ɨhtsúturí u íjcyaabe eene ehdu nénehjɨ ú méénuhíjcyáhi? Cána múúhakye duubállej.

3 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Áyu cána téhdure ámúhakye ó díllone oke máañújcuj. 4 ¿Acáa múha nééjuri Jóááuvu tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píívyéébépeé, mityá mɨ́amúnaárée nééjuri?

5 Áánélliihyéhjáa tsaméére néjcatsíhi:

—Muurá 'Píívyéébée nééjuri tsótsohíjcyaábe' menéhajchíí meke nééíyoóbe: "Áábekéráhjáa ¿ɨ́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?" 6 Áánetu 'mɨ́amúnaárée nééjuri' menéhajchíí meke diitye mɨ́amúnaa tééné hallútú dsɨ́jɨ́vétsóiyá néwayúúnevu iáámúneri. Muurá paméváré cáhcujtsó ɨ́mɨáánéjucóo Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi diibye Jóáa íjcyane. 7 Ehdúhjáa nééneri iñúhnévéne nééme iwáájácutúne. 8 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Aanéjɨ́ɨ́va idyé ámúhakye ó úúbálleé múúbé ɨhtsúturí o méénuhíjcyáne.

Úmɨhé tehmé múnaa múhdurá dárɨ́ɨvémeíñetu íjcyáné uwáábo
(Mt 21.33-44; Mc 12.1-11)

9 Téhduréhjáa tsiiñe úwááboobe nééhií:

—Tsaapíhjyáa íúmɨhe bajtsó tsanéére óóvaá. Ápallívúhjáa tsaatéké ityéhmétsoíñúne peebe tsiéllevu tsúúcaja téhulle iíjcyáíhullévu. 10 Áhullétúhjáa tsúúca tépalli néévane iwáájácútsihvu wálloobe íúníu múnáájpikye dííbyema ditye iwállóóro téénetu dííbye éhné íjcyadúne. Ahdújucóhjáa péérióóbeke ditye méénúpéjtsónetu dibye óómiñe íéveébe. 11 Áánélliihyéhjáa tsíjpiikye dibye wállóórióóbeke téhdure iúhbáne méénúpejtsóme. Aabéhjáa idyé oomí íéveebére. 12 Áróné pañéhjáa tsíjpiikye dibye wállóóbeke téhdure ditye túúvátsónetu íllurejuco dibye wááneé.

13 Áánéhjáa diibye úmɨhé aabájaabe nééhií: "¿Aane muhdúí íñe teéne? Áyu cána hájchíwu mítyane o wájyúróóbekéréjuco o wálloókij. Dííbyeke íhya avyéjúúlléiyóme." 14 Ehdúhjáa iñééne íllíkyeréjuco dibye wállóóbeke iájtyúmɨ́ne néjcatsímye: "Aabye muurá íllíyéjuco íñe cáání̃ñúiyóne. Áánéllii metsu dííbyekéréjuco medsɨ́jɨ́vétso mehnéréjuco tene iíjcyaki." 15 Ahdújucóhjáa tétsihdyu kémuéllevu itsájtyéébeke ditye dsɨ́jɨ́vetsóne. Ehdúhjáa Jetsóó iúúbállétsihdyu nééhií:

—¿Aane íñe diibye tépallí aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú diityéké eenée íúmɨhévú dibye téhmétsoíñúmé ímityúné dárɨ́ɨvémeímyeke? 16 Muurá diityéké tééné hallútú ɨdsɨ́jɨ́vétsóne tsíjtyekéréjuco dibye téhmétsoíñé tépallívu.

Ehdúhjáa Jetsóó nééénélliii tétsihyi íjcyame nééhií:

—Óvíi ihdyu Píívyéébe múúhakye tehmé tehdu muha meíjcyátuki.

17 Áánélliihyéhjáa Jetsóó diityédívú ɨɨ́ɨ́téne nééhií:

—¿Aca muhdú nééiyóné Píívyéébé waajácúháámɨtu íllu nééhií:
Tsaúpe nééwayu jááháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne waagóórou pícyámeí
ímichi téétutu jaa éjkéiu?
18 Aane muurá teeu nééwayúdú o néébé uwááboju cáhcújtsotúmé mújtaáhi.
Áámedívú o cáyobáávatécooca íllureju ditye wágóóóveíñe.

Íííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye áhdotsóne
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mc 12.12-17)

19 Ehdúhjáa Jetsóó taúhbájú uwáábojtémá llúúvájté avyéjujtéké múu
lléboobódú úwaabóné iwáájácúne imíllerómé téijyúré dííbyeke iékeevéne.
Árónáacáhjáa íllityémé mɨ́amúnáadi.
20 Aaméhjáa ɨ́mɨáámédú tsaatéké dííbye éllevu wallóó ditye dííbyeke
ávyéjúúbedítyú díllone dibye múhdurá áñújcúhajchíí tééné hallútú dííbye
éllevu itsájtyéroki. 21 Aaméhjáa neeté dííbyeke:
—Uwáábooóbej, muha muurá méwaajácú tehdújuco u úwáábohíjcyáné
keená Píívyéébe mɨ́amúnáadívú tújkevééllejíjtó tsijtye múhdurá úhdivu
ɨ́jtsúcunúróneri ɨ́ɨ́cúvétuubére. 22 Aabe cána múúhakye diñe díicyánéjcutuj:
¿A tehdújuco ávyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye
áhdótsohíjcyáné maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?
23-24 Ehdúhjáa ímityúné ɨ́ɨ́jtsámeíñemáyé ditye nééne Jetsóó iwáájácúne
néé diityéke:
—¿íveekí ehdu ámuha oke médárɨɨvéhi? Áyu cána oke méuujétsó
dsɨ́ɨ́dsɨjívuj. Ahdújucóhjáa ditye úújétsojɨ ɨ́ɨ́íténe neébe: ¿Aca múhúmɨ náávé
eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjɨtu? Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Tséétsá húmɨ nááve. Áábe méméré íñe tééjɨtu. 25 Áánélliihyéhjáa Jetsóó
néé diityéke:
—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco
íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácuhíjcyá dííbyé wáábyuta
íjcyanévu.
26 Ehdúhjáa dííbyeke dárɨ́ɨverómé tsá píívyetétú dííbyedívú iñéétsóiyóne.
Aaméhjáa ehdu dibye nééneri iúllévenúne tsá ɨɨná íhjyuvájúcootúne.

Dsɨ́jɨvémé muhdú tsiiñe bóhɨɨne tsaate díllone
(Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)

27 Ááné boonéhjáa tsadotséómudítyú tsaate péé dííbye éllevu
medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨɨne cáhcújtsotúme.
28 Aaméhjáa néé dííbyeke:
—Uwáábooóbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú
tsɨ́ɨmávátuube dsɨ́jɨ́véhajchíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñe dííbyeréjuco
ɨtsɨ́ɨmáva díílledívú íñáhbeúvúu tsɨ́ɨmáváiyóne. 29 Aanée ijcyámé 7-meva
tsané nahbému. Áámedítyúu ámíaabe ityáábávárólléjtane dsɨ́jɨvé tehdu
tsɨ́ɨmávátuúbe. 30 Ááné boonée bóneebe díílleke táábávároobe téhdure
dsɨ́jɨvé tsɨ́ɨmávátuubére. 31 Ááné boonée tsijtye bónejte díílleke táábávarómé
téhdure dsɨ́jɨvé tsɨ́ɨmávatúme. 32 Ááne nihñévúrée díílleréjuco dsɨ́jɨvéne.
33 Aane cána múúhakye diñe ¿cáábyé taabá ímichi dille íjcyaíñé tsiiñe ditye
bóhɨ́ɨcoóca?
34 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ihdyu ííñújɨri íjcyame táábávácatsíhi. 35 Áánetu ɨ́mɨáámé
dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨɨme nijkyéjɨri iíjcyácooca tsáhájuco táábávájcatsíityúne.
Tsíhdyuréjuco ditye íjcyaíñe. 36 Aame tsáhájuco dsɨ́jɨ́véityú Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé
íjcyame nijkyéjɨ múnaáduréjuco néémeé. 37 Muurá ɨ́mɨááné dsɨ́jɨvémé tsiiñe
bóhɨɨ́hi. Muuráhjáa Moitséeúvú teene úúballé úméhéwu péétécunúné
pañétú Píívyéébe dííbyeke íllu nééneé: “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé
Piivyéébé ó ijcyáhi.” 38 Ehdúu Píívyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane.
Muurá ditye íjcyátuca tsá dibye nééítyuró diityé Piivyéébé iíjcyane. Muurá
dííbyedívú tsá múha dsɨ́jɨ́vetú tétsɨ́hjɨ́ daíhañe.
39 Ehdúhjáa diityéké dibye néénéllii tsaate taúhbájú uwáábojtédítyú
nééhií:
—Uwáábooóbej, tehdújuco u néénee.
40 Aaméhjáa tsáhájuco dííbyeke tsiiñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane
(Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)

41 Áijyúhjáa idyé Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨ́vane ámuha ménehíjcyá Críjto Dabíiúvúj
tsɨɨménémúhaabe íjcyaíñe? 42-43 Áánerahjáa dííbyeúvú íjcyároobe dííbyedítyú
néé íwaajácuháámɨtu:
Ávyéjuubée néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúi diicya dímunáake o táhjáné
hajchóta.”
44 Ehdúhjáa muurá Dabíiúvú dííbyeke Íavyéjúúbedi dillóhi. Aane ¿muhdú
dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyáiibye Críjtoó? Ehdúhjáa Jetsóó nééhií.

Taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpɨ́vetsóne
(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 11.37-54)

45 Aabéhjáa pámeere lléébónáa néé ímamyémuke:
—Téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco. 46 Tsá múu ɨ́ɨ́vatú eene aatye
taúhbájú uwáábojte mɨ́amúnaa diityéké iávyejúúllekíyé cááméjácobájɨvu
úcámeíhíjcyánetu. Muurá pihcyáávejáané pañe imíllémé
íboohówátsɨhjɨ́vúré iácuuvéne. Áhdure wañéhjɨ pañe imíllémé íimítsɨhjɨ́vúré
imájchone. 47 Aame pííbájyujte walléémudítyú dótuhíjcyá diityé jaaháñe.
Ááné nucójpɨ́ muurá cááménécóbaúvú ihjyúvahíjcyaróme Píívyéébema.
Ehdu muurá dárɨ́ɨ́vémeímyeke Píívyéébe ɨ́cúbáhraáhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé
ímamyémuke.

21

Pííbájyulle dsɨ́ɨ́dsɨke pícyoóne
(Mc 12.41-44)

1 Aabéhjáa duurúvájá pañe íjcyánáa mɨ́amúnaa picyóócunú dsɨ́ɨ́dsɨke
Píívyéébé wáábyuta. Ehnéva múnaáhjáa mítyanéhjɨ́ picyóóhií.
2 Áánáacáhjáa pííbájyulle ɨ́dátsó picyóó mɨ́jɨ́hwuúcúre. 3 Aanéhjáa ɨ́ɨ́téne
neébe:
—Ámuúhaj, muurá áámye pííbájyulle ɨ́dátsó néérolle picyóó pámé
ehnííñevúre. 4 Muurá tsijtye dsɨ́ɨ́dsɨ́varóme picyóó uhjénéhjɨ́re. Áánetu
pícyoolle páneere tééne tájpí iíjcyáiyóne.

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó néénеé
(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

5 Téijyúhjáa tsaate ímamyémudítyú ihjyúvá duurúvaja imíwu
néwayúúnetu méénúmeíñeri, ditye bóhbánuhíjcyánéhjɨtu imíwu teja
ícyáávétsámeíñéhjɨri.
6 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néehií:
—Ároja muurá wácávyáhcáméiíhi.

Jetsóó tsááíñé ɨhde pájtyéiñéhjɨ
(Mt 24.3-28; Mc 13.3-23)

7 Ehdúhjáa dibye néénéllii dííbyeke néémeé:
—Uwááboóbej, ¿aca múijyú pajtyéiñe eene múúhakye u néhíjcyanéhjɨ?
¿Aca ɨ́ɨ́netú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?
8 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ehdu nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha maállítsámeítyuki.
Muurá o tsááiñe tsúúca pɨ́ɨ́hɨ́cooca íjcyaímyé mítyame óhdi díllómeímye.
Aame nehíjcyaá diibyéjuco Críjto iíjcyane. Árómeke mécáhcújtsodíñe.
9 Téhdure pahúlleváré méénujcátsí íjcyáné uubállé ámuha melléeboóhi.
Áróneri méíllityédíñe. Pane méɨjtsúcunúdí téijyu tsúúca o bóhówááveíñe.
Tsáhái téijyu o bóhówáávéityúne. Árónáa ihdyu ehdu nénehjɨ tujkénú
pájtyeéhi.
10 Muurá tsáné iiñújɨ múnaa tsíííñé iiñújɨ múnáama méénújcátsiíhi.
11 Áhdure ávyétá ɨhnáhó ííñujɨ vááúméiíhi. Áijyu íjcyaíñé ájyabáane,
cheméháñé, pahúlleváre. Áhdure íévéhoowávú apííchó nénehjɨ
bóhówááveéhi.
12 Ehdu nénehjɨ pájtyéíñé ɨhde cáhcújtsotúmé ámúhakye ɨ́ɨ́cúbáhrámeke
tsájtyeé pihcyáávejáané pañévú muhdú ámuha meícyahíjcyáné
ámúhakye idílloki. Áhdure ámúhakye ííñújɨ́ avyéjujté éllevu itsájtyémeke
cuvéhoojánuímye. Ehdu muurá ámúhakye mɨ́amúnaa dárɨ́ɨ́veé oke ámuha
meúráávyéné déjúcotu. 13 Áané hóówari ámuha táuwááboju diityéké
méúwááboóhi. 14 Árónáa ihdyu tsá ámuha meíjyácunúityú muhdú ámuha
diityémá meíhjyúváíñeri. 15 Muurá ihdyu ámúhakye ó ájcuú muhdú ámuha
diityéké meúwáábóíñé tujkévejúvu. Áijyu ámúhakye múnáátsohíjcyámé
íllure ámuha maálliñe néhijcyámé ámúhadívú táhjátsáméiíhi. 16 Muurá
ámúháj caanímú, ámúhá nahbémú, ámúha hájkímú, tsijtye ámuha
menáhbévahíjcyároméhjɨ́ ámúhakye téijyu ímityúné dárɨ́ɨ́veéhi. Muurá
tsaatéké ámúhadítyú dsɨ́jɨ́vétsoímye. 17 Ehdu muurá oke cáhcújtsotúmé
ámúhakye tsaírílleé oke ámuha mecáhcújtsóné hallútu. 18 Árónáa tsá ámúhá
níwáujɨ́ɨ́né íjcyárónetu tsájɨ́ubáré wágóóóvéityúne. 19 Ahdícyane ihdyu
ámuha panéváré maáábúcúhajchíí mépájtyéteéhi.
20 Áhdure tsíííñé iñújɨ́ɨ́ne múnaa Jerotsaréé mɨ́caavéné ámuha
mewáájácúcooca múu néé tsúúca técoomi wágóóóveíñe. 21 Áijyu
méwáácunúcó cáméhbaúnevu Jodéá iiñújɨ múnaa ámuha meíjcyame. Áhdure
técoomí múnaa óvíi néhi wáácunú tsiéllevu. Aane íúmɨhé pañe íjcyame
íoomíjyúcohdí técoomívu. 22 Ehdu íjcyaíñé ɨ́cúbáhraméí mɨ́amúnáama
ditye ímityúné dárɨ́ɨ́vémeíhíjcyáné déjúcotu Píívyéébé waajácuháámɨtu
tene némeídyújuco. 23 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téijyu walléémú

éévájtema tsijtye ñohñójtéréi ɨ́ɨtsɨ́ɨméwuúmú íjcyámeke! Muurá ávyétá kimóhcó nééné ɨ́cúbáhraméí pájtyeé téijyu ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáadívú Píívyéébe cáyobáávatécoóca. 24 Tsaatéké muurá dsɨ́jɨ́vétsoímyé mééénujcátsí pañe. Áánetu tsíjtyeke tsajtyéimye tsíñéhjɨ́ iñújɨɨnévu. Ááné boone jodíómú íjcyátúné mɨ́amúnaáréjuco teene Jerotsaréé cáávácuíñé Píívyéébe diityédívú técoomi ɨ́hvéjtsóné hajchótá tétsihyi iíjcyaki.

Jetsóó tsáácooca pájtyéiñéhjɨ
(Mt 24.29-35, 42-44; Mc 13.24-37)

25 Aane ehdu nénehjɨ pájtyéné boone nuhba cóójɨ́ejpii, péjcóejpii, mɨ́ɨ́curuu, íjcyane múhduréjucó íjcyaíñe. Téhdure ávyétá ɨhnáhó móañe nóhjɨ́neri cáhcújtsotúmé íllítyeéhi. 26 Éhdúcóbaúvú nénehjɨ ííñújɨri íjcyácooca muurá mɨ́amúnaa iíllityéneri íllurеjuco wájácúrátúúúveíñe. Ehdu páneere íévéhóówari ɨ́htsútunéhjɨ́ íjcyane mujtáraba íjcyaáhi. 27 Áijyu ihdyu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe páneere táɨhtsútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówáávеéhi. 28 Ehdu tene pájtyécooca múu íllure ímíjyuuvéhi. Muurá tééné boone tsúúca ámuha máállíjchuú múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu. Áijyu ihdyu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyaíñe.

29 Téhduréhjáa tsiiñe diityéké neébe:

—Cáhawáá méɨjtsúcunu higyééráhema tsíííñé uméhééné muhdú íjcyane. 30 Muurá téhehjɨ béhjɨ́vácooca tsúúca méwaajácú píjcyaba pɨ́ɨhɨne. 31 Ahdu ííñújɨri ténehjɨ íjcyácooca méwaajácuco tsúúca Píívyéébé avyéjú bóhówáávéíñe éévé úújeténe.

32 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ehdu nénehjɨ pájtyeíñé íñéi ííñújɨri páhdure mɨ́amúnaa íjcyápíñáaáca. 33 Muurá ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhakye o néhijcyáné tsá múijyú wágóóóvéityúne.

34 Áánéllii tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco tsiiñe o tsáábe ámúhakye o túvaaóvátu llíyiicyáveháñeri, tsíñéhjɨri, ámuha meíjcyámeke. 35 Muurá iímillédúré íjcyámeke ó ábájɨ́néjcuú éhne múúne iyáábeke dahpe ábájɨ́nejcúdu. 36 Áánéllii múu téɨɨbúwá iíjcyáne Píívyéébema paíjyuváré ihjyúvá ténehjɨ ámúhakye imújtátsótuki. Áijyu ihdyu ámuha méúújéteé óhdivu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú ɨ́ɨ́nerí núcójpɨ́vetúme.

37 Ehdúhjáa Jerotsaréeri íjcyaabe Jetsóó duurúvájá pañévú úwáábohíjcyáhi. Aabéhjáa meííjyunúdú pehíjcyá oríívo bájú íjcyátsihvu tétsii icyúwaki. 38 Aanéhjáa paíjyuváré cúúvénetúré mɨ́amúnaa pehíjcyá duurúvajávú dííbyé uwáábó illéébúcunúki.

22

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5, 14-16; Mc 14.1-2, 10-11; Ja 11.45-53)

1-2 Téijyúhjáa pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá máchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́ lleeváríjyuco íjcyánáa llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte ɨ́jtsámeí muhdú Jetsóoke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe. Árónáacáhjáa íllityémé mɨ́amúnáadi.

3 Áánáacáhjáa Jóóda Ijcarióóté pañévú tsúúca Naavéné úcaavé tsaapi Jetsóó mamyémúejpi íjcyáábé pañévu. 4 Aabéhjáa péé diitye llúúvájté

avyéjujtémá duurúvájá tehméjte éllevu diityémá ipítyácójcatsí muhdú
dííbyedívú iékéévétsoíñe. 5 Ááneríhjyáa iímíjyúúvéne imíllémé dííbyeke
iáhdone. 6 Áánélliihyéhjáa ɨ́jtsámeíjyúcoobe mítyane mɨ́amúnaa íjcyátútsihvu
dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Mc 14.12-25; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

7 Aanéhjáa tsúúca teene pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá
máchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́ pañe tsájaatsá múnaa obééjake
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáné wañéhjɨ́ lleevájucóóhií. 8 Áijyúhjáa Péédorómá
Jóáámútsikye Jetsóó néehií:
—Mééma mémeenúté wañéhjɨ majchó memájchoki.
9 Áánélliihyéhjáa neemútsí dííbyeke:
—¿Aane kiávú ú imíllé muhtsi meméénune?
10-11 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ámuhtsi Jerotsaréevu mepéémutsi tsaapi llíyííhyori nújpáñújéébedívú
meúújetéébema mepééne téija múnáájpikye méneéhi: "Múúhá
uwááboobeńe múhtsikye néé kiává íchii tsaho mɨ́jcoho íjcyane tééhó
pañévú dibye múúhama pajtyété wañéhjɨ majchó majchóihyo." 12 Áánélli
ámútsikye úújétsóiibye córɨ́ɨ́hócoba néého tsúúca ímíbájchómeíhyó
cáámééɨ́jɨri íjcyahóvu. Ááhó pañévú méméénuco.
13 Ahdújucóhjáa péémutsi dibye néhdújuco iúújeténe tééhó pañévú
méénune majcho.
14 Aanéhjáa tsúúca ditye májchóíñe éévé úújetédú majchójúcoobe
ímamyémuma.
15 Átsihvúhjáa diityéké neébe:
—Ímí ó ɨjtsúcunú íñe pajtyété wañéhjɨ majchó ámúhama o majchone
nihñéréjuco. Tsúúca muurá ámúhadívú ó dsɨ́jɨ́veéhi. 16 Aane tsáhájuco
tsiiñe ámúhama o wáñehjɨ́vatéityú íñe pajtyété wañéhjɨ. Árónáa ihdyu
páneere muhdú óhdityu úúbállémeíhijcyáné oke pájtyéné boone tsaméhjɨ́
Píívyéébé avyéjuríyéjuco meíjcyame mewáñehjɨ́vatéiñe.
17 Ehdúhjáa iñétsihdyu ado iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke.
Áánemáhjáa neébe:
—Áju, íñe pámeere maádo. 18 Muurá tsáhájuco tsiiñe ámúhama o ádóityú
íñe óóvajpácyó Píívyéébé avyéjuri tsaméhjɨ́ meíjcyáiñévújuco.
19 Átsihdyúhjáa idyé pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke.
Áánemáhjáa idyóhdáhɨ́nunévú diityéké iwájtúne neébe:
—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdu paíjyuváré méméénuhíjcyaco
ámuha mepájtyeté o ɨ́cúbáhrámeíñé ámuha meɨ́tsaavéne.
20 Téhduréhjáa teene adóvú diityéké iájcúne neébe:
—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú ámuha meícyahíjcyáné
pityájcoju tádsɨjɨ́veri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé ámuha mepájtyetéki.
21 Aane muurá íchihyi mééma majchórí diibye óhdivu méénútsóiíbye.
22 Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco óhdityu tene némeídyújuco oke tene
pájtyeíñé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke. Árónáa ihdyu máɨdáátsoju
tene pájtyeíñé eene óhdivu méénútsóóbeke.

23 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii díllójcatsímyé caabyé diityédítyú dííbyedívú
méénútsoíñe.

Jetsóó mamyémú táhjájcatsí caabyé diityédítyú ɨ́htsútuube ɨ́jcyáiyóneri

24 Átsihdyúhjáa táhjájcatsímyé caabyé diityédítyú ɨ́htsútuube ɨ́jcyáíyóneri.
25 Árónáacáhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ííñújɨri ávyéjujte imíllé ityáuhbáné téénetu diityéké mɨ́amúnaa
ɨ́htsútujtédí idílloki. Ááne ɨtsúcunúhijcyámé tehdújuco imyéénune. 26 Tsá
múu tehdu néétune. Muurá ihdyu ɨdáátsóóbeúvú néébe tsaímíyé tsíjtyeke
ɨ́ɨcúvehíjcyaabe ɨ́htsútuube ijcyá pámé túkevéjtsoóbe. 27 ¿Aca caabyé
ɨ́htsútuube ávyéjuúbe? ¿A eene tsaímíyé ácuúcunúúbeke tsaapi majchótú
ɨ́ɨcúveébe? ¿Mityá eene dííbyeke ɨ́ɨcúveébej? Muurá mɨ́amúnaa ɨjtsúcunú
eene tsaímíyé ácuúcunúúbeke tsijtye ɨ́ɨcúveebe ɨ́htsútuube íjcyane. Áánetu
ihdyu eene ɨ́ɨcúvehíjcyaabédú o néébe ámúhama ó ijcyá ámúhakye o
pɨ́ááboki.

28 Muurá ávyétá imítyú nénehjɨ oke pátyehíjcyárónáa ímí ámuha óóma
méijcyá oke ɨ́hvéjtsotúme. 29 Áánéllii ámúhakye ó picyóó Llihíyóo oke
pícyohdu avyéjujte ámuha meíjcyaki. 30 Ááméma muurá ɨ́ɨné imíjyaú
ámúhama ménahbévájcátsií táavyéjuri. Aame ámuha ijraéémú 12-hava
íjcyámedítyú cáhcújtsótúmema méímíbájchoó muhdú ditye ícyahíjcyáne.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíiñe
(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Ja 13.36-38)

31 Ehdúhjáa iñétsihdyu Jetsóó Tsimóoke nééhií:

—Tsímoj, Naavéné Píívyéébeke táúmeí ámúhadítyú iñéhco caabyé
ɨmɨáábé íjcyáábeke éhne múúne tríígotu iímí menéhcodu. 32 Árónáa
tsúúca díhyallúvú ó táúmeí pɨáábó oke u ɨ́hvéjtsótuki. Aabe ihdyu óvíi
díñahbémuke ú pɨ́aabó téhdure ditye ímí oke iúráávyeki.

33 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco, Ávyéjuúbej, ɨ́mɨááné tsá uke o ɨ́hvéjtsóityúne. Muura uke
ditye cúvéhoojánúcooca óómájuco ditye meke cúvéhoojánuíñe. Áhdure uke
ditye dsɨ́jɨ́vétsócooca óómájuco ditye meke dsɨ́jɨ́vétsoíñe.

34 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Árónáa muurá, Tsimo, ípyejcójuco oke u úráávyeróné u tóónuíñé
cáracái májtsívátúné ɨhde 3-ijyúva.

Jetsóó ɨ́cúbáhrámeííñe pɨ́ɨhɨ́jucóóne

35 Átsihdyúhjáa tsiiñe neebe diityéke:

—Éíjyúu muurá ámúhakye uwáábovu o wállóócooca o néé ámúha
dsɨ́ɨdsɨma tsípaajɨ́jɨ́ ámúháj túhápaajɨ́né ámuha metsájtyétuki. ¿A téijyúu
tsáneetu ámuha méviióhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tsáháa muha ɨ́ɨnetú mevííotúne.

36 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa ícyooca métsajtyécó ámúha dsɨ́ɨdsɨɨ, ámúhá nɨɨtsúmuu, íjcyane.
Áánetu nɨ́tsuwáávatúmé óvíi hállúeja íwajyámú iñáhjɨ́hénúne ɨ́nɨɨtsúwá
ujcúhi.

37-38 Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Ávyéjuúbej, íjcyawáácú míwáácu múúhadi. Áánélliihyéhjáa neébe: Íhya téhduwáácújuco. Muurá tsúúca oke pajtyéiñe tsúúcajátújucóo Píívyéébé waajácúháámɨtu íllu óhdityu tene néhdújuco: “Muurá ímítyúmé raahórí itsájtyéébeke téhdure ímítyúúbedi dílloímye.” Ehdúhjáa óhdityu tene némeídyújuco muurá oke tene pájtyeiñe.

Píívyéébema Jetsóó íhjyuváne
(Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

39 Ehdúhjáa ímamyémuke iñétsihdyu ipyéhijcyádú oríívo bájú íjcyátsihvu péébema téhdure péémeé. 40 Átsihvúhjáa iúújetédú neebe diityéke:

—Píívyéébema méihjyúvaco ámuha mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeítyuki.

41-42 Ehdúhjáa iñéene ɨ́ɨneebe diityédítyú éhne múúne nééwayu maáámune úújeténé hajchóta. Átsihvúhjáa ɨmɨ́móúúvene Píívyéébema ihjyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácáániíj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óóma meénuj.

43 Áábedívúhjáa nijkyéjɨ múnáajpi bóhówaavé dííbyeke ɨpɨ́ááboki. 44 Aabéhjáa ɨ́hnáhó tééneri ávyevécunúúbé Píívyéébema íhjyúvaabe tówaane waapé tújpácyoma.

45 Átsihdyúhjáa ímamyému éllevu péébe úújeté dííbyeke ikímóóvéne pávyeenúmé cuwárí íjcyámedívu. 46 Áámekéhjáa neébe:

—¿Muhdúami ɨ́ɨvane ámuha mécuwaj? Maájkyéne méihjyúvá Píívyéébema mávaríjchojúúnevu ámuha metáhjátsámeítyuki.

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Ja 18.2-11)

47 Ehdúhjáa dibye néénáa tsúúca mítyame mɨ́amúnaa wajtsɨ́ tétsihvu. Áámekéhjáa Jóóda tsuullé tsaapi dííbyé mamyémúejpi íjcyaábe. Aabéhjáa dííbyedívú iwájtsɨ́ne chohchócú dííbyeke. 48 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca muhdú eene, Joda, oke u chóhchóneri óhdivu ú méénutsó Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívu?

49 Aanéhjáa ɨ́ɨ́ɨténe ímamyémú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, métsu aatyéké memééénu ménɨɨtsúmuri.

50 Árónáacáhjáa tsúúca tsaapi diityédítyú llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáájpí núúmɨho ɨ́mɨánéjcúeho wállórɨhjúcúhi. 51 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi íjcyaábe. Óvi ihdyu muhdú oke meenúme.

Ehdúhjáa néébere cámahjácó dííbyé núúmɨho. 52 Átsihdyúhjáa llúúvájté avyéjujtee, duurúvájá tehméjtee, túkevéjtsojtee, íjcyámeke neébe:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáá taéllevu nɨɨtsúmuma, cávaájcoháñema? 53 Áánerá íhyajchótá ámúhama duurúvájá pañe o íjcyáábeke keená muhdú ámuha oke memééénuhíjcyáne. Árónáa ihdyu ícyooca tsúúca ámúhaj tééveri Naavéné kyéhéjkímyeíhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.57-58, 69-75; Mc 14.53-54, 66-72; Ja 18.12-18, 25-27)

54 Áábekéhjáa tsúúca iékéévéébeke llúúvájté avyéjúúbe jávú ditye
tsájtyéébeke Péédoro úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére. 55 Áijyúhjáa
lláhajtsívú tsaate icyújuwáááñúnetu pihmihíjcyáme élletu téhdure pihmiibe.
56 Áánáacáhjáa tétsíí wákimyéi múnáalle pihmirí íjcyáábedítyú nééhií:

—Áánúu muurá téhdure Jetsóoma ícyahíjcyáhi.

57 Árónáacáhjáa íllure ityóónúne neébe:

—Tehdu, muulle, o wáájácúnejii dííbyeke.

58 Ááné boonéwuúréhjáa idyé tsijpi dííbyeke nééhií:

—Uu éhne téhdure diityéejpi.

Árónáacáhjáa neébe.

—Tsáha muúbej, tehdu diityéejpi o íjcyáábejiivari.

59 Ááné boonéhjáa idyé tsíjpiiyéjuco nééneé:

—Ihiááné muurá áánu diibyéjuco Jetsóomáa ícyahíjcyaabe Gariréa
múnáajpi.

60 Áánélliihyéhjáa idyé neébe:

—Tehdu, muube, o wáájácúúbedíjii óóma ú ihjyúváhi.

Ehdúhjáa dibye nééná tsúúca cáraca májtsiváhi. 61 Áánélliihyéhjáa
Jetsóó dííbyeke révoúcunúhi. Áánetúhjáa itsááveebe dibyée nééneé: "¿Muurá
ípyejco cáracái májtsívátúné ihde 3-ijyúvá ú tóónuú oke u úráávyeróne?"
62 Aabéhjáa tétsihdyu áachívú ipyééne ávyétá ihnáhó tááhií.

Jetsóodi ditye úúhivaténe
(Mt 26.67-68; Mc 14.65)

63 Áánáacáhjáa Jetsóoke téhmeme dííbyedi iúúhivaténe meenúhi. 64 Dííbyé
hálluúúcúhjáa iwátájcóóbeke iwábáájcóne nééméé:

—¿Cána waajácú múha uke mééénunej?

65 Áánemáhjáa éhníííñevúré uuhivatémé dííbyedi.

Túkevéjtsojté úmiwari Jetsóó íjcyane
(Mt 26.59-66; Mc 14.53-65; Ja 18.19-24)

66-67 Ááné tsitsiivevúhjáa túkevéjtsojtee, llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú
uwáábojtee, íjcyame ipítyácócatsíhíjcyátsihvu dííbyeke itsájtyéébeke nééhií:

—¿A íihiááné diibyéjuco uu miamúnáake pájtyetétsoóbe? Cána múúhakye
duubállej.

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá diibyéjuco o íjcyane ámúhakye o nééróne tsá ámuha
mecáhcújtsóityúne. 68 Pane ámúhakye o díllone ámuha maáñújcúne oke
maácádsíjcaáyokíjiiva oke médillóhi. 69 Aane cáhawáá óvíi ícyoocátú
Miamúnáájpidívúu o ípívyéévéebe íhtsútuube Píívyéébé úníuri ó ijcyáhi.

70 Ehdúhjáa dibye nééénéllii nééme dííbyeke:

—¿Áánélliihyéhaca ihdyu ihiááné Píívyéébé Hajchi uú?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée, diibyéjuco oó.

71 Ehdúhjáa dibye nééénéllii néjcatsímye:

—Iinélliihyécó tsijtye éhníííñevu dííbyé hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe
melléébóneríyé ímityúné ihjyúvaábe.

23

Piráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Ja 18.28-38)

1 Aanéhjáa páméhcobáré Jetsóoke tsajtyé tééné iiñújɨ ávyéjuube Piráátо
éllevu. 2 Átsihvúhjáa dííbyé úmɨwávú dííbyedívú iñéétsóro néémeé:
—Áánu mɨ́amúnáake ííbórɨ́nuubéré pehíjcyáhi. Nehíjcyaabe meeva
ɨ́veekí ávyéjuube Tséétsa romáánómuubéré íjcyáábé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke
ditye áhdotsóné maáhdohíjcyáne. Téhdure nehíjcyaabe mɨ́amúnáakévá
ipájtyetétsoíñe. Áhdure nehíjcyaabe muuhává jodíómú avyéjuube iíjcyane.
3 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé dííbyeke:
—¿Ava ɨ́mɨááné uu jodíómú avyéjuúbej?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó.
4 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé llúúvájté avyéjujtémá pámeere tétsii tsijtye
íjcyámeke:
—Áánerá tsá dibye ɨ́ɨ́né imítyúné méénúturóne.
5 Árónáacáhjáa tsɨ́jpánécoba néémeé:
—Áánerá pámeere Jodéá iiñújɨ múnáake ííbórɨ́nuubéré pehíjcyá múhdurá
iúwáábóneri. Muuráhjáa Gariréá iiñújɨ múnáadítyú tújkénuube íñe téénema
íílléjuco tsááneé.

Heróóde éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene

6 Ehdúhjáa ditye néénéllii Piráátó dilló diityéké ɨ́mɨááné Gariréa
múnáajpi dibye íjcyáhajchíí iwáájácuki. 7 Aanéhjáa téhulle múnáajpíjyuco
dibye íjcyane ditye néénéllii wálloobe dííbyeke tééné iiñújɨ avyéjuube
Heróóde éllevu. Téijyúhjáa téhulle Jerotsaréeri diíbye. 8 Aabéhjáa mítyane
ímíjyuuvé Jetsóoke iájtyúmɨ́neri. Tsúúcajájucóhjáa dibye ímílleróné dííbyeke
iájtyumɨ́né dííbyedítyú ditye íhjyúvahíjcyáné illéébónema. Imílléroobéhjáa
iájtyumɨ́né dibye méénúráítyuróné méénune. 9 Áánemáhjáa mítyane
panéváré dílloobe dííbyeke. Árónáacáhjáa tsá dibye áñújcutúne. 10 Áijyúhjáa
idyé tétsihyi llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte íjcyame ímityúné
dííbyé hallúvú úúballéhi. 11 Áábedíhjyáa diibye Heróódé ítsodáhómuma
iúúhɨ́vaténemáyé ujcó ávyéta ímí néené wajyámuunévú ávyéjuube
múúne úcáávéné wajyámuunévu. Áábekéhjáa tsiiñe wálloobe Piráátо
éllevu. 12 Téijyúhjáa diibye Piráátoma Heróódemútsí wajyújcatsí ɨ́hdée
néhníllécatsíhíjcyáromútsi.

Jetsóoke ditye dsɨ́jɨ́vétsoíñe
(Mt 27.15-26; Mc 15.6-15; Ja 18.39–19.16)

13 Aanéhjáa Piráátó pihjyúcú pámeere mɨ́amúnáake llúúvájté
avyéjujtémá tsijtye avyéjujtéke. 14 Áámekéhjáa neébe:
—Ámuha íñe áánúke taéllevu métsivá dibyévá mɨ́amúnáake ímítyú
dárɨ́ɨ́vehíjcyáné ámuha menéénema. Áábeke muurá íñe ámuha meɨ́ɨ́téneríyé
ó dílloráhi. Árónáa tsá dibye ímítyuube íjcyatúne. 15 Muurá Heróódé
íjcyároobe tsá wáájácutú ɨ́ɨ́né imítyú dibye méénune. Áánéllii muurá íñe
óómíchoobe tsiiñe meéllevu dííbyeke. Aabe ɨ́ɨ́né hallútú dsɨ́jɨ́véíyónejɨ́ɨ́vari.

16 Áánéllii íllure dííbyedívú o méénútsóne ó ácádsɨ́jcaáyoóhi. 17 Ehdúhjáa
Piráátó néé paíjyuváré tsáápiikye cúvéhóójari íjcyámedítyú pajtyété
wañéhjɨ́ pañe iíchívyétsohíjcyánélliíhye.

18 Árónáacáhjáa pámeere néé kéévánécoba:

—¡Tsá muha meímílletú Jetsóoke maácádsɨ́jcaáyóne! ¡Barabáakéré muha
méimíllé meíjchívyetsóne!

19 Ácoocáhjáa diibye Barabáake cuvéhoojánúmé ávyéjujtéké
dibye ímityúné dárɨ́ɨvehíjcyáné hallútu, téhdure dibye mɨ́amúnáake
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáné hallútu. 20-21 Aanéhjáa Piráátó Jetsóoke iácádsɨ́jcaáyóné
iímílléne tsiiñe diityémá íhjyúvárónáa éhnííñevúré néémeé:

—¡Wa ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu dííbyekej!

22 Áánélliihyéhjáa tsiiñe neébe:

—¿Aca ɨ́ɨné imítyúné méénuúbe? Keenéiyó o wáájacúné dibye ímityúné
méénune tééné hallútú ɨdsɨ́jɨ́véiyóne. Áánéllii ihdyu íllure dííbyedívú o
méénútsóne ó ácádsɨ́jcaáyoóhi.

23 Árónáacáhjáa mítyane imíllémé dííbyedívú dibye wátyétyéhcutsóne.
24-25 Áánélliihyéhjáa awáá diibye Piráátó íllurejuco dííbyeke ɨ́hvejtsóné di-
ityé hójtsɨ́ pañévú ditye iímillédú imyéénuki. Áánemáhjáa Barabáakéréjuco
dibye íjchívyetsóné ímítyuube íjcyánéllii ditye cúvéhoojánúróóbeke.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Ja 19.17-27)

26 Aaméhjáa Jetsóoke páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévú tsájtyeme
cábuuvé Tsirééne múnáajpi Tsimóó íúmɨhétú óómííbyedívu. Áábekéhjáa
íhbutsómé Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.

27 Áijyúhjáa mítyane mɨ́amúnaa Jetsóoke úraavyéhi. Mítyaméhjáa wal-
léémú dííbyeke táámere péehií. 28 Áámekéhjáa ɨ́ɨ́téne neébe:

—Ámuúha Jerotsaréé walléémuj, oke mékímóóvedíñe. Ámuháyé
ihdyu mékímóóveméi. Pane ámúháj tsɨ́ɨmekéré ihdyu mékimóóve.
29 Muurá ɨ́cúbáhraméí íjcyácooca ajchímú íjcyáné walléémú ímíjyúúveé
ɨtsɨ́ɨmávátúneri. 30 Muurá teene ɨ́cúbáhraméí íjcyácooca muhdú imyéénu
mɨ́amúnaa neé muhdícyánéjcurí diityé hallúvú cáméhbaúné úhnóbáiyóné
apáhajchíí ɨdsɨ́jɨ́ve ápíchó diityéké tene pájtyéíyóné ɨhdétu. 31 Muurá
íñe ɨ́ɨ́né imítyú o méénútúróóbedi óhdi ɨ́cúbahráme. Aaméjɨ́ɨ́ mityáubá
ámúhakye ditye méénuíñé awáá múhdurá ámuha menéémeke.

32 Téhduréhjáa téijyu míítyétsi ímítyúmútsikye tsajtyémé tsaíjyú
dííbyema ɨdsɨ́jɨ́vétsoki. 33 Aanéhjáa tsúúca 'Niwáupáájɨ' némeítsihvu
iúújetétsóóbeke wátyétyehcúmé páwachékevu. Áábé úníutúhjáa
panéjcuvátú íjcyáwachékéécutu wátyétyehcúmé diityétsí ímítyúmútsikye.
34 Áijyúhjáa neebe Jetsóo:

—Íjtyédi, Lli, dɨ́daatsóve. Muurá tsá ditye wáájácutú ɨɨná imyéénune.
Áánáacáhjáa tsodáhómú néhcójcatsí caatyé dííbyé wajyámúúné újcuíñe.
35 Aanéhjáa mítyane mɨ́amúnaa ɨ́ɨtehíjcyánáa ávyéjujte dííbyedi iúúhɨ́vaténe
néjcatsíhi:

—Tsíjtyeke muurá pátyetétsohíjcyaábe. Aabe cána óvíi pájtyetétsámeí ímɨááné diibyéjuco Críjto mí́amúnáake pájtyetétsóííbyeke Píívyéébe pícyoobe iíjcyáhajchííjyu.

36 Áhduréhjáa idyé tsodáhómú dííbyedi iúúhí́vaténemáyé bíínójpácyó kiwátyetu dííbyeke íjchoráhi. 37 Aaméhjáa néé dííbyeke:

—Áyu cána bo pájtyetétsaméí ímɨááné diibyéjuco jodíómú avyéjuube u íjcyáhajchííjyu.

38 Áánemáhjáa dííbyé nííwáú caaméehullétú téwachéketu picyóómé gríéégomuu, romáánómuu, jodíómuu, éhdúmé ihjyúrí íllu icyáátunúne: “Áánu jodíómú avyéjuúbe.”

39 Áhduréhjáa dííbyé úníutu ímítyumútsí íjcyámútsidítyú tsaapi iúúhí́vaténemáyé néé dííbyeke:

—Áyu cána bo ímɨááné diibyéjuco mí́amúnáake u pájtyetétsóiibye u íjcyáhajchíí meke pájtyetétsoj.

40 Áánélliihyéhjáa íñahbéébé néé dííbyeke:

—¿Aca tsá eene u íllityú Píívyéébeke? ¿A tsá u wáájácutú máhallúrí ímityúné íjcyane? 41 Muurá ihdyu tehdújuco meí́cúbáhrámeíñé ímityúné meméénuhíjcyáné déjúcotu. Áánetu muurá áánú hallúrí tsá ɨ́ɨ́né imítyú íjcyatúne.

42 Ehdúhjáa íñahbéébeke iñétsihdyu neebe Jetsóoke:

—Oke ihdyu dɨ́tsááveco díavyéjuri u íjcyácoóca.

43 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco. Muurá ímɨááné uke o néé óóma u íjcyaíñé táavyéjuri.

Jetsóó dsɨ́jɨvéne
(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Ja 19.28-30)

44 Téijyúhjáa cójɨ́jpɨɨnétú ííñujɨ ííjyunú cuuvé tujkévevújuco. 45 Tsáhájucóhjáa nuhba ájchutúne. Áijyúhjáa duurúvájá pañétú páñétúétsíí watájcó wájyámúwácoba dóchéreevé tsahdúnéécú apáhajchíí wajɨ́tahnécu. 46 Áánáacáhjáa Jetsóó ávyétá ɨhnáhó íllu wáníjcyámeíhi:

—Llíhij, Llihíyoj, oke duúcu. Ehdúhjáa iñééne dsɨ́jɨveébe.

47 Aanéhjáa tétsihvu ditye téhmétsoobe tsodáhómú avyéjuube teene iájtyúmí́ne Píívyéébeke dúúrúvaabe nééhií:

—Ɨmɨááné́jucóha ihdyu áánu tsá ɨ́ɨ́né imítyú méénuhíjcyatúne.

48 Téhduréhjáa tsijtye tétsihyi íjcyame tééneri itsájúréévéne íllurréjuco pééneé. 49 Áánetúhjáa dííbyeke náhbévahíjcyámema Gariréatúu dííbyema tsááme walléémú kémuélletúré ɨ́ɨ́tehíjcyáhi.

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Ja 19.38-42)

50 Téijyúhjáa íjcyaabe ímɨáábé Jodéá iiñújɨri íjcyacóómí Arimatéa múnáajpi Jotséé pítyácojcátsi múnááejpi íjcyaábe. 51 Aabéhjáa ítsohíjcyá Píívyéébé avyéjuri iíjcyaíñe. Áánélliihyéhjáa tsá dibye úcáávetú íñahbéjté pítyácojcátsi múnaa Jetsóoke dsɨ́jɨvétsóné pañévu. 52 Aabéhjáa Piráátoke táúmeí dííbyeúvú ɨɨtémeho icyúúuki. 53 Aabéhjáa téwachéketu iñíítyétsóne wájyámúbari ɨbɨ́ɨ́jɨ́núne cuuú nééwájɨtu béhéjure bóhdómeíhyéjú pañévú

tsaatékéi ditye cúúútúhéjú pañévu. 54 Dityéhjáa wáyeéévéjcóójɨ́ ɨhde
ímíbájkímeíhíjcyajcóójɨ́ cúúuúbe.
55 Aanéhjáa diitye Gariréatúu dííbyema tsáané walléémú ɨ́ɨ́ténáa
cúúuúbe. 56 Aaméhjáa ihjyáhañévú ipyééne pácúúcújpacyóné iújcúne
wáyéeevéhíi teene wáyeéévejcóójɨ́ Píívyéébé taúhbaju néhdújuco.

24

Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ɨ́ne.
(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Ja 20.1-10)

1-2 Aanéhjáa tsíijyu cúúvénetúré tsíííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvejcóójɨ́
tsiiñe pééme ɨ́ɨtécunú níkyéhéjú watájcó nééwayu tsítsiíyéjuco ijcyane.
3 Aaméhjáa téhejú pañévú iúcáávéne ɨ́ɨterá pevétsíiyéjuco Jetsóó ɨ́ɨtémeho
íjcyájúcootúne. 4 Áánerí́hjyáa iíllityéne wájácúrátúuuvémé ájtyumɨ́ míítyétsi
tsɨtsɨ́wu íwajyámúúné néémutsi íjyócuuvévámútsikye. 5 Áámútsidíhjyáa
iíllityéne cáhnóbámeke neemútsi:

—¿Aca ɨ́ɨná ámuha níkyehéjú ménehcó tehdu íchii íjcyácóóbekéjɨ́ɨ́vari?
6 Tsúúca bóhɨ́ɨ́be. Cahawáá méɨtsáávé Gariréarí́i ámúhama iíjcyácooca
muhdú ámúhakye dibye néhijcyáne. 7 Muuráhjáa nehíjcyaabe
Mɨ́amúnáájpidívú ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ájcume dííbyeke
páwachékevu dsɨ́jɨ́vétsóroobe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨ́ɨ́íñe.
8 Ehdúhjáa dityétsí néénetu ɨ́tsaavémé ɨ́mɨáánée tehdu dibye néhijcyáne.
9 Aaméhjáa iióómíñe úúbálleté 11-meváréjuco dííbyé mamyémú íjcyámeke.
Áhduréhjáa tsíjtyéhjɨke dííbyekée náhbévahíjcyámeke úúballéme.
10-12 Aanéhjáa tsá dííbyé mamyémú cáhcújtsotúne. Ɨjtsúcunúméhjáa
íllure ditye álliñe. Áánetúhjáa Péédoro dsɨ́ɨnéríyé níkyéhejúvú ipyééne
téhejú pañévú iúcáávéne ɨ́ɨté ɨ́mɨááné dííbyekée ditye bɨ́ɨ́jɨ́núné wa-
jyámubáánerejuco téhejú pañe íjcyane. Áánerí́hjyáa iúllévenúne íllureéjuco
dibye óómiñe. Íllumeéhjáa diityéké úúballé dibye tsúúca bóhɨ́ɨ́ne: Maaría
Madarénaa, Jóáánaá, tsíííñé Maaríá Jacóóbój tsɨ́ɨ́juu, tsíjtyehjɨ́ɨ́, éhdume.

Ímamyémudítyú tsaatétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mc 16.12-13)

13 Aanéhjáa téijyúré Jetsóó bóhɨjcóójɨ́ dííbyemáa ícyahíjcyámedítyú
tsaatétsí péé Jerotsaréetu Emaóovu 11 kiróómetro técoomítyú íjcyácoomívu.
14 Aamútsíhjyáa juuváyí íhjyúvamútsíyé pehíjcyá muhdú dííbyeke tene
pájtyéneri. 15 Áánáacáhjáa diityétsidívú bóhówáávеebe diityétsimájuco
pééneé. 16 Aanéhjáa Píívyéébe diityétsikye íhyálluúúné pívyétéjtsomútsí tsá
wáájácutú dííbyeke. 17 Áámútsikyéhjáa neébe:

—¿Aca ɨ́ɨ́nerí íhjyúvamútsíyé ámuhtsi metsáhíjcyamútsí muhdú
kehdóvémútsiúvu? 18 Áánélliihyéhjáa 'Créopa' néméííbyé néé dííbyeke:

—Áánerá pámeere waajácú ɨ́ɨná Jerotsaréeri pájtyene. Aane muhdú
úhduubéréjuco tsá u wáájácutúne.

19 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityétsikye:

—¿Aca ɨ́ɨná pajtyéhi?

Áánélliihyéhjáa neemútsí:

—Muurá dsɨ́jɨ́vetsómé Natsarée múnáájpi Jetsóoke ɨ́htsútuube
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyaabe panéváré méénuhíjcyáábeke.
Áábekée Píívyéébe wájyúúbeke téhdure tsaate mɨ́amúnaa ímí ɨjtsúcunúhi.
20 Áábekée llúúvájté avyéjujtémá tsííñé avyéjujte ɨ́hvejtsó ditye ɨdsɨ́jɨ́vétso
páwachékevu iwátyétyéhcúneri. 21 Muháa méɨjtsúcunúrá diibyéjuco muha
ijraéémuke pájtyetétsóiibye íjcyane. Aane íñe tsúúca 3 coojɨ́vájuco mee
dibyée dsɨ́jɨ́vétsihdyu. 22-23 Árónáacáne walléémú cúúvénetúré níkyehéjú
úújejémé múúhakye néé dííbyé ɨ́ɨtémehóvané téhejú pañe íjcyájúcootúne.
Áámedívuváne nijkyéjɨ múnáajtétsí bóhówáávemútsí diityéké néé tsúúca
dibye bóhɨ́ɨne. Áánerííñe muha méullévenúhi. 24 Ááné boonétuné idyé
tsijtye téheju úújéjerómeváne ɨ́mɨááné tsá ájtyúmɨtúne.

25 Áánélliihyéhjáa neebe diityétsikye:

—¡Aca ihdyu eene tsá ámuhtsi mewáájacúpityúne! ¿Aca muhdúikyé
ámuhtsi mécáhcújtsoó muhdúhjáa tene pájtyeíñé ɨ́hdéjuco iwáájacúné
Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyáne? 26 ¿Aca ámuha méɨjtsúcunú
mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye ɨ́cúbáhrámeítyuubéré ávyéjuutéiyóne?

27 Ehdúhjáa diityétsikye iñééne úúbálleebe ímíñeúvú páneere muhdúhjáa
dííbyeke tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámɨtu dííbyé
ihjyú uubálle múnaa cáátúnuhíjcyáne. Moitsééhjáa cáátúnúhaamɨ́jɨ́ pañétú
muhdú tene nééne úúbállétujkénuube diityétsikye.

28 Áánáacáhjáa tsúúca úújetémé Emaóovu ípyée ipyécoomívu. Átsihvúhjáa
Jetsóó pítyajcó diityétsikye pééiibyédu. 29 Árónáacáhjáa dííbyeke neemútsi:

—Múhtsimáyéi cuwa ípyejcoj. Muurá cúvéhréjuco teéne. Áhdújucóhjáa
dibye cóeváné diityétsima. 30 Aabéhjáa diityétsima májchoobe pááaho
iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke. Áánemáhjáa tsahdúnéécú idyóhdahɨ́róne
ájcuube diityétsikye. 31 Áánetúhjáa botsíi wájácúméíívyemútsí éhne múu
cuwátú ájkyevádu. Aamútsíhjyáa bótsíi dííbyeke wáájácúrónáa tsúúca
kiávú peíñuube diityétsidítyu. 32 Ááné boonéhjáa néjcatsímútsi:

—¡Áyúú, ehdúhacáne ɨ́ɨvane juuváyí dibye meke Píívyéébé
waajácúháámɨtu íjcyanéhjɨ́ úúballéné ɨ́ɨné imíjyaú méɨ́ɨbúutu meke
pajtyéhi!

33 Aamútsíhjyáa teenémáyé tsiiñe oomí Jerotsaréevu páñétúejte dííbyé
mamyémuma tsijtye íjcyáme éllevu. 34 Ááamútsikyéhjáa népejtsóme:

—Ávyéjuubéha Jetsóó ɨ́mɨááné tsúúca bohɨ́jucóóhií. Tsimóodívuva
bóhówáávéebe.

35 Áánélliihyéhjáa úúbállemútsí muhdú téhdure diityétsidívú dibye
bóhówaavéné juuvávyu. Áhduréhjáa úúbállemútsí dibye pááaho
idyóhdahɨ́róne diityétsikye ájcúnetu botsíi dííbyeke iwáájacúne.

Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Ja 20.19-23)

36 Aaméhjáa tééné úbállejcátsiyi íjcyánáa Jetsóó tsiiñe diityédívú
ibóhówáávéne néé diityéke:

—Ámuúhaj, o tsájucóóhií. Maímijyu ihdyu ámuha meíjcyanej.

37 Ááneríhjyáa itsájúréévéne íllityémé naavénekéré iwáábyúnema.
38 Árónáacáhjáa neebe diityéke:

—¿íveekí ámuha múhdurá meíjtsámeíñe méíllityé oke cáhcújtsotúme?.
39 Éje, cáhawáá oke meíité táhójtsícuma tájtyúhaácyuj. Muurá diibyéjuco
oo Jetsóo. Cáhawáá oke médomájcoj. Muurá naavéné tsá íjpííma íjcyatúne.
40 Ehdúhjáa iñééne úújétsoobe diityéké dityée dííbyeke wátyétyéhcunéhjí
íhyójtsícutu, íjtyúháácyutu, íjcyanévu. 41 Ááneríhjyáa ímíjyúúverómé tsá
cáhcújtsotúne. Ááméké́hjáa neébe.

—¿A ijcyáné majcho ámúhadi o májchokij?.

42 Áánélliihyéhjáa ajcúmé amóóbevííú wáhjámeíñema íímúhójpacyóvu.
43 Aanéhjáa ditye ííténeríyé idyóóné hallúvú ádoobe teene íímúhojpácyo.
44 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Éhnée ámúhakye o néhijcyáné muurá íñe tsúúca oke pajtyéhi. Ehdúu
oke tene pájtyeíñé muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Moitséé
caatúnúhi. Áhduréhjáa tsijtye dííbyé ihjyú uubálle múnaa caatúnúhi.
Áhdure Tsááamóháámitu caatúváne.

45 Ehdúhjáa dibye néénetu botsíi waajácúmé ímiááné tehdújuco
Píívyéébé waajácúháámitu tene nééneé. 46-47 Átsihdyúhjáa idyé neébe:

—Muuráhjáa óhdityu nééne míamúnáake o pájtyetétsoobe o
ícúbáhrámeíñe o dsíjíveebe 3 coojívatu tsiiñe o bóhíibe mémeri táuwááboju
Jerotsaréetu tújkeváné páné iñújíine múnáake úwáábómeíiñe, ditye
íimítyú iihvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco iibúwááve diityé imítyú
iábájíivémeíki. 48 Ááné uwááboju pahúllevávú ámuha métsújaúcuúhi.
49 Áánéllii ámúha éllevu ó wálloó Llihíyóo Íapííchovu ámúhakye iájcuíñé
nééneé. Aane íchihdyu Jerotsaréetúréi météhmeco ámúhá pañévú tene
iúcááveki.

Jetsóó níjkyejívú pééneé
(Mc 16.19-20)

50-51 Ehdúhjáa diityéké ipítyájcótsihdyu técoomítyú diityémá peebe
Betáániávu. Átsihvúhjáa íhyójtsicu iíhbúcúne diityé hallúvú piááboo
ityáúmeíñe diityédítyú péjúcoobe níjkyejivu. 52 Ááné boonéhjáa tsiiñe
Jerotsaréevu oomímyé ímíjyuuri dííbyeke dúúrúvamére. 53 Aaméhjáa
paíjyuváré duurúvájá pañévú duurúvahíjcyá Píívyéébeke. Áyu tehdújuco.

JÓÁAÁ
Jóáa Jetsóodítyú cáátúnuháámi

Míamúnáájpidívú Píívyéébe ípívyeevéne

1 Iíjcyadúréhjáa ihdyu Críjto ícyahíjcyá ipíívyema íjcyátuube muhdú
Píívyéébe íjcyane bóhówájtsoóbe. 2 Aabéhjáa dííbyere Píívyéébe íjcyaabe
ícyahíjcyá páné ihdéene íjcyaíñéi íjcyátúnáaáca. 3 Aabéhjáa ípívyejtsó
páneere íñe múhduná íjcyane. Tsáháhjáa iiná iiye ípívyéévetúne. 4 Ááné́llii
dííbyedi ijcyáné múijyú dsíjívéítyúne bóhi. Áhdure ijcyáné ímiá uwááboju
dííbyedi pámeere míamúnaa téene tájpí íjcyáiyóne. 5 Aane peetédú
nééne muurá bóhówaúcunú íííñújí hallúrí míamúnaa teene wáájácutúmé
éhne múúne cúúvétsii íjcyadu néémedívu. Aame tsá píívyetétú teene
iíhvetétsóiyóne.

6-7 Aanée íjcyaabe tsaapi 'Jóáaá' némeííbye. Áábekéhjáa Píívyéébe picyóó
Jetsocríjtó uwááboju peetétú nééne dibye míamúnáake iúúbálle ditye
icyáhcújtsoki. 8 Árónáacáa tsá diibye Jóáa Jetsocríjtó íjcyatúne. Muuráhjáa
ihdyu dííbyé uubálle múnáajpíyé diíbye. 9 Aane Jetsocríjtodi ímiáájú íjcyane
tsá álliu íjcyatúne. Áánevúu míamúnáake iwáájácútso tsaabe ííñujívu.

10 Aamée míamúnaa ííñújiri íjcyame diibye páneere ípívyéjtsóóbeke
tsá wáájácutúne. 11 Aabée imúnáállii tsáárróóbeke tsá ditye
wáátsúcúpéjtsotúne. 12 Árónáacáa ijcyámé tsaate ímí dííbyeke
iwáátsúcúpéjtsóóbeke cáhcujtsóme. Aame ihdyu ímiááné Píívyéébej tsííme.
13 Árónáa tsá íñe míamúnaa metsíímávahíjcyádú meke dibye tsíímávatúne.
Muurá ihdyu meke dibye ímíbajchómé méijcyá dííbyej tsííme.

14 Muuráhjáa Críjto apáábyéré Píívyéébé Hajchi ímiáábé íjcyaabe
Míamúnáájpidívú iípívyéévéne méjpiine úlléjeebe míamúnáake wajyúhi.
Áábé ámítsaráhcóo muurá máájtyumíhi. 15 Aabée bóhówáávéébedítyú
tsojtsó múnáajpi Jóáa nééhií:

—Ááné́ndítyu éhne ámúhakye ó nehíjcyá táehníííñevu íhtsútuube íjcyaabe
íjcyaíñe. Muuráhjáa ihdyu iíjcyadúré ícyahíjcyaabe ipíívyema íjcyátuube ói o
íjcyátúné ihdéjuco.

16 Áábej téévéri Píívyéébe meke píááboíjcyáhi. 17 Muuráhjáa Moitséeúvuj
téévéri méénuube ítyaúhbaju téénetu míamúnaa iwáájácu muhdú dííbyema
iíjcyáiyóne. Ááné́tú Jetsocríjtoj téévéri meke iwájyúne ímiáájuvu ájcuúbe.
18 Aane muurá tsá múha ájtyúmitú Píívyéébeke. Apáábyéré Íllí ájtyumí
dííbyeke. Aabée múúhakye waajácutsó dííbyedívu. Ehdúu Jóáa Jetsóodítyú
nééhií.

Jetsocríjtoke tsojtsó múnáajpi Jóáa bóhówajtsóne
(Mt 3.11-12; Mc 1.7-8; Rc 3.15-17)

19 Téijyúhjáa avyéjujte Jerotsaréetu wallóó llúúvájtema ípiáábojtéké
tsojtsó múnáajpi Jóáá éllevu ditye idíllo dííbyeke muubá dibye íjcyane.
20 Ááné́lliihyée úúbálleebe muubá iíjcyane. Neebépeé:

—Tsá Críjto o íjcyatúne.

21 Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú, mityá Eríá uu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi u íjcyaábej?

Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá.

Áánélliihyée tsiiñe néémeé:

—Áánéllii diibyéjuco uu éhneváa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi tsááiíbye.

Áánélliihyée neébe:

—Tsá diibye o íjcyatúne.

22 Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú? Muurá muha méimíllé meúúballéné múúhakyéne wállóómeke muubá u íjcyane. Bo ihdyu múúhakye duubálle muubá u íjcyane.

23 Áánélliihyée botsíi Jóáa nééhií:

—Oo muurá éhne ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri kéévánécóbaúvú o úwááboobe ó nehíjcyáhi: "Méímibáávyé ímityúné ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumɨ́vaki." Ehdúhjáa o úwáábooíñé muurá tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá úúballéne.

24-25 Ehdúu dibye néénéllii diitye eenée paritséómú dííbye éllevu wálloome néé dííbyeke:

—Aanéhaca ¿múha nééjuri ɨ́veekí ú tsótsohíjcyá idyé Críjto u íjcyáábejɨ́ɨva, pane Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eríáuba u íjcyáábejɨ́ɨvari?

26-27 Áánélliihyée Jóáa nééhií:

—Muurá ihdyu ɨ́mɨááné nújpácyori ó tsótsohíjcyá mɨ́amúnáake. Áánetu táehníííñevu ɨ́htsútuube íjcyaabe tsúúca ámúhama íjcyáróóbeke ámuha mewáájácútuube óhdityu cámááveé éhníííñevu iúwáábokí. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájɨ́ubáré o tácórɨúcúítyuróne.

28 Ehdúu pajtyéné Betáábarávú Joodáá ehnéjcuvu diibye Jóáa tsótsohíjcyáhullévu.

Jetsóó obééjádú néébeé

29 Ááné tsijcyóójɨ́ɨ diibye tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóó dííbye éllevu péébeke iájtyúmɨ́ne nééhií:

—Éje ámuúhaj, áánu muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wallóó dibye mɨ́amúnáá imityuháñé iímíbájchoki. 30 Áánúdityúu muurá éhne ámúhakye ó nehíjcyáhi: "Táhboone íjcyáiibye táehníííñevu ɨ́htsútuube íjcyaabe óikyée o íjcyátúné ɨhdéjuco ícyahíjcyaábe." 31 Téhdurée idyé tujkénú tsá o wáájácutú diibyéjuco meɨ́tsohíjcyaabe dibye íjcyane. Aanée ihdyu ɨ́mɨááné dííbyé ɨhde ó tsótsohíjcyá mee ijraéémudítyú cáhcújtsómeke.

32 Ehdúu iñétsihdyu neébe:

—Téhdurée dííbyeke o tsójtsóijyu ó ájtyumɨ́ Píívyéébé Apííchó ɨ́juuúdú cáámetu dííbyedívú níítyene. 33 Aanée téhdure tsá o wáájácúítyuró diibyéjuco meɨ́tsohíjcyaabe íjcyane. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe o tsótsohíjcyáiñévú oke pícyoobe oke nééhií: "Tsáápiikye u tsójtsóóbedívú níjkyéjɨtu Táapííchó níítyene u ájtyúmɨ́netu ú waajácuú diibyéjuco

mí́amúnáá pañévú Táapííchó pícyóóiibye íjcyane.” 34 Ahdújucóo í́mɨááné
dííbyeke o tsójtsóijyu o ájtyumí́ne. Áánéllii o néé diibyéjuco Píívyéébé Hajchi
dibye íjcyane. Ehdúu neebe tsojtsó múnáajpi Jóáaá.

Jetsóó úcútujkénú ímamyémú íjcyáímyeke

35 Ááné tsijcyóójí́ɨ́ tétsihyíyé muhtsi imámyemútsima dibye íjcyánáa
tééneri Jetsóó tsiiñe pajtyéhi. 36 Áánélliihyée tsiiñe neébe:

—Éje, aadi muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wálloóbe.

37 Ehdúu Jóáa dííbyedítyú néénéllii muhtsi dííbyemáyéjuco mepééneé.
38 Áánáacáa idyéjú révoúcunúúbé múhtsikye nééhií:

—¿ɨ́ɨ́ná ámuhtsi ménehcóhi?

Áánélliihyée muhtsi menééhií:

—Uwáábooóbej, ¿aca kiá ú ícyahíjcyáhi?

39 Áánélliihyée neebe múhtsikye:

—Cáhawáá óóma mepe ámuhtsi mewáájácu kiá o ícyahíjcyáne.

Ahdújucóo muhtsi cúvéhréjuco néénáa dííbyema mepéémutsi téhullévú
méííjyunúhi.

40 Muhtsíi Jóááditу Jetsóomáyéjuco mepéene Tsimóo Péédoró nahbe
Aderéema. 41 Aanée diibye Aderéé íñahbe Tsimóoke neetéhi:

—Muúbe muhtsi máájtyumí́jucóó Críjto mí́amúnáake pájtyetétsóóbeke.

42 Ehdúu iñééne tsajtyéébé dííbyeke Jetsóo éllevu. Áábekée Jetsóó
népejtsóhi:

—Uu éhne Tsimóó Jonáá hajchi. Árónáa téhdure dimyémé íjcyaá Péédoro
‘nééwayu’ nééiyóne. Ehdúu neebe Jetsóó Tsimóoke.

Tsíjtyétsikye Jetsóó újcune

43 Ááné tsijcyóójí́ɨ́ Jetsóó imíllé ipyééne Gariréá iiñújɨvu. Aabée
téhullévú péébe Betsáidá múnáajpi Perípeke iájtyúmí́ɨ́beke nééhií:

—Muúbe ookéréjuco duráávye.

44 Téhdurée diityétsí Aderéema Péédorómútsí técoomí múnáajtétsi.
45 Áijyúrée idyé diibye Perípé Natanaée éllevu ipyééne neetéhi:

—Muúbej, muha muurá máájtyumí́jucóó éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi Moitséeúvú dííbyé taúhbaju icyáátúnuhíjcyáhaamí́jɨtu
dííbyedítyú cáátúnuhíjcyáábeke. Téhduréhjáa muurá tsíjtyehjɨ Píívyéébé
ihjyú uubálle múnaa caatúnú dííbyedítyu. Aabe Jetsóó Natsarée múnáajpi
íjcyaabe Jotséé hajchi.

46 Ehdúhjáa Perípé Natanaéeke néénéllii neébe:

—¿A í́mɨááne? ¿Aca íhya Natsaréeri ijcyámé tsaate í́mɨááme?

Áánélliihyéhjáa Perípé nééhií:

—Cáhawáá majo u ájtyúmɨ dííbyeke.

47 Aamútsíi péémutsi úújeténáa Natanaéeke Jetsóó iájtyúmí́ne nééhií:

—Áánújuco páñétúejpi ijraéémuube í́mɨáábé íjcyaábe.

48 Áánélliihyée Natanaéé néé dííbyeke:

—¿Aca kiátú eene oke ú waajácúhi?

Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Muuráhjané ihdyu úhdivu Perípé úújetétúné ɨhdéjuco uke o ájtyumí́né
higyéérahé déjúcori u íjcyáábeke.

49 Áánélliihyée Natanaéé nééhií:

—Uwáábooóbej, uu éhne Píívyéébé Hajchi muuha ijraéémú avyéjuube u íjcyaábe.

50 Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Higyéérahé déjúcoríñe u íjcyane uke o néénélliihyéré oke ú cáhcujtsóhi. Mityái éhníííñevu uke o úllévenútsoíñej.

51 Ehdúu iñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébe éllevu cáámetu níjkyéjɨ múnaa iñíítyéne tsiiñe néríívyémeke ámuha maájtyúmɨííñe. Ehdúu Jetsóó nééhií.

2

Canáá cóómiyi taabává wañéhjɨ́ íjcyane

1 Ááné boonée 3 coojɨ́vatu Gariréá iiñújɨri íjcyacóómí Canáa múnáajpi ityáábáváné wañéhjɨ́ meenú técoomívu. Áánevúhjáa Jetsóój tsɨɨjúké ditye míñútsolle tétsihyi. 2 Áhdurée Jetsóoke míñutsómé muuha ímamyémuma. 3 Áijyúu teene wañéhjɨ ádó bííinojpácyó óúúvénéllii Jetsóoke tsɨɨju nééhií:

—Éje, tsúúca bííinojpácyó diityédívú óuuvéhi.

4 Árónáacáa neebe díílleke:

—¿Aanéha, Wa, muhdú ɨ́ɨ́vane oke ú úúballéhi? Tsáhái muurá ɨɨná o méénúíñe éévé úújetétúne.

5 Áárónerí ɨ́ɨ́cúvétulle tétsíí wákimyéi múnáake nééhií:

—Ámúhakye dibye néhdu méméénuco.

6 Áijyúu ijcyáné tétsihyi 6-hova néwayúúnetu méénúmeíñé lliyíhyóóné téhójɨ́ pañévúu tamúnaa iímíbájchómeíííñé nujpácyóóné pícyohíjcyahóhjɨ. 7 Áánáacáa tsúúca neebe tétsíí wákimyéi múnáake:

—Cána eene llíyihyóóné nújpátyu méwahpétsoj.

Ahdújucóo ditye wáhpetsóne. 8 Átsihdyúu neebe diityéke:

—Áyu cána áyánéwu meújcúne báñéjúúbeke meíjchoj.

Ahdújucóo iújcúne ditye íjchone. 9 Aanée adúcuube imyéwu nújpacyóo íjcyaróné bííinójpacyóvú dibye ípívyéévétsojpácyo. Aanée tsá dibye wáájácutú kiátú ditye téjpacyo újcune. Apáámyérée tétsíí wákímyéi múnaa waajácú ípyée iñújpáñújénélliíhye. 10 Aanée báñéjuube wañéhjɨ múnáájpikye ɨpɨ́úváne nééhií:

—¿Acáne, muube, muhdú ɨ́ɨ́vane ɨ́mɨájpácyóhacáne íjcyánáa peíyé átérééjpácyotu meke ú ijchóhi? Áánerá múúne tujkénú ɨ́mɨájpácyó meíjchone óuuvédú botsíi ihdícyájpácyotúréjuco meíjchone. Ehdúu neebe íbañéjuube wañéhjɨ múnáájpiíkye.

11 Ehdúu Jetsóó méénúráítyuróné méénútujkénú Garirréari íjcyacóómí Canáavu. Áánerí waajácútsoobe íavyéjú ɨ́htsutúné íjcyane. Áánetúu muha ímamyémú mécáhcujtsó ɨ́mɨááné diibyéjuco Críjto mɨ́amúnáake pájtyetétsoobe íjcyane.

12 Ááné pajtyétavúu Capenaóovu muha dííbyema mepéémema téhdure pééme tsɨɨ́juu, íñahbémuu, íjcyame. Ácoomíyíi tsúcájá muha méijcyáhi.

Duurúvájá pañétú náhjɨ́he múnáake Jetsóó íjchívyetsóne
(Mt 21.12-13; Mc 11.15-18; Rc 19.45-46)

13 Aanée pajtyété wañéhjɨ́ lléévváíñéllii muha mepéé dííbyema
Jerotsaréevu. 14 Áijyúu duurúvájá pañévú mɨ́amúnaa nahjɨ́hénuhíjcyá
ócájímuke, obééjámuke, ɨ́júúmuke. Áánetúu tsijtye dsɨ́ɨ́dsɨke
cápáyócócatsíhijcyáhi. 15 Aanée Jetsóó múhdurá ɨɨ́jtsúcunúne
watsíhcyuúúhó imyéénúneri diityéké boáyó tééjá pañétú páneere
íñahjɨ́ɨhemájuco. Dsɨ́ɨ́dsɨkée cápáyócócatsíhíjcyámedívú teene
wácháájcoóbe. Áánemáa diityé metsáwááné wájójcoóbe. 16 Áánetúu ɨ́júúmú
nahjɨ́ɨhe múnáake neébe:

—¡Méijchívyetso íñe páneere íjyá pañétu! ¿ɨ́veekí Táácááni ja ámuha
méípívyejtsó náhjɨ́ɨhejávuréjuco?

17 Ehdúu dibye néénetu muha méɨ́tsaavé Píívyéébé waajácúháámɨtu
tene tsátsihdyu nééneé: “Dihjya o wájyúneri ó dsɨ́jɨ́véiyáhi.”

18 Ááné boonétúu tsaate néé dííbyeke:

—¿Aca múha nééjuri ehdu ú meenúhi? Cána méénúráítyuróné meenu
muha mewáájácu múɨhtsúturí u íjcyaabe ehdu u méénuhíjcyáne.

19 Áánélliihyée neébe.

—Cáhawáá íjya duurúvaja méwácavyáhcó 3 coojɨ́vatúré tsiiñe o
pánéévétsoki.

20 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—¿Aca muhdú 46 pijcyábáa ditye wákímyeíjyá ú pánéévétsoó 3
coojɨ́vatu? Tsáháubá éhajchótatu u pánéévétsóítyuróne.

21 Árónáacáa ihdyu Jetsóó ihjyúvá dííbyeke ditye dsɨ́jɨ́vétsoíñéré
iñééiyóne. Íjpííyée meménuube duurúvajávu. 22 Ehdúu dibye nééne
muha méɨ́tsaavé ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu dibye bóhɨ́ɨcoóca. Áijyúu muha
mécáhcujtsó ehdúhjáa dííbyema tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé
waajácúháámɨtu cáátúnúmeíñé ɨ́mɨáánéjuco dibye múúhakye néhijcyáne.

Mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí tsá Jetsóó túhúúlletúne

23 Aabée Jerotsaréeri pajtyété wañéhjɨ́ pañe méénúráítyúronéhjɨ́
méénúnetu mítyame cáhcujtsó ɨ́mɨáánné diibyéjuco Críjto íjcyane.
24 Árónáacáa waajácuube ɨ́mɨáánetúré dííbyeke ditye cáhcújtsotúné diityé
ɨ́jtsaméí ityúhúúllétúnélliíhye. 25 Tsáháa múha dííbyeke muhdú mɨ́amúnaa
ɨ́jtsámeíñé úúbálléítyuróne.

3

Jetsóoma Nicodéémó íhjyuváne

1 Íjcyaabée tsaapi paritséómuube Nicodéémó ɨ́htsútuube íjcyaábe. 2 Aabée
tsápejco Jetsóo éllevu itsáane néé dííbyeke:

—Uwáábooóbej, muha méwaajácú múúhá uwáábovúu Píívyéébe uke
wálloóne. Aabe úúma íjcyánéllii muurá ú méénuhíjcyá méénúráítyúronéhjɨ́
múha méénúítyuróne.

3 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Ɨmɨáánetúré uke o néé béhnétu u tsɨ́ɨ́mávámeítyúhajchíí tsá Píívyéébé
avyéjúejpi u íjcyáityúne.

4 Áánélliihyée neebe dííbyeke: ¿Aca múhdutú keeméjuco meíjcyaabe tsiiñe
méétsɨ́ɨjú ɨ́ɨbúwá pañévú méúcáávéiyá dille meke ɨtsɨ́ɨmáva bɨwáhdúré
tsɨ́ɨmene meíjcyaki?

5 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Ɨmɨááné uke o néé Píívyéébé Apííchoj tééveri ímíbaavyémé béhnétu
tsɨ́ɨmávámeítyúmé tsá dííbyé avyéjúejte íjcyáityúne. 6 Muurá mɨ́amúnaa
tsɨ́ɨmávámé pañe diityé ɨ́jtsaméíyé ijcyáhi. Áánetu Píívyéébé Apííchó
ɨ́ɨjtsaméí cápáyoácómé ténejcúriyéjuco ɨ́jtsámeíñe. 7 Ahdícyane tsájúréévedí
tsiiñe metsɨ́ɨmávámeíñé uke o nééneri. 8 Muurá íñe uke o nééne kííjyebádu.
Tsá muurá ámuha mewáájácutú kiátú kííjyeba tsáane kiávú péhijcyáne.
Tehdu muurá Píívyéébé Apííchó maájtyúmɨ́turóné meke ímíbajchóhi.

9 Áánélliihyée Nicodéémó nééhií:

—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?

10 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—¿Aca muhdú ijraéémú uwááboobe u íjcyaabe tsá u wáájácutú uke o
nééneé? 11 Muurá ɨ́mɨááné o ájtyumɨ́né ímí o wáájacúné íñe ámúhakye ó
úúballéhi. Árone ¿ɨ́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne? 12 Muurá ííñújɨri
íjcyánéhjɨtu ámúhakye ó úwáábohíjcyá ámuha ímíñeúvú mewáájácúroki.
Árónáa íllure ámúhakye túhútsohíjcyáne. Aanéjɨ́ɨ awáá muhdú ámuha
méwaajácuú Píívyéébé icyánéjcutu ámúhama o íhjyuváne.

13 Tsá muurá múha úújetú dibye íjcyáhulle. Apáábyéré ihdyu
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe téhullé múnáájpi o íjcyánéllii ó
waajácú téhulle. 14-15 Muuráhjáa ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri iíjcyácooca
Moitséeúvú picyóó úméhéí nɨ́jcáutu ííñimyéké úwááñéityu iñíjcyóóbeke
páñétúejpi ɨ́hdome dííbyeke ɨ́ɨ́ɨténe ɨdsɨ́jɨvétuki. Ahdu muurá oke
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke páwachéketu pícyooímyé oke
cáhcujtsómé múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ iújcuki.

Mɨ́amúnáake mítyane Píívyéébe wájyune

16 Muuráhjáa Píívyéébe mítyane mɨ́amúnáake iwájyúnéllii Ílli apáábyéré
íjcyáábeke wallóó ííñujɨ́vú dibye ɨdsɨ́jɨ́ve diityé wájyuri ditye iwágóóóvétu
teene cáhcujtsómé múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ iújcuki. 17 Tsáháa
Píívyéébe oke wállootú mɨ́amúnáake ɨ́ɨcúbáhraki. Muuráhjáa ihdyu oke
wálloobe tajtyééveri diityéké ipájtyetétsoki.

18 Aane oke Píívyéébé Hájchikye cáhcújtsómé hallúrí tsá ɨɨná
íjcyatúne. Áánetu apáábyéré dííbyé Hajchi o íjcyáábeke cáhcújtsótúmeke
ɨ́cúbáhráiíbye. 19 Ehdu pajtyéiñe peetédúu o néébe ííñujɨ́vú
o tsáane cáhcújtsotúmé ímityúné méénuhíjcyámeke. 20 Muurá
ímityúné méénuhíjcyámé íllure oke tsaríllé ɨ́mɨáájuvu diityéké o
wáájácútsóíyónáaáca. Aame tsá ímílletú óhdivu ɨpɨ́ɨhɨne diityé imítyú o
bóhówajcáróné iímíllétúnema. 21 Áánetu ihdyu ímí iíjcyane ímilléméjuco
taéllevu tsáane téénetu tsijtye iwáájácu ɨ́mɨááné Píívyéébe ímillédú ditye
íjcyane.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóó iíjcyatúné tsiiñe nééneé

22 Ehdúu Jetsóó nééné boonétú muha mepéé Jodéá iiñújɨvu. Áhullée
muha meíjcyánáa dibye úwaabóné cáhcujtsóméjuco tsójtsómeíhijcyáne.
23 Ááné tujkéveríhjyáa idyé tsojtsó múnáajpi Jóáa téhdure uwáábohíjcyá
Enóori Tsaríí cóómíj pɨɨhɨ́rí íjcyácóómiyi. Áábedívúhjáa mɨ́amúnaa
píhcyáávémedítyú dííbyé uwáábó cáhcújtsómeke tsótsohíjcyaabe tétsihdyu
íjcyáhityu. 24 Téijyúu tsáhái dííbyeke ditye cúvéhoojánutúne.
25 Aanéhjáa tsáijyu dííbyé mamyémudítyú tsaate tsíjtyema táhjácatsíhijcyá
muhdú meímíjpyeténeri. 26 Áánáacáhjáa diibye Jóááke ímamyémú nééhií:
—Uwáábooóbej, éhnée Joodáá ehnéjcuri maájtyúmɨ́ɨbedítyú múúhakye u
úúbállehíjcyaabéha téhdure tsótsohíjcyáábe éllevu mítyame pehíjcyáhi.
27 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Muurá ihdyu Píívyéébe dííbyeke pícyóóné wákimyéíjyuco dibye
méénune. 28 Áánetúu oke pícyoobe dííbyé ɨhde mɨ́amúnáake o
úwáábohíjcyaki. Áánélliihyée muurá ámúhakye ó nehíjcyá Críjto o íjcyatúne.
29 Muurá múúne taabává wañéhjɨ́ pañe diibye taabáva múnáajpi méwama
ɨ́ɨné imíjyaú ijcyáhi. Ááneri muurá diityétsikye náhbenúmé ímíjyuuvéhi.
Ahdu ó ímíjyuuvé mítyane tsúúca Críjto mɨ́amúnáake pájtyetétsoobe
íjcyáneri. 30 Diibye ihdyu táehníííñevu ávyéjúúteéhi. Ááánetu ihdyu
ɨ́dáátsoobéré ó ijcyáhi.

Píívyéébedítyú tsáábeé

31 Muuráhjáa Píívyéébedítyú dibye tsáánéllii tsá múha dííbyé ɨhtsútuvu
úújetétúne. Ááánetu ihdyu ɨ́jɨ́ɨejpíyé o íjcyánéllii ó ihjyúvahíjcyá mɨ́amúnaa
íhjyuvádúre. 32 Ááánetu ihdyu diibye Píívyéébeke iwáájácúnéllii dííbyé
uwáábojuu mɨ́amúnáake úúbálleróné tsá ditye cahcútsohíjcyatúne. 33 Árónáa
ijcyámé tsaate dííbyeke cáhcujtsóme. Aame bóhówátsohíjcyá ɨ́mɨááné
dííbyé ihjyu álliu íjcyatúne. 34 Muuráhjáa Píívyéébe wálloobe úúbállehíjcyá
dííbyé uwáábojuu dííbyé pañe Íapííchó íjcyánélliíhye. 35 Aabée diibye
Íllíkye iwájyúnéllii dííbyé hójtsɨ́ pañévú ɨ́hvejtsó páneere íñe múhdúné
tsíeméné íjcyane. 36 Aabe Píívyéébé Hájchikye cáhcujtsómé újcuú múijyú
ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Ááánetu dííbyeke cáhcújtsótúmeke Píívyéébe
ɨ́cúbahrámé tsá tééne bóhɨ́ újcúityúne. Ehdúhjáa neebe tsojtsó múnáajpi
Jóááá.

4

Tsamááriá múnáállema Jetsóó íhjyuváne

1 Aanée diibye Jóáá ehníííñevu Jetsóoke mɨ́amúnaa úráávyehíjcyámedítyú
cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhijcyáhi. 2 Árónáacáa ihdyu tsá dibye páñetu
tsótsohíjcyatúne. Múúhayée ímamyémú métsótsohíjcyáhi. Aanéhjáa
tsúúca paritséómú waajácúhi. 3 Ááánetúu muha méoomí Jodéá iiñújɨtu
bɨwáhullévúré Gariréá iiñújɨvu.
4-5 Aamée muha Tsamááriá iiñújɨtu mepájtyeme méúújeté tééné iiñújɨri
íjcyacóómí Tsicáá úniúvú Jacóóboúvúhjáa ílli Jotséeke ájcútsihvu. 6 Átsihyíi
núpahyéjú 'Jacóóbó nupáhyéju' némeíhyéjú úniúvú Jetsóó wáyéeevé ju-
uváyí muha metsááneri pávyeenúúbe. Téijyúu tsúúca cójɨ́jpɨɨnéélléjuco
meé. 7-8 Ááánáacáa muha mepéé técoomívú majchó áhdovu. Ááné

hallúríhjyáa teene Tsamááriá múnáalle téhejútú nújpañúvállekéváa Jetsóó
nééhií:
—Muúlle, oke dijcho.
9 Áánélliihyéváa neélle:
—¿Aca muhdú ii̇vane oke nújpacyo ú táúmeí Tsamááriá múnáalle o
íjcyálleke jodíómuube u íjcyaábe? Muurá jodíómú tsá íhjyúvatú Tsamááriá
múnáama.
10 Áánélliihyéváa neebe díílleke:
—Muurá Píívyéébema múhtsikye u wáájácuca téhdure oke ú táúmeíiyá
pɨáábó íñe uke nújpacyo o táúmeídyu. Aaca uke ó ájcúiyá bohi̇ nujpácyovu.
11 Áánélliihyéváa neelle dííbyeke:
—¿Aca kiátú u úcújpacyóvú oke ú ájcúiyá teene bohi̇ nujpácyovu
wáábyáúúbamáyé u íjcyáábejii̇vari? 12 Muurá íñe núpahyéjú pañéwu
méɨhdé múnáajpíi Jacóóboúvú méhdivu pícyoíñuhéju. Téhejútúhjáa muurá
ii̇tsii̇mema iádóhéjutu téhdure ijyéémuke íchohíjcyaábe. Aane ¿aca dííbyeúvú
ehníííñevu uú?
13 Áánélliihyéváa neébe:
—Árónáa téhejútú ádorómé tsiiñe adópívyenúhi. 14 Áánetu óhdi íjcyáné
nujpácyó ádome tsá múijyú ádópívyenúityúne. Muurá o ájcúné nujpácyó
óuuvératu diityé pañe íjcyajpácyó diityéké ímíjpyetétsómé újcuú múijyú
ɨdsi̇jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ.
15 Áánélliihyéváa neelle dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ané cána oke daacu téjpacyótú múijyú o
ádópívyenújúcóótuki, pane íñe núpáhyejúvú tsiiñe o tsájúcóótuki.
16 Áánélliihyéváa neébe:
—Ané dítyájɨkéi duucúte.
17 Áánélliihyéváa neélle:
—Tehdu o tájɨvállejii̇ kiá íjcyáábeke ó újcúteéhi.
Áánélliihyéváa idyé neebe díílleke:
—Tehdújuco u néérone. 18 Árónáa muurá 5-mevákéjuco u tájɨváne.
Muurá ícyooca tsíjpiimáyéjuco u íjcyaabe idyé tsá i̇mɨá tajɨ ijcyatúne. Áánélli
i̇mɨááné u néé u tájɨvatúne.
19 Ehdúváa Jetsóó díílleke néénélli neelle dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, úubá mi̇a Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi.
20 Muuráhjáa múúha ɨhdé múnáaúvú éhbáu cáméhbáutu Píívyéébeke
dúúrúvahíjcyátsihdyu muha téhdure méduurúvahíjcyá dííbyeke. Aane
ámuha jodíómú ¿i̇veekí ménehíjcyá apááñéreva Jerotsaréetu dííbyeke
medúúrúváiyóne?
21 Áánélliihyéváa neebe díílleke:
—Muurá ihdícyátsihdyúréjuco ámuha dííbyeke medúúrúváíñe éévé
tsúúca úújetéhi. Áánélli tsáhájuco ámuha apátsihdyúré eene u nétsihdyuu,
Jerotsaréetuu, íjcyane Méécááni Píívyéébeke medúúruváityúne. Aane
cáhawáá oke cahcújtsoj. 22 Muurá ámuha Tsamááriá múnaa ímíñeúvú
mewáájácútúúbeke méduurúvahíjcyáhi. Áánetu ihdyu muuha jodíómú
ími mewáájácúúbeke méduurúvahíjcyá i̇mɨááné múúhaj téévеri mi̇amúnaa
pájtyetéiñe muha mewáájácúnélliíhye. 23 Aane muurá i̇mɨááné Méécááni

Píívyéébeke dúúrúvahíjcyámé ícyooca dííbyeke duurúvaá ííibúuri. Tehdu
dííbyeke medúúruváné imílleébe. 24 Tsá muurá dibye íjpííma íjcyatúne.
Áábeke ihdyu óvíi múhdumé dúúruvámé duurúvahíjcyá ííibúuri.
25 Ehdúváa Jetsóó néénéllii neélle:
—Tehdújuco, muurá íminááné ó waajácú Críjto tsááĩñe míamúnáake
ipájtyetétsoki. Aabe ihdyu óvíi itsáácooca múúhakye ímíñeúvú
waajácutsóhi.
26 Áánélliihyée neebe díílleke:
—Muurá diibyéjuco Críjto o íjcyaabe íñe úúma o íhjyuváne.
27 Ehdúu díílleke dibye néénáa tsúúca muha méwajtsíhi. Aamée
muha méullévenú dibye dííllema íhjyúváneri. Aanée tsá muha tsáápíuba
medíllotú ííinerí dityétsí íhjyúvájcatsíñe. 28-29 Átsihdyúu diille Tsamááriá
múnáalle tétsihvúré ílliyííhyó iwááoíñúne dsiinériyé ímunáácoomívú
ipyéénemáhjáa neetéhi:
—Ámuúhaj, éhtsíhyi muubáhjáubá íjcyaabe oke néé páneere muhdú o
ícyahíjcyáné kiátúhjáubá iwáájacúne. Tsáijyu múu Críjto diíbye. ¡Cáhawáá
metsu meúújetékij!
30 Áánélliihyéhjáa tsáácunúmé múúha éllevu. 31 Áijyúu dííbyeke muha
méneerá dibyéi imájchoki.
32 Árónáacáa neébe:
—Tsáhái o májchotúne. Ijcyáné muurá ihdyu tamájchó ámuha
mewáájácutúne.
33 Áánélliihyée muha ménéjcatsíhi:
—Tsaatéubáhjané tsúúca dííbyeke májchotsóhi.
34 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Muurá ihdyu teenéjuco tamájchódú nééne okée wálloobe Píívyéébé
wákimyéí o méénune muhdú dibye ímillédú tene óóma inijkévaki. 35 Áánáa
muhdú ámuha ménehíjcyá 4 nuhbávatúi bajtsóháñé maááhívétsoíñe.
Cáhawáá meiité teene bajtsóháñé múúne kéémedu nééme miamúnaa
ídátsó wágóóóvéiyóné ímiájíjtó diityéké pájtyetétsóiyóné meúúbállétuca.
36 Muurá teene bajtsóháñé ááhívétsohíjcyamédú nééme úwáábomeré
péhijcyámé újcuú tééne áhdo. Áhdure ditye úwaabóné cáhcujtsómé újcuú
tééne áhdó múijyú idsíjivéjúcóóityúne bóhi. Ááneri bajtsó múnáama
iñéévá ááhívétsohíjcyamédú nééme uwáábojte tsaméhjí ímíjyúúveéhi.
37 Muurá tsaate nééhií: “Tsaate bájtsóne néévá múúne tsíjtyeréjuco
ááhívetsóne.” 38 Aanée muurá ámúhakye ó wallóó tehdu éhne múúne
tsaate bájtsóne néévá tsíjtyeréjuco ááhívétsonédú nééme éllevu, tsúúcajáa
tsaate úwaabójúcooróné cáhcújtsótúme éllevu ámuha tsiiñe meúwaabóné
botsíi tsaímiyéjuco ditye icyáhcújtsoki. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.
39 Mítyamée téijyu teene Tsamááriátú tsááme cáhcujtsó Jetsóoke eenéhjáa
dille ‘páneere muhdú o ícyahíjcyáné oke neébe’ nééneélliíhye. 40 Aamée
néé dííbyeke diityémái dibye iíjcyaki. Ááneélliihyée muha técoomíyí méijcyá
míjcyoojícu. 41 Áijyúu éhníííñevu mítyame cáhcujtsó dííbyeke dibye úwaabóné
illéébónema. 42 Aamée néé diille imúnáálleke:
—Tsá apáááñéré múúhakyée u nééneetu muha mecáhcújtsotúne. Muurá
tsúúca muha páñetu mélleebó dibye úwaabóne. Ááneetu ímiááné muha
mécáhcujtsó diibyéjuco Críjto íjcyane miamúnáake Pájtyetétsoóbe.

Tsáné ávyéjúúbé hájchikye Jetsóó bóhɨɨtsóne

43 Átsihdyúu téhdune míjcyoojɨ́cutu muha mepéé Tsamááriá iiñújɨtu
Gariréá iiñújɨvu. 44 Aanée muha mepéhíjcyánáa Jetsóó néé Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáájpikye imúnaa ávyejúúlléityúne. 45 Árónáacáa Gariréá
iiñújɨ múnaa ímí dííbyeke waatsúcúpejtsó Jerotsaréerí́i pajtyété wañéhjɨri
ditye úlléjénáa dibye méénúráítyúronéhjɨ́ méénune iájtyúmɨ́nélliíhye.

46 Átsihdyúu muha tsiiñe méoomí Canáavu tétsihvúu nújpacyo
bíínójpacyóvú dibye ípíívyéévétsócoomívu. Áánáacáhjáa tsaapi ávyéjúúbé
hajchi Capenaóori íjcyaabe cheméhi. 47 Aanéhjáa tsúúca Jodéá iiñújɨtu
muha metsááme teene Gariréá iiñújɨríjyuco meíjcyane diibye ávyéjuube
iwáájácúne tsáá Jetsóo éllevu. Aabée néé dííbyeke dííbyema ihjyávú ipyééne
dibye íllíkye ibóhɨ́ɨ́tso ávyeta dsɨjɨ́verí́jyuco íjcyáábeke. 48 Áánélliihyée neebe
dííbyeke:

—Ámuha muurá tsá oke mecáhcújtsóítyuró méénúráítyúronéhjɨ́ o
méénuhíjcyátuca.

49 Árónáacáa neébe:

—Ávyéjuúbej, árónáa ihdyu hájchíwu dsɨ́jɨ́vétúné hajchótá ɨ́ɨ́cúi óóma
tahjyávú pééne bohɨ́ɨ́tso.

50 Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Tehdújuco, tsúúca muurá ícyooca bohɨ́júcoobe daáchi.

Ahdícyane wa dipyej. Ahdújucóo dibye óómiñe dííbyeke icyáhcújtsónema.
51 Aabéhjáa ihjyávú úújetéébeke íúníu múnaa népejtsóhi:

—Tsúúca daachi bohɨ́jucóóhií.

52 Áánélliihyéhjáa dílloobe múijyú dibye bóhɨ́ɨ́ne. Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Iijyúijyu révóóvéébedi dííbyeke pajtyéné áíívyeé.

53 Ehdúhjáa ditye úúbállénetu ɨ́tsááveebe ávyetáa tééne ééveri Jetsóó
dííbyeke nééne tsúúca ílli bóhɨ́jucóóne. Áánélliihyée téhdure pámeere
ihyájkímú cáhcujtsó Jetsóoke.

54 Ehdúu Jetsóó méénúráítyuróné meenú Jodéá iiñújɨtu muha Gariréá
iiñújɨvu meóómimye tétsihyi meíjcyánáaáca. Téénemáa botsíi tétsihvu
míijyúcúréi méénuube méénúráítyuróne.

5

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóɨɨtsóne

1 Ááné boonétúu muha tsiiñe dííbyema Jerotsaréevu méuubámyenú
wañéhjɨvu. 2 Áánáacáa técoomíyí tsátsii ‘Obééjámú lleehówa’ némeítsíí
úníuri nújpacyo páábáwu heeberéómú ihjyúrí ‘Betéjda’ némeííba.
3 Áábá hallúríi 5-wava nújúwáwuúné íjcyáwáhjɨ́ pañétú hállúvátuméhjɨ́,
úllétuméhjɨ́, íjpi vááúmeítyuméhjɨ́, téhmehíjcyá teeba nóhjɨíñe. 4 Tsáijyúhjáa
níjkyéjɨ múnáajpi iñíítyéne téébáwu nóhjɨhíjcyáhi. Aanéhjáa dibye nóhjɨ́né
boone tujkénúré éniivyéméjuco ímípyetéhijcyáne. 5 Téijyúu íjcyaabe diityé
pañe ávyetáhjáa 38 pijcyábájuco chémehíjcyaábe. 6 Aabée tódsɨúcunúúbeke
Jetsóó ɨɨ́ɨ́téne waajácú téhajchótájuco dibye chémehíjcyáne. Áábekée neébe:

—Muúbe ¿muhdúami ú ijcyaj? ¿A ú imíllé u bóhɨɨ́ne?

7 Áánélliihyée neébe:

Éérо Ávyéjuúbej, árónáa tsá o píívyetéhíjcyatú nújpacyo nóhj́cooca ́́ícúi tujkénú o éníívyéiyóne. Íhya ihdyu tsaate oke ṕááboca o éníívyéne ó boh́júcóóiyáhi. Tehdu o méénúíyónáa tsijtye táihdéré éníívyehíjcyáhi.

8 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Ané wa íllurеjuco eene d́́ihbotámá dipye dihjyávuj.

9 Ehdúu dííbyeke dibye néénemáyé tsúúca ibóh́ine ́́ihbotámá péjúcoóbe.
10 Téijyúu wáyeéévejcóój́ íjcyánáa dibye ́́ibotámá pééne ávyéjujte í́iténe néé dííbyeke:

—Muúbe, tsá eene d́́ihbota íjcyooji wáyeéévejcóój́ u tsájtyéítyuróne.

11 Áánélliiyée neébe:

—Árónáacáne oke bóh́́itsoobe néé téénema o péékií.

12 Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca muubá íjcyaabe ́iveekí wáyeéévejcóój́ uke táuhbáhi?

13 Árónáacáa tsá dibye wáájacújúcootú caabyé dííbyeke bóhiitsóné mítyanée ḿamúnaa íjcyámé pañe Jetsóó íjcyánélliíhye. 14 Ááné boonétúu Jetsóó dííbyeke duurúvájá pañe iájtyúḿ́ibeke nééhií:

—Muúbej, tsúúca muurá ú boh́jucóóhií. Aabe ́imiááberéjuco díícyaco. Tsiiñe ímityúné meenújúcohdí éhníííñevu íjcyane uke ipájtyétuki.

15 Ehdúu Jetsóó dííbyeke nétsihdyu péébéhjáa botsíi úúballé ímíñeúvú avyéjujtéké Jetsóó dííbyeke bóhiitsóne. 16 Ááné hallútúu imíllerómé téijyúré Jetsóoke idsj́́ivetsóne ́iveekíváhjáa wáyeéévejcóój́ dííbyeke dibye bóh́́itsóné hallútu. 17 Árónáacáa neebe diityéke:

—Muurá Llihíyó paíjyuváré meke ṕáábohíjcyádújuco o ṕaabóné ihdícyáijyúre.

18 Ehdúu dibye néene éhníííñevu diityéké tsárívyetsómé imíllerá dííbyeke idsj́́ivetsóne. Tsáháa apáááñéré taúhbaju néhdu wáyeéévejcóój́ dibye íjcyátúné hallútú ditye dííbyeke dsj́́ivétsóityuróne. Téhdurée Píívyéébeke icyáánívahíjcyáábé tujkévevu iíjcyane dibye néhíjcyáné hallútú imíllémé dííbyeke idsj́́ivetsóne.

Iiye ́́ijtsámeídyú Jetsóó méénutúne

19 Ehdúu éhníííñevúré ditye Jetsóoke pátsáríjcyónéllii neebe diityéke:

—Muurá ́imiááné tsá Píívyéébé Hajchi o íjcyaabe iiná o méénúítyuró oore o ́ijtsámeídyu. Muurá ihdyu Llihíyó méénúiyónéjuco o méénuhíjcyáne. 20 Aabe oke iwájyúnéllii waajácútsohíjcyá páneevúré muhdú imyéénúiñévu. Muurá tajtyééveri éhníííñevu tsíñehji dibye méénúneri ámuha méullévénuúhi. 21 Muurá Llihíyó dsj́́ivémeke bóhiitsódú o ímíllémeke o bóh́́itsoóhi. 22-23 Tsá muurá Llihíyó ḿamúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá ímíbájchóityúne. Muuráhjáa oke neebe teene o méénu pámeere oke iávyéjújtso dííbyeke iávyéjujtsódúre. Aane oke ávyéjújtsotúmé téhdure tsá diibye okée wállóóbeke ávyéjújtsotúne.

24 Muurá ́imiáánetúré ámúhakye o néé íñe o néhijcyáné lléébome okée wállóóbeke cáhcujtsómé múijyú idsj́́ivéjúcóóityúne bóh́́ újcuíñe. Áámé hallúrí tsáhájuco iiná íjcyáityúne. Muurá iwágóóóvéíyónetu tsúúca pajtyémé ímí Píívyéébema iícyáíñejcúvu. 25 Ahdícyane ́imiááné ámúhakye o néé wágóóóvéiyómé Píívyéébé Hajchi o íjcyáábé uwááboju lléébóíñe

éévé tsúúca úújeténe. Aane ɨ́mɨáánė cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.
26 Muurá Llihíyodítyú tsáane múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Áánevúu
oke ájcuube oke cáhcújtsómeke o ájcuki. 27 Muuráhjáa Mɨ́amúnáájpidívú
o ípívyéévéébeke neebe mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá o
ímíbájchoki. 28-29 Métsájúréévedí ehdu ámúhakye o néeneri. Muurá ɨ́mɨáánė
iéévé úújetéijyu pámeere dsɨ́jɨvehíjcyámé íhñijkyénetu ijchívyeé pámeekéré
o pɨ́úvácoóca. Áámedítyú ɨ́mɨánéjcúu úráávyehíjcyámé tsáhájuco muhdú
íjcyáityúne. Áánetu íimítyunéjcúrée úráávyehíjcyámé ɨ́cúbáhráméiíhi.

Ɨ́netú Jetsóoke mewáájacúne

30 Muurá tsá ɨɨná oore táɨ́jtsaméiyi o méénúítyuróne. Okée wálloobe
Llihíyóré oke néhdújuco mɨ́amúnaa muhdú íjcyanéjuco o néhijcyáne.
Tsá oore o ímillédú o méénuhíjcyatúne. 31 Muurá oore muubá o
íjcyane o némeícyá tsá múha oke cahcújtsóítyuróne. 32 Muuráhjáa
tsojtsó múnáajpi Jóáa óhdityu nehíjcyá ɨ́mɨáánéjuco muubá o íjcyane.
33 Áábe éllevúu muurá ámuha tsaatéké méwallóó ditye óhdityu idíllo
dííbyeke. Áánélliihyée úúbálleebe ɨ́mɨáánė muubá o íjcyane. 34 Árónáacáa
tsá dibye úúbállénetúré o wáájácúmeítyú Píívyéébedítyú o tsáánee.
Árónáa ihdyu o néé tehdújucóo óhdityu dibye néhijcyáné ámuha
mecáhcújtsóne mepájtyetéki. 35 Muuráhjáa ámúhakye waajácútsoobe
ɨ́mɨá uwáábojúvú éhne múúne peetéj téévеri tsíeméné maájtyumɨ́né
mewáájacúdu. Aanée dibye úwáábohíjcyáné muurá wahájchotáré
ímí ámuha méɨjtsúcunúráhi. 36 Árónáa dibyée oke bóhówátsohíjcyáné
éhnííñevu páñetu ó bóhówátsámeíhijcyá páneere okée Llihíyó níwaavéné
o méénuhíjcyáneri. Téénetu muurá ámuha méwaajácújúcoorá ɨ́mɨáánée
oke dibye wálloóne. 37 Aabe ámuha maájtyúmɨ́túroobe óhdityu nehíjcyá
ɨ́mɨáánéjucóo oke iwálloóne. 38 Áábé uwáábоju tsá ámúhakye úcáávehíjcyatú
dííbyeke ámuha mecáhcújtsótúnélliíhye. 39 Muurá ámuha mééévehíjcyará
Píívyéébé waajácuháámɨ́ muhdú óhdityu néhijcyáné ámuha múijyú
medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ meújcúroki. 40 Árónáa tsá ámuha meímílletú
oke mecáhcújtsóne óhdivu meɨ́hvéjtsámeíñé téénevu ámúhakye o ájcuki.
41 Árónáa tsá o íjyácunútú mɨ́amúnaa oke ávyéjújtsóíyóneri. 42 Muurá
ó waajácú múhdurá ámuha menééme Píívyéébeke mewájyutúne.
43 Muuráhjáa diibyéjuco Llihíyó nééjuri ííñujɨ́vú o tsáábé uwáábori
tsá ámuha meɨ́ɨ́cúvehíjcyatúne. Ááne eene tsijtye ɨ́ɨ́ɨ́búwaríyé ámúha
éllevu itsáane íhdityúré újcune úwáábóneríyé ámuha méɨ́ɨ́cúvehíjcyáhi.
44 ¿Muhdú ámuha oke mécáhcújtsóiyá kiá eene ámuha tsaméére
maávyéjútsócatsíhijcyáné íjcyánáaáca? Téénerіyé ámuha meíjcyame tsá
meɨ́ɨ́cúvehíjcyatú apáábyéré íjcyaabe Píívyéébe ámúhakye ávyéjújtsóíyóneri.
45 Aane méɨjtsúcunúdí ámúhá imítyú ámúhá hallúvú Llihíyoke o
úúbálleíñe. Muuráhjáa ihdyu Moitséeúvúré tsúúca ámúhá hallúvú
úúballé dííbyé uwáábori ámuha mepájtyetéiñe meɨ́tsúcunúhíjcyároóbe.
46 Muuráhjáa dibye úwaabóné ímí ámuha mecáhcújtsoca idyé téhdure
ímí oke ámuha mécáhcújtsóiyáhi. Muuráhjáa óhdityu íjcyáné uwáábоju
caatúnuhíjcyaábe. 47 Ááné uwáábóo ámuha ímí mecáhcújtsómejɨ́ɨ ¿muhdú
mécáhcújtsóiyá ámúhakye o néhijcyáne? Ehdúu neebe Jetsóo.

6

Majcho mityámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Rc 9.10-17)

1 Ááné boonétúu dííbyema muha mepéé Gariréá unéú tsaúúré 'Tibéériа'
némeíú tsiñéjcuvu. 2 Áijyúu mítyane mɨ́amúnaa múúhakye úraavyé
méénúráítyuróné chéméméhjɨke dibye bóhɨ́ɨtsohíjcyáné iájtyúmɨ́nélliíhye.
3-4 Téijyúu pajtyété wañéhjɨ́ tsúúca llééváíñáa muha caméhbaúvú
mepééme téhbaú déjucóvú meúújetétsihvu ácúúveébe. 5 Ááanemáa diitye
mɨ́amúnáake ɨɨ́ɨténe neebe Perípeke:
—¿Aca kiátú íñe majcho méújcuú íjtyéke memájchótsoki?
6 Ehdúu neebe muhdú dííbyeke dibye iáñújcuki. Waajácúroobée muhdú
imájchótsoíñé diityéke. 7 Aanée dibye díllónéllii Perípé nééhií:
—Muurá 200-jɨvámá majcho meújcuróné tsá úújetéítyuró diityédívú
áyánéwuújɨ́ maájcúrónáaáca.
8-9 Ááanélliihyée Tsimóo Péédoró nahbe Aderéé néé Jetsóoke:
—Ááanúwúudíhya 5-hova tsebáádatu méénúmeíñé paáhóónema míítyétsi
amóóbemútsi. Árónáacáubá tsá tene úújetéítyuró áyámedívujɨ́ɨvari.
10 Árónáacáa Jetsóó nééhií:
—Méne pámeere iáhcúbaki.
Ahdújucóo muha menéénéllii ditye áhcubáné 5,000-meváubáhjáa
íjcyame. 11 Aabée teene páahóóné iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke.
Ááanemáa múúhakye dibye ájcune muha méwajtú pámeekére. Áhdurée
amóóbemútsikye muha mewájtune úújeté pámehdívúre. 12 Aanée pámeere
tsaímíyé óóvéné boone múúhakye neébe.
—Cóeene mepíhcyú tene iwágóóóvétuki.
13 Ahdújucóo pátyeevéné muha mepíhjyucúné 12-rujtsívá úvérujtsíñe
wáhpe. 14 Ehdúu méénúráítyuróné Jetsóó méénune iájtyúmɨ́ne tsaate
néjcatsíhi:
—Ɨmɨáánéha diibyéjuco áánu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi éhneváa
ííñujɨ́vú tsááiíbye.
15 Ááanemáa imíllerómé peecútéré dííbyeke páñétúejpi ávyéjúúbedívú
ipícyoóne. Aanée iwáájácúne múúhadítyú iiye peebe cáméhbaúvu.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mt 14.22-27; Mc 6.45-52)

16-17 Ááné iijyúnuvúu muha dííbyé mamyémú mepéé mɨ́ɨneri Cape-
naóovu tsíñejcúéuri íjcyácoomívu. Áijyúu tsúúca péjcóhréjuco néénáa tsá Jet-
sóó múúhama íjcyatúne. 18 Ááanáacáa mítyane nohjɨ ávyétá ɨhnáhó kííjyeba
íjcyáneri. 19 Aamée muha pɨ́ɨnéérijyuco meíjcyame máájtyumɨ́ dibye tsáane
nújpácyó hallúrí úlleebéré múúhá tujkévetu. Ááneríi muha méíllityéhi.
20 Árónáacáa neebe múúhakye:
—Oóre, méíllityédíñe.
21 Ááanélliihyée muha méujcú dííbyeke mɨ́ɨné pañévu. Aamée tsúúca
muha méúújeté muháa mepétsihvu.

Jetsóoke mɨ́amúnaa néhcone

22 Ááné tsijcyóójíhjáa múúha déjuvu ítsaavémé apáámírée miine
íjcyámiri muha mepéémema Jetsóó péétune. 23 Áánáacáhjáa tsímihji
Tibéériá cóómityu tsámihji wajtsí dibyée Píívyéébeke ityéhdújtsóne áyaróné
majcho mítyámedívú úújetétsótsííj piihívu. 24 Aanéhjáa tétsihyi dííbyeke
iájtyúmítúnéllii témíhjiri pééme múúha déjutu Capenaóovu dííbye néhcovu.

Medsíjivéjúcóóítyúne bóhiivu meke Jetsóó ájcune

25 Aamée tsúúca múúhadívú úújetémé dííbyeke néehií:
—Uwáábóóbej, ¿acáa múijyúrá u tsáá ííllevu?
26 Árónáacáa neebe diityéke:
—Ímiááné ámúhakye o néé ámúhakyée o májchótsónélliihyéré oke ámuha
menéhcohíjcyáne. Tsá ámuha oke menéhcohíjcyatú méénúráítyúronéhji o
méénune iiná néeiyóné ámuha mewáájácuki. 27 Tsá múu íjyácunútú ma-
jchórí múhajchótá ámuha tééne tájpí meíjcyáíñeríjíívari. Múu táuwáábori
ijyácunú teene majchódú nééne múijyú ámuha medsíjivéjúcóóítyúne bóhí
meújcúíñeri. Áánevúu muurá ámúhakye o ájcu Llihíyó oke meménuube
míamúnáájpidívú ó ípívyeevéhi.
28 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—¿Aanéhaca muhdú muha Píívyéébe ímilléné méméénúiyáhi?
29 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Muurá imílleebe okée dibye wállóónéllii ííñujívú o tsáábeke ámuha
mecáhcujtsóne.
30 Áánélliihyée néémeé:
—¿Aca iiná díwákimyéi? Ané cána méénúráítyuróné meenu uke
muha mecáhcújtso diibyéjuco míamúnáake pájtyetétsóiibye u íjcyane.
31 Muurévváhjáa múúhá ihdé múnáaúvú manáá májchohíjcyá ííinéubárá
píívyétúné iiñújiri iíjcyácoóca. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:
“Píívyéébe diityé éllevu majcho dójcotsó níjkyéjitu.”
32 Ehdúu Jetsóoke ditye néénéllii neébe:
—Ímiáánéjucóo Moitséeúvú tsá diityéké ácuhíjcyatú majchóvú téijyu.
Muuráhjáa ihdyu Llihíyóré dócótsohíjcyá diityé éllevu teene ‘manáa’
némeíñe májcho. Aabe muurá imíllé ámúhakye iájcune teene majchódú
nééne múijyú ámuha medsíjivéjúcóóítyúne bóhiivu. 33 Muuráhjáa teene
majchódú o néébeke níjkyéjitu oke wálloobe ííñujívú míamúnáake tééne
bóhiivu o ájcuki.
34 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ané ihdyu múúhakye paíjyuváré dáácuhíjcyá téeméne
májchotu.
35 Áánélliihyée neébe:
—Oo muurá teene majchódú o néébe múijyú medsíjivéjúcóóítyúne
bóhiivu ó ajcúhi. Aane ímiááné oke cáhcujtsómé tsáhájuco muhdú
éhníííñevu tsaímíyé iíjcyáíyóneri íjtsámeítyú éhne múúne memájchóne
maádóne tsiiñe maájyabáávatémé memájchóíyóneri maádóíyóneri
meíjtsámeídyu. 36 Árónáa ihdyu íñe ámúhakye o néhijcyádú ¿íveekí ámuha
tsá oke mecáhcújtsotú ímiááné diibyéjuco o íjcyáábeke tsúúca ámuha
oke maájtyúmiróme? 37 Muurá Llihíyó nééjuri oke cáhcújtsómeke tsá

o cátúhtsóítyuróne. 38 Tsáháa níjkyéjɨtu oke dibye wállootú o ímilléné
o méénuki. Muuráhjáa ihdyu o tsáá oke dibye táuhbáné o méénuki.
39 Aabe tsá ímílletú ópée o pájtyetétso óhdivu dibye ɨ́hvéjtsómedítyú
tsaate wágóoovéne. Imílleebe páneere nihñéétsihvúré tsíhdyuréjuco
ímíbáávyécooca pámeere pájtyeténe. 40 Muurá imílleebe okée dibye
wállóóbeke cáhcujtsómé múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ újcune. Muurá
dsɨ́jɨ́vémeke ó bóhɨ́ɨ́tsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécoóca.
41-42 Ehdúu Jetsóó majchódú néébe níjkyéjɨtu itsáane diityéké néénetu
dííbyeke cáhcújtsotúmé dííbyedítyú nééhií:
—Áánerá aabye Jotséé hajchi Jetsóó wájácú cáánímútsikye menéébe
¿muhdú ɨ́ɨ́vane néé níjkyéjɨtu itsáaneé?
43 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Ayécó óhdityu ámuha meíhjyuváne. 44 Muuráhjáa Llihíyó oke
wálloobe mɨ́amúnáake óhdivu ɨ́búwájtsótuca tsá múha pájtyetéítyuróne.
Aane muurá oke cáhcujtsómé dsɨ́jɨ́vémeke ó bóhɨ́ɨ́tsoó páneere
tsíhdyuréjuco ímíbáávyécoóca. 45 Muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpí
waajácúháámɨtu nééneé: “Píívyéébere diityéké úwaabóhi.” Ehdu dibye
úwaabóné lléébome oke úraavyéhi.
46 Árónáa tsá múha ájtyúmɨtú dííbyeke. Apáábyéré ihdyu ó ájtyumɨ́
dííbyeke dííbyedítyúu o tsáánélliíhye. 47 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé
oke cáhcujtsómé tsúúca újcune múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. 48 Áánevu
majchódú o néébe ó ajcúhi. 49 Muuráhjáa ámúhá ɨhdé múnáaúvú
ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri iíjcyácooca ‘manáa’ némeíñé májchorómé
dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. 50 Áánetu íñe ícyooca ó ihjyúvahíjcyá tsíííñere níjkyéjɨ́ene
íjcyáne májchori, teene májchome múijyú dsɨ́jɨ́véítyúne májchori. 51 Aabe
ó ijcyá teenée majchódú o néébe níjkyéjɨtu o tsáábe mɨ́amúnáake bohɨ́ɨ́vú
o ájcuúbe. Aane bohɨ́ɨ́vú o ájcuube mɨ́amúnaa ipájtyeté ó dsɨ́jɨ́veéhi. Áánéllii
táuwááboju majchódú nééne cáhcujtsómé tsá múijyú dsɨ́jɨvéjúcóóityúne.
52 Ehdúu Jetsóó néénetu tsaate múhdurá ɨ́ɨ́jtsámeíñe néjcatsíhi:
—Ɨ́ináami aabye ehdu meke nehíjcyaj. ¿Aca muhdú meke íhyéécovu
dóótsóíyoóbe?
53 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Muurá ɨ́mɨááné Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébe héécó dóótume tsá
újcúityú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Téhdure tátyujpácyó ádotúmé
tsá újcúityú tééne bóhɨ. 54 Áánetu ihdyu táhyééco dóóme téhdure
tátyujpácyó ádome újcuú tééne bóhɨ. Muurá oke cáhcujtsómé dsɨ́jɨ́vémeke
ó bóhɨ́ɨ́tsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécoóca. 55 Muurá tájpi ɨ́mɨá
májcho. Áhdure tátyujpácyó ɨ́mɨá ádo. 56 Áánéllii téneecu óóveme ímí óóma
nahbévájcatsíhi. 57 Muurá Llihíyó okée wálloobe ɨ́mɨááné ijcyáhi. Áábe
tájpí ó ícyahíjcyáhi. Áánéllii oke cáhcujtsómé tatyájpí ijcyáhi. 58 Ehdu
íñe ó nehíjcyá tsíííñére májchoma níjkyéjɨtu o tsááneé. Aane májchome
újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bohɨ. Tsá ‘manáa’ némeíñe májchódú
tene néétu éhnée méɨhdé múnáaúvú teene májchorómé dsɨ́jɨ́vehíjcyáne
májchódu.
59 Ehdúu Jetsóó úwaabó Capenaóovu pihcyáávéjá pañévu.

Medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ meújcúné uwáábo

60 Aanée muha meíjcyarómé mewáájácútúnéllii ménéjcatsíhi:
—Tsáháubá múha lléébóítyuró muhdú tuhúwu dibye úwaabóne.
61 Ehdúu téénetu muha meíhjyuváné iwáájácúne neebe múúhakye:
—¿A múhdurá ámúhakye pajtyéné o úwaabóne? 62 Awááréjucóubá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe ámuha meɨ́ɨ́téneríyé cáámevu ópée o tsáhullévú o pééca múhduréjuco ámuha meíjcyáiyóne. 63 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchoj tééveríyé méujcú múijyú medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Tsá meere teene meújcúítyuróne. Aane íñe ámúhakye o néhijcyáné Píívyéébedítyú tsááne ɨ́mɨááné meke ajcú tééne bóhɨ́ɨvu. 64 Árónáa ijcyámé tsaate ámúhadítyú teene icyáhcújtsóiyóné ímílletúme. Ehdúu neebe Jetsóó ɨ́hdéjuco caatyé dííbyeke cáhcújtsóityúné iwáájácúnema. Áhdurée waajácuube ɨ́hdéjuco caabyé dííbyedívú méénútsoíñe. 65 Áánélliihyée neébe:
—Ehdúu mɨ́amúnaa múhdurá nééne o wáájácúne ó nehíjcyá Llihíyó óhdivu ɨ́búwájtsótuca múha pájtyetéítyuróne.
66 Ehdúu dibye nétsihdyu múúhama péhíjcyámedítyú mítyame íllureéjuco dííbyeke ɨ́ɨhvéjtsóne pééneé. 67 Áánetúu múúhakye neébe:
—¿A téhdure idyé ámuha méimíllé oke meɨ́hvéjtsóne óhdityu mepééneé?
68 Áánélliihyée Tsimóo Péédoro nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿aca múhdivú muha mecátsɨ́páávéne uke méɨ́hvéjtsóiyá apááñéré díuwááboju múijyú medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ɨvu meke ájcúnáaáca? 69 Muurá muha tsúúca uke mécáhcujtsóhi. Aame muha méwaajácú ɨ́mɨááné diibyéjuco Píívyéébé Hajchi mɨ́amúnáake u pájtyetétsoobe Críjto u íjcyane.
70 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Muuráhjáa ámúhakye ó ujcú ámúhakye o mámyénuki. Árónáa íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú ímítyuube ávyétá naavéné íjcyaábe.
71 Ehdúu Jetsóó néé Tsimóó hajchi Jóódáke iñéérone múúháejpi íjcyároobéhjáa dííbyedívú méénútsoíñé iwáájácúnema.

7

Íñahbémú Jetsóoke cáhcújtsotúne

1 Ááné boonétúu muha Jetsóoma mépehíjcyá pahúlleváré Gariréá iiñújɨri. Tsáháa dibye ímílletú Jodéá iiñújɨri iíjcyane téhullé ávyéjujtée dííbyeke dsíjɨ́vétsóllehíjcyánélliíhye. 2-3 Árónáacáa téijyu ‘nújuwááné wañéhjɨ’ némeíñé lleevárijyuco íjcyánéllii íñahbémú néé dííbyeke:
—Wa bo ihdyu dipye Jodéá iiñújɨvu ukée cáhcujtsómé téhulle íjcyame iájtyúmɨ méénúráítyúronéhjɨ́ u méénuhíjcyáne. 4 Muurá ehdu nénehjɨ méénuhíjcyaabe tsá téévéneúvú méénúítyuró dííbyeke pame wáájacúné iímílléhajchííjyu. Aanéjɨ́ɨva wa ihdyu méénuhíjcyá uke mɨ́amúnaa iwáájácuki.
5 Ehdúu íñahbémú Jetsóoke néé dííbyeke téhdure icyáhcújtsótúnélliíhye. 6 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Árónáa téhullévú o pééíñe éévéi tsá úújetétúne. Ámuha ihdyu mépiivyété ihdícyáijyúré téhullévú mepééneé. 7 Muurá ámuha tsaméére ɨ́jɨ múnaa meíjcyame tsá metsárílléjcatsítyú tsahdúré ámuha menéénélliíhye.

Áánetu oke tsaríllémé ditye ímityúné ícyahíjcyáné diityédívú o
bóhówátsohíjcyáné hallútu. 8 Áánéllii wái ámuháyé méuubámyenuj. Óvíi
ihdyu taéévé úújeté o péékií.
9 Ehdúu Jetsóó íñahbémuke iñééne coévá tétsihvúré Gariréá iiñújɨvu.

Wañéhjɨri Jetsóó íjcyane

10 Aabée bóónétúi íñahbému déjutu teene wañéhjɨvu péébema
muha mepééhií. Árónáacáa tsá boohówáneúvu dibye úújetétúne.
Wáájácúratúnée tétsii diíbye. 11 Áijyúu ávyéjujte néhcohíjcyá dííbyeke.
Díllohíjcyámée paméváké caabyé dibye íjcyane.
12 Áábedítyúu mɨ́amúnaa ihjyúvahíjcyá páhduváre. Tsaatée nehíjcyá
ɨ́mɨáábé dibye íjcyane. Árónáacáa tsijtye nehíjcyá ímítyuube íjcyaabe íllure
mɨ́amúnáake állihíjcyáne.
13 Ehdúu dííbyedi téévéneúvúré ihjyúvahíjcyámé ávyéjujtédí iíllityénema.
14 Aabée Jetsóó wañéhjɨ́ pɨ́néévénáa duurúvájá pañévú úwaabóhi.
15 Aanée imíwu dibye úwáábóneri diitye ávyéjujte iúllévenúne néé
dííbyedítyu:
—¿Aca kiátú aadi ehdɨ́ɨ́vaíñé wáájacúné waajácúháámɨ́ubárée
ɨ́ɨ́tehíjcyáábejɨ́ɨ́vari?
16 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Tsá oore táɨ́ɨ́búwá ɨ́jtsaméityu o újcune o úwáábotúne. Muurá ihdyu
okée wállóóbé uwáábóré teéne. 17 Aane cáhawáá óvíi dibye ímillédú íjcyame
waajácú kiátú tsááné uwáábó o méénuhíjcyáne. 18 Muurá tsaate íhdityúré
iújcune úwaabó diityéké mɨ́amúnaa iávyéjújtsokíye. Áánetu ihdyu okée
wállóóbeke iávyéjujtsóné ímillémé ɨ́mɨááné tehdújuco úwáábohíjcyáne.
19 Muuráhjáa Píívyéébe muhdú ámuha meíjcyáíñé taúhbajúvú ámúhakye
ajcú Moitséeúvuj tééveri. Árónáa muurá tsá ámuha tsaatéubáré tene néhdu
meíjcyatúne. Aame ¿ɨ́ɨ́né hallútú ámuha méimíllé oke mellííhyanúne?
20 Áánélliihyée tétsii íjcyame néé dííbyeke:
—Naavénéhaca dípañe. ¿Aca múha uke imíllé illííhyanúne?
21 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Áánerahjáa tsáneere wáyeéévejcóójɨ́ tsáápiikye o bóhɨɨtsóné múhdurá
ámúhakye pajtyéhi. 22 Árónáacáa muurá Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri
méénútúróné taúhbaju ámúhá ɨhdé múnáaúvú méénuhíjcyádújuco wápíj
tsɨɨméneke ámuha tsáijyu wáyeéévejcóójɨ́ íjcyaróné mekíhdyahɨ́rótsohíjcyáne.
23 Ehdu muurá téhdure ámuha méméénuhíjcyá tsáijyu wáyeéévejcóójɨ́
íjcyaróné teene taúhbaju ámuha mewáágóótuki. Aame ¿ɨ́veekí muhdú
ámuha menééne óhdi méijyácunúhijcyá tsáápiikyérée téjcoojɨ o bóhɨ́ɨ́tsóné
hallútu? 24 Tsá múu peecútéré tsáápiikye ‘íllu uú’ néétune. Ɨmɨááné múu
dibye íjcyanéjuco nééneé.

Muubá iíjcyane Jetsóó nééneé

25 Ehdúu Jetsóó nééénéllii Jerotsarée múnaa néjcatsíhi:
—¿Aca tsá éhne áábyeke ditye néhcohíjcyatú ɨdsɨ́jɨ́vétsoki? 26 Áróóbeke
¿keená tsaatéubáré ɨɨná nééneé? Áánélliihyéubá bo ávyéjujte íjcyarómé
cáhcujtsó ɨ́mɨááné diibyéjuco mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye Críjto dibye
íjcyane. 27 Árónáacáubá tsá diibye íjcyatúne. Muurá méwaajácú kiá

múnáajpí dibye íjcyane. Muurá ihdyu mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye tsáácooca tsá múha wáájácúityú kiátú dibye tsááneé.

28 Ehdúu Jetsóodítyú ditye íhjyuváné iwáájácúne duurúvájá pañévú iúwáábótsihvu neébe:

—¿A ámuhává éhne méwaajácú kiá múnáajpí o íjcyane? Árónáacáa tsá oore táɨ́ɨ́búwaríyé o tsáátune. Muuráhjáa o tsáá ɨ́mɨáábé íjcyáábeke ámuha mewáájácútuube oke wállóónélliíhye. 29 Áánetu ihdyu ó waajácú dííbyeke okée wállóóbeke.

30 Ehdúu Jetsóó nééné hallútú imíllerómé dííbyeke iékeevéne. Árónáacáa tsá ditye ékéévetú iéévéi úújetétúnélliíhye. 31 Áróóbekée tsijtye mítyame cáhcujtsómé néjcatsíhi:

—¿Aca íhya tsijpi itsááca áánú ehnííñevu méénúráítyúronéhjɨ́ méénúiyáhi?

Paritséómú Jetsóo éllevu ekééve múnáake wállooóne

32 Aanéhjáa dibye méénuhíjcyánéhjɨri mɨ́amúnaa íhjyúvahíjcyáné paritséómú lleebóhi. Aanéhjáa múhdurá llúúvájté avyéjujtémá diityéké pájtyénéllii wallóómé duurúvájá tehméjteke dííbye éllevu ditye iékéévéébeke itsájtyeki. 33 Aamée dííbyedívú wájtsɨ́náa pámeekéré neébe:

—Tsá ámúhama múhajchótá o íjcyáityúne. Muurá wahájchotáré o íjcyátsihdyu ó oomíjyúcoó okée wállóóbe éllevu. 34 Áijyu muurá ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmɨ́ityú kiá o íjcyáhullévú ámuha meúújetéítyúrónélliíhye.

35 Áánélliihyée tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya kiávú péébeke maájtyumɨ́júcóóityúné eene neébe? Íhya mityá íñe kiáhjɨ́ tsííñé iiñújɨ múnáá pañe memúnaa jodíómú mújtáme éllevúréjuco dibye pééiñe. 36 ¿Aca íhya tsáma muhdú nééiñe eene meke neebe dííbyeke menéhcorómé dibye íjcyáhullévú meúújetéítyuróne?

Píívyéébé Apííchó Jetsóoke cáhcújtsómé pañévú úcaavéne

37 Aanée nihñéejcóójɨréjuco tsúúca teene wañéhjɨ́ pájtyéijcyóójɨ́ Jetsóó kéévánécoba nééhiɨ́:

—Tsaate ádópivyémé taéllevu metsa o íjchoki. 38 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne oke cáhcújtsómé ɨ́buúúné pañévú téhiñe ípívyéévеíñé íñujpácyó bohɨ́ɨ́vú ájcúnéj tehíñe.

39 Ehdúu nehíjcyaabe dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéné diityéké túkévéjtsoíñé iñééiyóne. Árónáacáa tsáhái téijyu tene tsáááíñe éévé úújetétú diibyée Jetsóó teene wállóóiibye íavyéjuvúi óómítyúnélliíhye.

Pahdúváré Jetsóodítyú mɨamúnaa ɨ́jtsámeíñe

40 Aanée tsaate dibye íhjyuváné illéébóne nééhiɨ́:

—Ɨmɨáánéha diibyéjuco aabye éhneváa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi tsááiíbye.

41 Téhdurée tsijtye nééhiɨ́:

—Diibyéjuco muurá aabye Críjto éhneváa mɨ́amúnáake pájtyetétsóiíbye.

Árónáacáa tsijtye nééhiɨ́:

—Árónáa Gariréá iiñújɨ múnáajpi tsá Críjto íjcyáityuróne. 42 Muurá
Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe dibye
íjcyaíñé dííbyeúvúhjáa ícyahíjcyacóómí Berée múnáajpi.
43 Ehdúu mɨ́amúnaa páhduváré ɨ́jtsámeí Jetsóodítyu. 44 Áijyúu tsaate
imíllerá dííbyeke iékeevéne. Árónáacáa tsá ditye tehdu méénutúne.

Ávyéjujte tsá Jetsóoke cáhcújtsotúne

45 Aanée diitye duurúvájá tehméjté dííbyeke iékééve tsáárome íévejtéré
oomíhi: Aaméhjáa diitye paritséómuma llúúvájté avyéjujtédívú úújetémeke
népejtsóme:
—¿Kiávújuco diíbyej? ¿ɨ́veekí tsá ámuha metsívatúne?
46 Áánélliihyéhjáa néémeé:
—¿Muhdú ɨ́ɨ́né hallútú méékééveé túútaváné íhjyúváábekéjɨ́ɨ́vari? Tsá
muurá múha múijyú tehdu íhjyúvatúne.
47 Áánélliihyéhjáa nééme diityéke:
—Áánélliihyéha íllure ámuha dííbyedívú máállítsámeíhi. 48 Tsá muurá
avyéjujte íjcyárómedítyú tsaatéubáré cáhcújtsotú dííbyeke. Téhdure muha
meíjcyarómé tsá mecáhcújtsotúne. 49 Apáámyéré ihdyu ímityúmé Píívyéébé
taúhbaju wáájácutúmé ɨjtsúcunú diibyéjuco Críjto íjcyane.
50-51 Ehdúhjáa ditye néénéllii diityéejpi Nicodéémó tsápejcóo Jetsóoke
ááhɨ́véjeebe néé diityéke:
—Muurá taúhbaju néé tsá peecútéré tsáápihdívú meɨ́cúbáhrátsóityú
dibye ɨɨná méénune ímíñeúvú mewáájácútúhajchííjyu.
52 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—¡Úubá bo téhdure Gariréá iiñújɨ múnáajpij! Cáhawáá Píívyéébé
waajácuháámɨ́ dehve u wáájácu tsá muurá Gariréá iiñújɨ múnáadítyú
dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyaíñé némeítyúne. 53 Ehdúhjáa dííbyeke
iñééne ihjyáhañévuréjuco ditye pééneé.

8

Ihdícyámema ícyahíjcyáne wálle

1 Áánetúu Jetsóoma muha mepéé oríívo bájú íjcyátsihvu. 2 Aamée idyé
tsíjcyoojɨ tsiiñe muha méoomí duurúvajávu. Átsihvúu mɨ́amúnaa dííbyedívú
píhcyáávémeke iácúúvéne úwáábóóbe.
3 Áánáacáa taúhbájú uwáábojtémá paritséómú tsivá ájyúma íjcyárolle
tsíjpiima íjcyálleke ityúvááólleke. 4 Áállekée Jetsóó tééjá pañe íjcyáábe éllevu
itsájtyéne dííbyeke nééméé:
—Uwáábóóbej, áámye ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyálleke muha
métuvááóhi. 5 Muuráhjáa Moitséeúvú taúhbaju néé ehdu nééné
walléémuke medsɨ́jɨ́vétsoíñé néwayúúnevu maáámúneri. ¿Ácooca muhdú
u néé téénetu?
6 Áánélliihyée íllure icyánóóvéne íhyójtsɨ́wari caatúnuube ííñujɨ. Ehdúu
Jetsóoke nééme muhdú dibye nééne dííbyé hallúvú iúúbálléroki. 7 Aanée
éhníííñevúré ditye dillónéllii icyánohjúcunútsihdyu neébe:
—Ané óvíi ihdyu ámúhadítyú múijyúubá ímityúné méénuhíjcyátuube
áámútujkénú díílleke.
8 Ehdúu iñééne tsiiñe icyánóóvéne caatúnuube ííñujɨ. 9 Aanée ehdu
dibye néérónáa waajácúmé ímityúmé iíjcyane. Aamée íllureéjuco tsáápiitsádí

péécunúne. Tujkénúu kéémejte péécunúhi. Ááné boonée iiyéjuco dille cóeváné tétsihvu Jetsóó úniúvu. 10 Aanée Jetsóó icyánohjúcunútsihdyu ɨɨtécunú iiyéjuco tétsihyi íjcyálleke. Áállekée neébe.

—¿Aca kiávújuco íñe díhyallúvuné úúballéme? ¿A tsá íñe uke muhdú ditye méénúityúne?

11 Áánélliihyée neélle:

—Íhya tsáhaj.

Áánélliihyée idyé Jetsóó nééhií:

—Téhdure o íjcyároobe tsá muhdú uke o méénúityúne. Ahdícyane wa dipyej. Tsiiñe ihdyu ímityúné meenújúcohdíñe.

Ɨmɨááju vu mɨ́amúnáake Jetsóó wáájácutsóne

12 Ááné tsiíjyúu tsiiñe mɨ́amúnáake úwááboobe nééhií:

—Muurá peetédú o néébe ííñújɨri o íjcyáábej téévеri mɨ́amúnaa ɨ́mɨá uwááboju waajácuú peetédú nééne bohɨ́ɨ́vú diityéké ájcune. Aane oke cáhcujtsómé tsáhájuco éhne múu cúúvétsihyi íjcyadu ímityúné pañe íjcyatúne.

13 Ááánélliihyée paritséómú nééé dííbyeke:

—¿Aca ɨ́veekí eene ehdu uure ú némeíhi? Tsá muurá múha uke cáhcújtsóityuróne.

14 Ááánélliihyée neébe:

—Ááánerá ɨ́mɨááné o nééhií. Muurá ó waajácú kiátúhjáa o tsáhullévú o pééiñe. Aane tsá ámuha mewáájácutúne. 15 Muurá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméíyé ámúhá pañe íjcyánéllii ehdu óhdityu ámuha méɨ́jtsámeíhi. Ááánetu ihdyu tsáhái ícyooca múhdityú o néétu muhdú ditye íjcyane. 16 Muurá muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné diityémá o ímíbájchoca ó nééiyá ɨ́mɨááánéjuco muhdú ditye ícyahíjcyáne. Árónáa tsá oore o méénúityuróne. Okée wálloobe Llihíyoma muhtsi méméénúiyáhi. 17 Muurá ámúhá taúhbaju nééé míityétsi ɨɨná pájtyene úúbállécooca mecáhcujtsóne. 18 Ahdu muurá íñe ó némeíhijcyá ɨ́mɨááné muubá o íjcyane. Ááábeke oke Llihíyó waajácú okée wálloóbe.

19 Ehdúu Jetsóó nééénéllii nééme dííbyeke:

—¿Aca kiá diibye Díícyáánií?

Ááánélliihyée neébe:

—Oke ámuha mewáájácúmejɨ́ɨ́ méwaajácúiyá Llihíyoke. Muurá oke ámuha mewáájácuca téhdure méwaajácúiyá dííbyeke.

20 Ehdúu Jetsóó úwaabó duurúvájá pañe Píívyéébé ɨɨcúvé dsɨɨdsɨ pícyámeíhíjcyátsihyi íjcyámeke. Áróóbekée téijyu tsá múha ékéévetú iéévéi úújététúnélliíhye.

Jetsóoke cáhcújtsotúmé tsá úújetéityú dííbyedívu

21 Ááné boonétúu idyé tsiiñe neebe diityéke:

—Tsúúca muurá ámúhadítyú o péjúcoóhi. Ááábeke ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmɨ́ityúne. Ámuha médsɨ́jɨ́veé ámuhá imítyuháñé ímíbáávyetúmére. Ááánéllii o péhullévú tsá óhdivu ámuha meúújetéityúne.

22 Ehdúu Jetsóó nééénéllii tétsihyi íjcyame néjcatsíhi:

—Dsɨ́jɨ́vétsámeíiibyéubáhaja. Íjcyátúnéllii neebe dííbyedívú meúújetéityúne.

23 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Ámuha muurá mı́amúnaa ı́jı́ múnaáre. Áánetu tsá ı́jı́ múnáajpi o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu níjkyéjı́tu o tsááhií. 24 Áánéllii ámúhakye o néé diibyéjuco mı́amúnáake o pájtyetétsóóbeke cáhcújtsotúmé íimítyú ímíbáávyetúméré dsı́jı́veíñe.

25 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—¿Aca muubá uú?

Áánélliihyée neébe:

—Muurá tsúúca ámúhakye ó nehíjcyá muubá o íjcyane. 26 Aane téhdure múhdurá ámuha meícyahíjcyáné ámúhakye ó nééiyáhi. Árónáa okée wálloobe ı́mıáábé íjcyánéllii oke dibye nééenere ámúhakye ó nehíjcyáhi.

27 Ehdúu Jetsóó Cááni Píívyéébedítyú diityéké úúbálleróné tsá ditye wáájácutúne. 28 Áámekée idyé neébe:

—Muurá Mı́amúnáájpidívúu o ipívyéévéébeke páwachékevu ámuha mewátyétyéhcúcooca botsíi méwaajácuú muubá o íjcyane. Tsá táı́jtsaméityúré o újcune ámúhakye o néhíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó oke nééenere ó nehíjcyáhi. 29 Muurá diibye okée wálloobe tsá kiá óhdityu íjcyatúne. Aabe tsá oke ı́hvéjtsotú dibye ímilléné o méénuhíjcyánélliíhye.

30 Ehdúu dibye nééenetu mítyame cáhcujtsó dííbyeke.

Naavéneéjte

31 Áámekée neébe:

—Muurá íñe ámúhakye o néhijcyáné ámuha mecáhcújtsóne tehdu meíjcyáhajchíí ı́mıááné tahñéjté ámuha méíjcyaáhi. 32 Aame ámuha ı́mıá uwáááboju tsúúca mewáájacúmé múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu méímíjpyéteéhi.

33 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá muha Aavaráaúvúj tsıımménémúhaabe meíjcyámeke ¿ı́veekí u néé ı́ı́netú muha meímíjpyetéiñe tehdu múhójtsı́ pañé muha meíjcyámekéjı́ı́vari?

34 Áánélliihyée neébe:

—Muurá ı́mıááné ímityúné méénuhíjcyámé tsá ímí íjcyatú éhne múúne tsíjtyé hójtsı́ pañe íjcyame íjcyadu. 35 Muurá tsaaté hójtsıri íjcyaabe tsá diityéejpi íjcyatúne. Áánetu ihdyu diityé hajchi diityéejpi. 36 Ahdu Píívyéébé Hajchi o íjcyaabe ámúhakye ímityúnetu o ímíjpyetétsómé ı́mıááné ámuha méímíjpyéteéhi. 37 Ɨmıááánéjucóhde ámuha Aavaráaúvúj tsıımménémúhaabe meíjcyarómé méimíllehíjcyá oke medsı́jı́vetsóné íñe ámúhakye o úwaabóné ámuha mecáhcújtsóiyóné meímíllétúnema. 38 Muurá ihdyu Llihíyó oke túkévéjtsóneri ámúhama ó ihjyúvahíjcyáhi. Ahdu muurá ámúháj caani ámúhakye túkévejtsódújuco ámuha meícyahíjcyáne.

39 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá ihdyu múúhá ıhdé múnáajpi Aavaráaúvú múúháj caáni.

Áánélliihyée Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ı́mıááné dííbyeúvúj tsıımménémúhaabe ámuha meíjcyaca dííbyeúvúu ícyahíjcyádú ámuha méíjcyáiyáhi. 40 Aaca muurá íñe Píívyéébe oke túkévéjtsóneri ámúhakye o úwáábohíjcyáné hallútú tsá ámuha oke

medsɨ́jɨ́vétsóítyuróne. Tsáháa muurá ehdu Aavaráaúvú néétune. 41 Árónáa
ihdyu ámúháj caani íjcyadújuco ámuúha.
Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Áánerá íjcyaabe tsáápiiye múúháj caani Píívyéébeé. Tsá tsijpi múúháj
caani íjcyatúne.
42 Áánélliihyée Jetsóó néé diityéke:
—Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébe ámúháj caani íjcyaca oke ámuha
méwájyúiyáhi. Muuráhjáa dííbyedítyú o tsáá oke dibye wállóónélliíhye.
Tsáháa táɨ́ɨ́búwaríyé o tsáátune. 43 Aabe ámúhakye o úwaabóné
¿ɨ́veekí tsá ámuha melléébohíjcyatúne? 44 Muurá ihdyu ámúháj caani
Naavéné íjcyánéllii dibye ímillédú ámuha méméénuhíjcyáhi. Muuráhjáa
iípívyeevédújuco ímítyuube diibye dsɨ́jɨvétso múnáajpi. Áábé pañe tsá ɨ́mɨá
ɨjtsaméí íjcyatúne. Apááñéré álliu dííbyé pañe íjcyáábedítyú ímichi teene
tsahíjcyáhi. 45-46 Ahdu ámuha menéénéllii tsá meímílletú ɨ́mɨááné ámúhakye
o néhíjcyaróné mecáhcujtsóne. Áánetu ihdyu tsá múha oke nééítyuró
ímítyuube o íjcyane. 47 Muurá ihdyu ɨ́mɨááné Píívyéébeéjté íjcyame imíllé
dííbyé uwááboju illéébone. Áánetu ámuha dííbyeéjté meíjcyátúnéllii tsá
meímílletú teene melléébone.
Aavaráaúvú íjcyátúnáacájuco Críjto ícyahíjcyáne
48 Ehdúu Jetsóó néénéllii nééme dííbyeke:
—Ihdyúha ɨ́mɨáánéjuco muha menéhijcyáné Tsamááriá iiñújɨ múnáajpi
u íjcyáábé pañe naavéné íjcyane.
49 Áánélliihyée neébe:
—Áánerá tsá tápañe naavéné íjcyatúne. Muurá ihdyu ɨɨná o méénúneri
Llihíyoke ó ávyéjútsohíjcyáhi. Áánetu ámuha tsá oke maávyejúúlletúne.
50 Aane tsá o íjyácunútú oke ámuha maávyéjútsóíyóneri. Árónáa ihdyu
Llihíyó imíllerá oke ámuha maávyéjujtsóne. Aabe ihdyu óvíi muhdú néé
oke ávyejúúllétúmeke. 51 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé o néhijcyáné
cáhcujtsómé múijyú dsɨ́jɨvéjúcóóityúne.
52 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Ɨmɨáánéhaca dípañe naavéne. Muurá eene ɨ́nehjɨ́réjucó u íhjyuváne.
Áánerá hjáa Aavaráaúvuma Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ɨ́htsutúmé
íjcyároméhjɨ́ dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. Aanáa muhdú ɨ́ɨ́vane u néé u néhijcyáné
cáhcujtsómé múijyú dsɨ́jɨ́véityúne. 53 ¿Aca diibye méɨhdé múnáajpi
Aavaráaúvú ehnííñevu uú? Áhdure ¿aca diitye Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáaúvú ehnííñevu uú? Áánerá hjáa diitye íjcyarómé dsɨ́jɨvéhi. Aanéjɨ́ɨ́
tehdu múha uke cáhcújtsóíyónejɨ́ɨ́vari.
54 Áánélliihyée neébe:
—Ihdyu tehdújuco ɨ́mɨááné oore o ávyéjújtsámeíhíjcyaca tsá múha
oke cáhcújtsóítyuróne. Aaca idyé tsá tene ímíítyuróne. Árónáa ihdyu
Llihíyóré oke ávyéjútsohíjcyá eene ámúhá Piivyéébé dibye íjcyane ámuha
menéhíjcyaábe. 55 Áróóbeke tsá ímí ámuha mewáájácutúne. O ihdyu ó
waajácú dííbyeke. Muurá dííbyeke o wáájácutúné o nééca ámuháduíyó oo
állíu múnáajpi. Árónáa ɨ́mɨááné dííbyeke o wáájácúnéllii oke dibye nééne
ó cáhcútsohíjcyáhi. 56 Muuráhjáa diibye méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvú

ímí ɨjtsúcunú o tsááiñe ɨ́mɨááné iwáájácúnélliíhye. Áánerí mítyane ímíjyúúveébe.
57 Ehdúu Jetsóó néénéllii néémeé:
—¿Aca muhdú 50 pijcyábá u íjcyáábejɨ́ɨ́ ú waajácú Aavaráaúvuke?
58 Áánélliihyée neébe:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé dííbyeúvúikyée íjcyátúnáacájuco o ícyahíjcyáne.
59 Ehdúu dibye néénéllii néwayúúné éhkebámé dííbyeke iáámúroki. Árónáacáa diityédítyú duurúvájá pañétú múijyúrá wáájácúratúné ijchívyeébe.

9

Hállúvátúúbe tsɨɨju tsɨ́ɨ́maváábeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

1 Téhdurée tsátsihdyu muha Jetsóoma mepájtyénáa ájtyúmɨɨbe hállúvátúúbekéhjáa tsɨɨju tsɨ́ɨ́maváábeke. 2 Áábedítyúu muha menéé dííbyeke:
—Uwááboóbej, ¿acáa ɨ́veekí áánúke íllu tsɨɨju tsɨ́ɨ́maváhi? ¿A cáánímútsí imítyú déjúcotu, mityá dííbyé imítyú déjúcotúrej?
3 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Tsáháa dííbyé imítyú déjúcotu ehdu dibye íjcyatúne. Áhdurée tsá cáánímútsí imítyú déjúcotu tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbyeke o ɨ́ɨ́tétsónej tééveri Píívyéébe ɨ́htsútuube íjcyane iwáájácúmeí ehdu píívyeébe. 4 Aane ó imíllé okée wálloobe níwaavéné o íjcyáné hajchótá o méénune. Muurá meííjyunúcooca tsá múha wákímyeíjyúcootúne. 5 Muurá peetédú o néébe ííñújɨri o íjcyáné hajchótá ɨ́mɨáájú mɨ́amúnáadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.
6 Ehdúu iñééne ííñújɨ́ hallúvú iúníñeri ííñuba ityátsájcóneri diibye hállúvátúúbeke íhyálluúúcú tááboóbe. 7 Áánemáa neebe dííbyeke:
—Díllójcámeítyé éhne ‘dityée wálloóne’ nééiyóné ‘Tsiroée’ némeííbáwúutu. Ahdújucóo dibye téébatu iíllójcámeíjyéne óómiñe tsaímiyéjuco ɨ́ɨ́teébe. 8 Áábekéhjáa wáájácuhíjcyámé iájtyúmɨ́ne néjcatsíhi:
—¿Aca tsá éhne áánu hállúvátuube ácuúcunúúbé pɨáábó táúmeíhíjcyatúne?
9 Áánélliihyéhjáa tsaate nééhií:
—Diibyéjuco.
Áánetúhjáa tsijtye nééhií:
—Diibyéjɨ́ɨ́vari. Tsíjpiíye. Árónáa ihdyu paabéjuco diíbye.
Árónáacáhjáa dííbyere páñetu nééhií:
—Muurá diibyéjuco oó.
10 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke.
—¿Aane múhdutú tsúúca ú ɨɨtéhi?
11 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Okée Jetsóó iúúniyi ííñuba ityátsájcóneri táhálluúúcú ityáábóne wallóó ‘Tsiroée’ némeííbáwúutu o íllójcámeítyeki. Ahdújucóo o péébe o íllójcámeíñe tsúúca ó ɨɨtéhi.
12 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—¿Aane kiá diíbye?

Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsá o wáájácutú kiá ícyooca dibye íjcyane.

Paritséómú dilló hállúvátúúbeke múhdutú dibye ɨ́ɨ́téjucóóne

13 Aabéhjáa tsaímiyéjuco ɨ́ɨ́téébeke tsajtyémé paritséómu éllevu. 14 Áijyúu
Jetsóó dííbyeke ímíjpyetétsó wáyeéévejcóójɨ. 15 Áánélliihyéhjáa tsiiñe
dillómé dííbyeke múhdutú dibye ɨ́ɨ́téjucóóne. Áánélliihyéhjáa neébe:
—Okée Jetsóó ííñuba iúúrúnúneri táhálluúúcú táábone o íllójcámeíñe
tsúúca ó ɨɨ́téhi.
16 Áánélliihyéhjáa paritséómudítyú tsaate nééhií:
—Áánélliihyéhaca tsá dibye Píívyéébedítyú tsáátune. Keená dibye
wáyeéévejcóójɨ́ ávyejúúlléne.
Áánetúhjáa tsijtye nééhií:
—Árónáa ímítyuube tsá méénúítyuró méénúráítyúronéhjɨ.
Ehdúhjáa paritséómú páhduváré Jetsóodítyú ɨ́jtsámeíhi. 17 Aaméhjáa
diibye hállúvátuubée ícyahíjcyaabe tsaímiyéjuco ɨ́ɨ́téébeke tsiiñe nééhií:
—¿Aanéhaca diibye eene uke ímíjpyetétsoobe muubá íjcyane ú
ɨjtsúcunúhi?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ihdyu ó ɨjtsúcunú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dibye íjcyane.
18-19 Aanéhjáa tsaate diityédítyú tsá cáhcújtsotú diibyéjuco hállúvátuubée
ícyahíjcyaabe dibye íjcyane. Áánemáhjáa cáánímútsikye ɨpɨ́úvámútsikye
néémeé:
—¿Ava diibyéjuco áánu éhneváa hállúvátúúbeke ámuhtsi metsɨ́ɨ́mávaabe
íñe múhdutú tsaímiyéjuco ɨ́ɨ́tene?
20 Áánélliihyéhjáa neemútsi:
—Éée, diibyéjuco. 21 Árónáa ihdyu tsá muhtsi mewáájácutú múha
dííbyeke ímíjpyetétsóne. Aane tsɨ́ɨ́menécojɨ́ɨ́ tuhúúlleéhi. Cáhawáá ihdyu
medílló ámúhakye dibye iúúbálle muhdú iímíjpyeténe.
22 Ehdúhjáa cáánímutsi néé diityéké diibyéjuco Jetsóó Críjto íjcyane
néémekéhjáa pihcyáávéjá pañétú iwáágóoíñé ditye pítyájcámeíñé
apííchori. 23 Áánélliihyéhjáa neemútsí dííbyekéré ditye idílloki.
24 Ehdúhjáa cáánímutsi néénéllii tsiiñe ɨpɨ́úváábeke néémeé:
—Píívyéébekéré tehdújtso, tsá idyé Jetsóoke. Muurá muha méwaajácú
ímítyuube dibye íjcyane.
25 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Árónáa tsáháturo o wáájácutú ímítyuube dibye íjcyane. Apááñéré ó
waajácú ɨ́mɨáánée hállúvátuube o ícyahíjcyáábeke oke dibye ímíjpyetétsóne.
26 Áánélliihyéhjáa tsiiñe nééme dííbyeke:
—¿Acáa muhdú uke ímíjpyetétsoóbe?
27 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muuráhjané tsúúca ámúhakye ó úúballéhi. ¿ɨ́veekí ámuha méimíllé
tsiiñe ámúhakye o úúballéné ámuha mecáhcújtsokíjɨ́ɨ́vari? ¿Mityá ámuha
méimíllé dííbyeke meúraavyéne?
28 Ehdúhjáa dibye néénéllii ílluréjuco ditye dííbyeke iúhbáne nééneé:
—Wa ihdyu uure dííbyeke duráávyej. Muurá ihdyu muha Moitséeúvú
uwáábóré méúraavyéhi. 29 Muurá muha méwaajácú dííbyeúvumáa

Píívyéébe íhjyúvahíjcyáne. Áánetu eene u néébeke tsá muha mewáájácutú kiátúhjáa tsáábe muubá íjcyane.
30 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨvane tsá ámuha mewáájácúityú kiátúhjáa tsáábe oke ímíjpyetétsóóbeke? 31 Muurá ímityúmé Píívyéébeke pɨáábó táúmeíyóné tsá dibye lléébóítyuróne. Áánetu ihdyu ɨ́mɨááné dííbyeéjté íjcyame dibye ímillédú ícyahíjcyámej tééveri tehdɨ́ɨvanéhjɨ́ méénuúbe. 32 Tsá muurá múijyú mehdu nééme hállúvátúméhjɨke ímíjpyetétsóné mewáájácutúne. 33 Aane muurá diibye okée ímíjpyetétsoobe Píívyéébedítyú itsáátuca tsá tehdɨ́ɨvanéhjɨ́ méénúítyuróne.
34 Ehdúhjáa dibye néénéllii nééme dííbyeke:
¿Aca muhdú eene ɨ́daatsónée ímítyuube u píívyeebe ú imíllé múúhakye u úwaabóne?
Ehdúhjáa néémere dííbyeméikye ijchívyetsó pihcyáávéjá pañétu.

Píívyéébeke ímí cáhcújtsotúmé ijcyá hállúvatúmé íjcyadu

35 Aanée tsúúca Jetsóó waajácúhi. Áábekée tsáijyu iájtyúmɨ́ɨbe neébe:
—¿Aca ɨ́mɨááné ú cáhcujtsó Píívyéébé Hájchikye?
36 Áánélliihyée neébe:
—Ávyéjuúbej, oke duubállé caabyé dibye íjcyane o cáhcújtso dííbyeke.
37 Áánélliihyée neébe:
—Diibyéjuco muurá íñe úúma o íhjyuváne. Aane tsúúca oke u ájtyumɨ́hi.
38 Áánélliihyée dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne neébe:
—Ávyéjuúbej, uke ɨ́mɨááné ó cáhcujtsóhi.
39 Ááné boonée Jetsóó nééhií:
—Muuráhjáa ííñujɨ́vú o tsáá muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné diityéké o wáájácutsóvaábe. Ópée o tsáá ɨ́mɨáájú wáájácutúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu néémeke o wáájácútsoki. Áhdurée o tsáá panéváré iwáájacúné ɨ́tsúcunúhíjcyámeke o néé ɨ́mɨá uwááboju ditye wáájácutúne.
40 Áánélliihyée paritséómú tétsihyi íjcyame nééhií:
—¿Áca muha tehdu hállúvatúmé íjcyadu?
41 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Árónáa ámuha diityédú menééca tsá ɨɨná ámúhá hallúrí íjcyáítyuróne. Áánetu ámuha páneere mewáájacúné menémeíhíjcyánéllii ámúhá hallúrí ijcyáné ímityúne.

10

Obééjámú mɨ́jcotu íjcyáné uwáá́boju

1 Muurá naní múnaa obééjámú mɨ́jcó pañévú llééhówatu úcáávetúmé ihdícyátsihdyúré úcaavéhi. 2-3 Áánetu ihdyu diityé tehméébé úcaavé lleehówatu tééwá tehméébé pááyúcúcoóca. Aabe diityéké pɨ́úvácooca íjkyéétu waajácúme. Aaméjuco témɨjcó pañétú áachívú dííbye déjutu íjchivyécunúne. 4 Aabe kiávú diityéké tsúúlléhullévú úraavyémé dííbyeke iwáájácúnema. 5 Áánetu tsíjtyere diityéké pɨ́úváhajchíí tsá ditye péétune. Íllure wááme ditye pɨ́úvárónáa diityéké iwáájácútúnélliíhye.

6 Ehdúu Jetsóó diityéké nééne tsá ditye wáájácutú ɨɨná iñééiyóné
obééjámú mɨjcótú dibye íhjyuváne.

Jetsóó obééjámú tehméébédu

7 Aanée ditye lléébótúnéllii tsiiñe neebe íboohówájɨ́jtori:
—Oo muurá ɨ́mɨááné teene obééjámú mɨ́jcó lleehówádu. 8 Aabéikyée
o tsáátúné ɨhde naní múnaádú nééme úwáábohíjcyá tsɨ́jɨjtóríye. Árómé
uwáábóo tsá mɨ́amúnaa obééjámúdú nééme cáhcútsohíjcyatúne. 9 Aane
ɨ́mɨááné llééhowádú o néébeke cáhcujtsómé tajtyééveri pájtyetéhi. Aame
ɨ́ɨ́né imíjyaú ijcyá éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyame íjcyadu.
10 Muurá naní múnáajpi íllure ɨ́cúbahrá obééjámuke. Áánetúu tsá o
tsáátu tehdu mɨ́amúnáake o méénuki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétso
ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ ditye iújcuki. 11 Aabe ɨ́mɨááné páñétúejpi
oo oke cáhcujtsómé obééjámúdú nééme tehméébe. Muurá obééjámú
tehméébé diityé wájyuri ɨ́cúbáhrámeíhi. 12 Áánetu áhdólliihyéré diityéké
téhmehíjcyaabe tsá ímí téhmetúne. Muurá oohííbyé dɨ́ɨvaabe diityéké
idyóó tsáábedítyú dibye wááné boone tsáápiikye dibye tábejcárónetu
wáchájaavémé íllurájuco mújtane pahúllevávu. 13 Ehdu muurá diityéjtane
waabe ditye áhdónélliihyéré téhméroóbe. Aabe tsá diityédí íjyácunútú
ihñéjté ditye íjcyátúnélliíhye.
14 Áánetu ihdyu páñétúejpi diityé tehméébé íjcyadu tahñéjté tehméébé
o íjcyámema muha méwaajácújcatsíhi. 15 Ahdu téhdure Llihíyoma
muhtsi méwaajácújcatsíhi. Aabe tahñéjte wájyuri ó ɨ́cúbáhráméií ditye
iwágóóóvétuki. 16 Téhdure ijcyámé tsijtye jodíómú íjcyáturómé tahñéjté
íjcyaímye. Áámeke ó pihjyúcuú pámeere oke cáhcujtsómé tsamééréjuco
íjcyámé tehméébé o íjcyaki.
17 Muurá Llihíyó oke wajyú diityé wájyuri o dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe o
bóhɨ́ɨ́íbyeke. 18 Tsá muurá múha oke dsɨ́jɨ́vétsóítyuróne. Muurá ihdyu
o ímíllénélliihyéré o ɨ́hvéjtsámeííbyé ó dsɨ́jɨ́veéhi. Ároobe tsiiñe ó bóhɨ́ɨ́hi.
Ehdu táúmɨwa Llihíyóo néhdújuco.
19 Ehdúu Jetsóó nééetu páhduváré ɨ́jtsámeímyé dííbyedítyu. 20 Tsaatée
nééhií:
—Muurá áábyé pañe naavéné íjcyáábé ɨ́jtsaméí mújtáábeke ¿ɨ́veekí
ámuha mécáhcútsohíjcyá állíuuháñé dibye íhjyuváne?
21 Árónáacáa tsijtye nééhií:
—Tsáháubá ehdu naavéné ípañe íjcyaabe íhjyúváítyuróne. Pane ¿aca
naavéné ípañe íjcyame hállúvátúmeke ímíjpyetétsóiyáhi?

Jodíómú Jetsóoke éhdɨɨvállénе

22 Áhdurée tsáijyu Jerotsaréeri muha úúníjyá pañe meíjcyánáa du-
urúvaja Píívyéébé wáábyuta íjcyaja iwáñehjɨ́nuhíjcyajcóójɨ́ wáñehjɨ́núme.
23 Áánáacáa Jetsóó patyéíñuhíjcyá tsátsii tééjá lleehówá úmɨwa 'Tsaromóo'
némeítsihyi. 24 Áábedívúu ɨmɨ́cáávéne nééme: ¿Aanéhaca íñe múhajchótá
múúhadívú tsá u wáájácútsámeíityúne? Bo ihdyu apáhajchíí ɨ́mɨááné
diibyéjuco Críjto u íjcyáhajchíí múúhakye duubállej.
25 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Tsúúca muurá ámúhakye ó nehíjcyará diibyéjuco o íjcyane. Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatúne. Téhdure muurá Llihíyo mémeri méénúráítyuróné o méénúneri ó bóhówátsómeíhíjcyará diibyéjuco o íjcyane. 26 Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatú táobééjámúdú nééme tahñéjté ámuha meíjcyátúnélliíhye. 27 Muurá ihdyu tahñéjté oke waajácú oke icyáhcújtsónélliíhye. Áámeke téhdure ó waajácúhi. Aame ímí tehdújuco oke uráávyehíjcyáne. 28 Áánéllii diityéké ó ájcuú múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu ditye iwágóóóvétuki. Áámeke tsá múha óhdityu dójtúcúityúne. 29 Muurá Llíhíyó okée diityédívú téhmétsoobe pámé ehnííñevu ɨ́htsútuúbe. Áábedítyú tsá múha diityéké dójtúcúityúne. 30 Muurá muhtsi Llihíyoma tsáápiiyéro.

31 Ehdúu Jetsóó néénéllii tsiiñe éhkebámé néwayúúné dííbyeke téúhjɨri ɨdsɨ́jɨvétsóroki. 32 Árónáacáa neebe diityéke:

—Áánerá Llihíyó oke pɨ́áábóneri ámúhama méénúráítyuróné o méénuhíjcyáábeke ¿ɨ́ɨné hallútú ámuha méimíllé oke medsɨ́jɨvetsóne?

33 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Tehdu tééné hallútú uke muha medsɨ́jɨvétsóíñejɨ́ɨvari. Muurá ihdyu ɨ́veekí mɨ́amúnáajpi u íjcyaabe Píívyéébedi u díllómeíñé hallútúré uke muha médsɨ́jɨvétsoóhi.

34 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Áánerá ámúhá taúhbaju íjcyáháámɨtu Píívyéébe nééhií: “Ámuha méijcyá ohdu.” 35 Aane muurá dííbyé uwáábó icyáhcujtsóné úráávyémeke ɨ́mɨáánéjuco dibye íwaajácúháámɨtu nééne dííbyedu ditye íjcyane. 36 Aanéjɨ́ɨ muhdú dííbyerée oke ííñujɨvú wálloobe tehdu oore dííbyé Hajchi o íjcyane o néénejɨ́ɨvari. Aane ¿ɨ́veekí ámuha méɨjtsúcunú ímityúné Píívyéébedítyú o íhjyuváne? 37 Ihdyu méénúráítyúronéhjɨ́ ámúhama o méénuhíjcyáné dííbyedítyú tsáátuca tehdújuco ɨ́mɨááné ámuha tsá oke mecáhcújtsóítyuróne. 38 Aane ihdyu okée dibye wálloone ámuha mecáhcújtsótúrónáa mécahcújtsó o méénuhíjcyanéhjɨ dííbyedítyú tsááne ámuha mewáájácu Llihíyoma muhtsi tsáápihdyúré meíjcyane.

39 Ehdúu Jetsóó néené hallútú idyé imíllerómé dííbyeke iékeevéne. Árónáacáa pállójcoobe diityéke.

40 Áábemáa tsiiñe muha mepéé Joodáá ehnéjcuvu tsojtsó múnáajpíi Jóááuvu tsótsohíjcyáhullévu. 41 Áijyúu mítyane mɨ́amúnaa dííbyedívú píhcyaavémé néjcatsíhi:

—Tsáháa muurá áánu méénuhíjcyádú Jóááuvu méénúráítyúronéhjɨ́ méénuhíjcyatúne. Árónáacáhjáa ihdyu ɨ́mɨáánéjuco díbyeúvú dííbyedítyú úúbállehíjcyáne. Ehdúu nééme Jetsóodítyu. 42 Áábekée mítyame tétsíi múnaa cáhcujtsóhi.

11

Ráátsaro dsɨ́jɨvéne

1 Áijyúhjáa ‘Ráátsaro’ némeííbyé Betáániárí íñáállemúpɨma Maaríaa, Máátaá, íjcyámúpɨma íjcyaabe cheméhi. 2 Diillée muurá Maaríá Ávyéjuube Jetsóój tuháácyú pácúúcújpácyori imúríjchóne paacyú íhñíwácori.

3 Aamúpɨ́hjáa wallóó tsaatéké Jetsóo éllevu dibye náhbévahíjcyaabe ɨ́hnáhó
chéménélliíhye.
4 Aamée úúballévánetu neébe:
—Árone dibye dsɨ́jɨvéné tsá ɨɨná íjcyatúne. Ihdyu Píívyéébe ɨ́htsútuube
íjcyaabe iávyéjújtsámeíkíyé ehdu dííbyeke pajtyéne. Áhdure dííbyé Hajchi o
íjcyaabe téénej tééveri o ávyéjújtsámeíki. Ehdúu neebe Jetsóo.
5 Mítyanée ɨvámeííbyé diityéké Máátaá, Maaríaa, Ráátsaroo, íjcyámeke.
6 Aabée Ráátsaro ɨ́hnáhó chémene ditye úúbállérónáa míjcyoojɨ́cúi ijcyá
tétsihyi. 7 Átsihdyúu botsíi neebe múúhakye:
—Métsu tsiiñe mepéé Jodéá iiñújɨvu.
8 Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:
—Uwáábóóbej, muuráhjáa éíjyure téhullé múnaa uke imíllerá
ɨ́dsɨ́jɨ́vetsóné néwayúúnevu iáámúneri. Áhullévú muhdú ú imíllé mepéénee.
9 Áánélliihyée neébe:
—Muurá cóójɨ ímí máájtyumɨ́hi. Áánéllii cóójɨ úllémeke tsá ɨɨná
pájtyetúne. 10 Áánetu pejco úlleme cábóhcámeíhi.
11 Átsihdyúu idyé múúhakye neébe:
—Muurá ihdyu ménahbéébé Ráátsaro íllure cuwáhi. Áróóbeke ó
ákyéjtsóteé téhullévú meúújetédu.
12 Áánélliihyée muha menéehií:
—Ávyéjuúbej, áánélliihyéhaca bóhɨ́ɨ́iibye ehdu idyé íllure cúwaábe.
13 Ehdúu muha menéé ɨ́mɨá cúwáré dibye nééne meɨ́jtsúcunúnema.
14 Árónáacáa botsíi ímíñeúvú neebe múúhakye:
—Muurá ihdyu ɨ́mɨááné tsúúca Ráátsaro dsɨ́jɨvéhi. 15 Árónáa íllure
ó ímíjyuuvé dibye dsɨ́jɨ́vénáa téhulle o íjcyátúneri éhnííñevu ámuha oke
mécáhcújtsoki. Ahdícyane cáhawáá metsu meúújetékij.
16 Ehdúu Jetsóó múúhakye nééénéllii Tomáá dííbyere ‘Jeméére’ némeííbyé
nééhií:
—Ané wa ihdyu metsu pámeere mepéé dííbyema téhullévú medsɨ́jɨ́veki.

Dsɨ́jɨ́vémeke Jetsóó bóhɨɨtsóne

17 Aanée Betáániávú muha meúújeténáa úúballémé Jetsóoke tsúúca 4
coojɨ́vájuco pájtyene Ráátsaróúvuke ditye cúúúnetu. 18 Teenée Betáánia
Jerotsaréetu míñéécú kiróómetrój pɨɨnévu. 19 Aanéhjáa mítyame péé
diityépɨ́ Máátámúpɨke iñáhbénuki. 20 Aanéhjáa diille Mááta tsúúca
tétsihyíjyuco muha meíjcyane iwáájácúne cáhdahɨ́ró Jetsóoke. Áánetúhjáa
Maaríá ááhɨvu coévähi. 21 Aallée Mááta néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsɨ́jɨ́véítyúroobe tsúúca dsɨ́jɨvéhi.
22 Árónáa ihdyu ó waajácú Píívyéébe uke pɨ́ááboíñe.
23 Áánélliihyée neebe díílleke:
—Díñahbe bóhɨɨ́hi.
24 Áánélliihyée neélle:
—Éée, ɨ́mɨááné ó waajácú dibye bóhɨɨíñé páneere tsíhdyuréjuco
ímíbáávyéijyu pámeere dsɨ́jɨvémé bóhɨ́ɨ́coóca.
25 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Muurá dsíjívémeke ó bóhiitsóhi. Áánéllii pámeere oke cáhcujtsómé dsíjíverómé bóhiíhi. 26 Aame tsá wágóóóvéityúne. ¿A ú cáhcujtsó uke o nééneé?

27 Áánélliihyée neélle:

—Éée Ávyéjuúbej, ó cáhcujtsó diibyéjuco éhneváa íñe ííñujívú tsááiibye Críjto Píívyéébé Hajchi u íjcyane.

Ráátsaróúvuke Jetsóó kímoovéne

28 Ehdúu iñééne Mááta íñaalle Maaría éllevu ipyééne áábánéwu neetéhi:

—Muúllej, Uwááboobe éhtsíhyi íjcyaabe uke píuváhi.

29 Áánélliihyéhjáa íícúi peelle dííbyeke iúújetéki. 30 Téijyúu tsáhái muha meúújetétú técoomívu. Kémúélléhréikyée muuha Mááta múúhadívú úújetétsihyi. 31 Aanéhjáa Maaríá diityépike náhbenúmé ííténáa ijchívyeíñú peecútére. Aanéhjáa ijtsúcunúmé íñáhbeúvuke ikímóóvéne dille íjchívyeíñúne. Áánemáhjáa úraavyémé díílleke.

32 Aallée múúhadívú wájtsille Jetsóó lliiñévú imímóúúvéne néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsíjívéityúroobe tsúúca dsíjivéhi.

33 Ehdúu iñééne taálle. Téhdurée dííllema pééme tááhií. Aanée Jetsóoke kímóhcó pajtyéhi. 34 Aabée néé diityéke:

—¿Kiátúhjáa ámuha mécuuú dííbyeúvuke?

Áánélliihyée nééméé:

—Cáhawáá metsu meúújeté ténijkye.

35-36 Ehdúu ditye nétsiu Jetsóó táánéllii néjcatsímye:

—Mítyanée muurá wájyuube dííbyeúvuke.

37 Áánetúu tsaate nééhií:

—Áánerá hállúvátúméhjike íítétsohíjcyaabée ¿íveekí tsá múhdúubá méénutú dííbyeúvuke dibye idsíjívétuki?

Ráátsaróké Jetsóó bóhiitsóne

38 Aamée dííbyeúvú níjkyé hallúvú muha meúújeténáa tsiiñe Jetsóó kímoovéhi. Áijyúu teene níkyehéjú wátájcámeí mítyau nééwayúvu. 39 Aanée neebe diityéke:

—Cána eeu nééwayu méiinétsoj.

Árónáacáa dííbyeúvú naalle Mááta nééhií:

—Ávyéjuúbej, árónáacáubá tsúúca toocújúcoóbe. Muurá tsúúca 4 coojívájuco mee díbyeúvúu dsíjívétsihdyu.

40 Áánélliihyée neébe:

—Muuráhjané idyé uke o néé oke u cáhcújtsóhajchíí Píívyéébé ihtsútú u ájtyúmiíñe.

41 Ehdúu dibye nééénéllii awáá íínetsómé teeu nééwayu. Áánáacáa cáámevu icyárúúvéne Cáánima íhjyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácáániíj, uke ó téhdujtsó páneere uke o nééne oke u lléébohíjcyáné hallúvu. 42 Muurá ó waajácú oke u lléébohíjcyáne. Ehdu íñe uke o néé íjtye míamúnaa icyáhcújtso ímiáánée oke u wálloóne.

43 Ehdúu Cáánima iíhjyúvátsihdyu tsíjpánécoba neébe:

—¡Rátsa Ráátsaroj, díjchivye eene níkyéhéjú pañétu!

44 Ehdúu dibye nééenemáyé ijchívyéjúcoobe dityéhjáa bííjínúnéhjimáye. Áánélliihyée neebe diityéke:

—Métsiñu eene ɨ́bɨɨjɨ́nuháñe.

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Rc 22.1-2)

45 Ehdúu dibye méénune iájtyúmɨ́néllii Maaríama péémedítyú mítyame
cáhcujtsó dííbyeke. 46 Áánetúu cáhcújtsotúmé paritséómu éllevu ipyééne
úúbálletéhi. 47 Ááné lliiñétúhjáa píhcyaavémé pámeere llúúvájté
avyéjujtémá tsijtye páñétúejte ávyéjujte ipítyácójcatsí muhdú dííbyeke
imyéénuíñe. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—¿Aca muhdú íñe méméénuú dííbyeke? Muurá ɨ́mɨááné méénuhíjcyaabe
méénúráítyúronéhjɨ. 48 Muurá éhdure dííbyeke meɨ́hvéjtsóhajchíí
pámeere dííbyekéréjuco ávyejúúlleíñe. Áijyu muurá romáánómú méhdivu
icyáyobáávaténe íñe méduurúvaja iwácávyáhcóne méhdi ɨ́cúbáhráiyáhi.
Ehdúhjáa néjcatsímye.

49 Áijyúu tééné pijcyábari diityédítyú tsaapi piañétúejpi llúúvájté
avyéjuube íjcyaabe Caipáá néé diityéke:

—Ávyétá muutérá mɨ́a ámuha ɨ́ɨ́néubárá wáájácutúme. 50 Muurá ihdyu
tehdújuco tsáápiiye dsɨ́ɨ́véiyóné pámeere meóúúvéíyóné ɨhdétu.

51 Ehdúhjáa neebe Caipáá Píívyéébere ɨ́jtsámeíchóneri Jetsóó dsɨ́jɨ́veíñé
jodíómu wájyuri. Tsáháhjáa íhdityúré iújcune ehdu dibye néétune.
52 Árónáacáa tsá apáámye wájyuríyé dibye dsɨ́jɨ́vetúne. Téhdurée dsɨ́jɨ́veebe
pámeere múhdumé Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé ííñújɨri íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé
ipájtyetéki. 53 Aanée téijyu pítyácójcatsímyé muhdú dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe.

54 Áánélliihyée tsáhájuco dibye boohówáneúvú péhíjcyatú mɨ́amúnááj
pɨ́ɨ́ne. Áábemáa muha mepéé Jodéá iiñújɨtu Eeparaíivu ɨ́ɨ́néubárá
píívyétúné iiñújɨ́j pɨɨhɨ́rí íjcyácoomívu. Ácoomíyíi muha méícyahíjcyáhi.

55 Áijyúu lleevárijyuco pajtyété wañéhjɨ́ muháa ténevá pijcyábádú
mewáñehjɨ́vatéhijcyáne. Ááné ɨhdéjucóo hállúécoomíjɨ mú́naa péécunúné
Jerotsaréevu muhdú iícyahíjcyáné iímíbájchómeíki. 56 Aaméhjáa duurúvájá
pañe íjcyame Jetsóoke iájtyúmɨ́íyóneri íjcyame néjcatsíhi:

—¿Muhdú ámuha méɨjtsúcunúhi? ¿Aca íhya tsááiíbye, mityá tsáhaáj?

57 Áánáacáhjáa paritséómú llúúvájté avyéjujtémá pámeekéré néé di-
tye kiá Jetsóó íjcyane iwáájácúcooca ɨ́ɨ́cúi diityéké iúúbálle ditye dííbyeke
iékééveki.

12

Tsáápille pácúúcújpácyori Jetsóój tuháácyú tsójtsone
(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

1 Aanée téijyu íhyojtsɨ́tú tsájcoojɨ́turéjuco teene pajtyété wañéhjɨ́
lléévváíñáa Jetsóoma muha mepéé Betáániávu dibyée bóhɨ́ɨ́tsoobe
Ráátsaro íjcyácoomívu. 2 Áijyúu diitye Ráátsarómú mítyane majcho
meenú dííbyeke idyúúruváne. Áánevúu Mááta ájcune máchohíjcyamútsí
diibye Jetsóoma. 3 Áánáacáa ‘náádoó’ némeíñé pacúúcujpácyó mítyane
áhdótsámeíjpácyó itsíváne Maaríá múrijchó Jetsóój tuháácyu. Áánemáa
páácyulle íhñíwácoríyé dííbyeke. Aanée pájá pañéré imyéwu cuvááhií.
4-5 Ájpacyó hallútúu múúhadítyú tsaapi Jetsóodívúhacáa méénútsóiibye
Tsimóó hajchi Jóóda Ijcarióóté néé múúhakye:

—¿Aca ɨ́veekí éjpacyo tsá menáhjɨ́hénutú 300-jɨva tsáné pijcyábá wákimyéi áhdodúné tééne dsɨ́ɨ́dsɨri ɨ́dáátsojtéké mepɨ́ááboíyoki?

6 Árónáacáa tsá ɨ́mɨááné ɨ́dáátsojtéké ɨpɨ́ááboíyóneri iíjyácunúnéllii ehdu dibye néétune. Ihdyúhacáa múúhama dsɨ́ɨ́dsɨke ityéhmehíjcyánetu iñánihíjcyánélliihyéré imílléroobe téjpacyo náhjɨ́hénúmeíñe. 7 Áábekée Jetsóó nééhií:

—Óvi ihdyu oke téjpacyórí múríjcholle. Muurá ihdyu oke ditye cúúúcooca oke itsójtsóiyónéjuco dille méénune. 8 Tsá diitye ɨ́dáátsojte kiávú ámúhadítyú pééityúne. Áánetu tsá paíjyuváré ámúhama o íjcyáityúne.

Ráátsaróké ɨdsɨ́jɨ́vétsóiyóné ditye pítyácójcatsíñe

9 Aanéhjáa mítyame tsúúca waajácú Betáániárí dibye íjcyane. Áánélliihyée tsáácunúmé dííbye éllevu. Áhduréhjáa imíllémé Ráátsaróké iájtyumɨ́né dsɨ́jɨ́véébekée dibye bóhɨ́ɨ́tsóóbeke. 10-11 Téijyúhjáa llúúvájté avyéjujte néjcatsí téhdure Ráátsaróké ɨdsɨ́jɨ́vétsóiyóné ɨ́veekí dííbyeke Jetsóó bóhɨ́ɨ́tsónéllii mítyane mɨ́amúnaa dííbyekéréjuco icyáhcújtsóne úráávyéné hallútu.

Jerotsaréé coomívú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Rc 19.28-40)

12-13 Ááné tsiíjyúu Jerotsaréevu muha mepéénáa técoomíyí mítyame pahúllevá múnaa teenéhjáa pajtyété wañéhjɨvu péémeé. Aaméhjáa Jetsóó tsáane iwáájácúne wájyuhóónema dííbyeke cáhdahɨ́rómé íllu wáñécohíjcyáhi:

—¡Ñóóooj, maímijyu áánu ijraéémú Piivyéébe mémeri tsááneéj! Ehdúhjáa nehíjcyámé iwáñéjcónema.

14 Áijyúu bóhdɨɨbe íayáne ɨ́ɨ́jú hallúrí tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébere íwaajácúháámɨtu íllu néhdújuco:

15 Ámuúha Tsióó cóómi múnaaj, méíllityédíñe. Ámuha éllevu ámúhá avyéjuube tsáá íayáne ɨ́ɨ́jú hájchí hallúri.

16 Ehdúu dííbyedítyú némeíñé tujkénú tsá muha mewáájácutú ɨɨná tene nééiyóne. Árónáacáa bóónétu cáámevu dibye iávyéjuuté péénetu muha méɨ́tsaavé teenéhacáa nééiyóné ehdu dííbyedítyú tene néhijcyáne.

17 Aanée tétsihyi íjcyame úúbállehíjcyá muhdúhjáa Ráátsaro dsɨ́jɨ́véébeke dibye bóhɨɨtsóne. 18 Aanée teene méénúráítyuróné dibye méénune iwáájácúnéllii mítyame cáhdahɨ́ró dííbyeke. 19 Ááméké ɨɨ́ɨ́téne paritséómú néjcatsíhi:

—Ehdɨ́ɨ́vane, ámuúhaj. Muurá mítyane mɨ́amúnaa dííbyekéréjuco úraavyéne. Aane tsá mepíívyetétú muhdú meméénune.

Gríéégomu imíllé Jetsóoke iájtyumɨ́ne

20 Áijyúu Jerotsaréeri pajtyété wañéhjɨri muha meíjcyámé pañe ijcyámé gríéégomu. 21 Aamée Gariréá iiñújɨri Betsáida íjcyácóómi múnáajpi Perípe éllevu itsáane nééhií:

—Muúbej, muha méimíllé Jetsóoke maájtyumɨ́ne.

22 Aanée Perípé Aderéeke úúballéné tsamútsíjyuco úúballéné Jetsóoke. 23 Áánélliihyée neebe diityétsikye:

—Tsúúca muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe o ávyéjuutéíñe
éévé úújetéhi. 24 Muurá ɨ́miááné ámúhakye o néé tríígó neeváú
mebájtsou dsɨ́jɨ́veúdú iíjcyátsihdyu ííñeu mítyanéjuco llííyaaténe. Ahdu
ó dsɨ́jɨ́veé mítyame Píívyéébé avyéjúejte iíjcyaki. 25 Muurá muhdú ɨ́jɨɨri
iícyahíjcyajɨ́jtóré ímillémé wágóóóveéhi. Ááanetu ímityúné imyéénuhíjcyáné
ɨ́hvejtsómé újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ. 26 Ahdícyane tsaate
tahñéjté iíjcyane iímílléhajchíí óvíi ookéréjuco úraavyéne. Muurá oke
ɨ́ɨ́cúvehíjcyámeke Llihíyó ávyéjújtsoóhi.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé Jetsóó úúballéne

27 Ehdúu iñétsihdyu neébe:

—Muhdú íhya múhduúvúrá ícyooca táɨ́ɨ́buwa. ¿Aane muhdú íñe teéne?
Óubá Llihíyoke ó táúmeíiyá ɨɨná oke pájtyénetu dibye oke ipájtyetétsoki.
Tsáhaá. Muuráhjáa ímichi téénéllii oke wálloóbe. 28 Átsihdyúu neébe:

—Ayúju Llihíyoj, óvíi ihdyu ú bóhówájtsómeíhi. Ááanélliihyée níjkyéjɨtu
Píívyéébe nééhií:

—Tsúúca muurá ó bóhówájtsómeíhi. Árónáa éhníínevu tsiiñe ó
bóhówájtsóméiíhi.

29 Aanée tétsihyi íjcyame illéébóne nééhií:

—Chijchi ihjyúváhi.

Ááanetúu tsijtye nééhií:

—Níjkyéjɨ múnáajpi dííbyema ihjyúváhi.

30 Ááanélliihyée neebe diityéke:

—Ááanerá ihdyu ámúhakye iñéérone ookéré neébe. 31 Aane tsúúca
mɨ́amúnaa ímityúmé iíjcyanévú néétsámeííñe éévé úújetéhi. Téhdure
ííñújɨ́ avyéjuube Naavéné tsúúca táhjátsáméiíhi. 32 Muurá oke cáámetu
wátyétyéhcuímyé pámeere óóma iíjcyaki.

33 Ehdúu bóhówájtsoobe Jetsóó muhdú ditye dííbyeke dsɨ́jɨ́vétsoíñe.
34 Ááanélliihyée nééme dííbyeke:

—Ááanerá muha mélléébohíjcyá Píívyéébé waajácúháámɨtu ditye
éévehíjcyáné mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye Críjto muhdú íjcyáityúne. Ááanáa
muhdú u néé u dsɨ́jɨ́veíñé Mɨ́amúnáájpidívúu u ípívyééveébe. ¿Mityá
tsíjpiiyéí diíbyej?

35 Ááanélliihyée neébe:

—Muurá ihdyu peetédú o néébe wahájchotáwuúré ámúhama ó íjcyaáhi.
Ááanéllii ɨ́mɨááméréjuco meíjcyá ámúhama o íjcyánej tééveri péjcodu nééne
ímityúné ámúhakye idyómájcótuki, ámuha éhne múúne cúúvétsihyi íjcyame
wáájácúmeítyúmé íjcyadu meíjcyátuki. 36 Ahdícyane peetédú o néébedi ɨ́mɨá
uwááboju íjcyane mécahcújtsó téénerеjuco ámúhadítyú ibóhówaúcunúki.
Ehdúu Jetsóó diityéké iñétsihdyu péébe tsáhájuco tsiiñe diityédívú
bóhówáávetúne.

Jetsóoke jodíómudítyú tsaate cáhcújtsotúne

37 Mítyáméj pɨɨnévú méénúráítyúronéhjɨ́ dibye méénuhíjcyárónáa
tsaate tsá dííbyeke cáhcútsohíjcyatúne. 38 Ehdúhjáa ditye cáhcújtsóityúné
Píívyéébe nééne dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá cáátunúné nééhií:

Píívyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwáábori ɨ́ɨcuvémej? Muurá tsúúca ú úújetsójúcoorá diityéké dɨ́ɨhtsútuvu.

39 Muuráhjáa ɨ́mɨááné tsá ditye cáhcútsohíjcyatú dííbyeke. Íllúhjáa idyé tsiiñe caatúnuube Itsaía:

40 Píívyéébere ihdyu diityéké pívyétejtsó hállúvatúmé íjcyadu nééme ɨ́ɨbuúúné wáájácúmeítyúmé iájtyumɨ́júcooróné illéébójúcooróné ‘ehdúhaáca’ iñéétuki, aame diibyéjúcooro diityéké ímítyúnetu ímíjpyetétsóíyóóbedi ɨ́ɨ́cúvétuki.

41 Ehdúhjáa neebe Jetsóodítyú Itsaía Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi tsúúcajátújuco dííbyé ɨhtsútú iátyúmɨhíjcyánélliíhye.

42 Áróné pañée mítyame cáhcujtsó tamúnaa jodíómú Jetsóoke ávyéjujte íjcyáróméhjɨmájuco. Aamée dííbyeke icyáhcújtsoróné tsá pámehdívúré bóhówáávétsotú paritséómú diityéké pihcyáávéjá pañétú wáágóóíyóné apííchori. 43 Imíllerómée ímí Píívyéébema iíjcyane. Árónáacáa éhníííñevu imíllémé mɨ́amúnáamáyé ímí iíjcyane.

Jetsóó uwáábó lléébotúmé díllómeí ímítyúmedi

44 Áijyúu Jetsóó kéévánécoba nééhií:

—Muurá oke cáhcujtsómé tsúúca cáhcujtsó Llihíyoke okée wállóóbeke. 45 Áhdure oke ájtyumɨ́mé tsúúca ájtyumɨ́ dííbyeke. 46 Muuráhjáa peetédú nééne ɨ́mɨá uwáábójuma o tsáá ííñujɨ́vú teene cáhcujtsómé éhne múu cúúvétsii íjcyadu ímítyúné pañe iíjcyájúcóótuki. 47 Aane íñe o úwaabóné illéébójúcooróné cáhcújtsótúmeke tsá o nééítyuró ímityúmé ditye íjcyane. Tsáháa o tsáátu mɨ́amúnáadi o ɨ́cúbáhraki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétsoki. 48 Árónáa ihdyu muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchómeícyooca íñe o úwáábohíjcyáné iéhdɨ́ɨválléne cáhcújtsotúmé tééné déjúcotu nééetsáméiíhi. 49 Aane íñe ámúhakye o néhíjcyanéhjɨ́ tsá táɨ́jtsaméityúré o újcune o néhíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó okée wálloobe oke néhdújuco ámúhakye o úwáábohíjcyáne. 50 Aane ɨ́mɨááné dííbyé uwááboju lléébome újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Ehdu ámúhakye ó nehíjcyá Llihíyó oke néhdújuco. Ehdúu neebe Jetsóo.

13

Ímamyémúj tuhááñé Jetsóó níjtyune

1 Aanée teene pajtyété wañéhjɨ́ lleevárijyuco íjcyánáa tsúúca waajácuube mɨ́amúnáama ííñújɨri iícyahíjcyátsihdyu Cáání éllevu ióómiíñe. Aabée mítyane múúhakye iwájyune úújétsohíjcyá múúhadítyú ipyétsihvújuco.

2 Áánáacáhjáa tsúúca Tsimóó hajchi Jóóda Ijcaríóóté ɨ́ɨbúwá pañévú Naavéné úcaavé dibye dííbyedívú méénútsóíñé ɨ́jtsaméima. 3 Aabée Jetsóó waajácú Cáání Píívyéébe éllevu tsiiñe ióómiíñe. Téhdurée waajácuube dííbyeke dibye pícyoone páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki. 4 Aabée majchórí muha meíjcyánáa hállúeja íwajyámú ityácórɨ́ɨvéne ípáácyuméibávú ɨ́jpɨ́ɨnétú chíaavéhi. 5 Áánemáa llíyíhlló pañévú nújpacyo ipícyójpácyori múúháj tuhááñé iñíjtyúne páácyuube eenée íjpɨ́ɨnétú ichíáávéhbari.

6 Aanée Tsimóo Péédoróké dibye níjtyúíyónáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdú ɨ́ɨvane oke ú níjtyuú tájtyúhaacyu cáábyekérá uke o níjtyúíyóóbeke?

7 Áánélliihyée neébe:

—Tehdújuco. Árónáa tsá u wáájácutú ɨ́veekí ehdu o méénune. Aane ihdyu cáhawáá óvíi ú waajácúhi.

8 Áánélliihyée neebe Péédoro:

—Árónáa tsá oke u níjtyúítyuróne. Muurá ihdyu uke ó níjtyúiyáhi.

Árónáacáa neebe dííbyeke:

—Muurá uke o níjtyútuca tsá u íjcyáítyuró táavyéjúejpi.

9 Áánélliihyée idyé neebe Péédoro:

—Ávyéjuúbej, aanéjɨ́ɨva tsá apááñéré tájtyúhaacyu u níjtyúityúne. Téhdure oke nijtyu táhníwáuma táhójtsɨcu.

10 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Muurá iávúhcútsihdyu íjchivyémé íjtyúhaacyúréjuco níjtyámeíñé íjpi ííñuvájúcóótúnélliíhye. Ahdu muurá ícyooca ímíhyero ámuúha. Árónáa tsá pámeére.

11 Ehdúu neebe múúhadítyúhacáa tsaapi dííbyedívú méénútsoíñé iwáájácúnema.

12 Ehdúu múúháj tuhááñé iñíjtyúne tsiiñe íwajyámuvu iúcáávéne ácúúveebe múúháj pɨɨnévú ípyée iácuúcunúhíjycyátsihvu. Áánemáa neebe múúhakye:

—¿A ámuha méwaajácú ɨ́veekí ehdu ámúhakye o méénune? 13 Muurá ámuha oke médíllohíjcyá Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyane. Aane diibyéjuco o íjcyáábeke ihdyu tehdújuco ámuha oke medíllohíjcyáne. 14 Muurá ɨ́mɨááné Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyároobe ámúháj tuhááñé ó nijtyúhi. Aane ihdyu óvíi tehdu ámuha ménítyúcatsíhijcyáhi. 15 Muurá ehdu ó meenú tehdu ámuha paméváké maávyejúúlleki. 16 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé tsáné avyéjúúbé úníu múnáajpi tsá diibye íavyéjúúbé ehníííñevu íjcyatúne. Áhdure tsaate tsáápiikye tsiéllevu wálloobe tsá diityé ehníííñevu íjcyatúne. 17 Ehdu ámúhakye o néhijcyáné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí muurá ɨ́ɨ́né imíjyaú ámuha meíjcyaáhi.

18 Árónáa tsá pámeere tehdu ámuha meíjcyáityúne. Muurá ó waajácú caatyé ɨ́mɨááné tahñéjté íjcyane. Árónáa ihdyu tehdújuco tene pájtyeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íwaajácúháámɨtu íllu néhdújuco: "Dííbyema muhtsi memáchohíjcyároobe óhdivu méénútsoóhi." 19 Ehdu oke tene pájtyeíñé ɨ́hdétújuco ámúhakye o úúballéné néhi tene pájtyéijyu ámuha oke mecáhcújtso ɨ́mɨááné diibyéjuco o íjcyane. 20 Aane ɨ́mɨááné o néé íñe ámúhakye o wállóómeke ímí iwáátsúcúpéjtsómedi ɨ́ɨ́cuvémé idyé muurá ookéjuco ɨ́ɨ́cuvéne, áhdure Llihíyó okée wállóóbekéjuco ditye ɨ́ɨ́cuvéne.

Jetsóó úúballé dííbyedívú Jóóda méénútsoíñe
(Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Rc 22.21-23)

21 Ehdúu Jetsóó múúhakye iñétsihdyu múhduúvúrá illíñémuúcunúmeíñe tsiiñe nééhií:

—Muurá ɨ́mɨááné ámúhadítyú tsaapi óhdivu méénútsoóhi.

22 Aanée tsá muha mewáájácutú cáábyedítyú dibye nééneé. Áánélliihyée muha íllure méɨ́ɨ́téjcatsíhi. 23 Téijyúu muha memájchónáa mítyane dibye oke ɨ́vámeííbyé dííbyé úníuri ó ácuúcunúhi. 24 Áábekée oke Tsimóo Péédoro

néé o díllo dííbyeke ímichi cáábyedítyú ehdu dibye nééneé. 25 Ahdújucóo
dííbyeke áábánéwu o nééneé:
—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé ímichi úhdivu méénútsoóhi?
26 Áánélliihyée neébe:
—Pááaho o éénıyohóvú o ájcuúbe.
Ehdúu néébere iéénıyohóvú ajcú Tsimóó hajchi Jóóda Ijcarióóteke.
27 Áijyúu tsúúca dííbyé pañévú Naavéné úcaavéné iwáájácúne Jetsóó néé
dííbyeke:
—Wa bo ɨ́ɨcúi ɨɨná u méénuíñé meénuj.
28 Ehdúu dibye nééne tsá muha dííbyema majchórí meíjcyámedítyú
tsáápíubáré wáájácutú ɨ́veekí ehdu dibye dííbyeke nééneé. 29 Tsaatée
ɨjtsúcunú dsɨ́ɨdsɨ́ tehméébé dibye íjcyánéllii ehdu dibye nééne wañéhjɨ́
wáábyuta tsíeméné dibye iáhdoki. Áhdurée ɨjtsúcunúmé ɨ́dáátsojtéké dibye
dsɨ́ɨdsɨtu ájcúiyóné ehdu dibye nééneé.
30 Aanée diibye Jóóda Jetsóó pááahóvú ájcune imájchóne múúhadítyú
péjucóó tépejco.

Jetsóó taúhbaju

31 Áábe déjuvúu Jetsóó nééhií:
—Ícyooca ihdyu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe ó ávyéjúúteé Píívyéébé
avyéjú iwáájácúmeíki. 32 Aane lléváhréjuco muhtsi maávyéjútsójcatsíiñe
Píívyéébema. 33 Muurá ámúhakye o pícyoíñúmé oke ámuha menéhcorómé
tsá maájtyúmɨ́ɨtyú áátsɨɨméjuco ámuha meíjcyaróme. Aane ámúhá
avyéjujtékée o néhdu tsá ámuha ícyooca mepééityú o péhullévu. 34 Ahdícyane
ámúhakye ó táuhbá muhdú ámúhakye o wájyudu ámuha mewájyújcatsíki.
35 Muurá ɨ́mɨááné ámuha mewájyúcatsíhajchíí téénetu pámeere mɨ́amúnaa
waajácuú ɨ́mɨááné tahñéjté ámuha meíjcyane.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíiñe
(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Rc 22.31-34)

36 Ehdúu Jetsóó nééénéllii Tsimóo Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿aca kiávú ú peéhi?
Áánélliihyée neébe:
—Ícyooca tsáhái óóma u pééityúne. Árónáa bóónétúi oke ú úráávyeéhi.
37 Áánélliihyée Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿Aca ɨ́veekí tsá ícyooca úúma o pééityúne? Muurá téhdure ó
dsɨ́jɨ́véiyá diwájyuri.
38 Áánélliihyée neébe:
—¿Aca ɨ́mɨááné u néé tawájyuri u dsɨ́jɨ́véiyóne? Muurá ɨ́mɨáánetúré uke o
néé ípyejco cáracái májtsívátúnáa oke u úráávyeróóné u tóónuíñé 3-ijyúva.

14

Jetsóoj téévеríyé Méécáánidívú meúújeténe

1 Aane ihdyu ɨ́ɨnerí maáábímyeídíñe. Llihíyoma múhtsidívú
mécátsɨpááve. 2 Muurá dibye íjcyáhulle ijcyáné meíjcyáíyotsɨ́hjɨ. Muurá
tene íjcyátuca idyé ó nééiyá tene íjcyatúne. Árónáa ijcyáne. Áánélli o
péé téhullévú ámúhá ɨhde o ímíbájchoki. 3 Aane o ímíbáávyetsódú ámuha

tahñéjteke ó ujcúvaá tsatsíhyí meíjcyaki. 4 Muurá ámuha méwaajácú kiávú
o pééiñe. Áhdure ámuha méwaajácú muhdú téhullévú ámuha meúújetéiñe.
5 Ehdúu múúhakye Jetsóó néénéllii Tomáá nééhií:
—Ávyéjuúbej, tsá muha mewáájácutú kiávú u pééiñe. Téhdure tsá muha
mewáájácutú muhdú téhullévú meúújetéiñe.
6 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Oo muurá téhullévú úújeténe júúvádú o néébedi ɨ́mɨá uwááboju
íjcyane cáhcujtsómé ujcú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ. Aame tajtyéévеri
úújeté Llihíyodívu. 7 Muurá ámuha oke mewáájácúhajchíí tsúúca téhdure
méwaajácú Llihíyoke. Tsúúca muurá ámuha máájtyumɨ́ dííbyeke.
8 Áánélliihyée Perípé nééhií:
—Ávyéjuúbej, cána múúhakye dájtyumɨ́tsó Díícyáánidívú muha tééneri
meíjyácunújúcóótuki.
9 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—¿Aca muhdú íhyajchótá ámúhama o íjcyáábeke tsá oke u
wáájacúpityúne? Muurá oke ájtyumɨ́mé tsúúca ájtyumɨ́ Llihíyoke. Aanéjɨ́ɨ́
¿muhdú Llihíyodívú ámúhakye o ájtyúmɨ́tsóiyóné oke u nééhií? 10 ¿Aca
tsá u cáhcújtsotú dííbyema tsáápihdyúré muhtsi meíjcyane? Muurá
dííbyere tajtyéévеri ámúhakye úwáábohíjcyáhi. Tsá ɨɨná óhdityúré o újcune
o méénuhíjcyatúne. 11 Aane ihdyu mécahcújtsó tsáápihdyúré muhtsi
Llihíyoma meíjcyane. Pane eene méénúráityúronéhjɨ́ ámuha meɨ́ɨ́ténáa o
méénuhíjcyánéúbatu bo oke mécahcújtsoj. 12 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye
o néé oke ímí cáhcujtsómé téhdure o méénuhíjcyádú méénúráityúronéhjɨ́
méénuíñe. Muurá Llihíyodívú o úújetéébé téhullétú diityéké o pɨ́aabómé
éhnííñevu íjcyanéhjɨ́ méénuúhi. 13 Aane panéváré ámuha dííbyeke
tamyémeri metáúmeímyeke ó pɨ́ááboó téénеri dííbyé ɨhtsútú o bóhówájtsoki.
14 Ahdícyane panéváré pɨáábó tamyémeri ámuha metáúmeíñetu ámúhakye
ó pɨ́ááboóhi.

Jetsóó néé Píívyéébé Apííchó iwállooíñe

15 Aane óvíi ɨ́mɨááné ámuha oke mewájyúhajchíí mélleebó muhdú ámuha
meíjcyaíñé ámúhakye o néhijcyáne. 16 Muurá Llihíyoke ó táúméií dibye
ámuha éllevu iwállo Íapííchó ámúhakye tene ɨpɨ́ááboíjcya panévatúré
ímí ámuha meíjcyaki. Aane tsá ámúhadítyú kiá íjcyáityúne. 17 Muurá
teene ɨ́mɨájɨjtóvú meke waajácutsóhi. Aane tsá úcáávéityú ɨ́jɨ́ene
úráávyehíjcyámé pañévú teene ditye wáájácútúnélliíhye. Ááneturu ihdyu
ámuha tsúúca méwaajácú ámúhama tene íjcyánélliíhye. Aane ámúhá pañévú
úcááveéhi.
18 Ahdícyane tsá ámúhakye o ɨ́hvéjtsóityúne. Muurá tsiiñe ámúha
éllevu ó tsaáhi. 19 Aabe lléváhréjuco ɨ́jɨɨtu o péébeke tsáhájuco múha
oke ájtyúmɨ́ityúne. Árónáa ihdyu ámuha oke máájtyúmɨɨ́ o bóhɨhdu
ámuha mebóhɨ́ɨ́íñélliíhye. 20 Aane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú
muhdú Llihíyoma muhtsi meíjcyane, téhdure muhdú ámúhama tsame
meíjcyane. 21 Aane ihdyu óvíi oke wájyume lleebó muhdú diityéké
o néhijcyáne. Ááneri úújétsoímyé ɨ́mɨááné oke iwájyune. Ááméedívú o
wáájácútsámeímyeke muhtsi Llihíyoma méwájyuúhi.
22 Ehdúu Jetsóó néénéllii tsijpi Jóóda Ijcarióóté íjcyátuube néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca ɨ́veekí múúhadívúré ú waajácútsáméií tsíjtyedívú wáájácútsámeítyuúbe?

23 Áánélliihyée neébe:

—Muurá oke wájyume o nééne lléébómedívúré ó waajácútsáméiíhi. Áámeke Llihíyó iwájyúne diityé pañévú Íapííchó pícyoó téénej tééveri ímí tsaméhjɨ́ diityémá muha menáhbévájcatsíki. 24 Muurá o nééne lléébotúmé tsá oke wájyutúne. Ehdu íñe ámúhakye o néhijcyáné tsá táɨ́jtsaméí íjcyatúne. Muurá ihdyu okée wálloobe Llihíyóré ehdu ámúhakye nehíjcyáhi.

25 Aane íñe ámúhakye ó nehíjcyá ámúhama o íjcyáné hajchóta. 26 Árónáa bóónétu Llihíyó Íapííchó ámúha éllevu wálloonéréjuco ámúhakye pɨ́ááboíñé panévatúre. Aane ámúhakye túkévéjtsoó muhdú ámuha meíjcyaíñé ámúhakye o úwááboíjcyánetu. Téhdure tsíñehjɨ́vú ámúhakye waajácútsoíñe.

27 Aane ámúhakye o pícyoíñúmé tadyéjuvu ehdícyáróné pañe ímíñeúvú méíjcyaco ɨ́ɨ́nerí ɨ́jtsámeítyúme. Árónáa tsá ámúhakye o néétu mɨ́amúnaa ímíjyútsócatsíhijcyádú nééné ɨ́jtsaméima ámúhakye o pícyoíñuíñe. 28 Aane muurá ámúhakye ó nehíjcyá lléváhréjuco ámúhadítyú o péébe idyé tsiiñe ámúha éllevu o tsááiñe. Aane ɨ́mɨááné ámuha oke mewájyúhajchíí méímíjyúúveé Llihíyó táehníííñevu ɨ́htsútuube íjcyáábe éllevu o pééneri. 29 Aane ámúhakye ó úúballé ɨ́hdéjuco néhi tehdu tene pájtyéijyu ámuha mecáhcújtso ɨ́mɨááné o néhijcyáne.

30 Aane íñe nihñéréjuco ámúhama o íhjyuváne. Tsúúca muurá ííñújɨ́ avyéjuube átéréejpíyé íjcyároobe tawáábyú tsáábe pɨ́ííhɨ́jucóóhií. 31 Áábedívú ihdyu ó ɨ́hvéjtsáméií Llihíyó ímillédújuco pámeere mɨ́amúnaa iwáájácu ɨ́mɨááné dííbyeke o wájyúnéllii dibye oke néhdújuco o íjcyaíñe.

Ahdícyane ílluréjuco metsu mepéékií. Ehdúu neebe múúhakye Jetsóo.

15

Jetsóó néé óóvahédú iñééneé

1 Aabée tsiiñe múúhakye úwááboobe nééhií:

—Oo muurá óóvahédu. Áánetu Llihíyó tééhé tehméébédu. 2 Aabe dówacárohíjcyá tahñéjté íjcyájúcóórómedítyú táuwááboju bóhówaúcunútúmeke éhne múúne teehe óóváhetu néévahíjcyátúwajcájɨ́ tééné tehméébé wáágóohíjcyádu. Áánetu ihdyu ɨ́mɨááánéjuco tahñéjté íjcyámedítyú táuwáábó bóhówaúcunúmeke pɨ́ááboobe éhníííñevu ímí ditye teene iúráávyeki. 3 Muurá tsúúca ámúhakye o úwááboíjcyánej tééveri ámuha méímíbaavyéhi. 4 Ahdícyane óóma ámuha meíjcyame óhdityu médówáávedíñe. Muurá úméhetu téwajca víúúvewájcá tsá néévájúcootúne. Ahdu muurá óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá ɨ́mɨá uwááboju ámúhadítyú bóhówaúcunújúcóóityúne.

5 Aane óóvahédú oó. Áánetu ámuha tééhéwajcánédu. Aame óhdityu ámuha medówáávétúhajchíí ɨ́mɨá uwááboju ámúhadítyú bóhówaúcúnuúhi. Áánetu óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá Píívyéébe ímillédú ámuha meíjcyáityúne. 6 Aame ílluréjuco ámuha mewágóóóveíñé éhne múúne teene óóváhetu néévahíjcyátúwajcájɨ́ mewáhdáhɨnúné mecóvajtsódu.

7 Muurá tahñéjté ámuha meíjcyame óhdityu dówáávetúméré ímí táuwááboju meɨ́jtsúcunúhajchíí tehdújuco ámuha meíjcyaíñe. Aame ámuha

piáábó metáúmeíñevu ámúhakye ó ájcuúhi. 8 Muurá ímiá uwááboju
ámúhadítyú bóhówaúcunúhajchíí ímiááné Llihíyoke ámuha máávyéjújtsoóhi.
Aame ámuha méíjcyaá ímiááné táuráávye múnaa. 9 Muurá ámúhakye
mítyane ó wajyú Llihíyó oke wájyudu. Áánéllii oke méíhvéjtsodíñe.
10 Muurá tátyaúhbajúúné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ámúhakye
ó píáábooó íñe Llihíyó taúhbajúúné o lléébónéllii oke dibye píáábohíjcyádu.
11 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá tsaméhjí téeneri meímíjyúúveki.
12 Áánéllii ámúhakye ó nehíjcyá ámúhakye o wájyudu ámuha
mewájyújcatsíki. 13 Muurá o dsíjívéneri ámúhakye ó úújétsoó mítyane
ámúhakye o wájyune. Tsáhájuco muurá tsiiñe muhdú éhnííñevu mewájyune
meúújétsóítyuróne. 14 Aane íñe ámúhakye o néhijcyáné ámuha melléébóne
tehdu meícyáhajchíí ímiááné táñahbévajte ámuha méijcyáhi. 15 Áámeke
tsá ámúhakye o díllotú táwákimyéi múnáadi. Muurá tsáné avyéjúúbé
wákimyéi múnaa tsá wáájácutú muhdú íavyéjuube íjtsámeíñe. Áánéllii
ihdyu ámúhakye o néé táñahbévajte ámuha meíjcyane íñe páneere muhdú
oke Llihíyó úwáábohíjcyáné ámúhakye o úúbállehíjcyánélliíhye. 16 Tsáháa
oke ámuha menéhcoobe íñe ámúhama o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu
oore ámúhakye ó ujcú tahñéjté ámuha meíjcyámedítyú ímiá uwááboju
ibóhówaúcunú múijyú níjkéváityúne. Aame ámuha Llihíyoke tamyémeri
panévá piáábó metáúmeícyooca ámúhakye píáábóiíbye. 17 Áánéllii ámúhakye
o néé ámuha mewájyújcatsíki.

Jetsóoke cáhcújtsotúmé dííbyeéjteke tsárilléne

18 Aane ámuha oke mecáhcújtsóné hallútú tsaate ámúhakye tsárílléhajchíí
múu ítsaavé okée itsárillédújuco ditye ámúhakye tsárilléne. 19 Muurá
ditye íjcyadu ámuha meíjcyaca ámúhakye wájyúiyóme. Árónáacáa
diityédítyú ámúhakye o újcúnéllii ámúhakye tsarílleímyé diityédú
ámuha menéjúcóótúnélliíhye. 20 Aane cáhawáá méijtsúcunu éhnée
tsáné avyéjúúbé wákimyéi múnáajpi íavyéjúúbé éhnííñevu íjcyáítyuróné
ámúhakye o nééneé. Aane muurá oke iícúbahrádúré ámúhadi ícúbáhraímye.
Muurá táuwáábó illéébóca idyé ámuha meúwaabóné lléébóiyóme. 21 Ehdu
páhduváré ámúhakye dáriíveímyé tahñéjté ámuha meíjcyáné hallútú okée
wálloobe Píívyéébeke iwáájácútúnélliíhye.
22 Muuráhjáa diityé uwáábovu o tsáátuca tsá oke ditye tsárílléítyuróne.
Aacáa tsá diityé hallúrí ímityúné íjcyáítyuróne. Árónáa ícyooca diityé
hallúrí teene íveekí oke cáhcújtsotúmé íllure oke tsárílléhíjcyánélliíhye.
23 Tsá idyé apáábyekéré oóke, muurá Llihíyomájuco múhtsikye ditye
tsárilléne. 24 Muurá diityéj piinévú méénúráítyúronéhjí o méénuhíjcyátuca
tsá diityé hallúrí iiná íjcyáítyuróne. Árónáa ténehji múubárá méénúítyuróné
o méénuhíjcyáné ájtyumíjúcoorómé ¿íveekí íllure múhtsikye tsarílléhíjcyá
Llihíyoma? 25 Árónáa ihdyu tehdújuco oke ditye tsárilléné dííbyé
waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: "Iíné imítyú o méénútúróóbeke oke
tsarílléme."
26 Árone ihdyu óvíi Píívyéébé Apííchó ámúha éllevu o wálloonéréjuco
ámúhakye túkévejtsóné táuwáábó ámuha memééénuki. 27 Ahdícyane óvíi
ámuha teene méméénuhíjcyá íñée táwákimyéí o tújkénútsihdyu óómaye
ámuha meícyahíjcyádú íjcyame.

16

1 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá ámuha meíjcyátsííívyéne oke
meɨ́hvéjtsótuki. 2 Muurá ámúhakye waagóoímyé pihcyáávejáané pañétu.
Áhdure tsaatéké ámúhadítyú ɨdsɨ́jɨ́vétsone ɨjtsúcunúimye tehdújuco
Píívyéébe ímillédú imyéénune. 3 Ehdu muurá dárɨ́ɨvémeíimye Llihíyoma
múhtsikye iwáájácútúnélliíhye. 4 Aane íñe ámúhakye ó úúballé néhi tene
pájtyéijyu ámuha meɨ́tsááveki. Tsáháa éíjyu ámúhakye teene o úúbálletú
ámúhamáyéikyée o íjcyánélliíhye.

Píívyéébé Apííchó meke pɨ́aabóne

5 Aabe ícyooca tsúúca ámúhadítyú o péjúcoó okée wállóóbe éllevu.
Árónáa tsá tsáápíuba ámúhadítyú oke díllotú kiávú o pééiñe. 6 ¿Muhdú
ámuha kehdóvéméhjɨúvú ámúhakye o úúbállénélliíhye? 7 Árónáa ihdyu
tehdújuco ámúhadítyú o pééiñe. Muurá o péétuca tsá Píívyéébé Apííchó
ámúha éllevu tsááítyuró ámúhakye ɨpɨ́ááboki. Áánéllii ó peé ámúha éllevu
teene o wálloóki. 8 Muurá téénej tééveri mɨ́amúnaa waajácuú ímityúmé
iíjcyane. Téhdure waajácuímyé ɨ́mɨájɨ́jtó cáhcujtsómé ímíjpyetéiñe. Téhdure
waajácuímyé teene cáhcújtsótúmema Llihíyó muhdú ditye ícyahíjcyáné
ímíbájchoíñe. 9 Muurá ímityúmé tsá oke cáhcújtsotúne. Aame wágóóóveé
tééné déjúcotu. 10 Aame idyé waajácuú Llihíyo éllevu o péénetu ɨ́mɨááné
apááñéré táuwááboju icyáhcújtsóneri mɨ́amúnaa dííbyedívú úújetéiyóne.
Aabe ámúhadítyú o péébeke tsáhájuco oke ámuha maájtyúmɨ́ityúne.
11 Téhdure waajácuímyé Píívyéébe mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá
ímíbájchóijyu dííbyeke cáhcujtsómé pájtyetéiñe tsúúca ííñújɨ́ avyéjuube
Naavéneke o táhjánélliíhye.

12 Aane íjcyaróné mítyane ámúhakye o nééiyóne. Árónáa tsá ámuha
mewáájácúítyuróne. 13 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó ɨ́mɨááné ámúha
éllevu itsáácooca ámúhakye waajácútsoó keená ɨ́mɨááné íjcyanévu. Tsá
íhdityúré iújcune tene ámúhakye úwáábóityúne. Muurá ihdyu Píívyéébere
nééne ámúhadívú bóhówájtsoíñé panéváré muhdú pájtyeíñe. 14 Aane
táuwáábojúvú ámúhakye iwáájácútsónej tééveri oke ávyéjújtsoóhi. 15 Muurá
Llihíyórero oó. Áánéllii ó nehíjcyá tahñévúré dííbyé Apííchó ámúhakye
wáájácútsoíñe.

Kímóóve ímíjyuuvu nɨ́jkeváne

16 Aabe muurá llévähréjuco ámúhadítyú o péébeke tsáhájuco oke ámuha
maájtyúmɨ́ityúne. Árónáa idyé llévá ámuha oke tsiiñe máájtyúmɨ́ɨ Llihíyo
éllevu o pééíñé ɨhde.

17 Ehdúu Jetsóó nééénéllii múúhadítyú tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya muhdú iñééiyóné ehdu meke neébe? 18 Tétsii tsá
mewáájácutúne.

19 Aanée dííbyeke muha medíllóiyóné iwáájácúne neebe múúhakye:

—Éhnené ámúhakye 'llévähréjuco ámúhadítyú o pééiñe, árónáa idyé llévá
ámuha oke máájtyúmɨ́ɨ' o nééne muurá ámuha médíllójcatsíhi. 20 Muurá
ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ávyétá ɨhnáhó ámuha oke mekímóóveíñe. Ááné
tujkéveri muurá oke cáhcújtsotúmé íllure ímíjyúúveéhi. Árónáa ihdyu
ámuha mekímoovéné ámúhama nɨjkévaá ímíjyuuvúréjuco. 21 Muurá walle

ɨtsɨ́ɨ́máváijyu avyérí ɨ́cúbáhrámeíhi. Árónáa tsɨ́ɨ́mene tsúúca íjchívyéné
boone tsáhájuco dille ávyevéjúcootúne. Ílluréjuco dille ímíjyuuvéné
tsɨ́ɨ́méneke iújcúneri. 22 Ahdu muurá ámúhadítyú o pééneri ámuha
mékímóóveéhi. Árónáa llévá ámuha oke máájtyúmɨ́neri meímíjyuuvéné
tsá múha muhdú méénúityúne.
23 Aane téijyu pɨáábó tsáhájuco oke ámuha metáúmeíityúne.
Llihíyokéréjuco ámuha tamyémeri metáúmeíiñe ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboki.
24 Aane muurá tsáhái ámuha metáúmeítyúne. Cáhawáá métáuméí
ámúhakye dibye pɨ́áábóneri ámuha meímíjyúúveki.

Jetsocrɨ́jtó ɨ́jɨ́ imítyú tsúúca táhjane

25 Áhdurée idyé tsiiñe neebe múúhakye:
—Muurá ámúhakye ó úúbállehíjcyá tsíeméénéhjɨj tééveri. Aane cáhawáá
ícyooca ímíñeúvú Llihíyodítyú ámúhakye o úúbálleki. 26 Dííbyekéréjuco
ihdyu ámuha metáúmeíiñe pɨáábó tamyémeri. Tsáhájuco ámúhama o
táúmeíityúne. 27 Muurá mítyane ámúhakye wájyuube oke iwájyudu
dííbyedítyúu o tsááne ámuha mecáhcújtsóne téhdure oke mewájyúnélliíhye.
28 Muuráhjáa dííbyedítyú ííñujɨ́vú o tsáábe éllevu tsúúca ó oomíjyúcoóhi.
29 Ehdúu Jetsóó néénéllii muha menéé dííbyeke:
—Ícyooca ihdyu botsíi ímíñeúvú múúhakye ú úúballéhi. Tsáhájuco
tsíeméénéhjɨj tééveri múúhakye u úúbálletúne. 30 Aane muha méwaajácú
ɨ́mɨááné páneere u wáájácúúbeke tsá múha uke úwáábóítyuróne. Áánéllii
muha mécáhcujtsó ɨ́mɨáánéjucóhjáa Píívyéébedítyú u tsááneé.
31 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—¿A ícyooca botsíi ámuha mécáhcujtsóhi? 32 Árónáa tsúúca óhdityu ámuha
metsújááveéhi. Ááné boone ooréjuco o cóévaíñe. Árónáa tsá oore o
íjcyatúne. Muurá Llihíyoma ó ijcyáhi. 33 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá
óhdivu ámuha mecátsɨ́páávéne ɨ́ɨ́nerí maáábímyeítyuki. Ihdyúhde tehdújuco
ííñujɨri ámuha meɨ́cúbáhrámeíiñe. Árónehjɨ́vú métáhjátsámeídíñe. Muurá
tsúúca tééjɨ́ imítyú ámúhama ó tahjáhi.

17

Jetsóó ímamyémú hallúvú pɨáábó táúmeíñe

1 Ehdúu iñétsihdyu Jetsóó cáámevu icyárúúvéne nééhií:
—Ayúju Táácááníij, wa ícyooca oke Dááchikye dávyejújtsó dɨ́ɨhtsútú
óhdityu ibóhówaúcunúki. 2 Muuráhjáa oke ú picyóó pámé avyéjuubéré o
íjcyaabe múhdúmekéhjáa u újcúmeke o ájcu múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne
bóhɨ́ɨvu. 3 Aane muurá apáábyéré ɨ́mɨá Piivyéébé u íjcyáábema oke
Dááchikye íñée ííñujɨ́vú u wállóóbeke wáájacúmé újcuú tééne bóhɨ.
4 Aabe íñe uke ɨ́jɨɨtu ó bóhówátsohíjcyá dɨ́ɨhtsútú okée u níwaavéné o
méénuneri. Aane tsúúca ó nɨjkéváhi. 5 Ahdícyane ihdyu, uu Táácááni, óvíi
oke ú ávyéjujtsó meíjcya éhnée ííñujɨ́ɨ íjcyatúnáa meícyahíjcyádu.
6 Muurá ííñujɨri íjcyámedítyú tahñéjté íjcyáímyeke u újcúmeke tsúúca
úhdivu ó waajácutsóhi. Muuráhjáa tsúúcajátújuco dihñéjté íjcyame íñe
díuwááboju o úwaabóné tsúúca cáhcujtsóhi. 7 Aame tsúúca waajácú
páneere o méénuhíjcyáné úhdityúré tsááneé. 8 Muurá okée u níwaavéné o

úwáábohíjcyáné imílléme. Aame cáhcujtsó ɨ́mɨáánée oke u wállóónéllii o tsááneé.
9 Ahdícyane uke ó táúmeí pɨáábó dihñéjtéjuco íjcyame táhójtsɨri íjcyámé hallúvu. Áánetu uke cáhcújtsótúmé hallúvú tsá o táúmeítyúne.
10 Muurá pámeere tahñéjté íjcyame téhdure dihñéjté íjcyámedítyú táavyéjú bóhówaúcunúhi.
11 Áámedítyú tsúúca ó peé diéllevu. Áámeke ihdyu, Táácááni ɨ́mɨáábé u íjcyaabe, tehme dɨ́ɨhtsúturi táhójtsɨri íjcyame ímí tsaméhjɨ́ tsajɨ́jtóré ɨ́ɨjtsámeí íñe meíjcyadu. 12 Muurá ííñújɨri diityémá o íjcyaabe dɨtsɨ́jpari diityéké ó téhmehíjcyáhi. Aame ijcyá pámeére. Árónáa tsáápiiye diityédítyú wágóoové tsúúcajátújucóo díwaajácúháámɨtu tene néhdújuco.
13 Áámeke ihdyu ííñújɨri diityémá o íjcyáné hajchótá ó úwáábohíjcyá ditye iímíjyu íñe o ímijyúdu. Aabe tsúúca diityédítyú ó oomíjyúcoó diéllevu. 14 Muurá díuwáábóju diityéké o úwáábómeke ɨ́jɨ́enéré úraavyémé tsaríllé téénéejpi o íjcyátúúbeke ditye úráávyénélliíhye. 15 Árónáa tsá uke o néétu diityéké diityédítyú u ɨ́ɨnétsoki. Íllure uke o néé Naavéné diityéké mújtátsóíyónetu u téhmeki. 16 Tsá muurá ííñújɨ́éneri o ɨ́ɨcúvetú téénéejpi o íjcyátúnélliíhye. Áhdure tsáhájuco ditye tééneri ɨ́ɨcúvetú tsúúca oke iúráávyénélliíhye. 17 Áámeke ihdyu díuwáábójuj tééveri éhníííñevu dímibájchó tsaímiyé uke ditye iúráávyeki. 18 Muurá ó wálloó diityéké uwáábovu ɨ́jɨ́enéré úráávyémé pañévú íñée diityé pañévú oke u wállohdu.
19 Muuráhjáa diityéké ó ímíbáávyetsó ɨ́mɨájɨ́jtó icyánejcúvú ávyeta diityédí o íjyácunúnélliíhye.
20 Aane tsá uke pɨáábó o táúmeítyú apáámyéré óóma íjcyámé hallúvu. Téhdure ó táúmeí ditye táuwáábóju úwaabóné lléébome oke cáhcújtsóímyé hallúvu. 21-23 Aame diityémá íñe meíjcyadu tsame íjcyame iwáájácu oke u wájyudu diityéké téhdure u wájyune. Áámema ímí menáhbévájcatsí téénetu ɨ́jɨ́ icyánéjcú úraavyémé icyáhcújtso ɨ́mɨáánée oke u wálloóne. Muurá oke u bóhówátsohíjcyádúré idyé diityéké ó bóhówátsohíjcyá ditye ímí tsame iíjcya meíjcyadu.
24 Ahdícyane, Lli, uke ó táúmeí dihñéjté táhójtsɨri íjcyame óóma táavyéjuri iíjcyaki. Muuráhjáa ííñujɨ́i u ípívyéjtsótúné ɨhdéjuco oke u ávyéjútsohíjcyáné oke u wájyúnélliíhye. 25 Aabe Táácááni ɨ́mɨáábé u íjcyaabeke muurá ɨ́jɨ́ icyánéjcú úraavyémé tsá uke wáájácutú íñe uke o wáájacúdu. Áánetu ihdyu íjtye tsúúca ímí uke waajácú okée u wállóóbeke icyáhcújtsónélliíhye.
26 Áámeke tsúúca ó waajácutsó úhdivu. Áánetúréi diityéké éhníííñevu o wáájácútsoíñé pámeere pahúllevávú mewájyújcatsíki.

18

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Rc 22.47-53)

1 Ehdúu Jetsóó Cáánima íhjyúvátsihdyu muha dííbyema mépajtyé 'Tsedoróo' némeíñé téhiwánɨjke tsíñejcúvu. Ánejcúríi oríívo bájú ijcyáné lliiñévú muha méúújetéhi. 2 Átsiípye Jóóda Jetsóodívú méénútsóiibye waajácú paíjyuvárée tétsihvu muha dííbyema meúújetéhíjcyánélliíhye.
3 Átsihvúu tsívaabe tsodáhómuma duurúvájá tehméjteke llúúvájté avyéjujtémáhjáa paritséómú wállóómeke. Áámée ímyéénujcátsiháñema,

ipyéétehháñema, tsááhií. 4 Aanée Jetsóó iwáájácúne diityé éllevu ipyééne
néé diityéke:
—¿Muucá ámuha ménehcóhi?
5 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Muha Natsarée múnáájpi Jetsóoke ménehcóhi.
Áánélliihyée neébe:
—Oo muurá diíbye. Téijyúu diityé pañe diibye Jóóda dííbyedívú
méénútsóiíbye. 6 Aanée ehdu Jetsóó diityéké néénetu idyéjuéhnejcúvú
óómiyómé áákityéhi. 7 Áámekée tsiiñe neébe:
—¿ḯmɨááné muucá ámuha ménehcóhi?
Áánélliihyée néémeé:
—Éje, Jetsóoke muha ménehcó Natsarée múnáájpiíkye.
8 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Tsúúcajáne muurá ámúhakye ó néé diibye o íjcyane. Aane ihdyu ámuha
oke meméénúhajchíí médómájcodí íjtyékeé.
9 Ehdúu pajtyéné dííbyerée íllu néhdújuco: "Úpée, Lli, u újcume táhójtsɨri
íjcyámedítyú tsá tsáápíuba wágóóóvetúne." 10 Áánáacáa Tsimóo Péédoro
ḯnɨɨtsúwá iwávḯtsuúcúne wállórɨhjḯcú llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáajpi
'Máácoó' némeííbyé núúmɨho ḯmɨánéjcúeho. 11 Árónáacáa Jetsóó néé
dííbyeke:
—Ɨveekíami ehdu ú meénuj. Pícyo dḯnɨɨtsúwa. ¿Aca tsá u wáájácutú
Llihíyóo néhdújuco o ḯcúbáhrámeíiñe?

Llúúvájté avyéjúúbe éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 26.57-58; Mc 14.53-54; Rc 22.54)

12 Aamée diitye tsodáhómuu, íavyéjuúbee, duurúvájá tehméjtee, íjcyame
tsúúca Jetsóoke iékéévéébeke dohjḯnúhi. 13 Áánemáa tsajtyémé dííbyeke
Caipáá baabe Anáa jávu. Téijyúu tééné pijcyábari diibye Caipáá páñétúejpi
llúúvájté avyéjuúbe. 14 Diibyée muurá diityéké nehíjcyá pámeere
óúúvéíyóné ɨhdétú tehdújuco tsaapi dsḯjḯveíñe.

Jetsóoke iúráávyeróné Péédoro tóónune
(Mt 26.69-70; Mc 14.66-68; Rc 22.55-57)

15 Aanée Jetsóoke ditye tsájtyéébeke o úráávyéébema idyé Tsimóo
Péédoro péé óóma páñétúejpi llúúvájté avyéjuube oke wájácú néébema.
Áánélliihyée oke pajtyétsoobe ihjyá llahájtsḯ míhllémeíñetu páñevu
Jetsóoma o úcááveki. 16 Áánetúu diibye Péédoro coévá lléehowávúré áachí
éhnejcúvu. Áánélliihyée ó ihjyúvá lléehówá tehméllema dibye téhdure
iúcááveki. Áánélliihyée botsíi pajtyétsolle dííbyeke. 17 Aallée néé dííbyeke:
—¿Aca tsá Jetsóó mamyémúejpi u íjcyatúne?
Áánélliihyée neébe:
—Tsáhaá, tsíjpiiye oó.
18 Téijyúu tsuucówu tene néénéllii llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáama
tehméjté icyújuwááñúwatu pḯhmḯme élletu idyé pḯhmɨɨbe Péédoro.

Llúúvájté avyéjuube Jetsóoke díllone
(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Rc 22.66-71)

19 Áánáacáa llúúvájté avyéjuube Anáá dilló Jetsóoke ɨɨná dibye
úwáábohíjcyáne. Áhdurée díllоobe ímamyémú ɨɨná méénuhíjcyáne.
20 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Muurá duurúvájá pañévú téhdure pihcyáávejááné pañévú
mí́amúnááj pɨɨnévú ó úwáábohíjcyáhi. Tsá muurá múijyú téévéneúvú
o íhjyúvahíjcyatúne. 21 Aanéjɨ́ɨ muhdú oke ú dillóhi. Cáhawáá dillo
táuwáábоju lléébúcunúhíjcyámeke ditye uke iñéé ɨɨná o úwáábohíjcyáne.
Muurá íchihyi ijcyámé tsaate teene lléébúcunúhijcyáme.
22 Áánélliihyée duurúvájá tehméébé néé dííbyeke:
—¿íveekí ehdu ú áñujcú llúúvájté avyéjúúbeke? Ehdúu néébere
wábáajcáró dííbyeke.
23 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—¿Aca ó allíhi? Cána oke diñej. Muurá ɨ́mɨááné o nééhií. Aanéjɨ́ɨ ¿ɨ́veekí
oke ú wábáajcóhi?
24 Átsihdyúu Jetsóoke diibye Anáá wallóó dóhjɨ́uri páñétúejpi llúúvájté
avyéjuube Caipáa éllevúréjuco.

Tsiiñe Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Rc 22.58-62)

25 Áánáacáa tétsihíyéi Péédoro pɨhmɨ́rí diityéj pɨɨne íjcyáábeke néémeé:
—¿Aca tsá áádí mamyémúejpi u íjcyatúne?
Áánélliihyée ityóónúne neébe:
—Tsáhaá, tsíjpiiye oó.
26 Áánélliihyée llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáadítyú dibyée íñúúmɨho
wáhdahɨ́róóbé jééeebe nééhií:
—Áánerаhjané diityémá oríívó bájú lliiñe u íjcyáábeke ó ájtyumɨ́hi.
27 Árónáacáa tsiiñe íllure tóónuúbe. Áánáacáa tsúúca cáraca májtsiváhi.

Piráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Rc 23.1-5)

28 Aanée tétsihdyu Caipáá jatu tsajtyémé Jetsóoke tééné iiñújɨ́ avyéjuube
Piráátо jávu. Áánáacáa tsúúca métsɨ́tsɨɨvéhi. Áijyúu dííbyeke tsájtyeme tsá
úcáávetú tééjá pañévú tééneríváa ímítyújtsámeímyé teene wañéhjɨ majchó
imájchójúcóítyúrónélliíhye. 29 Áánélliihyée Piráátó diityé éllevu iíjchívyéne
néé diityéke:
—¿Aca ɨɨná ímityúné áánu méénune ámuha méúúballé dííbyé hallúvu?
30 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Muurá dibye ímítyuube íjcyátuca tsá muha metsíváítyuró diéllevu.
31 Áánélliihyée neébe:
—Ané wa ihdyu metsájtyéébeke meméénú muhdú ámuha jodíómú
taúhbaju néhduú.
Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Árónáa tsá muha metáúhbáítyuró tsaaté dsɨ́jɨvétsovu.
32 Ehdúu pajtyéné dííbyerée Jetsóó muhdú idsɨ́jíveíñé néhdújuco.
33 Áábekée Piráátó ihjyá pañévú ɨpɨ́úváábeke nééhií:
—¿A uu jodíómú avyéjuúbe?
34 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—¿A uure ehdu oke u nééhií, mityá tsaate uke néhijcyánéré oke u néé?

35 Áánélliihyée Piráátó nééhií:
—Tsá muurá jodíómuube o íjcyatúne. Muurá ihdyu dimúnaáré llúúvájté
avyéjujtémá ¿ííné hallútútá uke tsiva taéllevuj? ¿ɨɨnétáhjáa ímityúné ú
meénuj?
36 Áánélliihyée neébe:
—Tsá ííñújɨene táavyéjú íjcyatúne. Muurá ííñújɨ avyéjúejpi o íjcyaca
támamyémú táhallútú méénúiyá oke ditye iékéévétuki.
37 Áánélliihyée Piráátó néé dííbyeke:
—¿Áánélliihyéhaca ihdyu diibyéjuco uu ávyéjuúbe?
Áánélliihyée neébe:
—Éée, diibyéjuco oo ɨmɨáájuvúu mɨamúnáake o wáájácútso ííñujɨvú o
tsɨímávámeííbye. Aane ímilléméjuco táuwááboju illéébóne cáhcujtsóne.
38 Áánélliihyée Piráátó nééhií:
—¿Aca ɨɨná teene ɨmɨááju?
Ehdúu dííbyeke iñééne ihjyá pañétú iíjchívyéne neebe dííbyeke tsívámeke:
—Áánerá tsá dibye ímítyuube íjcyatúne.

Jetsóoke ditye dsɨjɨvétsoíñe
(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Rc 23.13-25)

39 Muurá ámuha paíjyuva pajtyété wañéhjɨ pañe cúvéhóójari íjcyámedítyú
tsáápí hallúvú méihjyúváábeke ó ichívyétsohíjcyáhi. Aane ¿íhya ámuha
méimíllé diibye ámúhá avyéjúúbeke o ácádsɨjcaáyóné téijyu?
40 Ehdúu Piráátó néérónáa páméhcobáré nééhií:
—¡Tsáhaá, tsá dííbyeke u ácádsɨjcaáyóityúne! ¡Barabáakéré u íjchívyetsóné
muha méimílléhi!
Ácoocáa diibye Barabáá ávyétá imítyuube íjcyaabe cúvéhóójari téijyu.

19

1 Aanée ehdu ditye néénéllii awáá Piráátó íllurejuco Jetsóodívú
táuhbáné ítsodáhómuke ditye dííbyeke iwátsíhcyuki. 2 Aamée ánetóónetu
cháhiiwa imyéénuwávú ávohjácó dííbyeke. Áánemáa dííbyeke uácómé
wájyamu duujɨnuúdú nééjácobávu. 3 Áánemáa dííbyé úniúvú iíjcyáne íllu
wáñécohíjcyáme:
—¡Ñóóooj, maímijyu áánu jodíómú avyéjuúbej!
Ehdúu iwáñéjcóne néémere wábáácohíjcyá dííbyeke.
4 Aanée tsiiñe Piráátó dííbyekée tsájtyéme éllevu ipyééne nééhií:
—Cáhawáá ííllevu dííbyeke o íjchívyétso ámuha mewáájácu ɨmɨááné dibye
ímítyuube íjcyatúne.
5 Ehdúu iñééne Jetsóoke dibye pɨúvaabe úújeté diityé úmɨwávú ánetóóné
chahííwavu ditye ávohjácónema. Téhdurée wájyamu duujɨnuúdú nééjavu
ditye úácójama diíbye. Áábedítyúu neebe Piráátó diityéke:
—Éje, áánu muuráhaja.
6 Áábekée llúúvájté avyéjujtémá duurúvájá tehméjté iájtyúmɨne
kéévánécoba nééhií:
—¡Áábyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu! ¡Tsáma wátyétyéhcútsoco!
Áánélliihyée neebe Piráátó diityéke:

—Wa ihdyu metsájtyéébeke ámuháyé méwátyetyéhcuj. Tsá muurá ímítyuube dibye íjcyatúne.

7 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Árónáa ihdyu múúhá taúhbaju néhdújuco dibye dsɨ́jɨ́veíñé ɨ́veekí Píívyéébé Hájchidi dibye díllómeíhíjcyáné déjúcotu.

8 Ehdúu ditye nééneri Piráátó mítyane íllityéhi. 9 Áánemáa tsiiñe ihjyá pañévú itsájtyéébeke neébe:

—¿Aca kiá múnáajpí uú? Aanée tsá dibye áñújcutúne. 10 Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—¿Aca ɨ́veekí tsá oke u áñújcutúne? ¿Aca tsá u wáájácutú o nééjuri páwachékevu uke ditye wátyétyéhcúiyóne? Téhdure ¿a tsá u wáájácutú uke tééneturi o pájtyetétsóiyóne?

11 Áánélliihyée neebe Jetsóo:

—Ávyeta muurá tsá muhdú oke u méénúityuró Píívyéébe ímíllétuca. Muurá íñe diéllevu oke tsívame díehnííñevu ímityúné meenúhi.

12 Ehdúu Jetsóó nééneller Piráátó imíllerá dííbyeke iácádsɨ́jcaáyóne. Árónáacáa nééme kéévánécoba dííbyeke:

—Muurá áádikye u ácádsɨ́jcaáyóhajchíí tsá páñétúejpi avyéjuube Tséétsáma ímí u íjcyáityúne. Muurá iiye ávyéjúúbedi díllómeímyé íllure ehdɨ́ɨ́vallé dííbyeke.

13 Ehdúu ditye nééneller ihjyá pañétú ijchívyétsoobe Jetsóoke. Áánemáa ácúúveebe íavyéjú ijyáwá néwayúúnetu níjcyómeíñé hallúvu. Tétsíi mémée heeberéómú ihjyúrí Gabáátа. 14 Téijyúu cójɨ́jpɨ́ɨne péjcore teene pajtyété wañéhjɨ́ lléévaíñáaáca. Áijyúu Piráátó néé diityéke:

—¡Aabye ámúhá avyéjuúbe!

15 Árónáacáa kéévánécoba nééméé:

—¡Wa ihdyu dííbyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu dibye ɨdsɨ́jɨ́veki!

Árónáacáa neebe diityéke:

—Árónáa tsáháubá ámuha jodíómú avyéjúúbedívú o wátyétyécútsóityuró páwachékevu.

Ehdúu dibye nééránáa llúúvájté avyéjujte néé dííbyeke:

—¡Árónáa íjcyaabe apáábyéré páñétúejpi múúhá avyéjuube Tséétsaá!

16 Ehdúu éhnííñevúré ditye nééneller ílluréjuco Piráátó ɨ́hvejtsóné diityédívú ditye dííbyeke iwátyétyéhcu páwachékevu. Áábekée tsajtyémé iwátyétyéhcúíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Rc 23.26-43)

17 Aabée Jetsóó tsajtyé dííbyeke ditye wátyétyéhcúíwachéké 'Niwáupáájɨ' némeítsíí heeberéómú ihjyúrí 'Góógota' némeítsihvu. 18 Áábekée tétsihvu wátyétyehcúmé téwachékevu. Áhdurée téijyu tsaatétsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcuváácutu. 19 Áijyúu Piráátó néé ditye téwachéketu ipícyo íllu nééneé: "Jetsóó Natsarée múnáajpi jodíómú avyéjuúbe." 20 Aanée mítyame éévehíjcyá pɨ́hɨ́ré tétsii Jerotsaréetu íjcyánélliíhye. Caatúvánée heeberéómuu, gríéégomuu, romáánómuu, éhdúmé ihjyúri. 21 Ehdúhjáa Piráátó cáátúnúnéller dííbye éllevu llúúvájté avyéjujte ipyééne néé dííbyeke:

—Tsáháa u cáátúnúítyuró jodíómú avyéjuube dibye íjcyane. Úpée ú caatúnúiyá iiye jodíómú avyéjúúbedi dibye díllómeíhijcyáne.

22 Árónáacáhjáa neébe:

—Árónáacáa tsúúca o cáátunúné óvi éhduréjuco.

23 Aanée tsodáhómú dííbyeke iwátyétyehcúné ɨnɨ́jkevádú dííbyé wajyámúúné wátújcatsíhi. Áánetúu tsaja cáámejácoba tsá ditye píívyetétú muhdú iácújcatsíñe. 24 Áánélliihyée néjcatsímye:

—Íjyáhcoba tsá medóváájcóityúne. Metsu menéhco muucá tene dómajcómé teeja itsájtyeki. Ehdúu pajtyéné tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu íllu tene néhdújuco: “Táwajyámúúné wátújcatsímye. Áánetu ícyaaméjácóbá hallúvú nehcómé muhnéjá teja íjcyaíñe.”

Ahdújucóo ɨ́mɨááné tsodáhómú méénune.

25 Áijyúu tétsihyi dííbyéj tsɨ́ɨjuu, dííllé naállee, Créopá taaba Maaríaa, Maaría Madarénaa, éhdume. 26 Téhdurée ɨvámeíwu oke dibye néhíjcyaabe tsɨ́ɨjú úníuri o íjyócunúúbeke ɨɨ́ɨténe neebe díílleke:

—Wáhaj, aadi muurá tsaapi daáchi.

27 Átsihdyúu oke neébe:

—Aalle, muube, dɨ́ɨtsɨ́ɨjuú.

Áánélliihyée tahjyávuréjuco díílleke o tsájtyene.

Jetsóó dsɨ́jɨvéne
(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Rc 23.44-49)

28 Aanée téijyu tsúúca páneere pájtyéíñe éévé úújeténé Jetsóó iwáájácúne néehií:

—Ó ádóiyáhi. Ehdúu neebe tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco.

29 Áánélliihyée bíínójpácyó kiwátyé llíyíhlló pañe íjcyánetu wájyámúɨhdsɨdú nééne iééniyóné úméhéí nɨjcáutu ipícyóóne cújuuvémé dííbyeke. 30 Aanée ɨɨ́ɨhátsihdyu neébe:

—Áyu, ícyooca ihdyu páneere nɨjkéváhi.

Ehdúu iñétsihdyu íllurеjuco dibye dsɨ́jɨvéne.

Tsodáhó Jetsóoke cáváajcróne

31 Ááné tsiíjyúu pajtyété wañéhjɨ́ lléévaíñéllii tsá ditye ímílletú ɨ́témehóóné téwachékéjɨtúré íjcyane. Áánélliihyée nééme Piráátoke dibye ityáúhba ítsodáhómuke ditye ítyájkiííñé iwáíhyáñu ɨ́ɨcúi ditye ɨdsɨ́jɨ́ve ditye tétsihdyu iñíítyétsómeke tsiéllevúréjuco ipícyoóki. 32 Ahdújucóo dibye néénéllii tsodáhómú péeme wáíhyañúné Jetsóó úníutu panéjcuvátú íjcyámútsí tájkiííñe. 33 Áánetúu Jetsóoke ditye wáíhyáñúíyónáa tsáhájuco dibye bóhɨɨtúne. Áánélliihyée tsáhájuco ditye wáíhyáñutú dííbyé tájkiíícyu.

34 Árónáacáa tsodáhó dííbyeúvuke íáámɨ́hotu cáváajcáró aamúbari. Áhejútúu tújpácyoma nújpacyo ijchívyéhi. 35 Ehdúu ɨ́mɨááné tene pájtyene o ájtyumɨ́né íñe ó úúballéhi. Aane ihdyu óvíi ámuha mécáhcujtsóhi. 36 Ehdúu Jetsóoke tsodáhómú ítyájkiíícyú tsá wáihyáyotú tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébe íwaajácúháámɨtu íllu néhdújuco: “Tsá dííbyeke tsátsííuba ditye wáihyáyóityúne.” 37 Téhdure téhaamɨ́tú nééneé: “Ditye cáváájcóóbeke ɨɨ́teímye.”

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Rc 23.50-56)

38 Ááné boonéhjáa Arimatéá cóómi múnáajpi Jotséé ávyéjujté apííchoríi
teevétaríyé Jetsóoke úráávyehíjcyaabe táúmeí Piráátoke dííbyeúvú ɨɨtémeho
icyúúuki. Ahdújucóo dibye ájcune dibye icyúúuki. 39 Téijyúhjáa dííbye
éllevu Nicodéémó tsáá tsáijyúu pejco Jetsóoma íhjyúvájeébe. Aabéhjáa
tsivá mííraá, áároee, íjcyáné pacúúcuma úméváné duurúbajpácyó 30-áámú
íjcyane. 40 Ááneríhjyáa wájyámubááné imúríjchóne bɨɨjɨnumútsí dííbyeúvuke
dityée ɨɨtémeho icyúúu méénuhíjcyádújuco. 41 Aanéhjáa dííbyeúvuke ditye
wátyétyéhcúné úníuri bajtsóháñé íjcyátsihdyu níkyehéjú béhéjure tsaatékéi
ditye pícyóótuhéju. 42 Áhejú pañévúhjáa dííbyeke cúúumútsí pɨhɨré
tétsihdyu téheju néénélliíhye. Ehdúhjáa meenúmé wáyeéévéjcóójɨ ɨhde
ditye ímíbáchómeíhíjcyajcóójɨ tsíijyu téjcoojɨ íjcyáíñélliíhye.

20

Jetsóó dsɨjɨveebe bóhɨɨne
(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Rc 24.1-12)

1 Aanéhjáa teene wáyeéévéjcóójɨ boonétú tsííñé tsemáánaréjuco
déjúcóóvejcóójɨ Maaría Madaréná péé pejcójuco Jetsóó nijkye
úújetélle. Aalléhjáa úújeté téhejú watájcó nééwáyúcoba ɨɨnétsámeíñevu.
2 Áánélliihyéhjáa ɨɨcúi dsɨɨnériyé tsáálle Tsimóo Péédorómá muhtsi
meíjcyámútsikye neeváhi:
—¡Ávyéjúúbeúvú ɨɨtémehóha újcujémé níkyéhéjú pañétu! ¡Aane tsá
mewáájácutú kiávú ditye tsájtyene! 3 Ááánélliihyée muhtsi téhullévú mepéé
dsɨɨnériye. 4-5 Aanée ɨɨcúi o dsɨɨneebe Péédoró ɨhdéré o úújetéébé téhejú
pañévú úcáávétuube íúmɨwatúré ó dújuúcunú íbɨɨjɨnubáánerеjuco téhejú
pañe íjcyane. 6 Ááná acáa botsíi Péédoro tadyéjutu wájtsɨɨbe tsapéhdú
úcaavé páñééhejúvu. Aabée idyé ájtyumɨ wájyámubáánerеjuco téhejú pañe
íjcyane. 7 Íhdyúebárée íhñíwau bɨɨjɨnúmeíbá béwánúmeíbá ájtyúmɨíbe. 8 Ááb e
déjutúu o úcáávеebe teene o ájtyúmɨne botsíi ó cáhcujtsó ɨmɨááné Jet-
sóó bóhɨɨne. 9 Aanée tsáhái tsijtye wáájácutú ehdúhjáa dibye bóhɨɨíñé
tsúúcajátújuco Píívyéébe néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu cáátuváné
iéévehíjcyaróne. 10 Ehdúu muhtsi teene maájtyúmɨne íllurеjuco meóómiñe.

Maaría Madarénadívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mc 16.9-11)

11 Ááneturú Maaría Madaréná tsiiñe níkyéhejúvú pééllévaa táállere téhejú
pañe dújúcohíjcyáhi. 12 Aallévaa ájtyumɨ míítyétsi níjkyéjɨ múnáajtétsí
tsɨtsɨj íwajyámúúné néémutsi ácuúcunúné Jetsóó ɨɨtémehó boonééhájtsɨri
panéjcuváácuri íhñíwáú icyánéjcurii, íjtyúháácyú icyánéjcurii, ehdu.
13 Aamútsiváa néé díílleke:
—Muúllej, ¿ɨɨnerí ú tahíjcyáhi?
Ááánélliihyéváa neelle diityétsikye:
—Ávyéjúúbé ɨɨtémehóha kiávú ditye tsájtyéneri ihdyu ó tahíjcyáhi.
14 Ehdúváa iñétsihdyu révoúcunúllé ájtyumɨ tsaapi íjyócunúúbeke.
Árónáacáváa tsá dille wáájácutú Jetsóó dibye íjcyane. 15 Aabéváa idyé
néé díílleke:

—Muúllej, ¿aca muucá u néhcolle eene ú tahíjcyáhi?

Áánélliihyéváa tétsii íjcyane bajtsó tehméébekéré iwáábyúne neélle:

—Tsáijyúne múu uure iíitémeho tsítsihvu u iínétsóhajchíí ihdyu oke duubállé kiávúhjané u pícyoone o tsájtyeki.

16 Árónáacáváa dílloobe imyémeri díílleke. Áánélliihyéváa dííbyedívú iwááne '¡Rabónij!' neelle muuha heeberéómú ihjyúrí 'Ávyéjuúbej' nééiyóne.

17 Áánélliihyéváa neebe díílleke:

—Oke dácádsíjcaáyo. Tsáhái muurá cáámevu Llihíyo éllevu o péétune. Áánéllii tahñéjte éllevu pééne duubállé tsúúca o pééiñe Mépiivyéébe éllevu.

18 Ahdújucóhjáa dille múúha éllevu itsáane múúhakye úúballéváné dííbyeke iájtyumíne. Áhdurée úúbállelle muhdú dibye díílleke nénehji.

Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Rc 24.36-49)

19 Aanée téjcoojíré tsemáána tújkévajcóójí pejco muha tsatsíhyí tsájá pañe. Aamée cóhpé muha méwátajcó llehówáané tsíjtyé apííchori. Áánetúhjáa Jetsóó múhdutú iúcáávéne múúhakye nééhií:

—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méíjcyaraj?

20 Ehdúu múúhakye iñééne úújétsoobe íhyójtsícutúu ditye wátyétyehcúné añúííhyóhejúcuvu. Téhdurée tsaapi cáváajcáróhejúvú múúhakye úújétsoóbe. Áánerí mítyane muha méímíjyuuvé Jetsóoke maájtyúmíneri.

21 Átsihdyúu neebe múúhakye:

—Óvíi ímí ámuha méijcyáhi. Ókée ííñujívú ámúha éllevu Llihíyó wállohdu idyé ámúhakye ó wallóó táuwááboju wáájácútúme éllevu.

22 Ehdúu néébere múúhakye iibátsúhcúne nééhií:

—Óvíi ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéhi. 23 Muurá tsaate ímityúné méénune diityémá ámuha meímíbájchómé hallúrí tsáhájuco tene íjcyáityúne. Áánetu diityémá ámuha meímíbájchótúmé hallúrí íjcyaíñé diityé imítyu.

Tomáá Jetsóoke iájtyúmínemáyé cáhcujtsóne

24 Ehdúu Jetsóó múúhadívú bóhówáávénáa tsá Tomáá múúhama íjcyatú dííbyere 'Jemééro' némeííbye. 25 Áábekée muha meúúbálléróná neebe múúhakye:

—Dííbyé hojtsícutu añúííhyóhejúcú íjcyáneri táhójtsiwa o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityú dííbyeke. Áhdure dityée cáváájcóhéjuri o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityúne. Ehdúu neebe Tomáá múúhakye.

26 Átsihdyúu 8 coojívatu tsiiñe muha tsájá pañe meíjcyánáa tsúúca múúhamájuco diibye Tomáa. Aanée idyé cóhpé muha lléhowááné mewátájcónáa tsiiñe Jetsóó múúha éllevu iúcáávéne néé múúhakye:

—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méíjcyaraj?

27 Átsihdyúu Tomáake neébe:

—Ayúwa díhyójtsiwa duácó íñe añúííhyóhejúcú táhójtsícutu íjcyánerij. Téhdure ú uácoó íñée oke ditye cáváájcóhéjuri. Ááne tsá éhníííñevúré cáhcújtsótuube u íjcyáityúne.

28 Áánélliihyée Tomáá botsíi icyáhcújtsóne nééhií:

—¡ím̨iáánéjuco Tápiivyéébé uu Táavyéjuúbe!

29 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Oke u ájtyúmį́nemáyé botsíi ú cáhcujtsó o bóhį́ine. ¡Maímijyu ihdyu ditye íjcyane iájtyúmį́turóné cáhcujtsóme! Ehdúu Jetsóó nééhií.

Íhyaamį́ pañe cáátuváné iįnetú meke pį́aabóne

30 Aabée mítyane méénúráítyúronéhjį́ muha ímamyémú meíįténáa méénuhíjcyáné tsá páneere o cáátúnutúne. 31 Árónáa ihdyu téénetu tsáneetsa ó caatúnú ámuha mecáhcújtso į́m̨iáánée diibyéjuco Críjto Píívyéébé Hajchi mį́amúnáake pájtyetétsoobe íjcyane. Áánélli dííbyeke cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.

21

Tsiiñe ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne

1 Ááné boonétúu tsiiñe Jetsóó bóhówaavé múúhadívú 'Tibééria' némeíñé unéú úníuri muha ílluume meíjcyámedívu: 2 Tsimóo Péédoroo, Tomáá dííbyere 'Jeméére' némeííbyee, Gariréá iiñújį́ri íjcyacóómí Canáa múnáajpi Natanaéee, Tsebedéó hájchimútsí muhtsii, tsíjtyetsíi múúháejtétsii, éhdúmedívu. 3 Áijyúu Tsimóo Péédoro 'ói ó tsį́nuutéhi' nééénéllii muha menééhií:

—Métsu bo tsaméhjį́ mepéékií. Ahdújucóo muha mį́įneri mepéeme tépejco metsį́nuurómé tsá metáávatúne. 4 Aanée tsúúca metsį́tsį́įvénáa tééú úníuri íjcyáábeke muha máájtyúmį́rómé tsá mewáájácutú dííbyeke. 5 Aabée múúhakye nééhií:

—¿A ámuha métaávaj?

Áánélliihyée muha menééhií:

—Tsáhaá, keenéiyóhaja.

6 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Cáhawáá tsíñejcu metsį́nuj. Ahdújucóo ténejcu muha metsį́nuume meújcune mítyane ámómeke. Aamée ávyétá padúúcú nééméke tsá muha meíhnáhootú meíjchívyetsóné mį́įné pañévu. 7 Áánáacáa dííbyeke o wáájácúne Péédoróké o nééhií:

—¡Áánerá Ávyéjuube Jetsóó aábye!

Ehdúu o nééemáyé Péédoro įįcúi íwajyámuvu iúcáávéne cátsíñiivyé tééú pañévú dííbye éllevu ipyéékií. 8 Áánetúu ihdyu muha choocói tsį́nucóóhó llícyúhcoméré mepéé 100 éévetá hajchótáubáhjáa muha íúníutu meíjcyame. 9 Aamée muha meíjchivyémé máájtyumį́ tétsihyi cúújúwatu amóóbé wáhjámeíñé úníuri pááaho íjcyane. 10 Áánáacáa Jetsóó néé múúhakye:

—Ámúhaj táávatu tsaatéké metsíva.

11 Áánélliihyée Péédoro tsį́nucóóhó amómema lliúcú íjchivu 153-meva íjcyámema. Árómé padúúcuríi tsá técooho móhtóbatúne. 12 Átsihdyúu neebe múúhakye:

—Ayúwa mémajchóvaj.

Aanée tsá tsáápíuba díllotú dííbyeke múha dibye íjcyane pámeerée dííbyeke muha mewáájácúnélliíhye. 13 Áámekée múúhakye amóóbeke pááahoma wájtuúbe.

14 Ehdúu Jetsóó tsiiñe múúhadívú bóhówaavé tsúúca pápihchúú
ijyúvájuco ípyée ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bóhɨɨ́be.

Péédorómá Jetsóó íhjyuváne

15 Aanée muha memájchóné nɨ́jcáutu neebe Tsimóo Péédoróke:
—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaabe, ¿a ɨ́mɨááné oke ú wajyú íjtye díñahbéjté
oke wájyúné ehnííñevu?
Áánélliihyée neébe:
—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.
Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—Ané óóma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye
téhmedu.
16 Átsihdyúu idyé tsiiñe neébe:
—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaabe, ¿a ɨ́mɨááné oke ú wajyúhi?
Áánélliihyée neébe:
—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.
Áánélliihyée idyé neébe:
—Ané óóma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye
téhmedu.
17 Átsihdyúu tsiiñe neébe:
—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaabe, ¿a ɨ́mɨááné oke ú wajyúhi?
Aanée Péédoróké ɨ́dátsó pajtyé 3-ijyúvájuco bɨwáánéré dibye díllone.
Aabée nééhií:
—Ávyéjuúbej, muurá tsá ɨɨná u túhúlletúne. Aabe muurá ú waajácú
ɨ́mɨááné uke o wájyune.
Áánélliihyée idyé neebe dííbyeke:
—Ané óóma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke di-
tye téhmedu. 18 Muurá u óváhtsáné hajchótá uure díwajyámuunévú
u újcámeíñe ú úllehíjcyá u ímílléhulléhjɨ. Aabe u kéémécooca muurá
tsíjtyeréjuco uke díwajyámuunévú iújcóóbeke tsájtyeíñé u ímíllétúróhullévu.
19 Átsihdyúu idyé neebe dííbyeke:
—Aabe wa ihdyu ehdu uke o néérónáa oke duráávyej. Ehdúu Jet-
sóó néé Péédoróké dibye iwáájácu muhdú dííbyeke iúráávyéné nɨ́jcaúvú
ɨdsɨ́jɨ́véneri dibye Píívyéébé ɨhtsútú bóhówájtsoíñe.

Jetsóó ɨvámeíwu iñéébedítyú úúballéne

20 Aanée tétsihdyu Péédoro révoúcunú Jetsóo déjutu ɨvámeíwuúu oke
dibye néébe o péébeke. Ópée muurá dííbyé úníuri nihñéré majchórí
muha meíjcyánáa o íjcyaabe ó dilló dííbyeke caabyé múúhadítyú dííbyedívú
méénútsoíñe. 21 Áábekée Péédoro oke ɨɨ́ɨ́téne néé Jetsóoke:
—Ávyéjuúbej, ¿ácooca áánu muhdú íjcyaáhi?
22 Áánélliihyée neébe:
—Muurá o ímílléhajchíí tsá dibye dsɨ́jɨvéityú múijyú tsiiñe o
tsááiñévújuco. Árónáa óvíjyacóóné tééneri u ɨ́jtsámeíñe. Wa ihdyu oke
duráávyej.
23 Ehdúu Jetsóó óhdityu nééné uubállé tsújaavé cahcújtso múnáadi
múijyúváhjáa o dsɨ́jɨvéjúcóóítyúné uubálle. Árónáacáa ihdyu tsá tehdu
dibye néétune. Muuráhjáa ihdyu íllure neebe dibye ímílléhajchíí o

íjcyaíñé múijyú dibye tsááiñévújuco. Áánemáa neebe tééneri Péédoro ɨíjtsámeíjyúcóótuki.

24 Aane íñe tsaapi Jetsóo mámyé o íjcyaabe íhyaamɨ ó caatúnú muhdúhjáa páneere dibye méénuhíjcyanéhjí o ájtyúmɨíbe dibye úwáábohíjcyanéhjí o lléébone. Aane méwaajácú íhyaamítú cáátuváné ímɨááné íjcyane.

25 Áhdure íjcyaróné mítyane tsíñehjɨ Jetsóópe íjɨíri iíjcyácooca méénuhíjcyanéhjɨ. Aane muurá páneere mecáátúnuca ííñujɨvú tsá waajácúhaamíné úújetéítyuróne. Áyu tehdújuco.

HÉÉCHOÓ
Uwáábojte méénúnéhjɨ́ uubálleháámɨ

Píívyéébé Apííchó tsááiñe némeíñe

1 Muúbe Téóópiroj, ɨ́hdée diéllevu o cáátúnúháámɨ́ pañe ó úúballé páneere
muhdúhjáa Cáání éllevu níjkyejɨ́vú ipyétsihvújuco Jetsóó úwáábobéré
méénuhíjcyanéhjɨ. 2 Muuráhjáa ímamyémuke iújcúmeke Píívyéébé Apííchoj
tééveri níwááveebe ɨɨná ditye méénúiñévu. 3 Áámedívúhjáa muurá ɨ́dsɨjɨ́vé
boone bóhówáávehíjcyaabe 40 coojɨ́vá hajchótá ímɨáánéjuco dibye bóhɨɨne
ditye iwáájácuki. Áámekéhjáa Píívyéébé avyéjutu úwáábohíjcyaábe.
4 Aabéhjáa néé diityéke:
—Jerotsaréetúi kiávú mépehdíñe. Mété́hmecói tétsihdyu Llihíyóo
ámúhakye iájcuíñé néhijcyáne. 5 Ɨmɨáánéjucóo Jóáa tsótsohíjcyáné
nújpácyori. Áánetu ihdyu lléváhréjuco ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó
úcááveíñe. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Jetsóó nújkyejɨ́vú pééneé

6 Aaméhjáa tsiiñe dííbyema idyóbéévétsihvu néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿a ícyooca tsiiñe ú ímíbáávyétsoó méiiñújɨ́ tsíjtyé hójtsɨ́ pañe
iíjcyájúcóótuki?
7 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsá ámuha teene mewáájácúítyuró múúcoocá Llihíyó tehdu
méénuíñe. Óvíi ihdyu múijyú iímílléijyu méénuube páneere dííbyé hójtsɨri
íjcyaábe. 8 Áánetu ihdyu dííbyé Apííchó ámúhadívú níítyene ámúhá pañévú
úcáávécooca ámuha tééné ɨhnáhoori méúwáábóó óhdityu íjcyáné uwááboju
Jerotsarée múnáakee, Jodéá iiñújɨ múnáakee, Tsamááriá iiñújɨ múnáakee,
íjcyane. Aane téhdure tsújááveé pahúllevá múnáadívu.
9 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu Jetsóó ditye ɨ́ɨ́téneríyé tsúúca cáámevu
wátyóhɨɨvéhi. Aabéhjáa ojtsó pañévú tsúúca tévéévéíñúúbeke tsáhájuco
ditye ájtyúmɨtúne. 10 Aaméhjáa cáámevu dibye péhullévúré ɨ́ɨ́tehíjcyárónáa
míítyétsi ávyéta tsɨ́tsɨ́ íwajyámúúcú néémutsi bóhówaavé diityédívu.
11 Aamútsíhjyáa néé diityéke:
—Ámuúha Gariréá iiñújɨ múnaa, ¿aca ɨɨná caame ámuha méɨ́ɨ́tehíjcyáhi?
Muurá ámúhama ícyahíjcyaabe Jetsóó péjucóó ámúhadítyú níjkyejɨ́vu.
Aabéjuco idyé tsiiñe tsááiñe muhdúhjané ámuha meɨ́ɨ́ténáa ipyéhduú.
Ehdúhjáa neemútsí diityéke.

Matíake ditye újcune Jóódáúvú cápayóóve

12 Aaméhjáa oríívó bájú ijcyátsihyi iíjcyátsihdyu oomí Jerotsaréevu.
Píhɨ́réhrée técoomítyú téhbaju múhajchótá wáyeéévejcóójɨ́ meúlléiyóné
jodíómú taúhbaju nééné hajchóta. 13 Aaméhjáa técoomívú úújeté ípyée
iícyahíjcyajávú cáámééɨ́jɨri íjcyáné mɨjcóhovu. Ílluuméhjáa diítye: Péédoroo,
Jacóóboo, Jóáaá, Aderée, Perípee, Tomáaa, Baatoroméee, Matéoo, tsijpi
Apéó hajchi Jacóóboo, tsáha múnaa cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó
nahbe Jóódaá, éhdume. 14 Aaméhjáa paíjyuváré dóbéévehíjcyá tééhó

pañévú Píívyéébema iíhjyúvaki. Áámemáhjáa ijcyámé Jetsóó nahbémuu, tsɨ́ɨjuu, tsijtye walléémuu, íjcyame.

15 Áijyúhjáa Péédoro íñahbéjté 120-meva íjcyáméj pɨɨnévú iíjyócúúvéne néé diityéke:

—Ámuúha táñahbémuj, tsúúca pajtyéné éhnéhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu Jóóda pɨ́ááboneri Jetsóoke ditye ékééveíñé cáátúnúmeíñe. 16 Ehdúhjáa muurá dibye dííbyedívú méénútsoíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé Apííchó néhijcyáné Dabíiúvuj tééveri. 17 Diibyée muurá Jóóda Jetsóó mamyémú meíjcyáméejpi tsaméhjɨ́ɨ dííbyema mewákímyeíhíjcyaábe. 18 Aabée ímityúné méénune ditye áhdóne dsɨ́ɨ́dsɨ́ dibye wájójcoíñúné iújcúnemma ahdómé tsátsii ííñujɨ. Ááné boonétúhjáa muurá iiye dsɨ́jɨ́vétsómeííbyé áákityé apáhajchíí íhbáu áachívújuco. 19 Aanéhjáa Jerotsarée múnaa iwáájácúne dityée áhdotsíí meménú Atséédama 'Tújpácyo Ájtsɨ' néeiyóne. 20 Muurá Tsááamóháámɨtu téénetu nééneé:

Íávajáréjuco dííbye ja cóévájari tsáhájuco múha íjcyáityúne.
Téhdure idyé tsiiñe nééneé:
Tsíjpiiyéjuco dííbyé wákimyéivu cápáyóóveíñe.

21-22 Ahdícyane muurá ijcyámé tsaate éhnée Jóáa Jetsóoke tsójtsoobe cáámevu pétsihvújuco meke náhbénuhíjcyáme. Ááméditytú ihdyu óvíi méujcú tsáápiikye dibyée ɨ́mɨááné ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bóhɨɨne úúbállehíjcyáííbyeke. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

23 Ahdújucóhjáa míítyétsikye ditye pevénéréi mémenúné tsáápiikye diityétsidítyú iújcuki. Tsáápíhjyáa Jotséé dííbyere 'Batsabáa' némeííbyé téhdure Jójto imyémé íjcyaábe. Áánetúhjáa tsijpi Matía. 24 Ááamútsí hallúvúhjáa íllu Píívyéébema ihjyúváme:

—Ayúju Ávyéjuúbe Píívyéébeéj, uu muurá pámé ɨ́buwáánéré ú waajácúhi. 25 Aabe ihdyu ú waajácú caabyé u tújkevélleebe íjtyétsidítyú úcááveíñé díhjyú uwááboobe iíjcya Jóódáuvúu íimítyú nɨ́jcaúvú úújetéébé cápayóóve.

26 Ehdúhjáa Píívyéébema iíhjyúvátsihdyu nehcómé diityétsidítyú cáábyeké iújcuíñe. Aanéhjáa úújeté Matíadívu. Aabéjucóhjáa úcaavéné 11-meváréjuco íjcyame Píívyéébé uwááboju úwáábomeré péhíjcyáímyé pañévu.

2

Píívyéébé Apííchó níítyene

1 Aaméhjáa pámeere tsijtye cahcújtso múnáama 'Pejtecojtée' némeíñé wañéhjɨj cóójɨ́ dóbeevéhi. 2 Ááná acáhjáa peecútéré éhne múúne tsɨ́jpáné kiijyébá tsáane íhjyuvádú nééne tsáá cáámetu. Aanéhjáa ávyeta wádóoové pájá pañére. 3 Árónáacáhjáa tsúúca cúújúwaj péétédú 'nɨwáhnɨ́wá' tsáápitsá hallúvú bóhówaavéne. 4 Ehdúhjáa diityé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéné diityéké ihjyúvatsó tsíjtyéhjɨ́ ihjyúháñeri ditye lléébótúrójúhjɨri.

5 Téijyúhjáa ijcyámé tsijtye jodíómú tétsihyi Jerotsaréeri Méécáánikye muhdú ɨ́jtsúcunúdú úráávyehíjcyámé panévá iñújɨ́ɨnetu tsáámeé. 6 Aaméhjáa mítyane tétsii íhjyuba íjcyane illéébóne diityédívú píhcyaavéhi.

Aaméhjáa úvánujcátsí tsaatétsáhjḯɨ ditye íhjyúvájúhjɨri íhjyuváné illéébónema. 7 Áaneríhjyáa úváhtúuuvémé néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne íjtye Garirée a múnaa íjcyatúne? 8 ¿Aca muhdú ḯɨvane ávyeta meíhjyúvájúhjɨri ihjyúváme? 9-10 Muurá íñe íchii mee panévá iñújḯɨne múnaa Páátiaa, Méédia, Eráaa, Metsopotáámiaa, Jodéaa, Capadóótsiaa, Póótoó, Áátsiaa, Pírííjiaa, Pajpíiriaa, Ejíhtoo, Tsiréené tujkéveri íjcyane Áápirícaa, éhdúné iñújḯɨne múnaa. Áhdure ijcyámé Róómátu tsáámedítyú tsaate páñétúejte jodíómu. Téhdure ijcyámé jodíómú íjcyáturómé diityé uwáábó úráávyehíjcyáme. 11 Áhdure ijcyámé Créétama Aráábiá múnaa. Ílluume íñe mélleebó muhdú Píívyéébé ɨhtsútú diityéké íhjyúvatsóné meíhjyúvájúhjɨri.

12 Aaméhjáa tééneri úllévenúmé idyé tsiiñe néjcatsíhi:

—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?

13 Árónáacáhjáa tsaate diityédí iúúhḯvaténe nééhií:

—Íllure llíyíícyavéme.

Péédoro íhjyuváne

14 Áánélliihyéhjáa diitye 11-mevádítyú Péédoro iíjyócúúvéne kéévánécoba néé diityéke:

—Ámuúha tamúnaa íñe múhdumé Jerotsarée múnáama tsijtye íjcyamej, cáhawáá ámúhama o íhjyuváné ímíñeúvú mélleebúcunuj. 15 Tsá muha mellíyíícyávetú eene ámuha múúhadítyú menéhduú. Muurá llíyiicyáve múnaa íjcyarómé tsá ícyooca ááméjutúréi nuhba íjcyánáa llíyíícyávetúne. Aanéjḯɨ awáá muhdú muha méllíyíícyáveéhi. 16 Muuráhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Joéé íñe ícyooca pájtyénetu nééhií:

17 Muurá nihñéré mḯamúnáá pañévú Táapííchó ó pícyoóhi. Ááméj tsɨɨménémúháábé ḯɨbúwá déjúcotu táuwáá boju ijchívyeéhi. Ováhtsámú naavédú nénehjɨ ḯɨténé pañe diityémá ó ihjyúvaáhi. Áánetu kéémémuma ó ihjyúvaá ityúwaháñé pañe. 18 Ehdu ó ájcuú Táapííchotu pámeere múhdumé táɨɨcúve múnaa íjcyámeke wajpíímumáyé walléémuke. Aame táuwáábó méénuúhi. 19 Áijyu caame iévéhoowávú ó úújétsoó páhduváré nénehjɨ meúllévenúnéhjɨ. Áánetu ííñújɨri íjcyaíñé téené uubálleháñé mítyane méénujcátsiháñé pañe tújpacyo wágóóóveíñe. Áhdure íjcyaíñé panéváré áíívyéne ójtso. 20 Muurá cóójḯɨejpi nuhba áábáteéhi. Áánetu péjcóejpi íjcyaá tújpacyóduréjuco. Ehdu páhduváré nénehjɨ pájtyeé Ávyéjuube Jetsóó tsááiñe ávyétá ɨhtsútú nééíñé úmḯwari. 21 Aane pámeere múhdumé dííbyedi tsúúrámeíhijcyámé ihdyu pájtyéteéhi.

Ehdúhjáa Joéej tééveri Píívyéébe nééhií.

22 Ahdícyane, ámuúha tamúnaa ijraéémuj, cáhawáá mélleebúcunu tsiiñe ámúhakye o nééiñe: Muurá ámuháyé méwaajácú Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyáábej tééveríi Píívyéébe panéváré méénúráítyúronéhjḯ méénuhíjcyáné ámúháj pɨɨnévu. Tééneríi muurá meke úújetsójúcóóroobe ḯmɨááné Píívyéébe dííbyeke wálloóne. 23 Áróóbedívúu ámuha ímítyúmeke méméénutsó páwachékevu mewátyétyéhcútsóneri Píívyééberéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco néhdújuco. 24 Áróóbekée muurá dííbyere Píívyéébe bóhɨɨtsó

tsúúca dsɨ́jɨ́véjúcóórróóbeke. Muuráhjáa tsá muhdú dsɨjɨ́vé dííbyeke
méénúítyuróne. 25 Muuráhjáa Dabíiúvú dííbyedítyú nééhií:
Paíjyuvárée Ávyéjuube óómaye ú ícyahíjcyáhi. Aabe muurá oke ú
téhmehíjcyá ɨ́ɨ́nerí o íllityétuki. 26 Ááneri mítyane o ímíjyúúveebe
uke ó duurúvahíjcyaáhi. Ááné́llii o dsɨ́jɨ́vécooca tsaímíyé úúma ó
íjcyaáhi. 27 Muurá tsá tabóhɨ́ u ɨ́hvéjtsóityú tene iwágóóóveki.
Áhdure tsá u ɨ́hvéjtsóityú dɨ́ɨɨcúve múnáájpikye mítyane u wájyúúbej
pi ɨ́cúbáhrámeíñe. 28 Muuráhjáa oke ú waajácutsó ɨ́mɨájɨjtóvu. Aabe
mítyane ó ímíjyuuvé óóma u íjcyánélliíhye.
Ehdúhjáa Dabíiúvú néé Jetsóodítyu.
29 Aabéhjáa muurá diibye Dabíiúvú dsɨ́jɨ́véébeke ditye cúúune ícyoocápí
dííbyeúvú nijkye ijcyáhi, ámuúha táñahbémuj. 30 Muuráhjaa Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáábeúvú ɨ́mɨáané waajácú Píívyéébe dííbyeke
néhijcyáné dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe llíyaatémedítyú Críjto ávyéjuutéiñe
díbyeúvúu ávyéjuutédu. 31 Ehdúhjáa tene pájtyeíñé ɨ́hdétújuco iwáájacúdú
íjcyáábeúvú nehíjcyá Críjto ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bóhɨɨbe wágóóóvéityúne.
Áhduréhjáa nehíjcyáábeúvú dííbyej pi muhdú íjcyáityúne. 32 Ahdújucóo
muurá dííbyeke Píívyéébe bóhɨɨtsóne. Aane muha pámeere méwaajácúhi.
33 Áábekée Píívyéébe íllurájuco ávyéjujtsóne. Áábej téévеri muurá íñe ícyooca
Cááni Íapííchó múúhá pañévú picyóó dííbyekéhjáa iñéhdújuco. Aane íñe
páneere ámuha maájtyumɨ́né, melléébone, Pííyéébedítyúré tsáá Ílli Jetsóoj
téévеri dibye méénune. 34-35 Íllúhjáa muurá tsiiñe Dabíiúvú nééhií:
Ávyéjuubée néé táavyéjúúbeke: Íchihvu táúniúvú diicya dímunáake úúma o
táhjáné hajchóta.
Ehdúhjáa néébeúvu. Árónáacáhjáa ihdyu tsá dibye íhdityu íhjyúvatúne.
Muuráhjáa tsá dibye cáámevu nijkyejɨ́vú péétu Críjto péhduú.
36 Aane ihdyu ámuha pámeere tamúnaa ijraéémú méwaajácúiyá
Píívyéébée Mépájtyetétsoobe Críjtoke pícyóóbeke ámuha páwachékevu
medsɨjɨ́vétsóóbeke.
37 Ehdúhjáa Péédoro nééne diityéké múhdurá pájtyénéllii pámeere diitye
uwáábojtéké nééhií:
—¿Aanéhaca íñe muhdúí muúha, ámuúha múúhá nahbémuj?
38 Ááné́lliihyéhjáa Péédoro néé diityéke:
—Ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyá
ámúhá imítyú ámúhá hallúrí iíjcyájúcóótuki. Ááne métsójtsótsaméí Jet-
socríjto mémeri Píívyéébe ámúhá pañévú ipícyo Íapíícho. 39 Aane muurá
íñe ɨ́hdétújucóo úúbállémeíhijcyáné pámeere ámúháj tsɨɨménémúháábema
ámúhá wáábyuta. Téhdure pámeere pahúllevá múnáake Méécááni Píívyéébe
wábyújtsómé wáábyuta teéne.
40 Ehdúhjáa Péédoro diityéké iúwáábótsihdyu nééhií:
—Łmɨánejcúvuréjuco mepájtyé mɨ́amúnaa ímityúné ícyahíjcyánetu.
41 Ahdújucóhjáa múhdumé dííbyé uwáábó cáhcújtsodúmé
tsójtsótsámeíñe. Áijyúhjáa tsúúca cahcújtso múnaa llíyaatémé
3,000-mevájuco. 42 Aaméhjáa diityé uwáábó úraavyémé tsaímíyé
náhbévájcatsímyé tsatsíhvú idyóbéévéne Píívyéébema ihjyúvahíjcyáhi.
Téhduréhjáa Jetsóó dsɨjɨ́vé ɨ́ɨtsaavéné pááaho iwátújcatsíñé máchohíjcyáhi.

Tujkénújte Jetsóó uráávye múnaa muhdú ícyahíjcyáne

43 Aanéhjáa ímí ɨjtsúcunúme. Áámemáhjáa uwáábojte
méénúráítyúronéhjɨ́ méénuhíjcyáhi. 44 Aaméhjáa tsaímíyé iñáhbévájcatsíñe
panévatúré pɨ́ááboócatsíhijcyáhi. 45 Ihñénéhjɨ́hjáa iñáhjɨ́hénúne
pɨ́ááboíjcyámé pɨ́htómeke. 46 Aaméhjáa paíjyuváré dóbéévehíjcyá
duurúvajávú Píívyéébeke idyúúrúvaki. Tsaímíyéhjáa ihjyáháñeri íjcyame
Jetsóó dsɨjívé ɨ́ɨtsaavéné pááaho iwátújcatsíñé máchohíjcyáhi. 47 Ehdúhjáa
Píívyéébeke ditye dúúrúvahíjcyáné tsijtye ímí ɨjtsúcunúhi. Aaméhjáa
éhnííñevu llíyaaté Píívyéébé pɨááboori tsúúca pájtyetéme.

3

Úllehíjcyátuube úlléjucóóne

1 Tsájcuuvéhjáa Péédorómútsí Jóááma péé duurúvajávú Píívyéébema ditye
íhjyúvahíjcyáne éévеri. 2 Áijyúhjáa tsaapi tsɨ́ɨ́ménedítyújuco úllétúúbeke
pícyohíjcyámé tééjá lleehówavu 'Imíwu' némeítsihvu dibye ityáúmeíhíjcya
dsɨ́ɨ́dsɨke tééjá pañévú úcáávémeke. 3 Aabéhjáa diityétsikye táúmeí
dsɨ́ɨ́dsɨke tééjá pañévú úcáávémútsikye. 4 Áánélliihyéhjáa dííbyedívú ɨ́ɨ́téne
neemútsi:

—Éje, cáhawáá múhtsikye dɨhtej.

5 Aanéhjáa ɨjtsúcunúúbé dityétsí tsíeménevu ájcuíñe. 6 Árónáacáhjáa
Péédoro néé dííbyeke:

—Tsá muhtsi medsɨ́ɨ́dsɨvatúne. Árónáa ihdyu uke muhtsi mépɨ́ááboóhi.
Ahdícyane Natsarée múnáájpi Jetsocríjto mémeri díjyócúúvéne duhlle.

7 Ehdúhjáa néébere ɨ́mɨánéjcúéhójtsɨtu iékéévéébeke íjyócujcárónemáyé
tsúúca ímíjpyetéébe. 8 Aabéhjáa tsaímiyéjuco úlleebe cáhtsíñíbaabéré
diityétsima úcaavé tééjá pañévú Píívyéébeke dúúrúvaabére. 9 Aanéhjáa
tétsihyi íjcyame ájtyumɨ́ ímíhyéjuco úlleebe Píívyéébeke dúúruváne.
10 Aanéhjáa waajácúmé diibyéjuco duurúvájá lleehówarii 'Imíwu'
némeítsihyi ácuúcunúúbé pɨáábó táúmeíhíjcyaabe dibye íjcyane. Áánerí hjyáa
ávyeta ullévenúmé dííbyedi.

Duurúvájatu tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihvu Péédoro íhjyuváne

11 Aabéhjáa tsúúca ímíjpyetéébé tsá ɨ́hvéjtsotú diityétsí Péédorómútsikye.
Áánerí hjyáa mɨ́amúnaa itsájúréévéne dsɨɨnécunú diityé éllevu duurúvájatu
tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihyi íjcyáme éllevu. 12 Áámekéhjáa Péédoro
iájtyúmɨ́ne nééhií:

—Ámuúha tamúnaaj, ¿aca muhdú ɨ́ɨvane ámuha meúllévenúne
múhtsidyívú méɨɨté tehdu múhtsí ɨhnáhoorí yé muhtsi
meméénúneríjɨ́ɨvari? Áhdure ¿aca ɨ́mɨájtétsí muhtsi meíjcyánéllii tehdu
mémeenúhi? 13 Muuráhjáa téhdure méɨhdé múnáaúvú Aavaráaa, Itsáaa,
Jacóóboo, éhdume cáánívahíjcyaabe Mépiivyéébé Ílli Jetsóoke tééneri
ávyéjútsohíjcyá éhnée ámuha ávyéjujté hójtsɨ́ pañévú meɨhvéjtsóóbeke.
Muuráhjáa Piráátó dííbyeke ácádsɨ́jcaáyóíyónáa tsá ámuha meímílletúne.
14 Diibyée ɨ́mɨáábé hallúvú íhjyúvatúmé ámuha cáábyerá dsɨ́jɨvétso
múnáájpí hallúvúré méihjyúvá dibye iíjchívyeki. 15 Ehdúu ámuha
mélliihyánutsó diibyéjuco meke bohɨ́ɨvú ájcúúbedívu. Áróóbekée muurá
Píívyéébe bóhɨɨtsóhi. Aane muha méwaajácúhi. 16 Áábeke muhtsi

mecáhcújtsónéllii muurá íñe áánu ímíjpyeté dííbye mémeri dííbyé ɨhnáhoori ámuha meɨ́ɨténeríye.

17 Ahdícyane, ámuúha tamúnaaj, muurá ó waajácú ɨ́mɨáánéjucóo ámuha pámeere ámúhá avyéjujtémá dííbyeke medsɨ́jɨ́vetsóné ámúhá ɨbuúúné aabáte. 18 Árónáacáa ihdyu tehdújuco dibye ɨ́cúbáhrámeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri néhdújuco. 19 Áánéllii ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco méɨ́buwáávé ténehjɨ ámúhama iábájɨ́ɨ́vémeí ímí Píívyéébema ámuha meíjcyaki. 20 Muurá meéllevu wállóóiibye Íllí Jetsocríjtoke tsúúcajátújucóo meke dibye pájtyetétsoíñé iñéébeke meke dibye iújcúvaki. 21 Aabe muurá níjkyéjɨri íjcyaá páneere muhdúhjáa Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri tsúúcajátújuco iñéhijcyáné ímíbáávyétsóné hajchóta. 22-23 Íllúhjáa muurá Moitséeúvú néé méɨhdé múnáaúvuke: “Ávyéjuube Píívyéébe méhdityu pícyoó tsaapi íhjyú uubálle múnáajpi íjcyáííbyeke íñée oke ipícyohdu. Áábeke ihdyu tsáma mélléébocо. Muurá dííbyeke cáhcújtsotúmé wágóóóveéhi.”

24 Áhduréhjáa tsijpi Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Tsamoéeúvú ihjyúvahíjcyá íñe ícyooca muhdú pájtyénéhjɨtu. Áábeúvú boonéhjáa idyé tsijtye íjcyáméhjɨúvú ihjyúvahíjcyá téénetu. 25 Ehdúhjáa muurá Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri nehíjcyá meeke pámeekére. Muuráhjáa méɨhdé múnáaúvuma pámeekéré meke ɨpɨ́ááboíñé Aavaráaúvuke íllu neébe: “Pámeere ííñújɨ́ cuwáábema íjcyaíñé pɨáábó dɨ́jtsɨɨménémúháábej tééveri.” 26 Muuráhjáa Píívyéébe Íllíkye wallóó tujkénú mee ijraéémuke dibye ɨpɨ́ááboméɨmítyuháñé meɨ́hvéjtsoki. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

4

Péédorómútsí Jóááma ávyéjujté úmɨ́wari íjcyane

1 Aanéhjáa Péédorómútsí Jóááma mɨ́amúnáama íhjyúvahíjcyárónáa tsáácunúmé llúúvájteé, duurúvájá tehméjté avyéjuúbee, tsadotséómuu, íjcyame. 2 Aaméhjáa cayóbáávaté Jetsóópe dsɨ́jɨ́veebe bóhɨhdu idyé tsijtye dsɨ́jɨvémé bóhɨɨíñé dityétsí úwáábónetu. 3 Aaméhjáa iékéévémútsikye cuvéhoojánú cúvéhréjuco tene néénélliíhye. Aamútsíhjyáa téhulléré tsɨ́tsɨɨvéhi. 4 Árónáacáhjáa diityétsí uwáábó lléébúcunúhíjcyámedítyú mítyame cáhcújtsómemáubáhjáa tsúúca úújetémé 5,000-mevájuco tsaméére wajpíímu.

5 Aanéhjáa awáá tsíjcyoojɨ píhcyaavéjucóómé Jerotsaréevu ávyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame. 6 Áámemáhjáa ijcyámé llúúvájté avyéjujte Anáaa, Caipáaa, Jóááá, Arejáádoroo, éhdume. Téhduréhjáa ijcyámé diityéjéée jte. 7 Aaméhjáa diitye ávyéjujte néé Péédorómútsikye ditye iíjchívyétsóne itsíva diityé éllevu. Ahdújucóhjáa ditye tsájtyémútsikye ditye nééneé:

—¿Aca ɨ́ɨ́né ɨhtsúturí ámuhtsi méénúráítyuróné mémééénuhíjcyáhi, pane mumémeríhyaja?

8-9 Áánélliihyéhjáa Péédoro Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaabe néé diityéke:

—Ámuúha tamúnaa íjraéémú avyéjujtej, ámuha íñe múhtsikye médilló éhnée íayáábedítyújuco úllétuube áánu muhdú ímíjpyeténé ámuha

mewáájácuki. 10 Áánéllii ícyooca muhtsi ámúhakye méúúbálleé teéne.
Muurá ihdyu Píívyéébere ímíjpyetétsó dííbyeke éhnée ámuha páwachékevu
Natsarée múnáajpi Jetsóoke medsíjɨvétsóóbeke ibóhɨ́ɨtsóóbe mémeri.
11 Muuráhjáa diibyéjuco éhne múúne ímichi nééwáyutu jaa éjkedu
néébeke ámuha meéhdɨɨvállérоobe ícyooca ijcyá páñetúejpi teene
jaa ímichi páñétúétsihdyu éjkedu néébeé. 12 Tsá tsijpi íjcyatú meke
pájtyetétsoóbe. Tsáháa muurá tsíjpiikye Píívyéébe méménutú mɨamúnáake
pájtyetétsóííbyeke.

13 Ehdúhjáa dityétsí íhjyúváneri diitye ávyéjujte ullévenúhi. Aaméhjáa
waajácú dityétsí ɨ́dátsó nééméejtétsí íjcyane tsáijyúubáré waajácúhaamɨ́né
ɨ́ɨtehíjcyátumútsi. Árónáacáhjáa ɨ́tsaavémé Jetsóomáa dityétsí ícyahíjcyáne.
14 Aanéhjáa dityétsí ímíjpyetétsoobe tétsihyi íjcyánéllii tsáhájuco ditye
ɨɨná néétu diityétsidítyu. 15 Áánélliihyéhjáa ílluréjuco ditye wálloone di-
ityétsikye tétsihdyu. Ááné boonéhjáa tsaméréjuco íhjyúvájcatsíñé muhdú
diityétsikye imyéénúíyóneri. 16 Néjcatsímyéhjápeé:

—¿Aanéhaca íñe muhdú méméénúiyá diityétsikye? Muurá pámeere Jerot-
sarée múnaa waajácú méénúráítyuróné dityétsí méénune. Aane muhdú
metóónúíyónejɨ́ɨvari. 17 Árónáa ihdyu metsu meíllívyéébo diityétsikye
dityétsí éhnííñevu Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju pámehdívúré tsújaúcútúné
ɨhde.

18 Ahdújucóhjáa tsiiñe ɨpɨ́úvámútsikye ditye ávyeta bóijcyúné dityétsí
iúwaabójúcóótuki. 19 Árónáacáhjáa neemútsí diityéke:

—Cáhawáá méɨ́jtsaméí keená ímí Píívyéébe ɨ́jtsúcunúne. ¿A ámúhakyéré
muhtsi melléébóne dííbyeke tsá melléébóitúne? 20 Tsáháubá muhtsi
meɨ́hvetéítyuró Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju meúwáábohíjcyánetu dibyée
iúwáábóne méénuhíjcyanéhjɨ muhtsi maájtyúmɨ́nélliíhye.

21 Ehdúhjáa dityétsí néénéllii ibóíjcyúróne ílluréjuco ditye ɨ́hvejtsóné
diityétsikye. Tsáháhjáa ditye píívyetétú muhdú diityétsikye
imyéénúiyóné tsáápiikyéhjáa dityétsí ímíjpyetétsónéllii mítyame Píívyéébeke
ávyéjújtsónélliíhye. 22 Aanéhjáa diibye dityétsí ímíjpyetétsoobe 40 pijcyábá
ehnííñevújuco.

Cahcújtso múnaa pɨáábó táúmeíñe

23 Aamútsíhjyáa tsúúca ditye ácádsɨ́jcaáyomútsí íñahbéjte éllevu ipyéene
úúballé páneere muhdú llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte diityétsikye
nééneé. 24 Ááánélliihyéhjáa tsaméhjɨ́ íllu Píívyéébema ihjyúváhi:

—¡Ayúju múúhá Avyéjuube Píívyéébeéj, uu muurá ú ijcyá páneerée
iévéhóówari íjcyánéhjɨma ííñujɨ, nújpacyo, múhdúné tsíeméné íjcyane, u
ípívyéjtsoóbe! 25 Aabée muurá dɨ́ɨɨcúve múnáajpi Dabíiúvudi Díapííchó
íjcyánej tééveri u nééhií:

¿íveekí tsííñé iñújɨ́ɨne múnaa páhduváré idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ɨ́tsámeíhijcyá
ɨ́ɨnetú diityéké pɨ́áábóítyúnéhjɨri? 26 Muurá ávyéjujte
pítyácócatsíhijcyá Ávyéjuube Críjtoke imyéénuki.

Ehdúhjáa muurá u néé Dabíiúvuj tééveri.

27 Aanée muurá tééénéllii ícyoomívú píhcyáávehíjcyámé Heróódee, Póótsio
Piráátoo, tsííñé iiñújɨ múnaa, muuha ijraéémú avyéjujtee, ijcyame
Daachi Jetsóoke imyéénu múúhakyée pájtyetétsóííbyeke u wállóóbeke.
28 Ááabekée meenúmé tsúúcajátújucóhjáa ihdyu u néhdújuco. 29-30 Aame

muurá u ɨ́ɨ́ténáa téhdure múúhakye méénúllehíjcyáhi. Áánéllii ihdyu óvíi múúhakye ú túkévejtsó dɨ́ɨhtsútuuri muha meúwáábohíjcya díuwáábóju ɨ́ɨ́nerí íllityétúme. Áhdure múúhakye pɨáábó muha méénúráítyúronéhjɨ́ chéméméhjɨke mebóhɨ́ɨtsohíjcya Daachi Jetsóo mémeri.

31 Ehdúhjáa Píívyéébema iíhjyúvánetu ditye nɨ́jkévánáa tétsii diityémá uuvécunúhi. Aanéhjáa Píívyéébé Apííchó diityé pañe íjcyame ɨ́ɨ́nerí núhnévetúmé úwáábohíjcyá dííbyé ihjyu.

Pámé wáábyutáré íjcyane

32 Aaméhjáa pámeere cahcújtso múnáama tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeímyé tsá néhíjcyatú ihñénéhjɨ́ íhdyúenéhjɨ́ íjcyane. Tsáápiitsá éhnéhjáa pámé wáábyutáré ijcyáhi. 33 Aaméhjáa diitye uwáábojte úúbállehíjcyá Ávyéjuubée Jetsóó ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bóhɨ́ɨne. Áámekéhjáa Píívyéébe mítyane pɨáábohíjcyáhi. 34 Aaméhjáa pámeere cahcújtso múnáama ímí pɨáábócatsíhijcyá ɨ́ɨ́netú pɨ́htótsójcatsítyúme. Tsaatéhjáa íiñújɨ́ɨ́nema, ihjyáháñema, íjcyame ténehjɨ iñáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨ́ pihjyúcuhíjcyá uwáábojtédívu. 35 Áánetújucóhjáa ditye ácuhíjcyáné tsaate diityédítyú pɨ́htómeke. 36 Áijyúhjáa íjcyaabe diityédítyú Revítámuube Jotséé Chííperévúhjáa ditye tsɨ́ɨ́mávaábe. Áábekéhjáa uwáábojte iúúhɨnúné meménú Benabéedívú 'ímijyújtsoóbe' nééiyóne. 37 Aabéhjáa íiiñújɨ́ iñáhjɨ́hénúne áhdovu ajcú diitye uwáábojtéke.

5

Ananíamútsí mewa Tsapíírama ímityúné méénune

1-2 Áhduréhjáa Ananíamútsí mewa Tsapíírama íiiñújɨ́ iñáhjɨ́hénúne áhdotu tsane iújcúnéj coéénevu diitye uwáábojtéké ajcú pánéhjɨ́jtaráhdu. Aanéhjáa mewa waajácú dibye muhdú méénune. 3 Áábekéhjáa Ananíake Péédoro nééhií:

—¿Aca ɨ́veekí Naavéné uke ɨ́búwájtsónej péévé muhdú ú meenú díiiñújɨ áhdo? ¿Ááne pánehjɨ́dú ú tsivá cóeéne? Ú imíllé múúhakye u álliñe tehdújuco Píívyéébé Apííchó ímillédú u méénune muha meɨ́jtsúcunúroki. 4 ¿Aca muhná teene ííñujɨ? Ááneráa dihñe teéne. Ááne áhdóo dihñéreíyo. Tsáháa tsane u újcúnéj coéené u tsíváítyuró pánéhjɨ́jtaráhdu. Aanéhaca idyé múúhakyéré u állíñejɨ́ɨ́vari. Muurá téhdure Píívyéébeke ú allíhi.

5 Ehdúhjáa Péédoro néénemáyé Ananíá ílluréjuco dsɨ́jɨ́veebe áákityéné baavújuco. Ááné uubálléhjáa lléébome mítyane íllityéhi. 6 Ááhoúvukéhjáa ováhtsámú ɨbɨ́ɨ́jɨ́núne tsajtyé icyúúuki.

7 Ááné boonétúhjáa mewa wajtsɨ́ ɨɨná ájyúke pájtyene wáájácútulle. 8 Áállekéhjáa idyé Péédoro népejtsóhi:

—¿A téhdunéjucóo íllunéré ámuhtsi menáhjɨ́henúné ámúhtsí iiñújɨ?

Áánélliihyéhjáa neélle:

—Éée, téhdunéjucópeé.

9 Árónáacáhjáa Péédoro néé díílleke:

—¿ǵveekíhjyáa ehdu ámuhtsi mémeenúhi? ¿Aca ámuhtsi méɨjtsúcunú Píívyéébé Apííchó wáájácúítyuróne? Éje, aatye muurá tsáá dítyájɨúvuke icyúúújétsihdyu. Aame muurá ícyooca uukéréjuco cúúutéiñe.

10 Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca dsǵjǵvelle áákityé dííbyé lliiñévu. Áálledívúhjáa diitye ováhtsámú wajtsǵ ǵǵtémehóvuréjuco. Áálleúvukéhjáa idyé itsájtyéne cuuúmé ájyú úníutu. 11 Ehdúhjáa Ananíamútsikye méwama tene pájtyéneri cahcújtso múnaa mítyane íllityéhi. Áhduréhjáa tsijtye teene iwáájácúne íllityéhi.

Méénúráítyúronéhjǵ méénúmeíñe

12 Aanéhjáa diitye uwáábojte dóbéévehíjcyá duurúvájá pañévú tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihvu. Aaméhjáa méénuhíjcyá mítyane méénúráítyúronéhjǵ mǵamúnááj pɨɨnévu. 13 Áámekéhjáa cáhcújtsotúmé diityémá náhbévahíjcyáturómé ímí ɨjtsúcunúhi. 14 Téijyúhjáa idyé tsijtye wajpíímumáyé walléémú cóbéévehíjcyá duurúvájá pañéahcujtsó Píívyéébeke. Aaméhjáa éhnííñevu mítyaméjuco llíyaaténe. 15 Áánetúhjáa chéméméhjɨke ǵǵhbotáháñeri ijchívyetsómé hulléjɨjtónéj pɨɨnévú téénerívváa Péédoro pájtyéébe náávéubáré diityé hallútú pájtyéneri ditye ibóhɨǵki. 16 Téhduréhjáa idyé íúníúécoomíjɨ múnaa Jerotsaréeri íjcyáábe éllevu tsívahíjcyá chéméméhjɨke. Áhduréhjáa tsívahíjcyámé naavémú ípañe íjcyame ǵcúbáhrámeíhíjcyámeke dibye ibóhǵǵtsoki.

Uwáábojtéké ditye ǵcúbahráne

17 Aanéhjáa páñétúejpi llúúvájté avyéjúúbema tsadotséómú nomíutáává diitye uwáábojtédi. 18 Áánélliihyéhjáa diityéké cuvéhoojánúme. 19-20 Árónáacáhjáa tépejco níjkyéjɨ múnáajpi cúvéhóójá llehówááné ipááyúnetu iíjchívyétsómeke néé ditye mǵamúnáake duurúvájá pañévú iúwáábóté muhdú Píívyéébeke meúraavyéne. 21 Ahdújucóhjáa ditye cúúvénetúré tééjá pañévú ipyéene úwaabóne. Áánáacáhjáa diibye páñétúejpi llúúvájté avyéjuube íñahbénu múnáama pihjyúcú túkevéjtsojtéke. Áánemáhjáa tehmé múnáake wallóómé diityé éllevu cúvéhóójá pañétú ditye iújcutéki. 22 Aaméhjáa pééme úújeté íávajávuréjuco. 23 Áánélliihyéhjáa ióómíñe néémeé:

—Muha méúújetérá cúúveja cóhpé wátájcámeíjyá tehmé múnaa lléhowááné téhmehíjcyámedívu. Áronáa muha lléhowááné mépaayú dáíháñeréjuco tsaatéubáré pañe íjcyájúcootúne.

24 Ehdúhjáa ditye úúbálléneri diibye páñétúejpi llúúvájté avyéjuúbee, duurúvájá avyéjuúbee, tsijtye llúúvájteé, íjcyame iúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca kiávú pééiyóme? 25 Árónáacáhjáa tsaapi téhullétú tsáábe néé diityéke: Áánerá éhnéijyu ámuha mecúvéhoojánúmé éhlle duurúvájá pañe uwááboríjyuco.

26 Áánélliihyéhjáa tehmé múnáá avyéjuube péé tsaatémá diityé éllevu. Aaméhjáa diityéké ǵcúbáhratúmé tsajtyé mǵamúnaa néwayúúnevu diityéké áámúíyóné apííchori. 27-28 Aaméhjáa diitye ávyéjujtédívú wájtsǵtsómeke páñétúejpi llúúvájté avyéjuube nééhií:

—Áánerahjáa muha ámúhakye mébóijcyú ámuha meúwaabójúcóótu eene ámuha meíhjyúvahíjcyáábedítyú íjcyáné uwááboju. Árónáa ¿ǵveekí

éhnííñevúré ámuha méúwaabóhi? ¿ɨveekí ámuha Jerotsaréeri dííbyé uwááboju metsújaúcúne méimíllé dibyée dsɨ́jɨvéné múúhá hallúvú mewátyanúne?

29 Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:

—Árónáa ihdyu Píívyéébe múúhakye néhdújuco muha meméénune mɨ́amúnaa múúhakye bóíjcyúrónáaáca. 30 Muuráhjáa téhdure méɨhdé múnáaúvú dííbyeke cáánívahíjcyaabe Mépiivyéébé Jetsóoke bóhɨɨtsó éhnée páwachékevu ámuha mewátyétyéhcútsoobe dsɨ́jɨ́véébeke. 31 Áábekée muurá dibye ávyéjuutétsoobe ícyooca ijcyá dííbyé úníuri Ávyéjuube Pájtyetétsoobe íjcyáábej tééveri mee ijraéémú ímityúné meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvuréjuco meɨ́búwááve ténehjɨ máhallúrí iíjcyájúcóótuki. 32 Aane muurá Píívyéébé Apííchó múúhadívú bóhówajtsóné íñe muha meúúbállehíjcyáhi. Muurá ɨ́mɨááné dííbyeke mecáhcújtsómé pañe dííbyé Apííchó ijcyáhi.

33 Ehdúhjáa Péédoro nééne diityéké cáyobáávatétsómé imíllerá diityéké ɨdsɨ́jɨ́vetsóne. 34 Árónáacáhjáa paritséómuube ‘Gamariée’ némeííbyé taúhbájú uwááboobe íjcyáábeke mɨ́amúnaa ávyejúúllehíjcyaabe diityéj pɨɨnétú iíjyócúúvéne néé dityéi iíjchívyétso áachívú wahájchotáwu diitye uwáábojtéke. 35 Ááné boonéhjáa neebe diityéke:

—Ámuúhaj, téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco. Ááne ímíñeúvú meɨ́jtsámeítsihdyu aatyéké méméénuco ámuha meméénúíhajchííjyu. 36 Muuráhjáa ‘Téoda’ némeííbyé ɨtsúcunúmeíhijcyá ɨ́htsútuube iíjcyane. Áábemáhjáa muurá ijcyámé mɨ́amúnaa 400-meva. Áróóbekéhjáa tsaate dsɨ́jɨ́vétsóné boone pámeere dííbyema íjcyarómé pahúllevávú tsújaavé tétsɨ́hjɨ́ daíhañéréjuco. 37 Téhduréhjáa Gariréa múnáajpi Jóódáke pajtyéné mɨ́amúnáake ditye éévehíjcyáijyu. Ááabemáhjáa muurá téhdure mítyame íjcyáróóbeke idyé dsɨ́jɨ́vetsóme. Ááné boonéhjáa dííbyema íjcyarómé íllurréjuco wáhchájabáne. 38 Áánéllii ámúhakye o néé diityéké éhnííñevu ámuha mepátsárijcyójúcóótuki. Muurá ihdyu ɨ́mɨááné mɨ́amúnáadítyúré tsááné uwááboju ditye úwáábohíjcyáhajchíí diityémá nɨjkévaíñé muhdú ámuha diityéké meméénútúrónáaáca. 39 Áánetu Píívyéébedítyú tsááné uwááboju íjcyáhajchíí tsá ámuha muhdú meméénúityúne. Áánéllii téɨɨbúwá meíjcya.

Tsá tene ímityú Píívyéébeke ámuha ímityúné medáriɨvéne. 40 Ahdújucóhjáa dííbyeke ditye lléébone. Árónáacáhjáa ihdyu diitye uwáábojtéké ɨpɨ́úvámeke wátsihcyúme. Ááamekéhjáa iácádsɨ́jcaáyo tsiiñe bóijcyúmé ditye iúwaabójúcóótu Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju. 41 Aaméhjáa péé imíjyúwu Píívyééberéhjáa ihdyu ɨ́hvejtsódújuco Jetsóodítyú íjcyáné uwáábójú hallútú núcójpɨ́tsó ɨɨ́cúbáhrámeíyónnáaáca. 42 Aaméhjáa ɨ́hvéjtsotúmé éhnííñevúré pajcóójɨváré úwáábohíjcyá duurúvájá pañévu. Téhduréhjáa tsíjtyeke ihjyáhañévúré úwáábomeré pehíjcyáhi.

6

Uwáábojté pɨáábojte íjcyáímyeke ditye mémenúne

1 Aanéhjáa téijyu tsúúca mítyaméjuco cahcújtso múnaa llíyaaténe. Áánáacáhjáa tsaate jodíómú íjcyarómé gríéégómú ihjyúrí íhjyuvámé

imúnáadítyú nehíjcyá dityéváa pííbájyujtéké panévatúré ṕááboh́ijcyatúne.
2 Áánélliihyéhjáa diitye méjtúhatyu míítyétsi íjcyame uwáábojte pámeere
cahcújtso múnáake ipíhjyúcúmeke nééhií:
—Muurá íñe Píívyéébé uwááboju muha meúwaabómé tsá tsíñéhjɨri
metúhújkímyeíítyuróne. 3 Áhdícyane, ámuúha múúhá nahbémuj,
ámúhadítyú tsaate ímɨááme 7-meváké menéhcóne téénevu mepícyó
Píívyéébé Apííchó diityéké túkévétsohíjcyámeke. 4 Áánetu ihdyu muha
dííbyeke pɨáábó metáúmeíñe dííbyé uwááboju méúwáábohíjcyaáhi.
5 Ehdúhjáa ditye nééne ímí tehdújuco ɨíjtsúcunúnéllii meménújucóómé
Ejtéébake Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri ímí dííbyeke úráávyehíjcyáábeke.
Áábé hallúvúhjáa meménúmé íllúúmeke: Perípee, Próócoroo,
Nicanóoo, Timóoo, Paméénaa, Ajtiokíía múnáajpi Nicoráá jodíómuube
íjcyátúroobée diityé uwááboju tujkénú iúráávyehíjcyátsihdyu Jetsóokéréjuco
cáhcújtsoóbee, éhdúmeke. 6 Áámekéhjáa tsajtyémé diitye uwáábojté éllevu.
Áámé hallúvúhjáa íhyójtsɨne ipícyóóne táúmeímyé pɨáábo.
7 Ehdúhjáa Píívyéébé uwááboju Jerotsaréevu tsújaavéné mítyame
cáhcujtsómé éhnííñevu llíyaatéhi. Áhduréhjáa mítyame llúúvájtedítyú
cáhcujtsóhi.

Ejtéébake ditye ékeevéne

8 Áijyúhjáa Ejtéébá méénuhíjcyá méénúráítyúronéhjí Píívyéébe
ṕááboneri. 9 Áábemáhjáa táhjácatsíhijcyámé tsaate pihcyáávеja
‘ɨɨcúve múnaa íjcyájúcootúme’ némeíjya múnáama Tsiréene múnaa,
Arejadríía múnaa, Tsiríítsiá iiñújɨ múnaa, Áátsiá iiñújɨ múnaa, íjcyame.
10 Ároméhjáa tsá dííbyeke táhjatú Píívyéébé Apííchóré túkévéjtsóneri dibye
íhjyúvahíjcyánélliíhye. 11 Áánélliihyéhjáa ahdómé tsaatéké ditye dííbyé
hallúvú iállíñe iñéé dibyéváa Píívyéébeé, Moitséeúvuu, íjcyámútsidítyú
ímityúné íhjyuváne. 12 Ehdúhjáa ditye nééne túkevéjtsojtémá taúhbájú
uwáábojtéké muhdú dárɨɨvémé awáá diibye Ejtéébake iékéévéébeke
tsajtyé ávyéjujté éllevu. 13 Áábélliihyéhjáa nehcómé tsíjtyeke dííbyé hallúvú
ditye iálliki. Aaméhjáa néé dííbyedítyu:
—Áánu ímityúné ihjyúvahíjcyá duurúvájatuu, Píívyéébé taúhbájutuu,
íjcyane. 14 Áhdure nehíjcyaabe Natsarée múnáajpívá Jetsóó duurúvaja
iwáchájánúne Moitséeúvú uwáábó cápáyoácoíñe.
15 Ehdúhjáa ditye nééénéllii ávyéjujtémá tsijtye tétsihyi ácújcatyémé
ɨɨtécunú diibye Ejtéeba húmí́ amí́tsárahcówu níjkyéjɨ múnáájpí humí́du.

7

Íhyallúvú Ejtéébá íhjyuváne

1 Áábekéhjáa páñétúejpi llúúvájté avyéjuube nééhií:
—¿Ava ímɨááné ehdu teénej? 2 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá ámúhakye o nééne mélleebúcunuj.
Muuráhjáa Mépiivyéébé íhtsútuube íjcyaabe bóhówaavé méɨhdé múnáajpi
Aavaráaúvudívú Haráavúi dibye péétúné ɨhde Metsopotáámiá iiñújɨri
íjcyáábedívu. 3 Áábekéhjáa neébe: “Pámeere dihyájkímuke díiiñújɨma
díhvéjtsóne peeco uke o wállóóné iiñújɨvu.” 4 Ahdújucóhjáa muurá
dibye íiiñújí Caadéatu péébe úújeténé Haráavu. Ááné boonétúhjáa cááni

dsíjívétsihdyu Píívyéébere tsivá dííbyeke íñe ícyooca meíjcyáné iiñújivu.
5 Aanéhjáa ímiááné dííbyeúvuke iájcuíñé iñéérónáa tsáhái dibye dííbyeke
ájcutú tééné iiñújivu. Árónáacáhjáa ihdyu neebe dibye dsíjívéné boone
iájcuíñé dííbyéj tsiiménémúháábekéréjuco díbyeúvúi tsiímávátúrónáaáca.
6 Áhduréhjáa neebe dííbyeúvudítyú llíyaaténéj tsiiménémúhaabe tsíííñé
iiñújiri tsíjtyé hójtsí pañe íjcyame ícúbáhrámeíiñe 400 píjcyá hajchóta.
7 Téhduréhjáa Píívyéébe néé diityédítyu: “Eene kééné iiñúji múnáá
hójtsirí ditye íjcyámema teene ó ímíbájchoóhi. Ááné boone ó ijchívyétsoó
téhullétú diityéké ookéréjuco ditye iíícúve íchihvu.” 8 Muuráhjáa Píívyéébe
Aavaráaúvuma muhdú dibye íjcyáíñé pityájcoju imyéénéne néé pámeere
dííbyéj tsiiménémúhaabe ikíhdyahírótsámeíki. Ahdújucóhjáa dibye
méénune ílli Itsáake itsíímáváábeke 8 coojívá dibye íjcyátsihvu. Áhduréhjáa
diibye ílli Itsáaréjuco méénune íllíkye Jacóóboke. Aabéhjáa idyé Jacóóbó
meenú téhdure íítsíímeke 12-nevá dohjíba múnaa mee ijraéémú ihdéejtéké
itsíímávámeke.

9 Aaméhjáa diitye méihdé múnaa Jacóóboúvuj tsíímé nomíutáávahíjcyá
íñahbe Jotséedi. Áánemáhjáa dííbyedívú tsaatéké ditye náhjíhenúmé tsajtyé
dííbyeke Ejíhtó iiñújivu. Áróóbekéhjáa ihdyu Píívyéébe píááboíjcyá
panéváré dííbyeke pátyehíjcyánéhjitu. 10 Aanéhjáa dííbyeke dibye
túkévéjtsónej péévéré teene Ejíhtó iiñújí avyéjuube Paraóó ímí dííbyeke
pícyohíjcyáhi. Muuráhjáa dííbyeke pícyoobe íiiñújí túkevéjtsoobe íjcyaabe
téhdure páneere dííbyé tsíeméné tehméébé dibye iíjcyaki.

11 Áijyúhjáa muurá mítyane míamúnaa ícúbáhrámeí ájyábari Ejíhtó iiñújii,
Canaáá iiñújii, íjcyájíícu múnaa. Tsáháhjáa téijyu méihdé múnáaúvudi
majcho íjcyatúne. 12 Árónáacáhjáa Jacóóboúvú Ejíhtó iiñújiri tsátsii majcho
íjcyane iwáájácúne wallóó íítsiime méihdé múnáaúvuke ditye téhullétú
tsane iújcutéki. 13 Ááné hallúvúhjáa tsiiñe péémedívú botsíi Jotséé
waajácútsámeí diitye íñahbémudívu. Átsihdyúhjáa diibye Ejíhtó iiñújí
avyéjuube waajácújucóó caatyé múnáajpi dibye íjcyane. Áánélliihyéhjáa
neebe dibye ipíúva pámeekéré imúnáake. 14 Ahdújucóhjáa Jotséé píuváné
cááni Jacóóboke pámeere ihyájkímú 75-meva íjcyámema. 15 Aaméhjáa
téhulle ícyahíjcyámé pámeere dsíjivé 12-nevá dohjíba múnaápe mee
ijraéémú ihdéejte íjcyame diibye cááni Jacóóbomájuco. 16 Áámeúvukéhjáa
tétsihdyu icyúúúrómeke tsúúcajátú tsiiñe iáábyúne tsajtyémé Tsikyéevu di-
ibyéhjáa Aavaráaúvú Hamóoúvúj tsíímedítyú áhdóné nijkyénetu icyúúuki.

17 Aanéhjáa Píívyéébe Aavaráaúvuke pítyájcóne éévé tsúúca
píihínáa memúnaa éhníííñevu llíyaaté mityáméjuco teene Ejíhtó
iiñújivu. 18 Áijyúhjáa tsíjpiiyéjuco úcaavéné tééné iiñújí avyéjúúbedívú
Jotséeúvuke wáájácútuúbe. 19 Aabéhjáa iállíñe ícúbáhrahíjcyá diityédi.
Áánemáhjáa nehíjcyaabe ditye íítsíímáwuúmuke iwáámíuhíjcya béhnére
itsíímávámáwuújike. 20 Téijyúhjáa Moitséeúvú tsíímávámeííbyeke Píívyéébe
ímí ijtsúcunúhi. Áábéwúukéhjáa cáánímutsi téhmehíjcyá pápihchúú
nuhbáva. 21 Áábéwúukéhjáa tsúúca dityétsí wáágoójúcóóróóbeke Ejíhtó
iiñújí avyéjúúbé ajyúwá iújcúúbeke keeméetsóhi. 22 Áábekéhjáa ditye

úwááboobe waajácú páneere diityé múnaápe wáájácuhíjcyanéhjɨ. Aabéhjáa ávyétá tujkéveebe ɨɨná imyéénúnetu, iíhjyúvánetu, panévatúre.

23 Aabéhjáa 40 pijcyábájuco íjcyaabe ɨ́jtsámeí imúnáake iááhɨ́vetéiñe.
24 Aabéhjáa téhullévú péébe cábuuvé Ejíhto múnáajpi memúnáájpidi
ɨ́cúbáhrahíjcyáábedívu. Áábekéhjáa lliihyánuúbe. 25 Áijyúhjáa ɨjtsúcunúúbé
memúnáaúvú tsúúca wáájacúné dííbyej tééveri Píívyéébe diityéké
ditye ɨ́cúbáhrámeíhíjcyánetu íjchívyétsoíñe. Árónáacáhjáa ihdyu tsáhái
ditye wáájácutúne. 26 Ááné tsijcyóójɨ́hjáa idyé úújetéébé tsamútsíyé
memúnáajtétsí méénújcatsímútsidívu. Áámútsikyéhjáa imílléroobe
idyówajcárone. Árónemáhjáa neebe diityétsikye: ¿ɨ́veekí ámuhtsi tsané
múnáajtétsíyé meíjcyamútsí méméénújcatsíhi? 27 Árónáacáhjáa ímichi
cáábyedítyú tene tújkévaabe diibye Moitséeke nééhií: "¿Múha uke picyóó
ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe u íjcyaki? 28 ¿Mityá oke ú lliihyánuú éhnéijyu Ejíhto
múnáájpikye u llííhyanúdu?" 29 Ehdúhjáa dibye néénetu ílluréjuco Moitséé
wáánee. Aabéhjáa úújeté Madiáá iiñújɨvu. Aabéhjáa téhulle tsíííñé iiñújɨri
íjcyaabe tsɨ́ɨ́mavá míítyétsikye téhullétú ityáábávélledívu.

30 Aanéhjáa 40 pijcyábájuco dibye ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyánáa
níjkyéjɨ múnáajpi bóhówaavé dííbyedívú úméhéwu péétécunúné pañe
'Tsinaíí' némeíhbáúj pɨɨhɨ́vu. 31-32 Ááneríhjyáa mítyane ullévenúúbe.
Ááné́lliihyéhjáa ímíñeúvú ɨɨ́ɨ́te dibye pɨ́ɨhɨ́vérónáa Píívyéébe dííbyeke
nééhií: "Oo ámúhá Piivyéébé ó ijcyá dɨ́ɨhdé múnáaúvúu Aavaráaa,
Itsáaa, Jacóóboo, íjcyame oke cáánívahíjcyaábe." Ááneríhjyáa iíllityéne
úúvécunúúbé tsáhájuco tsiiñe ɨ́ɨ́tetúne. 33 Áábekéhjáa tsiiñe neébe:
"Díjtyúhápaajɨ́né tácorɨ́jcó íñe úhdivu o bóhówáávénélliíhye. 34 Muurá ó
waajácú tahñéjté Ejíhtori íjcyame wánícyámeíhijcyáné ɨ́ɨcúbáhrámeíñeri.
Ááameke dijtyééveri o íjchívyétso íñe úhdivu ó bóhówaavéhi. Ahdícyane uke ó
wallóó tééné iiñújɨvu."

35 Ehdúhjáa Píívyéébe néé Moitséeke éhnéhjáa memúnáajtétsiúvú
'¿múha uke picyóó ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe u íjcyaki?' nééróóbeke.
Píívyéébereéhjáa ihdyu néé úméhéwu péétécunúné pañe níjkyéjɨ múnáajpi
dííbyedívú bóhówáávéébej tééveri dibye memúnáaúvuke iíjchívyétsoki.
36 Ahdújucóhjáa méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénúnej tééveri dibye íjchívyetsóné
méɨhdé múnáaúvuke Ejíhtó iiñújɨtu. Aaméhjáa ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné
iiñújɨvu pééme Tújpáñe Móóa pajtyé nújpacyo dówáávéjɨ́jtori. Aabéhjáa
téhulle 40 pijcyábá íjcyaabe méénuhíjcyá méénúráítyúronéhjɨ. 37 Aabéhjáa
mee imúnáadítyú nééhií: "Píívyéébere muurá pícyoó méhdityu íhjyú
uubálle múnáájpikye íñe o íjcyadu nééííbyeke. Aabe ihdyu nééne
mélléeboco." Ehdúhjáa néébeúvu. 38 Aabéhjáa muurá ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné
iiñújɨri méɨhdé múnáaúvuma íjcyáábedívú níjkyéjɨ múnáajpi bóhówaavé
'Tsinaíí' némeíhbaúvú. Áábemáhjáa iíhjyúváne ájcuube dííbyeke Píívyéébé
taúhbaju cáátúnúmeíñevu dibye iájcu méɨhdé múnáaúvuke.

39 Áróóbekéhjáa tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne. Ílluréhjáa dííbyeke
ityáhjálléne tsiiñe imíllerómé ióómiñe Ejíhtó iiñújɨvu. 40 Ááneméhjáa
dííbyé nahbe Aróoke néémeé: "Mééma meenu Píívyéébedu néméhjɨke
piéhullévúré meóómícyooca meke ditye ityúkévéjtsoki. Kiávú íñe díñahbe
Moitséé úújeté mekée Ejíhtó iiñújɨtu iíjchívyétsónema." 41 Ahdújucóhjáa

ditye níjcyone jééú ocájíwuúdú néébeke. Áábekéhjáa ǵ́ǵcúvehíjcyámé iyámeke illííhyánúméhjɨdi. Ááneríhjyáa mítyane ímíjyuuvémé iiye iñíjcyóóbeke ɨǵ́ǵcúvehíjcyáneri. 42 Áánélliihyéhjáa íllurejuco Píívyéébe diityéké ǵhvejtsóné ditye awáá idyúúrúvahíjcya caame íévéhóówari íjcyáméhjɨke. Muurá dííbyé ihjyú uubálle múnáájpí waajácúháámɨtu nééneé:

¿Acáa ámuha ijraéémú oke méǵ́ǵcúvehíjcyá iyámeke mellííhyánúmedi 40 pijcyábá ǵ́ǵnéubárá píívyétúné iiñújɨri ámuha meíjcyácoóca? 43 Tsáhaá. Muuráhjáa oke ǵ́ǵcúvetúmé ámuha méǵ́ǵcúvehíjcyá ámuháyé meméénúméhjɨke. Áánemáa ámuha métsatyéhijcyá níjcyotáábé Moróoke ihjyáwúuma. Áhdurée ámuha métsatyéhijcyá níjcyotáábé mǵ́ǵcúruwa Rejpáake Píívyéébedi ámuha medíllónema. Áánéllii ámúhakye ámúhá iiñújɨtu o íjchívyétsómeke ó wálloó Babiróóníá iiñújɨ́ ehnííñevu.

Ehdúhjáa muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi caatúnúhi.

44 Aanéhjáa muurá téhulle ǵ́ǵnéubárá píívyétúné iiñújɨri méɨhdé múnáaúvudi íjcyaja iyámé mɨɨhénetu méénúmeíjyá duurúvaja dityéhjáa Píívyéébé taúhbaju cáátúnúmeíñé newáyuwááné pícyohíjcyaja. Ehdúhjáa méénuube Moitséeúvú Píívyéébe dííbyeke néhdújuco muhdúhjáa iájtyumǵ́du. 45 Aajájucóhjáa dityéúvú ǵ́ǵnetsóné tsííñé iiñújɨvu Píívyéébéhjáa Jotsoéeúvuma tééjɨ múnáake ibótoácóne dííbyeke ájcujǵ́vu. Áájaréikyéhjáa ícyahíjcyá Dabíiúvú íjcyáné hajchóta. 46 Aanéhjáa diibye Dabíiúvú waajácú ímí Píívyéébe dííbyeke pǵ́aabóne. Áánélliihyéhjáa imílléroobe imyéénune béhja Jacóóboúvúu téhdure cáánívahíjcyaabe Píívyéébé wáábyuta teeja iyámé mɨɨhénetu méénúmeíjyá cápayóóve. 47 Áronéhjáa íllíyéjuco Tsaromóoúvú méénune teéja. 48 Árónáa Píívyéébe tsá íjcyatú apááñéré duurúvaja mǵ́amúnaa méénújá pañe. Muurá ihdyu ihdícyátsɨhjǵ́ríyé diíbye. Muurá íllu dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi nééhií:

49 Níjkyéjɨri táavyéjú ijyáwá hallúrí o íjcyaabe ó ejécunú páneere ííñujɨ. Aanéjǵ́ǵva ¿muhdǵ́ǵváne já ámuha óóma méééénuú tétsihyi o íjcyaki? 50 Aanéjucóo páneere múhdúné tsíeméné íjcyane o ípívyejtsóne.

Ehdúhjáa neebe Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri.

51 Árónáa ámuha ávyétá nuuhéjujte meíjcyámé ǵbuúúné éhne Píívyéébeke wáájácútúmé ǵbuúúnédu. Aame ámuha Píívyéébé Apííchó nééné tsihdyúré méícyahíjcyá méɨhdé múnáaúvúu ícyahíjcyádúre. 52 ¿Acáa cáábyeké Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú méɨhdéejtéúvú pevénéré ɨɨtécunúhijcyáhi? Muuráhjáa lliihyánuhíjcyámé ǵmɨáábé Críjto íííñujǵ́vú tsááiñe úúbállehíjcyárómeke. Aabée muurá Críjto tsáárróóbeke ámuháyéjuco mellííhyanúne. 53 Muuráhjáa tsúúca ámúhama níjkyéjɨ múnáaj tééveri Píívyéébé taúhbaju íjcyájúcoorónné tsá ámuha melléébohíjcyatúne.

Ejtééba dsǵ́jɨvéne

54 Ehdúhjáa Ejtéébá nééénéllii dííbyedívú cayóbáávatémé íhwáñeene ɨɨhdónema. 55 Aanéhjáa diibye Ejtéébá Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaabe ájtyumǵ́ níjkyéjɨri Píívyéébe íavyéjuri íjcyáábé úníuri Jetsóó íjcyáábeke. 56 Aabéhjáa nééhií:

—Muurá ó ájtyumí Míamúnáájpidívúu ípívyééveebe níjkyéjiri Píívyéébé úníuri íjcyáábeke.
57 Ehdúhjáa dibye néérónáa íllure íñúhejúúné iwátájcóne dííbyé tujkévetu
túruuvémé íhjyúcunúmére. 58 Aaméhjáa técoomítyú tsiéllevu itsájtyéébeke
áámuhíjcyá néwayúúnevu. Aaméhjáa íwajyámúúné ityácórijcámeíjyahjívú
téhmetsó tsaapi ováhtsá 'Tsáoro' némeííbyeke.
59 Aabéhjáa Ejtéébá ditye áámúroobéré Píívyéébema íllu ihjyúváhi:
"Ávyéjuúbej, tabóhí duúcu." 60 Átsihdyúhjáa imímóúúvéne kéévánécoba
neébe: "Ávyéjuúbej, díícúvedí íñe íjtye ímityúné méénúróneri." Ehdúhjáa
iñétsihdyu dsíjíveébe. Aanéhjáa Tsáoro ímí ijtsúcunú ditye dííbyeke
llííhyanúne.

8

Cahcújtso múnáake Tsáoro ímityúné dáriivéne

1 Téijyúhjáa Jerotsaréeri cahcújtso múnaa ícúbáhrámeíiñe tujkéváhi.
Áánetúhjáa tsújaavémé Jodéá iinújiri. Tsaatéhjáa péé Tsamááriá iiñújivu.
Árónáacáhjáa ihdyu uwáábojte tsá kiávú péétune. 2 Aanéhjáa ímí
Píívyéébeke úraavyémé diibye Ejtéébaúvuke kímóóveméré cuuúhi. 3 Ááné
tujkéveríhjyáa diibye Tsáoro cahcújtso múnáake wajpíímumáyé wal-
léémuke ícúbáhraabéré ihjyáháñetu tsajtyé icyúvéhoojánuki.

Tsamááriá iiñújiri ímiáájú uwáábómeíñe

4 Árónáacáhjáa Jerotsaréetu pehíjcyámé pahúlleváré úwáábomére.
5 Ááanetúhjáa Perípé Tsamááriá iiñújiri íjcyácoomívú ipyééne téhdure
úúbállehíjcyá diibyéjuco Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyane. 6 Ááabedívúhjáa
mítyane míamúnaa píhcyaavémé lleebúcunúhijcyá dibye úwaabóne.
Aaméhjáa ííitehíjcyá méénúráítyúronéhjí dibye méénune. 7 Tsaaté
pañétúhjáa naavémuke dibye wáágoómé íhjyúcunúméré diityé pañétú
ichívyehíjcyáhi. Áhduréhjáa íjpi vááúmeítyúméhjima úllétúméhjike
ímípyetétsohíjcyaábe. 8 Ááneríhjyáa técoomí múnaa mítyane ímíjyuuvéhi.
9 Áijyúhjáa íjcyaabe tétsihyi 'Tsimóo' némeííbyé ápííchoóbe. Aabéhjáa
álliibyéré pehíjcyá teene Tsamááriá múnáake. Nehíjcyaabéhjáa pane
iwáájacúne. 10-11 Ááabedítyúhjáa ícyátújtsiiméné íllure diityéké dibye
íapííchori álliñéhjí icyáhcújtsóne nehíjcyáhi:
—Ááanúhaca ihdyu Píívyéébé ihnáhoóma. 12 Ááanetúhjáa ihdyu Perípé
Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwáábojju Jetsocríjtodítyújuco pájtyene
úwaabóné cáhcujtsómé tsójtsótsámeí wajpíímuu, walléémuu, íjcyame.
13 Áhduréhjáa diibye ápííchoobe Tsimóó íjcyároobe icyáhcújtsóne
íllurejuco tsójtsótsámeíñe. Aabéhjáa Perípema íjcyaabe ullévenúhijcyá
méénúráítyúronéhjí dibye méénúneri.
14 Aanéhjáa diitye Tsamááriá iiñúji múnaa tsúúca Píívyéébeke
cáhcujtsóné uwáábojte Jerotsaréeri íjcyame iwáájácúne wallóó diityé
éllevu Péédorómútsikye Jóáámaá. 15 Aamútsíhjyáa téhullévú ipyééne
diityé hallúvú piáábó táúmeí Píívyéébeke dííbyé Apííchó diityé pañévú
iúcááveki. 16 Tsáháikyéhjáa diityé pañévú tene úcáávetú ditye Jetsóo
mémeri tsójtsótsámeíjyúcóórónáaáca. 17 Ááanélliihyéhjáa diityé hallúvú

íhyójtsɨcu ipícyóóne dityétsí Píívyéébeke pɨáábó táúmeíñé tujkéveri botsíi dííbyé Apííchó úcaavé diityé pañévu.

18 Ehdúhjáa dityétsí méénune diibye Tsimóó iájtyúmɨ́ne néé diityétsikye iáhdóiyóné dsɨ́ɨdsɨdívu. 19 Neebéhjápeé:

—Cána oke maájcú éénevu ooréjuco tsaaté hallúvú táhójtsɨcu o pícyóóné tujkéveri Píívyéébé Apííchó diityé pañévú iúcááveki.

20 Áánélliihyéhjáa Péédoro néé dííbyeke:

—¿ɨ́veekí múhdurá dɨ́ɨjtsaméi? Muurá teene dɨdsɨ́ɨdsɨmáyé ú wágóóóvéiyáhi. Úubá ú ɨjtsúcunú Píívyéébe téénevu meke ájcune maáhdóiyóné dííbyeke. 21 Muurá tsá díwáábyuta tene íjcyatú Píívyéébe uke tújkevéélletúnélliíhye. 22 Ahdícyane eene ímityúné u ɨ́jtsámeíñé dɨ́hvéjtsóne dííbyeke pɨáábó táuméi. Tsáijyu múúne úhdi ɨ́ɨdáátsóvéne ábájɨ́ɨveebe ímityúné u ɨ́jtsámeíñe. 23 Muurá ó waajácú ímityúné dípañe íjcyane éhne múúne iyáábé nijpáyú nehníwu néhdu nééneé.

24 Ehdúhjáa Péédoro diibye Tsimóoke nééneललii neebe dííbyeke:

—Ané táhallúvú Píívyéébeke pɨáábó métáuméí eene oke u néhdu tene oke ipájtyétuki.

25 Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyu Tsamááriá iiñújɨri patsɨ́hjɨvá múnáake iúwáábótsihdyu óómimútsí Jerotsaréevu.

Perípemútsí Etiopíía múnáájpima

26 Átsihdyúhjáa nijkyéjɨ múnáajpi diibye Perípeke nééhií:

—Dípye Jerotsaréetu Gáátsávu pééju ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨtu pájtyéjuri. 27 Ahdújucóhjáa téhullévú péébe cábuuvéné Etiopíía múnáajpi eonóócodívú tééné iiñújɨ́ avyéjuulle ‘Cadáátse’ némeílle dsɨ́ɨdsɨ́ tehméébedívu. 28 Aabéhjáa Píívyéébeke Jerotsaréevu idyúúrúvájétsihdyu íijchíémɨri íiiñújɨvu óómiibye éévveebéré pehíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvú waajácuháámɨ.

29 Áánáacáhjáa Píívyéébé Apííchóré diibye Perípeke nééhií:

—Éhmɨ íjchíemɨ duhjéte. 30 Ahdújucóhjáa péébe lléébúcunúné dibye éévene. Áábekéhjáa neébe:

—¿A ú waajácú ɨɨná nééiyóné u éévehíjcyáne?

31 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsáhaá. Múhdutú ó waajácuú múha oke úwáábónejɨ́ɨvari.

Ehdúhjáa iñééne pɨ́úvaabe dííbyeke íijchíémɨ́ pañévu. 32 Aanéhjáa Píívyéébé ihjyu cáátúnúmeíñé dibye éévehíjcyáné íllu nééhií:

Obééjake múúne illííhyánu ditye tsájtyedu tsajtyémé dííbyeke. Aabe pevétsɨhjɨdú íjcyáábeke dsɨ́jɨ́vetsómé éhne múúne obééjáwu pevétsɨhjɨdú íjcyáábeke ditye nɨ́ɨtsudu. 33 Áábeke ɨdátsó meenúme. Aabe íiñújɨri tsá íjcyájúcootúne. Aane íñe ¿múha téijyú múnáadítyú úúbálléiyá muhdúhjáa téijyu mɨ́amúnaa ícyahíjcyáne?

Ehdúhjáa nééne éévehíjcyaábe.

34 Átsihdyúhjáa neebe Perípeke:

—Cána oke ímíñeúvú duubállé múhdityúhjáa ehdu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi nééneé. ¿A íhdityu, mityá tsíjpihdítyúpeé?

35 Áánélliihyéhjáa teene dibye éévehíjcyánetu úwááboobe dííbyeke ɨ́mɨáájú
Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju. 36 Aamútsíhjyáa péhíjcyamútsí úújeté tsátsii
nújpacyo íjcyátsihvu. Átsihvúhjáa diibye eonóócó néé Perípeke:
—¡Éje, íchiíhya nújpacyo! ¿Aca tsá oke apáhajchíí u tsójtsóítyuróne?
37 Áánélliihyéhjáa Perípé néé dííbyeke:
—Ihdyu tehdújuco ɨ́mɨááné u cáhcújtsóhajchííjyu. Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá ɨ́mɨááné ó cáhcujtsó Jetsocríjtó Píívyéébé Hajchi íjcyáábeke.
38 Áánélliihyéhjáa Perípé néé dibye íijchíemɨ idyáíívyétsoki. Áámɨtúhjáa
iñíítyéne peemútsí teene nújpácyó pañévú Perípé dííbyeke itsójtsoki.
39 Átsihdyúhjáa dityétsí íjchívyénáa Píívyéébé Apííchóré tsajtyéjucóó
Perípeke. Áábekéhjáa tsáhájuco eonóócó ájtyúmɨtúne. Átsihdyúhjáa iiyéjuco
dibye péhijcyáné tsaímijyúúre. 40 Áánáacáhjáa diibye Perípé Atsóótó
cóómiyíjyuco. Aabéhjáa pacóómiváríyé úwáábooberé péhíjcyaabe úújeté
Tsetsaréavu.

9

Tsáoro Jetsóoke cáhcujtsóne
(Hch 22.6-16; 26.12-18)

1 Ááné tujkéveríhjyáa Tsáoro lliihyánúllehíjcyá cahcújtso múnáake.
Aabéhjáa péé llúúvájté avyéjúúbe éllevu waajácuháámɨ́ ityáúmeíki.
2 Aanéhjáa dibye ájcúháámɨma peebe Damájcori íjcyáné pihcyáávejáané
avyéjujté éllevu néhcoobéré Críjtodítyú íjcyáné uwááboju úráávyehíjcyámeke
Jerotsaréevu itsájtye wajpíímumáyé walléémuke. 3 Aabéhjáa téhullévú
juuváyí péébe tsúúca técoomívú pɨ́ɨhɨ́rónáa dííbyedívú peete cádiivyé
cáámetu. 4 Aanéhjáa dííbyeke baavu ɨ́jcaáyóóbeke Jetsóó dibye
ájtyúmɨ́tuubéré nééhií:
—¡Tsáoj, Tsáároj! ¿íveekíami oke ú pátsáríicyohíjcyaj?
5 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Múha uu Ávyéjuúbej?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Oo Jetsóó oke u pátsáríicyohíjcyaábe. Árónáa muurá uure
ú tútávátsámeíhijcyá éhne múúne ócáji naatsóú íñúbɨ́jcóne iiye
tútávájtsámeídyu.
6 Ááneríhjyáa Tsáoro íllityéébé úúvécunúúbéré nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca ɨɨná ú imíllé o méénune?
Áánélliihyéhjáa Jetsóó dibye ájtyúmɨ́tuubéré nééhií:
—Wa ihdyu dipye kiávúhjané u péhullévu. Téhullévúi uke neeímyé ɨɨná
u méénuíñe.
7 Ááneríhjyáa dííbyema pééme mítyane íllityé ditye ájtyúmɨ́tuubéré
dííbyema íhjyúváneri. 8 Aabéhjáa baatu iíjyócúúvétsihdyu tsáhájuco
hállúvatúne. Áábekéhjáa patóhcoríyéjuco ditye úújetétsóné teene
Damájcovu. 9 Aabéhjáa téhulle pápihchúúj coojɨ́vá hállúvátuube íjcyaabe
tsá majchóubáré, adóubáré, méénutúne.
10 Áijyúhjáa tétsii tsaapi cahcújtso múnáajpi Ananíá íjcyáábedívú Jetsóó
naavédú nééne ibóhówajcárótsihvu dilló dííbyeke. Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?

11 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Cáhawáá ‘Łmıánéjcu’ némeíñé ulléjıjtóvú pééne Jóóda ja dillo Táátsó
múnáajpi ‘Tsáoro’ némeííbyekej. Muurá tééjari íjcyaabe pıáábó táúmeíhijcyá
Píívyéébeke. 12 Aabe téhdure naavédú nééne ıííténé pañe ájtyumí dííbyé
hallúvú díhyójtsıcu u pícyoone dibye tsiiñe ihállúvaki.
13 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii Ananíá nééhií:
—Ávyéjuúbej, mítyame oke úúbállehíjcyá dibyévá Jerotsaréeri
díuwááboju cáhcújtsómeke ímityúné méénuhíjcyáne. 14 Aabe muurá eene
ííllevu tsáá llúúvájté avyéjujte nééjuri cahcújtso múnáake itsájtyeki.
15 Árónáacáhjáa Jetsóó nééhií:
—Wa ihdyu dipye dííbye éllevuj. Muurá téhdure óhdityu íjcyáné uwááboju
úwáábooberé pehíjcyaá tsííñé iñújííne múnáake íavyéjujtéhjımájuco. Áhdure
ámuha imúnaa ijraééemuke úwáábóiíbye. 16 Áábeke ó waajácútsoó muhdú
dibye tééné déjúcotu ícúbáhrámeíiñe.
17 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii péjúcoobe Ananíá diibye Tsáoro íjcyajávu.
Aabéhjáa tééjá pañévú iúcáávéne dííbyé hallúvú íhyójtsıcu ipícyóóne néé
dííbyeke:
—Muúbej, Avyéjuube Jetsóó éhneváa juuváyí u tsáánáa úhdivu
bóhówááveebe oke wallóó diéllevu uuva tsiiñe u hállúváábé pañévú
Píívyéébé Apííchó iúcááveki.
18 Ehdúhjáa Ananíá nééneméyé íhyálluúúcú pañétú amóóbé mıihédú
nééne áákityéné boone hállúvájúcoóbe. Aabéhjáa íllurréjuco tsójtsótsámeíñe.
19 Átsihdyúhjáa botsíi imájchóne tsíjpanúúbe. Aabéhjáa teene Damájcori
íjcyáné cahcújtso múnáama múhdúj coojívárá ijcyáhi.

Tsáoro Damájcotu úwáábótujkénúne

20 Átsihdyúhjáa tsúúca úwáábótujkénuube diityé pihcyáávejááné pañévu.
Aabéhjáa nehíjcyá ímıááné Jetsóó Píívyéébé Hajchi íjcyane. 21 Áánerıhjyáa
pámeere iúllévenúne néjcatsíhi:
—¿Acáa tsá áánu éhne cahcújtso múnáake ímityúné dárıívehíjcyatú Jerot-
saréeri? Diibyéjuco muurá íñe ííllevu tsááne llúúvájté avyéjujté éllevu
tsaatéké itsájtyeki.
22 Ehdúhjáa ditye néjcatsíyónáa éhníínevúré iúwáábóné pañe nehíjcyaabe
ímıááné diibyéjuco Jetsóó Críjto íjcyane. Áánerıhjyáa íllure tsájúréévétsoobe
imúnaa jodíómuke teene Damájcori íjcyámeke.

Tsáoro pállojcóne

23 Átsihdyúhjáa diitye imúnaa íjcyarómé pítyácójcatsí dííbyeke
illííhyánúroki. 24 Áánemáhjáa pécóhajchótá cójíhajchótá téhmehíjcyarómé
técoomí llehówááné dííbyeke illííhyánuki. Árónáacáhjáa waajácújúcoobe
teéne. 25 Áábekéhjáa cahcújtso múnaa úvérújtsí pañévú iúácóóbeke pejco
niityétsó técoomí míhlletátú áachívújuco. Ehdúhjáa pállójcoobe Tsáoro ditye
llííhyánúíyónetu.

Tsáoro Jerotsaréeri

26 Aabéhjáa Jerotsaréevu úújetéébé imíllerá iñáhbévájcatsíñé
técoomíyí íjcyáné cahcújtso múnáama. Áróóbedíhjyáa íllure íllityéme.
Tsáháikyéhjáa ditye wáájácutú dibye téhdure cáhcujtsójucóóné Jetsóoke.
27 Áábekéhjáa Benabéé uwáábojté éllevu itsájtyéébedívú waajácutsó

diityéké ímíñeúvu. Úúbálleebéhjáa diityéké muhdú Jetsóó juuváj pɨɨnévú dííbyedívú bóhówáávéébema iíhjyúvátsihdyu péébe dííbyedítyú íjcyáné uwááboju Damájco múnáake ɨ́ɨ́nerí íllityétuube úúbállehíjcyáne. 28 Aabéhjáa Jerotsaréeri íjcyaabe diityémá úwáábooberé pehíjcyá tsijtye imúnaa cáhcújtsótúmeke ɨ́ɨ́nerí íllityétuúbe. 29 Aanéhjáa tsaate imúnaa íjcyarómé gríéégómú ihjyúriyéjuco íhjyuvámé dííbyema ityáhjájcatsíñe lliihyánúllehíjcyá dííbyeke. 30 Aanéhjáa íñahbéjté cahcújtso múnaa iwáájácúne tsajtyé dííbyeke Tsetsaréavu. Átsihdyúhjáa wallóómé dííbyeke Táátsóvuú.

31 Áijyúhjáa Jodéaa, Gariréaa, Tsamááriaa, íjcyáné iñújɨ́ɨ́neri íjcyáné cahcújtso múnaa tsaímiyéjuco íjcyane Píívyéébé Apííchóré diityéké pɨ́áábóneri. Aaméhjáa éhnííñevu llíyaatéhi.

Enéá ímíjpyeténe

32 Téhduréhjáa Péédoro pahúlleváré ááhɨ́veebéré péhíjcyaabe úújeté Ríídári íjcyáné cahcújtso múnáadívu. 33 Aabéhjáa téhulle ájtyúmɨté ‘Enéa’ némeííbyeke 8 pijcyábájuco íjpi vááúmeítyúneri chémehíjcyáábeke. 34 Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, tsúúca Jetsocríjtó uke bóhɨɨtsóhi. Ahdícyane dácúúvéne ílluréjuco dicyúwá dímibájcho.

Ahdújucóhjáa dibye téijyúré ácuuvéne. 35 Aanéhjáa Ríídaá, Tsaróoo, íjcyácoomícyu múnaa iájtyúmɨ́ne muhdúhjáa iícyahíjcyanéhjɨ́ ɨ́ɨ́hvéjtsóne Jetsóokéréjuco cáhcujtsóne.

Dóóca bóhɨɨne ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu

36 Téijyúhjáa íjcyalle cahcújtso múnáalle Jóópéri Tabítá gríéégómú ihjyúrí ‘Dóócaá’ némeílle. Aalléhjáa ávyétá ɨ́mɨáállé íjcyalle pɨ́ááboh íjcyá ɨ́dáátsóméhjɨke. 37 Aalléhjáa téijyu chémelle dsɨ́jɨvéhi. Áálleúvukéhjáa iñíjtyúne picyóómé cáméééjɨri íjcyáné mɨ́jcóhó pañévu. 38 Áijyúhjáa di-ibye Péédoro íjcyacóómí Ríída pɨ́hɨ́ré teene Jóópétuú. Aanéhjáa cahcújtso múnaa dibye kiá íjcyane iwáájácúne wallóó míítyétsikye dííbye éllevu. Aamútsíhjyáa neeté dííbyeke:

—Uuva ú peé ɨ́ɨ́cúi múúha éllevu.

39 Ahdújucóhjáa dibye pééne diityétsimájuco técoomívu. Aabéhjáa úújetéébeke tsajtyémé teene mɨ́jcóhó pañévú kiá tééhoúvú íjcyáhullévu. Áánáacáhjáa tétsihyi pííbájyujte walléémú máátyóri íjcyame úújétsópejtsó dííbyeke dílleúvúhjáa dsɨ́cohíjcyáné wajyámuunévu. 40 Ááné boonétúhjáa pámeekéré áachívú iíjchívyétsóne Píívyéébema ihjyúvaabe ɨmɨ́móúúvénema. Aabéhjáa díílleúvudívú ɨ́ɨ́teebéré nééhií:

—Tabítaj, múúhama dacúúve.

Ehdúhjáa dibye néénemáyé ɨɨtéjúcoólle. Aalléhjáa dííbyeke iájtyúmɨ́ne tsúúca ácuuvéhi. 41 Áállekéhjáa íhyójtsɨ́cutu iékéévéne íjyócujcároóbe. Áánemáhjáa cahcújtso múnáama pííbájyujtéké ɨpɨ́úváne úújétsoobe tsúúca bóhɨ́ɨ́lledívu. 42 Aanéhjáa teene Jóópé múnaa mítyame iwáájácúne cáhcujtsó Jetsóoke. 43 Átsihdyúhjáa Péédoro coéváhíi tsúcájá técoomívú ‘mɨ́ɨ́héné ímibájchoóbe’ némeííbyé Tsimóo jávu.

10

Péédorómútsí Conééríoma

1 Íjcyaabéhjáa Tsetsaréari ‘Conéério’ némeííbyé tsáha múnaa ‘Itariáno’
némeíñé tsodáhómú avyéjuube íjcyaábe. 2 Aabéhjáa paíjyuváré Píívyéébeke
pɨáábó ityáúmeíñe ícyahíjcyá muhdú dibye ímillédu. Pámeemáyéhjáa
ihyájkímuma duurúvahíjcyámé dííbyeke. Áhduréhjáa jodíómuke
pɨ́áábohíjcyaabe panévatúre. 3 Aabéhjáa tsájcuuve naavédú néene ɨɨ́ɨténé
pañe ájtyumɨ́ níjkyéjɨ múnáajpi dííbye éllevu tsáaneé. 4 Aabéhjáa dííbyeke
díllónéllii íllityécunúúbéré dííbyedívú ɨɨ́teebéré nééhií:

—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá Píívyéébe ímí ɨjtsúcunú pɨáábó dííbyeke u táúmeíhijcyáne.
Áhdure ímí ɨjtsúcunúúbé ɨ́dáátsóméhjɨke u pɨ́áábohíjcyáne. 5 Ahdícyane
Jóópévu tsaatéké wallo ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere ‘Péédoro’
némeííbyeke. 6 Téhulle muurá diibye tsijpi Tsimóó ‘mɨ́ɨ́héné ímibájchoóbe’
némeííbye ja únéú úníuri íjcyájari. Diibye uke neé ɨɨná u méénuíñe.

7 Ehdúhjáa níjkyéjɨ múnáajpi Conééríoke iñééne pééné boone pɨ́úvaabe
míítyétsi íúníu múnáajtétsikye. Áhduréhjáa pɨ́úvaabe tsaapi tsodáhó ímí
Píívyéébeke úráávyehíjcyáábeke ityújkevéélléébeke. 8 Áámekéhjáa ímíñeúvú
iúúbálléne wálloobe teene Jóópévu.

9 Aaméhjáa péhijcyámé tsíijyu tsúúca técoomíj pɨɨhɨ́ríjyuco íjcyánáa
Péédoro nériivyé já hallúvú Píívyéébema iíhjyúva cójɨ́jpɨɨnéjuco íjcyáíñáaáca.
10 Téijyúhjáa mityane ajyábáávatéébe. Áábemáhjáa ditye majcho méénúné
hajchótá tétsii íjcyáábedívú naavédú néene bóhówaavéhi. 11 Ááné pañéhjáa
ájtyúmɨɨbe cáámetu wájyámúbácobádú néene téjtyóhjɨtu dóhjɨváné
dííbyedívú níítyene. 12 Áhbácóbá pañéhjáa pañévámé paméva jodíómú
dóótúné iyáme. 13 Áámedívúhjáa dibye úllévenúrónáa Píívyéébe dííbyeke
nééhií:

—Aatyédítyú bo tsaatéké llííhyánúmeke tsájtyéne didyoj.

14 Árónáacáhjáa neébe:

—Tsáha, Avyéjuúbej, tehdúi múijyú ehdɨ́ɨváméhjɨke o dóónejɨ́ɨ
doorátujtéke. 15 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:

—¿íveekí doorátujtédívú ú meméné ɨ́mɨáámé íjcyámeke?

16 Ehdúhjáa dííbyeke Píívyéébe néé pápihchúúijyúva. Ááné boonéhjáa
tsiiñe piéhullévúré pééne cáámevu. 17 Ááneríhjyáa dibye ɨ́tsámeíhíjcyánáa
tsúúca llééhowávú wajtsɨ́jucóómé Conéériió walló múnaa dibye íjcyaja
díllomére péhijcyáme. 18 Aaméhjáa dilló téejari dibye íjcyáhajchííjyu.

19 Aabéhjáa tééné ɨ́jtsaméiyíyéi íjcyánáa tsiiñe Píívyéébé Apííchó néé
dííbyeke:

—Pápihchúúmeva uke nehcóhi. 20 Diityémá peeco ɨɨná néétuubére.
Muurá oore ó wallóó diityéké diéllevu.

21 Ahdújucóhjáa dibye diityé éllevu ipyééne nééneé:

—¿A oke ámuha ménehcóhi? ¿Aca muhdú nééné́llii ímichi ámuha metsáá
taéllevu?

22 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Ihdyu muha metsáá tsodáhómú avyéjuube Conéério ǵmɨáábé
Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyáábeke ámúha múnaa jodíómú ímí
ǵtsúcunúhíjcyaabe nééjuri. Dííbyekéváa níjkyéjɨ múnáajpi néé dííbye jávú
u péene dííbyema u íhjyúvaki.
23 Ehdúhjáa ditye néénéllii Péédoro diityéké néé dityéi icyúwa tépejco
tétsii. Átsihdyúhjáa botsíi tsíjcyoojɨ diityémá péébeke tsaate cahcújtso
múnaa nahbénúhi.
24 Aaméhjáa tsíijyu úújeté Tsetsaréavu eenée Conéério ihyájkímuma
íñahbévajtéké ɨpǵúvámema dííbyeke téhmehíjcyátsihvu. 25 Aanéhjáa
Péédoro dííbye jávú ááhǵvéíyóné ɨhdéré iíjchívyeíñúne dííbyé úmɨwávú
mǵmóúúvetéébé dííbyeke idyúúrúvaki. 26 Árónáacáhjáa Péédoro dííbyeke
nééhií:
—Díjyocúúve. Muurá úhdure oo mǵamúnáajpi.
27 Ehdúhjáa dííbyema íhjyúvaabéré tééjá pañévú úcááveebe úújeté
mítyane mǵamúnaa tétsihvu píhcyáávémedívu. 28 Áámekéhjáa neébe:
—Amuúhaj, muurá ámuha méwaajácú tsá múijyú jodíómuube tsíííñé
iiñújɨ múnáájpiima iñáhbévájcatsíñe dííbyé já pañévú úcáávéítyuróne.
Árónáa Píívyéébe oke néé tsaatéké átéréejtédí o díllótuki. 29 Ahdújuco
muurá íñe o tsááne 'tsiíjyu' néétuubéré oke ámuha mepǵúvánélliíhye. Aane
ícyooca ó imíllé o wáájacúné muhdú néénéllii ímichi ámuha oke mepǵuváne.
30 Áánélliihyéhjáa Conéério néé dííbyeke:
—Ícyoocáa cuuve íchihyi tahjyárí májchótuube Píívyéébema o
íhjyúvahíjcyáábedívú tsaapi óhdivu bóhówaavé ávyeta íwajyámú
áchaúcunúúbe. Áánetu tsúúca mee pǵǵnéehójtsǵj coojǵvájuco. 31 Aabée oke
nééhií: "Píívyéébe muurá lleebó dííbyema u íhjyúvahíjcyáne. Téhdure ímí
ǵjtsúcunúúbé ǵdáátsóméhjɨke u pǵáábohíjcyáne. 32 Áánéllii wallo tsaatéké
Jóópévu ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere 'Péédoro' némeííbyeke. Téhulle
muurá diibye tsijpi Tsimóó 'mǵǵhéné ímibájchoóbe' némeííbye ja únéú
úníuri íjcyájari. Aabe ihdyu óvíi itsáácooca úúma ihjyúváhi." 33 Ehdúu oke
dibye néénéllii diéllevu ó wallóó uke ditye iújcutéki. Aabe ihdyu tehdújuco
u tsááne ímí tsame meíjcya Píívyéébema. Aane ícyooca muha méimíllé
Píívyéébée uke níwaavéné múúhakye u úúballéne.

Péédoro Conéériómuke úwaabóne
34 Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:
—Ícyooca ihdyu ǵmɨááné ó waajácú Píívyéébe pámeekéré tsahdúré
wájyune. 35 Muurá tsíííñé iñújǵǵne múnáadítyú múhdumé dibye ímillédú
íjcyámeke ímí ɨjtsúcunúúbe. 36 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dííbyere Píívyéébe
muuha ijraéémú ɨhdéejtéúvuke néhijcyáné tsaímíyé dííbyema meíjcyáíñé
uwááboju mééma íjcyaíñé pámé Avyéjuubéré íjcyaabe Jetsocríjtoj tééveri.
37 Aane muurá ámuha páneere méwaajácú muhdúhjáa múúhá iiñújǵ
Garirréatu tene tújkeváné éhnée Jóááuvu iúwáábóne tsótsohíjcyáné boonétu.
38 Muuráhjáa Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyáábé pañévú Píívyéébe
Íapííchó picyóó dibye tééné ɨhnáhoori ibóhǵǵtsohíjcya naavéné túkevéjtsójú
pañe íjcyame ǵcúbáhrámeíhíjcyámeke. Ehdúu muurá ǵmɨáánéjuco dibye
méénuhíjcyáné Píívyéébe dííbyema íjcyánélliíhye. 39 Aane muurá muha
méwaajácú páneere muhdúhjáa dibye méénuhíjcyáné Jodéá iiñújɨrii,
Jerotsaréerii, íjcyane. Ááné boonétúu dííbyeke lliihyánúmé páwachékevu.

40 Áróóbekée Píívyéébe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨ́ɨ́tsóóbeke bóhówajcáró
múúhadívu. 41 Árónáacáa tsá paméváadívúré dibye bóhówáávetúne.
Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébe múúhakye dííbyé uubállé
muha meméénúímyeke méménúmedívúré bóhówááveébe. Áábemáa
muurá muha mémajchóhi. 42 Áijyúu múúhakye níwááveíñuube muha
meúwáábo ɨ́mɨáájú pámeekéré mɨ́amúnáake. Áhdurée neebe muha
meúúbálle Píívyéébée dííbyeke néhdújuco pámeere dsɨ́jɨvéjúcóóróméhjɨma
muhdú ditye ícyahíjcyáné dibye ímíbájchoíñe. 43 Téhduréhjáa muurá
tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyáné dííbyeke
cáhcújtsómé imítyuháñé ábájɨ́ɨ́vémeíiñe. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

Jodíómú íjcyátúmé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéne

44 Aabéhjáa íuwáábó pɨ́néévénáa tsúúca Píívyéébé Apííchó úcaavé
pámeere múhdumé dibye úwaabóné cáhcújtsómé pañévu. 45 Áánerí́hjyáa
imúnaa dííbyemáa pééme ullévenú jodíómú íjcyátúrómé pañévú Píívyéébé
Apííchó úcáávéneri. 46 Aaméhjáa lleebúcunú Píívyéébeke ditye dúúruváné
tsíjtyéhjɨ́ ihjyúháñé iwáájácútúrójúhjɨri. 47 Áámekéhjáa neebe Péédoro:

—Tsúúca muurá diityé pañe ijcyáné Píívyéébé Apííchó íñe mépañe
iíjcyadu. Áánéllii tsúúca piivyétémé itsójtsótsámeíñe.

48 Ehdúhjáa iñééne neebe ílluréjuco ditye itsójtsótsámeí dííbyedívú Jet-
socríjto mémeri. Áábekéhjáa nééme dibyéi diityémá iíjcya tsuucájááneúvu.

11

Muhdú tene pájtyene Péédoro úúballéne

1 Aanéhjáa Jodéari íjcyáné uwáábojtémá tsijtye cahcújtso múnaa
waajácújucóó jodíómú íjcyáturómé tsúúca Píívyéébé uwááboju cáhcujtsóne.
2 Áánáacáhjáa Péédoro oomíjyucóó Jerotsaréevu. Áábedítyúhjáa
tsaate cahcújtso múnaa íjcyájúcoorómé ɨ́hdééné taúhbaju úraavyémé
ihjyúvahíjcyáhi. 3 Aaméhjáa néé dííbyeke:

—¿Acáa ɨ́veekí memúnaa jodíómú íjcyátúmeke ááhɨ́veebéré u péébe di-
ityémá ú máchohíjcyáhi?

4 Áánélliihyéhjáa úúbálleebe páneere ídyéjúcotu muhdúhjáa dííbyema tene
pájtyene.

5 Neebéhjápeé:

—Muuráhjáa ihdyu Jóópéri o íjcyaabe Píívyéébema o íhjyúvahíjcyánáa
óhdivu naavédú nééne bóhówáávéné pañe ó ájtyumɨ́ wájyámúbácobádú
nééne téjtyóhjɨtu dóhjɨváné cáámetu óhdivu níítyene. 6 Áánevúu o
úllévenúróne botsíi ímíñeúvú o ɨ́ɨteebe ó ájtyumɨ́ tééné pañe paméva iyámé
doorátujte íjcyane. 7 Áámedívúu o ɨ́ɨtehíjcyárónáa Píívyéébe oke nééhií:
“Aatyédítyú bo tsaatéké llííhyánúmeke tsájtyéne didyoj.” 8 Árónáacáa
o nééhií: “Tsáha, Ávyéjuúbej, tehdúi múijyú ehdɨ́ɨváméhjɨke o dóónejɨ́ɨ
doorátujtéke.” 9 Áánélliihyée oke neébe: “¿ɨ́veekí doorátujtédívú ú
mémenúné ɨ́mɨáámé íjcyámeke?” 10 Ehdúu oke pápihchúúijyúvá dibye
nééné boone piéhullévúré pééne cáámevu. 11 Ááné tujkéveríhjyáa tsúúca
o íjcyajávú wajtsɨ́jucóómé pápihchúúmeva Tsetsaréatu ditye taéllevu
wálloóme. 12 Áámemájucóo o pééne Píívyéébé Apííchóré oke túkévéjtsóneri

ɨɨná néétuubére. Áábemájucóo idyé íjtye 6-meva óóma úújeténé oke
pɨ́úváábe jávu. 13 Aabée múúhakye úúballé nijkyéjɨ múnáajpíváa idyé
dííbyedívú ihjyávú ibóhówáávéne dííbyeke nééneé: “Jóópévu tsaatéké
wallo ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere ‘Péédoro’ némeííbyeke. 14 Diibye
ihdyu uke neé muhdú ámuha dihyájkímuma mewágóóóvéíyónetu
mepájtyetéiñe.” Ehdúu múúhakye úúbálleébe. 15 Ááné boonétúu diityéké
o úwáábómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavé éhnée mépañévú iúcaavédu.
16 Téijyúu ó ɨ́tsaavé éhnée Ávyéjuube Jetsóó íllu nééneé: “Ɨmɨáánéjucóo
Jóáa tsótsohíjcyáné nújpácyori. Áánetu ihdyu ámúhá pañévú Píívyéébé
Apííchó úcááveéhi.” Ehdúu Jetsóó nééne ó ɨ́tsaavé téénetu. 17 Muuráhjáa
dííbyeke ditye cáhcújtsónéllii Píívyéébé Apííchó diityé pañévú úcaavé éhnée
mépañévú iúcaavédu. Ehdúu Píívyéébe iímillédú méénune tehdu muhdú o
méénúíyónejɨ́ɨvari.

18 Ehdúhjáa Péédoro Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake nééénéllii
tsáhájuco ɨɨná ditye néétú dííbyeke. Aaméhjáa Píívyéébeke dúúruvámé
nééhií:

—Píívyéébéhaca téhdure jodíómú íjcyátúrómeke wajyúhi. Muurá
eene muhdúhjáa iícyahíjcyáné ɨɨhvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvú pajtyémé múijyú
ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ iújcuki. Ehdúhjáa nééme Jerotsaréeri íjcyáné
cahcújtso múnaa.

Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnaa

19 Muuráhjáa Ejtéébaúvuke ditye dsɨ́jɨvétsóné boone téhdure tsijtye
cahcújtso múnáake ímityúné dáriɨvéme. Áánetúhjáa tsaate wáá
Peníítsiávuu, ‘Chíípere’ némeíñé caapáhovuu, Ajtiokííavuu, íjcyane.
Aaméhjáa téhulle úwáábohíjcyá Críjtodítyú íjcyáné uwááboju apáámyekéré
imúnaa jodíómuke. Tsáháhjáa tsíjtyeke ditye úwáábohíjcyatúne.
20 Árónáacáhjáa tsijtye Chííperétú tsáánné cahcújtso múnáama Tsirééne
múnaa Ajtiokííavu wájtsɨme úwaabóvá jodíómú íjcyátúrómeke.
21 Ááméké hjáa Píívyéébe pɨ́aabómé muhdú iícyahíjcyanéhjɨ́ ɨɨhvéjtsóne
dííbyekéréjuco cáhcujtsóne.

22 Aanéhjáa Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnaa iwáájácúne wal-
lóó Benabéeke téhullévu. 23 Aabéhjáa téhullévú úújetéébé waajácú
muhdú ɨ́mɨáánné Píívyéébe diityéké pɨ́aabóne. Áánerí hjyáa mítyane
ímíjyúúveebe diityéké túkévétsohíjcyá ditye ímíñeúvú Jetsóoke iúráávyeki.
24 Ehdúhjáa diityéké neebe ímí Píívyéébe cáhcújtsóóbeke dííbyé Apííchó
túkévétsohíjcyaábe. Aabéhjáa úwáábóneri tsijtye cáhcujtsóhi.

25 Átsihdyúhjáa Táátsóvu peebe Tsáoró néhcovu. Áábekéhjáa téhullétú
iújcújéébema tsiiñe óómimútsí Ajtiokííavu. 26 Aamútsíhjyáa tétsíí cahcújtso
múnáama tsáné pijcyábá íjcyamútsí úwáábohíjcyá diityéke. Áijyúhjáa botsíi
cahcújtso múnáake dillómé ‘Crijtiánómudi’ Críjtó uráávye múnáake.

27 Áánáacáhjáa uwáábojtédítyú tsaate Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa
íjcyame péé Jerotsaréetu Ajtiokííavu. 28 Ááméditytúhjáa ‘Agáábo’ némeííbyé
diityéj pɨɨnévú iíjyócúúvéne néé ájyaba íjcyaíñé íííñújɨri Píívyéébé
Apííchó túkévéjtsóneri iwáájacúne. Ahdújucóhjáa tene íjcyane Cáráóódio
ávyéjuube íjcyáijyu. 29 Ááné lliihyéhjáa Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnaa
ɨ́jtsámeí muhdú tsáápiitsa ɨpɨ́ááboíñé Jodéari íjcyáné cahcújtso múnáake.

30 Ahdújucóhjáa ditye méénune. Áánemáhjáa diityétsí Benabéemútsikye
Tsáorómá wallóómé téhulle íjcyáné cahcújtso múnáá túkevéjtsojté éllevu.

12

Jacóóboke illííhyánúne Péédoróké ditye cúvéhoojánúne

1 Áijyúhjáa ávyéjuube Heróódé ímityúné dáriivé tsaate cahcújtso
múnáake. 2 Diibyéhjáa muurá nééjuri Jóáá nahbe Jacóóboke
lliihyánúmé icyáváájcóneri. 3 Aanéhjáa ímí pajtyé imúnaa jodíómú
Jetsóoke cáhcujtsótúmeke. Átsihdyúhjáa neebe Péédorókeréjuco ditye
iékééveki. Ehdúhjáa meenúmé pajtyété wañéhji pañe óórítyúne pááá
máchómeíhíjcyáijyu. 4 Áábekéhjáa icyúvéhoojánúúbedívú téhmétsoobe
tsodáhómú 16-meva íjcyámeke ditye ityéhme piinéehójtsímevátsáhjidi.
Áánemáhjáa ijtsámeííbyé tééné pajtyétavúi iíjchívyétsóóbedívú iúújétsoíñé
tsíjtyeke ditye muhdú iñéékií. 5 Áábé hallúvúhjáa cahcújtso múnaa piáábó
táúmeíhijcyá Píívyéébeke.

Píívyéébe Péédoróké cúvéhóójatu íjchívyetsóne

6 Aanéhjáa tsitsiivevu diibye Heróódé dííbyedívú tsíjtyeke úújétsóíyo
péjcó cúwaabe panéjcuváácutu úwááñéhityu tsodáhomútsidítyú dóhjivaábe.
Áánetúhjáa tsijtye imyéénuhíjcyádú téhmé péjcové tééjá lleehówa.
7 Árónáacáhjáa níjkyéji múnáajpi dííbyedívú úújetéébedítyú peete cádiúcunú
páneere teene cúvéhóójá pañe. Aabéhjáa dííbyeke cávíhyiñú 'muúbe,
dájkyeé' néébere. Ehdúhjáa dibye néénemáyé úwááñehi córiiveíñú dííbyé
hótsijkejiicutu. 8 Áábekéhjáa neebe dibye íwajyámúúné iímíbájkímyeíñe
íjtyúhápaajinevu iújcámeíki. Ahdújucóhjáa ímíbájkímyeííbyeke neébe:

—Ayúwa díwajyámú hállúejávú dávóóveíñúne dicha tadyéjurij.

9 Ahdújucóhjáa dííbye déjutu péébe ijtsúcunú imiááné íjcyátúneúvúdu.
Ijtsúcunúúbéhjáa naavédú néénere iiiténé pañe iájtyumine. 10 Árónáacáhjáa
tsúúca pajtyémútsí tujkénúetsíii, hallúvúetsíii, téhmehíjcyámútsikye.
Átsihdyúhjáa úújetémútsí ulléjijtóvuréjuco meíjchívyéné lleehówá
úwáñewáánetu méénúmeíwavu. Aawáhjáa iiye diityétsima páyúúvénetu
íjchívyemútsí tsamútsíi peerá teene ulléjijtori diibye níjkyéji múnáájpiíma.
Aabéhjáa tétsihdyu ílluréjuco dííbyedítyú pééneé.

11 Átsihvúhjáa botsíi imiááné íjcyane iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú íñe imiááné Píívyéébe níjkyéji múnáájpikye taéllevu
wallóó oke dibye ipájtyetétso Heróódé hójtsí pañétu? Áhdure oke
pájtyetétsoobe tamúnaa íjcyarómé oke iímillédú méénúíyónetu.

12 Ehdúhjáa nééneri ijtsámeííbyéré péé Jóáa dííbyere 'Máácoó' némeííbyéj
tsiiju Maaría jávu. Áijyúhjáa tééjavu cahcújtso múnaa ipíhcyáávéne
Píívyéébema ihjyúvahíjcyáhi. 13 Áánáacáhjáa lléehówatu áachí éhnéjcutu
díllohíjcyaabe diityéke. Áánélliihyéhjáa bádsijcaja 'Róódeé' némeíllé
iíjchívyeíñúne úújeté múha íjcyane iwáájácuki. 14 Aalléhjáa Péédorój ké
illéébóne mítyane ímíjyuuvéhi. Áánemáhjáa dííbyekéi pááyúcútulléré iicúi
tsiiñe ióómíñe úúbálleté diityéke. 15 Árónáacáhjáa díílleke népejtsóme:

—Ílluréubá ú meívatéhi. Tsáháubá diibye íjcyatúne. Níjkyéji
múnáajpíyéubá dííbyé uubállema tsáábeke ú nééhií.

16 Áánáacáhjáa Péédoro éhnííñevúré díllohíjcyá lléehówatu. Áábekéhjáa
botsíi ipááyúcúúbedi mítyane ullévenúme. 17 Áámekéhjáa íhyójtsɨríyé
neebe ditye cúúvéhulléré iíjcyaki. Átsihdyúhjáa úúbálleebe diityéké muhdú
Píívyéébe dííbyeke cúvéhóójatu íjchívyetsóne. Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Aane tsáma méúúbálleco Jacóóboke tsijtye cahcújtso múnáama.
Ehdúhjáa iñééne tsiéllevúréjuco dibye pééne diityédítyu.

18 Aanéhjáa tsɨtsɨ́ɨvevu tsodáhómú eenée dííbyeke téhmehíjcyámé
úvánujcátsí múhdutú kiávú dibye pééneri. 19 Ááme éllevúhjáa diibye
Heróódé wallóó tsaatéké ditye teene cúvehóójá iúújeté dííbyeke. Aaméhjáa
ájtyúmɨ́túnéllii ímíñeúvú diitye tehmé múnáake idíllóróne íllurejuco
dibye llííhyánutsóné diityédívu. Áánemáhjáa teene Jodéá iiñújɨtu peebe
Tsetsaréavu.

Heróódé dsɨ́jɨvéne

20 Aabéhjáa tsaríllehíjcyá Tíiróma Tsidóó coomícyu múnáake. Ároméhjáa
dííbyé iiñújɨtúré majcho iúcuhíjcyánéllii imíllé dibye diityémá ímíjyuuvéne.
Áánélliihyéhjáa tsaméhjɨ́ ímíñeúvú ipítyácójcatsíñe péé dííbyé pɨááboobe
Bárájto éllevu. Áábekéhjáa nééme dibye Heróódeke iñéé dibye diityémá
iímíjyúúveki. Aanéhjáa ímí ɨɨ́jtsúcunúnéllii neetéébé dííbyeke dibye di-
ityémá iímíjyúúveki. 21 Áánélliihyéhjáa diityéké éévеebe kéjcoojɨ́ diityémá
iíhjyúvaíñe. Ájcoojɨ́hjáa úújetédú íavyéjú wajyámuvu iúcáávéne íavyéjú
ijyáwá hallúvú ácúúveebe diityémá iíhjyúvaki. 22 Ááneréjucóhjáa tsaate
kéévánécoba nééneé:

—Aabye muurá eene íhjyúvaabéubá tsá mɨ́amúnáajpi íjcyatúne.
¡Píívyéébereúbá diíbye! 23 Ehdúhjáa ditye nééнemáyé níjkyéjɨ múnáajpi
Heróódeke baavu ɨɨ́jcaáyóóbeke chémetsóhi. Aabéhjáa ílluréjuco dsɨ́jɨvéné
iúúvaténeri. Ehdúhjáa dííbyeke pajtyéné ɨ́veekí Píívyéébeke ávyéjújtsotúmé
mɨ́amúnaa dííbyekéré ávyéjujtsóné ímí dibye ɨ́jtsúcunúné déjúcotu.

24 Áijyúhjáa Píívyéébé uwááboju éhnííñevu tsújaavé pahúllevá múnáadívu.

25 Áánetúhjáa Benabéemútsí Tsáoróma oomíjyucóó Ajtiokíiavu tétsíí
cahcújtso múnaa Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake pɨ́ááboone
dsɨ́ɨdsɨdívú diityéké iájcújétsihdyu. Aamútsíhjyáa tsajtyé Jóááke dííbyere
'Máácoó' némeíibyeke.

13

Benabéemútsí Tsáoróma uwáábótújkenúne

1 Áijyúhjáa Ajtiokíiari íjcyáné cahcújtso múnáama ijcyámé Píívyéébé
ihjyú uwáábojte íllуúme: Diibye Benabéee, Tsimóó dííbyere 'Cúúvéébeé'
némeíibyee, Tsiréene múnáajpi Róótsioo, Manaéé Gariréá iiñújɨ́ avyéjuube
íjcyaabéhjáa Heróódema tsaíjyú píívyeébee, Tsáoroo, éhdume. Áámedítyúhjáa
tsaate úwáábohíjcyá Jetsóoke cáhcújtsótúmeke. Áánetúhjáa tsijtye
úwáábohíjcyá tsúúca dííbyeke cáhcújtsómeke. 2 Aaméhjáa tsájcoojɨ
májchotúmé Píívyéébeke dúúrúvámeke dííbyé Apííchó nééhií:

—Óóma mémeméénú Benabéemútsikye Tsáoróma tsúúcajátújucóo di-
ityétsidyítyú o ɨ́jtsámeíñé wákimyéí diityétsí imyéénuki.

3 Ahdújucóhjáa diityétsí hallúvú íhyótsɨne ipícyóóne ditye táúmeíñé
pɨáábó Píívyéébeke. Átsihdyúhjáa ipítyájcómútsikye íllurejuco ditye
wálloóne.

Benabéemútsí Chííperéri úwaabóne

4 Aamútsíhjyáa Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri péé Tsereóótsiávu.
Átsihdyúhjáa tsahííyí peemútsí 'Chíípere' némeíñé caapáhovu.
5 Aamútsíhjyáa 'Tsaramína' némeí mujcóvú úújetémútsí úwaabójucóó
Píívyéébé ihjyu imúnaa jodíómú pihcyáávejáané pañévu. Áámútsimáhjáa
ɨ́pɨááboobe Jóáa péé dííbyere 'Máácoó' néméíibye.
6 Aaméhjáa teene caapáhori péhijcyámé Páápó coomívú úújetémé tétsii
ájtyumɨ́ tsaapi imúnáajpi Bajetsóoke ápííchoobe íjcyáábeke. Diibyéhjáa
íllure iállíñe nehíjcyá Píívyéébé icyánéjcú uubállé imyéénuhíjcyáne.
7 Aabéhjáa ícyahíjcyá ávyéjuube Tsééjio Páorómá ímí dííbyema
iñáhbévácatsíhíjcyánélliíhye. Diibyéhjáa ávyéjuube pɨ́uvá Benabéemútsikye
Píívyéébé uwáábоju illéébúcunúné iímíllenélliíhye. 8 Aamútsíhjyáa dííbyeke
úwáábórónáa diibye ápííchoobe dííbyere 'Erííma' néméíibyé tsá ímílletú
dibye cáhcujtsóné Píívyéébé ihjyu. Áánemáhjáa íllure téénetu bóíjcyuube
dííbyeke. 9 Áánélliihyéhjáa Tsáoro dííbyere Páávoro íjcyáábé pañe Píívyéébé
Apííchó íjcyaabe dííbyedívú ɨɨ́ɨ́téne nééhií:

—Muúbej, uu muurá állíu múnáajpi Naavénéj tsɨɨméné u íjcyaabe
átéréejpi. 10 Aabe ¿múijyúikyé ú ɨ́hvéteé eene Ávyéjúúbedítyú íjcyáné
uwáábоju ɨ́mɨáájú u tútávátsohíjcyánetu? 11 Ahdícyane ícyooca Píívyéébere
nééjuri tsáhájuco u hállúváityúne. Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsáhájuco
dibye állúvatúne. Áánemáhjáa tsaatéké neebe ditye itsájtye dííbyeke.
12 Aanéhjáa ávyéjuube Tsééjio Páoro iájtyúmɨ́ne íllurejuco cáhcujtsóné
Píívyéébeke.

Páávorómútsi Ajtiokííari

13 Átsihdyúhjáa Páávoro íñahbénujtétsima Páápótu péé tsahííyí Pajpíiriá
iiñújɨri íjcyacóómí Pééjévuú. Áámútsidítyúhjáa tétsihdyu Jóáa oomí Jerot-
saréevu. 14 Ááné boonéhjáa iiyéjuco péémutsi úújeté Ajtiokííavu Pitsíídiá
iiñújɨri íjcyácoomívu. Aamútsíhjyáa téhulle wáyeéévejcóójɨ́ íjcyamútsí péé
imúnáá pihcyáávejávu. 15 Áánáacáhjáa tééjá avyéjujte Píívyéébé ihjyu
iéévene ɨńjkevádú néé tsaatéké ditye idíllo dityétsí íhjyúváíhajchííjyu.
Áánélliihyéhjáa nééme diityétsikye:

—¿Ava tsá ámúhtsidi tsáné túkevéjtsoju íjcyatú múúhakye ámuhtsi
menééiyóne? Tenévá íjcyáhajchíí múúhakye mene.

16 Áánélliihyéhjáa diibye Páávoro iíjyócúúvéne íhyójtsɨri néé ditye
cúúvéhulléré iíjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Ámuúha tamúnaa ijraéémuj, cáhawáá ímíñeúvú mélleebúcunu
ámúhakye o nééiñe íñe múhdumé Píívyéébeke ámuha maávyejúúllémeke.
17 Muuráhjáa méihdé múnáaúvú Piivyéébé idyé íjcyaabe ihñéjté
Ejíhtó iiñújɨri íjcyámeke llíyaatétsó diityékée iñéhdújuco. Áámekéhjáa
muurá ɨ́ɨhnáhoori ijchívyétsoobe tééné iiñújɨtu. 18 Aaméhjáa múhdurá
ícyahíjcyáronéhjɨ́ iáábúcúne diityéké pɨ́ááboíjcyaabe panévatúré 40
píjcyá hajchótá ditye ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri ijcyácoóca. 19 Ááné

boonéhjáa Canaáá iiñújɨvúréjuco péémeke idyé dibye pɨ́ááboónej téévеríyé táhjahíjcyámé 7 coomíva múnaa tééné iiñújɨri íjcyámeke. Diityékéhjáa ibóáyóné boone iiyéjuco ditye cáávácuhíjcyáné diityé iñújɨ́ɨ́ne. Ehdúhjáa muurá méénuhíjcyámé Píívyéébé pɨáábоríye. 20 Áámekéhjáa túkévétsohíjcyaabe ímítyúnéhjɨ́ ímibájcho múnáaj téévеri 450 píjcyá hajchótá íhjyú uubálle múnáajpi Tsamoéeréjuco íjcyájcoojɨ́vu. 21 Aaméhjáa idyé táúmeí Píívyéébeke dibye imyéménu tsáápiikye diityé avyéjuube íjcyáííbyeke dibye diityéké ityúkévéjtsoki. Ahdújucóhjáa dibye mémenúné ‘Bejamíi’ némeíñé dohjɨ́ba múnáajpi Tsíí hajchi Tsaóoke dibye iíjcya ávyéjuube 40 píjcyá hajchóta. 22 Áábekéhjáa iíjchívyétsóné boone Dabíikyéréjuco dibye tsiiñe pícyoone diityé avyéjuube dibye iíjcyaki. Dííbyedítyúhjáa muurá neébe: “Ópée o tújkevéélléébeke ó ájtyumɨ́ Itsaíí hajchi Dabíikye.” 23 Diibyéhjáa muurá Dabííj tsɨɨménémúháábedítyú Píívyéébe meménú Jetsóoke mee ijraéémuma pámé Pájtyetétsoobe íjcyáábeke tsúúcajátújucóhjáa iñéhdújuco. 24 Áábé ɨhdéhjáa Jóáa úwáábohíjcyá memúnaa ijraéémuke. Aabéhjáa nehíjcyá ímítyú iícyahíjcyánéhjɨ́ ɨɨ́hvéjtsóne ditye ɨ́mɨánejcúvuréjuco ipájtyéne íllurеjuco itsójtsótsámeíki. 25 Aabéhjáa teene íuwáábó nɨjkévaríjyuco íjcyaabe nééhií: “Tsá muurá o íjcyatú eene ámuha meɨ́tsúcunúhíjcyaábe. Táhboonétúi ihdyu úwáábóiíbye. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájɨ́ubáré o tácórɨúcúítyuróne.”

26 Ehdúhjáa iñétsihdyu Páávoro nééhií:

—Ámuúha, Aavaráaúvúj tsɨɨménémúháábema múhdumé tsíjtye múnaa Píívyéébeke cáhcujtsómej, muurá pajtyété uwááboju méwáábyuta. 27 Muuráhjáa Jerotsaréeri íjcyame memúnaa íavyéjujtémáyé tsá wáájácutú diibyéjuco Mépájtyetétsoobe Jetsóó íjcyane ténevá wáyeéévéjcoojɨ́vadúné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáá uwááboju dííbyedítyú íhjyuváné éévehíjcyaróme. Aamée muurá íllure ɨ́cúbahrá dííbyedi tsúúcajátújuco tene dííbyedítyú némeídyújuco. 28 Tsáháturóhjáa ɨɨ́né imítyúné dibye méénutú tééné hallútú ditye dííbyeke llííhyánúiyóne. Árónáacáhjáa nééme Piráátoke dibye illííhyánútso dííbyedívu. 29 Ehdúhjáa dííbyedítyú tene cáátúnúmeídyújuco ditye méénune dííbyeke. Áábeúvú ɨɨtémehóhjáa tsíjtyeréjuco páwachéketu iñíítyétsóne cúúune. 30 Áróóbekée muurá Píívyéébere bóhɨɨtsóhi. 31 Aabéhjáa píváijyúvá bóhówáávehíjcyá Gariréatúhjáa Jerotsaréevu dííbyema péhíjcyámedívu. Aame muurá íñe úúbállehíjcyá mɨ́amúnáake dííbyedítyu.

32 Aane íñe ámúhakye muha méúúbállehíjcyá ɨ́mɨá uwááboju tsúúcajátújucóhjáa méɨhdé múnáaúvuke úúbállémeíhijcyáne. 33 Muuráhjáa meke diityéúvúj tsɨɨménémúháábeke iñéhdújuco Píívyéébe bóhɨɨtsóné Jetsóoke. Muurá Tsááamóháámɨtu nééneé: “Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke ó bóhɨɨtsóhi.” 34 Ehdúhjáa Píívyéébe néé dííbyeke ibóhɨ́ɨtsoíñé dííbyej pi ɨ́cúbáhrámeítyuki. Áhdure idyé tsiiñe neébe: “Ámúhakye ó pɨ́ááboó panévatúré Dabíiúvukée o néhdújuco.” 35 Téhdure idyé tsiiñe Tsááamóháámɨtu nééneé: “U íjcyátúcoocájɨ́ɨva néhi dɨ́ɨɨcúve múnáajpi íjcyáábej pi tóócuúhi.” 36 Aanéhjáa muurá diibye Dabíiúvuke Píívyéébe iñéhdújuco ímí ɨ́ɨcúvehíjcyáné mɨ́amúnáake dibye íjcyáijyu íjcyámeke. Aabéhjáa muurá dsɨ́jɨ́véébeke cááníúvú úníutu ditye cúúúúbej

pi ɨ́cúbáhrámeíhi. 37 Áánetúu Jetsóoke Píívyéébe bóhɨ́ɨ́tsóóbej pi tsá
ɨ́cúbáhrámeítyúne. 38 Aane ihdyu ámuha tamúnaa méwaajácúiyá
diibyée dsɨ́jɨ́vénej tééveri tsúúca pámeere mɨ́amúnáá imítyuháñé
Píívyéébe ábájɨ́ɨ́véné uwááboju. 39 Aane muurá íñe múhdumé dííbyeke
cáhcújtsómé imítyuháñé tsúúca ábájɨ́ɨ́vémeíhi. Áánetu teene cáhcújtsotúmé
Píívyéébéhjáa Moitséeúvuj tééveri méénúné taúhbajúré úráávyehíjcyámé
imítyuháñé tsá ábájɨ́ɨ́vémeítyúne. 40 Ahdícyane téɨɨbúwá méíjcyaco.
Ámúhakye pajtyédíñé éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa íllu nééneé:
41 Ámuúhaj, múúnedi íllure úúhɨ́vatéhijcyámej, wa ihdyu méwágóóóvecoj.
Muurá ɨ́htsútuube Píívyéébe o íjcyaabe panéváré o méénune tsaate
ámúhakye úúballéjúcoróné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne.
42 Ehdúhjáa Pváavoro pihcyáávéjá pañévú úwáábóné tsujáávevu tsaate
dííbyeke néé tsiiñe dibye wáyeéévejcóójɨ́ itsáane iúwáaboki. 43 Áánemáhjáa
diityétsima nahbévahíjcyámé Píívyéébeke ímí úráávyehíjcyámé jodíómuu,
tsijtye jodíómú íjcyátúmedítyuu, íjcyame. Áámekéhjáa túkévétsohíjcyamútsí
Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju dityétsí úwaabóné ímí diityéké búuuvémé di-
ityétsikye náhbévámeke. Aamútsíhjyáa nehíjcyá diityéké Píívyéébé pɨáábori
ímí ditye iúráávye dííbyeke.
44 Átsihdyúhjáa tsíííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvéneri wáyeéévejcóójɨ́
íllúhwu pácoomí múnaáré dóbéévera Píívyéébé uwááboju illéébúcunúki.
45 Áánerí́hjyáa avyéjujte mítyane iñómíutááváne Pváavoródítyú ihjyúvá
dííbyé uwáábó icyátúhtsónema. 46 Áámekéhjáa núhnévétumútsíyé diibye
Pváavorómá Benabéemútsí nééhií:
—Muurá ihdyu tehdújúcooro íñe Píívyéébé uwááboju Jetsóodítyú íjcyane
mee jodíómudítyú úwáábómeí tujkénújúcoróné tsá ámuha meímílletú
mecáhcújtsóne meímíbaavyéné múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ ámuha
meújcuki. Áánéllii muhtsi mepéé jodíómú íjcyátúme éllevu diityékeréjuco
muhtsi meúwáábóki. 47 Muurá Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri
nééhií:
Ukée ó picyóó peetédú u néébedítyú pajtyété uwááboju itsújáave pámeere
íííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáadívu.
48 Ehdúhjáa dityétsí nééneri jodíómú íjcyatúmé ímíjyuuvéhi.
Aaméhjáa nehíjcyá Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju ɨ́mɨááné íjcyane.
Áánemáhjáa cáhcujtsómé eenée múhdumé múijyú ɨdsɨ́jɨ́véítyúne bóhɨ́
iújcúíñejcúvuréjuco pájtyeme. 49 Ehdúhjáa tééné iiñújɨri úwáábómeíñé
Ávyéjúúbedítyú íjcyáné uwááboju. 50 Árónáacáhjáa pihcyáávéjá
túkevéjtsojtémá ɨ́htsutúmé íjcyáné walléémú néé técoomí avyéjujtéké
diityémá tsaméhjɨ́ iíjchívyétso diityétsikye tétsihdyu. Ahdújucóhjáa ditye
íjchívyetsóné diityétsikye tééné iiñújɨtu páhduváré idyárɨ́ɨ́vémútsikye.
51 Áánélliihyéhjáa ílluréjuco dityétsí diityédívú íjtyúhááñe íííñú ipíchóújcóne
pééne Icóónióvu. 52 Árónáacáhjáa ihdyu tétsíi múnaa múhdumé tsúúca
Jetsóoke cáhcújtsómé pañe Píívyéébé Apííchó íjcyame mítyane ímíjyuuvéhi.

14

Pváavorómútsí Benabéema Icóóníori

1 Aamútsíhjyáa Pváavorómútsí Benabéema teene Icóóníori íjcyáné
pihcyáávéjá pañévú úwáábohíjcyáné mítyame cáhcujtsó imúnaa

jodíómu. Áhduréhjáa tsíjtye múnaa íjcyarómé cáhcujtsóhi. 2 Árónáacáhjáa tsaate jodíómú cáhcújtsotúmé bóijcyú jodíómú íjcyátúmeke ditye icyáhcújtsótuki. Aaméhjáa ditye néhdújuco tsárílleíjcyáné cahcújtso múnáake. 3 Áróné pañéhjáa tsúúcajái tétsii íjcyamútsí úwáábohíjcyá Píívyéébedívú icyátsípáávéne ííneri núhnévétumútsi. Áámútsikyéhjáa píááboobe dííbyé ihnáhoori dityétsí méénúráítyúronéhji imyéénuki. 4 Áánáacáhjáa técoomí múnaa ílluréjuco dówaavéne. Tsaatéhjáa pajtyé uwáábojté icyánejcúvu. Áánetúhjáa tsijtye coévá cáhcújtsótúmema. 5 Áánélliihyéhjáa jodíómuu, tsijtye jodíómú íjcyátúmee, íjcyame íavyéjujtémá pítyácójcatsí diityétsikye páhduváré idyáríívémútsikye néwayúúnevu iáámuíñe. 6 Aanéhjáa iwáájácúne úmívamútsí Ricaóóniá iiñújivu. Aamútsíhjyáa úwáábohíjcyá téené iiñújiri Ríítaraa, Déébeé, íjcyácoomícyuri. 7 Téhduréhjáa úwáábohíjcyamútsí hállúcuri íjcyámeke.

Páávoróké néwayúúnevu ditye áámune

8 Aanéhjáa Ríítarárí íjcyaabe tsaapi itsíímávámeítsihdyújuco úllétuúbe. 9 Aabéhjáa lleebúcunúhijcyá Páávoro úwaabóne. Áábekéhjáa Páávoro iájtyúmíne waajácú dibye ímiááné cáhcujtsóné Píívyéébe dííbyeke ímíjpyetétsoíñe. 10 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Díjyocúúve. Ahdújucóhjáa iíjyócúúvénemáyé dibye úllene. 11 Ááneríhjyáa teene Ricaóóniá iiñúji múnaa iúllévenúne néé íhjyúrií:

—¡Píívyéébemútsíhya íñe méhdivu niityé míamúnáajtétsidívú iípívyéévénema!

12 Ehdúhjáa iñééne Benabéeke meménúmé 'Jóópite' némeíñé miicúrúwake icyáánívahíjcyáábe déjutu. Áánetúhjáa Páávoróké meménúmé tsijpi 'Meecóório' némeíñé miicúrúwa déjutu ímichi dibye íhjyúvahíjcyánélliíhye. 13 Áijyúhjáa diibye 'Jóópite' némeíñé miicúrúwake cáánívahíjcyaabe llúúváábé duurúvaja técoomí lleehówá úníuríye. Aabéhjáa tsivá ócájimútsikye wajcóháñetu iícyáávétsómútsikye. Áámútsikyéhjáa tsaméhjí imíllerá illííhyanúné téénerí Páávorómútsikye iiícúveki. 14 Aanéhjáa iwáájácúne íwajyámúúné dóvárijcyómeímútsí tsárí ehdu ditye méénúiyóné diityétsikye pájtyénélliíhye.

15 Áánemáhjáa ííicúi diityé éllevu ipyééne neemútsi:

—¿Aca íveekí ámuha ehdu mémeenúhi? Áánerá ámuhádúré muhtsi míamúnáajtétsi. Aamútsíi muurá íñe ámúha éllevu muhtsi metsáá ámúhakye meúwáábo ehdu nénehji ámuha meúráávyehíjcyáné meíhvéjtsóne Píívyéébekéréjuco ámuha meúráávye páneerée íévéhóówari íjcyánéhjima ííñuji tééjí hallúrí íjcyáméhjimájuco nújpácyó pañe íjcyámeke ípívyéjtsóóbeke. Diibye ihdyu meke bohíívú ajcúhi. 16 Dííbyerée muurá éíjyuúvú míamúnáake íhvejtsómé ícyahíjcyá iímillédu. 17 Árónáacáa iihnáhoovu diityéké úújétsoobe panévatúré diityéké ipíáábóneri. Dííbyere muurá mééma nííjyáhañe állétsóneri mebájtsoháñé tsaímíyé píívyene meóóvéne méícyahíjcyá tsaímijyúúre.

18 Ehdúhjáa dityétsí néérónáa imíllerómé diityétsikye iiícuvéné ócájimútsikye icyóvájtsóneri. Árónemáhjáa íhvejtsóme.

19 Áánáacáhjáa tétsihvu wajtsímé tsijtye jodíómú Ajtiokííaa, Icóónioo,
íjcyácoomícyutu tsáámeé. Aaméhjáa diityétsí hallúvú diityéké állívánéllii
Páávoróké aamúmé néwayúúnevu. Áábekéhjáa 'tsúúca dsíjíveébe' iñééne
lliúcuíñúmé técoomítyú íiwávuú. 20 Áábé hallúvúhjáa tétsíí cahcújtso
múnaa mícaavérónáa iácúúvéne tsiiñe peebe diityémá técoomívu. Ááné
tsiíjyúhjáa Déébévuréjuco dityétsí pééneé.

21 Aamútsíhjyáa téhulle úwaabóné mítyame cáhcujtsóhi. Átsihdyúhjáa
óómimútsí úwáábomútsíyé Ríítaraa, Icóónioo, Ajtiokííaa, éhdú coomívari
ijcyáné cahcújtso múnáake. 22 Diityékéhjáa tsápítsohíjcyamútsí ditye
ímíñeúvú iúráávye Jetsóoke icyáhcujtsóne. Áhduréhjáa nehíjcyamútsí
diityéké ímiáánéjuco mítyane meícúbáhrámeíñé níjcáutu meúcaavéné
Píívyéébé avyéjuvu. 23 Téijyúhjáa meménuhíjcyamútsí pacóómivárí íjcyáné
cahcújtso múnáá túkevéjtsojte íjcyáímyeke. Ááné boonéhjáa tsaméhjí
májchotúmé Píívyéébema ihjyúvá dííbyeréjuco diityéké ityúkévéjtsoki.

Páávorómútsí Ajtiokííavu óómiñe

24 Aamútsíhjyáa Pitsíídiá iiñújitu pééemutsi úújeté Pajpííriá iiñújivu.
25 Aamútsíhjyáa Pééjéri iúwáábohíjcyátsihdyu idyé pée Atááriá coomívu.
26 Átsihdyúhjáa íwákimyéí iníjkévátsihdyu tsahííyiyéjuco dityétsí óómiñe
Ajtiokííavu, tétsihdyúu teene Píívyéébé wákimyéivu diityétsikye ditye
wállótsihvu. 27 Aamútsíhjyáa cahcújtso múnáake úúballé muhdú Píívyéébe
diityétsikye panévatúré píááabohíjcyáne. Áhduréhjáa úúballemútsí dibye
píááabóneri jodíómú íjcyáturómé cáhcujtsóné Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju.
28 Ááamemáhjáa tsúcájá íjcyamútsi.

15

Jerotsaréevu ditye dóbeevéne

1 Áijyúhjáa tsaate Jodéá iiñújitu teene Ajtiokííavu pééme tétsíí
cahcújtso múnáake úwáábohíjcyá Moitséeúvú uwááboju néhdu
kíhdyahírótsámeítyúmé pájtyetéityúne. 2 Ááneríhjyáa diityémá
Páávorómútsí táhjájcatsíhi. Ááné boonétúhjáa tsaméréjuco cahcújtso
múnaa íhjyúvájcatsíñé dityétsí Jerotsaréevu tsaatémá ipyééne idyé iíhjyúva
tééneri técoomí cahcújtso múnáá túkevéjtsojtémá uwáábojte íjcyámema.

3 Aaméhjáa pééme pajtyé Peníítsiámá Tsamááriá iñújíícutu. Aaméhjáa
úúballé imúnáake jodíómú íjcyatúmé Píívyéébeke cáhcujtsóné muhdú
iícyahíjcyanéhjí iihvéjtsónema. Ááneríhjyáa tétsíí cahcújtso múnaa mítyane
ímíjyuuvéhi.

4 Aaméhjáa Jerotsaréevu úújetémeke tétsíí cahcújtso múnaa tsaímíyé
waatsúcúpejtsóhi. Ááamekéhjáa úúballémé páneere muhdú Píívyéébe di-
ityéké píááabohíjcyáné panévatúre. 5 Áijyúhjáa tsaate paritséómudítyú
tsúúca Críjtoke cáhcújtsorómé nééhií:

—Múu eene jodíómú íjcyatúmé cáhcújtsómedívú ikíhdyahírótsóne táuhbá
ditye Moitséeúvú uwááboju iúráávyeki.

6 Áánélliihyéhjáa pámeere uwáábojtémá túkevéjtsojte dóbeevé tééneri
iíhjyúvaki. 7 Aaméhjáa mítyane tééneri táhjájcatsíñé níjcáutu Pééedoro
iíjyócúúvéne nééhií:

—Ámuúha táñahbémuj, muurá ámuha méwaajácú tsúúcajátújucóhjáa oke Píívyéébe ámúhadityú imyéménúúbeke pícyoone o úúbállehíjcya ɨ́mɨáájú pajtyéteju jodíómú íjcyátúrómeke ditye téhdure icyáhcújtsoki. 8 Aabée muurá Píívyéébe ɨɨná túhúúllétuube téhdure diityé pañévú picyóó Íapííchó mépañévúu ipícyohdu. Áánerii úújétsoobe téhdure diityéké iwájyune. 9 Áámekée ímíbájchoobe Críjtoke ditye cáhcújtsónéllii muhdúhjáa meke iímíbajchódu. 10 Ehdúu Píívyéébe diityéké ímíbajchó Críjtoke ditye cáhcújtsónélliíhye. Áámeke ¿ɨ́veekí ámuha méimíllé íllure metúhujtsóné méɨhdé múnáaúvúu íjcyarómé ímí úráávyehíjcyánejɨ́ɨva ditye iúráávye Moitséeúvú uwááboju, pane meíjcyarómé tene néhdu meíjcyáíyónejɨ́ɨvari? 11 Aame muurá tsaméhjɨ́ diityémá tsúúca mépájtyetéjucóó apááñéré Críjtóo méhdi ɨɨ́dáátsóvéne mééma mééinune mecáhcújtsónélliíhye. Tsá ɨ́nehjɨ́ meméénúneri mepájtyetétúne.

12 Ehdúhjáa Péédoro néénéllii cúúvéhulléréjuco ditye lléébúcunúné Páávorómútsí úúballéné muhdúhjáa Píívyéébe méénúráítyúronéhjɨ́ diityétsij tééveri méénuhíjcyáné jodíómú íjcyátúrómé pañe. 13-14 Aamútsíhjyáa ɨ́hveténé boone Jacóóboréjuco nééneé:

—Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá idyé táicyánéjcutu ámúhakye o néé peíyené Tsimóo Péédoro meke úúballéjucóóné muhdúhjáa Píívyéébe téhdure jodíómú íjcyátúrómedívú íuwááboju úújetétsóné múhdumé teene cáhcujtsómé dííbyeéjté iíjcyaki. 15 Muuráhjáa dííbyé ihjyú uubálle múnaa cáátunúné íllu nééhií:

16-17 Bóónétu tsiiñe ó tsaá Dabíiúvú avyéjúu tútávaavéné dííbyéj tsɨɨménémúháábemáyéjuco o ímíbájcho téénetu pámeere mɨamúnaa iwáájácúne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ɨɨbúwááve múhdumé dííbyé wáábyutájté íjcyame. 18 Ehdu neebe Píívyéébe tsúúcajátújucóo ɨɨ́jtsámeíñe.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa caatúnúhi.

19 Áánéllii ámúhakye o néé tsáháubá menééítyuró jodíómú íjcyáturómé Píívyéébeke úráávyémeke ditye Moitséeúvú uwááboju iúráávye diityéké tééneri metúhújtsótuki. 20 Árónáa ihdyu íllure mécaatúnuú diityémá ditye ílluune imyéénújúcóótuki: Tsá ditye dóóityú níjcyotájteke ɨɨ́cúvémeíñé iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjɨma dómácójcatsíityúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii, dsɨ́jɨ́véné iyámeke; tsá ditye dóóityú tújpacyo. 21 Muuráhjáa tsúúcajátújuco pacóómiváríyé tsaate úwáábohíjcyáné tééinetu Moitséeúvú uwááboju néhdújuco. Aanéjuco muurá ténevá wáyeéévéjcoojɨ́vádú éévémeíhijcyáné pihcyáávejááné pañévu.

22 Ehdúhjáa Jacóóbó néénéllii pámeere tétsíí cahcújtso múnaa, uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame néé tsaatéké íhdityu iwállooíñé Ajtiokííavu Páávorómútsima. Áánemáhjáa meménúmé Tsíírámútsikye Jóódáma dííbyere 'Batsabáa' némeííbyema ityújkevéállémútsikye. 23 Áámútsimáhjáa waajácuháámɨ́ iwállóháámɨ́ pañe néémeé:

"Muha íílle pámeere cahcújtso múnaa meíjcyame ámúha éllevu íhjyu méwallóó jodíómú ámuha meíjcyatúmé Tsíiriá iiñújɨri íjcyacóómí Ajtiokííari ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure hállúcu múnáa éllevu. Áhdure idyé Tsiríítsiá iiñújɨ múnáá wáábyuta téhaámɨ. 24 Aame muha méwaajácújucóó muha mewállootúméré ámúha éllevu ipyééne

íllure ámúhakye máváríchohíjcyáne. Ámúhakyévá muurá nehíjcyámé
Moitséeúvú uwááboju néhdu ámuha mekíhdyahɨ́rótsámeíki. 25 Áánéllii
muha ímíñeúvú meɨ́jtsámeíñe múúhadítyú mememénúmútsikye
méwallóó ámúha éllevu muha maávyejúúllehíjcyamútsí Páávorómútsima.
26 Diityétsíi muurá Páávorómútsí ápíchó néérónehjɨ́vú pájámeíhijcyá
Máavyéjuube Jetsocríjtoke iwájyúnélliíhye. 27 Áámútsima muha méwallóó
ámúha éllevu Tsíírámútsikye Jóódámaá. Aamútsí ihdyu óvíi ímíñeúvú
ámúhakye néé muhdú téhaamɨ́ pañe íjcyáné túkevéjtsoju nééneé. 28 Aane
mítyane ámúhakye muha metúhújtsótu apáhdyúré Píívyéébé Apííchó
múúhakye túkévéjtsóneri ámúhakye muha menééhií: 29 Tsá múu dóótu
níjcyotájteke ɨ́ɨ́cúvémeíñé iyámeke. Áhdure tsá múu dóótu dótsohcáorii,
majcánurii, dsɨ́jɨ́véné iyámeke. Tsá múu tsíjtyéhjɨma dómácójcatsítyúne.
Áhdure tsá múu tújpacyo dóótune. Aane tehdu ámuha meíjcyáhajchíí
ímí tehdújuco ámuha meíjcyaíñe. Áyu wái meíjcyaj." Ehdúhjáa iñéhaamɨ
wallóómé Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.
30 Aanéhjáa tsúúca técoomívú iúújeténe ipíhjyúcúmeke ájcumútsí
téhaamɨ́vu. 31 Áhaamɨ́hjáa iéévéne mítyane ímíjyuuvéme. 32 Ááné
boonétúhjáa diityéké úwáábomútsí Píívyéébé ihjyu diityéké tééneri
éhnííñevu itsápɨ́jtsoki. Piivyétemútsíhjyáa iúwaabóne. 33 Aamútsíhjyáa
tsúcájáhréjuco diityémá iíjcyátsihdyu úúballé diityéké íllurájuco ióómiíñe.
Áánélliihyéhjáa pítyajcómé dityétsí tsaímíyé ióómiki. 34 Árónáacáhjáa Tsííra
tétsihvúré cóévánáa Jóóda iiyéjuco óómiñe. 35 Áhduréhjáa Páávorómútsí
coévá tétsihvúré Ajtiokííavu. Aamútsíhjyáa tétsíi múnáama úwáábohíjcyá
Píívyéébé uwááboju.

Páávoro tsiiñe uwáábovu pééneé

36 Átsihdyúhjáa pívájcoojɨ́vájuco pájtyénetu Páávoro Benabéeke nééhií:
—Cána majo ááhɨ́vemútsíyé mepéé éhnée Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju
úwáábomútsíyé mepéhíjcyá coomíjɨri íjcyáné cahcújtso múnáake
mewáájácu muhdújuco ditye úraavyéne.
37 Áijyúhjáa Benabéé imíllerá tsiiñe Jóáa pééne diityétsima dííbyere
'Máácoó' némeííbye. 38 Árónáacáhjáa Páávoro tsá ímílletú dibye pééne di-
ityétsima dibyéhjáa Pajpííriá coomívú diityétsidítyú cóévánélliíhye. 39 Ááné
hallútúhjáa ɨtsɨ́pájújcatsíñe íllurájuco dityétsí dówaavéne. Ááné boonéhjáa
Benabéé diibye Máácóke iújcúúbema péé tsahííyí Chíípérévu. 40 Áánetúhjáa
Páávoro Tsíírákeréjuco újcune dííbyema ipyéékií. Áámútsí hallúvúhjáa
tétsíí cahcújtso múnaa Píívyéébeke pɨáábó táúmeí ímí dityétsí ipyéékií.
41 Aamútsíhjyáa pehíjcyá Tsííriámá Tsiríítsiá iñújɨ́ɨ́curi íjcyáné cahcújtso
múnáake tsápɨ́jtsomútsíye.

16

Páávorómútsikye Tsííráma Timotéó náhbenúne

1 Aamútsíhjyáa Páávorómútsí Tsíírráma úújeté Déébeé, Ríítaraa,
íjcyácoomícyuvu. Átsiíhjyáa ájtyúmɨmútsí tsaapi cahcújtso múnáajpi
Timotéoke. Dííbyéj tsɨɨjúhjáa jodíómulle íjcyalle idyé cahcújtso múnáalle.
Áánetúhjáa cááni gríéégómuúbe. 2 Áábedítyúhjáa Timotéodítyú tétsíí
cahcújtso múnaa nehíjcyá ɨ́mɨáábé dibye íjcyane. 3 Áábekéhjáa Páávoro

imíllé itsájtyene dibye iñáhbénu dííbyeke. Árónáacáhjáa pámeere waajácú cááni gríéégómuube íjcyánéllii dibye kíhdyahɨ́rótsámeítyúne. Áánélliihyéhjáa tujkénúi dííbyedívú kíhdyahɨ́rótsoobe imúnaa jodíómú méénuhíjcyádú tééné hallútú diityémá ímityúné iíjcyátuki. 4 Aaméhjáa ipyéhíjcyátsɨ́hjɨ múnáake úúbállehíjcyá muhdú Jerotsaréeri íjcyáné uwáábojte túkevéjtsojtémá diityéké úwáábohíjcyáné muhdú cahcújtso múnaa íjcyáiyóne. 5 Aanéhjáa illéébóne Píívyéébeke cáhcujtsómé llíyaaté éhnííñevu mítyaméjuco.

Naavédú nééné pañe Matsedóónía múnáajpi Páávoródívú bóhówaavéne

6 Aaméhjáa Píívyéébé ihjyu Áátsiá iiñújɨ́ úwáábóíyónáa dííbyé Apííchóré diityéké túkévéjtsónej péévé tsá ditye úwáábotú tééné iiñújɨ múnáake. Áánélliihyéhjáa Pírííjiámá Garáátsiá iñújɨ́ɨ́cutúré pajtyéme. 7 Aaméhjáa Míítsiá iiñújɨ́ watsíívyevu úújetémé imíllerá ipyééne Bitííniá iiñújɨvu. Arónáacáhjáa téénere Píívyéébé Apííchó Jetsóópe diityéké ájcune túkévéjtsónej péévé idyé tsá ditye téhullévú péétune. 8 Áánélliihyéhjáa tsapéhdú Míítsiá iiñújɨtu pájtyeme úújeté 'Tóróóaá' némeí mujcóvújuco. 9 Átsihvúhjáa Páávoródívú pejco naavédú nééne bóhówáávéné pañe Matsedóóniá iiñújɨ múnáajpi dííbyeke nééhií: "Muúbej, Matsedóóniá iiñújɨvu metsáane múúhakyéréjuco méuwáábo." 10 Ehdúu nééne dííbyedívú bóhówáávéné boonétú muha mepéé téhullévú Píívyéébere múúhakye wállóhullévú muha meúwáábokí.

Páávorómú Pirípori

11 Aamée Tóróóatu muha tsahííyí mepéé tsapéhdú Tsamotáráátsiá caapáhovújuco. Ááné tsiíjyúu muha méúújeté Néááporívu. 12 Átsihdyúu muha mecóhbaavémé méúújeté romáánómúhjáa Matsedóóniá iiñújɨ́ pañévú íhcyóómi ípívyéjtsocóómí Pirípovu tééné iiñújɨ́ avyéjú coomívu. Ácoomíyíikyée tsúcájá muha méícyahíjcyáhi. 13 Aamée muha wáyeéévejcóójɨ́ mepéé Píívyéébema ditye íhjyúvahíjcyátsihvu téhí úniúvu. Átsihvúu muha méúwaabó walléémuke múúhadívú píhcyáávémeke. 14 Ááme pañée íjcyalle Tiatíírá cóómi múnáalle Ríídia ɨ́mɨá wajyámúúné duujɨ́nuúdú néjáhjɨ́ nahjɨ́he múnáalle. Aalléhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébeke úráávyehíjcyárolle botsíi dííbyere pɨ́áábóneri cáhcujtsó Jetsóodítyú íjcyáné uwáábojú Páávoro úwaabóne. 15 Aallée íllurejuco tsójtsótsámeíñé pámeemáyé ihyájkímuma. Ááné boonétúu múúhakye neélle:

—Áyu cána tahjyávú mepe ɨ́mɨááné Píívyéébeke o cáhcujtsóné ámuha menéhajchííjyu. Ehdúu múúhakye iñééne ihjyávú itsájtyémeke tétsihvúréi coévátsolle.

16 Áhdurée tsáijyu Píívyéébema ditye íhjyúvahíjcyáhullévú muha mepééme méúújeté bádsɨ́jcájadívú naavénéhjáa ípañe íjcyáábej tééveríyé ɨɨná pájtyeíñé wáájácuhíjcyálledívu. Aalléhjáa tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyalle mítyane dsɨ́ɨ́sɨke úcuhíjcyá diityémá tééné hallúvu. 17 Aallée múúha déjutu tsáálle nehíjcyáhi:

—Íjtye muurá ɨ́htsútuube Píívyéébé wákimyéi múnaa ámúhakye pajtyéteju úwáábohíjcyáhi.

18 Ehdúu múúhakye nehíjcyalle píváijyúvájuco. Áánéj taíchoríi Pváavoro
íllurеjuco úhbane dííllé pañe íjcyaabe naavéneke. Íllúu neébe:
—Uke o néé Jetsocríjto mémeri áállé pañétú u íjchívyeki.
Ahdújucóo dibye íjchivyéné teenémáyé díílledítyu.
19 Ááné́lliihyée íavyéjujte íiné hallúvucó idsíidsivájúcóóítyúné maatyóbá
diityétsí Pváavorómútsikye iékéévéne tsajtyé técoomí avyéjujté éllevu.
20-21 Ááámútsikyée diityédívú iúújetétsóne néémeé:
Íjtyetsi jodíomútsí ¿íveekí méhcóómí pañe páhduváré nénehji
úwáábohíjcyá tehdu mee romáánómú teene mecáhcújtsóíyónejíivari?
22 Ááneréjucóo pámeere néene imiáané tehdu dityétsí méénuhíjcyáne.
Ááné́lliihyée awáá ávyéjute diityéké táuhbá ditye íwajyámúúné
ityácóríjcómútsikye iwápáájcoki. 23 Ahdújucóo ditye diityétsikye
imyéénúne icyúvéhoojánúmútsidívú téhmetsóné tééjá tehméébeke.
24 Ááné́lliihyéhjáa tsíhyooja pañe íjcyáhóójá pañévú iúácómútsikye
úméhewávú ihdótsoobe ítyújkejiinetu.
25 Aamútsíhjyáa téhoojá pañe íjcyamútsí Píívyéébema ihjyúvahíjcyá
pécójpiinéjuco meíjcyárónáaáca. Téhduréhjáa dííbyeke idyúúruváné
dityétsí májtsiváné tsijtye teene cúvéhóójari íjcyame lleebúcunúhijcyáhi.
26 Árónáacáhjáa peecútéré tétsii úúvécunúneri lléhowáané páhyúbáné
tujkéveri pámeere tééjari íjcyámedítyú úwáñehíiñé cóhribáhi.
27 Ááná́acáhjáa tééjá tehméébé icyúwátsihdyu ájkyeebe iitécunú páneere
lléhowáané páyújcatyéne. Aanéhjáa ijtsúcunúúbé tsúúca ditye úmiváne.
Ááné́lliihyéhjáa ícyávaájcó újcuube illííhyánúmeíki. 28 Árónáacáhjáa Pváavoro
nééhií:
—Ehdu bo méénúmeídíñej, íjtyérero muúha.
29 Ááné́lliihyéhjáa peete ipíúváne íícúi diityétsi éllevu peebe
íllityécunúúbére. Ááné́máhjáa mímóúúvetéébé diityétsí lliiñévu.
30 Ááné́máhjáa íllurеjuco dibye iíjchívyétsómútsikye nééneé:
—¿Aca muhdú ó pájtyetéiyáhi?
31 Ááné́lliihyéhjáa dííbyeke neemútsi:
—Ávyéjuube Jetsocríjtoke pámeere dihyájkímuma mécahcújtsó ámuha
mépájtyetéki.
32 Ehdúhjáa dííbyeke iñétsihdyu úwáábomútsí dííbyeke pámeere
ihyájkímumájuco. 33 Aabéhjáa tépejco nijtyú diityétsikye ditye
túúvátsonéhji. Ááné́máhjáa íllurеjuco dibye diityétsidívú tsójtsótsámeíñé
diitye ihyájkímumájuco. 34 Átsihdyúhjáa diityétsikye ihjyávú
itsájtyémútsikye májchotsóme. Aaméhjáa mítyane ímíjyuuvé Píívyéébeke
tsúúca icyáhcújtsóneri.
35 Ááné tsitsíivevúhjáa técoomí avyéjujte wallóó tehmé múnáake ditye
iñééte diibye cúúvéjá tehméébeke íllurеjuco dibye iíjchívyétso diityétsikye.
36 Ahdújucóhjáa ditye dííbyeke nééténéllii neebe Pváavoróke:
—Ávyéjujtévá néé ámúhtsikye o íjchívyétsoki. Ahdícyane wa íllurеjuco
mepej.
37 Árónáacáhjáa Pváavoro néé diityéke:
—Muurá íñe múhtsikye iiná néétuméré míamúnááj piinévú
iwápáájcómútsikye cuvéjaanú romáánómúejtétsí téhdure muhtsi meíjcyáné

waajácúháámɨma meíjcyámútsikye. Aame ¿ɨ́veekí imíllé múhtsikye iíjchívyetsóné teevétaríye? Aane tsá muhtsi áyánéwu meímílletúne. Óvíi ihdyu iiye itsáane múhtsikye ijchívyetsóváme.

38 Ehdúhjáa dityétsí néene úúbálletémé ávyéjujtéke. Áaneríhjyáa mítyane íllityémé romáánómúejtétsí iíjcyáné waajácúháámɨma dityétsí íjcyáneri. 39 Áanélliihyéhjáa diityétsi éllevu ipyéene ɨ́dátsójkímyeímyé diityétsidívu. Áanemáhjáa choocóréjuco ditye wálloone técoomítyu. 40 Aamútsíhjyáa teene cúúvéjatu íjchívyemútsí Ríídiá javu úújetémútsí cahcújtso múnáake itsápɨ́tsohíjcyátsihdyu ílluréjuco pééneé.

17

Tetsaróónicárí ditye ííborɨ́vaténe

1 Aaméhjáa Páávoroo, Tsííraá, Timotéoo, éhdume péhijcyámé pajtyé Ajpííporii, Aporóóniaa, íjcyácoomícyutu. Átsihdyúhjáa pééme Tetsaróónicávú úújetétsihyi íjcyaja imúnaa jodíómú pihcyááveja. 2 Áájá pañévúhjáa wáyeéévejcóójɨ́ Páávoro imyéénuhíjcyádú úwaabóhi. Ehdúhjáa ténevá wáyeéévéjcoojɨ́vádú úwáábohíjcyaabe pápihchúúijyúva. 3 Úúbállehíjcyaabéhjáa diityéké Pííyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa cáátúnuhíjcyáné néhdújuco Críjto ɨ́ɨcúbáhrámeítsihdyu dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨ́ne. Téhduréhjáa nehíjcyaabe diityéke:

—Muurá diibyéjuco Jetsóó Mépájtyetétsoobe íjcyáábedítyú ámúhakye o úúbállehíjcyáne.

4 Ehdúhjáa Páávoro néénéllii tsaate imúnáadítyú tsúúca cáhcujtsómé diityémá nahbévahíjcyáhi. Téhduréhjáa mítyame gríéégómudítyú cáhcujtsó ɨ́mɨáámé íjcyame tsúúcajátújuco Píívyéébeke úráávyehíjcyáme. Áhduréhjáa diityédítyú walléémú avyéjúméhjɨúvú néeme cáhcujtsóhi. 5 Áaneríhjyáa tééjá túkevéjtsojte cáhcújtsotúmé iñómíutááváne juváñeri átéréejte óvéhe múnaa péhíjcyámeke iújcúmema técoomí múnáake iííbórɨ́nútsihdyu Jatsóo jávú péé Páávorómútsi néhcovu diityétsikye itsájtye técoomí avyéjujté éllevu. 6-7 Aaméhjáa diityétsikye iájtyúmɨ́túnéllii diibye Jatsóokéréjuco tsijtye cahcújtso múnáama tsájtyene diityé éllevu. Áámekéhjáa diityédívú iúújetétsóne néémeé:

—Éhne mɨ́amúnáake tútávátsohíjcyamútsíhya Páávorómútsí Tsíírama wájtsɨ́mútsikye áánu Jatsóó ihjyávú tsaímíyé iwáátsúcúpéjtsóne tsaméhjɨ́juco íhjyuváné ímityúné mee romáánómú avyéjúúbé taúhbajúúnetu. Nehíjcyámé tsijpívá ávyéjuube íjcyane Jetsóo.

8 Ehdúhjáa ditye néene técoomí avyéjujtémá tsijtye tétsii íjcyámeke múhdurá pajtyéhi. 9 Árónáacáhjáa diitye Jatsóómú múu áhdómeídyú meenú ditye iácádsɨ́jcaáyo diityéke. Ahdújucóhjáa ditye ácádsɨ́jcaáyóne.

Páávorómú Beréari íjcyane

10 Áijyúhjáa tépejco cahcújtso múnaa ijchívyetsó Páávoroo, Tsííraá, íjcyámútsikye diityétsí ipyéé Beréavu. Áámutsíhjyáa téhullévú iúújetédú péé imúnáá pihcyáávejávu. 11 Tsáháhjáa tétsíi múnaa Tetsaróónicá múnaádú néétune. Ímíhyéhjáa lleebúcunúhijcyámé dityétsí úwaabóne. Aaméhjáa néhcohíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe cáátúnuhíjcyánéhjɨ́

pañe iwáájácu ɨ́mɨááné tehdújuco dityétsí úwáábohíjcyáhajchííjyu.
12 Áámedítyúhjáa mítyame cáhcujtsó jodíómuu, gríéégómuu, íjcyame
wajpíímumáyé avyéjúméhjɨúvú nééné walléému. 13 Aanéhjáa tsúúca
Tetsaróónicárí íjcyame jodíómú waajácú Páávoro Beréari úwáábohíjcyáné
Píívyéébé ihjyu. Áánélliihyéhjáa téhullévú ipyééne tsiiñe iibórɨ́nutémé
diityéke. 14 Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨ́cúi wallóómé Páávoróké dibye ipyéé
móóá úniúvú tétsihvúré Beréavu Timotéomútsí Tsííráma cóévánáaáca.
15 Áábekéhjáa pícyohjémé Atéénavu. Aaméhjáa óómímyeke neebe ditye
iñéé ɨ́ɨ́cúi dityétsí ipyéé dííbye éllevu.

Páávoro Atéénari

16 Áámútsikyéhjáa téhmeebe ɨ́ɨ́tehíjcyá mítyane técoomíyí ditye
dúúrúvahíjcyáné níjcyotájteke. 17 Aanéhjáa múhdurá ɨ́ɨjtsúcunúnéllii
tééneri ihjyúvahíjcyaabe imúnáama tsijtye Píívyéébeke dúúrúvahíjcyámema
pihcyáávéjá pañévu. Ihdícyátsɨhjɨ́vúhjáa icyábúúvémema ihjyúvahíjcyaabe
tééneri. 18 Áábemáhjáa ‘epicóóreo’ némeíñé uwááboju úráávyehíjcyámema
tsijtye ‘ejtóico’ némeíñé uwááboju úráávyehíjcyámé ihjyúvahíjcyáhi.
Áámedítyúhjáa tsaate néjcatsíhi:

¿Muhdúami tsáma áánu íhjyuwábá meke nehíjcyaj?

Áánetúhjáa tsijtye nééhií:

—Tsíííñé piivyéébémú ihjyú uubálle múnáajpíubá diíbye. Ehdúhjáa
nehíjcyámé Páávoródítyú dibyée Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe bóhɨ́ɨ́bedítyú
íjcyáné uwááboju úúbállehíjcyánélliíhye. 19 Áábekéhjáa tsajtyémé
ipítyácócatsíhíjcyátsihvu ‘Areóópago’ némeítsihvu. Áánemáhjáa dííbyeke
nééméé:

—¿Aca tsá múúhakye u wáájácútsóítyuró ímíñeúvú béhné uwáábójuma u
tsáánevu? 20 Muurá múúhakye u néhijcyáné tsáhái tsáijyúubáré muha mel-
léébotúne. Áánélli muha méimíllé mewáájacúné ímíñeúvú ɨɨná nééiyóné
múúhakye u néhijcyáne.

21 Ehdúhjáa dííbyeke nééme Atéénа múnáama tsíííñé iiñújɨ múnaa íjcyame.
Aaméhjáa ɨ́ɨ́nerí íjcyatúmé paíjyuváré úbállécatsíhijcyá páhduváré nééné
uwáábó illéébone.

22 Áámekéhjáa Páávoro nééhií:

—Ámuúha Atéénа múnaaj, muurá ó waajácú ámuha panéváré tsíñehjɨ
mecáánívahíjcyáne. 23 Muuráhjáa ámuha medúúrúvahíjcyátsɨhjɨ́rí o
péhíjcyaabe ó ájtyumɨ́ ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ hallútú íllu nééne cáátúnúmeíñe:
“Mewáájácútúné Piivyéébé wáábyuta.” Aane muurá dííbyedítyú
ámúhakye ó úwáábohíjcyá eene dííbyeke wáájácutúméré ámuha
medúúrúvahíjcyáábedítyu.

24 Diibye ihdyu Píívyéébe páneerée múhdúné tsíeméné ípívyéjtsoóbe.
Diibyée muurá ípívyejtsó ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ. Áánélli
páneere ijcyá dííbye tájpíye. Aabe tehdu apátsiíyé íjcyáíyónejɨ́ɨ́ mɨ́amúnaa
méénúné duurúvájá pañe. Muurá ihdyu ihdícyátsɨhjɨ́ríyé diíbye. 25 Aabe
tsá mutájpí íjcyatúne. Muurá ihdyu dííbyedítyúré tsáane bóhɨɨma
méijcyáhi. Áhdure panéváré íñe múhduná tééne tájpí meícyahíjcyáné
dííbyedítyúré tsááhií.

26 Muuráhjáa tsáápihdítyúré íñe múhdumé ííñújɨri meíjcyámeke
llíyaatétsoóbe. Áánemáa ɨ́hdétújuco dibye éévecúné kiáhjɨ́ meíjcyaíñé

múijyúhaja. 27 Ehdúu méénuube dííbyedi meɨ́tsámeíhíjcyáné nɨ́jcáutu
ɨ́htsútúnetu mewáájácu méhdityu kiá íjcyátúróóbeke. 28 Muurá
dííbyedítyúré tsááne bóhɨɨma méijcyá éhnéhjáa tsaate íllu néhduú: “Muha
méijcyá Píívyéébej tsɨ́ɨme.” 29 Aane tsúúca dííbyej tsɨ́ɨmé meíjcyame tsá
meɨ́jtsúcunúítyuró eene panévatúré mɨ́amúnaa óórótuú, néewáyutuu,
dsɨ́ɨdsɨtuu, nícyohíjcyánehjɨ́dú Píívyéébe nééneé. 30 Muuráhjáa ihdyu
éíjyuúvú pevénéré ɨɨtécunúhíjcyaabe mɨ́amúnaa iwáájácútúné hallúrí
ehdu méénuhícyáne. Árónáa ícyooca pámeere mɨ́amúnáake neebe ímityúné
meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsoki. 31 Muurá muhdú meícyahíjcyáné iwáájacúdú
mééma ímíbájchóiibye ípyée imyéménuube Jetsóoj tééveri. Aanée muurá
meke waajácútsoobe dííbyeke ibóhɨ́ɨ́tsóneri.

32 Ehdúhjáa Páávoro dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨ́ɨ́netu íhjyúváneri íllure tsaate
uuhɨ́vaté dííbyedi. Áánetúhjáa tsaate nééhií:

—Muha ihdyu méimíllé tsíijyu tsiiñe téénetu u íhjyuváné
melléébúcunúne.

33-34 Áámedítyúhjáa tsúúca tsaaté múnaa cáhcujtsómé dííbyema
nahbévahíjcyáhi. Áámemáhjáa íjcyaabe Dioníítsio teene ‘Areóópago’
némeítsihvu dóbéévehíjcyáméejpi. Áhduréhjáa ‘Dáámari’ némeíllema
tsíjtyehjɨ ijcyá diityéma.

18

Páávoro Coríítori

1 Aanéhjáa Páávoro teene Atéénatu péébe úújeté Coríítovu. 2 Átsihdyúhjáa
aahɨ́vetéébé imúnáajpi Akíírake Póótó iiñújɨ múnáájpiíkye. Téijyúhjáa
téhdure botsíi wajtsɨ́ɨbé Itááriá iiñújɨtu mewa Piritsíírama, Ávyéjuubeváa
Cáráóódio pámeere Róómári íjcyáné jodíómú íjchívyeíñé néénetu tsáámutsi.
3 Aanéhjáa Páávoro diityétsimáyéjuco íjcyane diityétsikye íwákimyéityu
ɨpɨ́ááboju téeméné wákimyéí imyéénuhíjcyánélliíhye. Aaméhjáa méénuhíjcyá
cuwájaanédú nééné nujúwáane. 4 Áijyúhjáa ténevá wáyeéévéjcoojɨ́vádú
pehíjcyaabe imúnaa jodíómú pihcyáávejávu. Aabéhjáa úwáábohíjcyá
Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju imúnáama tsijtye imúnaa íjcyáturómeke ditye
icyáhcújtsoki.

5 Áánáacáhjáa tsúúca Tsíírámutsi Timotéoma wajtsɨ́ Matsedóóniá
iiñújɨtu. Áijyúhjáa Páávoro tsanéériyé uwáábori íjcyaabe nehíjcyá
imúnáake diibyéjuco Jetsóó dityée téhmehíjcyaabe Críjto Mépájtyetétsoobe
íjcyane. 6 Ehdúhjáa dibye néérónáa dííbyedítyú nehníwu ihjyúváme.
Áánélliihyéhjáa ílluréjuco dibye diityédítyú ipyéé íwajyámú wátsóújcoobéré
nééneé:

—Árone tsáma ámúhá hallúriyéjuco teene ámuha medsɨ́jɨvécooca
meɨ́cúbáhrámeíiñe. Tsá táhallúrí tene íjcyatúne. Ahdícyane jodíómú
íjcyátúróme éllevúréjuco o pééiñe diityékeréjuco o úwááboki.

7 Ehdúhjáa iñééne ílluréjuco dibye tééjatu íjchivyéne. Átsihdyúhjáa péébe
úújeté Jójto jávú teenéhjáa pihcyáávéjá úníuríyé íjcyaabe tsúúcajátújuco
Píívyéébeke dúúrúvahíjcyáábe jávu. 8 Áijyúhjáa teene pihcyáávéjá
avyéjuube ‘Críjpoó’ némeííbyé cáhcujtsó Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju
pámeere ihyájkímuma. Aaméhjáa tsójtsótsámeíhi. Áhduréhjáa tsijtye Coríító

cóómi múnáadítyú cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhi. 9 Átsihdyúhjáa Páávoródívú
tsápejco Jetsóó naavédú nééné pañe ibóhówáávéne néé dííbyeke:
—Imíchi díícyáne éhníííñevu dúwáábоco ɨ́ɨ́nerí íllityétuubére. 10 Ijcyámé
mítyame ícyoomíyí tahñéjté íjcyaímye. Áánéllii ehdu uke o nééhií. Áábeke
o íjcyátúcoocájɨ́ɨ́va múha uke muhdú méénuúhi. 11 Ahdújucóhjáa tsáné
pijcyábáj pɨɨnévú tétsii Coríítori íjcyaabe diityéké úwáábohíjcyáné Píívyéébé
ihjyu.
12 Áijyúhjáa Acááyá iiñújɨ́ avyéjuube Garióó íjcyánáa tsaate imúnaa
jodíómú cáhcújtsotúmé ipítyácójcatsíñe Páávoróké ékeevéhi. Áábekéhjáa
tsajtyémé diibye ávyéjúúbe éllevu dibye ímítyunéhjɨ́ ímíbáchohíjcyátsihvu.
13 Áánemáhjáa dííbyé hallúvú úúballémé dííbyeke. Nééméhjápeé:
—Áánu métaúhbaju nééné tsɨjɨ́jtoríyé mɨ́amúnáake úwáábоobéré
pehíjcyá dityévá Píívyéébeke idyúúrúvaki.
14 Ehdúhjáa Páávoró hallúvú ditye úúbállénéllii dibye íhjyúváíyóné
ɨhdéré diibye ávyéjuube Garióó diityéké nééhií:
—Ihdyúhde tehdújúcooíyó dííbyema o ímíbájchóiyóné dibye ímítyuné
méénuca. 15 Áánetu ámúhá taúhbaju nééné tsɨjɨ́jtoríyé dibye tsáápihdítyú
íjcyáné uwáábоju úwáábohíjcyáhajchíí wa ihdyu ámuháyé chooco
méímíbáchojcátsij. Tsá o ímílletú átéréenéhjɨ́ o ímíbajchóne.
16 Ehdúhjáa iñééne íllurеjuco dibye diityéké wálloone tétsihdyu.
17 Árónáacáhjáa pihcyáávéjá avyéjuube Tsójtenéké tsaate gríéégomu
iékéévéébeke wápáajcó diibye ávyéjúúbé úmɨwávu. Áróneríhjyáa tsá dibye
ɨ́ɨ́cúvetúne.

Páávoro Ajtiokííavu iióómítsihdyu tsiiñe uwáábovu pééneé

18 Aanéhjáa Coríítori tsúcájá Páávoro ícyahíjcyáhi. Aabéhjáa tétsihvu
'Tséékeréa' némeí mujcóvú béérómeí tsanéhjáa ɨ́mɨáánetúré imyéénuíñé
iñééné uubálle. Ehdúhjáa méénúmeííbyé Tsííriá iiñújɨvu ipyéétúné
ɨhde. Átsihdyúhjáa botsíi tétsíí cahcújtso múnáake ipítyájcóne peebe
Akííramútsima tsahííyí teene Tsííriá iiñújɨvu. 19 Aaméhjáa Éépetsóvú úújeté
tétsihvu Akííramútsí mewa Piritsíírama cóéváítsihvu. Átsihvúhjáa Páávoro
imúnaa jodíómú pihcyáávejávú péébe úwaabó tééjavu píhcyáávémeke.
20 Áábekéhjáa neerómé dibye tsuucájááneúvú dityémá iíjcyaki.
Árónáacáhjáa tsá dibye ímílletúne. 21 Áánemáhjáa diityéké pítyájcoobe
nééhií:
—Árónáa ó imíllé o pééne Jerotsaréevu. Aabe óvíi Píívyéébe ímílléhajchíí
tsiiñe ámúhakye ó uujévähi.
Ehdúhjáa iñééne péjúcoobe tsahííyí teene Éépetsótu. Áánetúhjáa
Akííramútsí dííbyedítyú coévá tétsihvu. 22 Aabéhjáa Tsetsaréavu
úújetéébé tétsihdyu botsíi péé Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.
Átsihdyúhjáa peebe Ajtiokííavu. 23 Átsihyíhjyáa tsúcájá iíjcyátsihdyu idyé
tsiiñe pehíjcyaabe Garáátsiámá Pírííjiá iñújɨ́ɨ́curi íjcyáné cahcújtso múnáake
tsápɨ́jtsoobéré técomívádu.

Éépetsóri Apóóró úwaabóne

24 Áijyúhjáa Arejadrííá cóómi múnáajpi jodíómuube Apóóró teene
Éépetsóvú wajtsɨ́hi. Aabéhjáa ɨ́mɨá uwáábоobe íjcyaabe mítyane

waajácú Píívyéébé ihjyu. 25-26 Aabéhjáa úwáábohíjcyá muhdú
Jetsóoke meúráávyejɨjtó tsaate dííbyeke úwaabóne. Úwáábohíjcyaabéhjáa
apááñéré Jóáápe tsótsohíjcyánetu íjcyáné uwáábó iwáájacúné imúnáá
pihcyáávéjá pañévú ɨ́ɨ́nerí núhnévétuubére. Aanéhjáa dibye nɨ́jkevádú
Akííramútsí dííbyeke ihjyávú itsájtyéne botsíi ímíñeúvú úwaabó muhdúhjáa
Píívyéébe Jetsóoj tééveri mééma méénune. 27 Aabéhjáa imíllé Acááyá
iiñújɨvu ipyééneé. Aanéhjáa cahcújtso múnaa ímí ɨɨ́jtsúcunúnéllii
caatúnú waajácuháámɨ́ téhullé cahcújtso múnáa éllevu ditye tsaímíyé
iwáátsúcúpéjtso dííbyeke. Aabéhjáa téhullévú úújetéébé Píívyéébere
túkévéjtsóneri pɨ́ááábohíjcyá mítyane cahcújtso múnáake. 28 Aabéhjáa
imúnaa jodíómuke nehíjcyá diibyéjuco Jetsóó Críjto Mépájtyetétsoobe
íjcyane Píívyéébé waajácúháámɨtúu tene néhdújuco. Ehdúhjáa dibye
nééénéllii tsáhájuco ditye ɨɨná néétune.

19

Páávoro Éépetsóri

1 Aabéhjáa Coríítori íjcyánáa Páávoro íjchí iiñújɨri péhíjcyaabe úújeté
Éépetsóvu. Átsihyíhjyáa ijcyámé tsaate Píívyéébé cahcújtso múnaa Jóááúvú
uwáábó úráávyehíjcyáme. 2 Ááméké hjáa neébe:

—¿A ámuháp e Píívyéébeke mecáhcújtsótujkénúijyu tsúúca dííbyé Apííchó
ámúhá pañévú úcaavéhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tehdu muha mewáájácúnejɨɨ́va dííbyé Apííchó íjcyane.

3 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Acáa ɨɨ́né uwáábórá ámuha mecáhcújtsóne métsójtsótsámeíhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Mu ihdyúu éhne Jóááuvu tsótsohíjcyáné uwáábo.

4 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ɨmɨáánéjucóhdée diibye Jóáa tsótsohíjcyáné ímityúné iícyahíjcyanéhjɨ́
ɨ́hvéjtsómeke. Árónáacáa ihdyu diityéké nehíjcyaabe dííbyé boone
Mépájtyetétsoobe Jetsóó úwáábóííbyeke ditye icyáhcújtsoki.

5 Áánélliihyéhjáa botsíi Jetsóoke icyáhcújtsóne tsiiñe tsójtsótsámeímyé
dííbye mémeri. 6 Áámé hallúvúhjáa Páávoro tsáápiitsá hallúvú íhyójtsɨ
ipícyóóne Píívyéébema íhjyúváné tujkéveri dííbyé Apííchó diityé
pañévú úcaavéhi. Aaméhjáa tsíjyúhjɨri illéébótúrójúhjɨri Píívyéébeke
duurúvahíjcyáhi. Áhduréhjáa téénere túkévéjtsóneri úúbállehíjcyámé dibyée
diityédívú íuwáábóju bóhówajtsóne. 7 Aaméhjáa diitye Píívyéébé Apííchó
diityé pañévú úcaavémé 12-meva.

8 Aanéhjáa Páávoro pápihchúú nuhbává imúnaa jodíómú pihcyáávéjá
pañévú úwáábohíjcyá ɨɨ́nerí núhnévétuubére. Aabéhjáa mɨ́amúnáake
téɨbúwátsohíjcyá Píívyéébé avyéjú icyánejcúvu. 9 Árónáacáhjáa tsaate
tsá ímílletú icyáhcujtsóne. Aaméhjáa nehníwu ihjyúvahíjcyá teene
Jetsóodítyú íjcyáné uwáábotu pámé úmɨwávúre. Áánélliihyéhjáa Páávoro
diityédítyú péé pámeemáyé cahcújtso múnáama 'Tiráááno' némeííbyé
uwáábojávu. 10 Aabéhjáa tééjavúréjuco diityéké úwáábohíjcyáné míñéécú
pijcyába. Aanéhjáa tsúúca pámeere Áátsiá iiñújɨ múnaa lleebójucóó

Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju dibye úwáábohíjcyáne. Áhduréhjáa tsijtye jodíómú íjcyáturómé tsúúca lleebóhi. 11 Áijyúhjáa dííbyej tééveri Píívyéébe méénuhíjcyá mítyane méénúráítyúronéhjɨ. 12 Ávyetáhjáa dííbyé miñúbajáánema íwajyámúúné chéméméhjɨ éllevu ditye tsájtyérónеri tsúúca bóhɨhíjcyáme. Tsaaté pañéhjáa naavémú íjcyároméhjɨ́ ichívyehíjcyáhi.

13 Áijyúhjáa tsaate téhullé múnaa jodíómú naavémuke tsaaté pañétú íchívyétsohíjcyámé imíllerá Jetsóo mémeríyéjuco iíjchívyetsóne. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—Méneé tsaaté pañétú ditye iíjchívye éhne Páávoro úwáábohíjcyaabe Jetsóo mémeri.

14 Ehdúhjáa imíllerómé imyéénune jodíómuube Etséébá llúúvájté avyéjúúbej tsɨ́ɨ́mé 7-meva íjcyame. 15 Aaméhjáa tehdu méénúrónáa tsáápí pañétú diibye naavéné nééhií:

—Muurá ó waajácú Jetsóoke. Áhdure ó waajácú muubá Páávoro íjcyane. Áánetu ¿muutá ámuúha?

16 Ehdúhjáa néébere diibye mɨ́amúnáajpi naavéné ípañe íjcyaabe dityéké méénúnetu ílluréjuco ditye wáane tééjá pañétú íévejtéhjɨréjuco wájyamúúvatúmé dibye túúvátsónéhjɨma. 17 Aanéhjáa pámeere Éépetsó múnaa jodíómumáyé tsijtye jodíómú íjcyátúmé iwáájácúneri mítyane iíllityéne Jetsóoke ávyéjujtsóhi.

18 Áhduréhjáa tsaate cáhcujtsójúcóómedítyú úúbállehíjcyá ɨ́hdéhjáa ímityúné iícyahíjcyanéhjɨ. 19 Áánetúhjáa ápííchojte ténéhjɨ́ waajácúhaamɨ́né ílluréjuco cóvajtsóné pámeere ɨ́ɨ́ténеríye. Ááné pañéhjáa ɨjtsúcunúmé dsɨɨdsɨ wágóoovéné 50 míi. 20 Ehdúhjáa téijyu Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju tsújaavé pámehdívúre.

21 Ááné boonétúhjáa Páávoro ɨ́jtsámeí Matsedóóniámá Acááyá iñújɨ́ɨ́cú iááhɨ́vetétsihdyu botsíi Jerotsaréevu ipyééiñe. Áhduréhjáa nehíjcyaabe teene Jerotsaréetu ipyééiñe Róómávuú. 22 Áánélliihyéhjáa ɨ́hde wálloobe ɨ́pɨáábojtétsikye Matsedóóniávú Timotéoma Erájtomútsikye. Áánetúikyéhjáa tsúcájá coévaabe Áátsiá iiñújɨvu.

Éépetsórí ditye ííborɨ́vaténe

23 Aabéhjáa Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju úwáábohíjcyáné hallútú cáhcújtsotúmé páhduváré dárɨ́ɨvehíjcyá cahcújtso múnáake. 24 Tsaapíhjyáa 'Demeétrio' némeííbyedítyú tujkéváne. Diibyéhjáa nícyohíjcyá úwáñewáánetu 'Diána' némeíñé níjcyota píívyélledi idíllone idyúúrúvahíjcyája nááve. Ááné hallúvúhjáa mítyane dsɨɨdsɨ́vahíjcyámé pámeere íwákimyéi múnáama. 25 Aabéhjáa pámeere múhdumé téeméhjɨ́ wákímyeíhíjcyámeke ipíhjyúcúne nééhií:

—Muurá ámuha méwaajácú íñe mewákímyeímyé tsaímíyé meícyahíjcyáné ɨ́ɨnetú pɨ́htotúme. 26 Aane ¿ɨ́veekí Páávoro nehíjcyá íñe menícyohíjcyámé píívyéébe íjcyatúne? Ehdu iñééneri muurá mítyámekéjuco dibye tsíñejcúvúré ɨ́búwajtsóne. Aane muurá tsá apátsiíyé íchii Éépetsórí dibye tehdu méénutúne. Muuráhjáubá páneeréjuco Áátsiá iiñújɨri ehdu dibye méénune. 27 Aane múhdurá teene méémaá. Muurá méwákimyéí tééne tájpíjyuco meícyahíjcyáné méhdivu wágóóóvéiyáhi.

Áhdure diille íhtsútulle píívyélleke Áátsiá múnáama pámeere ííñújɨri íjcyáné míamúnaa dúúrúvahíjcyálle ja tsáhájuco bóhówaúcunújúcóóítyuróne.

28 Ehdúhjáa dibye néénéllii tsijtye icyáyobáávaténe íllu wáñejcóhi:

—¡Ñóóooj, ehdíívájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcóne néémeé.

29 Áijyúhjáa ihdyu kiávú técoomíyí míamúnaa iibórínújcatsíhi. Áánáacáhjáa Matsedóóniá múnáajtétsí Gááyóma Arijtáácomútsí Páávoróké náhbénuhíjcyámútsikye lliúcuíñúmé ditye píhcyáávehíjcyájá pañévu. 30 Áájá pañévúhjáa Páávoro ipyéene diityémá íhjyúvatéíyónáa tsá cahcújtso múnaa dííbyeke íhvéjtsotúne. 31 Áhduréhjáa tsaate Áátsiá iiñújɨ múnaa ávyéjujte dííbyeke wáájacúmé néé tsaatéké ditye iñéé dííbyeke téhullévú dibye ipyéétuki. 32 Áánáacáhjáa ihdyu míamúnaa iibórɨba teene pihcyááveri íjcyame. Aanéhjáa mítyame tsá wáájácutú ííénélliihyé ímichi ipíhcyaavéne. 33 Áánáacáhjáa tsaate jodíómú imúnáajpi Arejáádoróké cátujcú dibye diityé úmɨwávú ipyéene iíhjyúvaki. Ahdújucóhjáa iíhjyúva dibye íhyójtsɨri diityéké néérone cúúvéhulléréjuco ditye iíjcyaki. 34 Árónáacáhjáa ‘dáij’ néétune tsiiñe íllu wáñécohíjcyáme:

—¡Ñóóooj, ehdíívájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcóne nehíjcyámé míñéécu hóórá hajchótá jodíómuube dibye íjcyane iwáájácúnema.

35 Áámekéhjáa técoomí avyéjuube idyáíívyétsómeke nééhií:

—Ámuúha tamúnaa íñe Éépetsórí meíjcyamej, pámeere muurá waajácú éhnée cáámetu áákityéné neeváyú píívyélle Diánadi medíllóné duurúvaja méhójtsí pañe íjcyane. 36 Aane tehdu múha tóónúíyónejííivari. Áánéllii íllurеjuco metáchúúréévéne cúúvéhulléréjuco meíjcya. Aame ɨɨná mémeenújúcohdí ímíñeúvú íjtsámeítyúme. 37 Muurá íjtyétsikye ííllevu ámuha metsívamútsí tsá ííné imítyúné méénutúne. Áhdure tsá dityétsí méduurúvaja tútávájtsotúne. Aamútsí muurá tsá ɨɨná ímityúné íhjyúvatú mépiivyélledítyu. 38 Ahdícyane Deméétrio íwákimyéi múnáama tsaatédítyú ímityúné iíjyácunúhajchíí óvíi péé ténéhjí ímibájcho múnáa éllevu teene iímíbájchoki. Muurá téénéllii icyáné ténéhjí ímibájchotsíhjɨ. 39 Áánetu ávyétá ɨhnáhó néene íjcyáhajchíí múu íhvejtsó páñétúéhullévú tene iímíbáávyeki. 40 Muurá ícyooca ápíchó néene máhallúrí téénetu menéétsámeíiyóne. Tsá muurá ɨɨná menééítyuró íñe ícyooca pájtyene páñétúejte meke dílloca. 41 Ehdúhjáa iñééne íllurеjuco dibye diityéké tsújaúcúne.

20

Páávoro Matsedóóniámá Gréétsiá iñújɨɨcúvú pééneé

1 Aaméhjáa iííbórínújcatsíñetu íhvetédú Páávoro cahcújtso múnáake ipíhjyúcúne túkévejtsóhi. Átsihdyúhjáa diityéké ipítyájcóne Matsedóóniá iiñújɨvúréjuco dibye pééneé. 2 Aabéhjáa téhullé cahcújtso múnáake ááhíveebe diityéké tsápítsohíjcyáhi. Átsihdyúhjáa péébe Gréétsiá iiñújɨvu iúújetétsihyi ijcyá pápihchúú nuhbáva. 3 Aabéhjáa tsahííyí Tsííriá iiñújɨvu pééíyónáa tsaate imúnaa dííbyedítyú ímityúné pítyájcámeíñé iwáájácúne íjtsámeííbyé Matsedóóniá iiñújɨvúré tsiiñe ióómiíñé íjchityu.

4-5 Áábemáa o pééíñáa múhtsikye náhbénuímyé múhtsí ɨhdéjuco Tóróóavu
ipyééne téhullétú múhtsikye téhmeténé ílluúme: Beréa múnáajpi
Tsóópatee, Tetsaróónicá múnáajtétsí Arijtáácomútsí Tsegóódomaa, Déébé
múnáajpi Gáayoó, Timotéoo, Áátsiá iiñújɨ múnáajtétsí Tííkicyómútsí
Tóróópimómaa, éhdume. 6 Áánetúikyée muhtsi mecóévamútsí óórítyúne
pááá májchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́ pajtyétavu botsíi Pirípotu tsahííyí
mepéémutsi méúújeté tsáhojtsɨ́j coojɨ́vatu diityédívú Tóróóavu. Átsihyíi
muha méijcyá tsané tsemáána.

Páávoro Tóróóa múnáake ááhɨvéne

7 Aamée muha tsemáána déjúcóóvejcóójɨ́ medóbéévéne pááa mémajchó
Jetsóó dsɨjɨ́vé meɨ́tsaavéne. Áijyúu Páávoro úwaabó ávyeta pécójpɨɨnévújuco
tsíijyu muha mepéjúcóóíñélliíhye. 8 Téijyúu muha médóbeevé cáááéehó
pañévú peetéháñej tééveri. 9 Áánáacáa ováhtsáwu 'Éóótico' némeííbyé
ácuúcunúhijcyá páhoowa nétsihyi. Aabéhjáa icyúwaíñúné hallúrí baavu
áákityéébé dsɨ́jɨvéhi. 10 Áánélliihyée Páávoro ɨ́ɨ́cúi iñíítyéne dííbyeke
iámabúcúne nééhií:

—Méíllityédíne. Muurá ihdyu bóhɨ́ɨ́roóbe.

11 Átsihdyúu tsiiñe cáámevu nérííivyéébema muha pááa mémajchó Jetsóó
dsɨjɨ́vé meɨ́tsaavéne. Ááné boonétúu idyé tsiiñe íuwáábó cámahjácoobe
tsɨ́tsɨjnécu. Átsihdyúu ílluréjuco muha mepééneé. 12 Áánetúu tétsíi
múnaa ihjyáhañévuréjuco péémema diibye ováhtsáwu pééneri mítyane
ímíjyuuvéme.

Tóróóatu Miréétovu ditye pééneé

13 Aamée muha mepéjúcóónáa Páávoro múúhadítyú coévá tétsihvúré
Tóróóavu íjchityúré ipyéé Atsóovu. Áánetúu muha ɨ́hde cúújúwámɨri
mepééme méúújeté técoomívú tétsihdyu dííbyeke muha meújcuki.
14 Aamée muha técoomítyú dííbyeke meújcuíñútsihdyu mepééme méúújeté
Mitiréénevu. 15 Átsihdyúu muha mepééme tsíijyu 'Kííoó' némeíñé caapáhó
tujkévetu mepájtyeme tsíjcyooji méúújeté 'Tsáámoó' némeíñé caapáhó
mujcóvu. Ámujcótúu muha mepájtyeme mécúwaté Trojííriióvu. Ááné
tsiíjyúu botsíi muha méúújeté Miréétovu. 16 Ehdúu muha mepéhíjcyánáa
Páávoro ɨ́jtsámeí Jerotsaréeri muha Pejtecojtéé wañéhjɨ́ mepájtyeíñe.
Áánélliihyéikyée tsá dibye ímílletú muha Áátsiá iiñújɨri íjcyacóómí
Éépetsóvú mepééne ɨ́ɨ́cúi muha téhullétú meóómíityúrónélliíhye.

Páávoro íhjyuváné Éépetsó cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéma

17 Aabée Miréétori íjcyaabe pɨ́uvá Éépetsórí íjcyáné cahcújtso múnáá
túkevéjtsojtéke. 18 Ááméekée neébe:

—Ámuha muurá méwaajácú muhdúhjáa Áátsiá iiñújɨvu o
wátsɨ́tujkénúijyu o ícyahíjcyáne. 19 Muuráhjáa tamúnaa jodíómú íjcyarómé
oke páhduváré dárɨ́ɨvéneri támeííbyéré Píívyéébé wákimyéí ó méénuhíjcyá
ɨɨná néétuubére. 20 Árónáacáa tsá o ɨ́hvetétú ámúhakye pɨ́ááboíñé
patsɨ́hjɨvávúré úwáábooberé o péhíjcyánetu. 21 Aabée ámúhakye pámeekéré
tamúnaa íjcyátúróméhjɨma ó nehíjcyá ímityúné ámuha meícyahíjcyáné
meɨ́hvéjtsóne Máavyéjuube Jetsocríjtoke mecáhcújtso ímí Píívyéébema
ámuha meíjcyaki. 22 Aabe íñe ícyooca tsiiñe o péé Jerotsaréevu Píívyéébé

Apííchó oke túkévéjtsóneri muhdú táúmɨwa íjcyane wáájácútuúbe.
23 Muurá pahúlleva o péhíjcyá coomíjɨvu téénere Píívyéébé Apííchó
tsúúca oke waajácutsójúcoorá Jerotsaréevu oke ditye cúvéhoojánuube o
ɨ́cúbáhrámeíiñe. 24 Áróneri tsá o áábímyeítyúne. Apááñéré ihdyu ó imíllerá
Píívyéébée meke iwájyúne mééma mepájtyetéiñe méénúné uwáábojúvú
Jetsóó oke níwááveíñúné o nɨ́jkeváne.
25 Ahdícyane ámúhakye o néé íñe múhdúméj pɨɨnévú Píívyéébé
avyéjutu íjcyáné uwááboju úwáábobéré o péhijcyámé ámuha
oke maájtyumɨ́júcóóityúne. 26 Téhdure ámúhakye o néé ámuha
mewágóóóvéhajchíí tsá táhallúrí tene íjcyáityúne. 27 Muurá tsúúca
páneere ámúhadívú ó bóhówajtsójúcoorá muhdú Píívyéébé ɨ́jtsaméí
íjcyane. 28 Ahdícyane tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco ámuha uwáábojte meíjcyame.
Ímíñeúvú météhmeco cahcújtso múnáake Íllíi Jetsóó tujpácyó wágóóóvénej
tééveri dibye újcúmeke. Muuráhjáa diityédívú ámúhakye níwááveebe
Íapííchoj tééveri diityé túkevéjtsojte ámuha meíjcyaki. 29 Árónáa ó waajácú
íchihdyu o pééné boone tsaate múhdurá iúwáábóneri íllure diityéké
tútávájtsoíñé éhne múúne oohííbyé obééjámuke tútávajtsódu. 30 Áhdure
íjcyaímyé tsaate ámúhadítyúré ɨ́mɨá uwááboju tsɨjɨ́jtoríyé átéréenéhjɨ́
úwááboímye. Ááneri íllure cahcújtso múnáake mújtátsoímye. 31 Áánéllii
tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco éhnée pápihchúú pijcyábá hajchótá támaatyóú o
wáágóóne ámúhakye o úwáábohíjcyáné meɨ́tsáávénema.
32 Ahdícyane ámuha Píívyéébeéjté meíjcyame óvíi dííbye tájpiyéjuco
ámuha meíjcyane meke iwájyúne dibye ácuhíjcyáné uwáábójú pañe
ɨhtsutúmeréjuco. 33 Cáhawáá méɨjtsúcunuj, tsáháa muurá o íjyácunútú oke
tsaate dsɨ́ɨdsɨdívú áhdoobe ehnéva múnáajpi o íjcyaabe ɨ́mɨá wajyámuma
o íjcyáíyóneri. 34 Muuráhjáa ámuháyé wájácú menééne oore tsáávanéréi
ó wákímyeíhijcyá óóma íjcyámema muha mepɨ́htone meújcuki. 35 Aabée
muurá ámúhakye panévatúré ó úwáábohíjcyá muhdú mewákímyeíiyóné
ɨ́dáátsóméhjɨke mepɨ́ááboo éhnéhjáa Ávyéjuube Jetsóó íllu néhijcyáné o
ɨ́tsáávénema: “Muurá tsaatéké tsíeménevu ájcume ímíjyúúvéiyá ditye
ájcume ímíjyúúvéné ehnííñevu.”
36 Ehdúu diityéké iñétsihdyu Páávoro Píívyéébema iíhjyúva
mɨ́móúúvénéllii muha téhdure mémɨ́móuuvéhi. 37 Áábekée pámeere
ikímóóvéne ámábiñúhi. 38 Aamée múúhakye pícyohjé cúújúwamɨ́vú dibyée
‘tsáhájucóubá tsiiñe oke ámuha maájtyúmɨ́ityúne’ nééneri kímóóvemére.

21

Jerotsaréevu Páávoro pééneé

1 Aamée muha tétsihdyu mepéé tsapéhdú ‘Cóoó’ némeíñé caapáhovu.
Ááné tsiíjyúu muha méúújeté ‘Róódaá’ némeíñé caapáhovu. Átsihdyúu
botsíi muha méúújeté Páátarávu. 2 Átsihvúu muha tsɨ́ɨmɨvúréjuco
mepájtyene Peníítsiá iiñújɨvu péémɨvu. Ááɨmɨríyéjucóo muha mepééneé.
3 Aamée muha ‘Chíípere’ némeíñé caapáhó nánníñéjcuri meɨ́ɨteíñútsihdyu
mepéhijcyámé méúújeté Tsííriá iiñújɨvu. Aaméikyée muha Tííró mu-
jcójuvu mécátsúúveté tétsihvu tsane pííchuta iíjchívyeki. 4 Átsihyíi muha
tsaate cahcújtso múnáake maájtyúmɨtémemái méijcyá tsáné tsemáána.

Aamée Páávoróké néé dibye Jerotsaréevu ipyéétu Píívyéébé Apííchóréhjáa diityéké túkévéjtsóneri. 5 Aamée muha técoomíyí téhajchótá meíjcyánetu mepéémeke pícyohjémé pámeere mújcojúvu. Ááememáa muha pámeere memɨ́hmóúbáne Píívyéébema méihjyúváhi. 6 Átsihdyúu muha ílluréjuco diityéké mepítyájcóne meúcaavéné cúújúwámɨ́ pañévu. Ááné tujkéveríjyucóo ditye óómiñe ihjyáhañévu.

7 Aamée muha Tíírótu nihñéréjuco tsahííyí mepééme mécátsúúveté Toremáidávu. Átsihyíi íjcyáné cahcújtso múnáadívú muha meúújetémema méijcyá tsájcoójɨ. 8 Ááné tsiíjyúu muha mepééme méúújeté Tsetsaréavu. Aamée muha mepéé Perípe jávú cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéhjáa 7-meva íjcyámedítyú uwáábori úllehíjcyáábe jávu. 9 Áábej tsɨ́ɨ́mée pɨ́ɨ́néehójtsɨ́meva walléémú tájɨ́vatúmé íjcyame úúbállehíjcyá Píívyéébere diityéké ájcúné ɨ́jtsaméiyi ɨɨná pájtyeíñé iwáájacúne. 10 Aamée muha tétsihyi tsúcájáhréjuco meícyahíjcyánáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Agáábó wajtsɨ́ tétsihvu Jodéatu tsáábeé. 11 Aabée múúhakye ááhɨ́veebe Páávoró ocájɨmɨ́ɨ́hé iújcúmɨ́ɨ́heri íhyójtsɨcuu, íjtyúhaácyuu, íjcyane ichíácómeíñe nééhií:

—Píívyéébé Apííchó muurá nehíjcyá ílluva ditye íñe ócájɨ́mɨ́ɨ́hé aabájáábeke Jerotsaréevu ichíjchúúbeke ɨ́hvéjtsoíñé tsííñé iiñújɨ múnáá hójtsɨ́ pañévu.

12 Ehdúu dibye néénéllii muha teene Tsetsaréa múnáama méneerá Páávoróké dibye ipyéétu téhullévu. 13 Árónáacáa múúhakye neébe:

—¿ɨ́ɨ́nerí ámuha mekímoovéné ɨ́dátsó oke pajtyéhi? Tehdu apááñéré oke ditye chíjchúíñejɨ́ɨ́vari. Óvíi néhi ihdyu oke illííhyánúhajchíí lliihyánúmé Ávyéjuube Jetsóoke o cáhcújtsóné hallútu.

14 Ehdúu múúhakye dibye néénéllii muha dííbyeke menééhií:

—Óvíikyéhde muhdú Píívyéébe ímillédú ú ijcyáhi.

15 Átsihdyúu muha ílluréjuco meímíbájkímyeíñe mepééne Jerotsaréevu. 16 Ááememáa múúhama tsaate cahcújtso múnaa péé Tsetsaréatu. Aamée muha méúújeté Chííperé múnáajpi tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébeke cáhcújtsoobe Natsóo jávu.

Páávoro Jacóóboke ááhɨvéne

17 Átsihdyúu muha Jerotsaréevu meúújetémeke tétsíí cahcújtso múnaa tsaímíyé waatsúcúpejtsóhi. 18 Ááné tsiíjyúu muha Páávorómá máaahɨ́veté Jacóóboke. Áánáacáa tétsihyi pámeere cahcújtso múnáá túkevéjtsojte. 19 Ááememdívúu muha meúújetémeke Páávoro úúballé ímíñeúvú muhdúhjáa Píívyéébe jodíómú íjcyátúrómé pañévú dííbyej tééveri méénuhíjcyanéhjɨ. 20 Ááénélliihyée duurúvámé Píívyéébeke ávyéjújtsomére. Ááememáa nééme dííbyeke:

—Ehdɨ́ɨ́vane, muúbej. Muurá múhdúné mɨ́amúnáajpíjyúcooró memúnaa jodíómudítyú cáhcujtsójúcoorómé úraavyépí Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbajúúne. 21 Aame nehíjcyá úhdityu uuva u úwáábohíjcyáné téénetu múu bóijcyúdú pámeekéré jodíómú tsííñé iiñújɨri íjcyámeke ditye téénéri ɨ́ɨ́cuvéjúcóótuki. Áhdurévá ú nehíjcyá ditye ɨ́hdéuvúu iícyahíjcyajɨ́jtó ɨ́ɨ́hvéjtsóne ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́meke ikíhdyahɨ́rotsójúcóótuki. 22 Aane íñe ¿muhdúí teéne? Muurá íñe tsúúca íchihyi u íjcyane iwáájácúcooca píhcyááveímye.

23 Áánéllii ú méénuú uke muha menéhduú. Ijcyámé íchihyi múúhadítyú
pí́ínéehójtsí́meva wajpíímú ípyée í́mıáánetúré imyéénuíñé iñéénéi
méénutúme. 24 Áámema tsaméhjí́ meúcújcatsíñe méímíbájchótsaméí
duurúvájá lluuváábedívú memúnaa méénuhíjcyádu. Ááné boonétú ú
áhdoó diityémá ditye ibyéérómeíki. Áijyu úhdityu íhjyúvahíjcyarómé neé
álliúré íjcyáneri iíhjyúvahíjcyáne. Áhdure neeímyé Píívyéébée Moitséeúvuj
tééveri ájcúné taúhbajúúné téhdure u úraavyéne. 25 Áánetúu ihdyu tsúúca
muha mécaatúnú jodíómú íjcyáturómé Jetsóoke cáhcujtsómé ílluune
imyéénútuki: Tsá ditye níjcyotájteke í́ícúvémeíñé iyámeke dóóityúne;
tsá ditye tújpacyo dóóityúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii,
dsí́jí́vené iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjıma dómácójcatsíityúne. Ehdúu nééme
Páávoróke.

Páávoróké ditye ékeevéné duurúvájá pañévu

26 Ahdújucóo dibye diityémá pí́ínéehójtsí́mevámá iúcújcatsíñe pééneé.
Aaméhjáa úcaavé duurúvájá pañévú iúúbálle tééjá tehméébeke múhdúj
coojí́vatú iímíbájchómeíñé ıní́jkévaíñé botsíi páñétúétsihvu Píívyéébeke
ıí́ícúvéíñé iyáábeke itsájtyeki.

27 Aanéhjáa tsáné tsemáánatu ıní́jkévaíñé ditye nééne tsúúca
nıjkévaríjyuco íjcyánáa Ááatsiá iiñújıtu tsááné jodíómú ájtyumí́ dííbyeke
duurúvájá pañe íjcyáábeke. Áábekéhjáa pámeere tétsii íjcyámema páhduváré
idyárí́ívétsihdyu ékeevéme. 28 Áánemáhjáa kéévánécoba néémeé:

—¡Ámuúha ijraéémuj, metsááne múúhakye mépí́aabóva! Ááanu muurá
éhne pahúlleváré úwáábobéré péhíjcyaabe ímityúné ihjyúvahíjcyá méiiñújı
múnáadítyu. Áhdure Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbaju
nééné tsıjí́jtóríyé úwáábohíjcyaábe. Téhdure ímityúné ihjyúvahíjcyaabe du-
urúvájatu. Ááneréi íjcyáíyónáa muurá íñe íjtye gríéégómuke tééjá pañévú
iúácóneri tútávájtsoobe tééjá pañe í́ííné imítyúné úújéítyúrotsíi.

29 Ehdúhjáa nééme Jerotsaréeríi Éépetsó múnáajpi jodíómuube íjcyátuube
Tróópimómá dííbyeke iájtyúmí́nélliíhye. Aanéhjáa ıjtsúcunúmé Páávoro
dííbyeke úacóné tééjá pañévu.

30 Ááneríhjyáa técoomí múnaa íbórí́baavémé péé teeja duurúvajávu.
Aaméhjáa Páávoróké iékéévéébeke lliúcuíñú áachívu. Ááanemáhjáa
wátajcómé tééjá llehówááne. 31 Aaméhjáa dííbyeke llííhyanújúcóóíyónáa
tsúúca úúbálle úújeté técoomí tsodáhómú avyéjúúbedívu. 32 Ááanélliihyéhjáa
pámeekéré ítsodáhómuke íavyéjujtémá ipíhjyúcúmema dsıınécunúmé
téhullévu. Ááamekéhjáa iájtyúmí́ne íhvetémé dííbyeke iwápáácohíjcyánetu.
33 Átsihdyúhjáa diitye tsodáhómú avyéjuubéréjuco iékéévéébedívú
táuhbáné ditye ichíjchu úwáñehíííñeri. Ááanemáhjáa tétsii íjcyámeke díílloobe
muubá dibye íjcyane, áhdure í́ííné hallútú ditye ehdu dííbyeke méénune.
34 Ááneréjucóhjáa páhduváré mítyane ditye íhjyúváné pañe tsá dibye
lléébotú muhdú ditye nééneé. Ááanélliihyéhjáa ítsodáhómuke neebe ditye
itsájtye dííbyeke. 35-36 Áhdújucóhjáa ditye íhcyóómivu itsájtyéébeke tsájá
niityéwaahyóvú iúújetétsótsihdyu íllurеjuco íhbúcuíñúné mı́amúnaa íjyévé
'ááadikye mélliihyánu' nééemere úráávyénélliíhye.

Páávoro íhyallúvú íhjyuváne

37 Áábekéhjáa ditye ihjyá pañévú ááhɨ́vétsóíyónáa neebe diityé
avyéjúúbeke:
—¿A tsá o íhjyúváítyuróne?
Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—¿Aca eene ú piivyété gríéégómú ihjyúrí u íhjyuváne? 38 ¿Aca tsá Ejíhto
múnáajpi u íjcyatú éhnée ímityúmeke u újcúmema ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné
iiñújɨvu u pééne ímityúné múúhá iiñújɨ́ avyéjúúbedítyú u ɨ́tsámeíhíjcyaábe?
39 Áánélliihyéhjáa Páávoro néé dííbyeke:
—Muurá ihdyu oo jodíómuubéré Tsiríítsiá iiñújɨri íjcyacóómí Táátsó
múnáajpi. Ahdícyane ihdyu cána óvíjyuco oke daacu tsáraahóvú o íhjyúva
mɨ́amúnáama.
40 Ahdújucóhjáa diibye ávyéjuube ɨ́hvéjtsoobe niityéwááhyó hallútú di-
ityéké íhyójtsɨri nééne ditye cúúvéhulléré iíjcyaki. Aaméhjáa dáíívyénemáyé
ihjyúvaabe heeberéómú ihjyúri.

22

1 Neebéhjápeé:
—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá ímíñeúvú mélleebúcunu ámúhakye
táicyánéjcú o úúballéne.
2 Ehdúhjáa dibye heeberéómú ihjyúrí íhjyúvánéllii ímíñeúvú
lleebúcunúmé dííbyeke.
3 Áámekéhjáa neébe:
—Oo muurá jodíómuube Tsiríítsiá iiñújɨvúu Táátsó coomívú oke ditye
tsɨ́ɨ́mávaábe. Ároobée ihdyu ó keemévé íchihvúré Jerotsaréevu. Áábekée
oke Gamariéé úwáábohíjcyá méɨhdé múnáaúvúhjáa úráávyehíjcyáné
taúhbaju. Aabée ó imíllehíjcyará múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke o
ɨ́ɨ́cúvéébeke o cáhcújtsóiyóné táɨ́ɨ́búuri. Ahdu muurá ícyooca ámuúha.
4 Ároobée táwaajácútubáané íñe ɨ́mɨáájú cahcújtso múnaáhjáa íjcyámeke
o dsɨ́jɨ́vétso ímityúné ó dárɨ́ɨ́vehíjcyá dityéváa téénetu ɨ́ɨ́hvetéroki. Opée
ó tsatyéhijcyá wajpíímumáyé walléémuke ditye icyúvéhoojánuki. 5 Aane
muurá llúúvájté avyéjúúbema duurúvájá túkevéjtsojte waajácú okée
waajácúhaamɨ́nema iwálloone Damájcori íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.
Aabée téhullévú tsúúca o péé oováa o dóhjɨ́nújémeke íchihvu Jerotsaréevu
ditye ɨ́ɨ́cúbáhraki.

Páávoro úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcujtsóne
(Hch 9.1-19; 26.12-18)

6 Aanée Damájcovu oke ditye wálloobe juuváyí o péhíjcyárónáa cójɨ́jpɨɨne
técoomíj pɨɨhɨ́vuréjuco péécutéré óhdivu ávyétá ɨhnáhó nééne péété
cádiivyéné cáámetu. 7 Aanée oke ɨ́jcaáyó baavújuco. Áábekée oke Jetsóó o
ájtyúmɨ́tuube nééhií: “Tsáo Tsááoroj, ¿ɨ́veekíami oke ú pátsárícyohíjcyaj?”
8 Áánélliihyée o nééhií: “¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?” Áánélliihyée oke
neébe: “Oo Jetsóó Natsarée múnáajpi oke u pátsárícyohíjcyaábe.” 9 Aanée
téijyu óóma íjcyame teene peete iájtyúmɨ́neri íllityéhi. Áromée ihdyu tsá
lléébotú dibye óóma íhjyuváne. 10 Aanée awáá ehdu oke dibye nééénéllii o
néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca ɨɨná ú imíllé o méénune?” Áánélliihyée
oke neébe: “Wa ihdyu dipye Damájcovuj. Téhullévúi uke neeímyé ɨɨná u

méénuíñe.” 11 Aabée teene peete muhdú oke táhálluúúcú cúúvetétsoobe o
hálluvájúcóótúúbeke óóma íjcyaméréjuco oke úújetétsóné téhullévu.
12 Áijyúu ‘Ananía’ némeííbyé tsáá taéllevu Píívyéébée Moitséeúvuj téévéri
ájcúné taúhbaju néhdújuco ícyahíjcyáábeke ími mɨ́amúnaa ɨ́jtsúcunúúbe.
13 Aabée itsáane oke nééhií: “Muúbej, tsúúca ú hallúvá tsiíñe.” Ehdúu
oke dibye néénemáyé ɨ́ɨ́né imíjyaú ó ɨɨtéjucóóhií. 14 Átsihdyúu oke neébe:
“Muuráhjáa tsúúcajátújuco méɨhdé múnáaúvú cáánívahíjcyaabe Píívyéébe
uke mémenúné ɨ́mɨáábé Jetsóoke u ájtyúmɨɨbe íhjyuváné u lléébóne dibye
ímillédú u íjcyaki. 15 Áánéllii ícyooca pámeekéré dííbyedítyú íjcyáné uwááboju
ú úúbállehíjcyaáhi. 16 Ahdícyane ɨ́ɨ́nerí ɨ́jtsámeítyuube dííbyedívuréjuco
cátóróóvéne dííbye mémeri táuméí Píívyéébeke páneere díimítyú dibye
iábájɨ́ɨ́veki. Ááne tsójtsótsaméi.” Ehdúu oke neebe Ananía.

Páávoro úúballé Píívyéébe dííbyeke wálloone jodíómú íjcyátúme éllevu

17 Aabée Jerotsaréevu tsiiñe o óómiibye duurúvájá pañévú o úcáávéne
Píívyéébema o íhjyúvahíjcyánáa óhdivu bóhówaavéné naavédú nééneé.
18 Ááné pañée Jetsóoke o ájtyúmɨɨbe oke nééhií: “Ɨ́ícúi dipye tsiéllevu
íchihdyu Jerotsaréetu. Muurá tsá ditye ɨ́ɨ́cúvéityú táuwááboju u
úúbálléróneri.” 19 Ááné́lliihyée dííbyeke o nééhií. “Ávyéjuúbej, áánerá
oke waajácúmé ópée dícyahcújtso múnáake pihcyáávejáané pañévú
o wápáájcómeke o cúvéhoojánuhíjcyaabe o íjcyane. 20 Áhdurée muurá
díwákimyéi múnáajpi Ejtéébá díuwááboju méénuhíjcyáábeke ditye
dsɨ́jɨ́vétsóijyu diityémá o íjcyáábema tsaméhjɨ́juco muha tehdu dííbyeke
meméénune. Téijyúu muurá ó téhmehíjcyá diitye dííbyeke llííhyánúmé
wajyámúúne.” 21 Ehdúu o néérónáa tsiiñe oke neébe: “Árónáa ú peé
íchihdyu tsíhullévú jodíómú íjcyátúrómé pañévú uke o wállóónélliíhye.”
Ehdúhjáa úúbálleebe Páávoro.

Páávoro tsodáhómú avyéjúúbé hójtsɨ́ pañe

22 Aanéhjáa dííbyeke illéébúcunúhíjcyaróne kéévánécoba nééméé:
¡Tsáhájuco aabye íjcyáítyuróne! ¡Íllurеjuco mélliihyánu! 23 Ehdúhjáa
nééméré íwajyámúúné cáámevu wájójcoméré téhdure bálliijyu wájojcóhi.
24 Ááné́lliihyéhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube néé ítsodáhómuke ditye
iááhɨ́vétso páñéejávú dííbyeke. Ááné́máhjáa neebe ditye iwátsíhcyúúbeke
idíllo ɨ́ɨ́né hallútú dííbyedítyú ditye íjyácunúhijcyáne. 25 Ahdújucóhjáa ditye
iwátsíhcyu dóhjɨ́nuube tsaapi tsodáhómú avyéjuube tétsihyi íjcyáábeke
nééneé:
—¿Aca ihdyu múúne eene ámuha romáánómuube iíjcyáné
waajácúháámɨma íjcyáróóbeke ɨɨná néétume méwátsihcyúhi?
26 Ehdúhjáa Páávoro nééne tsodáhómú avyéjuube pajtyétsó
páñétúéjpihdívu. Neebéhjápeé:
—Tsáma téɨɨbúwá díícyaco áábyeke muhdú u méénúíhajchííjyu.
Muuráhjáhaca ihdyu romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma diíbye.
27 Ááné́lliihyéhjáa páñétúejpi ipyééne néé dííbyeke:
—¿Ava úhdi ijcyáné romáánómuube u íjcyáné waajácuháámɨj?
Ááné́lliihyéhjáa neébe:
—Éée.
28 Ááné́lliihyéhjáa neebe ávyéjuube dííbyeke:

—Téhdurée muurá mítyane ó ahdó romáánómuube o íjcyáíñé waajácuháámɨ.

Áánélliihyéhjáa Páávoro nééhií:

—Árónáa ihdyu llihíyomútsidi téhdure tene íjcyánéllii ó néé pañétúejpi o íjcyane.

29 Ehdúhjáa dibye nééénéllii ɨ́hvejtsómé dííbyeke. Áhduréhjáa ávyéjuube íllityé romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma íjcyáábeke ehdu imyéénúneri.

Jodíómú túkevéjtsojté úmɨ́wari Páávoro íjcyane

30 Ááné tsiíjyúhjáa imílleebe iwáájacúné ímichi ɨ́ɨ́né hallútú imúnaa jodíómú diibye Páávoródítyú iíjyácunúne dííbyé hallúvú páhduváré úúbállehíjcyáne. Áánemáhjáa neebe ditye dííbyedítyú íjcyáné uwáñehííñé itsíñúúne ipíhjyúcu pámeekéré ávyéjujtéké llúúvájté avyéjujtéma. Ááme úmɨwávúhjáa dííbyeke íjyócujcároóbe.

23

1 Aabéhjáa Páávoro diityédívú ɨ́ɨteebéré nééhií:

—Ámuúha tamúnaaj, muurá íjcyoojɨ́vújuco Píívyéébé húmɨ́j pɨnévú tsáháturo ímityúné o méénutúne.

2 Ehdúhjáa dibye nééénéllii llúúvájté avyéjuube Ananíá táuhbá tsaatéké ditye iwábáájco dííbyeke. 3 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:

—¿Aca taúhbaju néé muhdú o íjcyane óóma u ímíbájchoki? ¿A tsá u wáájácutú teene taúhbaju nééné tsɨjɨ́jtoríyé óhdivu u táuhbáné oke ditye imyéénuki? Uke téhdure Píívyéébe méénuú bañú múnáajpi u íjcyáábeke.

4 Áánélliihyéhjáa tsaate nééhií:

—¿Aca muhdú eene íllure ú uuhɨ́vaté Píívyéébere pícyoobe llúúvájté avyéjuube páñétúejpi íjcyáábedi?

5 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Árónáa tsá o wáájácutú dibye páñétúejpi llúúvájté avyéjuube íjcyane. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tsá múu ímityúné íhjyúvatú ávyéjujtédítyu.” Ehdúhjáa neebe Páávoro.

6 Botsíikyéhjáa waajácuube tsadotséómuma paritséómúejte diitye ávyéjujte íjcyane. Áánélliihyéhjáa neebe kéévánécoba:

—Ámuúha tamúnaa, oo muurá paritséómú uwáábóo úráávyehíjcyáábé hajchi. Aabée téhdure tééné uwáábóju ó úráávyehíjcyáhi. Áábeke íñe oke ámuha médíllohíjcyá dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨɨne o cáhcújtsónélliíhye.

7 Ehdúhjáa dibye nééénéllii diitye ávyéjujte tsaaméére ɨtsɨ́pájújcatsíñe íllurejuco pájúvanújcatsíñe. 8 Diityéhjáa muurá tsadotséómú nehíjcyá dsɨ́jɨvémé bóhɨ́júcootúne. Áhduréhjáa ɨtsúcunúhijcyámé níjkyéjɨ múnáama panéváré ápííchoháñé íjcyatúne. Áánetúhjáa ihdyu paritséómú cáhcujtsó ténehjɨ íjcyane. 9 Aaméhjáa íhjyúbari íjcyánáa diitye paritséómudítyú tsaate taúhbájú uwáábojte nééhií:

—Muurá tsá áánu ɨɨná ímityúné méénutúne. Áábema tsáijyu múu ɨ́mɨááné níjkyéjɨ múnáajpi íhjyúvánáa ¿ɨ́veekí Píívyéébeke múhdurá médárɨ́ɨvéiyáhi?

10 Ehdúhjáa ditye táhjájcatsíñeri tsodáhómú avyéjuube iíllityéne ɨjtsúcunú
ditye Páávoróké méénuíñe. Áánélliihyéhjáa tsiiñe neebe ítsodáhómuke
ditye itsájtye bɨwáhullévúré íhcyóómivu dííbyeke.
11 Ápejcóhjáa Jetsóó dííbyedívú ibóhówáávéne nééhií:
—Imíchi díícyáne ɨ́ɨ́neri áábímyeítyuubéré íñe táuwáábоju íchii Jerot-
saréeri u úwáábohíjcyádúré idyé dúwáábоco Róómárií. Ehdúhjáa Jetsóó
néé Páávoróke.

Páávoróké imíllerómé illííhyanúne

12 Ááné tsɨtsɨ́ɨvevúhjáa imúnaa jodíómú pítyácójcatsíyá ɨ́mɨáánetúré
dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe. Áánemáhjáa néjcatsímyé ɨ́ɨnéubárá imájchóityúné
dííbyeke illííhyánútúné hajchóta. 13-14 Ehdúhjáa dííbyedítyú
pítyácójcatsímyé 40-mevá ehníííñevu íjcyame. Aaméhjáa llúúvájté
avyéjujtémá ítyúkevéjtsojté éllevu ipyééne neeté diityéke:
—Muha ɨ́mɨááné Píívyéébe lléébónáa mépítyácójcatsí ɨ́ɨnéubárá
memájchóityúné Páávoróké muha mellííhyánútúné hajchóta. 15 Ááné́llii
méneeco tsodáhómú avyéjúúbeke dibye péjcore ámúha éllevu itsíva dííbyeke.
Árónáa ihdyu méneeco dííbyedítyú íjcyáné ihjyu ámuha medíllo dííbyeke
mepɨ́uváne. Áijyu muha tsúúca máarúcóónuú ámúhadívú dibye úújetétúné
ɨhdéré muha mellííhyánuki.
16 Ehdúhjáa ditye pítyácójcatsíñé Páávoró beebe iwáájácúne ɨ́ɨcúi
tsodáhómu coomívú ipyééne úúbálleté diibye ííñáhnikye. 17 Ááné́lliihyéhjáa
tsáápiikye tsodáhómú avyéjúúbeke ɨpɨ́úváábeke neebe Páávoro:
—Áánu ováhtsáwúuke tsajtye páñétúejpi ámúhá avyéjúúbe éllevu
dibyévá ɨɨnáhjáubá iúúbálle dííbyeke.
18 Ahdújucóhjáa dííbyeke dibye tsájtyene ávyéjúúbe éllevu. Aabéhjáa
neeté dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, éhne cúúvéjari íjcyaabe Páávoro oke nééné́llii ó tsivá áánu
ováhtsáwúuke diéllevu dibyévá íhya ɨɨná uke iúúbálleki.
19 Ááné́lliihyéhjáa íhdyúétsihvu itsájtyéébeke neébe:
—¿ɨɨná ú imíllé oke u úúballéne?
20 Ááné́lliihyéhjáa neébe:
—Tamúnaáne jodíómú pítyácójcatsí ukévá iñééiñe péjcore u tsájtye
Páávoróké diityé avyéjujté éllevu dityévá idíllo dííbyeke ɨɨná dííbyedítyú
íjcyáné ihjyu. 21 Áróneri tsá u ɨ́ɨcúvéityúne. Ijcyámé 40-mevá ehníííñevu
dííbyekévá illííhyánu árucóónuímye. Aame néjcatsí ɨ́mɨááneva imyéénuíñé
Píívyéébe lléébónáa ipítyácójcatsíñe. Aamévá dííbyeke illííhyánútúné ha-
jchótá tsá ɨ́ɨnéubárá májchóityúne. Aame ícyooca tehmé muhdú diityéké
u nééneréjuco.
22 Ehdúhjáa dibye tsodáhómú avyéjúúbeke úúbálléné boone
ipítyájcóóbeke neebe dibye muucá iúúbállétu teéne.

Ávyéjuube Péérí éllevu Páávoróké ditye wálloóne

23 Átsihdyúhjáa diibye ávyéjuube míítyétsikye ítsodáhómú avyéjujtédítyú
ɨpɨ́úváne néé dityétsí iújcu 200-meváké tsodáhómuke ullérí pééímyeke, 70-
meváké ɨ́ɨjúmudi pééímyeke, 200-meváké cávaájcoháñema pééímyeke, ditye
ipyéé Tsetsaréavu tépejcójuco. 24 Áhduréhjáa neebe ditye tsáápi ɨ́ɨjuke

iímíbájcho dííbyedi Páávoróké itsájtye ávyéjuube Péérí éllevu. 25 Áámemáhjáa
waajácuháámí wálloobe íllu iñéhaámɨ:
26 “Ávyéjuube Péériíj, oo íñe Cáráóódio Ríítsia o íjcyaabe úúma
ó ihjyúváhi. 27 Áánukée tsúúca imúnaa jodíómú iékéévéébeke
lllíhyanújúcóórróóbeke tátsodáhómuma diityédítyú ó dojtúcú
romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma dibye íjcyane o wáájácúnema.
28 Áánemáa ó tsajtyé dííbyeke diityé ávyéjujté éllevu ɨ́ɨ́né déjúcotú
dííbyé hallúvú ditye páhduváré úúbállehíjcyáné o wáájácuki.
29 Aabée ó waajácú apááñéré ítyaúhbajúúné hallútú ditye ehdu
dííbyeke dárɨ́ɨvehíjcyáne. Aane tsá ɨɨná íjcyáturó ditye tééné hallútú
icyúvéhoojánúúbeke dsɨ́jɨvétsóiyóne. 30 Áábeke íñe diéllevu ó wallóó
imúnaa íjcyarómé dííbyeke illííhyánuíñé pítyácójcatsíñé o wáájácúnema.
Áámeke o néé ditye páñetu diéllevu ipyééne díhyúmɨri iñéé ɨ́ɨ́né hallútú
dííbyedítyú iíjyácunúhijcyáne. Ahdícyane wái diícyaj.”
31 Ehdúhjáa néhaamɨ́má tsodáhómú pejco tsajtyé Páávoróké Ajtíípatírí
coomívú íavyéjuube néhdújuco. 32 Ááné tsɨtsɨ́ɨvevúhjáa tsaate tsodáhómú
ulléríyée pééme ílluréjuco óómiñe íhcyóómivu. Áánetúhjáa tsijtye
ɨ́ɨjúmudíi pééméréjuco cóhbaavéné Páávoróma. 33 Aaméhjáa Tsetsaréavu
ávyéjúúbedívú dííbyeke iúújetétsóne ajcú teene waajácúhaamɨ́vú dííbyeke.
34-35 Áhaamɨ́hjáa ávyéjuube iéévéné nɨjcáutu dilló Páávoróké kiá múnáajpí
dibye íjcyane. Aanéhjáa Tsiríítsiá iiñújɨ múnáajpi dibye íjcyane iwáájácúne
neébe:
—Cána óvíi ímichíi díhyallúvú páhduváré úúbállehíjcyámé wajtsɨ́
mewáájácu muhdú úúma tene íjcyane.
Áánemáhjáa neebe ditye ipícyo dííbyeke ávyéjuube Heróódeúvu jávu.

24

Ávyéjuube Péérí úmɨwávú Páávoro íhjyuváne

1 Átsihdyúhjáa tsáhojtsɨj coojɨvatu páñétúejpi llúúvájté avyéjuube
Ananíá tsáá Tsetsaréavu túkevéjtsojtéma. Áámemáhjáa téhdure Téétoro
tsáá ímityúné múúne méénúmé hallúvú íhjyúvaábe. Aaméhjáa diibye
ávyéjúúbedívú iwájtsɨ́ne úúballévá ímityúné Páávoró hallúvu. 2 Áábekéhjáa
diityé éllevu ditye tsájtyéébé hallúvú Téétoro úúballéjucóó ávyéjuube
Péériкyeé. Neebéhjápeé:
—Ávyéjuúbej, mítyane uke muha météhdujtsó múúhá avyéjuube
u íjcyaabe pane u wáájácúúbé túkevéjtsójú pañe muha tsaímíyé
meícyahíjcyánélliíhye. 3 Muurá muha páhduube dítyúkevéjtsójú pañe
méijcyáhi. Áánéllii mítyane uke muha météhdujtsó múúhá avyéjuube u
íjcyáábeke. 4 Aane mítyane uke o túhújtsótu uke o néé okéi u lléébúcunú
múhajchótáwuú úúma o íhjyuváne. 5 Muurá muha méwaajácú áánu
ávyeta panévá iñújɨ́ɨneri íjcyáné jodíómuke ííbórɨ́nuubéré péhijcyáne.
Aabe natsarénómuube Jetsóoke úráávyehíjcyámedítyú ímichi páñétúejpi.
6 Muuráhjáa duurúvaja dibye tútávájtsóíyónáa muha meékéévéébema
méimíllerá teene meímíbajchóné muhdú múúhá taúhbaju néhduú.
7 Árónáacáa tsodáhómú avyéjuube Ríítsia múúhá hójtsɨ́ pañétú dojtúcú
dííbyeke. 8 Áánemáa neebe dííbyé hallúvú úúbállehíjcyámé itsáá

diéllevu. Ahdújuco íñe muha metsáane diéllevu dííbyé hallúvú muha meúúbállehíjcyáméjuco. Aane cáhawáá óvíi páñetu ú dilló dííbyeke u wáájácu muhdú nééné déjúcotu muha meúúbállehíjcyáné dííbyé hallúvu. Ehdúhjáa neebe Téétoro Pééríkyeé.

9 Téhduréhjáa tétsihyi íjcyame tsijtye jodíómú nehíjcyá ɨ́mɨáánéjuco ehdu tene íjcyane. 10 Áánélliihyéhjáa ávyéjuube Pééri úbahcyó Páávoróké dííbyeréjuco iíhjyúvaki. Ahdújucóhjáa dibye nééneé:

—Muurá ó waajácú múhdúné pijcyábájucó íñé iiñújɨri ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe u íjcyane. Áánéllii mítyane ó ímíjyuuvé táicyánéjcú o úúbálléneri. 11 Aane ihdyu cáhawáá óvíi apááñéré ú waajácú Jerotsaréevúu Píívyéébeke o dúúrúvájétsihdyu botsíi 12 coojɨ́váré meíjcyane. 12 Tsáháa múha oke ájtyúmɨtú tsaatémá o táhjájcatsímyeke o ííbórɨ́nuhíjcyáné duurúvájá pañévu, pihcyáávejáané pañévu, tsiéllehjɨ́vu. 13 Aane muurá íjtye ávyeta tsá wáájácutú ɨ́ɨ́né hallútú táhallúvú iúúbállehíjcyáne. 14 Áánetu cáhawáá uke o úúbálle apááñéré táɨhdé múnáaúvúu cáánívahíjcyaabe Píívyéébeke o ɨ́ɨ́cúvéébeke o úraavyéne. Dííbyeke ihdyu ó úráávyehíjcyá béhjɨ́jtori eene múhdurá ditye óhdivu ɨ́tsúcunúhíjcyájɨ́jtori. Aabe idyé ó cáhcujtsó dííbyé ihjyú uubálle múnáá waajácúhaamɨ́netu dííbyé taúhbaju cáátúnúmeíñéhjɨma tsíñehjɨ íjcyane. 15 Muurá ditye cáhcujtsódúré dííbyeke o cáhcújtsoobe ó waajácú ɨ́mɨáméhjɨma ímítyúroméhjɨ́ dsɨ́jɨvémé bóhɨɨíñe. 16 Áánéllii ó imíllehíjcyará tsaímíyé Píívyéébema o íjcyane. Áhdure idyé ó imíllehíjcyará tsaímíyé mɨ́amúnáama o náhbévájcatsíñe.

17 Aabée muurá múhdúne píjcyá lliiñé tsiélléhjɨ́ o péhíjcyátsihdyu o tsáá táiiñújɨ múnáake o pɨ́aabóvaabe idyé dííbyeke o ɨ́ɨ́cúve iyámeke o cóvájtsóneri. 18 Éhdurée néhéhjɨri duurúvájá pañe o íjcyáábeke Áátsiá iiñújɨri íjcyame tamúnaa oke ájtyumɨ́ dityée méénuhíjcyádújuco tééjá lluuváábedívú o ímíbájchómeííbyeke. Áánáacáa tsá tétsihyi tsijtye ij-cyáturóne. Aabée tsáháturo téijyu muucá o ííbórɨ́nutúne. 19 Aane bo óvíi eene táhallúvú úúbállehíjcyámé ííllevu itsáane úúballévá ɨ́mɨáané ímityúné táhallúrí íjcyáhajchííjyu. 20 Óvíikyéhde aatyéré úúballé ɨ́ɨ́né imítyúnéhjáa tamúnáá avyéjujtémá o méénune iájtyumɨ́ne. 21 Áánerahjáa apááñéré di-ityémá o íjcyaabe pámeere lléébónáa o nééhií: “Oke íñe ámuha médíllohíjcyá dsɨ́jɨvémé bóhɨɨne o cáhcújtsónélliíhye.”

22 Ehdúhjáa Páávoro nééénéllii ávyéjuube Pééri íllurejuco tééné ihjyu ɨ́hvejtsóné ímíhyéhjáa dibye úráávyenéjcú iwáájácúnélliíhye. Áánemáhjáa neebe diityéke:

—¿A ehdúhaca teéne? Ané óvíi tsodáhómú avyéjuube Ríítsia tsáá botsíi ámúhama meímíbájchoki.

23 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neebe tsáápi tsodáhómú avyéjúúbeke dibyéi tétsihvúré ipícyo dííbyeke. Áánemáhjáa neebe dibye ɨ́ɨhvéjtso imúnaa dííbyeke iááhɨ́vehíjcyaki.

24 Átsihdyúhjáa tsúcájá iíjcyánetu Pééri tsiiñe tsáá dííbye éllevu mewa Drotsíírama jodíómulle téhdure íjcyállema. Aabéhjáa pɨ́uvá diibye Páávoróké dibye diityétsima iíhjyúva muhdú Jetsocríjtoke

mecáhcújtsónetu. 25 Áánélliihyéhjáa ihjyúvaabe muhdú tsaímíyé meíjcya
íimítyúnéjcutu metéhmémeíñetu. Áhduréhjáa ihjyúvaabe nihñéétsihvúré
Píívyéébe muhdú mɨamúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchóíñetu. Ááneríhjyáa
ávyéjuube iíllityéne dííbyeke nééhií:

—Wa ílluréjuco dipyej. Néhijyáca idyé tsiiñe uke ó pɨúvaá múhtsima u
íhjyúva téénetu.

26 Aanéhjáa diibye Pééri ijyácunúhijcyá dsɨɨdsɨdívú Páávoro áhdóíyóneri
ílluréjuco dííbyeke iíjchívyétsoki. Téénélliihyéhjáa wáájácúroobéré
pɨúvahíjcyá dííbyema iíhjyúvaki. 27 Ehdúhjáa pajtyéné míñéécú pijcyábá
hajchóta. Átsihdyúhjáa Pééri ílluréjuco ɨhvejtsóné ávyéjuube iíjcyane. Áábé
cápayóóvéhjáa Póótsio Péjtóréjuco úcaavéne. Aanéhjáa Pééri jodíómuma ímí
iíjcyane iímílléne pícyoíñú cúúvejávúré diibye Páávoróke.

25

Páávoro Péjtó úmɨwari

1 Aanéhjáa diibye Péjtóréjuco tééné iiñújɨ avyéjúúbedívú úcááveebe
pápihchúúj coojɨvatu péé Tsetsaréatu Jerotsaréevu. 2 Áábekéhjáa téhullévú
túkevéjtsojtémá llúúvájté avyéjujte úúbállépejtsó ímityúné Páávoró hallúvu.
3 Ááneméhjáa nééme dibye ɨpɨúva dííbyeke Jerotsaréevu. Aaméhjáa
pítyácójcatsíyá juuva iárucóónúne dííbyeke illííhyánúpéjtsoíñe. 4-5 Ehdúhjáa
diibye ávyéjúúbeke ditye néérónáa neebe diityéke:

—Bo néhi caatyé ámúhadítyú ávyéjujte íjcyame óóma Tsetsaréavu mepe
ámuha téhullévú meúúbálle dííbyé hallúvú ɨmɨáánée ímityúné dibye
méénúhajchííjyu. Muurá téhulle diibye cúúvéjari. Áhullévú lléváhréjuco
tsiiñe o pééhiñe. Ehdúhjáa neebe Péjtoó.

6 Aabéhjáa teene Jerotsaréeri ijcyá íhyotsɨtú pápihchúúj
coojɨváubáhjápeé, íhjyáa mityá pahójtsɨcúj coojɨvaj. Átsihdyúhjáa
péjúcoobe Tsetsaréavu. Ááné tsiíjyúhjáa teene idíllóítsihvu iácúúvéne
pɨuvájúcoobe diibye Páávoróke. 7 Áábekéhjáa ditye wájtsɨtsóóbedívú
Jerotsaréetu pééné jodíómú ipíhcyáávéne dííbyé hallúvú úúballéjucóó
ímítyunéhjɨ. Ároméhjáa íllure báñúmeíhi. 8 Aabéhjáa Páávoro íicyánéjcutu
nééhií:

—Tsáháturo tsáma ɨɨná ímityúné o méénutú tamúnaa jodíómú taúhbájutu,
téhdure diityé duurúvájatu. Téhdure tsáháturo páñétúejpi romáánómú
avyéjúúbedítyú ímityúné o íhjyúvatúne.

9 Ehdúhjáa Páávoro nééróná Péjto dííbye múnaa jodíómuma ímí iíjcyane
iímílléne néé dííbyeke:

—¿Aanéhaca ú imíllé Jerotsaréevu meímíbajchóné eene ɨɨná díhyallúvú
ditye úúbállehíjcyáne?

10 Ááneílliihyéhjáa neébe:

—Árónáá muurá tétsihyíjyuco oo ehdu néhéhjɨ ámuha romáánómú
meímíbáchohíjcyáitsíí amúhá avyéjuube méménútsihyi. Aane muurá ú
waajácurá ɨɨné imítyúné o méénúturóné tamúnaa jodíómuma. 11 Muurá
ihdyu ɨmɨáané ímityúné o méénuca ó pájámeíiyá oke ditye illííhyánuki.
Keená 'tsáhaá' o néeiyóne. Ááneíu íñe táhallúvú ditye úúbállehíjcyáronéhjɨ

ɨ́mɨááné íjcyátúhajchíí tsá oke múha ɨ́hvéjtsóityú diityé hójtsɨ́ pañévu. Áánéllii ó imíllé ámúhá avyéjuube páñétúejpíyé óóma teene ímíbajchóne.
12 Ehdújáa Páávoro néénéllii Péjto pámeekéré ípítyácócatsíhíjcyámeke ipíjyúcúmema idíllójcatsíñe néé dííbyeke:
—Ehdu idyé muuha romáánómú avyéjuube páñétúejpíyé úúma ímíbajchóné u ímilléné ané óvíi dííbye éllevúréjuco u pééneé. Ehdúhjáa Pejto néé Páávoróke.

Páávoro ávyéjuube Agríípá úmɨ́wari

13 Átsihdyúhjáa idyé múhdúj coojɨ́vatúrá tsijpi ávyéjuube Agríípá péé mewa Bereníítsema Tsetsaréavu Péjtóke ááhɨ́vetémútsi. 14 Aamútsíhjyáa téhulle íjcyámútsikye diibye Péjto úúballé Páávoro tétsihyi íjcyane. Neebéhjápeé:
—Íjcyaabe íchihyi tsaapi cúvéhóójari Pééríi pícyoíñuúbe. 15 Áábé hallúvúu jodíómú túkevéjtsojtémá llúúvájté avyéjujte ímityúné oke úúbálleté Jerotsaréeri o íjcyáábeke oováa dííbyedívú o méénútsoki. 16 Árómekée o nééhií: “Tehdu muha romáánómú peecútéré muucá medsɨ́jɨ́vétsóíyónejɨ́ɨ́ tsaate tsíjtyé hallúvú úúballémema ditye díllócatsítyúhajchííjyu.” 17 Ehdúu o nééróná ditye óhdivu píhcyaavéjúcóónéllii awáá tsíjcyooji o díllóítsihvu o íjcyáne ó pɨ́uvá dííbyeke. 18 Áábe éllevúu tsááme ímítyunéhjɨ́ dííbyé hallúvú úúballehíjcyáme. Aanée ó ɨjtsúcunú ɨ́mɨááné dibye ímityúné méénuhíjcyáné dííbyé hallúvú ditye úúbálleíñe. Árónáacáa tsá tehdu tene néétune. 19 Apááñérée nehíjcyámé Jetsóó dsɨ́jɨvéjúcóóbeke dibye ‘íjcyaábe’ iñééne úráávyehíjcyáne. 20 Ehdúu nénehji o ímíbájchóítyúrónéllii ó neerá dííbyeke dibye ímílléhajchíí Jerotsaréevu muha dííbyema teene meímíbájchotéki. 21 Árónáacáa imílleebe páñétúéjpimáyé Agójtoma teene iímíbajchóne. Ááné́lliihyée dííbyeke o néé dibyéi cúúvéjaríyé iíjcya dííbye éllevu o wállóótúné hajchóta.
22 Ehdúhjáa Péjto Agríípake úúbállénéllii neebe dííbyeke:
—Aane ihdyu ó lleebúcunúiyá téhdure dibye íhjyuváne.
Ááné́lliihyéhjáa Péjto nééhií:
—Cáhawáá óvíi péjcore tsaabe dibye íhjyuváné u lléébúcunúki.
23 Ehdúhjáa Péjto dííbyeke néénéllii tsíjcyooji tsiiñe tsaamútsí Agrípamútsí méwama. Ávyéta ímíhjyáa iícyáávéne aahɨ́vemútsí dííbyé já pañévú tsodáhómú avyéjujtémá tsijtye técoomí ɨhtsútujtéma. Ááná́acáhjáa Péjto pɨ́uvájucóó diibye Páávoróke. 24 Ááné́máhjáa neebe diityéke:
—Ayúju, ámuúha, pámeere íñe múhdumé ávyéjuube Agríípama meíjcyamej. Ááné́juco íchii dííbyé hallúvú ímityúné Jerotsarée múnáama Tsetsaréa múnaa oke úúbállehíjcyaábe. Ááné́dityu nehíjcyámé dííbyekévá illííhyánúiyóne. 25 Arónáa íjcyánejɨ́ɨ́ ɨ́ɨ́né déjúcotu dibye dsɨ́jɨ́véiyóne. Áábeke ó wálloó páñétúejpi Agójto éllevu dííbyema teene dibye iímibájcho dííbyerée ímíllénélliíhye. 26 Áábedítyú diibye páñétúéjpikye o cáátúnúiyóné o ɨ́tsámeíhíjcyárónáa íñe ámuha metsáánéllii ámúhadívú ó ijchívyetsóhi. Áábeke cáhawáá óvíi aabye ávyéjuube Agríípá dilló muhdú dibye úúballéné botsíi mecáátunúné páñétúejpi ávyéjúúbe éllevu mewállooki. 27 Muurá tsá tene ímityú tsaapi cúúvéjari íjcyáábeke pecútéré mewálloone páñétúéjpi

éllevu ímichi ɨ́ɨ́né déjúcotú dííbyeke mewálloone úúbálletúmére. Ehdúhjáa Pejto néé diityéke.

26

Agríípá úmɨwávú Páávoro úúballé muhdú iícyahíjcyáne

1 Aanéhjáa Páávoróké diibye ávyéjuube Agríípá nééhií:
—Cána dihjyúvaj.
Ahdújucóhjáa dibye íhjyuváne. 2 Neebéhjápeé:
—Ávyéjuube Agríípaj, mítyane ó ímíjyuuvé muhdú tamúnaa jodíómú íjcyarómé táhallúvú ímítyunéhjɨ́ úúbállehíjcyánetu ícyooca díúmɨwávú o íhjyúváneri. 3 Muurá ú waajácú muhdú muha meícyahíjcyánéhjɨ́ hallútú metáhjácatsíhijcyáne. Aane cáhawáá ímíñeúvú lleebúcunu úúma o íhjyuváne.

Muhdú Páávoro ícyahíjcyáné Jetsóoke icyáhcújtsótúné ɨhde

4 Muurá waajácúmé muhdúhjáa diityémá o píívyene Jerotsaréeri múúhá iiñújɨri. 5 Téhdure waajácúmé táováhtsadítyúré paritséómuube o íjcyaabe íñe muha meúráávyehíjcyajɨ́jtó o úraavyéne. Aane téhdure iímílléhajchíí úúbálléiyóme. 6 Áábeke íñe oke íchihvu tsivámé Píívyéébée dsɨ́jɨ́vémeke ibóhɨ́ɨ́tsoíñé méɨhdé múnáaúvuke néhijcyáné o cáhcújtsónéllii teene oke idílloki. 7 Muurá 12-nevá dohjɨ́ba múnaa muha meíjcyame Píívyéébeke paíjyuváré méɨ́ɨ́cúvehíjcyá dibyée nééne muha maájtyúmɨki. Ehdu nééné hallútú íñe tamúnaa táhallúvú ímítyunéhjɨ́ úúbállehícyáhi, Ávyéjuúbej. 8 ¿Ácooca ámuha tsá mecáhcújtsotú Píívyéébe dsɨ́jɨ́vémeke bóhɨɨtsóne?

Muhdú ɨ́hdéuvu Páávoro Críjtó uráávye múnáake pátsárícyohíjcyáne

9 Ópée muurá idyé o íjcyároobe Natsarée múnáajpi Jetsóodítyú ímityúné o ɨ́jtsámeíñé ó ɨtsúcunúhijcyá tehdújuco o méénune. 10 Ehdúu ó méénuhíjcyá Jerotsaréeri. Muuráhjáa llúúvájté avyéjujte oke néhdújuco cúvejáánuubéré o péhijcyáné cahcújtso múnáake. Téhdurée tsaméhjɨ́juco muha mepítyácójcatsíñe tsaatéké medsɨ́jɨ́vétsohíjcyáne. 11 Ehdúu diityéké ɨ́cúbáhraabéré ó pehíjcyá pihcyáávejáané pañévú dityéváa teene ɨ́mɨá uwáábojúhacáa íjcyane icyáhcujtsóné ɨ́ɨhvéjtsóroki. Ááméké tsárí o ɨ́jtsúcunúne pátsáríjcyoobéré ó pehíjcyá pahúlleváré tsííñé iñújɨ́ɨneri íjcyárócoomíjɨri.

Páávoro tsiiñe úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcujtsóne
(Hch 9.1-19; 22.6-16)

12 Aabée idyé téénevúré ó peerá Damájcovu llúúvájté avyéjujte oke wállóónélliíhye. 13 Árónáacáa juuvávyú cójɨ́jpɨɨne núhba ájchú ehníííñevu íámɨ́tsaráhcó íjcyane peete óhdivu cádiivyéné pámeere oke náhbénúmema múúhakye ajchúcunúhi. 14 Aamée muha máákityé baavújuco. Ááná́acáa oke tsaapi muuha heeberéómú ihjyúrí nééhií: “Tsáo Tsáároj, ¿ɨ́veekíami oke ú pátsárícyohíjcyaj? Muurá uure ú tútávátsámeíhijcyá éhne múúne ócáji naatsóú iñúbɨ́jcóne iiye tútávájtsámeídyu.” 15 Áánélliihyée o néé dííbyeke: “¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?” Áánélliihyée oke neébe: “Oo Jetsóó oke u pátsárícyohíjcyaábe. 16 Ahdícyane ílluréjuco díjyocúúve. Muurá íñe ícyooca úhdivu ó bóhówaavé óhdityu íjcyáné uwáábojuu méénuki, áhdure

bóónétu tsiiñe úhdivu o bóhówájtsóné uwááboju u méénuki. 17 Aabe ijcya
uke ó llíííñeé dimúnaa jodíómuma tsíííñé iiñújɨ múnaa uke imyéénútuki.
18 Áánéllii uke ó wallóó dityé éllevu diityéké u wáájácútso Naavéné
hójtsɨ́ pañe iícyahíjcyánetu ditye iíjchívye Píívyéébé icyánejcúvuréjuco di-
ityé imítyuháñé ílluréjuco ábájɨ́ɨ́vémeímyé ɨ́mɨáámeréjuco iíjcya dííbyeéjte.”
Ehdúu oke neebe Jetsóo.

Páávoro naavédú nééne ɨ́ɨ́tene cáhcujtsóne

19 Ahdícyane tsáháa naavédú nééne óhdivu bóhówaavéné cáhcújtsótuube
o íjcyatúne, Ávyéjuúbej. Muuráhjáa tééné pañe o ɨ́ɨtene ó cáhcujtsóhi.
20 Aabée muurá Damájco múnáadítyú ó úwáábótujkénúhi. Átsihdyúu
úwáábóobéré o péé Jerotsaréetújuco páneeríyé Jodéá iiñújɨri. Aabée
jodíómú íjcyátúrómeke ó nehíjcyá ditye ímityúné iícyahíjcyáné ɨ́ɨhvéjtsóne
Píívyéébekéréjuco iúráávyeki. Áhdurée ó nehíjcyá tééné uwááboju
néhdújuco iíjcyáneri ditye iwáájácútso tsíjtyeke ɨ́mɨááné tsíhdyuréjuco
iíjcyane. 21 Éhdurée nééné hallútú tamúnaa íjcyarómé oke duurúvájá
pañévú iékévéébeke imíllerá illííhyanúne. 22 Ároobe íñe íjcyoojɨ́vújuco
Píívyéébe oke pɨáábóneri ími dííbyeke o úráávyeebe o úwáábohíjcyáné
dííbyé ihjyu pámeekéré ɨ́dáátsojtémáyé ɨ́htsútujtéke. Aabe tsáháturo
tsáma o néhíjcyatú éhnéhjáa Moitséeúvuma Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa
ɨɨná íjcyaíñé úúbállehíjcyáné tsɨjɨ́jtoríye. 23 Muuráhjáa nehíjcyámé Críjto
ɨɨcúbáhrámeítsihdyu dsɨ́jɨ́veebe ibóhɨ́ɨneri meke pámeekéré tsíííñé iñújɨ́ɨne
múnáama úújétsoíñé tsúúca mééma pajtyété íjcyájucóóne. Áhduréhjáa
nehíjcyámé diibye tujkénúejpi íjcyaíñé dsɨjɨ́vetu bóhɨɨ́be.

Páávoro imíllerá Agríípá cáhcujtsóné Jetsóoke

24 Ehdúhjáa Páávoro íhjyúvárónáa Péjto kéévánécoba nééhií:
—¡Muúbe, mítyane u wáájácúneríubá ílluréjuco u méívaténe!
25 Árónáacáhjáa neébe:
—Tsá o méívatétúne, Ávyéjuúbej. Ɨmɨááné o nééhií. 26 Muurá
áánu ávyéjuube Agríípá ténehjɨ páneere ími waajácúhi. Áánéllii
dííbyé húmɨríyé ɨ́ɨnerí núhnévétuube ó ihjyúvá ténehjɨ teevétaríyé
méénúmeíhíjcyátúnélliíhye. 27 Ahdícyane, Ávyéjuube Agríípaj, ¿a ú cáhcujtsó
éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhíjcyanéhjɨ? Muurá ó waajácú
u cáhcujtsóne.
28 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Úubá ú imíllé áyánéwuúré u úwáábóróné o cáhcújtsóne Críjtoéjpiyéjuco
o íjcyáiyóne.
29 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá mítyane o úwaabóné u cáhcújtsóiyódúré idyé áyánéwu
o úwaabóné ú cáhcújtsóiyáhi. Áánéllii muurá Píívyéébeke pɨáábó
ó táúmeíhijcyá o úwaabóné ámuha mecáhcújtso íñe múhdumé oke
ámuha melléébúcunúhijcyámé o íjcyadu ámuha meíjcyaki. Tsá idyé íñe
úwáñehíííñema o íjcyadu ámuha meíjcyáiyóné o néétune.
30-31 Ehdúhjáa Páávoro nééné boonétú pámeere tétsihyi íjcyame tsiéllevu
ipyééne tsaméérejuco néjcatsíñe:

—Tsáháturo muurá dibye ǵmɨááné ɨɨná ímityúné méénutú tééné déjúcotu ɨdsǵjǵvéiyóne. Aabe tsá cúvéhóójari íjcyáítyuróne.

32 Áhduréhjáa Agríípá Péjtóke nééhií:

—Muuráhjáa ihdyu tsúúca ijchívyéíyoobe páñétúéjpi máavyéjúúbemáyé teene iímíbajchóné iímíllétuca.

27

Páávoróké ditye Róómávu wálloóne

1 Aanée tsúúca múúhakye Itááriávú iwállóóíñeri ihjyúvájcatsímye. Áánáacáa Páávoródívú tsijtye cúúvéjari íjcyámema ajcújucóómé tsodáhómú avyéjuube Jóórióké tsáha múnaa ‘Agójto’ némeíñé tsodáhómúéjpikye. 2 Aamée muha méújcámeíjyucóó Adaramíítíój cuujúwamɨ Áátsiá iiñújǵ mujcójuunévú pééǵmǵ pañévu. Áámemáa múúhama Arijtáácó pée Matsedóóniá iiñújɨ múnáajpi Tetsaróónicárí ícyahíjcyaábe. 3 Aamée tsíjcyoojɨ muha méúújeté Tsidóovu. Átsihvúu diibye tsodáhómú avyéjuube Jóório Páávoródí ɨǵdáátsóvéne ǵhvejtsó dibye íñahbéva múnáake iááhǵveki. 4 Átsihdyúu muha tsíñejcúemóvú mepééémeke kííjyeba wááome ‘Chíípere’ némeíñé caapáhó ǵmɨánéjcutu mépajtyéhi. 5 Aamée muha Pajpííriámá Tsiríítsíá iñújǵǵcú tujkévetu mepájtyeme méúújeté Míírávu Ríítsiá iiñújǵ coomívu.

6 Átsihyíi diibye tsodáhómú avyéjuube ájtyúmɨté tsɨɨmɨ cúújúwamɨ Arejadríííáemɨ Itááriá iiñújɨvu péémɨǵ. Áámɨríyéjucóo muha mepééne téhullévu. 7 Aamée muha pívájcoojǵvájuco mepéhijcyámé ǵhtsútúnetu Níídó cóómí tujkévetu mepájtyeme tsapéhdúré mepééíyónáa kííjyeba múúhakye tsiéllevúré wááome muha ‘Créétaá’ némeíñé caapáhó hallú éhnéjcutúréjuco mepééme mépajtyé ‘Tsaamóo’ némeítsíí tujkévetu. 8 Átsihdyúu ǵhtsútúnetu muha mepéhijcyámé méúújeté tsátsii ‘Łmɨá Mujcójúúne’ némeítsihvu Ráátseá cóómíj pɨɨhǵvújuco.

9-10 Ehdúu muha choocówu mépehíjcyáhi. Áijyúu ápíchóhréjuco teene muha meúlléiyóné tsúúcajáa nííjyáréjuco íjcyaíñé pǵǵhǵjúcóónélliíhye. Áánélliihyée Páávoro diityéké ityéǵbúwajtsóné neeráhi:

—Ámuúha Ávyéjujtej, ó waajácú mepééne ápíchó nééiñe. Muurá tsá apáámǵré cúújúwamɨ wágóóóvéítyuróne. Téhdure muurá méwágóóóvéiyáhi.

11 Ehdúu Páávoro néérone tsá tsodáhómú avyéjuube cáhcújtsótúne. Téémǵ aabájajtétsikyérée téémǵ avyéjúúbema cáhcújtsoóbe. 12 Áijyúu muha meíjcyamújcó tsá ímityú tétsii muha úúníjya mepájtyéíyónáaáca. Áánélliihyée muha méǵjtsámeí mepéjúco tétsihdyu muha meíhnáhóhajchíí meúújeté Peníítsé mujcóvú Créétá caapáhó pañe nuhba áábatéhíjcyánéjcúéraahócuri íjcyácoomívú tétsii muha mepájtye úúníjyaá.

Kííjyébama nííjyaba mityáne móóari

13 Áánáacáa tsíñejcútú áyánéwu kííjyeba muha mepééíhullévú íójcónéllii ɨjtsúcunúmé múu péhdu tene nééneé. Áánélliihyée tsúúca muha mepéjucóó Créétá caapáhó úníuélleríye. 14 Áróné illúhwuúrée múúhakye ávyéta tsǵjpá nééné kiijyébá waaó tsiéllevúre. 15 Aamée muha metúkévéjtsómeíyónáa meíoovéjúcóónéllii awáá muha meíhvéjtsómeímyeke waaóne. 16 Aamée

‘Cáráoda’ némeíñé caapáhó bóunáálletu muha mépajtyé imíchi kííjyeba íjcyátúnéjcuri. Átsihvúu mí́ɨ́néwu muha metsátyehíjcyamɨ méujcú múúhá pañévú ɨ́htsútúnetu. 17 Aamí́ɨ́ iñérijcyáróné boone ímunáamɨ cóhpéj chi-
jchúmé wábyaúúneri. Áánemáa niityétsómé téémí́ ihcyúháñé muháa
‘Tsííteé’ némeíñé newáyuuhávú mecátsóhóóvetéíyóné apííchori. Áámekée
kííjyebáréjuco múúhakye tsájtyene. 18 Ááné tsijcyóójɨ́ɨ́ téhdure ápíchó
tene néénéllii ílluréjuco ditye téémí́ pííchutáháñé wájojcóné téhí pañévu.
19 Átsihdyúu pápihchúúj coojɨ́vatu páñetu téémɨ éhnéhjɨréjuco idyé ditye
wájojcóne. 20 Áijyúu tsúúca pívájcoojɨ́vájuco tsá muha cóójɨ́ejpi núhbama
mí́ɨ́cúrúwáúbakéré maájtyúmɨtúne. Aánáacáa kííjyeba éhníííñevúré ávyétá
ɨhtsúturéjuco íjcyánéllii tsáhájuco muha meɨ́jtsámeítyú mepájtyetéiñe.
21 Aamée májchotúmeréjuco muha meícyahíjcyánáa Páávoro iíjyócúúvéne
nééhií:
—Ámuúhaj, ópée tsáma ámúhakye o nééne ámuha mecáhcújtsoca tsá meke
metsíváítyuró Créétatu. Aacáa muurá tsá íllu meɨ́cúbáhrámeíítyuróne.
22 Árónáa ihdyu imíchi méíjcyaco. Tsá néhi tsaatéubáré méhdityu
muhdú íjcyáityú méjcuujúwamɨ wágóóóvérónáaáca. 23-24 Muuráhjané
ípyejco o ɨ́ɨ́cúvehíjcyaabe Píívyéébe níjkyéjɨ́ múnáájpikye wálloobe
óhdivu ibóhówáávéne oke nééhií: “Tsáma díhllityédíñe. Muurá ihdyu
tehdújuco páñétúejpi romáánómú avyéjúúbedívú u úújetéiñe. Áánéllii
dijtyééveri Píívyéébe ámúhakye pámeekéré pájtyetétsoó cúújúwámɨri
ámuha mepéhíjcyámeke.” Ehdúne oke ípyejco níjkyéjɨ́ múnáajpi nééhií.
25 Ahdícyane imíchi méíjcya. Muurá ó waajácú oke dibye néhdújuco
mééma tene pájtyeíñe. 26 Aane muurá mepámaavémé tsáné caapáhój
tohívú méwáhtóbaáhi. Ehdúu neebe Páávoro.
27 Áijyúu tsúúca míñéécú tsemáánájuco muha meúllene. Áámekée
tsápejco kííjyeba múúhakye tsatyéhijcyá ‘Áádria’ némeíñe móóaríyéjuco
tsánejcútú tsíñejcúvújuco. Áánáacáa pécójpɨ́ɨ́ne téémí́ wákimyéi múnaa
tsúúca waajácú muha ííñujɨ́vú mepɨ́ɨ́hɨne. 28 Áánélliihyée eevémé tétsíij
páñé iwáájácuki. Aanée tétsíij páñé 36 éévéta. Átsihdyúu éhníííñéwuúvú
muha mepétsii tsiiñe eevémé 27 éévetáréjuco. 29 Átsihvúréjucóo di-
tye téémí́ dohjɨ́wajcyóné níítyetsóné téémí́ déjúcotu 4-wajcyóvá íjcyane
muha néwayúúnetu mewápújúúvétuki. Aanée muha méijyácunúhijcyá
metsɨ́tsɨ́ɨvéjúcóóíyóneri. 30 Áánáacáhjáa téémí́ wákimyéi múnaa tsu-
ulléene téémí́ dohjɨ́wajcyóné múu níítyetsódú imyéénúnej tééveri mɨ́ɨ́néwu
téhí pañévú niityétsójúcoorá téémɨri iúmɨ́vaki. 31 Áánélliihyée Páávoro
tsodáhómú avyéjúúbeke nééhií:
—Muurá áátye méhdityu úmɨ́váhajchíí tsáhájuco mepájtyetéityúne.
32 Áánélliihyée diitye tsodáhómú teemɨ mɨ́ɨ́néwúú dohjɨ wátsahjyúcú
apáhajchíí téhí pañévújuco.
33 Aanée tsúúca metsɨ́tsɨ́ɨvénáa Páávoro nééhií:
—Tsúúca íñe míñéécú tsemáánájuco mee majchóubáré, cuwáubáré,
méénutúme. 34 Áánéllii metsu tsíeménéuba memájcho tééne tsɨ́jpari
meíjcyaki. Muurá tsá muhdú meíjcyáityúne.
35 Ehdúu néébere pááaho iékéévéne Píívyéébeke téhdujtsó pámeere
ɨ́ɨ́ténáaáca. Ááné boonétúu idyóuháyóné májchoóbe. 36 Áánélliihyée dííbye

élletu muha mémajchó dibye múúhakye nééneri muha meímíjyúúvénema.
37 Aamée pámeere teene cúújúwámí̵ pañe muha meíjcyame 276-meva.
38 Aamée muha memájchóné boonétú tsiiñe wájojcómé téémí̵ pííchutátúu
tsáneetsa icyóeváné temɨ ivájíhconúki.

Cúújúwamɨ wápújuuvéne

39 Áijyúu tsɨtsí̵ɨvevu téémí̵ wákimyéi múnaa tsá wáájácutú kééné iiñújɨrí
muha meíjcyane. Árónáacáa muha máájtyumí̵ tsátsii pádujca nétsihyi
néwayúúhá íjcyane. Átsihvúu imíllerómé ɨí̵hnáhóhajchíí icyátsuhjácóné
teémɨ. 40 Átsihvúu muha mepéé téémí̵ dohjí̵wajcyóné wátsahcyúme.
Áánemáa ítyúkevéjtsojí̵ɨné chíjchuta icyácóroácóne tsuulléewa wájyámuwa
picyóóme. Átsihdyúu muha mepéjucóó teene néwááyúúhá tujkévetu.
41 Aamée muha tsátsii panéjcuvátú íhnáhó nóhjí̵tsihdyu mepájtyérónáa
cúújúwámí̵ tújuwa úújeté néwáyúúhatu apáhajchíí wáduhnécu. Aamí̵ɨ
ávyéta cóhpé úújetémí̵ nohjɨ wáváajcóhi.
42 Áijyúu tsodáhómú imíllerá illííhyanúné cúúvéja múnáake ditye iíjchíñe
iúmí̵vátuki. 43-44 Árónáacáa Páávoróké diityé avyéjuube ipájtyetétsóné
iímílléne tsá ímílletú ditye tehdu méénune. Áánélliihyée neebe múhdumé
iíjchiñe píívyetédúmé iíjchi ííñují̵vú diityé déjutu tsijtye úméhewáánéúbá
hallúrí ipyéékií. Ehdúu muha mépájtyetéhi.

28

Páávoro 'Máátaá' némeíñé caapáhori

1 Aamée muha téijyu botsíi méwaajácú téjtohí mémé Mááta íjcyane.
2 Áámekée múúhakye tétsíi múnaa ímí iwáátsúcúpéjtsómeke pɨ́uvá
icyújuwááñúne éllevu muha mepɨ́hmɨ nííjyabáa téijyu állene tsúcó
néénélliíhye. 3 Áánáacáa Páávoro áyánéwu icyóóvane cóvájtsóné pañétú
íííñimye cájtúcuube dííbyeke ɨhdó íhyójtsɨtu. 4 Aabée tétsihdyúré dííbyé
hójtsɨtu wávíyiúcunúúbeke tétsíi múnaa ɨí̵ɨí̵téne néjcatsíhi:

—Aanéubá ɨ́mɨááné áánu dsɨ́jɨvétso múnáajpi. Muurá eene nújpácyotu
pájtyetérróóbeke tsiiñe Píívyéébe ehdu meenúhi.

5 Ehdúu ditye néérónáa diibye íííñimyéké wáchíyoácoobe apáhajchíí
cúújúwá pañévújuco. Ááné boonée pevétsɨhjɨ́dú diibye tsíhdyúwu
néétuúbe. 6 Aanée ɨ́jtsorómé 'dííbyeke tene óóríñeri dsɨ́jɨ́véiíbye' iñéénema.
Aanée ɨí̵tsohíjcyáróne nééme tsaapi Píívyéébedu néébe dibye íjcyane.

7 Áijyúu teene caapáhó avyéjuube Póóbirió ihjya tétsihdyu pɨ́hɨ́ré nééjavu
tsaímíyé múúhakye iwáátsúcúmeke panévatúré ɨí̵cúvehíjcyá pápihchúúj
coojɨ́va. 8 Áábéj caaníi téijyu tsiiñáávema námedíjcyori chémeebe cuwájá
pañe íjcyáábe éllevu Páávoro ipyééne Píívyéébema iíhjyúvátsihdyu dííbyé
hallúvú íhyójtsɨcu pícyóóneri tsúúca bóhɨí̵be. 9 Aanée pámeere téjtohíyí
íjcyame chémehíjcyaméhjɨ́ iwáájácúne diibye Páávoró éllevu tsáámekéjuco
dibye bóhɨí̵ɨtsohíjcyáne. 10 Aamée múúhakye idyúúrúváne panévavu ajcú
juuvá wáábyuta tsiiñe muha tsahííyí mepéééíñélliíhye.

Páávoro Róómávú úújeténe

11 Aamée muha pápihchúú nuhbává teene caapáhori méijcyáhi.
Átsihdyúu muha tsiiñe mepéé tsamɨ Arejadrííáemɨ tétsihyi úúníjyaba
pájtyémɨri. Áámɨtúu imyémé kíjtyúmeí míñéécu Píívyéébedi ditye
díllohíjcyánéécu nááve. Tsáne mémée 'Cájtoó'. Tsííñe mémée 'Póóroó'.
12 Aamée muha Tsiracóótsá mujcójuvu mecátsúúvetémé tétsii méijcyá
pápihchúúj coojɨ́va. 13 Átsihdyúu muha tsané úníuélleri mepéhijcyámé
méúújeté Rééjió mujcóvu. Ááné tsijcyóójɨ́ɨ tsaímíyé kííjyeba múúhakye
muha mepéhullévú wááome tsíijyu méúújeté Poteóórí coomívu. 14 Átsihvúu
muha tsaate cahcújtso múnáadívú meúújetémé múúhakye wajyú tsáné
tsemáánái muha diityémá meíjcyaki. Ahdújucóo muha téhajchótá
meíjcyátsihdyu botsíi mepééne Róómávuú. 15 Áánáacáhjáa teene
Róómári íjcyáné cahcújtso múnaa tsúúca waajácú muha meúújetéiñe.
Áánélliihyéhjáa múúhakye cáhdahɨ́rómedítyú tsaaté múnaa úújeté 'Áápió
Nahjɨ́hetsíi' némeítsihvu. Áánetúhjáa tsíjtye múnaa úújeté 'Pápihchúúwava
Nújuwááne' némeítsihvu. Áámekée Páávoro 'bohɨ́bóhɨúvú' ɨ́ɨ́técunúne
téhdujtsó Píívyéébeke mítyane. 16 Áánáacáa tsúúca tsodáhómú avyéjuube
úújetétsó cúúvéja múnáake tehmé múnáá avyéjúúbedívu. Áámedítyúu
Páávoróké idyówajcáróóbeke picyóómé íhdyúétsihvúré ítyehméébé
tsodáhoma.

Páávoro Róómari úwaabóne

17 Átsihdyúu pápihchúúj coojɨ́vatu Páávoro pɨ́uvájucóó teene Róómari
íjcyame imúnaa jodíómú pihcyáávejáané túkevéjtsojtéke. Aamée
píhcyáávémeke neébe:

—Ámuúha tamúnaaj, tsáháturóo muurá ɨɨná ímityúné o méénutú
memúnáama. Áhdurée tsá ímityúné o ɨ́jtsámeítyuró méɨhdé múnáaúvúu
muhdú ícyahíjcyánéhjɨtu. Ároóbekée oke Jerotsaréevu iékéévéébeke
ácádsɨ́jcaáyómé romáánómú hójtsɨ́ pañévu. 18 Aamée oke idíllóróne
imíllerá iácádsɨ́jcaáyóné ɨɨná ímityúné o méénútúúbeke oke ditye
lliíhyánúíyónélliíhye. 19 Árónáacáa memúnaa tsá ímílletúne. Áánélliihyée
awáá o néé diityéké páñétúejpíyéjuco óóma teene iímíbájchoki. Tsáháa ɨɨná
diityé hallúvú o úúbálle dííbyere óóma ímíbajchóné o ímílletúne. 20 Ehdu
néénéllii ámúhakye ó pɨ́uvá ámúhama o íhjyúva ímíñeúvu. Muurá mee
ijraéémú méwaajácú mépée metéhmehíjcyáné Mépájtyetétsoobe tsááiñe.
Aabée muurá tsúúca tsááne o cáhcújtsóné déjúcotu íñe ícyooca oo dóhjɨ́utu.
21 Ehdúu Páávoro néénéllii dííbyeke néémeé:

—Áánerá keenéiyó Jodéatu waajácúháámɨri díuubállé múúhadívú
wájtsɨne. Keená memúnaa téhullétú tsáárome ímityúné díhyallúvú
úúbállehíjcyáne. 22 Árónáa ihdyu muha méimíllerá múúhakye u úúballéné
muhdú u ɨ́jtsámeíñe. Muurá muha méwaajácú pahúllevá múnaa béhjɨ́jto
úráávyémeíñetu ímityúné íhjyúvahíjcyáne.

23 Ehdúu iñééne dííbyeke eevémé kéjcoojɨ́ dííbye éllevu itsááiñe.
Ahdújucóo téijyu ditye tsááne dííbye éllevu mítyame. Áámemáa
pajcóójɨváré ihjyúvahíjcyaabe Píívyéébé avyéjutu. Aabée diityéké
ɨ́búwátsohíjcyá ténejcúvú éhnéhjáa Moitséeúvúma Píívyéébé ihjyú uubálle
múnaa Jetsóodítyú cáátúnuhíjcyáné uwááboj tééveri. 24 Ehdúu dibye
úwáábohíjcyáné ímí tsaatéké pájtyeme cáhcujtsóhi. Áánetúu tsijtye tsá

cáhcújtsotúne. 25 Aamée téénetu ipájúvanútsójcatsíñe péémekéréjuco tsiiñe
dibye nééneé:
—Ɨmɨáánéjucóhjáa muurá Píívyéébé Apííchó méɨhdé múnáaúvuke íhjyú
uubálle múnáajpi Itsaíaúvuj tééveri nééneé:
26 Aatyé éllevu pééne diñe íllu diityékej: Muurá uwáábó lléébójúcoorómé
tsá cáhcújtsóityúne. Áhdure iájtyumɨ́júcoorónné tsá ditye
wáájácúityúne. 27 Diityé ɨ́jtsaméí ímí néétúnéllii tsá ditye
ímíñeúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá wáájácúmeítyúmé éhne
múúne hállúvatúmé íjcyadu. Aaméjɨ́ɨ́ tehdu óhdi íjyácunúmekéjɨ́ɨ́ ó
ímíjpyetétsóiyáhi.
Ehdúhjáa muurá Píívyéébé Apííchó néé méɨhdé múnáaúvuke. 28 Aane íñe
ámúhakye ó úúballé Píívyéébée mééma pajtyété méénúné uwááboju téhdure
jodíómú íjcyátúrómé wáábyuta íjcyane. Aane lléébоímye. 29 Ehdúu Páávoro
diityéké nééné hallútú tsaméérejuco úhbájcatsímyéré pééneé.
30 Aabéikyée tétsihyi ícyahíjcyá míñéécú pijcyábá tsaaté já iáhdójari.
Átsihyíi íjcyaabe tsaímíyé waatsúcúpétsohíjcyá íaahɨ́ve múnáake. 31 Áámekée
úwáábohíjcyaabe Píívyéébé avyéjú Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju múha ɨɨná
néjúcóótuúbe. Áyu tehdújuco.

ROMÁÁNO
Róómári íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtoj tééveri
mepájtyetéiñe mééma dibye méénúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki.
Aabe íñe íhyaami ó caatúnú Jetsocríjtó iicúve múnáajpi o íjcyaábe.
2 Mekée ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj
tééveri cáátunúné íwaajácúháámitu. 3 Aanéhjáa Ílli Jetsocríjtó Máavyéjuube
tsiijú icyánéjcutu miamúnáajpi Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe íjcyáábej tééveri
méénuúbe. 4 Aabée dsíjíveebe tsiiñe bóhiinetu méwaajácú imiááné
Píívyéébé Hajchi íhtsútuube dibye íjcyane Cáání icyánéjcutu.
5 Áábej tééveríi meke ímíbájchoobe méhdi iidáátsóvénema. Áánemáa
meke pícyoobe dííbyé uwááboju úwááboméré mepéhíjcya panévá iñújiíne
múnáake diityédítyú cáhcujtsómé teene iúráávyeki. 6 Aane muurá tsúúca
ámuha tsaate dííbyeéjté méijcyá Róómá múnáadítyú Píívyéébe ámúhakye
tújkevéélléméjuco. 7 Ááme éllevu íñe íhyaami ó caatúnú ámúhakyée
iwájyúnéllii dibye újcúme éllevu. Aabe ihdyu Máavyéjuube Jetsocríjtoj
tééveri óvíi ámúhakye panévatu piaabó ímí ámuha meíjcyaki.

Róómávu Páávoro ipyééíñeri íjtsámeíñe

8 Muurá ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyéné uubállé tsúúca pahúllevá
múnaáré waajácúhi. Áánéllii ámúhá hallúvú mítyane ó téhdútsohíjcyá
Píívyéébeke Jetsocríjtoj tééveri. 9 Áábeke ó iicúvehíjcyá Íllídityu íjcyáné
uwááboju o úwáábóneri. Aabe waajácú imiááné ámúhá hallúvú dííbyeke
piáábó o táúmeíhijcyáne. 10 Áhdure ó táúmeíhijcyá dibye ímíllécooca
ámúhakye o ááhivetéki. 11 Mítyane ó ijyácunú ámúhakye o ááhiváíyóneri
íñe dííbyeke meúráávyeiijtó éhnííñevu ámúhakye o úwáábo ímí ámuha
meúráávyeki. 12 Ehdu ó íjtsámeí tsaméhjí panéjcuvávú mepiáábójcatsí ímí
dííbyeke mecáhcújtsoki.
13 Aane, ámuha, táñahbémuke ó úúballé mítyane ámúhakye o
ááhivetéíyóneri o íjyácunúhíjcyároobéi ámúhakye o ááhivetétúne. Ó imíllé
ámúhadítyú tsíjtyeke Píívyéébedívú o wáájácutsóné muhdú pahúllevá
múnáá pañe o méénuhíjcyádu. 14 Muurá táhallúrí teene dibyée Jetsocríjtoj
tééveri mééma mepájtyetéiñe méénunévú pamévakéré o wáájácútsóiyóné
íhtsútujtémáyé ídáátsojtéke. 15 Áánéllii mítyane ó imíllé ámuha Róómá
múnáake o úúballéné dibyée mééma mepájtyetéiñe méénune.

Imiáájú meúraavyéné menúcojpíilletúne

16 Aabe tsá o núcojpíilletú Críjtodítyú imiáájú íjcyane o úwaabóné
íhtsutúnée Píívyéébe mewájyuri méénune íjcyánélliíhye. Aane pámeere
cáhcujtsómé pájtyéteé jodíómuu, jodíómú íjcyáturómee, íjcyame. 17 Ááné
uwááboju meke waajácutsó muhdú imiááné Píívyéébeke mecáhcújtsómeke
dibye imiáámedíyéjuco díllone. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:
“Píívyéébeke cáhcújtsómeke imiáámedi dibye díllome pájtyéteéhi.”

Mɨ́amúnaa ímityúné íjcyane

18 Muurá ímityúné ícyahíjcyámedívú icyááyóbáne diityédí ɨ́cúbáhráiibye
ɨ́mɨáájú ímílletúmé tééneríyé tsúúrámeíhíjcyáné hallútu. 19 Muurá
waajácurómé Píívyéébeke dííbyere ɨ́mɨááné iíjcyane bóhówátsohíjcyánetu.
20 Muurá dííbyeke maájtyúmɨ́túrónáa méwaajácú dibye íjcyane páneerée
múhdúné tsíeméné dibye ípívyéjtsónetu. Aane ɨ́mɨááné tsá tene téévéturó
múijyú nɨ́jkéváítyuube dibye íjcyane ɨ́htsútuúbe. Áánéllii iímillédú
ícyahíjcyámé tsá nééítyuró dííbyeke iwáájácutúne. 21 Iwáájacújúcóóróóbeke
tsá ditye ávyejúúllehíjcyatúne. Tsá ditye téhdútsohíjcyatú dibye
diityéké panévatúré pɨ́ááboíjcyárónáaáca. Tehdu imyéénúíyótsihvu
ɨ́tsámeíhijcyámé átéréénéhjɨri. Aame ɨ́dátsó teene íimítyú pañe ícyahíjcyá
ɨ́ɨmɨ́aane wáájácutúmé éhne múu cúúvétsii íjcyadu. 22 Aame ɨ́dátsó
bañúháñé némeíhijcyá waajácu múnaa iíjcyane átéréejte ɨ́ɨnéubárá
wáájácutúmé íjcyame. 23 Muurá Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyúúbedi
ɨ́ɨcúvetúmé mɨ́amúnáama páhduváré nééné iyámé 'tsucátsúcá' íjcyáítyúme
náávé iñíjcyone díllohíjcyá Píívyéébedi. Ánehjɨ́ré duurúvahíjcyámé
ɨ́mɨáábeke idyúúrúváíyótsihvu.

24 Áánéllii diityéké íllurájuco dibye ɨ́hvejtsóné ditye awáá iímillédú
iíjcyaki. Aame méénuhíjcyá panéváré núcójpɨ́tsó nénehjɨ. 25 Ehdu
méénuhíjcyámé ɨ́mɨáájú dííbyé uwááboju icyáhcújtsóíyótsihvu állíuháñéré
icyáhcújtsónélliíhye. Aame dííbyeke dúúrúvatúmé kéénerá dibyée
ípívyéjtsonéhjɨ́ré duurúvahíjcyáhi.

26 Áánéllii diityéké ɨ́hvéjtsoobe ditye awáá iímillédú nucójpɨtsówu iíjcyaki.
Muurá tsaméére walléémú dómácócatsíhijcyáhi. 27 Téhdure tsaméére
wajpíímú dómácócatsíhijcyá nucójpɨtsówu wálléémuma iíjcyáiyóné
iímíllétúnema. Ááné nɨ́jcaúvú muurá ɨ́cúbáhrámeíhijcyáme.

28 Muurá Píívyéébedi ditye ɨ́ɨcuvéjúcóótúnéllii awáá ɨ́hvéjtsoobe
diityéké ímityúneréjuco ditye imyéénu imyéénúítyuróne. 29 Ahdújuco
muurá páhduváré nééné imítyuháñé ditye méénuhíjcyáne. Mítyane
iéhnéváíyóneri ijyácunúhijcyáme. Ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhijcyáme.
Nomíutáávahíjcyáme. Dsɨ́jɨvétso múnaa íjcyame téhdure állíu
múnaa. Caayóbáme. Átéréénéhjɨri ihjyúvahíjcyáme. 30 Píívyéébeke
iéhdɨiválléne tsíjtyedítyú nehníwu íhjyúvahíjcyáme. Uuhɨ́vatépíwu
nééme ɨtsúcunúmeíhijcyá ɨ́htsutúmé iíjcyane. Ímityúnéré imyéénúíyóneri
íjcyame tsá cáánímuke icyáhcújtsóiyóné ímílletúne. 31 Wáájácúmeítyúmé
imyéénúityúnéré ihjyúvahíjcyáhi. Muucá iwájyútúnéllii tsá ditye múhdí
ɨ́dáátsóvehíjcyatúne. 32 Waajácurómé ehdu néémeke Píívyéébe wáágóoíñe.
Árónáa éhnííñevúré tehdu dárɨ́ɨvémeíhijcyáme. Ááneréi íjcyárónáa tsijtye
ímityúné íjcyane duurúvahíjcyáme.

2

Mɨ́amúnaa íjcyanéjuco Píívyéébe nééneé

1 Aane ámuha diityédúré menééme ¿ɨ́veekí múhdurá ditye íjcyáneri
méihjyúvahíjcyáhi? Tsá ámuha menééítyuró diityédú ámuha menéétune.
Muurá tsijtye ímityúné íjcyáneri ámuha meíhjyúvahíjcyámé hallúrí
téhdure ijcyáné ímityúné diityédúré ámuha menéénélliíhye. 2 Muurá

méwaajácú múhdurá ícyahíjcyámema teene Píívyéébe ímíbájchoíñe.
3 Ámuháubá méɨjtsúcunú ímityúné tsijtye íjcyáneri ámuha téhdure
menééme meíhjyúvahíjcyámé mepállójcoíñé Píívyéébe pámeemáyé
muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchócoóca. 4 Muurá múhajchótájucó
dibye ámúhá imítyúcoba áábúcuhíjcyáné ámúhakye iwájyúne teene ámuha
meíhvéjtsóne ímɨánejcúvuréjuco mepájtyéroki. 5 Árónáa ¿íveekí tsá ámuha
meíhvejtsópityú teéne? Áánéllii íllure ámúhá hallúvú llíyájkímyeíñé
Píívyéébe icyáyobáávatécooca míamúnáama teene ímíbájchócooca ámuha
tééné déjúcotu meícúbáhrámeíiñe. 6 Téijyu pámeere méújcuú muhdú
meícyahíjcyáne áhdo. 7 Muurá dííbyé avyéjú múijyú níjkéváítyúneri
tsúúrámeíhijcyámé dibye ímillédú íjcyámeke ájcúiibye múijyú ditye
dsíjɨvéjúcóóítyúne bóhiívu. 8 Áánetu teene ímílletúmé íimítyujíjtóré
úráávyehíjcyámeke icyááyóbáne waagóóiibye ditye ícúbáhrámeííhyullévu.
9 Muurá jodíómuma tsijtye jodíómú íjcyátúrómedítyú pámeere múhdumé
ímityúné ícyahíjcyámé ícúbáhráméiíhi. 10 Áánetu diityédítyú ímí Píívyéébeke
cáhcújtsómeke ávyéjuutétsóiibye tsaímiyéjuco dííbyema ditye iíjcyaki.

11 Muurá tsahdúré meke wájyuube pámeekéré míamúnáake. Tsá dibye
tsaatéké múhdurá íjtsúcunútúne. 12 Árónáa dííbyé taúhbajúu Moitséeúvudi
íjcyane muhdú nééne wáájácúturómé ímityúné méénuhíjcyámeke
waagóóiíbye. Muurá teene taúhbaju muhdú nééne wáájácúturómé
waajácurá íijtsaméiyi keená ímityúné íjcyane imyéénúítyuróne. Áánetu
teene wáájácurómé ímityúné ícyahíjcyámeke awáá tééné déjúcotu
waagóóiíbye. 13 Muurá teene wáájácurómé tene néhdu íjcyátúmeke tsá
ímɨáámedi dibye díllotúne. Tene néhdu íjcyámekéré díllloobe ímɨáámedi.
14 Muurá tsaate jodíómú íjcyatúmé teene wáájácúturómé íiibúwaríyé
tehdújuco ímí ícyahíjcyáne. 15 Ɨiibúwaríyé muurá waajácúmé muhdú múu
ímí íjcyane. Áhdure waajácúmé ímityúné iíjcyane. 16 Muurá Píívyéébe
Jetsocríjtoj tééveri míamúnaa muhdú ícyahíjcyáné ímíbájchoó muhdú
ámúhakye o úwáábóne o néhijcyádu.

Píívyéébé taúhbaju jodíómú úraavyéne

17 Árónáa ¿íveekí ámuha jodíómú Píívyéébeéjté meíjcyámedi
dííbyé taúhbaju íjcyájúcóóneúvuri mémityákímyeíhijcyáhi? 18 Aame
ímɨáánné ámuha méwaajácurá kéjɨjtó meúráávyéiyóné dibye ímilléne.
Muurá dííbyé taúhbájutu keená ímɨáánee, ímityúnee, íjcyane tsúúca
ámuha méwaajácúhi. 19 Áánéllii ámuha méɨtsúcunúmeíhijcyá téjɨjto
wáájácutúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu nééné túkevéjtsojte ámuha
meíjcyane. 20 Ámuha méɨjtsúcunúmeí dííbyé icyánéjcú wáájácutúmé
tsɨɨmédúréi nééné uwáábojte ámuha meíjcyane dííbyé taúhbaju ámuha
mewáájacújúcóóneúvuri. 21 Muurá ámuha méúwáábohíjcyá tsíjtyeke.
Árónáa ¿íveekí tsá ámuha meícyahíjcyatú ámuha meúwáábohíjcyádu?
Muurá ámuha méúwáábohíjcyá menáníváítyuróne. Árónáa ¿íveekí ámuha
ménánihíjcyáhi? 22 Áhdure ámuha méúwáábohíjcyá ihdícyáméhjɨma
medómácójcatsíítyuróne. Árónáa ¿íveekí ámuha méméénuhíjcyá teéne?
Áhdure ámuha ménehíjcyá níjcyotájteke mecáánváítyuróne. Árónáa
¿íveekí téhdure íivane ámuha diityé duurúvajááné pañétú tsíeméné

méékéévehíjcyáhi? 23 Muurá ámuha dííbyé taúhbaju mewáájácúneri
memítyákímyeíhíjcyarómé tsá tene néhdu meíjcyatúne. Ááneri ámuha
tsá maávyejúúlletú Píívyéébeke. 24 Téénetu muurá dííbyé waajácúháámɨtu
nééneé: “Ámuha jodíómú meíjcyarómé ímítyú meícyahíjcyánetu jodíómú
íjcyatúmé néhní ihjyúvahíjcyá Píívyéébedítyu.”
25 Muurá dííbyeéjté meíjcyáné uubállé mékíhdyahɨ́rótsámeíyómé
dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyátúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú meke tene pɨ́áábotúne.
Aame ihdícyamédúré méijcyáhi. 26 Muurá jodíómú íjcyatúmé
kíhdyahɨ́rótsámeítyurómé dííbyé taúhbaju néhdu íjcyámeke díllоobe
ihñéjtedi tsíjtyere íjcyárómeke. 27 Ááetu mee jodíómú meíjcyarómé
ménéétsáméií diityédívú ímichi mééma teene taúhbaju íjcyaróné ímí
meúráávyétúnélliíhye. 28 Muurá Píívyéébeéjté meíjcyáné uubállé
mekíhdyahɨ́rótsámeíjyúcoorómé dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyátúhajchíí
tsá dííbyeéjté meíjcyatúne. 29 Muurá ihdyu dííbyeke ímí cáhcujtsómé
dibye ímillédú íjcyame ɨ́mɨááné dííbyeéjte. Ááameke ímí ɨjtsúcunúúbé tsáijyu
múúne mɨ́amúnaa ímítyú ɨ́jtsúcunúrómeke. Tehdu Píívyéébe hállúejpi meke
ɨ́ɨ́ténejɨ́ɨ́vari. Muurá ihdyu ímichi ɨ́ɨ́teebe méɨ́ɨ́búuri muhdú meícyahíjcyáne.

3

1 ¿Aca meke pɨ́aabóné jodíómú meíjcyane? ¿A téhdure meke pɨ́aabóné
mekíhdyahɨ́rótsámeíñe? 2 Ɨmɨááénéhde meke pɨ́aabóné íñée íuwáábojúvú
ímichi meke dibye níwááveíñúmedítyú tene bóhówaúcunúnélliíhye.
3 Árónáa ijcyámé tsaate dííbyeke ímí úráávyetúme. ¿A ehdu tsaate múhdurá
dííbyeke úráávyénélli tsáhájuco dibye ɨ́mɨáábé íjcyáityúne? 4 Tsáhaá, muurá
ihdyu ɨ́mɨáábé diíbye. Ááetu mee mɨ́amúnaa állíu múnaa. Muurá dííbyé
waajácúháámɨtu nééneé:
Píívyéébe u íhjyuváné tsá álliu íjcyatúne. Áábedítyú tsá múha nééítyuró
ímítyuube u íjcyane.
5 Muurá ímityúmé meíjcyárómeke Píívyéébe wájyúnetu méwaajácú
ɨ́mɨáábé dibye íjcyane. Árónáa tsaate nehíjcyá ímítyuube dibye íjcyane,
¿ɨ́veekívá méimítyú hallútú méhdi ɨ́cúbáhrahíjcyaabe téénetu ɨ́mɨáábé
dibye íjcyane bóhówaúcunúnáaáca? ¿A téénélli ímítyuube diíbye? 6 Tsáhaá.
Muurá ímítyuube iíjcyaca tsá dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma
ímíbájchóítyuróne.
7 Áhdurévá állíu múnaa meíjcyánetu ɨ́mɨáábé dibye íjcyane
bóhówaúcunúnáa ¿ɨ́veekí meke díllohíjcyaabe ímítyúmedi? 8 Ááénélliihyéubá
ímityúmeréjuco meíjcyáiyóné méimítyú mééma ɨnɨ́jkéva ɨ́mɨááanevu. Ehdu
muurá nehíjcyáme. Áhdurévá ímityúné o úwaabóné nehíjcyámé óhdityu.
Árónáa álliúré teene ehdu óhdityu ditye néhijcyáne. Muurá ihdyu ɨ́mɨááné
tehdu méénuhíjcyámé wágóóóveéhi.

Mɨ́amúnaa ímityúné íjcyane

9 ¿Aanéhaca muhdú teéne? ¿A mee jodíómú ɨ́mɨááamé tsijtye jodíómú
íjcyátúmé ehníííñevu? Tsáhaá. Muurá méwaajácú pámeere mɨ́amúnaa
ímityúmé meíjcyane. 10 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Tsá tsaatéubáré mɨ́amúnáadítyú ɨ́mɨááamé íjcyatúne. 11 Tsá múha ímílletú
Píívyéébeke icyáhcujtsóne. 12 Pámeere muurá dííbyedi ɨ́ɨ́cúvetúmé

ímítyúné pañe íjcyame tsá wáájácúmeítyúne. Áánéllii tsá tsaatéubáré
ḯmɨáámé íjcyatúne. 13 Muurá diityé ḭjtsaméí nehníwu éhne múúne
níkyehéjú nehníwu cúvahdu. Aame allíúwu nééme íhjyuváné
meke tútávajtsó éhne múúne ííñimyé namíjtyá meke tútávajtsódu.
14 Tsanééré ímityúné imíllémé iíhjyuváne. 15 Aame ímí ɨjtsúcunú
mḯamúnáake múu dsḭjḭvetsóne. 16 Ehdu idyárḯḭvéjcatsíñeri íllure
kímóvétsócatsíhijcyáme. 17 Aame tsá wáájácutú ímí iíjcyáiyóne.
18 Áhdure tsá ditye íllityú Píívyéébeke.

Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu mḯamúnáadítyu.

19 Muurá méwaajácurá muhdú dibye ímillédú meíjcyáiyóné taúhbajúu
dibye mééma méénúnetu. Árónáa tene néhdu meíjcyámejḯḭ tsá menééítyuró
ḯmɨááme meíjcyane. Áánéllii pámeere mḯamúnaa ímityúmé méijcyá
Píívyéébedívu. 20 Muurá dííbyé taúhbaju meúraavyémé ḯmɨááme
meíjcyane meḭjtsúcunúmeíyómeke tsá dibye díllotú ḯmɨááme di tene néhdu
meíjcyátúnélliíhye. Íllure téénej tééveri méwaajácú ímityúmé meíjcyane.

Jetsocríjtoke mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténe

21 Tsá Píívyéébe ḯmɨááme di meke díllotú ítyaúhbaju meúráávyérómeke.
Muurá dííbyé waajácúháámɨtu íhjyú uubálle múnaa meke úúballé
ḯḭnetú meke ḯmɨááme di dibye díllone. 22 Muurá ihdyu Jetsocríjtóo
mewájyuri dsḭjɨvéné mecáhcújtsómeke dílloobe ḯmɨááme di. Árónáa idyé
tsá apáámyekéré meéke. Muurá ihdyu pámeere mḯamúnaa múhdumé
dííbyeke ḯmɨáánné cáhcújtsómeke dílloobe ḯmɨááme di tsaatéké múhdurá
ḭjtsúcunútuúbe. 23 Muurá pámeere mḯamúnaa ímityúné memééénume tsá
Píívyéébe ímillédú meíjcyatúne. 24 Árónáacáa meke mítyane ḭḭdaatsólléne
Jetsocríjtoj tééveri ḯmɨááme di dílloobe múhdumé dííbyeke mecáhcújtsómeke.
25 Muuráhjáa Críjtodívú pájaabe dííbyé tujpácyó wágóóóvéneri méimítyú
iímíbáávye pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé mewágóóóvéíyónetu
mepájtyetéki. Téhdurée tééneri ímíbájchoobe méɨhdé múnáaúvú dííbyeke
úráávyehíjcyámé imítyuháñé éíjyuúvú iáábúcuhíjcyáne. 26 Ehdu nééne tu
méwaajácú Píívyéébe iíjcyadúré ḯmɨáábé íjcyane. Áánéllii ḯmɨááme di dílloobe
ímí Jetsóoke cáhcújtsómeke.

27 Aane íñe ¿ḯveekí mémítyájkímyeíiyáhi? ¿Aca meere meímíbáávyémeke
Píívyéébe ḯmɨááme di dillóhi? Tsáhaá. Muurá ihdyu Jetsóoke
mecáhcújtsónetúré meke ḯmɨááme di dílloóbe. 28 Tsá teene dííbyé taúhbaju
meúráávyérómeke dibye ḯmɨááme di díllóítyuróne.

29 ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómuke pájtyetétsóiíbye? Tsáhaá.
Muurá téhdure jodíómú íjcyátúrómeke pájtyetétsóiíbye. 30 Muurá
tsáápiiye Píívyéébeé. Tsá tsijpi íjcyatúne. Aabe dilló ḯmɨááme di
dííbyeke ḯmɨáánné cáhcújtsómeke pamévakéré mee jodíómuma jodíómú
íjcyátúrómeke. 31 Árónáa idyé tsá dííbyé taúhbaju mewáágóotú dibyée
mééma mepájtyetéiñe Jetsóoj tééveri méénune mecáhcújtsóné hallúhcuri.
Muurá ihdyu téénej tééveri éhnííñevu ímí méúraavyé teéne.

4

Aavaráadítyú íjcyáné uwááboju

1 Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdúhjáa nétsihdyu méɨhdé múnáajpi
Aavaráaúvuke ɨ́mɨáábedi Píívyéébe díllone. 2 Tsáháa dibye ímí
íjcyánéllii ɨ́mɨáábedi dibye díllotúne. Tehdúu tene nééca muurá tééneri
mítyájkímyeííyoóbe. Árónáacáa ihdyu Píívyéébere pɨ́áábónéllii tsá dibye
mítyájkímyeítyúne. 3 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Aavaráá
Píívyéébeke ímí cáhcújtsónéllii ɨ́mɨáábedi dííbyeke díllooóbe.” Ehdu nééne
Píívyéébé waajácúháámɨtu. 4 Aane muurá tsaatéké diityé wákimyéi
áhdó maájcune tsá pevénéré maájcutú meímíllénema. Muurá ihdyu
diityé wákimyéi áhdóré máajcúhi. 5 Ahdu muurá Píívyéébe tsá meke
ɨ́mɨáámedi díllotú meere ɨɨná ɨ́mɨááné íjcyane meméénúnélliíhye. Łmɨáámedi
meke díllooobe apááñéré méimítyutúu meke dibye ímíjpyetétsóné
mecáhcújtsómeke. 6 Ehdúhjáa muurá dibye méénune Dabíiúvú iwáájácúne
néé ɨ́ɨ́ne ímí méénútúrómeke dibye ɨ́mɨáámedi díllome ímí íjcyane. 7-8 Illúhjáa
muurá neébe:

Maímijyu ditye íjcyane Píívyéébe diityédí ɨɨ́dáátsóvéne íimítyú diityédítyú
wáágóómé hallúrí ɨɨná íjcyájúcootúme.

9 ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómú ímí méíjcyaáhi? Tsáhaá. Muurá
téhdure jodíómú íjcyáturómé ímí íjcyaáhi. Aavaráaúvúhjáa muurá ímí
Píívyéébeke cáhcújtsónéllii dííbyeke ɨ́mɨáábedi díllooóbe. 10 ¿Aanéhacáa
múijyútú ɨ́mɨáábedi díllooobe dííbyeke? ¿A dibyée dííbyeéjpí iíjcyáné uubállé
kíhdyahɨ́rótsámeíñé boonétu? Tsáhaá. Teenéikyée dibye méénúmeítyúné
ɨhdéjuco dibye ɨ́mɨáábedi díllone dibye ímí cáhcújtsónélliíhye. 11 Ááné
uubállée bóónétúi kíhdyahɨ́rótsámeííbye. Áánéllii diibye ídyéjúcóejpi
kíhdyahɨ́rótsámeítyurómé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ɨ́mɨáámedi
dibye díllómedítyu. 12 Téhdure kíhdyahɨ́rótsámeímyé ímí Píívyéébeke
cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi diibye Aavaráaúvú dibyéhjáa ímí
cáhcujtsódú ditye cáhcújtsónélliíhye.

Aavaráá Píívyéébeke cáhcujtsóne

13 Píívyéébéhjáa muurá dííbyeke néé pámeere dííbyéj
tsɨɨménémúúháábema diityéké ííñujɨ́vú iájcuíñé ímí dibye dííbyeke
cáhcújtsónélliíhye. Tsáháa Píívyéébé taúhbaju néhdu iíjcyánéllii dibye tééné
pɨáábó újcutúne. 14 Muurá dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyánej téévеríyé meke
dibye pɨ́ááboca bañúháñé Críjto dsɨ́jɨvéné mécáhcújtsóiyáhi. 15 Muurá
íllure teene taúhbaju méhdivu neetsó méimítyuvu. Teene íjcyátuca tsá ɨɨná
méhdivu néétsóítyuróne.

16 Áánéllii Aavaráakéhjáa iájcuíñé Píívyéébe nééné pɨáábó téhdure
méújcuú íñe múhdumé dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe meíjcyame
Píívyéébeke mecáhcujtsóme. Tsá ɨ́nehjɨ́ meméénúnetu meújcúityú
teéne. Muurá pámeere múhdumé dííbyeúvúu Píívyéébeke ímí cáhcujtsódú
cáhcujtsómé újcuú tééné pɨáábo. Áánéllii diibye Aavaráaúvú ídyéjúcóejpi
Píívyéébeke mecáhcújtsómedítyu. 17 Tééneтúhjáa muurá Píívyéébe néé
íwaajácúháámɨtu: “Uke ó meménú mítyame mɨ́amúnáaj caanídyú u néébe
ímichi diityé déjúcóejpi u íjcyaki.” Ehdúhjáa neebe dííbyedítyú panévatúré
ɨ́htsútuube íjcyaabe dsɨ́jɨ́vémeke bóhɨ́ɨtsóóbeke dibye cáhcújtsoóbe.
Áhduréhjáa cáhcújtsoobe dííbyedítyúu mɨ́amúnáake illíyaatétsoíñé dibye
nééne tenéi pánéévétúrónáaáca.

18 Ávyetáhjáa múha cáhcújtsóityuróné cáhcújtsoobe Aavaráá
Píívyéébeke. Árodújucóhjáa dibye íjcyane pámeere múhdumé Píívyéébeke
cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi. Téénetúhjáa idyé neebe dííbyeke: “Úhdityu
llíyaaténé mɨamúnaa mítyame íjcyaáhi.” 19 Ehdúhjáa dibye nééne
cáhcújtsoobe ‘muhtsi metsɨ́ɨmávácóóíñejɨ́ɨ’ néétuubéré keeméjuco 100
pijcyábá íjcyáróóbeúvu. Téhduréhjáa mewa Tsáára tsúúca ɨtsɨ́ɨmáváíyotsɨ́hjɨ
pájtyérónáa cáhcújtsoobe dityétsí tsɨ́ɨmávaíñé Píívyéébe nééneé.
20 Ávyetáhjáa ɨ́mɨááné dííbyema tene pánééveíñé iwáájácúne ɨ́hdére
tééné hallúvú dííbyeke téhdújtsoobe dúúrúvaabére. 21 Muuráhjáa ɨ́mɨááné
waajácuube Píívyéébe ɨ́htsútuube íjcyaabe iñéhdu méénuíñe. 22 Ehdúhjáa
ímí dibye cáhcújtsónéllii Píívyéébe dííbyeke ɨ́mɨáábedi dillóhi.

23 Árónáacáa tsá apáábyeúvúré ímí cáhcújtsónéllii dibye dííbyeke
ɨ́mɨáábedi díllone cáátúvatúne. 24 Téhdurée caatúváné Máavyéjuubée
Jetsóoke bóhɨ́ɨtsóóbeke mecáhcújtsómeke idyé dibye ɨ́mɨáámedi dílloíñe.
25 Muuráhjáa Jetsóó dsɨ́jɨvé mewájyuri méimítyú iwáágóoki. Áábekée
Píívyéébe bóhɨɨtsó dííbyej tééveri ɨ́mɨáámedi meke idílloki.

5

Píívyéébe ɨ́mɨáámedi meke díllone

1 Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébeke mecáhcújtsómeke dílloobe ɨ́mɨáámedi.
Tsáhájuco múhdurá meke dibye ɨ́jtsúcunútú Máavyéjuubée Jetsocríjtó
tsúúca méimítyú mééma ímíbájchónélliíhye. 2 Muurá teene mecáhcújtsónej
tééveri Píívyéébe meke pɨ́aabó tsaímíyé dííbyema meíjcyaki. Áánéllii
méwaajácú dííbyeéjté meíjcyámeke dibye ávyéjújtsóneri meímíjyúúveíñe.
3 Téhdure méímíjyúúvéiyá meɨ́cúbáhrámeíyóneri. Muurá ténehjɨ
panéváré máaabúcuhíjcyá ɨ́mɨáámeré meíjcyaki. 4 Áánetu méwaajácú
ímí Píívyéébeke meúráávyémema iñéhdújuco dibye méénuíñe. 5 Ááneri tsá
menúcójpɨ́vétsámeíityú dibye meke báñúityúnélliíhye. Muurá méwaajácú
dibye meke wájyune Íapííchó méɨ́buúúné pañévú dibye pícyóónej tééveri.

6 Muuráhjáa méimítyú déjúcotu mewágóóóvéíyónetu tsá meere
mepájtyetétsámeíityuróne. Árónáacáa Críjto dsɨ́jɨvé pámeere ímityúmé
meíjcyáme wájyuri meke ipájtyetétsoki. 7 Tsá muurá múha ímílléityuró
tsíjtye wájyuri ɨdsɨ́jɨvéne. ¿Mityá ijcyámé tsaate ɨ́mɨáábé íjcyáábeke
ipájtyetétso dsɨ́jɨ́véiyóme? 8 Árónáacáa muurá Píívyéébe Críjtoke wallóó
dibye ɨdsɨ́jɨve ímityúmé meíjcyárómeke ipájtyetétsoki. Áánerii meke
úújétsoobe mítyane meke iwájyune. 9 Áánéllii meke dílloobe ɨ́mɨáámedi
dibyée mewájyuri dsɨ́jɨvénej tééveri. Aame dííbyej tééveríyé mépájtyeté
dibye meke ɨ́cúbáhráíyónetu. 10 Muuráhjáa Píívyéébema tsá meíjcyáityuró
ímityúmé meíjcyánélliíhye. Árónáacáa Ílli Jetsocríjtó mewájyuri dsɨ́jɨvéneri
méímíbaavyéjucóó dííbyema. Aame méwaajácú mepájtyetéiñe dibye
mépañe íjcyánélliíhye. 11 Ááneri méimíjyúú Críjtóo mééma ímíbájchónej
tééveri ímí Píívyéébema meíjcyáneri.

Adáá tútávajtsóné Críjto ímíbajchóne

12 Muuráhjáa tsáápihdítyúré ímityúné ííñujɨ́vú ípívyeevéné tsówayúcú
pámeere mɨ́amúnáake. Átsihdyúu íjcyane íñe médsɨ́jɨ́vehíjcyá ímityúmé
meíjcyánélliíhye. 13-14 Muuráhjáa Píívyéébé taúhbajúi íjcyátúnáa tsúúca
mɨ́amúnaa ímityúmé ícyahíjcyá Adáaúvudítyú Moitséeúvudívújuco íjcyáné
mɨ́amúnaa. Árómé hallúríhjyáa tsá ɨɨná íjcyatú dityée muhdú meíjcyáiyóné
Píívyéébe ímilléné wáájácútúnélliíhye. Árónáacáhjáa dsɨ́jɨ́vehíjcyámé
Adáaúvúu méénudu nééné imítyú méénúturóme. Aanée muurá ímichi
dííbyedítyú íjcyane pámeere mɨ́amúnáake tútávajtsódú ɨɨ́vane téhdure Críjto
dsɨ́jɨ́véneri pámeere mɨ́amúnaa ímíjpyetéjucóó múhdumé teene cáhcujtsóme.
15 Muuráhjáa diibye Adáaúvú Píívyéébe dííbyeke bóijcyúné lléébótúné
déjúcotu íñe pámeere mɨ́amúnaa médsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. Áánélliihyéhjáa
ihdyu Píívyéébe meke ɨɨ́daatsólléne Ílli Jetsocríjtoj tééveri meenú
mepájtyetéiñe. Aane tsá ɨ́nehjɨ́ meméénúneri mepájtyetéítyuróne.
Apááñéré dííbyeke mecáhcújtsóneri mépájtyetéhi. 16 Aanée dííbyeúvú
ímityúné méénúné déjúcotu pámeere ímityúmeréjuco meíjcyame
méwágóóóvéiyáhi. Árónáacáa Píívyéébe mééma ímíbajchóhi. Áánéllii
apááñéré ɨ́mɨááné dííbyeke mecáhcújtsómeke dílloobe ɨ́mɨáámedi ímityúmé
meíjcyárómeke. 17 Muurá méwaajácú tsáápiiyée ímityúné méénúné
déjúcotu pámeere meímítyuuvémé mewágóóóvéiyóne. Téhdure méwaajácú
Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri ɨ́mɨáámedi meke díllome dííbyé avyéjuri
meíjcyaíñé múijyú dsɨ́jɨ́véítyúmeréjuco. 18 Tsúúcajáa mééma ímíbaavyéné
tsaapi ɨ́mɨáábé íjcyáábej tééveri Adáaúvú ímityúné méénúné déjúcotu
pámeere wágóóóvéiyóne.

19 Muuráhjáa tsáápí lleebótú nɨ́jcaúvú íñe ímityúmé meé. Áhdurée
idyé tsáápiiye ɨ́mɨáábé íjcyáábej tééveri Píívyéébe dilló ɨ́mɨáámedi dííbyeke
cáhcújtsómeke.

20 Muuráhjáa dibye teene muhdú meíjcyáíyóné taúhbaju pícyóónej
tééveri éhníííñevu méwaajácú ɨ́mɨááné ímityúmé meíjcyane. Aane ehdu
menéérómeke dibye ɨ́daatsóllénetu méwaajácú mítyane meke dibye
wájyune. 21 Aanée ɨ́mɨááné ímityúmé meíjcyáné déjúcotu pámeere
méwágóóóvéiyáhi. Árónáacáa Píívyéébe mítyane meke iwájyúnélliii
ɨ́mɨáámedi díllome tsúúca méujcú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ Máavyéjuube
Jetsocríjtoj tééveri.

6

Críjtokéréjuco meúraavyéne

1 ¿A ehdu Píívyéébe meke mítyane wájyúnélliii tsá meɨ́hvetéityú
ímityúné meícyahíjcyánetu dibye meke éhníííñevu iúújétso muhdú meke
iwájyune? Tsáhaá. 2 Tsúúca muurá tééetu méijchívyé ɨ́mɨáámeréjuco
meíjcyaki. Ahdícyane tsáhájuco tsiiñe meméénúítyuró teene ímityúné
tééneejte meíjcyájúcóótúnélliíhye. 3 ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú mépée
Jetsocríjtoéjteréjuco meíjcyáné uubállé metsójtsótsámeíñe? 4 Muurá
tééneri méúújetsó ímityúnéjcutu dsɨ́jɨ́vemédú meíjcyane. Téhdure
tééneri ménaavénú Críjtóo dsɨ́jɨ́véébeke Píívyéébe ɨɨhnáhoori bóhɨ́ɨ́tsoobe
tsíhdyuréjuco íjcyadu ícyooca tsíhdyuréjuco meíjcyane.

5 Muuráhjáa Críjto dsɨ́jɨvédú ɨ́ɨvane ímítyunéhjɨ́ meɨ́hvéjtsóhajchíí idyé
dibyée bóhɨhdu ɨ́ɨvane tsaímiyéjuco meíjcyaíñé Píívyéébema. 6-7 Muurá
méwaajácú ímityúnée meícyahíjcyáné tsúúca Críjto méhdityu wáágoóné
páwachékevu ɨdsɨ́jɨ́véneri. Áánéllii téénetu meíjchivyémé tsáhájuco tééné
pañe meíjcyatú éhne múúne tsaapi tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyadu. 8 Aanée
méhdityu Críjto ɨdsɨ́jɨ́véneri wáágóónéllii méwaajácú dibye íjcyadu
meíjcyaíñe. 9 Muurá méwaajácú ípyée ɨdsɨ́jɨ́vénetu bóhɨɨbe múijyú tsiiñe
dsɨ́jɨvéjúcóóityúne. 10 Tsáneerée dsɨ́jɨ́veebe páneere méimítyú iwáágóoki.
Aabe ícyooca ijcyá Píívyéébema tsaímiyéjuco. 11 Ahdu dibye íjcyadu meíjcyá
dsɨ́jɨ́vemédú ímítyúné icyánéjcutu. Ááne ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyá dibye
ímillédú tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame.
12 Ahdícyane panéváré ímityúné ámuha meméénúíyóneri
méúmúúpivyéjúcohdíñe. Óvíjyacóóné ténehjɨ ámuha meméénuhíjcyáne.
Métáhjátsámeíjyúcohdí téénevu. 13 Píívyéébedívuréjuco méɨ́hvéjtsaméí
ámúhakye dibye ityúkévéjtso tsaímíyé ámuha meíjcyaki. 14 Tsá
téénevu metáhjátsámeíítyuró Jetsóoke mecáhcujtsóme. Muuráhjáa
méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne dsɨ́jɨ́veebe téénej tééveri meke iímíbájcho téénevu
metáhjátsámeíjyúcóótuki. Aame méijcyá Píívyéébé pɨáábó pañe. Tsáhájuco
teene ɨ́hdééné taúhbájú pañe meíjcyájúcootúne.

Ímítyúnetu meíjchivyéne

15 ¿A ehdu tene néénéllii éhnííñevúré méméénúiyá ímityúne? Tsáhaá.
Íllureréjuco metsu téénetu meɨ́hvetéki. 16 Muurá ámuha méwaajácú tsáné
avyéjúúbema íjcyame dibye ímillédú íjcyane. Ahdu muurá ímítyúné pañe
meíjcyame tééné nɨ́jcaúvú íllure méwágóoovéhi. Áánetu ihdyu Píívyéébe
ímillédú meícyane ímí mééma nɨjkéváhi. 17 Ahdu ícyooca méijcyá tsúúcajáa
téénetu meíjchivyémé dííbyé uwáábójú pañéréjuco. Ááné hallúvú ihdyu
mítyane ó téhdujtsó dííbyeke. 18 Aane tsúúcajáa téénetu meíjchivyémé
ícyooca ɨ́mɨááneréjuco meúraavyéne. 19 Áánéllii teene ímíñeúvú méuráávyé
ɨ́hdée ímityúné íjcyaróné ámuha meúráávyehíjcyádu. Áijyu ihdyu ámuha
méíjcyaá ɨ́mɨááné Píívyéébeéjteréjuco. Ehdu íñe ámúhakye o néé ímíñeúvú
ámuha mewáájácuki.
20 Muuráhjáa ámuha ímityúné pañe meíjcyácooca tsá meímílletú
ɨ́mɨájɨ́jtó meúraavyéne. 21 Ehdúu éíjyu múhdurá núcójpɨ́tsó meícyahíjcyáné
déjúcotu muurá méwágóóóvéiyáhi. 22 Árónáa tsúúca téénetu meíjchivyémé
Píívyéébeéjté meíjcyame ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyáiyóne. 23 Muurá ímityúné
méénuhíjcyámé ɨ́dátsó wágóóóveé tééné déjúcotu. Áánetu Píívyéébeke
ímí úráávyémeke ájcúiibye múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu
Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

7

Táábávajcátsityu íjcyáné uwáábo

1 Ámuúha táñahbémuj, ámuha muurá méwaajácú tsaaté túkevéjtsójú pañe
meíjcyane meíjcyáné hajchóta. Áánetu medsɨ́jɨ́vené boone tsáhájuco tééné
pañe meíjcyatúne. 2 Muurá walle ityájɨ́vácooca ijcyá ájyú túkevéjtsójú
pañe. Aane dibye díílledívú dsɨ́jɨ́véhajchíí tsáhájuco tééné pañe dille

íjcyájúcootúne. 3 Áijyu ihdyu tsá muhdú tene néétu dille tsíjpiikyéréjuco
tájɨ́váiyóne. Áánetu ájyu dsɨ́jɨ́vétúnáa tsíjpiikye dille tájɨ́váhajchíí ávyeta
ímityúné méénulle ɨ́veekí ájyu ímíubááné íjcyánáa tsíjpiima iíjcyáneri.

4 Ahdu ámuha táñahbémú tsáhájuco meíjcyatú taúhbájú pañe eene
walle ájyu dsɨ́jɨ́véné boone dííbyé túkevéjtsójú pañe íjcyájúcóótulle
íjcyadu. Muurá méijcyá Críjtóo ɨdsɨ́jɨ́vénetu bóhɨ́ɨ́bé uráávye múnaáréjuco.
Muuráhjáa mééma ímíbájchoobe Píívyéébe ímillédú meíjcyaki. 5 Ɨhdéuvúu
muurá meímillédú meíjcyame ímityúné méméénuhíjcyáhi. Áánetúu teene
Píívyéébé taúhbaju meke bóíjcyúrónáa éhníííñevúré méméénuhíjcyá
ímityúné tééné déjúcotu mewágóóóvéiyóne. 6 Árónáa tsáhájuco tééné
pañe meíjcyatúne. Aame ícyooca ɨ́mɨááné meímílléne tsaímíyé Píívyéébeke
méúráávyehíjcyá tsíhdyuréjuco méɨ́jtsaméí mecápáyoovéme. Tsáhájuco
taúhbaju néénélliihyéré dibye ímillédú meíjcyatúne.

Ímityúné méhdityu íjcyane

7 ¿Áánélliihyéhaca teene taúhbaju ímityúne? Tsáhaá. Teene muurá
ihdyu meke waajácutsó keená ímityúné íjcyanévu. Muuráhjáa tene
íjcyátuca tsá o wáájácúítyuró ímítyúneri meúmúúpivyéné ímityúné íjcyane.
Muurá íllu nééneé: “Tsá múu úmúúpívyetú ímítyúneri.” 8 Téhdurée
tene íjcyátuca tsá o wáájácúítyuró kénehjɨ́ ímityúné íjcyane. Aane o
wáájacújúcóóroobe éhníííñevúré ó imíllehíjcyá ténehjɨ́ré o méénune. 9 Ópée
teene taúhbaju o wáájácútúné hajchótá ó ɨtsúcunúhijcyá ímí o íjcyane.
Árónáacáhjáa ihdyu múhdurá ó dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáhi. Ááné nɨ́jcaúvúhjáa o
wágóóóvéiyóné tsúúca ó waajácúhi. 10 Píívyéébée teene ítyaúhbaju mééma
meenú tsaímíyé dííbyema meíjcyároki. Árónáacáhjáa tehdu o íjcyátúné
déjúcotu ó wágóóóvéiyáhi. 11 Ópée ó ɨjtsúcunú ímí tehdújuco o ícyahíjcyáne.
Árónáacáa téénej tééveri ó waajácú ímityúné o ícyahíjcyáné déjúcotu íllure o
wágóóóvéiyóne.

12 Árónáa tsá ímityúné teene taúhbaju íjcyatúne. Muurá ímí tehdújuco
teene ɨ́mɨáájú íjcyane. 13 Aane ¿ɨ́veekí o wágóóóvéíyonévú oke tene
wáájácútsónáa ó nehíjcyá ɨ́mɨáájú tene íjcyane? ¿Mityá ímítyuube o
íjcyanévú tene oke wáájácútsótuca tsá o wágóóóvéítyuróne? Áánerá ihdyu
ó wágóóóvéiyá tahlliííñé táimítyú déjúcotu. Muurá teene taúhbaju ɨ́mɨáájú
íjcyaróné méhdivu bóhówajtsó méimítyu.

14 Aane méwaajácú teene Píívyéébedítyúré tsááneé. Árónáa óhdityúré
íjcyane ímítyúné pañe ó ícyahijcyáhi. 15 Aabe tsá o wáájácúmeítyú muhdú
o íjcyane. Ɨmɨáánéré o méénune o ímílléróná ímityúnéré ó méénuhíjcyá o
méénúítyuróne. 16 Aane ímityúné o méénuhíjcyánetu ó waajácú ɨ́mɨááné
Píívyéébé taúhbaju néhdu o íjcyaca ímí o íjcyáiyóne. 17 Árónáa teene ímityúné
tápañe íjcyanéré oke ɨ́búwájtsóneri ó méénuhíjcyá teéne. 18 Aane ó waajácú
ɨ́mɨááné ímítyuube o íjcyane. Ó imíllehíjcyará ɨ́mɨáánéré o méénune. Árónáa
tsá o méénuhíjcyatúne. 19 Ááne ímityúné o méénúítyurónéré ɨ́veekíhjyáubá
ó méénúhijcyáhi. 20 Árónáa ihdyu tééenere tápañe íjcyane oke ɨ́búwájtsóneri
teene ó méénuhíjcyáhi.

21 Íllu muurá ó ícyahíjcyáhi: Łmɨáánéré o méénúíyócooca ímityúnéré
óhdivu dsɨɨnévahíjcyáhi. 22 Ó imíllehíjcyará Píívyéébé taúhbaju néhdu o
íjcyane. 23 Árónáa ímítyúné ɨ́jtsaméí tápañe íjcyane oke tútávátsohíjcyáhi.
24 ¡Aabe máɨdáátsoju ehdɨ́ɨváiibye o íjcyanej! ¿Aanéhaca íñe múha oke
pájtyetétsoó ehdu o ícyahíjcyáné nɨ́jcaúvú o wágóóóvéíyónetu? 25 Muurá
íjcyaabe Píívyéébe apáábyéré tsúúca téénetu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri
oke pájtyetétsoóbe. Áánéllii mítyane ó téhdútsohíjcyá dííbyeke. Aabe ihdyu
óvíi ícyooca ó ijcyá dibye ímillédu. Árónáa táimítyú tápañe íjcyane oke
pátsárícyohíjcyáhi.

8

Píívyéébé Apííchó meke túkévejtsóne

1 Muurá Críjtoéjté iímillédú íjcyájúcootúmé Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó
pañéréjuco íjcyámé hallúrí tsá ɨɨná íjcyatúne. 2 Aane muurá Jetsocríjtoéjpí
o íjcyánej tééveri Píívyéébé Apííchó tsúúca tápañe íjcyánéllii tsáhájuco
ímítyúné pañe o íjcyatúne. Aabe tsáhájuco o wagóóóvéityúne. 3 Muuráhjáa
ítyaúhbaju meúráávyerómé mepájtyetéítyúrónéllii Íllíkye wálloobe mehdu
néébe dsɨ́jívénej tééveri méhdityu méimítyú iwáágóoki. 4 Ehdúu mééma
méénuube muhdú teene taúhbaju néhdu meíjcyaki. Aame tsáhájuco
meímillédú meíjcyatú Píívyéébé Apííchoréjuco meke túkévéjtsóné pañe
meíjcyánélliíhye.
5 Muurá iímillédúré íjcyame tééneríyé tsúúrámeíhijcyáhi. Áánetu ihdyu
Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóné pañe íjcyame tsúúrámeí dibye ímillédú
iíjcyáíyóneri. 6-7 Muurá meímillédú meícyahíjcyáneríyé metsúúrámeímyé
íllurejuco metútávaavéne. Ááneríyé muurá tsúúrámeímyé tsá ímílletú
Píívyéébema ímí iíjcyáiyóne. Aame tsá ávyejúúlletú dííbyé taúhbaju.
Áánetu dibye ímillédú meíjcyáíyóneri metsúúrámeímyé tsaímíyé dííbyema
méijcyáhi. 8 Muurá iímillédúré ícyahíjcyámé tééneríyé itsúúrámeíñéllii tsá
Píívyéébe ímillédú íjcyatúne.
9 Aane óvíi ɨ́mɨááné Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañe ámuha
meíjcyáhajchíí tsáhájuco ɨ́hdée ámuha meícyahíjcyádú meíjcyatúne. Muurá
Íapííchovu Críjto meke ájcune ípañe íjcyatúmé tsá dííbyeéjté íjcyatúne.
10 Muurá médsɨ́jɨ́veé méimítyú déjúcotu Críjtoéjté meíjcyaróme. Árónáa
tsá muhdú meíjcyáityú tsúúca Píívyéébe meke ɨ́mɨáámedi díllónélliíhye.
11 Aane ɨ́mɨááné mépañe Íapííchó íjcyáhajchíí muurá téhdure meke
bóhɨ́ɨ́tsóiibye Jetsóokée ibóhɨɨtsódu.
12 Ahdícyane tsáhájuco meímillédú meíjcyáityúne, ámuúha táñahbémuj.
13 Muurá tehdu meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsótúhajchíí méwágóóóveéhi.
Áánetu Píívyéébé Apííchó pɨáábori teene metáhjáhajchíí mépájtyéteéhi.
14 Muurá íñe múhdumé tééné túkevéjtsó pañe meíjcyame ɨ́mɨááné
dííbyej tsɨ́ɨ́mé méijcyáhi. 15 Aane teene mépañe íjcyame dííbyeke
mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Llihíyo múúháj Caánij.” Áánéllii tsá
dííbyedi menúhnévéityuróne. 16 Ehdu Píívyéébé Apííchó mépañe
íjcyáneri méwaajácú ɨ́mɨááné dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyane. 17 Aane tsúúca
dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyame Críjtóo ɨ́cúbáhrámeídyú meɨ́cúbáhrámeímyé
dííbyema máávyéjúúteé Cáánii dííbyeke nééné avyéjuri. 18 Muurá

ímıááné meícúbáhrámeíhijcyámé íííné imíjyaúréjucó meíjcyaíñé Píívyéébé avyéjuri. 19 Páneere muurá dibyée ípívyejtsóné téhmehíjcyá múijyú dibye ihñéjteke ávyéjújtsoíñe. 20 Muuráhjáa páneere dibye ípívyejtsóné tútávaavé dibye ímillédúre. 21 Árónáa ihdyu ímíbáávyeíñéi ííítsııme meíjcyámeke dibye tsíhdyuréjuco ímíjpyetétsóijyu. 22 Muurá páneere dibyée ípívyejtsóné tsá ímí néétune. Aane téhmehíjcyá múijyú iímíbáávyeíñé éhne múúne walle ıtsííváné boone iímíbáávyeíñé téhmehíjcyádu. 23 Árónáa tsá apááñéré teene ícúbáhrámeítyúne. Téhdure mee tsúúca Píívyéébeéjté meíjcyámé pañe Íapííchó íjcyarómé méícúbáhrámeíhijcyáhi. Aame téhdure météhmehíjcyá ííítsíímedíi meke idíllómeke dibye tsíhdyuréjuco ímíbájchoíñe. 24 Ehdu méúmıwa nééne mecáhcújtsóhajchíí mééma pánééveíñé tehdújuco. Muurá tsane meítsohíjcyáné tsúúca maájtyúmícooca ílluréjuco meíhveténé meíjtsohíjcyánetu. 25 Áánetu meítsohíjcyáné maájtyúmítúné hajchótá tsá meíhvetétú meíjtsónetu.

26 Muurá meíhnáhóótúnéllii Píívyéébé Apííchó meke píááboíjcyá panéváré maáábúcuki. Muurá meere pıáábó dííbyeke muhdú metáúmeíítyúrónéllii téénere wáájácúratúné mépañétú ihjyúvahíjcyáhi. 27 Aane Píívyéébe pámé ıjtsaméíyé wájácú néébe waajácú ıına dííbyé Apííchó mépañe íjcyane taúmeíñe. Muurá táúmeíhijcyáné ihñéjté meíjcyámé hallúvú dibye ímillédú meíjcyaki.

Ihñéjteke Píívyéébe píaabóne

28 Muurá méwaajácú panéváré meke pájtyénej tééveri Píívyéébe meke píaabóné ímıááné dííbyeke mewájyúmeke tsúúcajátújucóo ipítyájcámeídyú meke iújcúmeke. 29 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye meke wáájacúné íhñéjté meíjcyame Íllídyu menééímyeke. Aame cahcújtso múnaa meíjcyámedítýú diibye Ílli ímichi ídyéjúcóejpi. 30 Ehdúu tsúúcajátújuco meke iwáájácúmeke dibye ímıááámedi díllone dííbyé avyéjúejte meíjcyaki.

31 Áánéllii Píívyéébe mééma ijcyá meke ıpíááboki. Aanéjíí ¿múha muhdú meke mééníiyáhi? 32 Muuráhjáa Íllíkye wájyútuubéré íhvejtsó mewájyuri dibye ıdsíjíveki. Aabéjíí muhdú tsá meke panévatúré píáábóityúne. 33 ¿Mityá ijcyámé tsaate dibyée meke újcume mewágóóóvéiyóné nééméé? Muuráhjáa tsúúca dibye ímıááámedi meke díllómé hallúrí tsáhájuco ıına íjcyatúne. 34 Aanéjíí ¿múha nééjuri méwágóóóvéiyáhi? Muuráhjáa Críjto mewájyuri ıdsíjívéne bóhııbe ícyooca íavyéjuri Píívyéébé úníuri íjcyaabe máhallúvú táúmeíhijcyá pıáábo. 35 Áánéllii dibye meke wájyúmeke tsá ıına dííbyedítyú dówajcáróítyuróne. Muurá meícúbáhrámeíyonéhjı, mávaríjchoháñe, ájyabááne, mewájyamúúvátunéhjı, ápíchó nééronéhjí, téhdure dsıjívé íjcyaróné tsá meke dówajcáróítyuró dííbyedítyu. 36 Muurá Píívyéébé waajácúháámıtu nééneé:

Dihñéjté muha meíjcyáné hallútú múúhakye dsıjívétsohíjcyáiyómé éhne múúne obééjámuke ditye dsıjívetsódu.

37 Ehdu ápíchó nééronéhjí métáhjahíjcyá Jetsocríjtó meke wájyúúbej tééveri. 38-39 Aane muurá ó waajácú Píívyéébe meke wájyúmeke ıına dííbyedítyú meke dówajcáróítyuróne. Muurá dsıjívé íjcyaróne, bóhııme íííñújí hallúrí meíjcyaróne, níjkyéjı múnaa íjcyaróme, naavémú íjcyaróme,

íííñújɨri ɨ́htsútujte ávyéjujte íjcyaróme, ícyooca tééné pañe meíjcyáronéhjɨ, bóónétu meke pájtyéiñéhjɨ, téhdure caame íévéhóówari íjcyánéhjɨma íííñújɨri íjcyáronéhjɨ́ tsá meke dííbyedítyú dówajcáróítyuró Máavyéjuubée Jetsocríjtoj tééveri dibye meke iwájyune úújétsómeke.

9

Píívyéébe ijraéémuke ihñéjtedívú mémenúne

1 Aane Críjtoéjpí o íjcyánéllii ámuha cáhcújtsótúmeke o néé ɨ́mɨááné
mítyane ámúhadi o ɨ́dáátsovéné ímityúné ámúhá hallúrí íjcyáneri.
2 Tápañe Píívyéébé Apííchó íjcyane waajácú teene múhduúvúrá o
ɨjtsúcunúne ɨ́dátsó o íjcyane. 3 Muurá ámuha tamúnaa ámúhá imítyú
déjúcotu mewágóóóvéíyónéllii ámúhakye o wájyúne oore Críjtodítyú ó
wágóóóvéiyá ehdu o méénúneri ámuha mepájtyetéca. 4 Muurá Píívyéébe
meke tsúúca ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medi díllorómé tsá dííbyeke melléébohíjcyatú Ijraééj
tsɨɨménémúhaabe meíjcyaróme. Árónáa ihdyu méwáábyutáró dííbyé
avyéju. Áánélliihyéhjáa muurá méénuube muhdú meíjcyáíñé pityájcójuma
taúhbaju. Áhduréhjáa neebe dííbyeke medúúrúvahíjcyámeke tsaímíyé
meke ipícyooíñe. 5 Muuráhjáa méɨhdé múnáaúvúj tsɨɨménémúhaabe Críjto
mɨ́amúnáajpi tsɨ́ɨ́jú icyánéjcutu. Aabe páné avyéjuube ijcyá Píívyéébe
múijyú nɨ́jkéváityúné dúúrúvámeíhíjcyaábe.
6 Árónáa Píívyéébée mééma imyéénuíñé nééne tsá tsaate méhdityu
cáhcújtsotú diityéjúcooro Ijraééj tsɨɨménémúhaabe meíjcyárómedítyu. ¿Íhya
mityá paméváré dííbyeéjté meíjcyátúnéllii tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne?
Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ípyée iñéhdu dibye méénutúné tsúúca
dibye méénújúcooróne. 7 Muuráhjáa tsá pámeekéré Aavaráaúvúj
tsɨɨménémúháábeke dibye wábyújtsotú diityéj tééveri mɨ́amúnaa
pájtyétéiñe imyéénuíñe. Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Daachi Itsáadítyú
llíyaatémé íjcyaá páñétúejte dɨ́jtsɨɨménémúhaábe.” 8 Ehdu néénetu
méwaajácú ɨ́mɨááné diibye Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyarómé
pámeere Píívyéébeéjté íjcyatúne. Muurá ihdyu ípyée iñéhdu dibye dííbyeke
ájcuube Itsáaúvudítyú llíyaatémé páñétúejte dííbyéj tsɨɨménémúhaábe.
9 Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Ámúhtsikye o nééne éévé úújetéijyu
dítyáába tsɨ́ɨ́mávaá wájpiíkye.”
10 Ehdúhjáa muurá Píívyéébe diityétsikye néhdújuco tene páneevéné
diityétsima. Aanéhjáa diityétsí hajchi méɨhdé múnáajpi Itsáadívú mewa
Rebécá tsɨ́ɨ́mavá míítyétsikye tsaíjyúre. 11-12 Aanéhjáa dilléi diityétsikye
tsɨ́ɨ́mávátúné ɨhdéjuco Píívyéébe nééne díílleke: “Ámíáábé ehníííñevu
bóneebe avyéjuúhi.” Ehdúhjáa neebe diityétsikye muhdú dityétsí
íjcyaíñé diityétsimái tene pánéévétúrónáa íhjyáa ipítyájcámeídyújuco.
13 Tééné tú réhjáa muurá idyé íllu neebe tsiiñe íwaajácúháámɨtu: “Jacóóboke
ó wajyú Etsaóoke o wájyúné ehníííñevu.”
14 ¿Áánélliihyéhaca ímítyuube diibye Píívyéébeé? Tsáhaá, tsá ímítyuube
dibye íjcyatúne. 15 Íllúhjáa muurá téhdure neebe Moitséeúvuke: “O
ímíllémedi o ɨ́dáátsóvémeke ó pɨ́ááboóhi.” 16 Tsá muurá méhdityu
tene íjcyatú Píívyéébe méhdi ɨ́dáátsovéne. Muurá ihdyu iiye
ityújkevéállémedíjyuco dibye ɨ́dáátsovéne. 17 Muuráhjáa Ejíhtó avyéjuube

Paraóoúvuke idyé neébe: “Oorée uke ávyéjúúbedívú ó picyóó uke pájtyénéhjɨtu pámeere ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa iwáájácu ɨ́mɨááné ɨ́htsútuube o íjcyane.” Ehdúhjáa Paraóoúvuke neebe Píívyéébeé. 18 Aabe ɨ́mɨááné ityújkevéállémedi ɨ́ɨdáátsóvéne pɨ́aabóhi. Áánetu tsaate illéébone ímíllétúmeke pícyoobe ditye iímillédú iíjcyaki.

19 Árónáacáubá tsaate néeiyáhi: “Dííbyere meke pícyohdújuco meíjcyámeke ¿ɨ́veekí nehíjcyaabe ímityúmé meíjcyane?” Árónáa tsá mee mɨ́amúnaa Píívyéébe iwáájacúdú méénune múhdurá meɨ́jtsúcunúítyuróne. 20 ¿Aca muutá mee dííbyema metáhjájcatsíki? ¿Aca núpájkiíhlló néeiyá téihllóo níjcyómeke ɨ́veekí múhdurá ditye níjcyone? 21 Muurá núpájkityu nícyohíjcyámé piivyété páhduváré iímillédú iñíjcyone. Piivyétémé ɨ́mɨááné wáábyuta iñíjcyone. Áhdure piivyétémé átéréené wáábyuta iñíjcyone.

22 Muurá Píívyéébe iímillédúré aabúcuhíjcyá dibye wáágóoímyé múhdurá ícyahíjcyanéhjɨ. Ehdu aabúcuhíjcyaabe diityéj téeveri iúújétso ɨ́ɨhtsútuu, ícyaayóbaa, íjcyane. 23 Áánetu tsúúca dibye méhdi ɨ́dáátsovémé méijcyá dííbyé avyéjúejte tsúúcajátújucóo meke dibye újcume. Ehdu méénuube mejtéeveri íavyéjú ɨhtsútú iúújétsoki. 24 Muuráhjáa ihdyu dííbyere meke ujcú íavyéjúejte meíjcyáímyeke jodíómudítyuu, jodíómú íjcyátúmedítyuu, íjcyane. 25 Íllúhjáa muurá dibye néene Otséá caatúnúhi:

Tahñéjté íjcyátúné mɨ́amúnaa ɨ́dátsó ɨ́ɨcúvératúmé ícyahíjcyámeke ó újcuú tahñéjteréjuco ditye iíjcyaki.

26 Téhdure tsiiñe néeneé:

Tahñéjté íjcyátúrómeke áátsɨ́ɨmedíyéjuco o dílloíñé ɨ́mɨáábé Píívyéébe o íjcyaábe.

27-28 Áánetúhjáa Itsaíá néé mee ijraéémudítyu: “Píívyéébe ɨ́ɨcúiyéjuco muhdú mɨ́amúnaa ííñújɨri ícyahíjcyáné ímíbájchócooca Ijraééj tsɨɨménémúhaabe ávyétá mityámé íjcyárómedítyú uhjéméré pájtyéteéhi.”

29 Áhduréhjáa tsiiñe neébe:

Páné ɨhdéene íjcyáné avyéjuube íjcyaabe Píívyéébe méhdi ɨ́ɨdáátsóvétuca tsúúca meke waagóóiyá tsaaté coéváratu éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake imyéénudu.

Jodíómú tsá cáhcújtsotú Jetsóoj téeveri mepájtyeténe

30 Aane ¿aca muhdú íñe teéne? Muurá jodíómú íjcyátúrómeke tsúúca Píívyéébe dilló ɨ́mɨáámedi éíjyúu ténéhjɨ éllevu íjcyatúmé botsíi dííbyeke cáhcújtsórómeke. 31 Áánetu mee ijraéémú métsúúrámeíhíjcyará dííbyé taúhbaju meúraavyémeke dibye meke ɨ́mɨáámedi díllóíyóneri. Árónáa tsá meke dibye díllotú ɨ́mɨáámedi. 32 Aane ¿ɨ́veekí tsá meke dibye díllotú ɨ́mɨáámedi? Muurá méɨjtsúcunúhijcyá teene taúhbaju meúráávyénetu dibye meke ɨ́mɨáámedi díllóiyóne. Árónáa tsá tene néhdu meíjcyatúne. Áhdure Jetsóópe mééma méénune mecáhcújtsótúnéllii tsá dibye meke díllotú ɨ́mɨáámedi. Íllure mébáñúmeíhijcyá éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeíúdú néébeke mecáhcújtsótúnélliíhye. 33 Íllu muurá Píívyéébe néé íwaajácúháámɨtu:

Tsióo múnáá pañévú ó pícyoó tsáápiikye éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeímyé maáákityéúdú néébeke. Áábeke cáhcujtsómé tsá ɨ́ɨ́nerí báñúmeíityúne. Ehdúhjáa Píívyéébe nééhií.

10

1 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé memúnaa jodíómú pájtyeténe. Áánéllii ávyétá ɨhnáhó pɨáábó diityé hallúvú ó táúmeíhijcyá Píívyéébeke. 2 Ɨmɨááné imíllerómé dííbyeke iúraavyéne. Árónáa tsá ímí ditye úráávyetúne. 3 Tsá ditye cáhcújtsotú Críjtóo mewájyuri dsɨ́jɨvéné mecáhcújtsómeke ɨ́mɨáámedi dibye díllone. Imíllerómé iiye ímí iíjcyáiyóné diityéké ɨ́mɨáámedi dibye idílloki. 4 Árónáa tsá dííbyé taúhbaju meúráávyémeke dibye ɨ́mɨáámedi díllotúne. Muuráhjáa ihdyu Críjto mewájyuri dsɨ́jɨvéné mecáhcújtsómeke dílloobe ɨ́mɨáámedi.

5 Árónáacáhjáa ihdyu Moitséeúvú néé ɨ́mɨááné Píívyéébé taúhbaju néhdu íjcyámeke dibye ɨ́mɨáámedi díllóiyóné ditye ipájtyetéki. Árónáa tsá múha ávyeta tene néhdu íjcyáítyuróne. 6 Áánélliihyée Críjtoj tééveri mepájtyetéiñe dibye méénune mecáhcújtsómeke ihdyu dílloobe ɨ́mɨáámedi. Aane tsá múu ɨ́jtsámeítyú Críjtoke nijkyéjɨ́ pañe iñéhcotéiyóné dibye meke ɨpɨ́ááboki. 7 Áhdure tsá múu ɨ́jtsámeítyú nijkyéné pañe dííbyeke iñéhcotéiyóné dibye meke ɨpɨ́áábo tehdu téhulle íjcyácóóbekéjɨ́ɨ́vari. Muurá tsúúca mééma diíbye. 8 Íllu muurá téénetu nééneé: “Tsúúca ámúhama ijcyájúcoorónė pajtyété teene ámuha mecáhcújtsóne tsíjtyeke meúúbálléiyóne.” Aane muurá muha mecáhcujtsómé íñe méúwáábohíjcyáhi. 9 Muuráhjáa Jetsocríjtó dsɨ́jɨvéébeke Píívyéébe bóhɨɨtsóné méɨ́ɨ́búuri mecáhcujtsómé dííbyeke maávyejúúlléne teene tsíjtyeke meúúbálléhajchíí mépájtyéteéhi. 10 Muurá ɨ́mɨááné méɨ́ɨ́búuri mecáhcujtsóné tsíjtyeke meúúbálléhajchíí ɨ́mɨáámedi meke dibye díllome mépájtyéteéhi.

11 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Dííbyeke cáhcujtsómé tsá ɨ́ɨ́nerí báñúmeítyúne.” 12 Ahdícyane pámeere tsíííñé mɨ́amúnáama mee jodíómú Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé mépájtyéteéhi. Muurá tsáápiiye pámé avyéjuubéré íjcyaabe pɨ́ááboíjcyá pámeekéré dííbyedi tsúúrámeímyeke. 13 Íllu muurá nééneé: “Dííbyedi tsúúrámeímyé pájtyéteéhi.” 14 Árónáa ¿aca múhdutú dííbyedi tsúúrámeíiyómé dííbyeke cáhcújtsómejɨ́ɨ́vari? Áhdure ¿múhdutú cáhcújtsóiyómé dííbyeke wáájácúmejɨ́ɨ́vari? ¿Kiátú waajácúiyómé teene dííbyedítyú íjcyáné uwááboju múha diityéké úúbállémejɨ́ɨ́vari? 15 Áhdure ¿múhdutú tsaate diityéké úúbálléiyá múha diityéké téénevu pícyóómejɨ́ɨ́vari? Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Maímijyu diitye ɨ́mɨáájú úúbállehíjcyámej.”

16 Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néérónáa muurá tsá paméváré téénerí ɨ́ɨ́cúvehíjcyatúne. Muuráhjáa Itsaíaúvú nééhií: “Píívyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwáábori ɨ́ɨ́cúvehíjcyámej?” 17 Aane muurá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju melléébone ímíñeúvú mewáájácúcooca tsúúca mécáhcujtsóhi.

18 ¿A tééné uwááboju tsáhái múijyú mee ijraéémú melléébotúne? Áánerá
tsúúca mélléébohíjcyaráhi. Muurá tsiiñe Píívyéébé waajácúháámɨtu
nééneé:
Tsúúca pahúllevávú ííñújɨri tsújaavéné Críjtodítyú íjcyáné uwááboju.
19 Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu nééronéubá ¿mityá tsá
mewáájácutúne? Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe néé íllu Moitséeúvuj tééveri:
Tsíííñé mɨ́amúnáakéréjuco o pájtyetétsóneri ámuha menómíutáávane
diityédívú mécayóbáávateé átéréejte ditye íjcyane ámuha
meɨ́tsúcunúhíjcyárómedívu.
20 Áhduréhjáa idyé tsiiñe dííbyeúvuj tééveri neébe:
Oke wáájácútúné mɨ́amúnaa táɨɨbúwá íjcyáturómé tsúúca tahñéjté ijcyáhi.
21 Áhduréhjáa mee ijraéémudítyú Isaíaúvuj tééveri neébe: "Ó nehíjcyará
aatye lléébópítyúné mɨ́amúnáake ditye ookéréjuco iúráávyeki."

11

Tsaate ijraéémú pájtyeténe

1 ¿Aanéhaca ehdu menéénéllii meke ɨ́hvéjtsoobe Píívyéébeé? Tsáhaá.
Muuráhjáa oo ámúha múnáajpi Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe ímichi
Bejamíí dohjɨ́ba múnáajpi o íjcyáábeke újcuúbe. 2 Tehdu meke
ɨ́hvéjtsóíyóóbejɨ́ɨ́ tsúúcajátújucóhjáa ihñéjté meíjcyaíñé iñééméke.
3 Muuráhjáa Eríaúvú nééhií: "Píívyéébeéj, díhjyú uubálle múnáake
ɨdsɨ́jɨ́vétsóne dɨ́ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ɨné wácávyáhcohíjcyáme. Áánetu íñe
apáábyeréjuco o íjcyáábeke téhdure oke dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyáme." 4 Ehdúhjáa
dibye Píívyéébeke nééróná a neébe: "Árónáa muurá ijcyámé 7,000-
meva tahñéjté íjcyame 'Baáa' némeíñé níjcyotáábeke cáánívahíjcyatúme."
Ehdúhjáa Píívyéébe néé Eríaúvuke. 5 Aane muurá ijcyámé tsaate méhdityu
dibyée ɨ́ɨdáátsóvéne újcume ímí dííbyeke úráávyehíjcyáme. 6 Muuráhjáa
meke iwájyúnéllii meke pájtyetétsoóbe. Tsáháa ɨ́nehjɨ́ meméénúnéllii
mepájtyetétúne. Muurá meere mepájtyetétsómeícyá tsá dibye meke
wájyúneri mepájtyetéítyuróne.
7 Muurá mee ijraéémú mepájtyetéíyóneri meíjyácunúrómé tsáhái
mepájtyetétúne. Árónáa ijcyájucóómé tsaate dibye újcume tsúúca
pájtyetéme. 8 Áánetu dííbyé waajácúháámɨtu dííbyeke lléébohíjcyátúmedítyú
nééneé: "Píívyéébere diityé ɨ́jtsaméí mújtatsó ditye iájtyumɨ́júcoróné
iwáájácútuki. Áhdure illéébójúcoróné ditye icyáhcújtsótuki. Aame muurá
téhdupíyé ícyoóca." 9 Áhduréhjáa Dabíiúvú nééhií:
Óvi ditye náhbévácatsíhíjcyáné wañéhjɨ́né dahpédú nééne diityéké
mújtatsó ímí Píívyéébema ditye iíjcyátu diityémá ímítyú tene
ɨnɨ́jkévaki. 10 Óvi ijcyámé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu
íimítyuháñé diityéké mújtatsómé iímíbáávyétuki.
Ehdúhjáa neebe Dabíiúvu.

Jodíómú íjcyáturómé pájtyeténe

11 ¿Anéhaca íñe ávyéta mújtaréjuco mee jodíómú Píívyéébedítyú
meméénune? Tsáhaá. Muurá ihdyu dííbyere Píívyéébe nééjuri ehdu
mééma teene jodíómú íjcyatúmé tééné hóówari pájtyeténetu meɨ́ɨváne
botsíi tééneri metsúúrámeíki. 12 Ehdu Píívyéébeke melléébotúmé ímítyú

meíjcyaróné pɨ́aabó tsíjtyeke jodíómú íjcyátúmeke. Aanéjɨ́ɨ́ awáá muurá dííbyeke meúráávyécooca éhníííñevu pɨ́ááboíñé pamévakére.

13 Aane ícyooca diitye jodíómú íjcyátúrómeke o nééhií: Ámúha éllevúu
oke Píívyéébe wallóó ámúhakye dííbyé uwáábojúvú o wáájácútsoki. Ááné
wákimyéí o méénune ími ó ɨjtsúcunúhi. 14 Aane tsáijyu múu íñe
ámúhakye o úwáábóneri ími ámuha meíjcyane tsaate tamúnáadityú ɨ́ɨ́téne
ámuhádú ímíjpyeté ipájtyetéki. 15 Muuráhjáa múúhakye múu ɨ́hvejtsódú
Píívyéébe méénúné hóówari tsíjtye múnaa ámuha meíjcyarómé méímíbaavyé
tsaímiyéjuco dííbyema ámuha meíjcyaki. Aanéjɨ́ɨ́ muurá muha dííbyema
meímíbáávyécooca mébóhɨ́ɨ́teé tsúúcajáa dsɨ́jɨ́vemédú muha menéérome.
16 Muurá tsáoobɨ́ráutu pááaho memééénuho ími néhajchíí páneere ímíhyeé.
Áhdure úméhe bájkyé ími néhajchíí páheere ímíhyeé. Ahdúu muurá méɨhdé
múnáajpi Aavaráaúvú Píívyéébeéjpí íjcyánéllii téhdure mee dííbyedityú
mellíyaatémé méijcyá Píívyéébeéjté íñe múhdumé dííbyeke mecáhcujtsóme.

17 Muuráhjáa páñétúehe oríívóhé wajcánédú muuha jodíómú
menéérómedityú tsaatéké waagóoobe diityéjúcooro páñétúejte ihñéjté
muha meíjcyarómedityu. Ááméé cápayóóvée ámúhakye dibye újcume ámuha
méijcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájcá ɨ́mɨááhetu mecámahjácódu.
Ááné́llii muurá ámuha téhdure Píívyéébeéjté íñe muha meíjcyadu. 18 Árónáa
ihdyu méɨjtsúcunúmeídí muha páñétúejte meíjcyarómé ehníííñevu ámuha
meíjcyane. Muurá múúhadityú ámuha méejécunú éhne úmehe tébajkyéjɨtu
éjécunúdú ímichi tujkénúejte muha meíjcyánélliíhye.

19 Íhya mityá ámuha menééhií: Diityéjúcooro páñétúejte íjcyárómeke
ɨ́ɨhvéjtsóne meekéréjuco dibye újcune diityé cápayóóve. 20 Ihdyúhdée
tehdújuco múúhakye dibye ɨ́hvejtsóné muha mecáhcújtsótúnélliíhye. Ááméé
cápayóóvée ámúhakye újcuube ími dííbyeke ámuha mecáhcújtsónélliíhye.
Aame téɨɨbúwá meíjcya. Mémityájkímyeídí tééneri. 21 Muuráhjáa
páñétúejte ihñéjté muha meíjcyarómedi ɨ́dáátsóvétuubéré múúhakye
ɨ́hvejtsóhi. Aabe téhdure ámúhadi ɨ́dáátsóvéíyónejɨ́ɨ́ ímityú ámuha dííbyema
meíjcyáhajchííjyu. 22 Muurá Píívyéébe ɨ́mɨáábé dííbyema ími meíjcyámema.
Ááné́tu ímityú meíjcyámeke múhdurá ɨjtsúcunúúbe. Ááné́llii ɨ́mɨáámé́ré
méíjcyaco tsúúcajáa ámúhakye dibye újcume. Ími ámuha meíjcyátúhajchíí
tsáhájuco ámúhadi dibye ɨ́ɨcúvéityúne. 23 Muurá tamúnaa ímíbáávyéhajchíí
diityéké újcúiíbye. Muurá piivyéteebe tsiiñe diityéké iújcune. 24 Muuráhjáa
ámuha tsíííñé mɨ́amúnaa meíjcyárómeke dibye újcume ámuha méijcyá éhne
múúne bájú oríívóhe wájcá ɨ́mɨááhetu cámaavédu. Aanéjɨ́ɨ́ muurá tamúnaa
ímichi awáá ihñéjte íjcyámeke tsiiñe újcúiíbye.

Nihñéré ijraéémú pájtyeténe

25 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámúhakye o úúballéné muhdúhjáa
mepájtyetéiñe Píívyéébe wáájácúratúné Críjtoj tééveri méénune. Áronée
tamúnaa tsá cáhcújtsotú tééné hóówari ámuha tsíííñe múnaa dííbyeke
cáhcujtsómé mepájtyetéki. Ááneri ihdyu mémityájkímyeídíñe. 26 Muurá
téhdure tamúnáadi ɨ́ɨdáátsóvéne pɨ́áábóiibye ditye ipájtyetéki. Muurá dííbyé
waajácúháámɨtu nééneé:

Tsióo múnaa ijraéémudítyú íjcyáiibye tsaapi diityéké pájtyetétsoóbe. Aabe waagóoó diityé imítyu. 27 Ehdu diityéké ó ímíbájchoó ópée o néhijcyádújuco.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
28 Aane tamúnaa jodíómú tsaríllé Críjtóo mepájtyetéiñe méénúné uwááboju téénej tééveri ámuha jodíómú meíjcyátúrómeke téhdure Píívyéébe ɨpɨááboki. Árónáa ihdyu tsá dibye ɨ́hvéjtsóturó múúhakye. Muurá mítyane múúhakye wájyuube múúhá ɨhdé múnáaúvukée ihñéjtedívú imyéménúnélliíhye. 29 Aabe iñéhdu imyéénúnéllii tsá ihñéjteke ɨ́hvéjtsotúne. Téhdure meke ɨpɨ́aabóné tsá dibye dójtúcutúne. 30 Áábekée muurá tsá ámuha melléébohíjcyatúne. Ahdu muurá ícyooca tamúnaa téénej tééveri dibye ámúhadi ɨ́ɨdáátsóvéne ɨpɨ́ááboki. 31 Ááné boone téhdure ámúhadíi ɨ́ɨdáátsovédú diityédí ɨ́ɨdáátsóvéne pɨ́áábóiibye ditye icyáhcújtsoki.
32 Muurá dííbyere Píívyéébe meke paméva mɨ́amúnáake ɨ́hvejtsó dííbyema múhdurá meíjcya pámehdíyé méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne tsahdúré meke ɨpɨ́ááboki.
33 Aabe ɨ́htsútuube íjcyaabe panéváré wáájácuube muhdú meke túkévétsohíjcyáné mewáájácúíyonévú tsá méɨ́jtsaméí úújetétúne. 34 ¿Mityá ijcyámé tsaate dííbyé ɨ́jtsaméivu úújetémej? ¿A ijcyámé tsaate dííbyeke úwaabóiyóme? 35 ¿A ijcyámé tsaate tsíeménevu ditye dííbyeke ájcúnéllii tééné pɨ́améí dibye pɨ́ááboíjcyáme? 36 Muuráhjáa ihdyu páneere dííbyere Píívyéébe ípívyejtsóné dííbye tájpíyé ijcyáhi. Ááné avyéjuube diíbye. Ahdícyane metsu dííbyeke maávyéjújtso paíjyuváré múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

12

Píívyéébé túkevéjtsójú pañe meíjcyane

1 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, Píívyéébe mítyane meke ɨ́daatsóllénéllii ámúhakye o néé dííbyedívú ámuha meɨ́hvéjtsámeíñe dííbyé túkevéjtsójú pañéréjuco ámuha meíjcyame dííbyeke meúráávye muhdú dibye ímillédu. Ehdu muurá ámuha meíjcyáneri dííbyeke méduurúváiyáhi. 2 Tsá múu íjcyájúcootú íñe ɨ́jɨɨri mɨ́amúnaa múhdurá ícyahíjcyádu. Mécápayóóvé ámúhá ɨ́jtsaméí ámuha mewáájácu tsaímíyé meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléne.
3 Muuráhjáa meke ɨ́ɨdaatsóllédú íjcyaabe oke picyóó ámúhá uwááboobe o íjcyaki. Aabe ámúhakye o néé ámuha meɨ́jtsúcunúmeítyu panéváré ámuha mewáájacúne. Múu ímíñeúvú iíjcyáne ɨ́jtsámeí dííbyeke icyáhcújtsóneri.
4 Muurá méjpi píváts̈ihjɨ́vá íjcyane tsá tsáné wáábyutáré íjcyatúne.
5 Ahdu Críjtoéjté pívámeva meíjcyarómé tsáápihdyúré menééme mépɨ́áábócatsíhijcyáhi.
6 Áámekée Píívyéébere iímillédú meke ájcúneri mépiivyété páhduváré nénehjɨ memééénune. Ááníllii tehdu nénehjɨ méméénuhíjcyá ímíñeúvú meɨ́jtsámeíñema. Muurá tsaate ɨɨná pájtyeíñé ɨ́hdéjuco iwáájacúné úúbállehíjcyámé tehdújuco úúbállehíjcyáné dííbyeke icyáhcujtsódú íjcyame.
7 Áhdure tsíjtyeke ɨpɨ́aabóné píívyetémé múu ímíñeúvú pɨ́aabóhi. Áhdure iúwaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú úwaabóhi. 8 Áhdure múhdurá nééméke iímíjpyetétsóné píívyetémé múu ímíñeúvú meenúhi. Tsáneetu pɨ́htómeke

ɨpɨ́aabóné píívyetémé múu pɨ́aabó pájúvatúmére. Tsaatéké ityúkévejtsóné píívyetémé múu ímíñeúvú túkévejtsóhi. Ɨdáátsómeke ɨpɨ́aabóné píívyetémé múu pɨ́aabó ímíjyuuri.

Muhdú Críjtoéjté íjcyáiyóne

9-10 Ámúhakye o néé ámuha mewájyújcatsí paméváyé muhdú tsané nahbémú wájyújcatsídyu. Ááne máavyéjúúllejcátsí panévatúre. Ímítyúneri ɨ́ɨ́cúvetúmé ɨ́mɨáánéré méuráávye ímí ámuha meíjcyaki.

11 Óvéheetúmé ímíñeúvú meméénú Píívyéébeke ámuha meɨ́ɨ́cúvéné wákimyéi.

12 Aame múu imíjyúú ímí ámúhá úmɨwa néénélliíhye. Ɨ́ɨcúbáhrámeíyóné múu iáábúcúne óóchévetúmé paíjyuváré ihjyúvahíjcyá Píívyéébema.

13 Áhdure tsijtye dííbyeéjté íjcyámeke mépɨ́ááboh́íjcyá ditye pɨ́htónéhjɨtu. Ámúhakye ááhɨ́vémeke múu tsaímíyé waatsúcúhi.

14 Tsaate ámúhakye tsárílléróméke tsá múu tsárílletúne. Íllure múu diityé hallúvú pɨááábó táúmeí Píívyéébeke.

15 Áánetu ímíjyúúmema múu téhdure imíjyúúhií. Kímóóveri íjcyámema múu kímoovéhi.

16 Mépɨ́ááboj́cátsí ímíñeúvú pájúvatúmére. Tsá múu iiye iéllevu ávyéjuuháñé ɨpɨ́úváne ‘mityáhmítyá’ néétune. Múu paméváyé tsahdúré nahbéváhi. Tsá múu ɨ́jtsúcunúmeítyú pámé ehnííñevu iwáájacúne.

17 Tsaate ámúhakye ímityúné méénúmeke tsá múu pɨ́ámeítyúne. Múu ɨ́mɨáánéré meenú ímí ditye ámúhakye ɨɨ́jtsúcunúki. 18 Tsaímíyé meíjcyá paméváyé úhbájcatsítyúme. 19 Ámuúha táñahbémuj, tsaate ímityúné ámúhakye méénúhajchíí tsá múu íjyácunútú diityéké iáhdó iújcúíñeri. Múu ɨ́hvejtsó Píívyéébere muhdú iwáájacúdú diityémá iímíbájchoki. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Ooréi ó ɨ́cúbáhraá ímityúné ámúhakye méénúmeke. Ehdu o néé Píívyéébe o íjcyaábe.” 20 Áhdure idyé tsiiñe nééneé: “Ámúhakye múnáájtsórómeke mépɨáábó panévatúre. Ditye ájyabáávatéhajchíí múu májchotsóhi. Ditye iádóíyóneri íjcyáhajchíí múu ijchóhi. Ehdu ámuha diityéké tsaímíyé meɨ́ɨ́cúvéhajchíí muurá ílluréjuco ditye núcójpɨ́veíñé ámúhakye iñéhníllehíjcyáneri.” Ehdu muurá meke úwaabóné Píívyéébé waajácúháámɨtu. 21 Ahdícyane ímítyunévú métáhjátsámeídíñe. Múu ɨ́mɨáámére iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeí ímityúné ámúhakye idyómájcótuki.

13

1 Múu avyéjuullé pámeere méiiñújɨ́ ávyéjujtéke. Muurá Píívyéébere diityéké pícyoome ijcyá patsɨ́hjɨvári. 2 Aame néene lléébotúmé muurá tsá Píívyéébeke ávyejúúlletúne. Aane ehdu néémeke tééné hallútú ɨ́cúbáhraímyé diitye ávyéjujte. 3 Árómedi ímí meíjcyame tsá meíllityétúne. Áánetu ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Aane ámúhá hallúrí ímityúné iíjcyátu ɨ́mɨáámére meíjcyá muhdú diityé taúhbajúúné néhduú. Áijyu ímí ámuha méíjcyaáhi. 4 Muurá Píívyéébere picyóó diityéké tééénevu diityé túkevéjtsó pañe ímí meíjcyaki. Áánéllii ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Muurá tsá pevénéré ditye úvanúítyuró ímityúné

méénúmeke. 5 Áánéllii múu avyéjuullé diityéke. Tsá múu ditye ámúhakye
ɨ́cúbáhráíyóné apííchoríyé ávyejúúlletúne. Múu avyéjuullé diityéké
muhdú Píívyéébeke maávyejúúllédú dííbyerée diityéké pícyóónélliíhye.
6 Ááne ɨɨná néétuméré mááhdohíjcyá méiiñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta
ditye áhdótsohíjcyáné Píívyéébere diityéké pícyóómé túkevéjtsó pañe
meíjcyánélliíhye.

7 Múu paméváakéré ajcú diityé wáábyuta íjcyanévu. Áhdure ámúhakye
pɨáábó táúmeímyeke mépɨáábo. Méiiñújɨ́ avyéjujte meke áhdotsóné múu
diityéké iávyejúúlléne ahdóhi.

8 Tsá múu tsaatédítyú iñáhjɨ́henúné áhdotúmé íjcyatúne. Múu
áhdójucóóhií. Muurá Píívyéébé taúhbaju néhdu meíjcyame tsíjtyeke
méwajyúhi. Imílleebe muurá paméváamáyé mewájyújcatsíñe. 9 Muurá
dííbyé taúhbajúúné nééhií: "Tsá múu ihdícyáméhjɨma dómácójcatsítyúne.
Tsá múu dsɨ́jɨ́vétsotú mɨ́amúnáake. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu
állíuutúne. Tsá múu ímityúneri úmúúpívyetúne." Ehdu Píívyéébé
taúhbajúúné néhdu meíjcya tsiiñe íllu néé dííbyé taúhbaju: "Paméváakéré
múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu." 10 Muurá ɨ́mɨááné paméváake
mewájyume tsá múijyú ímityúné meméénúítyuróne. Aane tehdu
meíjcyame méijcyá dííbyé taúhbaju néhduú.

11 Ááné́llii metsu meíjcya téɨɨbúwá muhdú dibye ímillédu.
Tsúúca muurá pɨɨhɨ́né mepájtyetémé tsíhdyuréjuco meímíbáávyeíñe.
12 Muurá ímityúné meícyahíjcyáné tsúúca nɨjkévaríjyuco. Ááné́llii
óvíjyacóóné tehdu meícyahíjcyáne. Métsu metsúúrámeí muhdú ímí
meíjcyáíyóneri téénetúréjuco mebóhówaúcunúki. 13 Métsu panévatúré
ɨ́mɨáámére meíjcya ímityúnetu menéétsámeítyuki. Óvíjyacóóné
mewáñehjɨ́vaténé pañe mellíyíícyávehíjcyáne. Áhdure óvíjyacóóné
ihdícyáméhjɨma medómácócatsíhijcyáne. Óvíjyacóóné menéhnílléjcatsíñe
menómíutáávahíjcyáne. 14 Métsu Ávyéjuube Jetsocríjtodívuréjuco
meɨ́hvéjtsámeí dibye meke túkévejtsómé ímí meíjcyaki. Óvíjyacóóné
meímillédú meíjcyane.

14

Tsá meíhjyúváítyuró ménahbémudi

1 Tsaate Píívyéébeke cáhcújtsorómé ímí dííbyé uwááboju wáájácútúmema
tsá múu táhjájcatsítyú téeneri. Tsaímíyé múu nahbévájcatsí diityéma.
2 Muurá ijcyámé tsaate paméváakéré dóómeé. Áánetu ijcyámé tsijtye
Píívyéébé uwááboju ímí wáájácutúmé paméváakéré idyóóiyóné múhdurá
ɨɨjtsúcunúne pevéne májchóré májchome. 3 Aane panéváré dóóme tsá múu
múhdurá ɨ́jtsúcunútú tsijtye ténehjɨ dóótune. Áhdure panéváré dóótume tsá
múu íhjyúvatú panéváré dóómedi. Muurá idyé diityéké Píívyéébe wajyú
téhdure ihñéjté íjcyámeke. 4 ¿Aca muutá mee muhdú Píívyéébeke tsijtye
úráávyéneri meíhjyúvaki? Óvíi ihdyu dííbyere néé ditye muhdú íjcyane.
Tsáijyu múúne ímí ijcyáme, ¿mityá tsáhaáj? Muurá ihdyu dííbyere piivyété
diityéké ɨpɨ́aabóné ditye ímí iíjcya muhdú iíjcyáiyódu.

5 Muurá ijcyámé tsaate kéjcoojɨ́ dííbyeke idyúúrúvahíjcyáné éhníííñevu
ímí ɨ́jtsúcunúme. Ááánetu ijcyámé tsaate pajcóójɨváré idyúúruváné ímí

ɨjtsúcunúme. Aane ihdyu óvíi iímíllejcóójɨ́ dííbyeke dúúrúvahíjcyámé téjcooji
duurúváhi. 6 Áhdure panéváré dóóme óvi dóóhií. Áánetu panéváré dóótume
óvi tsá dóótune. Muurá pevéne májchó íjcyáróné hallúvú Píívyéébeke
téhdujtsóme. Áhdure tsijtye téhdujtsó dó hallúvu. Ááneri muurá pámeere
tsahdúré ávyéjujtsó dííbyeke.
7 Tsá muurá meere meímillédú meíjcyatúne. Muurá Píívyéébere
meke picyóó dííbyeke mebóhówájtsoki. Aame médsɨ́jɨvé dibye ímílléijyu.
8 Muurá mebóhɨ́ɨné hajchótá méijcyá dííbyé hójtsɨri. Aame medsɨ́jɨvécooca
téhdure tsá kiávú dííbyedítyú mepéétune. Muurá dííbyemáyé méijcyá
dííbyeéjté meíjcyánélliíhye. 9 Téénélliihyée muurá Críjto dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe
bohɨ́ɨhií. Aabe muurá téhdure dsɨ́jɨ́vetúméi dííbyé cahcújtso múnaa íjcyámé
avyéjuúbe. Áhdure dííbyé cahcújtso múnaápe íjcyame tsúúca dsɨ́jɨvéjúcóómé
avyéjuube diíbye.
10 Aanéjɨ́ɨ tsá múu ámúhá nahbémú cahcújtso múnaa múhdurá íjcyáneri
íhjyúvatúne. Tsá múu diityé piivyétetu néétune. Muurá pámeere
mépíhcyááveé Críjtodívú dibye meke iñéé ɨ́mɨááné muhdú meícyahíjcyáne.
11 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:

Píívyéébe o íjcyáábeke pámeere mɨ́amúnaa iwáájácúne táúmɨwávú
ɨmɨ́hmóúbáne oke duurúvaáhi.

12 Aane muurá pámeere méúúbálleé dííbyeke muhdú meícyahíjcyáné meke
dibye díllóijyu.

Tsá ménahbémuke metútávájtsóityúne

13 Áánéllii tsá múu tsaate múhdurá íjcyáneri íhjyúvatúne. Métsu
ɨmɨááméré meíjcya ménahbémú Píívyéébeke cáhcújtsónetu diityéké
metútávájtsótuki. 14 Muurá Críjtoéjpí o íjcyaabe ó waajácú panéváré
medóórone muhdú néétune. Árónáa tsaate panéváré medóóne ímityúné
ɨjtsúcunúmé óvi tsá dóótune. 15 Aane teene dóótúmeke ámuha medóóneri
métútávájtsóhajchíí muurá tsá ámuha diityéké mewájyutúne. Áánéllii
múu téɨɨbúwá ijcyá ámuha tsaatéké memújtátsótu téhdurée diityé wájyuri
Críjto dsɨ́jɨ́vémeke. 16 Aame tsáma ménéétsámeídí tehdújúcooro néérone
ámúhadívú ímítyú ɨ́tsúcunúhíjcyámedívu. 17 Muurá Píívyéébé avyéjúejte
meíjcyame tsá apááñéré méjpi tééne tájpí íjcyáneri metsúúrámeíítyuróne.
Téhdure métsúúrámeíiyá dibye Íapííchó mépañévú pícyóónej tééveri
ímíjyuuri tsaímíyé meíjcyáíyóneri. 18 Ehdu muurá Jetsocríjtoke
meúraavyéné Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi. Téhdure mɨ́amúnaa ímí ɨjtsúcunúhi.
19 Ahdícyane metsu dííbyeéjté meíjcyame mepɨ́áábójcatsííyóneri
metsúúrámeí tsaímíyé meíjcyame dííbyeke meúráávyeki. 20 Áánéllii
médohdí ámúhá nahbémú dóótunéhjɨ́ Píívyéébeke ditye úráávyénetu ámuha
diityéké metútávájtsótuki. Tsáháturo dooháñé ímityúné íjcyatúne. Árónáa
tsaate ménahbémú ímityúné ɨ́jtsúcunúné médohdí ditye ɨ́ɨténáa diityéké
ámuha metútávájtsótuki. 21 Áánéllii tsá ditye dóótunéhjɨ́ medóóítyuróne.
Áhdure tsá maádóítyuró ávyéjpacyóné diityéké metútávájtsótuki. Panéváré
ímityúné ditye ɨ́jtsúcunúnéhjɨ́ tsá meméénúítyuró Píívyéébeke ditye
úráávyénetu diityéké metútávájtsóíyónélliíhye. 22 Áánetu tsane ámuha
meméénune ímí tehdújuco ámuha meɨ́jtsúcunúné múu meenúhi. Árónáa

ihdyu tsá múu tééneri tsíjtyeke pátsáríjcyotúne. Muurá iíné imíjyaú méijcyá
ímítyúnetu menéétsámeítyúme. 23 Muurá tsaate ímityúné iijtsúcunúróné
idyóhajchíí tsúúca ímityúné meenúhi. Panéváré ímityúné meijtsúcunúróné
meméénúhajchíí muurá tsúúca ímityúné mémeenúhi.

15

Tsíjtyeke mepiaabóne

1 Aane tsúúca ímí Píívyéébeke mecáhcujtsómé metsu mepiáábo eene
dííbyeke cáhcújtsorómé múhdurá itsúcunúhíjcyámeke ditye ímíñeúvú
iwáájácuki. Tsá meere ímí meíjcyáíyóneri metsúúrámeíítyuróne. 2 Áánéllii
metsu mepiáábo tsíjtyeke ditye éhníííñevu ímí Píívyéébeke iúráávyeki.
3 Tsáháa muurá Críjto íjyácunútú iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri. Muuráhjáa
dííbyeke pajtyéné Píívyéébé waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: "Úhdi
úúhivatémé óhdíjyuco úúhivatéhijcyáne." 4 Ehdúhjáa páneere Píívyéébe
caatúnútsohíjcyá meke tene úwáábónej tééveri óóchévetúmé meitsohíjcya
iíné imíjyaú dííbyema meíjcyaíñe. 5 Muurá piivyéteebe meke ipiaabóné
mávaríjchojúúné maáábúcuki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakye piaabó ámuha
ímí meíjcya panévatúré muhdú dibye ímillédú Críjtóo ícyahíjcyádu. 6 Aame
máávyejújtsó dííbyeke Máavyéjuube Jetsocríjtój Caaníkye.

Jodíómú íjcyátúrómeke imiáájú úwáábómeíñe

7 Ímíñeúvú múu nahbévájcatsí muhdúhjáa Críjto meke náhbevádú
tééneri Píívyéébeke maávyéjújtsoki. 8 Muuráhjáa múúhá ihdé múnáaúvuke
Píívyéébe néhdújuco Críjto tsáane muuha jodíómuke ipiááboki. Áánetu
méwaajácú muhdú iñéhdu imiáané dibye méénune. 9 Áhdurée
tsaabe ámuha jodíómú meíjcyáturómedi iidáátsóvéne dibye ámúhakye
pájtyetétsóné hallúvú dííbyeke ámuha medúúrúvaki. Muurá dííbyé
waajácúháámitu nééneé:

Uke o ávyéjujtsóné dúúrúvaabéré ó mátsívahíjcyaá jodíómú íjcyátúrómé
pañétu.

10 Áhdure tsiiñe nééneé:

Pámeere jodíómuma jodíómú íjcyátúrómé méímijyúúvé tsaméére
Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame.

11 Téhdure tsítsihdyu nééneé:

Pámeere panévá iñújiine múnaa máávyejújtsó Píívyéébeke.

12 Téhduréhjáa Itsaíá dííbyere Píívyéébe túkévéjtsóneri íllu caatúnúhi:

Itsaíij tsiiménémúháábedítyú íjcyáiibye tsaapi téhdure jodíómú íjcyátúrómé
avyéjuube íjcyaábe. Áábedívú cátsipááveímye. Ehdúhjáa Itsaíá
caatúnúhi.

13 Ahdícyane óvíi Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsómeke ímíjyúúvétsoobe
tsaímíyé ámuha meíjcyaki, dííbyé Apííchó ámúhá pañe íjcyánej tééveri ímí
dííbyema meíjcyaíñé ámuha meijtsoki.

14 Muurá ó waajácú dííbyé icyánéjcú tsúúca ámuha táñahbémú
mewáájácúnéllii mepiáábócatsíhijcyáne. Aame ímí tehdújuco
ámuha meúwáábócatsíhijcyáne. 15 Aane íñe íhyaami ámúha éllevu o
cáátúnúháámi pañe ámúhakye o néé ámuha maábájiivétu muhdú
Píívyéébeke meúraavyéne. Íllu íñe ámúhakye ó úwáábohíjcyá iwáábyudúu

múhdurá o néérióóbeke Píívyéébe oke níwaavénéjuco. 16 Okée muurá
níwáávеebe ámúhakye jodíómú íjcyátúrómeke o úwáábo Jetsocríjtoj tééveri
mepájtyetéiñe mééma dibye méénúné uwááboju. Aane táwákimyéí íjcyaabe
ámúhakye ó úwáábohíjcyá Píívyéébema ámuha meímíjpyetéki. Muurá dííbyé
Apííchoj tééveri ámuha meímíbáávyémeke ímí ɨjtsúcunúiíbye.
17 Aane íñe Jetsocríjtoéjpí o íjcyaabe Píívyéébeke o ɨ́ɨcúvéneri ó
imíjyúúhií. 18 Muurá tajtyééveri méénuhíjcyaabe méénúráítyúronéhjɨ́
téénetu ámuha jodíómú íjcyáturómé mecáhcújtso dííbyeke. 19 Ehdu ó
méénuhíjcyá panéváré dííbyé Apííchó pɨááboríye. Aane tsúúca pahúlleváré
ó úwáábohíjcyá Críjtóo mééma mepájtyetéiñe méénune Jerotsaréetu Iríírico
iiñújɨvújuco. 20 Aane ó imíllé o úwaabóné dííbyeke waajácútúmeke. Áánéllii
tsá o úwaabójúcootú tsúúca tsaate uwáábohíjcyátsɨ́hjɨ múnáake. 21 Muurá
Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Múijyú dííbyé uubállé léébohíjcyatúmé dííbyedítyú íjcyáné uwááboju il-
léébone cáhcújtsoóhi.

Róómávu ɨpyééiñe Páávoro ɨ́jtsámeíñe

22 Ehdu íñe tsaate múijyúikyé Críjtodítyú íjcyáné uwááboju lléébótúmedi
o ɨ́ɨjɨvénéllii tsá o píívyetéhíjcyatú ámúhakye o ááhɨ́veténé mítyane o
ímílléróónáaáca. 23 Árone íñe múhdúne píjcyájucó ámúhakye o ájtyúmɨ́íyóneri
o íjyácunúhíjcyaabe tsúúca ó nɨjkévá ííllé iñújɨ́ɨ́ne múnáake o úwáábónetu.
24 Aabe Ejpááñá iiñújɨvu o péécooca ámúhakye ó aahɨ́veíñuúhi.
Átsihdyu o péébeke óvíi ámuha oke panévatúré mépɨ́aabó ímí o úújetéki.
25-26 Árónáa tujkénúi ó úlléjeé Jerotsaréeri téhulle ménahbémú íjcyámeke
Matsedóóniamá Acááyá iñújɨ́ɨ́curi íjcyáné cahcújtso múnaa pɨ́ááboone
dsɨ́ɨ́dsɨdívú o ájcutéébe. 27 Imíllémé íicyánéjcutu ɨpɨ́aabóné téhulle íjcyáné
cahcújtso múnáake. Muuráhjáa ímichi diitye jodíómudítyú teene pajtyété
uwááboju tsújaavéné diityédívú úújetéhi. Áánéllii tehdújuco diityéké ditye
panévatúré pɨ́áábóiyóne. 28 Ahdícyane óvíi teene dsɨɨdsɨ Jerotsaréevu o
pícyóhjéné boonétú Ejpááñavu o péébe ámúhakye ó aahɨ́veíñúhi. 29 Muurá
ó waajácú ámúhadívú o úújetécooca meímíjyúúveíñé mítyane Críjto meke
pɨ́áábohíjcyáneri.
30-31 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, muurá íñe Máavyéjuube
Jetsocríjtoéjté meíjcyame méwajyújcatsí Píívyéébé Apííchó meke
pɨ́áábóneríye. Áánéllii ámúhakye o néé táhallúvú dííbyeke ámuha pɨáábó
métáúmeí oke dibye ityéhme cáhcújtsótúné mɨ́amúnaa ímityúmé íjcyame
oke ityútávájtsótu téhulle Jodéá iiñújɨri íjcyame. Áhdure métáuméí diitye
Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáá hallúvú ímí ditye ɨ́ɨjtsúcunú diityé
éllevu dsɨ́ɨ́dsɨke o tsájtyene. 32 Aane óvíi Píívyéébe ímílléhajchíí ámúhadívú
o úújetécooca ímí ménahbévájcatsíhi. 33 Ahdícyane óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe
ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki. Ehdu teéne.

16

Páávoro pítyajcóne

1 Téhdure ménaalle Péébe Tséékeréá cóómiyi íjcyáné cahcújtso múnáake
pɨ́ááboíjcyalle ámúhakye aahɨ́vétéehi. 2 Áálleke ímíñeúvú méwaatsúcuco
Máavyéjuube Jetsóo mémeri muhdú dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame

mewájyújcatsídyu. Ááne mépɨáábocо ímíñeúvú panévatúré ɨɨne tájpí dille íjcyáíñetu. Muurá tsaatéké ɨpɨáábóné tsanéjcuvu téhdure oke pɨáábohájcyalle.

3 Téhdure ámúhakye o néé Piritsíírama Akííramútsikye ámuha meúúbálle diityétsikye o dúúruváne. Diityétsíi oke pɨáábohájcyá Jetsocríjtó uwááboju o úwáábónetu. 4 Áhdurée oke pájtyetétsomútsí ápíchó néénetu. Ááné́llii ó téhdujtsó diityétsikye. Téhdure tsijtye jodíómú íjcyatúmé cahcújtso múnaa téhdujtsó diityétsikye. 5 Téhdure diityétsi jávú diityétsima píhcyáávehíjcyáné cahcújtso múnáake ó duurúváhi. Téhdure táñahbévaabe Epéénetóké ó duurúváhi. Diibyée muurá Acááyá iiñújɨ múnáadítyú cáhcújtsótujkénú Críjtoke. 6 Téhdure Maaríake ó duurúvá éhnée mítyane ámúhama wákímyeíhíjcyálleke. 7 Téhdure ó duurúvá tamúnáajtétsí Adoróónicómá Joníamútsikye, diityétsimáa cúvéhóójari muha meíjcyámútsikye. Diityétsíhjyáa táɨhdéjuco cáhcujtsóné Críjtoke. Ááamútsikye uwááboje ímí ɨjtsúcunúhi.

8 Áhdure Píívyéébeéjpí tsijpi táñahbévaabe Áápiríake ó duurúváhi. 9 Téhdure Obáánoke ó duurúvá Jetsocríjtó uwááboju muha meúwáábohíjcyánetu múúhakye náhbénuhíjcyáábeke. Téhdure mítyane o ɨvámeííbyeke Etáákikye ó duurúváhi. 10 Téhdure Apééré ímí Críjtoke úráávyehíjcyáábeke ó duurúváhi. Téhdure Arijtóóboró hájkímuke ó duurúváhi. 11 Téhdure tamúnáajpi Herodióoke ó duurúváhi. Natsíítso hájkímú Píívyéébeéjté íjcyámeke idyé ó duurúváhi. 12 Téhdure ó duurúvá Tripéénamúpɨke Tripóótsama téénere Píívyéébé uwááboju méénuhíjcyámúpɨke. Téhdure ménaalle Péétsida tééné wákimyéí méénuhíjcyálleke ó duurúváhi. 13 Téhdure ó duurúvá Róópóke Ávyéjuube Jetsocríjtoéjpí íjcyáábeke. Tsɨɨjuke idyé ó duurúvá ávyeta waháródú o ɨjtsúcunúlleke. 14 Téhdure ó duurúvá Atsíícritoo, Peregóótee, Héérémea, Paatoróóbaa, Héérémee, éhdúmema pámeere tsijtye íjcyámeke. 15 Téhdure ó duurúvá Piróórogoo, Jóóriaa, Neréoke íñáállemaa, Oríípaa, éhdúmema tsijtye cahcújtso múnaa íjcyámeke.

16 Téhdure pámeere ííllе íjcyáné cahcújtso múnaa ámúhakye duurúváhi. Ahdícyane óvíi téhdure ámuha mewájyújcatsíñe méduurúvájcatsíhi.

17 Ámuúha táñahbémuj, téɨɨbúwá meíjcyá eene múhdurá ɨɨjtsaméí néé́me ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyénetu ámúhakye tútávájtsóíyómeke. Muurá íñe ámuha mewáájácúné uwááboju tsíñejcúvúré úwáábohíjcyáme. Ááné́llii tsá múu tehdu néémedívú pɨɨhɨtúne. 18 Tsá muurá tehdu néé́me Máavyéjuube Jetsocríjtoke ɨɨcúvetúne. Muurá iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhijcyáme. Aame pánehjɨdú iíhjyúváneri íllure mútátsohíjcyá ímí wáájácútúmeke. 19 Árónáa tsúúca mítyame waajácú ímí Píívyéébeke ámuha meúraavyéne. Ááneri ó imíjyúú mítyane. Ahdícyane óvíi ámuha mébóhówaúcunú ɨmɨáánéré ámuha memééénúnetu, tsá ímítyúnetu. 20 Muurá Píívyéébe ámúhá pañévú picyóó ámuha tsaímíyé meíjcyáíñé ɨjtsaméi. Aabe ámúhama táhjaá Naavéneke ámúhakye dibye imújtátsótuki. Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye pɨaabóhi.

21 Téhdure ámúhakye ó úúballé táwákimyéityu oke pɨáábohájcyaabe Timotéó ámúhakye dúúruváne. Téhdure tsijtye tamúnaa ámúhakye duurúvá Róótsioo, Jatsóoo, Tsotsíípatee, éhdume.

22 Téhdure páñetu íhyaami cáátúnuube Téétsio ámúhakye duurúváhi.
23 Téhdure Gááyo ámúhakye duurúvá dííbyé jari o íjcyaábe. Tééjavu
muurá cahcújtso múnaa dóbéévehíjcyáhi. Téhdure ícyoomí dsíídsi tehméébé
Erájtoma ménahbe Wáátómutsi ámúhakye duurúváhi. 24 Aane óvíi
Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi. Ehdu teéne.

Píívyéébeke medúúruváne

25 Ahdícyane metsu medúúrúva Píívyéébeke. Diibye ihdyu piivyété
ámúhakye ityúkévejtsóné ími ámuha meúráávye Ílli Jetsocríjtó uwááboju
ámúhakye o úwaabóne. Ehdúhjáa muurá mee míamúnáake ipájtyetétsoíñé
tsúúcajátújuco iinéikyé iípívyéjtsótúnáa dibye pítyájcámeíñé tsá íhdé
múnáaúvú wáájácutúne. 26 Árone tsúúca dííbyé ihjyú uubálle múnaáhjáa
néhdújuco panévá iñújííne múnáake úwáábómeíñé ditye icyáhcújtso
dííbyere Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyuube néhdújuco.
27 Ahdícyane metsu medúúrúva dííbyeke Ílli Jetsocríjtoj tééveri múijyú
níjkéváityúné íhtsútuube íjcyaabe pane wáájácúúbeke. Áyu tehdújuco.

1 CORÍÍTIO
Tujkénú Coríítori íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítyú íjcyáné
uwáábоju úwáábоobéré o péhíjcyaki. 2 Aane íñe íhyaami muhtsi mécaatúnú
ménahbe Tsójtenémá elle Coríítori ámuha meíjcyáné cahcújtso múnáakée
Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri ímíbájchóme éllevu. Áhdure idyé múhdumé
pahúllevá múnaa pámé avyéjuubéré íjcyáábedi íjyácunúhíjcyámé wáábyuta
téhaámi. 3 Aane óvíi Méécáání Píívyéébema Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí
ámúhakye píaabó tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

Crí́jtoj tééveri Píívyéébe píaabóne

4 Paíjyuváré ó téhdútsohíjcyá Píívyéébeke Jetsocríjtoj tééveri ámúhakye
dibye píáábohíjcyáné hallúvu. 5 Muurá dííbyema ími ámuha meíjcyánej
tééveríyé Píívyéébe ámúhakye píaabómé ámuha mépiivyété meúwaabóné
keená ímiááné íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúne. 6 Muuráhjáa
dííbyedítyú íjcyáné uwáábоju ámúhakye o úwaabóné ámúhadítyú
bóhówaúcunúhi. 7 Áánéllii dibye tsááĩñe ámuha metéhméné hajchótá
méíjcyaá Píívyéébé piáábójú pañe. 8 Áámeke ámúhakye téhméiibye
éhníí̃ñevu ími ámuha dííbyeke meúraavyémé íínetú menéétsámeítyu
Máavyéjuube Jetsocríjtó tsáácoóca. 9 Muurá Píívyéébe ímiááné meenú
iñéhduú. Aabée tsúúca meke ujcú Ílli Jetsocríjtó Máavyéjuube íjcyáábema
dííbyé avyéjuri meíjcyaki.

Cahcújtso múnaa páhduváré íjtsámeíñe

10 Ámuúha táñahbémuj, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri ámúhakye ó
bóijcyú ámuha metáhjácatsíhíjcyánetu. Óvíjyacóóné páhduváré ámuha
meítsámeíhijcyáne. Tsajíjtóré meíjtsámeíñe ímíñeúvú ménahbévajcátsi.
11 Ehdu ámúhakye o néé ámuhává meúhbácatsíhijcyáné oke Coroéémudítyú
tsaate úúbállénélliíhye. 12 Ámuhává tsaate ménehíjcyá Páávoróéjté
meíjcyane. Áánetúvá tsijtye nehíjcyá Apóóroéjté iíjcyane. Tsijtyévá
nehíjcyá Péédoróéjté iíjcyane. Tsijtyévá nehíjcyá Críjtoéjté iíjcyane.
13 ¿Acáa ehdu Críjto pívámeva dówájcámeíhi? Pane ¿acáa ó íhvéjtsámeí
ámúha wájyuri páwachékevu oke ditye iwátyétyéhcuki? ¿Acáa tamyémeri
ámuha métsójtsótsámeíhi? 14 Muuráhjáa tsá tsaatéúbake ámúhadítyú o
tsójtsotú Críjpoma Gááyómútsikye o tsójtsóné boóne. Áánéllii ó téhdujtsó
Píívyéébeke. 15 Aane tsá múha nééítyuró támamyémú íjcyame tamyémeri
itsójtsótsámeíñe. 16 Áhduréhacáa idyé ó tsojtsó Ejtéépanáké imúnáama.
Átsihdyúu tsáhájuco muucá o tsójtsójúcootúne. ¿Íhjyáa mityá ó tsójtsorá?
Tsáhájuco o ítsáávetúne. 17 Tsáháa Críjto oke pícyootú o tsótsohíjcyaki.
Muuráhjáa ihdyu oke pícyoobe mépée mepájtyetéiñe dibye mééénune
úwáábоobéré o péhíjcyaki. Aabe tsá o úwáábohíjcyatú táíjtsaméityúré o

újcúné waajácuri. Muurá tehdu o méénuca dibyée páwachékevu dsɨ́jɨvéné tsá ɨ́ɨnetú meke pɨ́ááboítyuróne.

Píívyéébe Críjtoj téévеri úújetsóné ɨ́htsútuube iíjcyane

18 Muurá wágóóóvéímyedívú álliúré teene mekée ipájtyetétso
páwachékevu Críjto dsɨ́jɨvéné uwááboju. Áánetu ihdyu mecáhcujtsómé
mepájtyetéímyedívú tsá tene álliu íjcyatúne. Muurá Píívyéébé ɨhtsútú
teéne. 19 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Waajácu múnaa iiye ipájtyetétsómeííyóneri tsúúrámeíhíjcyámedítyú ó
waagóoó tééné ɨ́jtsaméi. Ehdu ditye ɨ́jtsámeíyóné óhdivu atéréenére.
Ehdu muurá Píívyéébe waajácúháámɨtu nééneé.

20 Aanéhaca íñe ¿ɨ́ɨnetú diitye waajácu múnáake pɨ́aabóné ditye
panéváré ɨ́jtsámeíñe? Áhdure ¿ɨ́ɨnetú pɨ́aabóné ditye páhduváré
úwáábócatsíhijcyáne? Muurá mee mɨ́amúnáadívú ɨ́mɨááné íjcyaróné
Píívyéébedívú átéréene. 21 Aabe muurá ɨɨná túhúúlléébejɨ́ɨ waajácú ehdu
mɨ́amúnaa iiye páhduváré ɨ́jtsámeíyómé pájtyetéítyuróne. Áánélliihyée
muurá pícyoobe íñe mɨ́amúnaa állíuri díllohíjcyáné uwááboju cáhcujtsómé
téénej téévеri ipájtyetéki.

22 Muurá tamúnaa jodíómú imíllé íévéhoowávú Píívyéébe
méénúráítyuróné méénune iájtyumɨ́né botsíi icyáhcújtso tééné uwááboju.
Áánetu gríéégomu ɨjtsúcunú iiye ɨ́ɨjtsaméiyi panéváré iwáájacúne.
23 Árónáa ihdyu muha ɨ́mɨááné íjcyane méúwáábohíjcyá dityée
páwachékevu wátyétyéhcuube Críjtodítyú íjcyáné uwááboju. Árone tamúnaa
ɨtsúcunúhijcyá íllure tééneri muha diityéké memáváríchohíjcyáne. Téhdure
jodíómú íjcyatúmé nehíjcyá álliúré íjcyane ɨ́ɨnetú meke pɨ́áábotúne.
24 Árónáa tsúúca tsaatéké diityédítyú Píívyéébe újcume waajácú dibyée
ɨ́htsútuube pane wáájácuube iíjcyane Críjtoj téévеri úújetsóne. 25 Aabe
Píívyéébé ɨ́jtsaméí mɨ́amúnaa állíuri díllohíjcyáronévú tsá diityé ɨ́jtsaméí
úújetétúne. Áhdure dííbyeke ɨhtsúuvúdú ditye ɨ́jtsúcunúróóbé ɨ́htsútuvu
tsá múha úújetétúne. 26 Cáhawáá méɨjtsúcunu, ámuúha táñahbémuj.
Muuráhjáa meke dibye újcúmé pañe tsá mítyame ɨ́htsutúmé íjcyatúne.
Uhjéméré muurá diityédítyú cáhcujtsóhi. 27 Aane muurá mɨ́amúnaa
meke éhdɨɨvállehíjcyárómeke újcuube mejtéévеri diitye ɨ́htsutúmé waajácu
múnáake iñúcójpɨ́vétsoki. 28 Muurá meke ditye éhdɨɨvállérómeke újcuube
meke dibye ɨ́htsútújtsóné lliiñévú diitye ɨ́htsutúmé íjcyarómé íllurеjuco
ɨ́ɨdáátsonúki. 29 Téhdurée tsá ɨ́ɨnerí memítyájkímyeíítyuróne. 30 Muurá
ihdyu dííbyere Píívyéébe meke ujcú Jetsocríjtoéjté meíjcyaki. Áánélliihyée
dííbyeke pícyoobe meke dibye ɨ́mɨá tujkévejúvú iájcuki. Áhdurée dííbyej
téévеríyé ɨ́mɨáámedi meke idíllómeke ímíbájchoobe mepájtyetéki. 31 Muurá
dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Imítyájkímyeíñé ímillémé múu mítyajtsó
Píívyéébekére.”

2

Críjtodítyú íjcyáné uwááboju

1 Ámuúha táñahbémuj, muuráhjáa íñe Críjtodítyú íjcyáné uwááboju
ámúhakye o úwáábócooca tsá o íhjyúvahíjcyatú ɨhtsútúúnécóbaúvu.

2 Téhdurée ámúháj pɨɨne o íjcyaabe tsá tsíñéhjɨri o wátyánúmeíhíjcyatúne.
Apááñerée ó imíllehíjcyá ámúhakye o úwaabóné dityée páwachékevu
wátyétyéhcúúbedítyú íjcyáné uwááboju. 3 Ároobée tsá ámúhadívú o úújetétú
'mityáhmítya'. Ɨdátsóhrée muurá ó úújeté ámúhadívú íllityécunúúbére.
4 Aabée tsá ámúhakye ɨ́hnáhó o úwáábotú muhdú mɨ́amúnaa íhdityúré
iújcúné ɨ́jtsaméiyi úwáábohíjcyádu. Píívyéébedítyúrée tsááné ɨ́jtsaméiyi
ámúhakye o úwáábónéllii dííbyé Apííchó ámúhadívú bóhówátsohíjcyá
ámuha mecáhcújtsoki. 5 Aane íñe ámuha mécáhcujtsó Píívyéébe ɨɨhnáhori
ámúhakye pɨ́áábóneri. Tsá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí ámúhakye pɨáábóneri ámuha
mecáhcújtsotúne.

Píívyéébedívú Íapííchó meke wáájácutsóne

6 Muurá Píívyéébeke cáhcújtsómeke muha méúwáábohíjcyá ítyuhútsɨ́hjɨ.
Árónáa tsá ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa íavyéjujtémá wágóóóvéímyé ɨ́jtsaméí
muha meúwáábohíjcyatúne. 7 Muha méúwáábohíjcyá muhdúhjáa
Píívyéébe pane iwáájacúdú íjcyaabe mɨ́amúnáake ipájtyetétsoíñé
tsúúcajátújuco ííñujɨ́ɨ iípívyéjtsótúné ɨhdéjuco pítyájcámeíñe. 8 Ehdúhjáa
dííbyé pityájcoju néene muurá tsá tsáápíubáré wáájácutú íñe ííñújɨri
íjcyáné avyéjujtédítyu. Muuráhjáa iwáájácuca tsá ditye Jetsocríjtoke
páwachékevu wátyétyéhcúítyuró avyéjuube ɨ́htsútuube íjcyáábeke. 9 Muurá
Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:

Tsá múha wáájácutú muhdɨ́ɨvané Píívyéébe méénune dííbyeke
ávyejúúllémé wáábyuta. Áánéllii tsá múha úúbálléítyuró
muhdɨ́ɨvané tene íjcyane.

10 Áronévú tsúúca meke dííbyere Píívyéébe waajácutsó mépañévú Íapííchó
ipícyóónej téévéri. Muurá páneere dííbyé ɨ́jtsaméí Íapííchó waajácúhi.
11 Muurá mee mɨ́amúnaa tsá mewáájácutú tsíjtyé ɨ́jtsaméi. Meere
tsáápiitsa méwaajácú muhdú meɨ́jtsámeíñe. Ahdu Píívyéébé ɨ́jtsaméí
apááñéré Íapííchó waajácúhi. 12 Aanée mépañévú pícyoobe meke
ɨɨdaatsólléne téénej téévéri mewáájácu muhdú dibye mééma méénune.
Tsáháa tsíííñé apííchó dibye mépañévú pícyootúne. 13 Aane íñe
muha méúúbállehíjcyá tsúúca dííbyé icyánéjcúejte muha meíjcyámeke
dííbyé Apííchó túkévejtsódújuco. Tsá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí muha
meúúbállehíjcyatúne.

14 Muurá Píívyéébé icyánéjcúejte íjcyatúmé tsá cáhcújtsotú dibye Íapííchoj
téévéri meke túkévejtsóné ténejcúejte iíjcyátúnélliíhye. Áánéllii ɨjtsúcunúmé
álliúré tene íjcyane. 15 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó mépañe íjcyaméré
méwaajácú dííbyé icyánéjcu. Áánetu dííbyé Apííchó ípañe íjcyatúmé tsá
wáájácutú ténejcu. 16 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: "¿A ij-
cyámé tsaate Píívyéébé ɨ́jtsaméivu úújetéme? ¿A ijcyámé tsaate dííbyeke
úwáábóiyóme?" Aane muurá ihdyu dííbyeéjté muha meíjcyame méwaajácú
Críjtó ɨ́jtsaméi.

3

Píívyéébé wákimyéí méénúmeíñe

1 Ámuúha táñahbémuj, muurá Píívyéébeke úraavyémé dííbyé Apííchó
túkévéjtsóné pañe íjcyámeke o úwáábohíjcyádúu tsá ámúhakye o úwáábotú
dííbyeke ámuha ímí meúráávyétúnélliíhye. 2 Ááné́lliihyée muurá
ítyuhúútutsɨ́hjɨ́ré ámúhakye ó úwáábohíjcyá éhne múúne tsɨ́ɨ́méneke tsɨɨju
majchótú ájcútulle ímujpáñetúréi ñóhñótsohíjcyádu. Aamée ámuha tsá
téijyu mepíívyetétú uwáábó meújcune teetsɨ tsɨ́ɨ́mene majchói méénútutsɨ
íjcyadu. Aame ámuha téhduréi ícyoocápi. 3 Téénéllii muurá ámuha
méúhbácatsíhijcyáhi. Áhdure ámuha ménomíutáávácatsíhijcyáhi. Ehdu
múhdurá ámuha meɨ́tsámeíhíjcyánéllii muurá ámuha méijcyá Píívyéébeke
wáájácutúmé íjcyadu. 4 Muurá ámuha tsaate ménehíjcyá oo Pááváróéjté
meíjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá Apóóroéjté iíjcyane. Ehdu ámuha
múhdurá médárɨ́ɨ́vémeíhijcyá ihdícyame íjcyadu.

5 Aane ¿muubá oo Pááváro? Áhdure ¿muubá diibye Apóóro?
Áánerá Píívyéébé ɨɨcúve múnáajtétsíyé muhtsi meíjcyamútsí téénevúu
múhtsikye dibye pícyoone méméénuhíjcyáhi. Aanée muurá múhtsí
wákimyéíjyuco íjcyane Ávyéjuube Jetsóodítyú íjcyáné uwáábóju muhtsi
meúwaabóné tsúúca ámuha mécáhcujtsóhi. 6 Ópée muurá ímichi ó
úwáábohíjcyá éhne múúne tsíeméné mebájtsodu. Aanée diibye Apóóró
éhnííñevu tsiiñe úwáábohíjcyá éhne múúne teene bajtso íchémétu
memúríchohíjcyádu. Aane muurá dííbyere Píívyéébe pɨ́áábóneri
cáhcujtsómé dííbyé uwáábóju eene mebájtsone dííbyere píívyétsohíjcyádu.
7 Aane ímichi o úwáábohíjcyároobe tsá múúbé ɨhtsútuubé o íjcyatúne.
Téhdure diibye eenée táuwáábó cámahjácoobe tsá múúbé ɨhtsútuubé
íjcyatúne. Muurá ihdyu Píívyéébe apáábyéré ɨ́htsútuube íjcyáábé
pɨááboríyé cáhcútsohíjcyámé dííbyé uwáábóju. 8 Muurá eene bajtso
múúne memúrijchódú táuwáábó cámahjácóóbema muhtsi tsahdúré tsané
tujkévevu. Árónáa ihdyu múhtsikye Píívyéébe múhtsí tujkévevu áhdoó
muhdú muhtsi mewákímyeíhijcyádu. 9 Muurá ámuha úmɨhédu, téhdure
jahdu. Ááné aabájaabédú néébe Píívyéébeé. Áábé wákimyéi múnáajtétsí
muhtsi meíjcyamútsí ámúhakye méúwáábohíjcyá téneecúdú ámuha
menéémeke. 10 Muuráhjáa meke iwájyúnéllii oke pícyoobe páñétúejpi
jááháñé wákimyéi múnáajpídyú o néébe dííbyé uwáábóju o úwáábohíjcya
éhne múúne já apɨ́hajcúné mewádúhcútujkénúdú nééneé. Aane muurá
bóóne tsíjtyeréjuco teeja wákímyeídyú nééne tsíjtyeréjuco táuwáábó
éhnííñevu úwáábohíjcyámé ihdyu óvíi téɨɨbúwá úwaabóhi. 11 Muurá íjcyaabe
tsáápiiye éhne múúne jaa ímichi teene ápɨ́hajcúnetu éjkedu néébe Jetsocríjto.
Aane tsá múha nééityuró tsijpi íjcyane. 12 Ááné́llii múu ímíñeúvú dííbyé
wákimyéí meenú éhne múúne tsaapi jaa cóhpénéhjɨtu óórótu, imíwu
nééné neváyúúnetu, tsɨ́tsɨ́ɨ́né uwáñewáánetu méénudu. Ááné́tu muurá
tsijtye méénúiyá 'tsucátsúcá' íjcyatúné úméhewáánee, úméhecóónee, ajɨɨ,
éhdúnetu. Ahdu tsá múu íjcyatú átéréénéhjɨtu jaa méénuubédu. Múu
ijcyá cóhpénéhjɨtu méénuubédu. 13 Muurá jaa ímichi ápɨ́hajcúnetu éjkedu
néébedítyú íjcyáné uwáábóju muhdú meméénuhíjcyáné waajácúméií
Píívyéébe teene mééma ímíbájchócoóca. Ɨmɨá wákimyéí meméénuhíjcyáné
coévaá éhne múúne cúújúwari átéréene áíívyéné boone ícyohpéneréjuco
cóevádu. 14 Muurá ímí tééné wákimyéí meméénuhíjcyámé iáhdó méújcuúhi.
15 Ááné́tu múhdurá meméénuhíjcyámé tsá iáhdó meújcúityúne. Arónáa

ihdyu mépájtyéteé tsúúca dííbyeéjtéjuco meíjcyame éhne múúne tsaapi ihjya áíívyérónáa pájtyetédu.
16 ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébeéjté meíjcyame dííbyé duurúvajádú menéémé pañe dííbyé Apííchó íjcyane? 17 Muurá meke tsúúca dibye ímíbajchómé metútáváávéhajchíí íllureju co meke dibye íñé iiñújɨtu wáágóoíñe.
18 Áánéllii tsá múu állímyeítyúne. Tsaate ííñújɨene iwáájácúhajchíí múu ijcyá ɨ́daatsóméré ɨɨná wáájácútúmeúvúdú ɨ́miá waajácu múnaa ámuha meíjcyaki. 19 Muurá ɨ́jɨene mewáájacúné Píívyéébedívú atéréene. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Waajácu múnáake Píívyéébe téénerí yé túhúúvetsómé íllure báñúmeíhi.” 20 Téhdure tsiiñe nééneé: “Waajácu múnáá ɨ́jtsaméí Píívyéébe waajácú átéréene íjcyane ɨ́ɨnetú diityéké pɨ́ááboturne.” Ehdu néene Píívyéébé waajácúháámɨtu. 21 Áánéllii tsá mɨ́amúnáajpi méhdure néébeke ɨ́htsútúúbedi medíllóne meúráávyéítyuróne. Téhdure tsá dííbyedi memítyájkímyeíítyuróne. Muurá páneere ííñújɨri íjcyane méwáábyuta. 22 Muurá meke pɨ́ááboíjcyaabe ííñújɨri meíjcyáné hajchóta. Téhdure meke pɨ́ááboíjcyaabe medsɨ́jɨvémé ímí meíjcyaki. Aane íñe oo Páávoroo, Apóóroo, Péédoroo, íjcyámeke múúhakye pícyoobe ámúhakye muha mepɨ́ááboki. 23 Aane tsúúca méijcyá Críjto Píívyéébeéjpí íjcyáábeéjte.

4

Uwáábojte úwaabóne

1 Aane muurá ámuha méwaajácú ɨ́dátsó ámuhádúré muha menéérome Críjtó wákimyéi múnaa meíjcyane. Muuráhjáa múúhakye pícyoobe Píívyéébée muhdú meke ɨpɨ́ááboíñé pítyájcámeíñé uwááboju muha meméénuki. 2 Áánéllii tééné wákimyéí máhallúrí íjcyane ímíñeúvú méméénúiyáhi. 3 Tsá muurá muhdú óhdivu tene néétu ámuha tsíjtyema muhdú o ícyahíjcyáné oke menééiyóne. Tsá muurá o némeíítyuró muhdú o ícyahíjcyáne. 4 Apáábyéré ihdyu Píívyéébe waajácú muhdú o íjcyane. Árónáa ihdyu ó waajácú táhallúrí ímityúné íjcyatúne. Ároobe tsá o némeítyú ɨ́mɨáábé o íjcyane. 5 Ahdícyane tsá múu Críjtó wákimyéí muhdú tsaate méénune múhdurá diityédívú ɨ́jtsúcunútúne. Óvíi ihdyu páñetu tsaabe muhdú dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyáné meke iñéékií. Áijyu ihdyu muhdú mewákímyeíñé meke téhdújtsóiibye Píívyéébeé.
6 Aane íñe muhdú muhtsi Apóóroma meícyahíjcyáné ámúhakye ó úúballé tehdu ámuha meíjcya tsíñehji ɨ́jtsámeítyúme. Tsá múu tsaatékéré ímí ɨ́ɨjtsúcunúne tsíjtyeke éhdɨɨválletúne. 7 ¿Aca múha meke picyóó tsíjtyé ehnííñevu meíjcyaki? Áhdure ¿aca ɨɨná méhdi Píívyéébé pɨ́ááborí meújcutúne? Áánerá Píívyéébé pɨ́ááboríyé méijcyáhi. Ááneri tsá memítyájkímyeíítyuró méɨhnáhoríyé meíjcyáneríjɨ́ɨvari.
8 Ámuháubá méɨjtsúcunúmeí Píívyéébé icyánéjcutu ɨ́ɨné imíjyaúréjucó ámuha meíjcyane ɨ́ɨnetú vííotúme. Ááne muurá tsáhájuco múúhadi ámuha meɨ́ɨcúvetúne. Ɨmɨááneíyó ihdyu ámuha ténejcútú meɨ́htsútuuvéné ímí tsaméhjɨ́ meíjcyaki. 9 Píívyéébéubáhjáa muurá ihdyu muuha uwáábojtéké picyóó ávyeta ɨ́ɨdáátsojte muha meíjcyaki. Aame muha méijcyá ɨ́daatsóné éhne múúne ditye dsɨ́jɨ́vétsoímyé íjcyadu. Áámedi

múúhadi mɨ́amúnáama níjkyéjɨ́ múnaa ullévenúhijcyáhi. 10 Muurá íñe
Críjtoke meúráávyénéjcutu ámuha múúhadítyú ménehíjcyá átéréejte
ɨ́ɨná wáájácutúmé muha meíjcyane. Ááne ámuháyé méɨ́jtsúcunúmeí
ɨ́htsutúmé ámuha meíjcyame ímí tehdújuco dííbyeke meúraavyéne. Aane
muurá mɨ́amúnaa múúhakye ávyejúúlletúmé ámúhakyéré ávyejúúlléneri
ámuha mémityájkímyeíhijcyáhi. 11 Muurá ihdyu muha ɨ́dátsó múúhá
ajyábama meííjyunúhíjcyámedi ɨ́daatsóné tsájaare múúhá wajyámu. Áámedi
mɨ́amúnaa ɨ́cúbáhrahíjcyá múúhá ijcyátsííúbamáyé muha meíjcyátúmedi.
12 Muurá muha meúwáábóné tsanéjcuvu méwákímyeíhijcyá tééne tájpí
muha meíjcyaki. Áámeke mɨ́amúnaa páhduváré idyárɨ́ɨvémedítyú nehníwu
íhjyúvaróné muha maáábúcúne ímíjyuuríyé méihjyúvahíjcyá diityéma.
13 Ehdu múúhakye ditye dárɨ́ɨvérónáa ɨ́mɨáámeré muha méícyahíjcyáhi.
Róné pañe ícyoocápí múúhadítyú nehíjcyámé átéréejte muha meíjcyame
íllure mɨ́amúnáake metútávátsohíjcyáne.
14 Tsá ámúhakye o núcójpɨ́vétso ehdu o néétune. Íllure ámúhakye ó úwaabó
áátsɨ́ɨmédú ámuha menéémeke o wájyúnema. 15 Muurá mítyame ámúhakye
Críjtodítyú íjcyáné uwááboju úwáábórómedítyú ó ijcyá ámúháj caanídyú
o néébe ímichíi táuwáábori ámuha dííbyeke mecáhcújtsótujkénúnélliíhye.
16 Áánéllii ímíñeúvú o íjcyadu meíjcya.
17 Muurá tájtsɨ́ɨménédú néébe Timotéó ɨ́mɨáábé íjcyáábeke ó wallóó
ámúha éllevu. Aabe óvíi ámúhakye úúballé muhdú Críjtoke o úráávyeebe o
úwáábohíjcyáné o ááhɨ́vehíjcyátsɨ́hjɨ́ cahcújtso múnáake. 18 Árónáa ¿ɨ́veekí
ámúhadítyú tsaate múhdurá dárɨ́ɨvémeímyé mítyákímyeíhijcyáhi? ¿Íhya
mityá ɨjtsúcunúmé ámúhakye tsiiñe o úújéityúne? 19 Muurá Píívyéébe
ímílléhajchíí lléváhréjuco ámúhakye o ááhɨ́vetéiñe. Áijyu ó waajácuú
ɨ́ɨná ditye méénuhíjcyáné eene ‘mityáhmítyá’ íhjyúvahíjcyáme. Tsá
imyéénutúnéré ditye íhjyúváítyuróne. 20 Muurá tsá Píívyéébé avyéjúejte
meíjcyatú pevénéré meíhjyúváneri. Apáámyéré ihdyu dííbyé ɨhtsúturi
íjcyame téénéejte ijcyáhi. 21 Ahdícyane ¿muhdú ámuha méimíllé ámúhakye
ellévú o úújetécooca o túkévejtsóne? ¿A chooco ímíjyuúri? ¿Mityá
ɨhnáhóónécoba múu úhbadu?

5

Ímityúné tsaapi méénune

1 Muurá ó waajácújucóó tsaapívá ámúhadítyú tsɨ́ɨ́júdúéllema
ícyahíjcyáne. Teene ihdyu tsáma ávyeta ímityúne. Muurá Píívyéébeke
wáájácútúrómedívú idyé teene ávyétá imítyúne. 2 Ááneréi íjcyárónáa
ámuha mémityákímyeíhijcyá Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáneri íllure múu
kímoovéme. Muurá tehdɨ́ɨváné imítyú méénúmeke ámuha méijchívyétsóiyá
ámúháj pɨ́ɨnétu. Tsáhájuco ámúhama ditye píhcyáávéítyuróne. 3 Aane
ámúhama o íjcyátúroobe tsúúca ó waajácú muhdú memééénuíñé dííbyeke.
4-5 Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri mepíhcyáávéne méijchívyetso dííbyeke.
Aane téhdure ámúhakye ó nahbénuú táíjtsaméiyi. Áábeke méihvéjtsó
Naavéné hójtsɨ́ pañévuréjuco dibye ɨ́ɨcúbáhrámeíñé níjcaúvú ɨdsɨ́jɨ́ve
Máavyéjuube Jetsocríjtó tsiiñe tsáácooca dibye ipájtyetéki.
6 Aane tsá tene ímityú Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáneri
memityájkímyeíñé múhdurá ámúhama tene pájtyénáaáca. Muurá

haríínallíjyú metátsájcóné pañévú áyánéwu tééné ooríchotu mepícyoorónné páneeréjuco óórichóne. Ahdu nééne muurá tsaapi ímityúné méénúúbeke ɨɨná menéétúhajchíí pámeekéréjuco dibye tútávajtsóne. 7 Áánéllii ílluréjuco dííbyeke méijchívyetso teene pááá ooríchódú néébeke ámuha meímíbáávyeki. Muuráhjáa Críjto Píívyéébé obééjáwuúdú néébe ipájámeíñe ɨ́cúbáhrámeí mewájyuri mepájtyetéki. 8 Áánéllii metsu ɨ́mɨáámeré meíjcyáne meúráávye tsaímíyé dííbyeke. Ovíjyacóóné átéréééné ɨ́jtsaméí méhdityu bóhówaúcunúhijcyáne. Métsu ténejcu meɨ́hvéjtsóne dííbyé ihjyu ɨ́mɨá májchódú néénéréjuco menújtsoki.

9 Muuráhjáa ɨ́hde ámúha éllevu o wállóháámɨ́ pañe tsúúca ámúhakye ó úwaabó ámuha menáhbevájúcóótu ihdícyámema dómácócatsíhíjcyámedívu. 10 Árónáacáa tsá ámúhakye o bóíjcyutú ámuha meíhjyuvájúcóótu diitye ímityúmema mítyane iéhnéváíyóneri tsúúrámeíhíjcyámee, naní múnaa, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyámee, ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhíjcyámee, éhdúmema. Muurá ihdyu ehdu nééróméj pɨɨne mépiivyété meíjcyane tsajɨ́ hallúríyé diityémá meíjcyánélliíhye. 11 Muuráhjáa ihdyu ámúhakye o néé eene ‘cahcújtso múnaa muúha’ néérome ihdícyáméhjɨma idyómácójcatsíyónee, éhníííñevúré iéhnévarónee, níjcyotájteke icyáánívarónee, tsíjtyedi iíhjyúvarónee, illíyíícyáverónee, iñániyónee, éhdune méénuhíjcyámedívú ámuha menáhbevájúcóóítyuróne. Áhdure tsá ámuha diityémá memájchóítyuróne. 12-13 Muurá tsá o ɨ́ɨ́cúvetú cahcújtso múnaa íjcyatúmé muhdú ícyahíjcyáneri. Óvíi ihdyu Píívyéébere diityémá teene ímíbajchóhi. Árónáa ihdyu ámuha cahcújtso múnaa méɨ́ɨ́téiyá ámúhadítyú múhdurá dáríɨ́vémeíhíjcyámeke ámuha meíjchívyétso ámúháj pɨɨnétu.

6

Cahcújtso múnaa ímityúné ímíbáchójcatsíiyóne

1 ¿ɨ́veekí ímityúné ámuha medáríɨ́véjcatsícyooca mépehíjcyá cahcújtso múnaa íjcyátúné ímibájchojté éllevu? ¿ɨ́veekí tsá ámuha tsaméére cahcújtso múnaa meímíbáchócatsíhíjcyatú ténehjɨ? 2 ¿Mityá tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébé cahcújtso múnaa meíjcyame dííbyeke cáhcújtsótúmema muhdú ditye ícyahíjcyáné meímíbájchoíñe? Aanéjɨ́ɨ muurá ámuha mépiivyété ámúhama pájtyenéhjɨ́ ámuháyé meímíbáchójcatsíñe. 3 Áhdure muurá níjkyéjɨ múnaa íjcyárómema muhdú ditye ícyahíjcyáné méímibájchoóhi. Aanéjɨ́ɨ muurá mépiivyété tsaméére cahcújtso múnaa meímíbáchójcatsíñe. 4 Áánáa ¿ɨ́veekí ámuha mépehíjcyá cahcújtso múnaa íjcyátúné ímibájchojté éllevu ímityúné ámuha medáríɨ́véjcatsícyoóca? 5 Ehdu íñe ámúhakye o néé ámuha tééneri menúcójpɨ́véne tehdu meméénújúcóótuki. ¿Aca tsá ámuha elle meíjcyáné cahcújtso múnáadítyú tsaatéuba íjcyatú teene ámúhama ímíbájchóiyóme? 6 ¿ɨ́veekí ámuha páhduváré medáríɨ́véjcatsíñe cahcújtso múnaa íjcyátúme éllevu mépehíjcyá ditye ámúhama teene iímíbájchoki?

7 Ehdu ámuha medáríɨ́véjcatsíñetu ílluréjuco ámuha metútáváávehíjcyáné ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyérónetu. ¿ɨ́veekí tsá ámuha maáábúcuhíjcyatú ámúhakye tsaate iúhbarónee, iñániyónee, dáriɨvéne? 8 Tehdu ámuha meíjcyáíyótsihvu ¿ɨ́veekí diityéké ámuha mépɨ́ámeíhijcyáhi?

Ehdu ámuha meméénúneri tsané nahbémú ámuha meíjcyarómé íllure métútávátsócatsíhijcyáhi.

9-10 ¿A tsá ámuha mewáájácutú ímityúmé Píívyéébé avyéjuvu úcáávéityúne? Ahdícyane tsáma mébáñúmeídíñe. Muurá ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhijcyáme, níjcyotájteke cáánívahíjcyáme, tsaméére wajpíímú dómácócatsíhijcyáme, tsaméére walléémú dómácócatsíhijcyáme, naní múnaa, mítyane iéhnéváíyóneri íjyácunúhijcyáme, llíyiicyáve múnaa, tsíjtyedi ɨ́cúbáhrahíjcyáme, tsíjtyedítyú nehníwu íhjyúvahíjcyáme, éhdume muurá tsá Píívyéébé avyéjúejte íjcyatúne. 11 Ehdúu muurá tsaate ámúhadítyú ícyahíjcyáhi. Árómekée Píívyéébe Jetsóoj tééveri újcúmeke tsúúca dííbyé Apííchó ímíbájchómé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyatúne.

Méjpi metéhméiyóne

12 Muurá tsaate nééhií: "Mépiivyété panéváré meímilléné meméénune." Ihdyúhde tehdújúcoóro. Árónáa tsá panéváré ímí néétune. Áánéllii tsá ténehjɨ́vú metáhjátsámeíítyuróne. 13 Muurá ɨ́mɨááné majcho ijcyá tééne tájpí meíjcyaki. Árónáa idyé tsá panéváré majcho ímí néétune. Muurá íjcyaíñé tééne tájpí meíjcyájúcóóityúne. Tsáháa Píívyéébe meke ípívyéjtsotú meímillédú ihdícyáméhjɨma medómácójcatsíki. Mekée ípívyéjtsoobe ihñéjté meíjcyame dííbyé túkevéjtsójú pañe meíjcyaki. 14 Muurá Píívyéébe ipíívyetédú íjcyaabe ɨ́ɨhnáhoori meke bóhɨ́ɨtsoó tsúúca medsɨ́jɨ́vérómeke Jetsóokée ibóhɨɨtsódu.

15 Aane ¿aca ímíiyóné tsúúca Críjtoéjté meíjcyame nahtsɨ́waméé̇wake medómajcóne? Tsáhaá. 16 Muurá tsaapi dííllema íjcyáhajchíí tsahéécoréjuco dityétsí íjcyane. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Tsahéécoréjuco dityétsí íjcyaíñé tsáápiiye íjcyáiyódu." 17 Ahdu muurá Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé méijcyá dííbyeéjteréjuco.

18 Ahdícyane óvíjyacóóné ihdícyámema ámuha medómácócatsíhijcyáne. Íllurejuco méɨhvété téénetu. Muurá ijcyáné tsane ímityúné meméénuróné méjpi dómájcotúne. Áánetu íñe méjpíiyi ihdícyáméhjɨma medómácójcatsíñé tsáma ávyeta ímityúne. Muurá tehdu meméénúneri meere métútávájtsámeíhi. 19 ¿A tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébeéjté meíjcyámé pañe tsúúca dííbyé Apííchó íjcyane? Aane tsúúca ámúhá pañe íjcyame tsáhájuco ámuha meímillédú medárɨ́ɨvémeíítyuróne. 20 Muuráhjáa Píívyéébe mééma mepájtyetéiñe meenú Íllíkye ditye dsɨ́jɨ́vétsóneri. Áánéllii metsu dííbyeke maávyejúúlléne tsaímíyéjuco meíjcyaki.

7

Metáábávájcatsícyooca meíjcyane

1 Aane ícyooca ámúhakye ó úúballé éhnée taéllevu ámuha mewállóháámɨ́ pañe oke medíllone. Ɨmɨááné ímí tehdújúcooro teene tsaapi táábávátuube íjcyane. 2 Árónáa ihdícyáméhjɨma medómácójcatsíñé ávyeta ímityúné íjcyánéllii téhdure ímí teene metáábávájcatsíñe. 3 Aane ityáábávállema ihdyu múu ímí ijcyáhi. Áhdure idyé walle ityájɨ́váábema múu ímí ijcyáhi. 4 Aane tsúúca ájyúma íjcyalle tsáhájuco iímillédú íjcyatú dííbyé wáábyutálleréjuco iíjcyánélliíhye. Téhdure diibye ájyu tsáhájuco iímillédú íjcyatú tsúúca diille méwá wáábyutááberéjuco iíjcyánélliíhye. 5 Aamútsí idyómácócatsíhijcyáné tsá ɨ́hvéjtsóítyuró Naavéné téénej tééveri diityétsikye

tsíñejcúvuréjuco ɨ́ɨbúwájtsóneri ityútávájtsótuki. Árónáa ihdyu tsáijyu
ɨ́hnáhó Píívyéébema iíhjyúvácooca muhdú iñéhajchíí wahájchotáwu
ɨ́hvéjtsóíyomútsí teéne.
6 Ehdu íñe ámúhakye tsánejcúvú o néé okée ámuha teene medíllónélliíhye.
Árónáa tsá ámúhakye o táúhbatú ámuha metáábávájcatsíki. 7 Táicyánéjcutu
ihdyu ímí ó ɨjtsúcunú pámeere ohdu táábávatúmé, tájɨ́vatúmé, íjcyáiyóne.
Árónáacáhjáa ihdyu Píívyéébe páhduváré meke ípívyéjtsónéllii tsaate pi-
ivyété iiye iíjcyane. Áánetu tsijtye tsá píívyetétú iiye iíjcyane.
8 Áánéllii ííyéejte íjcyámema pámeere pííbájyujtéké o néé
táábávájcatsítyúmeréjuco íjcyáiyóné íñe o íjcyadu. 9 Árónáa ihdyu
iiye iíjcyane ipíívyetétúhajchíí múu apáhajchíí táábávájcatsí tééneri
ɨ́ɨcúbáhrámeítyuki.
10 Áánetu tsúúca tájɨvámé walléémú tsá múu ɨ́hvéjtsotú ájyúmuke. Ehdu
Píívyéébé taúhbaju néehií. Tsá oore ámúhakye o néétune. 11 Árónáa tsáijyu
múúne tsáápille ájyúke ɨ́ɨhvéjtsóhajchíí tsáhájuco múu tájɨvájúcootúne.
Tsá tene ímityú tsíjpiikyéréjuco dille tájɨváne. Áánetu tsiiñe ityájɨváné
iímílléhajchíí óvíi tsiiñe óómille ájyú éllevúre. Téhdure idyé wajpi
ityáábáválleke tsá múu ɨ́hvéjtsotúne.
12 Aane ícyooca Píívyéébé taúhbaju néétune oore táicyánéjcutu ámúhakye
o néé tsaapi cahcújtso múnáájpí taaba cáhcújtsótúrolle ímí dííbyema
íjcyáhajchíí tsá dibye díílleke ɨ́hvéjtsóítyuróne. 13 Áhdure tsáápille
cáhcújtsóllé tajɨ cáhcújtsótúroobe ímí dííllema íjcyáhajchíí tsá dille dííbyeke
ɨ́hvéjtsóítyuróne. 14 Muurá ímíbáávyéíyoobe dille ímí íjcyáneri. Áhdure
idyé cáhcújtsóóbé taaba ímíbáávyéiyá dibye ímí íjcyáneri. Aane muurá
ímí íjcyáromútsí ɨ́hvétsócatsíhajchíí tsáijyu múúne ɨ́ɨtsɨ́me íllurеjuco
tútávaavéne. 15 Aane ihdyu cáhcújtsóllé tajɨ cáhcújtsótuube díílleke
ɨ́ɨhvejtsóné ímílléhajchíí óvi ɨ́hvejtsóhi. Téhdure idyé cáhcújtsótulle
cahcújtso múnáajpi ájyu íjcyáábeke ɨ́ɨhvejtsóné ímílléhajchíí óvi ɨ́hvejtsóhi.
Aane tsá Píívyéébeke cáhcújtsómé hallúrí íjcyatúne. Muurá imílleebe
tsaímíyé metáábávájcatsímyema meíjcyane. 16 Muurá tsá mewáájácutú
cáhcújtsóllé tajɨ dille íjcyadu cáhcújtsóíhajchííjyu. Áhdure tsá mewáájácutú
cáhcújtsóóbé taaba dibye cáhcujtsódú cáhcújtsóíhajchííjyu.
17 Árónáa ihdyu óvíi muhdú paméváré méijcyá Píívyéébée iímillédú
meke pícyohdu. Áánéllii óvi tehdújuco tsaate ííyéejtéré íjcyane. Téhdure
idyé óvi tehdújuco tsaate méwámyuma íjcyane. Ehdu pámeere cahcújtso
múnáake ó nehíjcyá ditye tehdu iíjcyaki. 18 Muurá kíhdyahɨ́rótsámeímyeke
Píívyéébe ujcúhi. Áhdure tehdu méénúmeítyúrómeke dibye újcume ihdyu
óvi éhduréjuco. 19 Muurá tsá muhdú tene néétu tehdu memééénúmeítyúne.
Áhdure tsá muhdú tene néétu tehdu memééénúmeíyóne. Muurá ihdyu
apááñéré muhdú dííbyé taúhbajúúné néhdu meíjcyane imílleébe. 20 Áánéllii
Píívyéébekée mecáhcújtsótujkénúijyu muhdú meíjcyadúré múu ijcyáhi.
21 Tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé tsá múu íjyácunútú
diityédítyú iíjchívyéíyóneri. Árónáa ihdyu múu ipíívyetéhajchíí diityédítyú
ijchívyéhi. 22 Muurá tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyámema tsíjtyé hójtsɨ́ pañe
íjcyátúrómeke Píívyéébe újcume tsahdúré ijcyá dííbyeéjte. Aame tsaméhjɨ́

ijcyá Críjtó ɨɨcúve múnaa. 23 Muuráhjáa tsúúca Píívyéébe méema meenú
mepájtyetéiñe. Áánéllii tsá múu míamúnáá ɨ́jtsaméí cáhcujtsójúcootúne.
24 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Ahdícyane tsá múu ɨ́ɨ́nerí íjyácunútúne.
Óvi ihdyu Píívyéébekée mecáhcújtsótujkénúijyu muhdú meíjcyadúré
meíjcyame dííbyeke méúraavyéhi.

25 Ehdu íñe ámúhakye ó úúballé éhnée ámuha oke muhdú táábávatúmé
íjcyáiyóné medíllone. Ténejcútú Píívyéébe tsá muhdú meke néétune.
Árónáa ihdyu oke dibye pɨ́áábóneri o wáájacúné o néé ditye
táábávájcatsítyúné téhdure ímí nééneé. Ehdu ímí dííbyeke o úráávyeebe
ámúhakye o néehií. 26 Aane ó ɨjtsúcunú ímí tehdújuco ditye ííyéejtéré
íjcyáiyóné íñe Críjtoke meúráávyenéjcú ɨ́hnáhó néénélliíhye. 27 Árónáa
ihdyu tsúúca táábavámé tsá múu ɨ́hvéjtsotú méwakye. Áánetu iiye íjcyame
tsá múu ɨ́jtsámeítyú ityáábáváíyóneri. 28 Aane tsaate ityáábáváhajchíí
ihdyu óvi táábaváhi. Téhdure tsáápille ityájɨ́váhajchíí óvi tájɨváhi. Tsá
tene ímityúné íjcyatúne. Árónáa ihdyu ɨhnáhóóné táábávámeke ííñújɨ́
icyánéjcúene dómajcóne. Áánéllii ámúhakye o néé ámuha ténehjɨ́vú
metáhjátsámeítyuki.

29 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, muurá lléváhréjuco tsiiñe Críjto
tsááiñe. Áánéllii ihdyu méwámyuma íjcyámeke o néé ditye ɨ́hnáhóóróné
pañe ííyéejte wákímyeíiyódú Píívyéébé wákimyéí imyéénuki. 30 Téhdure
ámúhakye tsaatéké kímóóve pájtyérónáa tsá múu kehdóvéméhjɨúvú
néétune. Téhdure wáñehjɨ́vatéhijcyámé tsáhájuco tééneri íjcyáityúne. Áhdure
tsíeméné áhdome tsá tééneri ɨ́ɨ́jɨvéityúne. Ténehjɨ íjcyárónáa méɨ́hvéjtsodí
Píívyéébé wákimyéi. 31 Tsá múu íííñújɨri muhdú iíjcyáíyóneríyé
itsúúrámeíñe ɨ́hvéjtsotú dííbyé wákimyéi. Muurá iñe ɨ́jɨ́ hallúrí íjcyáné
tsíeméné imíwu meɨ́jtsúcunúróné nɨjkévaáhi.

32 Áánéllii ó imíllé ámuha tééneri meíjyácunúhíjcyánetu meɨ́hveténe.
Muurá ííyéejte ɨ́ɨ́nerí íjcyatúmé ímí Píívyéébeke ɨɨ́ɨcúvéíñeríyé ɨ́jtsámeíhi.
33-34 Téhdure muurá walléémú tájɨ́vatúmé ijyácunú tsaímíyé dííbyeke
ɨɨ́ɨcúvéíyóneri. Aame ɨ́mɨááné ténejcúrí ɨ́ɨ́jɨvémé tsá tsíñéhjɨri
ɨ́jtsámeítyúne. Áánetu tájɨvámé ijyácunú muhdú ájyúma iíjcyáíñé wákimyéí
imyéénúíñeríye. Téhdure wajpíímú méwámyuma íjcyame ijyácunú ɨ́jɨ́
wákimyéiyíyé muhdú diityéké ipícyóóíñeri.

35 Ehdu íñe ámúhakye o néé ámúha wájyuri ímí Píívyéébeke ámuha
meɨ́ɨcúveki. Tsá idyé ávyeta ámúhakye taabávatu o bóijcyúné ehdu o
néétune. Ámúhakye ihdyu o néé tsaímíyé ámuha Píívyéébeke meɨ́ɨcúvéné
wákimyéí meméénuki.

36 Áhdure idyé tsaate tsúúca ityáábávájcatsííñe éévevu úújetémé iiye
iíjcyane ipíívyetétúhajchíí óvi táábávájcatsíhi. Tsá tene ímityúné íjcyatúne.
37 Aane tsaate ipíívyetéhajchíí óvi ííyéejtéré ijcyáhi. 38 Áhdure ditye
táábávácatsíhajchíí ímí teéne. Téhdure ditye táábávájcatsítyúhajchíí awáá
éhnííñevu ímí teéne.

39 Muurá tájɨvalle ijcyá ájyú wáábyutálle. Árónáa tsáijyu múúne ájyu
díílledívú dsɨ́jɨvéhajchíí piivyételle iímílléhajchíí tsíjpiikyéréjuco ityájɨváne.
Árónáa ihdyu tsá dille tájɨváítyuró ihdícyáábeke cahcújtso múnáajpi

íjcyátúúbeke. 40 Árónáa ó ɨjtsúcunú iiye íjcyalle ǵǵné imíjyaú íjcyáiyóne. Ehdu íñe ámúhakye o néé Píívyéébé Apííchó oke túkévéjtsóneri.

8

Níjcyotájté ɨɨcúve

1 Aane ícyooca ámúhakye ó úúballé éhnée oke ámuha níjcyotájteke ǵǵcúvémeíñé iyámeke medóónetu medíllone. Muurá tsúúca ténejcu méwaajácúhi. Árónáa ¿ǵveekí panéváré mewáájacújúcóóneúvuri mémítyákímyeíhijcyáhi? Árone tsá ǵǵnetú meke pǵáábotúne. Apááñéré ihdyu mewájyújcatsíñé meke pǵaabóhi. 2 Muurá panéváré iwáájacúné ǵjtsúcunúmeíyómé tsá ǵmɨááné wáájácutúne. 3 Muurá ihdyu Píívyéébe waajácú caatyé dííbyeke wájyune.

4 Aane níjcyotájteke ǵǵcúvémeíñé iyámeke tsaate dóóne muurá tsá muhdú nééturóne. Atéréenéré íjcyane mǵamúnaa cáánívahíjcyaróné tsá diityéké ǵǵnetú pǵáábotúne. Muurá ihdyu íjcyaabe tsáápiiye Píívyéébeé. 5 Muurá caame íévéhóówarii, íííñújɨrii, íjcyanéhjǵ icyáánívahíjcyánéllii ɨtsúcunúhijcyámé mítyame Píívyéébedu némehjɨ íjcyane. 6 Árónáa ihdyu íjcyaabe tsáápiiye apáábyéré Méécáání Píívyéébe páneerée ípívyéjtsoóbe. Muuráhjáa meke ípívyéjtsoobe dííbyeke maávyéjújtsoki. Áhdure tsáápiiye Ávyéjuube Jetsocríjtoj tééveri páneere íjcyáábe tájpíyé méijcyáhi.

7 Árone muurá tsaate cahcújtso múnaa íjcyájúcoorómé tsá ímí wáájácutúne. Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ǵmɨááné níjcyotájté ibóhɨɨma íjcyámeke ǵǵcúvehíjcyáne. Áánéllii ténehjɨ ǵǵcúvémeíñé iyámeke idyóóiyóné múhdurá ɨtsúcunúhijcyáme. 8 Muurá teene medóórone tsá Píívyéébedívú muhdú néétune. 9 Árónáa ihdyu tsá múu dóótu eene dííbyeke ímí wáájácutúmé teene medóóne múhdurá ǵtsúcunúhíjcyámeke ityútávájtsótuki. 10 Muurá tsaate ténehjɨ dóóneri tsijtye teene dóótume iúmúúpívyéne diityé élletu idyóóneri ǵǵjtsaméí tútávájtsóiyáhi. 11 Ehdu muurá ámúhá nahbémú ténejcu ímí wáájácútúmeke ámuha teene medóóneri métútávájtsóiyá ímí Píívyéébeke ditye úráávyéíyónetu téhdurée diityé wájyuri Críjto dsǵjǵvémeke. 12 Aane diityé ǵjtsaméí metútávájtsóneri ímityúné memééénune tsá Críjto ímí méhdivu ǵjtsúcunútúne. 13 Áánéllii diityéké o tútávájtsótu tsá múijyú téeménéhjǵ o dóóityúne.

9

Uwáábojte iáhdó újcune

1 Muuráhjáa Píívyéébe oke picyóó uwááboobe o íjcyaki. Aabée Máavyéjuube Jetsóoke o ájtyúmǵǵbé uwááboju ámúhakye o úwaabóné ámuha mecáhcújtsónetu muurá méwaajácú ǵmɨááné ténejcú uwááboobe o íjcyane. 2 Árónáacáubá tsaate tsá cáhcújtsotú uwááboobe o íjcyane. Áánetu ihdyu ámuha mécáhcujtsó ópée o úwáábóneri Ávyéjuube Críjtoke ámuha mecáhcújtsónélliíhye.

3-4 Aane eene múhdurá óhdityu ǵtsámeíhíjcyámeke o néé uwááboobe o íjcyáábeke oke ditye ǵǵcúvéiyóné panévatúre. 5 Muurá téhdure o táábávállema úwáábooberé ó pehíjcyáiyá eene tsijtye uwáábojte Péédoroo,

Jetsóó nahbémuu, íjcyame péhijcyádu. Áábeke muurá idyé ámuha oke
méɨ́ɨcúvéiyá diityéké ámuha meɨ́ɨcúvehíjcyádu. 6 Árónáa ¿ɨ́veekí muhtsi
Benabéema múhtsiye mewákímyeíñe tájpí méúwáábohíjcyáhi? 7 ¿Aca
múúne tsodáhó iiye iáhdóne tájpí ijcyáhi? ¿Aca óóva bájtsome tsá iñéévá
lléénetúne? ¿Aca obééjámuke éénume tsá diityé mujpáñejpácyó ádotúne?
8-9 Ehdu ámúhakye o nééne méɨjtsúcunúdí mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí tene
íjcyane. Muuráhjáa Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íwaajácuháámɨtu nééhií:
“Tríígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájikye tsá múu tsíeménevu íhjyu wátájcotú
dibye imájchótuki.” 10 Ehdúu Píívyéébe néé dííbyé wákimyéí méénume
tééne áhdó újcúiyóne iñééiyóne. Tsáháa apáámyéré iyámedítyú dibye
néétune. Muurá tsaate úmɨhe bájtsone kéémene tsíjtyeréjuco ááhɨ́vetsóne.
Árónáa téhdure teenée bájtsómedívú tsane coévá tsahdúré ditye iújcuki.
11 Ahdu muurá Píívyéébé icyánéjcú ámúhakye muha meúwáábohíjcyámeke
¿aca tsá ámuha múúhakye mepɨ́áábóítyuró tsíeménetu tééne tájpí muha
meíjcyaki? 12 Áánerá tsijtye uwáábojte ámuha mepɨ́áábóne tájpí ícyahíjcyáhi.
Téhdure muurá múúhakye ámuha mépɨ́áábóiyáhi. Árónáa ihdyu muha
tsá tééneri meíjyácunútúne. Tsáijyu múu mɨ́amúnaa teene múhdurá
ɨɨ́jtsúcunúne tsá ímílléítyuró icyáhcujtsóné muha meúwaabóne. 13 Muurá
ámuha méwaajácú duurúvájá pañe wákímyeímyé tééjá wáábyuta ditye
tsátyehíjcyánetu iújcúne tájpí ícyahíjcyáne. Téhdure muurá Píívyéébeke
ditye iyámedi ɨɨ́cúvehíjcyánetu iújcune dohíjcyáme. 14 Ahdu ɨɨ́vane muurá
Píívyéébe néé uwáábojte íjcyaíñé cahcújtso múnaa diityéké pɨ́áábóne tájpi.
15 Ehdu íñe ámúhakye o néé pevénéré ámuha mewáájácuki. Tsá pɨ́áábó
ámúhakye o táúmeítyúne. Aabe ihdyu óvíi o dsɨ́jɨ́véhajchíí ó dsɨ́jɨvé ámuha
oke mepɨ́áábótuubére. Muurá ímí ó ɨjtsúcunú oore o wákímyeíñe tájpí o
íjcyaabe o úwáábohíjcyáne.

16 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere oke pícyóóné wákimyéí o méénúneri tsá
o mityájkímyeíítyuróne. Aane muurá tsíjtyeke o úwáábótúhajchíí ɨ́dátsó oke
pajtyéiyóne. 17 Íhya ihdyu oore táɨ́jtsaméiyi tééné wákimyéí o méénuca
tééneri ó mityájkímyeíiyáhi. Árónáa tsá oore o ímílléne tééné wákimyéí o
méénutúne. Píívyéébere oke picyóó tééné vu. 18 Áánéllii ó imíjyúú tééné
uwáábojuu pevénéré áhdótsótuube o úwáábóneri. Tsá o íjyácunútú tééne
áhdó oke ditye pɨ́áábóne tájpí o íjcyáíyóneri.

19 Aabe múɨɨcúve múnáajpí o íjcyáítyúroobe paméva ɨɨcúve múnáajpi
ó ijcyá tééné tééveri tsijtye Críjtoke icyáhcújtsoki. 20 Muurá ɨ́hdéené
taúhbaju o úraavyéjúcóótúroobe tamúnaa jodíómú muhdú ícyahíjcyádú
idyé ó ícyahíjcyá diityémá o íjcyácooca tééné tééveri ímíñeúvú diityéké o
úwáábo Críjtoke ditye icyáhcújtsoki. 21 Áánetu Píívyéébeke wáájácútúmema
o íjcyácooca téhdure ditye íjcyadu ó ijcyáhi. Ároobe ihdyu tsá múhdurá
ditye íjcyáné pañévú o úcáávetú Críjtoéjpiyéjuco o íjcyánélliíhye. Ehdu
diityé pañe ó ícyahíjcyá tééné tééveri diityéké o úwáábo Críjtodítyú
íjcyáné uwáábojuu. 22 Áhdure Píívyéébeke cáhcujtsójúcoorómé ímí ténejcu
wáájácutúmema o íjcyácooca ó ijcyá muhdú ditye íjcyadu tééné tééveri
diityéké ímíñeúvú o wáájácútso ténejcu ditye ímí iúráávyeki. Ehdu ihdyu
paméva máyé ɨ́mɨ́ááberé ó nahbévahíjcyá tééné tééveri diityéké o pɨ́aabómé
ipájtyetéki. 23 Aabe paméva kéré ó úwáábohíjcyá tsaméhjɨ́ diityémá ímí

meíjcyame meímíjyuúki.

24 Muurá táhjajcátsiyi dsíínémedítyú tsáápiiye táhjaabe tééne áhdó
ujcúhi. Ahdu íívane ímíñeúvú méuráávyé Píívyéébeke iáhdó ámuha
meújcuki. 25 Áhdure muurá iicu iáhdoma íjcyanévú úcááveímyé tééné ihde
píííñúmeímyé tsá iiná dómájcotú diityéké tútávájtsóiyóne. Ehdu muurá
píííñúmeímyé tééne áhdó imíwu néérone múhajchótá íjcyáityúné iújcuki.
Áánetu ihdyu mépíííñúmeíhijcyá múijyú muhdú íjcyáityúné meújcuki.
26 Áánéllii tsá pevénéré Píívyéébeke o úráávyehíjcyatú éhne múúne
tsaate kiávú ipyééne wáájácutúmé dsíínehíjcyádu. Aabe tsá ténejcúrí
o báñúmeíityú éhne múúne méénújcatsííbyé bañúháñé pevétsíhjíré
cátyétyehcúdu. 27 Áánéllii muurá Píívyéébedívú o íhvéjtsámeííbyé ó
icúbáhrámeíhijcyáhi. Aabe ó téhmémeíhijcyá keená oke ténejcútú
mújtátsóíyónetu ímichi awáá ténejcu o úwááboíjcyaabe o báñúmeítyuki.

10

Níjcyotájteke Píívyéébedi medíllóítyuróne

1 Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa méihdé
múnáaúvuke Píívyéébe ojtsórí túkévejtsómé Tújpáñe Móóá pájtyene.
2 Ehdúhjáa dibye diityéké píaabómé íhvéjtsámeí Moitséé hójtsí pañévú
dibye diityéké ityúkévéjtsoki. 3 Aaméhjáa ihdyu ícyahíjcyá Píívyéébere
diityéké píáábóne tájpi. 4 Dííbyeréhjáa muurá diityéké ácuhíjcyá
majchóvuu, adóvuu, íjcyane méénúráítyuróné diityémá imyéénúneri.
Áámemáhjáa téijyújuco nééwayúdú néébe Críjto íjcyaabe diityéké
túkévétsohíjcyáne. 5 Ehdúhjáa panévatúré ímíhyéjúcooro Píívyéébe diityéké
túkévéjtsórónáa ímunáajte ímityúné dáríívémeíhijcyáhi. Ááné déjúcotúhjáa
mítyame dsíjivé íínéubárá píívyétúné iiñújivu.

6 Ahdu meke tene ipájtyétu tsá ímityúnéhjiri meúmúúpívyéityúne. 7 Tsá
dityée méénuhíjcyádú níjcyotájteke mecáánívaityúne. Muurá Píívyéébé
waajácúháámitu nééneé: “Níjcyotájteke idyúúrúváné wañéhjíné pañe
imájchóné hallúvú ádohíjcyáme.” 8 Ahdícyane tsá medómácójcatsíityú
ihdícyáméhjima dityéhjáa méénuhíjcyádu. Tééné déjúcotúhjáa muurá
tsajcóójíré diityédítyú dsíjivémé 23,000-meva. 9 Áánéllii tsá Píívyéébeke
mepátsáríjcyóityú ímityúné memééénune dibye iáábúcuhíjcya tsaatéhjáa
diityédítyú méénuhíjcyádu. Tehdúhjáa muurá méénúmeke tééné déjúcotu
ííñimyémú íhdome dsíjívehíjcyáhi. 10 Aanéjíí tsá múu diityé díívame
ímityúné íhjyúvatú Píívyéébedítyu. Tehdúhjáa néémeke muurá tééné
déjúcotu dííbyere Píívyéébe wálloobe ‘Dsijíve’ némeííbyé níjkyéji múnáajpi
dsíjívetsóhi.

11 Ehdúhjáa nénehji éíjyuúvú méihdé múnáake pátyehíjcyáné muurá
Píívyéébé waajácúháámitu caatúvá íñe ícyooca meíjcyámema ííñuji
nijkévaríjyuco íjcyame teene meéévéne tehdu medáríívémeítyuki.
12 Áánéllii ímí Píívyéébeke iúraavyéné íjtsúcunúmé téiibúwá méíjcyaco
ámuha ímítyúneri memújtátuki. 13 Muurá eene ámuha ímítyúneri
meúmúúpívyehíjcyáné mávaríjchojúúné tsá apáámyekéré ámúhakye
dómájcotúne. Muurá ihdyu pámeekéré patyéhijcyáne. Árónáa
mécátsipáávé Píívyéébedívu. Dibye íjcyátúcoocájíí; tsá néhi ávyétá

ɨhnáhó nééné mávaríjchoju meke dómájcóityúne. Diibye ihdyu tehdɨ́ɨ́váné mávaríjchoju meke dómájcóijyu meke pɨ́ááboó maáábúcuki.

14 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii tsáhájuco níjcyotájteke
ámuha medúúrúváityúne. 15 Ehdu íñe ámúhakye o néé ámúhá ɨ́jtsaméima
ámuha meíjcyámeke. Aane cáhawáá ihdyu ímíñeúvú méɨ́jtsaméí ámuha
mewáájácuki. 16 Muuráhjáa Píívyéébe mééma mepájtyetéiñe méénune
meɨ́tsáávéne májchó meméénúcooca maádome météhdútsohíjcyá teene
dííbyeke. Aame méduurúvahíjcyá mewájyuríi Críjtó tujpácyó páwachákevu
wágóoovéne. Téhdure pááaho memájchóneri méduurúvahíjcyá mewájyuríi
dibye ɨ́cúbáhrámeíñé meɨ́tsaavéne. 17 Muurá mítyame meíjcyarómé
tsahóóré pááaho memájchome ímí ménahbévájcatsíhi. Ahdu muurá
tsáápiiye Críjto íjcyáábeéjté mítyame meíjcyarómé méijcyá tsáápihdyúre.

18 Muuráhjáa tamúnaa ijraéémú Píívyéébé ɨɨcúvé dóhijcyámé tsame ijcyá
téénéejte. 19-20 Muurá dííbyeke wáájácutúmé naavémukéré dooháñevu
ɨ́ɨ́cúvehíjcyá ímíubááné ditye ɨ́ɨ́cúvéíyoobe Píívyéébe íjcyánáaáca. Áánéllii
ámúhakye o néé tehdu ámuha naavémuke meɨ́ɨ́cúvétuki. Tsá ámúhakye
o néhíjcyatú níjcyotájté meke pɨ́aabóne. 21 Ahdícyane tsá tene ímityú
tsúúca Píívyéébema maádóneri, memájchóneri, menáhbévácatsíhijcyámé
Naavéneke ɨ́ɨ́cúvehíjcyámema menáhbeváne.

22 ¿ívеekí Píívyéébeke mepátsaríjcyóiyá ehdu medáríɨ́ɨ́vémeíñeri? ¿Aca
dííbyé ehnííñevu meé?

Críjtoéjté wájyújcatsíiyóne

23 Muurá ɨ́mɨááné panéváré meímilléné méééénúiyáhi. Árónáa
tsá panéváré ímí néétune. Tsá páneere meke pɨ́ááboto Píívyéébeke
meúráávyénéjcutu. 24 Áánéllii tsá múu tsúúrámeítyú iiye tsaímíyé
iíjcyáíyóneri. Téhdure múu ɨ́jtsámeí tsíjtyeke ɨpɨ́ááboíyóneri pámeere ímí
meíjcyaki.

25 Áhdure ditye dooháñé náhjɨ́hénuhíjcyánetu múu cúúvéhulléré
iáhdone dóó tsáijyu múu ɨɨcúvé íjcyane ámuha medóóne múhdurá
meɨ́jtsúcunúíyónélliíhye. 26 Muurá ííñújɨri páneere múhdúné tsíeméné
íjcyane Píívyéébe éhné dibyée ípívyejtsóne.

27 Áánéllii múu cahcújtso múnaa íjcyáturómé ámúhakye majchóvú
pɨ́úváhajchíí cúúvéhulléré majchó ɨ́nehjɨ́ ditye pícyoone ámuha múhdurá
meɨ́jtsúcunútuki. 28 Áánetu tsaate idyóótune 'íñe níjcyotájté ɨɨcúve' néhajchíí
tsá múu dóótu diityéké ámuha múhdurá meɨ́jtsámeíchótuki. 29 Ehdu o
néé ihdyu ámuha medóórone ímítyú meɨ́jtsúcunútúrónáa diityéké múhdurá
ámuha meɨ́jtsámeíchóíyónélliíhye.

Árónáa tsáijyu múu ámuha téénetu ménééiyáhi: "¿Aca muhdú
ɨ́ɨ́vane mewáájacúdú memééénune tsijtye múhdurá ɨjtsúcunúiyáhi?
30 Muurá ɨɨná memájchóné hallúvú météhdútsohíjcyá Píívyéébeke dibye
ímillédu. Aanéjɨ́ɨ́ ¿ívеekí tsijtye ihjyúváiyá ímityúné íjcyáneríjɨ́ɨ́vari?"
31 Ihdyúhde tehdújúcoóro. Árónáa ihdyu múu panéváré ɨɨná imyéénúneri,
imájchóneri, iádóneri, bóhówajtsó Píívyéébeke. 32 Ánéhjɨri ihdyu tsá
múu tútávájtsotú jodíómuu, jodíómú íjcyáturómee, íjcyámeke pámeere

cáhcújtsótúróméhjɨmájuco. 33 Muurá ihdyu ó imíllé paméva mayé ímí o
íjcyane ditye téhdure ipájtyetéki. Tsá oore ímí o íjcyáíyóneri o íjyácunútúne.

11

1 Ahdu múu ijcyá muhdúhjáa Críjto ícyahíjcyáné o wáájáne dííbyeke o
úraavyédu.

Muhdú walléémú pihcyáávé pañe íjcyáiyóne

2 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, mítyane ámúhakye ó duurúvá
Píívyéébé icyánéjcú ámúhakye o úwaabóné ímí ámuha meúráávyéne
oke meítsáávehíjcyánélliíhye. 3 Aane ó imíllé ámúhakye o úúballéné
Píívyéébe Críjtó túkevéjtsoobe íjcyane. Áánetu Críjto wajpíímú túkevéjtsoóbe.
Áánetu diitye wajpíímú méwámyú túkevéjtsojte eene Críjtó túkevéjtsoobe
Píívyéébe íjcyadu. 4 Aame wajpíímú íhñíwaúúné iwátájcómeíñe
Píívyéébé uwááboju úwáábóhajchíí núcójpɨ́tsó teéne. Téhdure tehdu
imyéénúmeíñe ditye Píívyéébema íhjyúváhajchíí núcójpɨ́tsó teéne. 5 Áánetu
walléémú íhñíwaúúné wátájcómeítyúmé úwáábóhajchíí téhdure núcójpɨ́tsó
teéne. Téhdure tehdu méénúmeítyúmé Píívyéébema íhjyúváhajchíí
núcójpɨ́tsó teene ibyéérómeíñe ditye íjcyáiyódu. 6 Aane iwátájcómeíñé
ímílletúmé óvíi íllure béérómeíhi. Áánetu tehdu imyéénúmeíiyóné
núcójpɨ́tsó ɨɨ́jtsúcunúhajchíí óvíi wátájcómeímye. 7 Áánetu wajpíímú
tsá Píívyéébé pihcyáávé pañe wátájcómeíítyuró dííbye náávé íjcyame
dííbyeke iávyejúúlléébeke ibóhówátsohíjcyánélliíhye. Áhdure walle
ájyúke iávyejúúlléne bóhówajtsóhi. 8 Tsáháa muurá wájpiikye Píívyéébe
ípívyéjtsotú wállehdítyú tsátsii iújcúnetu. Muuráhjáa ihdyu wálleekéré
ípívyéjtsoobe wájpihdítyú tsátsii iújcúnetu. 9 Tsáháa muurá wálleeke
tujkénú iípívyéjtsólleke dibye náhbénutú wájpihdívu. Muuráhjáa ihdyu
wájpiikyéré tujkénú iípívyéjtsóóbeke nahbénuube wállehdívu. 10 Áánéllii
múu walléémú wátácámeíhijcyá íhñíwaúúné ájyúmuke iávyejúúlléné
uubállé níjkyéjɨ múnaa ímí ɨɨ́jtsúcunúki. 11 Muuráhjáa Píívyéébe ípívyejtsó
wajpi wálleema iúcújcatsíñe ímí ɨpɨ́áábójcatsíki. 12 Muuráhjáa ɨ́mɨáánéné
wájpihdítyúré walle ípívyeevéhi. Árónáa ihdyu ícyooca dííbyere Píívyéébe
méénune wállehdítyuréjuco mɨ́amúnaa ípívyeevéne.

13 Aane ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunú diitye walléémú dobéévé pañe
íhñíwaúúné wátájcómeítyúmé Píívyéébema íhjyuváne? ¿A tehdújuco
teénej? ¿Mityá tsáhaáj? 14 Muuráhjáa ihdyu mepíívyedújuco íjcyane
wajpi íhñíwácoma íjcyáiyóné múhdurá núcójpɨ́tsóhreé. 15 Áánetu
ihdyu wállehdítyú uuvéné íhñíwácoma dille íjcyane íhñíwáú watájcódú
tene néénélliíhye. 16 Aane íñe páneere ámúhakye o nééne tsaate
múhdurá ɨɨ́jtsúcunúhajchíí óvíi muhdú néé téénetu. Árónáa ehdu muha
méúwáábohíjcyá pahúlleváré íjcyáné cahcújtso múáake.

Jetsóópe mépajtyété méénúne májchó múhdurá dárɨɨ́vémeíñe

17 Áánetu ijcyáné tsane ámuha memééénuhíjcyáné múhdurá
ámúhadívú o ɨ́jtsúcunúne. ¿ɨ́veekí ámuha medóbéévéné pañe múhdurá
médárɨɨ́vécatsíhijcyá ɨ́mɨáámeré íjcyatúme? 18 Muurá oke úúballémé
ámuhává metáhjácatsíhijcyáné medóbéévécoóca. Ɨmɨáánéubá tehdu
ámuha méícyahíjcyáhi. 19 Árónáacáubá ¿mityá tsánejcútú tehdújuco teene,

téénetu mewáájácu caatyé ɨ́mɨááné Críjtoke cáhcujtsóne? 20 Muurévá
ámuha Ávyéjuubée Jetsóó mewájyuri mééma méénune meɨ́tsáávéne
májchó memájchorómé tsá ímí memééénuhíjcyatúne. 21 Ámuhává
muurá tsaatéjtane memájchome ɨ́dátsó ájyábari íjcyánáa múhdumé
ámuha teene mekéwáñehdúmé íllurájuco mellíyíícyávehíjcyáne. 22 ¿Aca
ɨ́veekí ehdu ámuha méméénuhíjcyáhi? ¿A tsá ámúhá jaaháñevúré
ámuha memájchóítyuróne? Muurá ehdu ámuha meméénúneri tsá
maávyejúúlletú Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame medóbeevéne. Íllure ámuha
ménúcópɨ́vétsohíjcyá ɨ́dáátsojtéke. ¿A ehdu ámuha meícyahíjcyámeke ó
duurúváiyáhi? Tsáhaá.

Jetsóó mewájyuri méénune meɨ́tsáávéne májcho
(Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Rc 22.14-20)

23 Páñetúhjáa Ávyéjuube Jetsóó úwaabóné íñe ámúhakye ó úúballéhi.
Jóódáhjáa dííbyedívú ékéévétsóipyéjcó pááaho iújcúne téhdújtsoobe
Píívyéébeke. 24 Átsihdyúhjáa teeho idyóhdahɨ́róne neebe ímamyémuke: “Íñe
tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdu paíjyuváré méméénuhíjcyaco ámuha
mepájtyeté o ɨ́cúbáhrámeíñé ámuha meɨ́tsaavéne.” 25 Átsihdyúhjáa idyé
ado iékéévéne neébe: “Íñe tátyujpácyó ɨ́cúbáhrámeíñej tééveri Píívyéébema
tsíhdyuréjuco ámuha meíjcyáíñé uubálle. Aane ámuha meɨ́tsaavéné
tehdu méméénuhíjcyaco.” 26 Ahdícyane óvíi ámuha tehdu meméénúneri
mébóhówátsohíjcyá dibyée mɨ́amúnáa wájyuri dsɨ́jɨvéné múijyú tsiiñe
dibye tsááiñévújuco.

Jetsóoke meɨ́tsáávéne májchori menáhbévájcatsíñe

27 Aane muurá Ávyéjuubée mewájyuri méénune meɨ́tsáávéne májchó
tsaate múhdurá nééme meélletu májchome ímityúné meenúhi. Tehdu
méénume tsá ávyejúúlletú dibyée ɨ́ɨcúbáhrámeíñe ítyujpácyó wáágoóne.
28 Áánéllii múu tujkénú teene imyéénútúné ɨhde ímíñeúvú ɨ́jtsámeí
muhdú iíjcyane. 29 Muurá peecútéré teene meméénúhajchíí máhallúvúré
ímityúné mémeenúhi. 30 Ehdu nééné nɨ́jcaúvú muurá eene ámúhadítyú
chémeme dúhcúméhjɨúvú nééméditytú tsaate dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. 31 Áánetu
ihdyu ɨ́mɨáámeré ímíñeúvú meɨ́jtsámeíñe teene meméénúhajchíí tsá
Píívyéébe ɨ́ɨ́né hallútú méhdi ɨ́cúbáhráityúne. 32 Muurá ihdyu tsáijyu meke
ɨ́hvétsohíjcyaabe meɨ́cúbáhrámeí téénetu meíllíjkívyéne ɨ́mɨáámeréjuco
meíjcya cáhcújtsótúmema mewágóóóvétuki.

33 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii múu téhméjcatsí pámeeréi
píhcyáávécooca ámuha ímíñeúvú memájcho teene Ávyéjuubée mewájyuri
méénune ámuha meɨ́tsáávéne májcho. 34 Áánetu tsaate iájyabáávatéhajchíí
óvíi ihjyávú majchóhi. Tsá ditye teene dómájcóítyuró Píívyéébe diityéké
tééné hallútú ɨ́ɨcúbáhrátuki. Áánetu eene tsíñehjɨ ámuha meméénuhíjcyáné
óvíi ámúhakye o ááhɨ́vetéijyu méímíbajchóhi.

12

Píívyéébé Apííchó pɨááboríyé meméénuhíjcyanéhjɨ

1 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámúhakye o úúballéné ímíñeúvú ámuha
mewáájácu muhdú Píívyéébé Apííchó meke pɨáábónej tééveríyé ɨ́nehjɨ́
meméénune mepíívyeténe.
2 Muurá ámuha méwaajácú dííbyekée ámuha mecáhcújtsótúcooca
níjcyotájtekéré medúúrúvahíjcyáné ibóhɨɨma íjcyátúmeke. 3 Aane ámúhakye
o néé tsá muurá tsaate Píívyéébé Apííchó túkevéjtsori nééítyuróne: "Jetsóó
nehníjyau." Áhdure tsá múha Ávyéjúúbedi Jetsóoke díllóítyuró Píívyéébé
Apííchó diityéké túkévéjtsótuca.
4 Muurá ihdyu Píívyéébere meke pɨ́áábónej tééveri mépiivyété
páhduváré nénehjɨ meméénune. Árónáa ihdyu Íapííchoj tééveríyé meke
pɨ́ááboobe ténehjɨ meméénuki. 5 Muurá dííbyé wákimyéí páhduváré
nénehjɨ meméénúróneri tsaapííkyéré méɨ́ɨ́cuvéhi. 6 Muurá dííbyere
Píívyéébe tehdu mééma meenú ihñéjté meíjcyámema. 7 Aane muurá
dííbyé Apííchóré meke pɨ́áábóneri mépiivyété tehdu nénehjɨ meméénune
mejtééveri téhdure tsijtye cahcújtso múnáake dibye ɨpɨ́ááboki. 8 Muurá
tsaate téénere pɨ́áábónej tééveri piivyété tsíjtyeke ityúkévejtsóne. Ááné
pɨááboríyé tsijtye piivyété ímí iúwaabóne. 9 Áhdure muurá tsaate téénere
pɨ́áábónej tééveri ímí Píívyéébeke cáhcujtsóhi. Ááné pɨááboríyé tsijtye
piivyété chéméméhjɨke ibóhɨɨtsóne. 10 Tsaate piivyété méénúráítyuróné
imyéénune. Tsijtye piivyété ɨɨná pájtyeíñé ɨ́hdéjuco iwáájacúné iúúballéne.
Tsijtye piivyété iwáájacúné caatyé pañé ɨ́mɨááné Píívyéébé Apííchó íjcyane,
caatyé pañé Naavéné apííchóré íjcyane. Tsijtye piivyété tsíjtyé ihjyu
illéébótúrójuri iíhjyuváne. Tsijtye piivyété tsijtye íhjyuváné illéébóturóné
ihñéjuvu ipájtyetsóne. 11 Ehdu muurá Píívyéébé Apííchó pɨ́áábónej
tééveríyé mépiivyété páhduváré nénehjɨ meméénune.

Pámeere Críjtoéjté tsáápihdyúré íjcyane

12 Muurá méjpi pívátsɨhjɨ́vá íjcyáné dobéévé méijcyá tsáápiíye. Ahdu
téhdure Críjtoéjté mítyame páhduváré menéérome méijcyá tsáápihdyúre.
13-14 Muurá paméváré jodíómuu, gríéégomuu, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyamee,
tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyatúmee, éhdume pámeere méijcyá dííbyeéjte.
Muuráhjáa Píívyéébé Apííchó mépañévú úcaavémé méijcyá tsané
múnaáréjuco. Aame Críjtoma tsáápihdyúré méijcyá Cáání Apííchó mépañe
íjcyánej tééveri íñe méjpi pívátsɨhjɨ́vá íjcyáróné dobéévé tsáápiíye meíjcyadu.
15 Muurá méjtúha iíhjyúvaca tsá nééítyuró méjpíene iíjcyatúné hójtsɨ
iíjcyátúnélliíhye. 16 Téhdure ménúúmɨho tsá nééítyuró méjpíene iíjcyatúné
máhálluu iíjcyátúnélliíhye. Árónáa muurá páneere méjpíene. 17 Muurá
páneere méjpi hálluúré íjcyaca ¿ɨ́ɨ́nerí mélléébóiyáhi? Téhdure páneere
ménúúhejúré íjcyaca ¿ɨ́ɨ́nerí máárahjúcúiyá tsíeménej cúva? 18 Ehdúhjáa
tene múhdurá nééíyónéllii ihdyu Píívyéébe méjpi ípívyejtsó muhdú
ɨɨjtsúcunúdú ténéhjɨma. 19 Muurá tsáneere méjpi íjcyaca múhduréiyó teéne.
20 Aane muurá pívátsɨhjɨ́vá íjcyáróné dobéévé tsáápiíye.

21 Ááné́llii máhálluúúcú iíhjyúvaca tsá nééítyuró méhójtsɨcu ɨ́ɨ́netú
pɨ́ááboturne. Áhdure méhníwau tsá nééítyuró méjtúhaacyu ɨ́ɨ́netú
pɨ́ááboturne. 22 Muurá méjpíítyu ɨhtsúuvúdú meɨ́jtsúcunúrotsɨ́hjɨ́ ímichi
éhníííñevu meke pɨ́aabóhi. 23 Ááné́llii tétsɨhjɨ múhdurá nééróotsɨ́hjɨ́

tsaímíyé météhmémeí múha meke iájtyúmɨ́tuki. 24 Áánetu muurá
ímí meɨ́jtsúcunúrotsɨ́hjɨ́ tsá pahdu mewátájcómeítyúne. Píívyéébée
ípívyejtsó méjpíítyu múhdurá néérotsɨ́hjɨ́ tsaímíyé metéhmeki. 25 Ehdúhjáa
ípívyéjtsoobe méjpi patsɨ́hjɨváré ímí meke pɨ́áábónetu tsátsii múhdurá
meɨ́jtsúcunútuki. 26 Muurá tsátsiíyé metútáváávérónáa páneeréjuco
méjpííyi avye búuuvéne. Áánetu tsátsii metútáváávétúcooca pájpiiye ɨ́ɨ́né
imíjyaú méllíñémuúcunúmeíhi.
27 Ahdu muurá tsáápiitsa Críjtoéjté meíjcyame méijcyá tsáápiiye
íjcyadu. 28 Áánéllii dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyámeke Píívyéébe picyóó
ɨɨná mewákímyeíííñehjɨ́vu. Tsaatéké muurá pícyoobe Jetsocríjtodítyú
íjcyáné uwááboju úwááboméré ditye ipyéhíjcyaki. Áánetu tsíjtyeke
pícyoobe ɨ́hdéjuco ɨɨná pájtyeíñé iwáájacúné úúbálléímyeke. Tsíjtyéhjɨke
pícyoobe dííbyé ihjyú uwáábojte ditye iíjcyaki. Téhdure tsíjtyeke pícyoobe
méénúráítyúronéhjɨ́ méénúímyeke, chémémehjɨke bóhɨ́ɨ́tsóímyeke,
ɨ́dáátsóméhjɨke pɨ́áábóímyeke, túkevéjtsojte íjcyáímyeke, tsíííñé mɨ́amúnáá
ihjyu illéébótúrójuri íhjyúváímyeke. Ehdu muurá páhduváré nééné
wákimyéiháñevu pícyoobe Píívyéébe ihñéjté meíjcyámeke. 29 ¿Aca pámeere
dííbyeéjté meíjcyame Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju úwááboméré
mépehíjcyáhi? Áhdure ¿aca pámeere ɨɨná pájtyeíñé mewáájacúné
méúúbállehíjcyáhi? ¿Aca pámeere mee uwáábojte? ¿Aca pámeere
méénúráítyúronéhjɨ́ mémééénuhíjcyáhi? 30 ¿Aca pámeere chémémehjɨke
mébóhɨ́ɨ́tsohíjcyáhi? ¿Aca pámeere méihjyúvahíjcyá tsíííñe múnáá ihjyu
melléébótúrójuri? ¿Aca pámeere mépiivyété téjúhjɨri tsaate íhjyuváné
mepájtyetsóne? Tsáhaá. 31 Ahdícyane cáhawáá métsúúraméí keená
éhnííñevu ímí ámuha meɨ́jtsúcunúneri Píívyéébe ámúhakye iájcuki. Aane
ó imíllé ámúhakye o úwaabóné muhdú éhnííñevu ímí meíjcyáiyóne.

13

Mewájyújcatsíñe

1 Muurá tsíííñé mɨ́amúnaa, níjkyéjɨ́ múnaa, íjcyámé ihjyúrí o ihjyúvároobe
muucá o wájyútúhajchíí atéréejpíyé o íjcyaabe pevénéré ó ihjyúvahíjcyá
éhne múúne cúúmúbama chehkéú íhjyuvádu. 2 Téhdure ɨɨná pájtyeíñé
ɨ́hdéjuco o wáájacúné o úúbállehíjcyaabe páné ɨhdéene o wáájácúroobe
tsíjtyeke o wájyútúhajchíí tsá ɨ́mɨáábé o íjcyatúne. Áhdure Píívyéébeke
ímí o cáhcújtsónéllii cáméhbaúné tsiéllevu o ɨ́ɨ́nétsóroobe tsíjtyeke o
wájyútúhajchíí tsá ɨ́mɨáábé o íjcyatúne. 3 Áhdure ɨ́dáátsóméhjɨke tátsíeméneri
o pɨ́ááboíjcyaabe Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o úwááboíjcyáné hallútú
oke ditye cóvájtsóroobe tsíjtyeke o wájyútúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú oke tene
pɨ́ááboíjcyáné.
4 Muurá ihdyu paméváké méɨ́daatsólléne mewájyume máaabúcú
múhdurá nééronéhjɨ. Aame tsá ɨ́ɨ́nerí menómíutáávaítyuróne. Tsá
ávyéjuuháñé mellíííñéítyuróne. Tsá ‘mityáhmítyá’ menééítyuróne. 5 Tsá
átéréenéhjɨ́ meíhjyúváítyuróne. Tsá méhlliihyéré tsane memééénúítyuróne.
Tsá mecááyóbáítyuróne. Tsá tsiélleréjuco meɨ́jtsúcunúítyuró tsaate
meke ímityúné méénune. 6 Áhdure tsaate ímityúné méénúneri tsá

meímíjyúúvéítyuróne. Ɨmɨááneríyé méímíjyúúvéiyáhi. 7 Muurá ɨ́mɨááné
paméváke mewájyume múhdurá tsaate íjcyámeke mépɨ́aabó ditye
iímíjpyetéki.

8 Ehdu mewájyúcatsíñé tsá múijyú mééma nɨ́jkéváityúne. Áánetu
eene ɨɨná pájtyeíñé ɨ́hdéjuco mewáájacúné meúúbállehíjcyáné mééma
nɨjkévaáhi. Téhdure dííbyé pɨááboríyé tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri
íhjyúvahíjcyáné nɨjkévaáhi. Áhdure dííbyé pɨááboríyé mewáájácuhíjcyáné
tsáhájuco íjcyáityúne. 9 Muurá Píívyéébé icyánéjcú tsátsíhwuútsáré
mewáájacúné méúúbállehíjcyáhi. 10 Árónáa ihdyu íjcyaíñéi páneere
mewáájacúne. Áijyu tsáhájuco tsátsɨhjɨ́tsáré mewáájácúityúne.

11 Muuráhjáa tsɨ́ɨmene o íjcyácooca ó ihjyúvahíjcyá tsɨ́ɨmene íhjyuvádu.
Aabée ihdyúhacáa múhdurá néérone ó ɨtsúcunúhijcyá tehdújuco. Aanée
o kéémeebe tsáhájuco tehdu o néjúcootú tsúúca o wájácúúvénélliíhye.
12 Ahdu muurá íñe ícyooca tsátsíhwuútsáré méwaajácú Pííyéébé icyánéjcú
éhne múúne mɨ́ɨcúmɨ́ pañe tsíeméne náávé meɨ́ɨtene mewáájacúdu. Árónáa
ihdyu íjcyaíñéi éhníííñevu ténejcu mewáájacúne. Muurá íñe ícyooca
tsátsíhwuútsáré o wáájacúné téijyu botsíi ó waajácuú ímíñeúvú muhdú
Píívyéébe oke wáájacúdu.

13 Aane muurá dííbyeke mecáhcújtsóne mewájyújcatsímyé
meɨ́tsohíjcyáné tsá múijyú nɨ́jkéváityúne. Áánetu ímichi páñétúene teene
mewájyújcatsíñe.

14

Tsíjtyé ihjyúrí tsaate iíhjyuváné píívyeténe

1 Ahdícyane múu tsúúrámeí paméváyé ámuha mewájyújcatsímyeke
Píívyéébé Apííchó túkévejtsómé panéváré ámuha meméénúíyóneri. Múu
tsúúrámeí ɨ́hdétújuco dibye ámúhadívú bóhówajtsóné ámuha mewáájacúné
meúúbálléíyóneri. 2 Muurá tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjyuvámé
Píívyéébemáyé ihjyúvá tééjuri. Aane tsá múha lléébóítyuró ɨɨná ditye
nééne Píívyéébé Apííchóré diityéké túkévéjtsóneri ditye íhjyúvánélliíhye.
3 Áánetu ihdyu dibye íuwááboju bóhówajtsóné úúbállehíjcyámé cahcújtso
múnáake tsápɨjtsó éhníííñevu ímí dííbyema ditye iíjcyaki. 4 Muurá
tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri tsaate íhjyúvámekéré pɨ́aabóné Píívyéébeke
ditye úráávyénéjcutu. Áánetu ihdyu dibye íuwááboju bóhówajtsóné
úúbállehíjcyámé éhníííñevu tsíjtyeke pɨ́aabóhi.

5 Aane ihdyu ímí ó ɨjtsúcunú tsíjtyé ihjyu ámuha melléébótúrójuri
meíhjyúváiyóne. Árónáa éhníííñevu ó imíllé ámuha meúúballéné Píívyéébe
íuwááboju ámúhadívú bóhówajtsóne. Teene ihdyu éhníííñevu pɨ́aabó
cahcújtso múnáake. Áánetu tsíjtyé ihjyúrí ámuha meíhjyúvaróné tsaate
diityé ihjyúvú pájtyétsótúhajchíí tsá diityéké tene pɨ́ááboturne. 6 Ámuúha
táñahbémuj, muurá ámúhakye o ááhɨ́veebe tehdu tsíjtyé ihjyúrí ámúhama
o íhjyúváhajchíí tsá ámúhakye tene pɨ́áábóityú ámuha melléébótúnélliíhye.
Áánetu ihdyu Píívyéébe óhdivu bóhówajtsóné ámuha melléébójuri o
úúbálléhajchíí ámúhakye pɨ́ááboíñe.

7 Cáhawáá méɨjtsúcunuj, muurá mɨ́amúnaa íjcyáturóné cúúmúbama
chiiyóró ímíñeúvú mellíjchúcooca mélleebó imíwu tsanéécú íhjyuváne.

Áánetu múhdurá mellíjchúhajchíí tsá ímí melléébotúne. 8 Áhdure
méénujcátsí íjcyácooca ímíñeúvú rojrócó llíjchúmeítyúhajchíí tsá
múha íjcyátsíííívyetúne. 9 Ahdu muurá tsaatémá ditye lléébótújuri
meíhjyúváhajchíí tsá ditye lléébotúne. Pevénéré méihjyúvá éhne múu
pevétsíima íhjyuvádu. 10 Muurá ííñújɨri mɨ́amúnaa páhduváré íhjyuvámé tsá
wáájácúratúné íhjyúvatúne. Muurá ihdyu ditye íhjyuváné waajácúmeíhi.
11 Muurá tsaate óóma tehdu o lléébótújuri íhjyúvaca tsá ɨ́ɨnetú oke tene
pɨ́áábóítyuróne. Áámedítyú ó néeiyá tsíjtye múnaáré ditye íjcyane. Áhdure
óhdityu néeiyómé tsíjtye múnáajpíyé o íjcyane. 12 Aane Píívyéébé Apííchó
ámúhakye túkévéjtsóneri páhduváré nénehjɨ ámuha meméénúíyóneri
meíjyácunúhijcyámé múu ijyácunú ámúhakye dibye pɨ́áábóneri cahcújtso
múnáake ámuha metúkévéjtsóíyóneri.

13 Áánetu tsíjtyé ihjyúrí iíhjyuváné píívyetémé múu Píívyéébeke
pɨáábó táúmeí dibye túkévéjtsóneri teene ipájtyétso tsijtye illéeboki.
14 Muurá tsá oore táɨ́jtsaméiyi tsíjtyé ihjyu o lléébótúrójuri Píívyéébema
o íhjyúvahíjcyatúne. Dííbyé Apííchóré ihdyu tápañétú ihjyúvahíjcyáhi.
Áánéllii o íjcyároobe tsá o wáájácuhíjcyatú o íhjyuváne. 15 Aane íñe ¿kééjurí
méihjyúváiyá Píívyéébema? Méihjyúváiyá tsajúúcuri melléébótúrójurii,
melléébójurii, íjcyane. Áhdure dííbyeke medúúruváné mémátsíváiyá
tsajúúcuri. 16 Muurá tsijtye lléébótújuri dííbyeke medúúrúváhajchíí
tsá múha meke náhbénúityú illéébótúnélliíhye. 17 Ímí tehdújúcooro
Píívyéébema téejuri meíhjyúvaróné tsá tsíjtyeke pɨ́áábotú dííbyeke ditye
úráávyénetu. 18 Árónáa ihdyu ímí tehdújuco teene melléébótúrójuri
dííbyema meíhjyuváne. Muurá ámúhá ehníííñevu ó ihjyúvahíjcyá
Píívyéébema oore o íjcyácoóca. Áánéllii ó téhdujtsó dííbyeke. 19 Árónaá
ihdyu tsame cahcújtso múnaa mepíhcyáávécooca ó imíllé pámeere
lléébójuri báhríñéwuúré o íhjyúvaróné diityéké pɨ́aabóne. Tsá muurá
diityéké tene pɨ́áábóítyuró cááménécóbaúvú tsíjtyé ihjyúrí o íhjyuváné
ditye lléébójuríjɨ́ɨvari.

20 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá múu ɨ́mɨájɨ́jtó ámuha meúraavyémé
tsɨɨmédú néétune. Ímíñeúvú múu ɨ́jtsámeí kéémejte ɨ́jtsámeídyu. Áánetu
ihdyu ímítyúné icyánéjcutu múu ijcyá diitye tsɨɨme ɨɨná wáájácutúmé
íjcyadu. 21 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tahñéjté
jodíómuma ó ihjyúvaá tsíjtye múnáaj tééveri diityé ihjyúri. Árónáa
tsá oke ditye cáhcújtsóityúne. Ehdu íñe o néé Píívyéébe o íjcyaábe.”
22-23 Aane muurá tsíjtyé ihjyu melléébótúrójuri Píívyéébé Apííchó meke
íhjyúvátsóneri cáhcújtsótúmeke méúújetsó ɨ́htsútuube Píívyéébe íjcyane
ditye iwáájácuki. Árónáa muurá medóbeevémé téjúhjɨri meíhjyuváné
illéébóne méhdityu néeiyómé íllure meméívaténe. Áánetu ihdyu cahcújtso
múnáá wáábyuta méhdivu íuwááboju bóhówájtsoobe diityéké meúúbálleki.
Tsá cáhcújtsótúmé wáábyuta tene íjcyatúne. 24 Árónáa tsáijyu múúne tsááme
meúwaabóné illéeboki. Aame muurá teene illéébóne waajácúiyá ɨ́mɨááné
ímityúmé iíjcyane. 25 Aane múhduúvúrá ɨɨ́jtsúcunúne botsíi Píívyéébe
mééma íjcyane iwáájácúne dííbyeke duurúváiyómé ɨmɨ́hmóúbánema.

Muhdú pihcyáávé pañe meíjcyáiyóne

26 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, ámuha mepíhcyáávécooca Píívyéébeke
ámuha medúúrúváne májtsí méénuhíjcyámee, tsaatédívú dibye
íuwááboju bóhówajtsóné úúbállehíjcyámee, tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri
íhjyúvahíjcyámee, ditye íhjyuváné melléébojúvú pátyétsohíjcyámee, éhdume
múu ímíñeúvú meenú cahcújtso múnáake tene ɨpɨ́ááboki. 27 Aane tsaate
tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri iíhjyuváné píívyetéhajchíí óvíi míítyétsiye
ihjyúváhi. Téhdure iímílléhajchíí tsijpi piivyété iíhjyuváne. Árónáa ihdyu
tsá múu tsané tujkéveri íhjyúvatúne. Tsáápiitsádí múu ihjyúvá lléébooboe
ipájtyétsoki. 28 Áánetu dibye íjcyátúhajchíí tsá múu ámuha mepíhcyáávéné
pañe tééjuri íhjyúvatúne. Iiye múu iíjcyácooca Píívyéébemáyé tééjuri
ihjyúváhi. 29 Áhdure dibye íuwááboju tsaatédívú bóhówajtsómé múu tsáné
dobéévé pañe míítyétsíuba, 3-mevváuba, úwaabó tsijtye illéébúcunúki.
30 Árónáa tsáijyu múúne Píívyéébe lléébúcunúmedívú téhdure íuwááboju
bóhówájtsóhajchíí ovíi tujkénú úwááboobe ɨ́hveté diityéréjuco iúwááboki.
31 Ehdu múu Píívyéébe íuwááboju ámúhadívú bóhówajtsóné tsáápiitsádí
ímíñeúvú úwaabó tsijtye illéébóne dííbyedívú icyátsɨ́pááveki. 32 Dííbyé
uwááboju múu imyéénune píívyetémé ímíñeúvú meenúhi. 33 Tsá dibye
ímílletú múhdurá dííbyé uwááboju medárɨɨvéne.

Imílleebe tsaímíyé pámeere metúkévétsójcatsíñe. 34 Aane ihdyu óvíi
ámuha mepíhcyáávécooca Píívyéébé taúhbaju néhdu walléémú ɨ́mɨáámeré
iíjcyáne cúúvéhulléré uwáábó lleebúcunúhi. Tsá ehdu nétsɨhjɨ́vú ditye
íhjyúváítyuróne. 35 Tsane idíllone iímílléhajchíí óvíi ihjyáhañévúré dillómé
ájyúmuke. Tsá tene ímityú Píívyéébé pihcyáávé pañe walle íhjyúváiyóne.

36 ¿Mityá tsá ehdu tene néétune? Cáhawáá méɨjtsúcunuj, tsáhái
muurá ámuha pahdu dibye íuwááboju méhdivu bóhówátsohíjcyáné
mewáájácutúne. 37 Aane cáhawáá óvíi tsaate dibye íuwááboju diityédívú
bóhówátsohíjcyámé pañe dííbyé Apííchó íjcyáhajchíí waajácú dííbyé
taúhbaju néhdújuco o néhijcyáne. 38 Áánetu tehdújuco néérone ditye
múhdurá ɨ́jtsúcunúhajchíí muhdú idyé méméénuúhi.

39 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Ahdícyane óvíi ámuha
méúwáábohíjcyá Píívyéébe íuwááboju méhdivu bóhówajtsóne. Tsá múu
tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjyúvánetu diityéké bóíjcyutúne.
40 Ɨmɨáámeré múu iíjcyáne panéváré ímíñeúvú meenúhi.

15

Críjto dsɨ́jɨ́veebe bóhɨɨ́ne

1 Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá méɨtsáávé muhdúhjáa pajtyéteju
ámúhakye o úwaabóné ámuha mecáhcujtsóne. Aane muurá ímí ámuha
méúraavyéhi. 2 Aame tsúúca ámuha mépájtyeté ɨ́mɨááné ámuha
mecáhcújtsóhajchííjyu. Áánetu ámuha ímí mecáhcújtsótúhajchíí íllure ámuha
mébáñúméiíhi.

3 Muuráhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco méimítyú
iwáágóo Críjto dsɨ́jɨ́vénetu íjcyáné uwááboju oke ditye úwaabódújuco
ámúhakye o úwáábohíjcyáne. 4 Muuráhjáa tene néhdújuco dsɨ́jɨ́véébeke
ditye cúúuube pápihchúúj coojɨ́vatu bóhɨɨ́ne. 5 Aane íñe ó úwáábohíjcyá
muhdúhjáa Péédoródívú ibóhówáávéné boone tsijtye ímamyémudívú dibye
bóhówaavéne. 6 Ááné boonétúhjáa muurá bóhówááveebe ihñéjté 500-mevá

ehnííñevu íjcyámedívu. Ááméditýúu tsúúca tsaatétsáhjí dsíjívénetu muurá ijcyáméi mítyame. 7 Áhduréhjáa muurá bóhówááveebe Jacóóbodívu. Ááné boonétúhjáa bóhówááveebe pámehdívúréjuco.

8 Ááné boonécóbaúvutúu téhdure óhdivu dibye bóhówaavéné ó ɨjtsúcunú éhne múúne walle ɨtsíímáváíyotsíhjí pájtyelle tsíímavádu. 9 Áánéllii tsá o íjtsúcunúmeítyuró dííbyedítyú íjcyáné uwááboju úwáábomére péhíjcyáméejpi o íjcyane. Muurá ímɨááné tsá o íjcyáítyuró ténejcú uwááboobe cahcújtso múnáakée o ícúbáhrahíjcyánélliíhye. 10 Árónáacáhjáa ihdyu Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyaabe óhdi ɨídáátsóvéne oke ímíbajchóhi. Aabe ihdyu óvíi tehdújuco o íjcyane dííbyé icyánéjcú uwáábooobe. Ááné́llii muurá ímɨááné tsijtye uwáábojté ehnííñevu ó méénuhíjcyá tééné wákimyéi. Tsá idyé oóre. Dííbyere ihdyu Píívyéébe méénuhíjcyá tajtyéévéri. 11 Árónáa tsá muhdú tene néétu tsaate éhnííñevu tééné wákimyéí méénune. Aane ihdyu ímí tehdújuco ámúhakye muha meúwáábohíjcyáné ámuha mécáhcujtsóne.

Dsíjɨvémé bóhɨíñe

12 Muuráhjáa Críjto dsíjíveebe bóhɨine muha meúwáábohíjcyáné ámuha mécáhcujtsóhi. Árónáa ¿íveekí tsaate ámúhadítyú nehíjcyá dsíjɨvémé bóhíjúcóóityúne? 13 Muuráhjáa ímɨááné tehdu tene nééca Críjto dsíjíveebe tsáhájuco bóhíítyuróne. 14-15 Aaca muurá ténejcú uwáábojte muha méíjcyáiyá állíu múnaa dibyée bóhɨitúnéré muha meúúbállehíjcyánélliíhye. Aaca téhdure tééné uwáábojuu mecáhcujtsóné tsá íínetu meke píáábóítyuróne. 16 Muuráhjáa tehdu tene nééca Críjtoke ditye cúúuube tsá bóhíjúcóóítyuróne. 17 Aacáa muurá íjcyáiyóné máhallúrí méimítyuháñe. 18 Aamée dííbyeke ímí mecáhcújtsorómé medsíjɨvémé ávyétá wágoóóveréjuco memééníiyóne. 19 Muurá dííbyeke mecáhcujtsóné apááñéré íííñújí hallúrí meíjcyánetu meke píáábóca tsíjtyéhjí ehnííñevu ávyétá ɨdáátsó méíjcyáiyáhi.

20 Árónáacáa ímɨááné Críjto ɨdsíjívétsihdyu bohíí medsíjɨvémé mebóhɨíñé mééma déjucóónuúbe. 21-22 Muuráhjáa tsáápiiye Adáá ímityúné méénúné déjúcotu médsíjívehíjcyáhi. Ahdúu íívane tsáápiiye Críjto ímɨáábé íjcyaabe méénúnej tééveri medsíjɨvémé mébóhɨíhi. 23 Árónáa tsá ihdícyáijyu mebóhíítyúne. Dibyéi tsiiñe tsáácooca mébóhíí dííbyeéjté meíjcyame. 24-25 Áijyu pámé avyéjuubéré íjcyaá dííbyeke múnáátsohíjcyámeke ityáhjáné hajchóta. Ááné boone páneere Cááni Píívyéébé hójtsí pañévú íhvéjtsóiibye dííbyeréjuco páné avyéjuube iíjcyaki. Téijyu páneere nɨjkévaáhi. 26 Dsíjívé meke múnáátsohíjcyáné tsáhájuco íjcyáityúne. 27 Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe picyóó Críjtoke páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki. Ehdu muurá nééne dííbyé waajácúháámɨtu. Tsá tene néétu Cááni dííbyé túkevéjtsójú pañe íjcyane. 28 Muurá ícyooca páneere Críjtó túkevéjtsójú pañe íjcyároobe téijyu íjcyaá Cááni Píívyéébé túkevéjtsójú pañéréjuco. Muurá Píívyéébe ávyeta páné avyéjuubéré ímichi dííbye tájpí páneere íjcyaábe. Ááné́llii téijyu páneere dííbyé túkevéjtsójú pañéréjuco íjcyaíñe.

29 Áánetu ijcyáné tsane. Ehdu idyé medsíjɨvémé mebóhíjúcóóityúné néhijcyámé ¿íveekí tsójtsómeíhijcyá imúnaa dsíjívéme mémeri ‘ditye

ipájtyetéki' néémere muhdú idyé medsɨ́jɨvémé mebóhɨ́júcóóityúnáa
ɨ́ɨ́netú diityéké tene ɨpɨ́ááboki? 30 Aane idyé ehdu tétsɨ́hjɨ́ daíhañéréjuco
medsɨ́jɨ́véíñáa ¿íñe muha úwáábomére mépehíjcyá tsáijyu tsaate
múúhakye tééné hallútú dsɨ́jɨ́vétsóhajchíí muha mepájtyetékijɨ́ɨ́vari?
31-32 Áánélliihyéhacáa bañúháñé tééné hallútú Ééepetsó cóómi múnaa
ápíchó éhne múúne meke dóóné iyámédú néémema ó táhjácatsíhijcyáhi.
Aanéjɨ́ɨ́va, ané metsu ɨ́mɨááné tehdu tene néhajchíí meíjcyáné hajchótá
mewáñehjɨ́vaténé pañe panéváré meóóvehíjcya tétsɨ́hjɨ́ daíhañéréjuco
medsɨ́jɨ́véíñélliíhye. Árónáa muurá ɨ́mɨááné medsɨ́jɨvémé mebóhɨɨne o
úwáábohíjcyáné hallútú oke ditye dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyároobe ó ícyahíjcyáhi.
Áróneri íllure ó ímíjyúúvehíjcyá eene ámuha Jetsocríjtoke meúráávyéneri o
ímijyúdu.
33 Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ɨ́tsámeíhíjcyámedívu. Ámúhakye
mújtátsodímyé ímí ámuha meíjcyáíyómeke. Muurá tsaate nééhií:
"Átéréejtédívú menáhbevámé íllure meke mújtatsóhi." 34 Ahdu ámuha
meíjcyáíyónéllii ímíñeúvú méuráávyé ɨ́mɨááju. Óvíjyacóóné íimítyunéjcu.
Muurá ijcyáméubá tsaate ámúhadítyú Píívyéébeke wáájácutúme. Ehdu
ámúhakye o néé núcójpɨ́tsóróné pañe ámuha téénetu mewájácúúveki.

Muhdú dsɨ́jɨvémé bóhɨɨíñe

35 Árónáacáubá tsaate ámúhadítyú neéhi: ¿Aca íhya muhdɨ́ɨváj píhjɨmá
medsɨ́jɨ́vétsihdyu mébóhɨ́ɨhi? 36 ¿Aca muhdú ámuha méɨjtsúcunúhi?
Íllu muurá teéne: Muurá tsíeméné pañévau mebájtsou tsíhdyuréjuco
icyápáyóóvétsihdyu ííñeu botsíi páneevé úmehéréjuco. 37 Tsá muurá
apáhajchíí teeu mebájtsónemáyé pahéjuco íjcyáítyuróne. Tsáijyu muurá
tríígó pañéváuma tsíñéhjɨ́ pañévahúúné mebájtsócooca tsáhái téúhjɨtu
ipáhé bóhówáávetúne. 38 Píívyéébere ihdyu iímillédú píívyetsóné tsaímíyé
keemévé ɨ́ɨnéhé neeváúhjáa íjcyahéjuco. 39 Tsá muurá panéváré tsahdúré
néétune. Muurá úmehééné tsíhdyure. Áánetu mee mɨ́amúnaa tsíhdyure.
Áhdure iyámé tsá tsahdúré néétune. Muurá baari úlléné iyámé tsíhdyure.
Wahpéjté tsíhdyure. Amómé tsíhdyure. 40 Téhdure caame íévéhóówari
íjcyanéhjɨ́, ííñújɨri íjcyánéhjɨ́, tsihdyúre. 41 Muurá cóójɨejpi núhba ájchú
péjcóéjpima mɨ́ɨcuru ájchúné tsihdyúre. Áhdure mɨ́ɨcúruj péété tsá tsahdúré
néétune.
42-43 Ahdu muurá idyé tsíhdyuréjuco meíjcyane medsɨ́jɨvétsihdyu
mebóhɨɨme. Muurá medsɨ́jɨ́vémeke ditye cúúume mechájááverómé tsiiñe
mebóhɨ́ɨcooca tsíhdyuréjuco néjpiima meíjcyame tsáhájuco múijyú muhdú
meíjcyájúcóóityúne. Muurá íñe ícyooca meíjcyánej pi átéréenére. 44 Aane
muurá ííñújɨri meíjcyánéj piima meíjcyame téhdure méíjcyaá tsíhdyuréjuco
néénej pi múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóityúnéj piíma.
45 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Tujkénúejpíi Adáake
Píívyéébe iípívyétsóóbé pañévú picyóó mɨ́amúnaa dibye íjcyáíñe bóhɨ."
Áábé boonétúu Críjto bóhówááveebe ihdyu meke ajcú múijyú muhdú
meíjcyájúcóóityúne bóhɨɨvu. 46 Árónáa tujkénúi méijcyá íñe ícyooca
meíjcyánéj piíma. Ááné boonétú botsíi méíjcyaá tsíhdyuréjuco néjpi
múijyu medsɨ́jɨvéjúcóóityúnéj piíma. 47-48 Muuráhjáa tujkénú Píívyéébe

meenú ííñúbatu Ádáake ííñújɨejpi íjcyáábeke. Áánéllii téejɨ́ hallúrí meíjcyame méjpííháñema mee dibyée ípívyéjtsoobédújuco. Áánetúhjáa ihdyu Ávyéjuube Críjto tsáá níjkyéjɨtu. Áánéllii dííbyema meíjcyácooca tsíhdyuréjuco meíjcyaíñé dibye íjcyadújuco.

49 Muuráhjáa Píívyéébe ííñúbatu méénuube íjpííma íjcyadújuco mee méjpíímaá. Áhdure idyé níjkyéjɨri íjcyaabe Críjtodúréjuco meíjcyaíñé dííbyema meíjcyácoóca.

50 Ámuúha táñahbémuj, muurá íñe ícyooca meíjcyánéj piiháñema tsá meíjcyáityú Píívyéébé avyéjuri. Muurá íñe dsɨ́jɨ́véíñéj piiháñé tsá múhdutú dsɨ́jɨ́vetúné íjcyáítyuróne. 51 Cáhawáá ámúhakye o úúbálle múha mewáájácutúne. Tsá muurá pámeere mɨ́amúnaa dsɨ́jɨ́véityúne. Muurá dsɨ́jɨ́vétúméj piiháñé cápáyóóveé tsíhdyuréjuco néénéj piiháñevu. 52 Muurá ávyeta ɨ́ɨ́cúíwuúré tsáneere metámihjyácóné hallúrí méjpííhañe cápáyóóveé páneere tsíhdyuréjuco iímíbáávye nihñéré rojrócó llíjchúmeícyoóca. Tene muurá íhjyúvácooca cahcújtso múnaápe dsɨ́jɨ́vehíjcyámé tsiiñe bóhɨɨme tsáhájuco dsɨ́jɨ́véityúne. Ááné tujkéveri téijyu íjcyame dsɨ́jɨ́vétúméj piiháñé tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. 53 Muurá íñe ícyooca medsɨ́jɨ́vehíjcyanéj piiháñé téijyu cápáyóóveé dsɨ́jɨ́véítyúnéj piiháñevúréjuco. Áijyu ihdyu botsíi méíjcyaá Píívyéébé avyéjuri. 54-55 Ehdu muurá íñe medsɨ́jɨ́vehíjcyánéj piiháñé tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé Píívyéébé waajácuháámɨtu íllu tene nehdújuco: “¿Aanéhaca kiávújucó teene dsɨjɨ́vé meke wáágóóiyóne? Tsúúca táhjátsámeíñé tsáhájuco íjcyatúne.” Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé. 56 Muurá ímityúmé meíjcyáné déjúcotu médsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. Aanée méhdivu Píívyéébé taúhbaju bohówajtsó ímityúmé meíjcyane. 57 Árónáacáa ihdyu tehdújuco Píívyéébe méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri ímityúné mééma táhjane mewágóóóvétuki.

58 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, méɨ́hvéjtsodí Píívyéébé icyánéjcú ámuha meúraavyéne. Óóchévetúméré méméénuhíjcyá Máavyéjuube Jetsocríjtó wákimyéi. Muurá méwaajácú dííbyé wákimyéí meméénume mebáñúmeíityúne.

16

Cahcújtso múnáá wáábyuta dsɨɨdsɨ píhcyúmeíñe

1 Áánetu dsɨ́ɨ́dsɨke cahcújtso múnáállii ámuha mepíhcyuhíjcyáné múu ímíñeúvú meenú ɨɨnée Garáátsiá iiñújɨri íjcyáné cahcújtso múnáake o néhduú. 2 Ténevá tsemáánádú múu wáyeéévejcóójɨ́ idyóbéévécooca ámúhá wákimyéí hallúvú ámuha meújcúnetu tsánéhwu dówacárohíjcyá ámúhadívú o úújetécooca botsíi ámuha mepíhcyútuki. 3 Aane o úújetécooca tsaatéké ámuha metújkevéállémeke méwálloó Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu ámuha mewállóóné waajácúhaamɨ́nema ditye teene itsájtyeki. 4 Ááméma téhdure muhdú o néhajchíí ó peéhi.

Muhdú ipyééiñe Páávoro ɨ́jtsámeíñe

5 Árónáa ihdyu tujkénúi ó peé Matsedóóníá iiñújɨvu. Átsihdyu botsíi ámúhakye ó aahɨ́véteéhi. 6 Aabe tsáijyu múúne ámúhama úúníjyá hajchótá ó ijcyá tsúcájáhreé. Átsihdyu óvíi kiávú o péébeke ámuha oke mépɨ́aabóhi.

7 Tsá o ímílletú ámúhakye ɨ́ɨcúiye o ááhɨ́veíñúne. Ó imíllé tsuucájááneúvúi
ámúhama o íjcyane Píívyéébe ímílléhajchííjyu. 8-9 Aabe íchihvúré Éépetsóvú
Pejtecojtéé wañéhjɨ́ ó pájtyeé tééné pañe íchíi múnáake o úwááboki. Tsáijyu
múúne tsaate diityédítyú o úwaabóné cáhcujtsó tsijtye oke tééné hallútú
tsáríllérónáaáca.
10 Ááanetu Timotéó íñe o íjcyadu Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyaabe
ámúhadívú úújetéhajchíí ímíñeúvú méwaatsúcúpéjtsoco dibye ímí
ɨ́ɨjtsúcunúki. 11 Áábeke ihdyu métsɨɨménéélledíñe. Ímíñeúvú dííbyeke
mépɨ́ááboco elle iúlléjéne oke dibye iúújévaki. Muurá dííbyeke ó ɨ́tsohíjcyá
tsijtye ménahbémuma oke ditye iúújévaki.
12 Téhdurée ménahbe Apóóroke ó neerá dibye ámúhakye iááhɨ́veté tsij-
tye menáhbémuma. Árónáa tsá dibye péétune. Óvíi múijyú iímíllécooca
ámúhakye aahɨ́vetéébe.

Páávoro pítyajcóne

13 Ahdícyane ímíñeúvú Píívyéébeke méuráávyé ténejcútú ámuha
ɨ́htsutúmé meíjcyame ímítyunévú metáhjátsámeítyuki. 14 Múu ɨɨná
imyéénune ímíñeúvú meenú paméváké́ré iwájyúnema.
15 Ámuúha táñahbémuj, muurá ámuha méwaajácú Ejtéépanáké éhnée
Acááyá iiñújɨ múnáadítyú ihyájkímuma tujkénú Píívyéébé icyánejcúvú
pájtyéébeke. Aabe muurá diitye ihyájkímuma ímí pɨ́ááboíjcyá téhulle
íjcyame ménahbémuke. 16 Ááameke múu avyéjuulléhi. Áhdure tsijtye
Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyámeke múu avyéjuulléhi.
17 Muuráhjáa diibye Ejtéépanaa, Potonáátoo, Acáicoo, éhdume tsaímíyé
oke pɨ́aabó ííllе ámuha meíjcyaca oke mepɨ́ááboíyónetu. 18 Aame oke
tsápɨ́tsohíjcyá ámúhakyée itsápɨjtsódu. Aane ímí ó ɨjtsúcunú tehdújuco.
Tehdu néémeke múu avyéjuulléhi.
19 Áhdure ámúhakye ó úúballé Áátsiá iiñújɨri íjcyáné cahcújtso múnaa
ámúhakye dúúruváne. Téhdure Akííramútsí Piritsíírama ámúhakye du-
urúváhi. Áhdure diityétsi jávú píhcyáávehíjcyámé ámúhakye duurúváhi.
20 Pámeere íchíi múnaa ménahbémú ámúhakye duurúváhi. Téhdure
tsamééré méduurúvajcátsi.
21 Aane íñe ámúhakye o pítyajcóné páñetu oo Páávoro ó caatúnúhi.
22 Aabe o néé Ávyéjuube Jetsocríjtoke wájyútúmé hallúrí tsúúca ímityúné
íjcyane. Aabe ihdyu óvi tsájucóó Máavyéjuúbe.
23-24 Muurá mítyane ámúhakye ó wajyú dííbyeéjté ámuha meíjcyámeke.
Ahdícyane ihdyu óvíi dííbyeréjuco ámúhakye pɨ́aabóne. Áyu tehdújuco.

2 CORÍÍTIO
Hállúvúeháámí Coríítori íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée oke Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítyú íjcyáné
uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. Aane íñe ícyooca muhtsi íhyaami
mécaatúnú ménahbe Timotéoma elle Coríítori ámuha meíjcyáné cahcújtso
múnáa éllevu. Téhdure pámeere Acááyá iiñújiri íjcyáné cahcújtso múnáá
wáábyuta téhaámi. 2 Ahdícyane óvíi Píívyéébe Ílli Jetsocríjtoma ámúhakye
píaabó íbúwají́i ámuha meíjcyaki.

Páávoro ícúbáhrámeíñe

3 Áánéllii metsu Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani Píívyéébeke
medúúrúvaki. Muurá meke iidaatsólléne íjcyaabe paíjyuváré meke
bóhíitsohíjcyáhi. 4 Muurá meícúbáhrámeíñetu meke ibóhíjtsóne
píááboíjcyaabe téhdure tsíjtyeke mepíáábo muhdú meke dibye
píaabódu. 5 Ehdu Críjtoéjté meíjcyame dibyée ícúbáhrámeíhijcyádújuco
meícúbáhrámeíhijcyáne. Ááméke dííbyej tééveri Píívyéébe meke ímíjyuuvu
ácuhíjcyáhi. 6 Muurá muhtsi meícúbáhrámeíyómútsikye ímíjyuuvu
ácuhíjcyaabe téhdure ámúhakye muhtsi meúwáábóneri mebóhijtsómé
tehdíiváné ícúbáhrameí ámuha maáábúcúne mepájtyetéki. 7 Muurá muhtsi
méwaajácú ámuha ímí Píívyéébeke meúráávyehíjcyáné panéváré ámúhakye
pájtyéróné pañe. Muhtsi meícúbáhrámeídyú ámuha meícúbáhrámeíñéllii
téhdure ámúhakye bóhíitsohíjcyaabe múhtsikye ibóhíitsohíjcyádu.

8 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámúhakye o úúballéné muhtsíi Áátsiá
iiñújiri meícúbáhrámeíñe. Ávyetáa muhtsi méícúbáhrámeí múha
áábúcúítyuróne. Tsáhájucóo muhtsi meíjtsúcunútú mepájtyetéiñe.
9 Ídátsóhrée muhtsi éhne múúne ditye dsíjívétsoímyé íjcyadu. Ehdúu
múhtsima pajtyéné Píívyéébedívú muhtsi mecátsípááve panévatúré
íhtsútuube íjcyaabe dsíjívérómeke bóhíitsóóbedívu. 10 Aabée ihdyu
múhtsikye pájtyetétsó téijyu muhtsi medsíjíváíyónetu. Ááánéllii dííbyedívú
muhtsi mécátsípáávehíjcyá éhníííñevu íjcyárónéhjitu dibye múhtsikye
ipájtyetétsoki. 11 Aane óvíi ámuha piáábó métáúmeí dibye éhníííñevu
múhtsikye píaabóné tsijtye iájtyúmíne dííbyeke ityéhdújtsoki.

Coríító cóómivúi Páávoro péétune

12 Muurá muhtsi méwaajácú ímí tehdújuco muhtsi meíjcyane míamúnááj
piine ímichi ámúhama. Píívyéébere múhtsikye píáábóneri ímí muhtsi
méícyahíjcyáhi. Tsá múhtsiye tehdu meíjcyatúne. Ááneri mítyane
muhtsi méimíjyúúhií. 13 Aane íñe ámúhakye muhtsi mecáátúnuhíjcyáné
tsá túhú íhjyúvatúne. Cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú téhaamíjí
meéévénema. 14 Muurá ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtó
tsáácooca ámuha múhtsidi meímíjyúúveíñé ténejcúvúu ámúhakye muhtsi

mewáájácútsónélliíhye. Áhdure ámuha méwaajácú ámúhadi muhtsi
meímíjyúúveíñé múhtsí uwáábóo ámuha melléébónélliíhye.
15-16 Aanée ámúhadívú ími o ɨ́jtsúcunúnéllii tujkénú ó imíllerá
Matsedóóniá iiñújɨvu o péébe ámúhakye o ááhɨ́veíñúne. Aabée téhullétú
o óómiibye ó imíllerá tsiiñe ámúhadítyú o pájtyene Jodéá iiñújɨvu o
péébeke ámuha oke mepɨ́ááboki. Árónáacáa tsá tehdu tene néétune.
17 ¿A téénetúu ámuha méɨjtsúcunú pánehjɨ́dú o pítyácámeíhijcyáne? ¿A
ámuha méɨjtsúcunú cahcújtso múnaa íjcyatúmé pánehjɨ́dú imyéénúityúné
íhjyúvahíjcyádú o íhjyúvahíjcyáne? 18 Tsáhaá, muurá Píívyéébe múhtsikye
waajácú tehdu muhtsi menéétune. Áánéllii muurá muhtsi menéhdújuco
meméénune. 19 Muurá Críjto Píívyéébé Hajchi íjcyaabe tsá múijyú
ɨ́ɨ́jtsaméí cápáyóóvéítyuróne. Muurá muhdú iñéhdújuco dibye méénune.
Áábedítyú íjcyáné uwááboju íñe muha méúwáábohíjcyá oo Páávoroo,
Tsibáánoo, Timotéoo, éhdume. 20 Áábej tééveri muurá páneere Píívyéébe
mééma meenú muhdúhjáa iñéhdújuco. Áánéllii dííbyeke medúúrúváne
mété́hdútsohíjcyáhi. 21 Téhdure dííbyere Críjtoj tééveri dibye meke
ímíbajchómé méijcyá dííbyeéjté ɨ́htsutúme. 22 Aabe meke ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medi idíllómé
pañévú Íapííchó pícyóóneri ɨ́mɨáánė méwaajácú meke iñéhíjcyanévú dibye
ájcuíñe.
23 Aabe waajácú ɨ́ɨ́nélliihyéikyé elle Coríítori ámuha meíjcyámeke o
ááhɨ́vetétúne. Ɨmɨáánée ó imíllerá ámúhakye o ááhɨ́veténe. Árónáacáa
tsáhái o péétu ámúhakye uhbádúré o túkévéjtsotéíyónélliíhye. Áánélliihyée
tsáhái ámúhakye o ááhɨ́vetétú ámúhakye o kímóvéjtsóíyónélliíhye. 24 Árónáa
tsá ámúhakye o táúhbáítyuró íñe mecáhcújtsónejcúvu. Muurá tsúúca ámuha
ténejcu méwaajácújucóóhií.

2

1 Apááñéré ó imíllé ámúhakye o tsápɨ́jtsóneri o pɨ́aabóné ámuha
meímíjyuúki. 2 Muuráhjáa diityédíjyuco ámúhadi o ímíjyúúvéíyómeke
o kímóvéjtsoca ¿múhdí ó ímíjyúúvéiyáhi? 3 Áánélliihyée muurá ámúha
éllevu ɨ́hde o cáátúnúháámɨ́ pañe ámúhakye ó úwaabó ámuha meímíbáávye
ellévú o péécooca oke ámuha meímíjyúúvétsóíyótsihvu íllure oke
mekímóvéjtsótuki. Muurá ó waajácú oke ámuha meímíjyúúvétsoca
tsaméhjɨ́juco meímíjyúúvéiyóne. 4 Muuráhjáa tujkénú ámúha éllevu
o wálloháámɨ́ ó caatúnú múhdurá ámuha meícyahíjcyáné kímóhcó
oke pájtyéneri táábere. Árónáacáa tsá ámúhakye o kímóvéjtso o
cáátúnutúne. Mítyanée ámúhakye o wájyúnéllii ámúhakye ó caatúnú ámuha
meímíbáávyeki.

Ímityúné méénúmedi meɨ́dáátsovéne

5 Áánetu eene ímityúné imyéénúneri oke kímóvéjtsoobéubá awáá
éhníííñevu ámúhakye kímóvejtsóhi. ¿Mityá tsá ámúhakye dibye
kímóvéjtsotúnej? 6 Áábeke téhdunéjuco ámuha tééné hallútú meúwaabóne.
7 Íllurějuco dííbyedi meɨ́dáátsóvéne máábajɨ́ɨ́vé teéne. Ááne mécánaajánú
dibye ɨ́ɨ́jtsaméí icyátóróóvéne iímíbáávye ávyétá tútaváávereějuco
Píívyéébedítyú dibye imyéénútuki. 8 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha tsiiñe
ími dííbyema menáhbévaki. 9 Ehdúu ámuha meíjcyane o wáájácúne éíjyu

tééné uwáábó o cáátúnuháámí ámúha éllevu ó wallóó ámúhakye o nééne ámuha mecáhcújtsóhajchíí o wáájácuki. 10 Muurá ímityúné méénúmedi ámuha meídáátsóvéne teene maábájiivéné ímí ó ijtsúcunúhi. Áánéllii téhdure táicyánéjcutu ámuha meídáátsóvémedi ó ídáátsóvehíjcyá Críjto mémeri. 11 Ehdu mépíáábójcatsí Naavéné meke imújtátsótuki. Muurá tujkéveebe meke imújtátsoki.

Tóróóá cóómiyi íjcyaabe Páávoro múhdurá ijtsámeíñe

12 Tóróóavúu muurá o úújetéébé tétsíi múnáake Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o úwááboca mítyame cáhcújtsóiyá Píívyéébé píááboríye. 13 Árónáacáa técoomíyí ménahbe Tííto íjcyatúné múhduúvúrá o ijtsúcunúnéllii o péé diityédítyú Matsedóóniá iiñújivu dííbye néhcovu.

Críjtoma ihtsutúmé meíjcyane

14 Árónáa ihdyu Píívyéébeke ó téhdútsohíjcyá Críjtoj tééveri panéváré metáhjahíjcyáné hallúvu. Muurá mejtééveri íuwááboju pahúllevávú tsújaúcuhíjcyaabe éhne múúne pácúúcuj cúvá pahúllevávú tsújaavédu. 15 Ahdu Críjtoj tééveri meímíbáávyémeke Píívyéébe ímí ijtsúcunúmé dííbyé uwááboju métsújaúcuhíjcyá pámehdívúré pájtyetéímyema wágóóóvéímyedívu. 16 Ááné uwááboju muurá wágóóóveímyé ijtsúcunú éhne múúne meke dsíjívétsóiyóné meíjtsúcunúdu. Áánetu pájtyetéímyedívú íiné imíjyaú teene bohíivú diityéké ájcune. Aanéhaca íñe ¿caatyé úwáábóiyá tééné uwááboju? 17 Muurá tsá teene muha meúwáábohíjcyatú tsaate méénuhíjcyádú muha medsíidsívakíye. Áhdure tsá tsíhdyuhjíré muha meúwáábohíjcyatúne. Muurá tene néhdújuco muha meúwáábohíjcyáné Píívyéébée múúhakye níwáávéné wákimyéí Jetsocríjtó múúhakye píáábónej tééveri dííbyeke muha meíicuvénéjuco.

3

Béhné pihtyájcoju

1 ¿Aanéubá ámuha méijtsúcunú íllure muhtsi memítyájkímyeí ehdu ámúhakye menéhijcyáne? ¿Áhduréubá ámuha méijtsúcunú tsaate méénuhíjcyádú uwáábojtétsí muhtsi meíjcyáné waajácúháámivu ámúhakye muhtsi meúújétsoíñe? ¿Panéubá ámuha méijtsúcunú téeméháámí ámúhakye muhtsi metáúmeíiñe? 2 Áánerá ihdyu ámuháyé teene waajácúháámí tujkévéejte múhtsí uwááboríi tsíhdyuréjuco ámuha mecápáyoovéme. Áámeke ámúhakye pámeere iiíténe waajácú ímiááné tehdújuco ámúhakye muhtsi meúwaabóne. 3 Aame ámuha Críjtóo múúhaj tééveri cáátúnúné waajácúhaamídu. Árónáa ihdyu tsá ámuha mecáátúvatú caatúnújpácyori. Áhdure tsá ámuha mecáátúvatú éhnéhjáa néwáyuwáácutu cáátúvanédu. Muurá ihdyu íhtsútuube Píívyéébé Apííchóré ámúhá pañévú úcaavéné ámúhakye ímíjpyetétsómeke tsijtye iiíténetu waajácú dííbyeéjté ámuha meíjcyane, waajácuháámí cáátuváné iéévéne iwáájácúiyódu.

4 Ehdu íñe ámúhakye o nééne ímiááné tsá álliu íjcyatúne. Muurá Píívyéébere Críjtoj tééveri múhtsikye píááboíjcyánéllii ó waajácú ímiááné tehdújuco o néhijcyáne. 5 Tsá múhtsí waajácúríyé muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Píívyéébere ihdyu múhtsikye túkévéjtsóneri muhtsi

méúwáábohíjcyáhi. 6 Áhdure dííbyere múhtsikye pɨ́ááboh́íjcyá íñe muhdú
meíjcyaíñé béhné pityájcoju muhtsi tsíjtyeke meúwáábokí. Muurá
dííbyé Apííchó mépañe íjcyánej téévеríyé mépájtyetéhi. Tsá ɨ́hdééné
taúhbaju meúráávyéneri mepájtyetétúne. Muurá teene meúráávyerómé
íllure méwágóóóvéiyáhi. Áánetu ihdyu Píívyéébé Apííchó meke ajcú
medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ɨvu.
7 Muuráhjáa teene tujkénú Píívyéébe pícyóóné taúhbaju meke
pájtyetétsóítyuróné néwáyuwáácutu cáátuváné tamúnaa ijraéémudívú
wajtsí dííbyé ɨ́htsútuma Moitséeúvuj téévеri. Ááné ámɨ́tsaráhcóhjáa
dííbyeúvú húmɨri íjcyánéllii tsá imúnaa ɨ́ɨ́tehíjcyatú dííbyeke.
Aanéikyéhjáa chooco dííbyedítyú áábanúhi. 8-9 Ehdúhjáa muurá meke
pájtyetétsóítyúróné taúhbaju tujkénú Píívyéébe pícyoone ɨ́ɨ́né imíjyaú
bóhówaavéhi. Aanéjɨ́ɨ́ mityáubá awáá mepájtyetéíñé uwááboju dííbyé
Apííchó mépañétú bóhówájtsoíñej. Ááné pityájcoju íñe ícyooca mééma
dibye mééнune muurá meke ímíjpyetétsóhi. 10-11 Ááнevu tujkénúu
dibye mééнúné taúhbaju ímí néérone tsá úújetétúne. Ááнetu íñe ícyooca
mepájtyetéíñé pityájcojúu dibye mééнune awáá éhníííñevu meke pɨ́aabóné
tsá múijyú nɨ́jkéváityúne.
12 Aane muha mewáájácúnéllii méúwáábohíjcyá ɨ́ɨ́nerí núhnévetúme.
13 Tsá muha memééнuhíjcyatú éhnéhjáa Moitséeúvú ditye iájtyúmɨ́tu
Píívyéébé ámɨ́tsaráhcó íhyúmɨri íjcyane áábanútúné hajchótá wájyámubávú
wátácámeíhijcyádu. 14 Téijyúhjáa íjcyáné mɨ́amúnaa tsá wáájacúpityúne.
Áhdure ícyooca íjcyáné mɨ́amúnaa teene ɨ́hdééné pityájcoju éévéjúcoorómé
tsá wáájácutúne. Aame ijcyá éhne múúne tsane tsíeménevu maávohjácóné
íjcyadu wáájácúmeítyúme. Muurá ihdyu apááñéré Críjtóo mééma
mééнune mecáhcújtsóneri méwaajácúiyáhi. 15 Aane ícyoocápí tsaate
tééнere Moitséeúvúu cáátúnuhíjcyanéhjɨ́ré icyáhcújtsóne ɨtsúcunúhijcyá
ipájtyetéiñe. Tsá ditye wáájácúpityú Píívyéébée muhdú mepájtyetéiñe
Jetsóoj téévеri mééнune. 16-17 Árome muurá dííbyé icyánejcúvuréjuco
pájtyémeke pɨ́ááboobe Íapííchoj téévеri ditye iwáájácu muhdú ipájtyetéiñe.
18 Muurá Píívyéébeéjté meíjcyame tsúúca dííbyé icyánéjcú méwaajácúhi.
Aame mɨ́ɨ́cumɨ́dú menéémedítyú dííbye ímí bóhówaúcunúhijcyámé
icyóhbodu méíjcyaá Críjtodu Íapííchoj téévеri meke dibye ímíjpyetétsóme.

4

1 Aane téénetu íjcyáné uwááboju ɨ́mɨáájú íñe muhtsi méúwáábohíjcyáhi.
Ááнetu tsá muhtsi meóóchévéítyuró mekée ɨ́ɨdaatsólléne Píívyéébe
múhtsikye pícyóóné wákimyéityu. 2 Ááнéllii muurá páneere núcójpɨ́tsó
nénehjɨ muhtsi meɨ́hvéjtsóne dííbyé uwááboju méúwáábohíjcyá muhdú
tene néhdújuco. Tsá muhtsi tsɨ́jɨjtóríyé meúwáábotúne. Aane
Píívyéébe waajácú muhtsi maállityúne. Aane téhdure mɨ́amúnaa
waajácúiyáhi. 3 Aane íñe meke pájtyetétsoíñé muhtsi meúwáábohíjcyáné
tsá bóhówáávetú wágóóóvéímyedívu. 4 Ɨjɨ́j caani Naavéné diityéké
túhútsohíjcyá ditye icyáhcújtsótu Píívyéébere íjcyaabe Críjtodítyú íjcyáné
uwááboju. 5 Muurá tsá múhtsidítyú muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Muhtsi
méúwáábohíjcyá Jetsocríjtó Máavyéjuube íjcyáábedítyu. Áábeke muhtsi

mewájyúnéllii méijcyá ámúhá ɨɨcúve múnáajtétsi. 6 Muuráhjáa Píívyéébe
néhdújuco peete íjcyane. Áábere muurá íñe ícyooca mépañévú téénedu
nééne íuwááboju picyóó téénej tééveri dííbyé ámɨ́tsaráhcó Jetsocríjtodítyú
bóhówaúcunúné mewáájácuki.

Mecáhcujtsóné meke túkévejtsóhi

7 Aane muurá Píívyéébé ámɨ́tsaráhcó núpájkíihllódú menéérómé
pañe tsúúca íjcyánetu ámuha méwaajácú dííbyé ɨhnáhooríyé muhtsi
meúwáábohíjcyáne. Tsá múhtsí ɨhnáhoori muhtsi meúwáábohíjcyatúne.
8 Muurá múhtsikye tsíñehjɨ páhduváré dárɨ́ɨvéronévú tsá muhtsi
metáhjátsámeítyúne. Tsáijyu múhtsikye ɨ́hnáhó tene ɨ́jtsámeíchórónáa
tsá muhtsi ɨ́ɨnerí maáábímyeíhíjcyatúne. 9 Tsáijyu muurá múhtsikye ditye
méénúrónáa tsá muhtsi meɨ́hvétsohíjcyatú téené uwááboju. Ehdu múhtsidi
ditye ɨ́cúbáhrárómútsikye Píívyéébe pɨ́áábohíjcyáhi. 10-11 Muurá paíjyuva
kiávú muhtsi mepéhullévú múhtsikye dsɨ́jɨ́vétsohíjcyarómé Jetsóokée
imyéénudu. Ehdu muhtsi dsɨjɨ́vetu mépátyetéhijcyá dííbyeke muhtsi
meɨ́ɨcúvéné wákimyéí memééénúné déjúcotu Jetsóó múhtsikye panévatúré
téhmene iwáájácúmeíki. 12 Ávyeta múu dsɨ́jɨ́vénetu muhtsi méúwáábohíjcyá
teene ámuha mecáhcújtsóne múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ ámuha
meújcuki.
13 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “O cáhcújtsónetu íñe
ó ihjyúvahíjcyáhi.” Ahdu idyé muhtsi mecáhcújtsónéllii íñe ámúhakye
ménehíjcyá ɨ́ɨnerí núhnévétumútsí ɨ́mɨááné panévatu Píívyéébe meke
pɨ́aabóné muhtsi mewáájácúnélliíhye. 14 Muurá muhtsi méwaajácú
muhdúhjáa Ávyéjuube Jetsóoke ibóhɨitsódú medsɨ́jɨ́vémeke ibóhɨ́ɨtsóne
dibye meke tsájtyeíñé íúniúvu. 15 Aane muhtsi mewáájácúnéllii
méɨcúbáhrámeíhijcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtso mítyame
meíjcyame dííbyeke metéhdújtso dibye meke pɨ́áábohíjcyáné hallúvu.
16 Áánéllii tsá múijyú meɨ́htsunúítyuró téené wákimyéí memééénúnetu.
Muurá ɨ́dátsó menéérome Píívyéébeke meúráávyénéjcutu ɨ́htsutúmé
meíjcyámeke téjcoojɨ́vádú meke pɨ́áábohíjcyaábe. 17-18 Aane íñe ícyooca
páhduváré néhéhjɨri meɨ́cúbáhrámeíhíjcyaróné tsá múhajchótá íjcyáityúne.
Áánetu ihdyu ténéhjɨri meɨ́cúbáhrámeíyómé nihñévúré Píívyéébema
meíjcyame tsá múijyú muhdú meíjcyáityúne. Áánéllii meere tsaímíyé
meíjcyáíyóneri tsá meíjyácunúítyuróne. Apááñeríyé méijyácunúiyá múijyú
nɨ́jkéváityúné Píívyéébé avyéjuvu meúújetéíyóneri.

5

1 Muurá méwaajácú méjpi jahdu néjpiima múhajchótá meíjcyáityúne.
Aane wágóóóvéné boone ihdyu Píívyéébe mééma tsíhdyuréjuco
méénúnéj piima méíjcyaá nijkyéjɨri múijyú muhdú íjcyáityúme.
2 Ááneri íñe métsúúrámeíhijcyá téénéj piivu mepájtyéíyóneri ɨ́dátsó
meɨ́cúbáhrámeíhíjcyánetu mewáyéééveki. 3 Muurá téhulle tsá méjpíima
íjcyatúmé meíjcyáityúne. 4 Múhdutúiyó íñe ícyooca meíjcyánej pííyé
cápayovéné múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúnéj piivu. Tsáháítyuro ihdyu
medsɨ́jɨ́vécooca múhajchótá méjpíima íjcyatúmé meíjcyáítyuróne. 5 Árónáa

ihdyu Píívyéébere méénudújuco méjpííhañe tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Aanée mewáájácu mépañévú pícyoobe Íapíícho.

6 Aane ehdu méúmɨwa íjcyane tsúúca méwaajácúhi. Árónáa íñe ícyooca meíjcyánéj piimáyéi meíjcyáné hajchótá tsáhái Ávyéjuube Jetsóó úníuri meíjcyatúne. 7 Aane ɨ́mɨááné iñéhdújuco Píívyéébe mééma mééinune muurá maájtyúmɨ́turóné mécáhcujtsóhi. 8-9 Aame medsɨ́jɨ́vétúné hajchótá métsúúrámeíhijcyá muhdú dibye ímillédú meíjcyáíyóneri medsɨ́jɨ́vécooca tsaímíyé dííbyema meíjcyaki. Áánéllii tsá meíllityéityú dsɨjɨ́veri. Aame ihdyu médsɨ́jɨvéjúcóóiyá Ávyéjuube Jetsóomáyéjuco meíjcyaki. 10 Muurá dííbyedívú pámeere mɨ́amúnaa mépíhcyááveé dibye meke idíllo muhdúhjáa medsɨ́jɨ́vétúné hajchótá ííñújɨri meícyahíjcyáne. Áijyu meke áhdóiibye muhdúhjáa meícyahíjcyáne. Ɨmɨáámée ícyahíjcyámé tééne áhdó ɨ́ɨ́né imíjyaú ijcyáhi. Áánetúu ímityúné mééinuhíjcyámé tééne áhdó ɨ́cúbáhráméiíhi.

Píívyéébema ímí meíjcyane

11 Áánéllii muhtsi Píívyéébeke maávyejúúllédú íjcyamútsí méimíllé tsijtye cáhcujtsóné dííbyeke. Aane waajácuube ɨ́mɨááné tehdu muhtsi meméénuhíjcyáne. Áhdure cáhawáá óvíi ámuha méwaajácúhi. 12 Ehdu ámúhakye muhtsi menééneri tsá memityájkímyeítyúne. Íllure ámúhadívú muhtsi mébóhówátsohíjcyá múhtsidi ámuha meímíjyúúveki, teene ámuha mewáájácúne eene ɨ́ɨ́ɨbúuri icyáhcújtsóturóné mɨ́amúnaa ɨ́ɨ́ɨtérokíyé iúwáábóneri mityákímyeíhíjcyámedívú téhdure ámuha mebóhówájtsoki. 13 Ehdu íñe ámúhakye muhtsi menééne méɨjtsúcunúdí muhtsi meméívatémútsí meíhjyúvahíjcyáne. Ehdu muhtsi meúwáábónej tééveri éhníííñevu Píívyéébeke máávyéjujtsó ámúhakye tene ɨpɨ́ááboki. 14-15 Muuráhjáa Críjto pámeekéré meke iwájyúne ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bóhɨɨne mewáájácúne dííbyedívú méɨ́hvéjtsámeí dibye meke ityúkévéjtso meímillédú meíjcyájúcóótuki. Aame dííbyeke mecáhcujtsómé medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨma meíjcyame ímityúnehjɨ́vú dsɨ́jɨ́vemédú méijcyáhi. 16 Aame tsá meíjyácunúítyuró tsaate muhdú íjcyáneri eene cáhcújtsotúmé ténehjɨ́ré ɨ́ɨ́tehíjcyádu. Ehdúikyée Críjtoke o cáhcújtsótúné ɨhde táɨ́jtsaméí néébe dííbyeke ó ɨtsúcunúhijcyá ihdícyaabédúre. Árónáa ícyooca tsáhájuco tehdu o ɨ́jtsúcunújúcootúne. 17 Muurá íñe tsúúca dííbyeéjté meíjcyame ɨ́hdée múhdurá meícyahíjcyánetu tsíhdyuréjuco mecápááyóóvémedityú ɨ́mɨáájuréjuco bóhówaúcunúhijcyáne.

18 Ehdúu muurá Píívyéébere meke ímíbáávyetsó Críjtoj tééveri tsaímíyé dííbyema meíjcyaki. Áámekée meke níwááveebe tsíjtyeke meúwaabómé téhdure iímíbáávyeki. 19 Muuráhjáa Críjtoj tééveri Píívyéébe méimítyú ímíbajchó ímí dííbyema meíjcyaki. Aabée múhtsikye níwaavé tééné uwáábovu. 20 Aamútsí íñe Críjto mémeri dííbyé uwáábójuma muhtsi méúllehíjcyá múhtsij tééveri ámúhama dibye iíhjyúvaki. Aane dííbyere Críjto mémeri ámúhakye muhtsi menéé ámuha meímíbáávyéne ímí Píívyéébema meíjcyaki. 21 Muuráhjáa Críjto ávyétá ɨ́mɨáábé íjcyaabe múijyú ímityúné mééinútúróóbeke Píívyéébe ímityúúbedi dilló méimítyú déjúcotu dííbyeéjté meíjcyámeke ɨ́mɨáámedíyéjuco idílloki.

6

1 Áánéllii íñe muhtsi dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyamútsí ámúhakye
menéé ámuha mebáñúmeítyu dííbyé pɨááboju mééma íjcyane ámuha
mewáájacújucóóme. 2 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Mɨ́amúnáakée o pájtyetétsóíñeri o íjyácunúnáa pɨáábó oke ámuha
metáúmeíñéllii ámúhakye ó pɨ́aabóhi.
Ehdu néénetu méwaajácú ícyooca tsúúca mepájtyetéiñe mééma íjcyane.
3 Áánéllii muurá íñe muhtsi dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyamútsí
météhmémeíhijcyá múhdurá muhtsi medárɨ́ɨ́vémeíñeri tsíjtyeke
metútávájtsótuki. 4 Muhtsi méimíllehíjcyá Píívyéébé ɨɨcúve múnáajtétsí
muhtsi meíjcyamútsí ɨ́mɨáámútsíyé meíjcyane. Muurá muhtsi
ɨɨná néétumútsí máaabúcuhíjcyá panévaríyé meɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ.
5 Muurá tsáijyu muhtsi cuwáháñeri, ájyáháñeri, méɨ́cúbáhrámeíhijcyá
'wayée' néétune mewákímyeícyoóca. Áámútsikye tsáijyu múhtsikye
ɨɨ́cúbáhráne iwátsíhcyúmútsikye cuvéhoojánuhíjcyáme. 6-7 Áronéhjɨ́ muhtsi
máaabúcuhíjcyá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju muhtsi mewáájácúnej
tééveri Píívyéébe ímillédú muhtsi meícyahíjcyánélliíhye. Aamútsí
tsíjtyeke muhtsi mépɨ́áábohíjcyá dííbyé Apííchó múhtsí pañe íjcyánej
tééveri. Ehdu muhtsi dííbyé wákimyéí meméénumútsí dííbyé ɨhnáhoori
méícyahíjcyá tsaímíye. Áánéllii tsáijyu tsaate múhtsí hallúvú ímityúné
íhjyúvaróné tsá pánéévehíjcyatúne. 8 Árónáa ihdyu tsaate múhtsikye ími
ɨɨ́jtsúcunúne duurúvahíjcyáhi. Áánetu tsijtye múhtsidi úúhɨ́vatémé nehíjcyá
állíu múnáajtétsí muhtsi meíjcyane. 9 Ááne múhtsikye wáájácurómé
tsá múhtsidi ɨɨ́cúvehíjcyatúne. Muurá tsáijyu ávyétá ɨhnáhó múhtsidi
ditye ɨ́cúbáhráromútsí tsá muhtsi medsɨ́jɨ́vehíjcyatúne. Áróné pañe
muhtsi méícyahíjcyá ɨ́dátsó múhtsikye ditye dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyáromútsi.
10 Ɨdátsó muhtsi meíjcyáromútsí mítyámeke mépɨ́áábohíjcyá Píívyéébé
avyéjúejte ditye iíjcya ɨ́htsutúme. Ááneri muhtsi méimíjyuhíjcyá ɨɨ́néúbamá
íjcyátúromútsí tsáijyu kímóhcó múhtsikye tene pájtyérónáaáca.
11 Ámuúha Corííto múnaa múhtsí nahbémuj, ámúhakye muhtsi
mewájyúne méúúballé muhdú muhtsi meíjcyane tóónútumútsi.
12 Tsáháturo múhtsí icyánéjcutu ímityúné ámúhadítyú muhtsi
meɨ́jtsámeítyuró tsáijyu múúne ámúhá icyánéjcutu múhdurá ámuha
múhtsikye meɨ́jtsúcunúrónáaáca. 13 Árónáa ihdyu ámúhakye muhtsi
mewájyúne méúwáábohíjcyá éhne múúne ɨɨ́tsɨɨ́meke cááni iwájyúne
úwaabódú ámuha téhdure múhtsikye mewájyuki.

Píívyéébe jádú menéémeé

14 Aane tsá menáhbéváítyuró cahcújtso múnaa íjcyátúmema tsahdúré
diityémá méɨ́jtsaméí néétúnélliíhye. Cáhawáá méɨjtsúcunuj, tsá muurá
pejco cóójɨ́ma tsahdúré néétune. Ahdu ɨɨ́vane tsá tene ímityú ɨ́mɨáájú
meúraavyémé ímityúmema menáhbeváne. 15 ¿Aca Críjtoma Naavéné
ɨ́jtsaméí tsahdúre? Aanéhjɨ́ɨ́va tsá tene ímityú Críjtoéjté íjcyame Naavéné
icyánéjcúejtémá náhbéváiyóne. 16 Áhdure ¿aca ímíiyóné ɨ́mɨá Piivyéébeéjté
meíjcyame dííbye jáhdú menééme menáhbeváné níjcyotájté ibóhɨɨma
íjcyátúmeke dúúrúvahíjcyámema? Muurá íllu méhdityu neébe:

Tahñéjté íjcyámé Piivyéébé o íjcyaabe tsá kiá dityédítyú o íjcyatúne.
17-18 Téhdure tsiiñe neébe:
Médowáávé ímítyúné mɨamúnáadítyu. Ááne mémeenújúcohdí ímityúné ditye méénuhíjcyádú ímí ámúhakye o ɨ́jtsúcunú ámuha tahñéjtéj Caani o íjcyaábe. Ehdu o néé Píívyéébe panévatúré ɨ́htsútuube o íjcyaábe.

7

1 Ehdu íñe Píívyéébe nehíjcyá meke iújcuíñe, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii íllureju co metsu meɨ́hveté panéváré ímityúné méjpííyií, meɨ́jtsaméiyii, memééénuhíjcyánéhjɨtu. Ááne metsu meɨ́hvéjtsámeí dííbyedívu.

Coríító cóómiyi íjcyame cahcújtso múnaa ímíjpyeténe

2 Ahdícyane óvíjyuco múhtsima méímibáávyé tsaímíyé meíjcyaki. Muuráhjáa tsáháturo ɨ́ɨ́nerí ámúhakye muhtsi metútávájtsotúne. Áhdurée tsáháturo ámúhakye muhtsi maállíñé hallúrí ámúhá tsíeméné meékéévetúne. 3 Tsá íñe ehdu ámúhakye o néétu ímityúmé ámuha meíjcyánélliíhye. Éíjyúu ámúhakye o néhdu mítyane ámúhakye o wájyúnéllii ó nehíjcyá ímí tsaméhjɨ́ meíjcya múijyú medsɨ́jɨ́vétsihvújuco. 4 Aane ó waajácú ámuha tehdújuco meíjcyane. Áánéllii mítyane ó imíjyúú ámúhadi panévaríyé o ɨ́cúbáhrámeíyoobe téénevu o cátóróóvénema.

5 Muuráhjáa Matsedóóniá iiñújɨvu muhtsi meúújetémútsí ávyétá ɨhnáhó meɨ́cúbáhrámeíñeri muhtsi mítyane méíllityéhi. 6 Árónáacáa Píívyéébe imyéénuhíjcyádú pɨ́áábónej péévé Tííto múhtsidívú 'bohɨ́bóhɨúvú' úújeténeri muhtsi méímíjyuuvéhi. 7 Árónáacáa tsá apááñéré dibye múhtsidívú úújeténeri muhtsi meímíjyúúvetúne. Ímichíi muhtsi méímíjyuuvé muhdú ámuha meíjcyane dibye múhtsikye úúbálléneri. Múhtsikyée úúbálleebe ámuhává ímítyú meícyahíjcyánetu tsúúca meɨ́hvetémé meíjyácunúhijcyáné ámúhakye muhtsi maáahɨ́vetéíyóneri. Áhdurévá ámuha ímí o íjcyáíyóneri méijyácunúhijcyáhi. Ehdúu dibye múhtsikye úúbálléneri mítyane muhtsi méímíjyuuvéhi.

8 Árónáacáa tsánejcúvú ámúhadi ó ɨ́dáátsové éhnée tujkénú ámúha éllevu o wállóháámɨ́ pañe ɨ́hnáhó ámúhakye o úwaabóné kímóhcó ámúhakye pájtyéneri. Áronée óvíjyuco múhajchótáwuúrá ámúhakye tene kímóvejtsóné ámuha meímíjpyetéki. 9 Áánéllii ó imíjyúú tééneri. Árónáa tsá ámúhakyée kímóhcó tene pájtyéneri o ímijyúúné o néétune. Ó imíjyúú ámúhakyée kímóhcó tene pájtyétsihdyu ímí tsíhdyuréjuco ámuha meíjcyáneri. Aane ámuha maáábúcuhíjcyáné ímí Píívyéébe ɨjtsúcunúhi. Aanée tsá tééneri ámúhakye o tútávájtsotúne. Muuráhjáa íllure ámúhakye tééneri ó pɨ́aabóhi.
10 Muurá tsáijyu dííbyere Píívyéébe meke ɨ́hvejtsó tsáné kimóóvé meke ipájtye téénetu meíllíjkívyéne ímítyú meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne dííbyé icyánejcúvuréjuco mepájtye mewágóóóvétuki. Áánéllii tsá múu kímóóve íjcyácooca ɨɨná ɨ́jtsámeítyú dííbyedítyu. Áánetu ihdyu cáhcújtsotúmé ehdu nénehjɨ diityéké pájtyéneri kímóóverómé wágóóóveéhi. 11 Muuráhjáa Píívyéébe ímillédú ámúhakye ɨ́hnáhó o úwaabóné kímóhcó ámúhakye pájtyeróné ámuha máaabúcúhi. Aanée ɨ́mɨáánéjuco múhdurá ámuha meícyahíjcyanévú ámúhakye wáájácutsóné tsárí ámúhakye pájtyéróneri

ámuha meíllityéne méimíllerá ámúhama teene o ímíbájchoténe. Árónáacáa ámuha tsaméérejuco eenée ímityúné méénúúbeke ɨ́hnáhó meúwáábóneri meímíbájchónéllii tsáhájuco ámúhá hallúrí tene íjcyatúne. 12 Ehdúu ámúhakye ó caatúnú Píívyéébedívú o bóhówájtso ɨ́miɨááné ámuha múhtsikye mewájyune. Tsáháa apáámútsikyéré ímityúné dárɨ́ɨvéjcatsímútsikye tene ɨpɨ́áábo o cáátúnutúne. 13 Aane muurá muhdúhjáa ámúhakye muhtsi menéhdújuco ámuha meíjcyánetu muhtsi méwaajácú ɨ́miɨááné múhtsikye ámuha mewájyune.

Ááneri mítyane muhtsi méímíjyuuvéhi. Áhdurée Tííto ámuháváa panévatúré dííbyeke meɨ́ɨcúvénéllii imíjyúwu múhtsidívú wájtsɨ́neri éhníííñevu muhtsi méimíjyúúhií. 14 Áábekée muhdú ámuha meíjcyane o úúballéné ímí ɨjtsúcunúúbe. Tehdu tene íjcyátújɨ́jtori múijyú o íhjyúváíyónejɨ́ɨvari. Muuráhjáa o néhdújuco ámuha dííbyeke meɨ́ɨcuvéné tehdújuco. 15 Áánéllii mítyane éhníííñevu ámúhakye wájyuube ámuháváa dibye nénehjɨ mecáhcújtsóne ímí dííbyeke meɨ́ɨcúvehíjcyánélliíhye. 16 Téhdure mítyane ó ímíjyuuvé ímí ámúhama menáhbévájcatsíiñe o wáájácúneri.

8

*Pɨ́ááb*ojc*átsi*

1 Téhdure ó imíllé ámuha táñahbémuke o úúballéné muhdú Matsedóóniá iiñújɨri íjcyáné cahcújtso múnaa ɨ́cúbáhrámeímyeke Píívyéébe pɨ́ááboíjcyáné diityédí ɨɨdáátsóvénema. 2 Aame muurá tsaímíyé íjcyame mítyane pɨ́ááboíjcyá tsijtye ménahbémuke. 3 Aane ó waajácú ɨ́miɨááné ditye pɨ́ááboíjcyáné íjcyátúrónetu diityéké ɨpɨ́aabóné iímíllénélliíhye. 4 Aamée múhtsikye néé téhdure Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake ditye pɨ́ááboíne dsɨ́ɨdsɨ́ muhtsi diityé éllevu metsájtyeki. 5 Ávyetáa tsá muhtsi meɨ́jtsúcunútú ditye tsíjtyeke pɨ́ááboíñe. Árónáacáhjáa ihdyu muhtsi meúwaabóné illéébóne Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé dííbyedívuréjuco ɨɨhvéjtsámeíñema. 6 Ehdúu Matsedóóniá iiñújɨri íjcyáné cahcújtso múnaa méénune imíwu muhtsi meɨ́jtsúcunúne Tíítóke menéé ámúhadítyú tsiiñe dibye dsɨ́ɨdsɨke iújcuté ɨ́hdée imyéénudu. 7 Muurá ámuha tehdújuco meméénuhíjcyáné íñe Píívyéébeke meúráávyenéjcu. Aame ámuha ímí téjɨjtóríjyuco meúwáábohíjcyámé múhtsikye méwajyúhi. Ahdícyane óvíi ámuha meméénuhíjcyadú dsɨ́ɨdsɨdi mépɨ́áábójcatsíhi.

8 Árónáa ihdyu tsá ámúhakye o táúhbatúne. Íllure ámúhakye ó waajácutsó muhdú ménahbémú pɨ́áábócatsíhijcyáné tehdu ámuha tsíjtyeke mepɨ́áábónetu mewáájácu ɨ́miɨááné ámuha diityéké mewájyune. 9 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Máavyéjuubée Jetsocríjtó ɨ́htsútuube íjcyároobe mewájyuri ihdícyaabédú ɨ́cúbáhrámeíñé téénej téévеri tsaímíyé dííbyema maávyéjuutéki.

10 Ááneller ó imíllé ámúhakye o úwaabóné éhníííñevu ámuha meúráávye dsɨ́ɨdsɨdi mepɨ́áábócatsíhijcyáné muhdúhjáa éhné pijcyábari ámuha metújkenúdu. Árónáa tsá múu iímíllétúróné pañe pɨ́ááboíne. Múu

pɨ́aabó ɨ́mɨááné ɨpɨ́aabóné iímíllénema. 11 Ahdícyane óvíi ámuha tsaímíyé
mépɨ́áábójcatsí muhdúhjáa tujkénú ámuha meméénudu.
12-13 Árónáa tsá ámúhakye o néétu ámuha mepɨ́áábóne bóónétu íllurójuco
mepɨ́htóveki. Muurá Píívyéébe ímí ɨjtsúcunú múhduná meíjcyátsodúneri
tsaatéké mepɨ́aabóne. Tsá meke dibye éhníííñevu táúmeítyúne. 14 Muurá
ámuha mepɨ́htótúijyu tsíjtyeke mépɨ́ááboíjcyá tsáijyu téhdure ámuha
mepɨ́htónetu ditye ámúhakye ɨpɨ́ááboíjcyá tsáijyu téhdure ámuha
mepɨ́htónetu ditye ámúhakye ɨpɨ́ááboíjcyá tsahdúré ímí ámuha meíjcyaki.
15 Muurá Píívyéébé waajácúhááɨmɨtu nééneé: “Mítyane újcúmema áyánéwu
újcúrómedívú tsahdúré úújeténe.” Ehdu nééne Píívyéébé waajácúhááɨmɨtu.

Tíítóke tsatétsí náhbenúne

16-17 Muurá íñe ámúhadi o íjyácunúdúré Píívyéébe túkévéjtsóneri Tííto
ámúhakye ɨpɨ́ááboíyóneri ijyácunúhi. Áánéllii muurá ávyeta imílleebe ámúha
éllevu o wálloóne. Aabe cáhawáá óvíi ámúhakye aahɨ́vetéhi. Áánéllii mítyane
ó téhdujtsó Píívyéébeke.
18 Áábema ó wallóó tsijpi dííbyeke náhbénúííbyeke dííbyedítyú
cahcújtso múnaa ímí dibye úwaabóné néhíjcyáábeke. 19-20 Áábeke téhdure
meménúmé mepɨ́áábójcatsíñe dsɨ́ɨ́dsɨ́ Jerotsaréevu muhtsi metsájtyécooca
dibye múhtsikye iñáhbénu tsaímíyé muha teene metsájtye mɨ́amúnaa
ɨ́ɨjtsúcunútu muhtsi menáníiyóne. Aane ímí muha meúújetétsóneri
Píívyéébeke muha maávyéjújtsoki. Áhdure diityéké muha mepɨ́ááboíyóneri
meíjyácunúhijcyáné téénetu ditye iwáájácuki. 21 Ááénéllii muha méimíllé
tsaímíyé teene metsájtyene ímí Píívyéébe múúhakye ɨ́ɨjtsúcunúki. Árónáa
tsá apáábyéré diibye ímí múúhakye ɨ́ɨjtsúcunú ímí muha metsájtyéityúne.
Téhdure muha méimíllé mɨ́amúnaa ímí múúhakye ɨ́jtsúcunúne.
22 Aane íñe Tíítómútsima ó wallóó ménahbe panéváré Píívyéébé
icyánéjcú wákimyéí tsaímíyé méénuhíjcyáábeke. Aabe téhdure waajácú
ímí ámuha meíjcyane. 23 Aane tsáijyu múúne tsaate muubá Tííto íjcyane
díllóhajchíí múu néé tápɨááboobe dibye íjcyane. Áhdure tsíjtyétsikye ditye
díllóhajchíí múu néé Críjtoke ímí úráávyehíjcyámútsikye ííllé cahcújtso
múnaa wálloóne. 24 Ahdícyane óvíi ámuha diityéké mewájyúne méɨ́ɨ́cuvé ímí
ámúhakye muhtsi meɨ́jtsúcunúmedi idyé tsijtye cahcújtso múnaa iímíjyúúve
teene iwáájácúnema.

9

Cahcújtso múnáá wáábyuta dsɨ́ɨdsɨ píhcyúmeíñe

1 Ááénetu dsɨ́ɨ́dsɨke mepíhcyúneri mepɨ́áábócatsíhíjcyánéjcutu tsáhájuco
ámúhakye ɨɨná o nééityuróne. 2 Árónáa ó waajácú ɨ́mɨááné ámuha Acááyá
iiñújɨ́ cahcújtso múnaa meímíllehíjcyaróné mepɨ́aabóné tsijtye cahcújtso
múnáake éhné píjcyábatújuco. Ááneri mítyane o ímíjyúúvéne Matsedóóniá
iiñújɨ́ cahcújtso múnáake ó úúballéhi. Aane diityéké imíwu pájtyeme
éhníííñevu ímí pɨ́ááboócatsíhijcyáhi. 3 Aane o nééne íñe ícyooca ó wal-
lóó ménahbémuke ditye ámúhakye iñéé apáhajchíí ámuha mepíhcyújúco
dsɨ́ɨdsɨ́ bañúháñé ámúhadítyú diityéké o úúballéhíjcyátuki. 4 Tsáijyu múúne
tsájɨ́ubáréi ámuha meújcútúnáa ellévú o péébema muurá tsaate diitye
Matsedóóniá iiñújɨ́ múnáadítyú péhajchíí tsaméhjɨ́juco menúcójpɨ́veíñé

tééneri. 5 Ááné ɨhdétú ó imíllé ménahbémú Tíítomu ámúhakye ááhɨ́veténé
ámúhakye ditye pɨ́áábóneri ámuha meúújetétsójúco múhdúneríhjyáa ámuha
diityéké mepɨ́ááboíñé menéhijcyáne. Ahdícyane óvíi ámuha méúújetétsó
ɨ́mɨááné ámuha mepɨ́aabóné meímíllénema. Tsá idyé muha menééné
iijyéveríyé ámuha meméénúítyuróne.

6 Cáhawáá méɨjtsúcunuj, íllu muurá tsaate nééhií: Áyánéwu bájtsome
áyánéwu ujcúhi. Áánetu mítyane bájtsome mítyane ujcúhi. 7 Ahdícyane
ihdyu óvíi tsáápiitsa mépɨ́áábohíjcyá ɨ́mɨááné mepɨ́aabóné meímíllénema.
Tsá meímíllétúné pañe mepɨ́áábóítyuróne. Áhdure tsá tsijtye meke
nééénélliihyéré mepɨ́áábóítyuróne. Muurá Píívyéébe ímí ɨjtsúcunú
ɨ́mɨááné túré meímílléne mepɨ́áábómeke. 8 Aabe ihdyu ɨ́htsútuube íjcyaabe
óvíi meke panévatúré pɨ́aabó ɨɨná méhdityu ɨpɨ́htótu téhdure tsíjtyeke
mepɨ́ááboki. 9 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:

Ɨdáátsojtéké pɨ́áábómedítyú tsá múijyú tene ábájɨ́ɨvémeítyúne.
10 Aane muurá íñe dííbyere panéváré bajtsóháñé píívyétsóne tájpí
meícyahíjcyaabe ámúhakye pɨ́ááboó ámúhá wákimyéityu. 11 Ehdu ámúhakye
éhnííñevu panévatúré pɨ́áábóiibye tsíjtyeke ámuha mepɨ́áábohíjcyaki. Aane
ámúhakye muha meúwaabódújuco ámuha ménahbémuke mepɨ́áábónéllii
téhdújtsoímyé dííbyeke. 12 Tsá pevénéré diityéké ámuha mepɨ́ááboto
ditye pɨhtónetu. Muurá ámuha mepɨ́áábóné hallúvú idyé téhdújtsoímyé
Píívyéébeke. 13 Aane diityéké ámuha mepɨ́áábóneri méwaajácutsó
ɨ́mɨááné Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ámuha mecáhcujtsóne. Ááné́llii
Píívyéébeke iávyéjújtsóne duurúvahíjcyaímyé paméváké́ré ímí ámuha
mepɨ́áábohíjcyánélliíhye. 14 Aame ámúhakye iwájyúne ámúhá hallúvú
pɨ́áábó táúméií ámúhaj tééveri dibye diityéké pɨ́áábohíjcyánélliíhye.
15 Ahdícyane metsu metéhdújtso Píívyéébeke ávyetáa méɨjtsaméí pɨrúúvé
íjcyáné pɨ́áábó Jetsocríjtoj tééveri dibye mééma méénúné hallúvu.

10

Páávoro mɨ́amúnáake túkévejtsóne

1 Ehdu íñe ámúhakye ó úwááboíjcyá ímíñeúvú Críjtóo meke ɨɨdaatsólléne
úwááboíjcyádu. Árónáa muurá ó waajácú óhdityu ámuha múhdurá
meíhjyúvahíjcyáne. Muurévá ámuha ménehíjcyá ámúhama o íjcyácooca
ɨɨná ámúhakye o néétuube tsiélletúré waajácuháámɨ́ o cáátúné pañe
núhnévétuube ɨ́hnáhó ámúhakye o úwááboíjcyáne. 2 Aane ámúhakye o
ááhɨ́vetécooca tsá o ímílletú ámuha óhdityu menééne cáhcújtsotúmé íjcyadu
o íjcyane. Ehdu íhjyúvámema ɨ́hnáhó tééneri ó ihjyúvaáhi. 3 Muurá ihdyu
oo mɨ́amúnáajpi. Árónáa tsá ehdu nénehjɨ tatsɨ́jparíyé o méénúítyuróne.
4 Muurá Naavéné icyánéjcú ó táhjahíjcyá ɨ́htsútuube Píívyéébé ɨhnáhooríye.
5 Muurá mɨ́amúnaa Píívyéébeke iéhdɨɨvállédúré ɨɨvame imítyájkímyeíñe
óhdityu íhjyúváronéhjɨ́ ó táhjahíjcyáhi. Ááméke ó úwááboíjcyá Críjtodítyú
íjcyáné uwááboju ditye icyáhcújtsóne iímíbáávyeki. 6 Ahdícyane tsúúca
dííbyeke ámuha mecáhcujtsójúcóórómedítyú tsaate dibye ímillédú
íjcyátúmeke ɨ́hnáhó ó úwááboóhi.

7 Muurá ámuha méɨjtsúcunú átéréejpi o íjcyane. Árónáa táɨjtsaméí
tsá ámuha mewáájácutúne. Muurá Críjtoéjpí o íjcyaabe dííbye
mémeri ó úwáábohíjcyá tsijtye dííbyeéjté méénuhíjcyádu. 8 Aabe
mítyájkímyeítyuubéré dííbyeke meúráávyénéjcutu ámúhakye ó
túkévétsohíjcyá ɨ́ɨ́nerí núcójpɨ́vétuubére. Ááneri tsá ámúhakye o
tútávájtsotúne. 9 Ehdu ámúhakye waajácúháámɨ́ pañe o nééne
méɨjtsúcunúdí o méénúityúné o íhjyuváne. 10 Muurá ó waajácú tsaate
óhdityu néhijcyáné atéréejpívá o íjcyaabe ámúhadívú o úújetécooca ɨɨná
ámúhakye o nééítyuube waajácúháámɨríyé ámúhama o íhjyúvahíjcyáne.
11 Áánéllii ámúha éllevu o péécooca ɨ́hnáhó ámúhakye ó úwáábooó muhdú
waajácúháámɨ́ pañe o néhijcyádu. Áijyu botsíi waajácuímyé óhdityu
íhjyúvahíjcyáme.

12 Árónáa tsá o némeítyú ɨ́mɨáábé o íjcyane eene tsaate íhjyúvahíjcyádu.
Muurá pámé ehnííñevu ɨ́mɨáámé iíjcyane ɨ́jtsúcunúmeíyómé íllure
báñúmeíhijcyáhi. 13 Áánéllii tsá múijyú tehdu o íjcyátúneri o
mítyájkímyeíítyuróne. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere oke néhdújuco íñe
dííbyé ihjyu o úwáábohíjcyáne. Aabée elle Coríítori ó úllejé dííbyere oke
túkévéjtsóneri. 14 Aane ímichíi ámúhakye Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o
úúbállétujkénúnéllii ámúhakye ó nehíjcyá ámúhá túkevéjtsoobe o íjcyane.
15 Árónáa tsá o néétu apáábyéré ámúhá túkevéjtsoobe o íjcyane téhdure
tsijtye ámúhakye úwáábohíjcyámé íjcyánáaáca. Apááñéré ó imíllé ámuha
ímíñeúvú mecáhcujtsóné Píívyéébé uwááboju dibye nééné hajchótá
ámúhama o íjcyaabe o úwaabóne. 16 Aabe bóónétu téhdure tsícyoomíjɨ
múnáakéréjuco o úwáábotéiñe pajtyété uwááboju. Árónáa ihdyu ó
úwáábóteé tsáijyúubái tsaate úwáábohíjcyátútsɨ́jɨ múnáakéréjuco tsíjtyé
wákimyéí o cáávácútuki.

17 Ááné wákimyéiyi tsaate imítyájkímyeíñé ímillémé ihdyu óvíi dííbyekéré
mítyátsohíjcyáhi. 18 Árónáa ihdyu tsaímíyé tééné wákimyéí méénume tsá
iiye némeíítyuró ɨ́mɨáámé iíjcyane. Muurá ihdyu Píívyéébere diityéké
bóhówajtsó ímí ditye íjcyane.

11

Múhdurá tsaate úwaabóne

1 Ehdu íñe ámúhakye o nééne ihdyu óvíjyuco ehdícyáróné pañe
mélleebúcunu. 2 Muurá ávyeta ámúhadi ó ijyácunúhijcyá muhdú Píívyéébe
méhdi íjyácunúdu. Áábekée oke Críjto níwaavé ámúhakye o túkévéjtso
dibye ímillédú ámuha meíjcya éhne múúne wájpiikyéi úújétúné badsɨ́jcaja
ájyu íjcyáiibye ímillédú íjcyadu. 3 Áánéllii ámúhadi mítyane ó ijyácunú
Naavéné ámúhakye Críjtodítyú mújtátsóíyóneri éhnéhjáa Éébáke ííñimyéj
tééveri imyéénudu. 4 Muurá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju ámúhakye
o úwáábóné úníutu tsíhdyuréjuco ámúhakye tsaate úwáábóróné ímí ámuha
mélleebúcunúhijcyáhi. Áhdure ámuha méimíllehíjcyá melléébúcunúné
Naavéné apííchotu ámúhakye ditye úwaabóné tsúúca Píívyéébé Apííchó
ámúhá pañe íjcyaróme. 5 Muurá tsá táehnííñevu ditye íjcyatú eene ímí ditye
úwaabóné ámuha meɨjtsúcunúróme. 6 Ihdyúhde ɨ́mɨááné tsá eene ditye
imíwu ‘cáto’ néétune úwaabódú o úwáábóturóne. Árónáa muurá ámuha

méwaajácú ɨ́mɨáánéjuco íjcyane ámúhakye o úwáábohíjcyáné panéváré ámúhama o méénuhíjcyánetu.
7 ¿Mityá ámuháa méɨjtsúcunú átéréejpi o íjcyánéllii ámúhakye
áhdótsótuube pajtyéteju o úwáábóneri ímityúné o méénune? 8 Muuráhjáa
ihdyu tsijtye cahcújtso múnaa oke pɨ́áábóne tájpí o íjcyaabe ámúhakye ó
úwáábohíjcyá áhdótsótuúbe. 9 Aanée óhdivu óúúvérónáa tsá ámúhakye
ɨ́ɨnerí o pátsaríjcyotúne. Tehdu muucá ɨ́ɨnerí o pátsaríjcyóíñejɨ́ɨvari.
Aróóbekée Matsedóóniá iiñújɨtu tsááné nahbémú tsiiñe oke pɨ́aabóhi.
10 Ehdu íñe ɨ́mɨáájú Críjtodítyú íjcyáné uwááboju tápañe íjcyaabe muhdú o
ícyahíjcyáné ó úúbálleé Acááyá iiñújɨ múnáake. 11 ¿Aanéhaca íñe ámúhakye o
wájyútúne íjcyaabe ehdu ámúhakye ó nehíjcyáhi? Muurá Píívyéébe waajácú
mítyane ámúhakye o wájyune.
12 Aabe o méénuhíjcyádú éhníííñevu ó úwáábooó áhdótsótuubére. Áánetu
eene o úwaabódú iúwaabóné néhíjcyarómé tsá pevénéré úwáábóítyuróne.
13 Muurá állíu múnaa íjcyame Píívyéébé uwáábojtédí idíllómeíñe pánehjɨ́dú
méénuhíjcyá ɨ́mɨáámé Críjtó wákimyéi múnaa méénuhíjcyádu. 14 Aane
ehdu némehjɨ tsá pɨ́htotúne. Muurá dííbyere Naavéné ɨ́mɨá uwáábóóbedi
idíllómeíñe méhdivu bóhówáávehíjcyáhi. 15 Áánéllii muurá dííbyé ɨɨcúve
múnaa ɨ́mɨá uwáábojte méénuhíjcyádú méénuhíjcyáhi. Árone ɨ́dátsó di-
ityémá nɨjkévaáhi.

Páávoro ɨcúbáhrámeíñe

16 Áánetu tsiiñe ámúhakye o néé ámuha óhdityu menéétu mééídyu
o íhjyúvahíjcyáne. Ehdu ámuha óhdityu meɨ́jtsámeíyóné pañe ihdyu
óvíjyuco ámúhama o íhjyúvahíjcyáné eene tsijtye múhdurá iúwáábóróneri
mítyákímyeíhijcyádú téhdure o mítyájkímyeíki. 17 Árónáa tsáháturo
tene ímityú Píívyéébeéjpí o íjcyaabe o mítyájkímyeíñe. Árónáa íñe
muhdú ó mítyájkímyeí mééídyu o íhjyúváné pañe. 18 Ɨ́ɨnéturó mityá
ɨ́jɨ́enéré imyéénúróneri tsaate mítyákímyeíhijcyáhi. Aanéjɨ́ɨ muhdú tsá
o mítyájkímyeíityú awáá Píívyéébé wákimyéí o méénuúbe. 19 Áánetu
idyéjuva ámuha panéváré mewáájacúmé ¿ɨ́veekí máállítsámeíhijcyá
iwáájácutúnéré íhjyúvahíjcyámedívu? 20 Ditye muurá ámúhadi páhduváré
ɨ́cúbáhraróné ámuha máaabúcuhíjcyáhi. Muurá ámúhakye íúníu múnaádú
ɨɨ́jtsúcunúmeke ityáúhbáne ámúhá tsíeméné ihñériyéjuco ditye díllohíjcyáne.
Ááne ámúhakye méénuhíjcyámé iávyejúúllétúnema. 21 Áhdúwu muucá
o méénutúné muhdú núcójpɨ́tsó ó ɨjtsúcunúhi. Óubá ó ɨhtsúhi. Ároobe
ihdyu téhdure mééídyu o íhjyúváné pañe ó mítyájkímyeí eene múhdurá
imyéénúróneri ditye mítyákímyeíhijcyádu. 22 Muurá mítyákímyeíhijcyámé
heeberéómú Píívyéébeéjté Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe iíjcyáneri.
Árónáa muurá téhdure oo diityé múnáajpi. 23 Áhdure mítyákímyeíhijcyámé
Críjtó ɨɨcúve múnaa iíjcyáneri. Muurá téhdure dííbyé ɨɨcúve múnáajpi
o íjcyaabe diityé ehníííñevu tééné déjúcotu ó ɨ́cúbáhrámeíhijcyáhi.
Muurá oke iwátsíhcyurónee, icyúvéhoojánurónee, dárɨ́ɨvehíjcyáme.
Ánéhjɨtu píváijyúvájuco o pájtyeténé dsɨjɨ́vetu. 24 Muuráhjáa oke
39-neva wátsihcyúmé tamúnaa íjcyarómé imyéénuhíjcyádújuco.
Aane tsáhojtsɨ́ijyúvájuco tehdu oke ditye méénune. 25 Áhdure

pápihchúúijyúvájuco oke ditye úméhéiyi wápáajcóne. Áánetu tsáijyúréi néwayúúnevu oke aamúme. Áhdurée pápihchúúijyúvá cúújúwami óóma pámááveebe tsáijyu nújpácyó pañe ó ijcyá tsájcoójii, tsápejcoo, íjcyane. 26 Ehdúu úlleebéré o péhíjcyáábeke patyéhijcyáné pahúllevávú nújpácyój piinévuu, cómiñévuu, múubárá íjcyátútsihvuu, íjcyane. Aabe tsáijyu ápíchó nééróméhjíj piine ó ícyahíjcyá naní múnaa, tsíjtye múnaa, tamúnaa, íjcyáméj piíne. Téhdure ó ícyahíjcyá cahcújtso múnaa íjcyáturómé ménahbémudi díllómeímyéhjíj piíne. 27 Ehdúu nénéhjiri o ícúbáhrámeííbyé ídátsó o májchóíyónéhjiri, o ádóíyónéhjiri, ó ícyahíjcyáhi. Áhdurée tsáijyu cúwátuube tsuucórí ó ícúbáhrámeí o wájyamúúvátuúbe.

28 Aabée tsánejcúvú muhdíívané tsijtye cahcújtso múnaa íjcyáneri o íjtsámeíñé oke múhduúvúrá patyéhijcyáhi. 29 Muurá tsaate ímityúné íjcyáneri ó ídáátsóvehíjcyáhi. Áhdure ditye ténejcúvú mútátsójcatsíñeri o ídáátsóvérónáa tsátsii tsárí oke patyéhijcyáne. 30 Aabe muurá o mítyájkímyeíñé o ímílleca ó mítyájkímyeíiyá ídátsó o nééróóbej tééveri Píívyéébe bóhówájtsómeíñeri. 31 Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtój Caaníkyé múijyú níjkéváityúné medúúrúvahíjcyaabe waajácú ímiáánéjuco o néhijcyáne. 32 Muuráhjáa tsáijyu Damájcori o íjcyácooca ávyéjuube Aréétá tsíjpiikye pícyoobe téhmetsó tsaatéké técoomí llehówaanévú okéváa ditye iékééveki. 33 Árónáacáa técoomí mijcótú cáámetu páheju néénetu oke tsaate úvérújtsiyi niityétsó áachívújuco. Ehdúu téijyu ó pállojcóhi.

12

Píívyéébe Pááváoróké úújetsóne

1 Aane tsá íínetú oke tene píáábóityuró o mítyájkímyeíñe. Árónáa ámúhakye ó úúbálleé iináhjáa nééiyóné Píívyéébe oke úújetsóné naavédú nééné pañe. 2-3 Muuráhjáa ihdyu oke tsajtyéébé páñétúéhullévú níjkyejívú dííbyeéjpí o íjcyáábeke. Aane muurá tsúúca tétsihdyu 14 pijcyábájuco pájtyene. Árónáa ihdyu tsá o wáájácutú páneerée tájpííma o péhajchííjyu, íhjyáa mityá apááñéré táíibuu pééhií. Tsá o wáájácutúne. Apáábyéré ihdyu Píívyéébe waajácúhi. Árónáacáa ihdyu ímiááné ó úllejéhi. 4 Aabée muurá téhulle tsaímiyéjuco meíjcyáítsihyi o íjcyaabe ó lleebúcunúhijcyá tsaate íhjyuváné tsáijyúubáré melléébohíjcyátúnéhjiri. Áánetúu oke bóijcyúmé muucá o úúbállétuki. 5 Ááneri o mítyájkímyeíiyóné muurá tsá o ímílletúne. Apááñeríyé ihdyu ó mítyájkímyeíiyá íñe ídátsó o nééróóbej tééveri Píívyéébe bóhówájtsómeíñeri. 6 Árónáa tsá pevénéré o mítyájkímyeíítyuróne. Ó mítyájkímyeíiyá ímiáánéjuco o méénuhíjcyáneri. Árónáa tsá o ímílletú oore o bóhówájtsómeíñe. Óvíi ihdyu o úwaabóné illéébónetu míamúnaa waajácú muhdú o ícyahíjcyáne. 7 Muuráhjáa tééneri o mítyájkímyeíiyóné ihdétú Píívyéébere íhvéjtsoobe Naavéné oke tútávájtsoobe ó ícúbáhrámeí éhne múúne metójáávéneri meícúbáhrámeídyu. 8 Áánélliihyée Píívyéébeke 3-ijyúvá ó táúmeíyá dibye oke ibóhíítsóroki. 9 Árónáacáa oke neébe: “Óvíi uke o píáábóneri ú aabúcúhi. Muurá ehdu ídátsó íjcyámej tééveri ó bóhówájtsómeí íhtsútuube o íjcyane.” Ehdúu oke dibye nééénéllii íñe ídátsó o nééroobe ó imíjyuhíjcyá tajtyééveri dibye

mɨ́amúnáake ɨ́ɨhnáhoovu iúújétsoki. 10 Aabe íñe ícyooca panévaríyé o
ɨ́cúbáhrámeíyoobe ó imíjyúúhií. Muurá Críjtoke o cáhcújtsóné hallútú
óhdi mɨ́amúnaa ɨ́ɨcúbáhráábeke nehníwu úhbahíjcyáhi. Aabe panévatúré
ó pɨhtóhi. Ehdu panévari o ɨ́cúbáhrámeíñeri o ɨ́htsunúroobe Críjtodívú ó
cátsɨ́páávehíjcyá o ɨ́htsútúúveki.

Coríító cahcújtso múnáadi Páávoro íjyácunúne

11 Ároobée ihdyu ɨ́mɨááné mééídyu o íhjyúváné pañe ó mítyájkímyeíhi.
Ámuháa oke mítyájtsotúmé tsíjtyéhjɨkéré maávyéjútsohíjcyánéllii
oore ó bóhówájtsómeíhi. Árome ámuha maávyéjújtsorómé íñe oke
ámuha meéhdɨ́vállehíjcyáábé ehníííñevu tsá íjcyatúne. 12 Muuráhjáa
ámúháj pɨ́ne uwáábori o íjcyaabe panévaríyé o ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ ó
aabúcuhíjcyáhi. Áijyúu páhduváré nénehjɨ méénúráítyúronéhjɨ́ o méénúneri
ó bóhówájtsómeí ɨ́mɨááné Pííivyéébé uwááboobe o íjcyane. 13 Ároobée
tsá ámúhakye tsíeméné o táúmeíñeri o íjyévéjtsotú tsíjtyekée o méénudu.
Aanéubá ámuha méɨjtsúcunú ámúhakyée o éhdɨ́vállénе ɨ́ná o táúmeítyúne.
Árone ihdyu óvíjyacóóne.

14 Aabe ícyooca tsiiñe ó íjcyátsíiivyé tsúúca pápihchúúijyúvájuco ámúhakye
o ááhɨ́vetéki. Aabe tsá ɨ́ɨ́nerí ámúhakye o íjyévéjtsóityúne. Tehdu ámúhakye
dsɨ́ɨ́dsɨke néhcotéébé o pééíñejɨ́ɨ́vari. Íllure ihdyu ámúhakye o pɨ́ááboo ó
peé éhne múúne tééne tájpí ɨ́ɨ́tsɨ́ɨme íjcyaíñé cáánímutsi méénudu. Tsá
muurá ɨ́ɨ́tsɨ́ɨme wákímyeíítyuró cáánímutsi tééne tájpí íjcyaíñe. 15 Aane
ihdyu óvíi o ɨ́cúbáhrámeíyóné pañe ámúhakye ó pɨ́aabó ímítyúné pañévú
ámuha memújtátuki. Mítyane muurá ámúhakye ó wajyú íhya ihdyu oke
ámuha mewájyútúrónáaáca.

16 Muurá ó waajácú tsaate ámuha óhdityu menéhijcyáné íllurévá o
állíñe ɨ́ɨ́nerí ámúhakye o íjyévéjtsotúné o néhíjcyároobe ɨ́ɨ́né hallúvúrá o
dsɨ́ɨ́dsɨ́vahíjcyáne. 17 ¿Acáa íllure ámúhakye o állíñe ó wallóó tsaatéké
ámúha éllevu? 18 ¿Mityá téijyúu ámúhakye álliibye Tíítoó? Áánerá
tsahdúré muhtsi dííbyema méijyácunúhijcyá ámúhakye mepɨ́ááboíyóneri.
Áánélliihyée dííbyeke o néé tsijpi ménáhbema dityétsí ámúhakye iááhɨ́vetéki.

19 Ámuháubá méɨjtsúcunú ámuha oke mewájyukíyé ehdu ámúhakye
o néhijcyáne. Muurá Pííivyéébe waajácú Críjto mémeri ámúhakye
muha mepɨ́ááboo ehdu ámúhakye o néhijcyáne. Aane muurá ámúhakye
táñahbémuke éhníííñevu ó pɨ́ááboó dííbyeke ámuha ímí meúráávyeki.
20 Muurá tsá ímí oke tene pájtyéítyuró ámúhakye o ááhɨ́vetéébé múhdurá
ámuha meíjcyánáa o úújeténe. Áhdure tsá ámúhakye ímí tene pátyéítyuró
tééné hallútú ámúhakye o nééneé. Áánéllii ó ijyácunúhijcyá ámuha
meúhbájcatsíítyúróneri, ámuha menómíutáávájcatsíítyúróneri. Áhdure ó
ijyácunúhijcyá iiye tsaate ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeíítyúróneri, ámuha
maálliúúnújcatsíítyúróneri, ámuha memítyájkímyeíítyúróneri. Tehdu
ámuha medárɨ́ɨ́véjcatsíñé nɨ́jcaúvú ámuha mewáchájánújcatsííyónéllii
ihdyu ámúhadi ó ijyácunúhijcyáhi. 21 Aane tsáijyu múúne ténehjɨ ámuha
meɨ́hvejtsótúnáa ámúhakye o ááhɨ́vetéhajchíí muurá Pííivyéébé úmɨwávú
kímóhcó oke tene pájtyéneri ó núcójpɨ́veéhi. Muurá ámuha ímíñejɨ́ɨ́

ihdícyáméhjɨma medómácócatsíhijcyáné tsá meɨ́hvejtsópityúne. Áhdure tsíñehjɨ panéváré ímityúné ámuha méméénuhíjcyáhi.

13

Páávoro pítyajcóne

1 Muurá pápihchúúijyúvájuco ámúhakye o ááhɨ́vetéiñe. Áijyu eene ímityú ícyahíjcyámé hallúvú míítyétsíuba, pápihchúúmeváuba, úúbálléhajchíí tehdújúcooi teéne. 2 Muuráhjáa éíjyu ámúhakye o ááhɨ́véjeebe tsúúca ɨ́hnáhó ámúhakye ó úwaabó pámeere ímityúné méénuhíjcyámeke. Aane íñe tsiiñe piéhdúré tsíhyullétú ámúhakye ó úwaabóhi. Aabe ícyooca ámúhakye o ááhɨ́vetéébé tsaate páhdure néémedi tsáhájuco o ɨ́ɨcúvéityúne. 3 Áijyu ámuha méwaajácuú muhdú tajtyéévеri Críjto íhjyúvahíjcyáné ámuha mewáájácúíyóneri meíjyácunúhijcyáne. Dibye tajtyéévеri néene álliu íjcyátúnéllii ímílleebe muhdú dííbyé ɨhtsútú íjcyane ámuha mewáájacúne. 4 Dííbyekée ɨ́mɨááné páwachékevu dsɨ́jɨ́vetsómé átérééjpidi idíllónema. Áróóbekée Píívyéébe ɨ́ɨhnáhoori bóhɨ́ɨ́tsoobe ijcyá ícyooca ɨ́htsútuubéréjuco. Aane dííbyekée pájtyedu ɨ́ɨvane tsáijyu ó ɨ́cúbáhrámeíhijcyáhi. Árónáa dííbyedívú o cátsɨ́páávehíjcyánéllii oke pɨ́ááboíjcyaabe téhdure ámúhakye o pɨ́ááboki.

5 Aane cáhawáá ihdyu ámuháyé ímíñeúvú méɨ́jtsaméij. ¿A ɨ́mɨááné tsúúca ímí ámuha mécáhcujtsó Píívyéébeke? ¿A ámuha méwaajácurá Jetsocríjtó paíjyuváré ámúhama íjcyane? ¿Mityá íllure ámuha maállíñe ménehíjcyá dííbyeéjté ámuha meíjcyanej? 6 Árónáa íhya mityá ícyooca tsúúca ámuha méwaajácú ɨ́mɨááné dííbyeéjpí o íjcyane eene állíu múnáájpidi oke ámuha medíllohíjcyáme. 7 Muurá Píívyéébeke pɨ́áábó ó táúmeíhijcyá ámúhá hallúvú ímityúné ámuha meíjcyátuki. Aane tsá teene o méénuhíjcyatú mɨ́amúnaa ímí oke ɨ́ɨjtsúcunúki. Muurá oke ditye múhdurá ɨ́jtsúcunúroobe ó imíllehíjcyá ámuha ɨ́mɨáámeré meíjcyane. 8 Aabe tsá múijyú állíuri o íhjyúvatúne. Ɨmɨáánerí́yé ó ihjyúváhi. 9 Áánéllii íllure ó imíjyuhíjcyá oke ditye éhdɨ́ɨvállérooíbe. Ehdu oke ditye ɨ́jtsúcunúroobe ámúhakye ó pɨ́ááboíjcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsoki. Ámúhá hallúvú pɨ́áábó ó táúmeíhijcyá ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsoki. 10 Ehdu íñe ó caatúnú ámuha meímíbáávye ámúhakye o ááhɨ́vetécooca ɨ́hnáhó ámúhakye o úwáábótuki. Píívyéébée muurá ɨ́ɨhnáhoovu oke ajcú dííbyeke meúráávyénéjcutu ámúhakye o pɨ́ááboki. Tsáháa téénevu oke dibye ájcutú ámúhakye o tútávájtsoki.

11 Aane óvíi ámuha táñahbémú ímí meíjcyame métsúúrámeí Píívyéébema ámuha tsaímíyé meíjcyáíyóneri. Aane óvíi dííbyeréjuco ámúhakye iwájyudu íjcyaabe pɨ́aabóné tsaímíyé ámuha meíjcyaki. 12 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha ɨ́mɨáámeré meíjcyáne medúúrúvájcatsíki. 13 Téhdure pámeere ííllе íjcyame ménahbémú ámúhakye duurúváhi.

Ahdícyane ihdyu óvíi Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyaabe Jetsocríjtoj téévеri Íapííchó mépañévú ipícyóóneri meke tehméhi. Áyu tehdújuco.

GÁÁRATA
Garáátsiárí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe oke picyóó uwáábóóbedívú Jet-
socríjtoke ibóhɨ́ɨ́tsóóbej tééveri. Tsáháa mɨ́amúnaa oke pícyootú téénevu.
2 Aabe íñe íílle óóma íjcyámema íhyaamɨ ó caatúnú elle Garáátsiá iiñújɨri
ámuha cahcújtso múnaa meíjcyáme éllevu. 3 Ááameke óvíi ámúhakye
Méécááni Píívyéébe pɨ́aabó Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha
meíjcyaki. 4 Muuráhjáa dibye ímillédújuco mewájyuri Jetsocríjtó dsɨ́jɨvéné
ɨ́jɨ́ imítyú meke mújtatsójúcóórónetu meke ipájtyetétsoki. 5 Áánéllii metsu
dííbyeke maávyéjújtso múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

Tsá tsiiñe íjcyatú meke pájtyetétsóíyóné uwááboju

6 Árónáa múhdurá oke pajtyéné Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsónetu
tsíhdyuréjuco meɨ́jtsámeíñe. Ááneráhjáa tsúúca ámuha ímí mécáhcujtsó
mekée iwájyúne Críjtoj tééveri mééma dibye méénune. Ááné
mutsíienéréjuco ámuha tsɨ́jɨjtójɨríyé meúwáábócatsíhijcyáne. 7 Ááneráá
tsá tsiiñe íjcyatú meke pájtyetétsóíyóné uwáábóju. Íllure ámúhakye
tsaate iállíñe tsɨ́jɨjtójɨríyé iúwáábóneri máváríchohíjcyá Críjtodítyú íjcyáné
uwáábójutu ámúhakye imújtátsóroki. 8 Ehdu úwáábohíjcyámé hallúrí
apíchó teéne. Muurá o íjcyároobe tsɨ́jɨjtóríyé o úwáábóca téhdure Píívyéébe
óhdi ɨ́cúbáhráiyáhi. Áhdure níjkyéjɨ múnáajpi íjcyáróóbedi ɨ́cúbáhráíyoobe
tehdu dibye méénuca. 9 Aanée tsúúca éíjyu ámúhakye o úúbálleróné
íñe tsiiñe ó úúballé tsaate Críjtodítyú íjcyáné uwáábóju tsɨ́jɨjtóríyé
úwáábóhajchíí Píívyéébe diityédí ɨ́cúbáhraíñe.

10 Ehdu íñe ámúhakye o nééne méɨjtsúcunúdí mɨ́amúnaa ímí
oke ɨ́ɨ́jtsúcunúrokíyé o íhjyúvahíjcyáne. Píívyéébere ihdyu óhdivu
tújkevéélléneríjyuco o tsúúrámeíhijcyáne. Muurá mɨ́amúnáamáyé tsaímíyé
o íjcyane o ímílleca tsá Críjtó ɨɨcúve múnáajpi o íjcyáítyuróne.

Páávoro uwáábooboe íjcyane

11 Aane ihdyu ó imíllé ámuha táñahbémú mewáájacúné íñe dííbyé
uwáábóju mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí íjcyatúné o úwáábohíjcyáne. 12 Tsáháa
múha oke úwáábotú teéne. Dííbyerée ihdyu páñetu Jetsocríjtó óhdivu
bóhówajtsóné íñe ó úwáábohíjcyáhi.

13-14 Muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa tujkénú o dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáné
tamúnaa múhdurá Píívyéébeke úráávyehíjcyajɨ́jtó o úráávyéijyu. Téjɨjtóo
ávyéta ímí ó waajácú tsijtye tátyujkévéejte íjcyárómé ehníiñevu. Aabée
téijyu ɨ́mɨáánéhacáa Críjtó cahcújtso múnaa íjcyámedi ó ɨ́cúbáhrahíjcyá di-
tyéváa téénetu ɨɨhvetéroki. 15 Árónáacáhjáa ihdyu pámeeke iwájyudu íjcyaabe
Píívyéébe tsúúcajátújuco ói o tsɨ́ɨmávámeítyúné ɨhdéjuco oke iújcuíñé
wábyujtsóne. 16 Aabée oke waajácutsó Ílli Jetsocríjtodívú dííbyedítyú íjcyáné
uwáábojúvú ámúhakye jodíómú íjcyátúrómeke o wáájácútsoki. Ááneríi tsá
múúmá o íhjyúvatúne. 17 Muuráhjáa Jerotsaréeri dííbyé uwáábo múnaa

táɨhdéjuco íjcyaróme éllevu tsá o péétu diityémá tééneri o íhjyúvaki. Aráábiá iiñújɨvúrée o péébe téhulle ɨ́ɨnéubárá píívyétútsihyi o ícyahíjcyátsihdyu tsiiñe ó oomí Damájcovu.

18 Átsihdyúu botsíi Jerotsaréevu tsiiñe pápihchúú pijcyábatu o wájtsɨɨbe o péé Péédoró éllevu dííbyema o íhjyúvaki. Áábemáa técoomíyí ó ijcyá 15 coojɨ́va. 19 Áijyúu tsá tsijtye Jetsóó uwáábó méénuhíjcyámeke o ájtyúmɨtúne. Apáábyekérée ó ájtyumɨ́ íñahbe Jacóóboke.

20-21 Átsihdyúu o péé Tsíiriámá Tsiríítsiá iñújɨɨcúvu. Ehdu íñe ámúha éllevu o cáátúnúné pañe o nééne Píívyéébe waajácú ɨ́mɨáánéjuco íjcyane ámúhakye o úúballéne. 22 Áábekée oke tsúúca téhullé múnaa waajácúhi. Áánetúikyée tsá Jodéá iiñújɨri íjcyáné cahcújtso múnaa oke wáájácutúne. 23 Apááñéreváa léébohíjcyámé tsaate óhdityu néhijcyáne: "Éhnée éíjyu Críjtoke mecáhcújtsóné hallútú ávyétá ɨ́cubáhrá méhdi méénuhíjcyaabévá muhdú ícyooca teene úwáábooberé pehíjcyáhi." 24 Ehdúváa tsaate óhdityu néhijcyáné illéébóne mítyane Píívyéébeke duurúvahíjcyáme.

2

Páávoróké uwáábojte wáájacúne

1 Átsihdyúu tsúúca 14 píjcyá pájtyéné boone tsiiñe Jerotsaréevu o péébema Benabéemútsí Tíítóma pééhií. 2 Áámútsimáa o péé téhullévú Píívyéébere oke túkévéjtsóneri. Áijyúu tsaméére técoomí cahcújtso múnáá túkevéjtsojte píhcyáávémeke ó úúballé íñe ámuha jodíómú íjcyátúrómeke o úwáábohíjcyánetu muhdú oke ditye iñéékií. 3 Árónáacáa oke nééme tehdújuco o úwáábohíjcyáne. Aamée tsá ɨɨná néétu Tííto óóma íjcyaabe kíhdyahɨ́rótsámeítyúnetu. Tsáháa dibye kíhdyahɨ́rótsámeítyú jodíómuube iíjcyátúnélliíhye. 4 Árónáacáa icyámé tsaate íllure iállíñe ɨ́mɨáámédú múúhakye náhbévahíjcyáme. Aamée imíllé Críjtoéjté muha meíjcyame tééné taúhbaju meméénújúcóótúmeke tsiiñe múúhakye tééenevu ɨɨbúwajtsóne. 5 Árónerii tsá muha meɨɨcúvetú Críjtodítyú íjcyáné uwááboju mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténetu ámúhakye muha memújtátsótuki.

6 Aamée táehníííñevu íjcyarómé túkevéjtsojte tsá oke béhné uwáábó tééenetu mééenutúne. Árónáa tsá o íjyácunútú ditye táehníííñevu íjcyáneri. Muurá Píívyéébe tsahdúré meke ɨ́jtsúcunúhi. 7-8 Aamée ímí ɨjtsúcunú Péédorókée tamúnaa jodíómú uwáábóóbedívú ipícyohdu téhdure oke Píívyéébe pícyoone ámuha jodíómú íjcyátúrómé uwááboobe o íjcyaki.

9 Aanée páñétúejte Péédoroo, Jóóaá, Jacóóboo, íjcyame ímí ɨɨjtsúcunúne múhtsikye Benabéema mítyane dúúrúvaméré néé muhtsi tééné wákimyéí memééénu jodíómú íjcyátúmé pañe téhdure tamúnáá pañe tééné wákimyéí ditye mééénúné tujkéveri. 10 Áánemáa múhtsikye nééme muhtsi mepɨ́ááboohíjcya ɨ́dáátsóméhjɨke. Aanée ímí ó ɨjtsúcunúhi.

Péédoróké Páávoro úhbane

11 Árónáacáa Péédoróké Ajtiokííavu ó tsɨjpájúú dibye múhdurá íjcyáné hallútu. 12 Muuráhjáa ámúha múnaa jodíómú íjcyátúmema dibye májchórónáa tsaate múúha múnaa Jacóóbo hájkímú ɨ́hdééné taúhbaju úráávyehíjcyámé técoomívú wájtsɨ́medítyú waabe diityédí iíllityénema.

13 Áábedítyúu ɨ́ɨ́váne tsijtye tamúnaa tsúúca cahcújtso múnaa íjcyarómé téhdure wááhií. Áhdurée táñahbéébé Benabéé diityédítyú ɨ́ɨ́váne wááhií.
14 Ehdúu tsúúca cahcújtso múnaa íjcyarómé dárɨ́ɨ́vémeíñé hallútú
Péédoróké pámeere pihcyááve múnááj pɨɨnévú o nééhií: “Muúbej, uu
muurá jodíómuube u íjcyároobée tsúúca ú ɨ́hvejtsó ɨ́hdééné taúhbaju
u úráávyehíjcyáne. Aabe ¿ɨ́veekí téénevu ú táúhbahíjcyá memúnaa
íjcyátúmeke teene u úráávyécóóbejɨ́ɨ́vari?” Ehdúu o néé Péédoróke.

Mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténe

15-16 Muurá muha jodíómú páñétúejte Píívyéébeéjté meíjcyame tsúúca
méwaajácú Moitséeúvuj tééveríi múúhá ɨhdé múnáaúvuke dibye ájcúné
taúhbaju muha meúráávyeróné múúhakye pájtyetétsóítyuróne. Apááñéré
ihdyu Jetsocríjtóo mewájyuri dsɨ́jɨvéné paméváré mecáhcújtsómeke
ɨ́mɨáámedi dílloóbe.
17 Aane dííbyej tééveri Píívyéébema meímíbáávyéíyóneri
metsúúrámeíhijcyámé méwaajácú ɨ́mɨááné ímityúmé meíjcyane.
¿Áánélliihyéhaca Críjto nééjuríyé ímityúmé méicyahíjcyáhi? Tsáhaá. Tsá
tehdu tene néétune. 18-19 Muurá teene taúhbaju o úráávyéroobe tsá
Píívyéébema ímí o íjcyáítyuróne. Áánéllii ténejcútú ó ijcyá dsɨ́jɨveebédú
teene o úraavyéjúcóótúnélliíhye. Aabe ihdyu ícyooca ó tsúúrámeíhijcyá
muhdú Críjtoj tééveri tsaímíyé Píívyéébema o íjcyáíyóneri. Muurá o
ɨ́hvejtsójúcoorónè tsiiñe o úráávyéhajchíí oore ó tútávájtsáméiíhi. 20 Áánéllii
tsá o ímillédú o íjcyájúcootúne. Ícyooca ó ijcyá Píívyéébé Hajchíi tawájyuri
dsɨ́jɨ́véébeke o cáhcújtsoobe oke túkévéjtsóné pañe. 21 Aane tsá múijyú o
ɨ́hvéjtsóítyuró mekée ɨ́ɨ́daatsólléne mééma dibye méénune. Muuráhjáa
teene taúhbaju néhdu meíjcyánej tééveríyé ɨ́mɨáámedi meke dibye dílloca
Críjto dsɨ́jɨvéné tsá ɨ́ɨ́netú meke pɨ́ááboítyuróne.

3

Críjtore meke pájtyetétsóne

1 ¡Áyu ámuúha Gáárata cahcújtso múnaaj! ¿Múamíi ámúhakye
túávajtsómé tsáhájuco ímí ámuha meúráávyetú Jetsocríjtóo mewájyuri
páwachékevu dsɨ́jɨvéné mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténé ámúhakye o
úwaabóne? Áánerahjáa tsúúca ámuha ímí méúraavyé tééné uwááboju.
2 ¿Acáa tsá Píívyéébé Apííchó ámúhá pañévú úcáávetú teene ámuha
mecáhcújtsóijyu? ¿Mityá ítyaúhbajúrée ámuha meúráávyénéllii ámúhá
pañévú úcaavéne? Áyu cána oke menej. 3 ¿íveekí ayájú allíúrá ámuha
menééme múhdurá médárɨ́ɨ́vémeí tsúúcajáa Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó
pañe ámuha meíjcyame? ¿Aca ámuha méɨjtsúcunú ámúhá ɨhnáhoorí yé
tsaímíyé dííbyema ámuha meíjcyáiyóne? 4 ¿Muhdú bañúháñé ámuha
tééné hallútú meɨ́cúbáhrámeíhijcyáné ɨ́veekí méɨ́hvejtsóhi? 5 ¿Mityá
ámuha méɨjtsúcunú Píívyéébé taúhbaju néhdu meíjcyánéllii dibye mééma
méénúráítyúronéhjɨ́ méénuhíjcyáne? Muurá ihdyu Críjtoke mecáhcújtsómé
pañévú Íapííchó ipícyóónej tééveríyé mééma méénuhíjcyaabe ténehjɨ.
6 Muuráhjáa Aavaráaúvú ímí dííbyeke cáhcújtsónéllii ɨ́mɨáábedi
dílloobe dííbyeke. 7 Áánéllii ímí Píívyéébeke mecáhcujtsómé dííbyeúvúj
tsɨɨménémúhaabe méijcyáhi. 8 Tsúúcajátújucóhjáa muurá mee pámeere

ámuha jodíómú meíjcyátúrómema tsaímíyé dííbyema meíjcyaíñé Aavaráaúvuke dibye íllu néénee: “Ímí oke u cáhcújtsónéllii dijtyéévеri pámeere íííñújɨri íjcyámeke ó pɨ́ááboóhi.” Ehdúhjáa neebe Aavaráaúvuke. 9 Aane muurá téhdure Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke pɨ́ááboobe dííbyekée ɨpɨ́aabódu.

10 Áánetu eene taúhbaju iúráávyéneríyé ipájtyetéiyóné ɨ́tsúcunúhíjcyámé hallúrí ápíchó teéne. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu néénee: “Píívyéébé taúhbaju múhdurá úráávyehíjcyámé hallúrí ápíchó teéne.” 11 Aane muurá méwaajácú teene taúhbaju néhdu iíjcyáíyóneri tsúúrámeíyómé tehdu íjcyátúmeke Píívyéébe ɨ́mɨáámedi díllóityúne. Íllu tsiiñe néene dííbyé waajácúháámɨtu: “Píívyéébeke ímí cáhcújtsómeke ɨ́mɨáámedi dibye díllome pájtyéteéhi.” 12 Árónáa teene taúhbájutu Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri meke iájcúnetu neeráhi: “Páneere taúhbajúúné néhdu tsaímíyé íjcyame ihdyu pájtyetéiyáhi.”

13 Árónáacáa tehdu meíjcyátúné déjúcotu méhdi dibye ɨ́cúbáhráíyóné ɨhdétú tsúúca Críjto meke iwájyúne pájtyetétsóhi. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu néénee: “Ímityúmé átéréejtéké cáámetu úmáhájcutu picyóóme.” 14 Ahdújucóhjáa muurá Píívyéébe Críjtoj tééveri pámeekéré pɨ́aabóné jodíómú íjcyátúrómehjɨma Aavaráaúvukée iñéhdújuco. Áhdure Críjto pámeere dííbyeke cáhcújtsómeke ájcuú Íapííchotu ípyée iñéhdújuco.

Píívyéébe Aavaráaúvuke pítyajcóne

15 Aane cáhawáá ámuha táñahbémuke o néé muhdú maállítyu meméénune. Muurá tsaatémá tsáné wákimyéí meméénu tééné waajácúháámɨtu memémé mecáátúnúné boone tsáhájuco múha tsíhdyuréjuco meɨ́jtsaméí cápáyoácóítyuróne. 16 Ahdúhjáa muurá Píívyéébe Aavaráaúvuke néé dííbyéj tsɨɨménémúháábedítyú tsáápiikye ipícyooíñé mɨ́amúnáake pájtyetétsóííbyeke. Tsáháhjáa dibye íwaajácúháámɨtu néétu pívámeváké ipícyooíñe. Neebéhjáa tsáápiikyéré ipícyooíñé Jetsocríjtoke. 17 Muuráhjáa dííbyeúvuke Píívyéébe ipítyájcóné boone 430 pijcyábatu ítyaúhbajúvú jodíómuke ajcú Moitséeúvuj tééveri. Árónáacáa tsá tééné hallúhcuri dibyée Aavaráaúvuke pítyajcóné wáájácúratúné íjcyatúne. 18 Muuráhjáa teene taúhbaju meúráávyéneríyé mepájtyetécá álliúreíyó teene dííbyeúvukée Píívyéébe pítyajcóne. Árónáacáa muurá dííbyeke iñéhdújuco dibye méénune.

19 ¿Aanée ɨ́veenévúrá ájcuube teene taúhbajúvú meke tene ipájtyetétsokíjɨ́ɨ́vari? Muuráhjáa ihdyu teene níjkyéjɨ múnáaj tééveri pícyoobe mewáájácu múhdurá meícyahíjcyáné Jetsocríjtói bóhówáávétúné hajchóta. 20 Árónáacáa tsá tehdu Píívyéébe Aavaráaúvuke tsíjtyej tééveri pítyájcotúne. Muuráhjáa ihdyu ávyeta dííbyere dííbyeúvuma ihjyúváhi.

Píívyéébé taúhbaju

21 ¿Áánélliihyéhaca Moitséeúvuj tééveríi dibye meke ítyaúhbajúvú ájcune tútávajtsó dibyée mééma imyéénuíñé néénee? Tsáhaá. Muuráhjáa tene néhdu meíjcyáneríyé mepájtyetécá ɨ́mɨáámedi meke díllóíyoobe teene meúráávyémeke. Aacáa tsá mepájtyetéiñe tsɨ́jɨjtóriyéjuco dibye méénúítyuróne. 22 Árónáa muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééne ímítyúné pañe meíjcyame Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke dibye pájtyetétsoíñe.

23-24 Muuráhjáa ǵmɨááné éhne múúne tsɨɨméké metúkévejtsódú taúhbaju
meke túkévéjtsóné pañe méícyahíjcyá Jetsocríjtói méhdivu bóhówáávétúné
ɨhde. Aabée méhdivu bóhówáávéébeke mecáhcújtsómeke bótsíi Píívyéébe
ǵmɨáámedi dillóhi. 25 Aame ícyooca tsáhájuco taúhbájú túkevéjtsó pañe
meíjcyájúcootúne. 26 Ícyooca méijcyá Píívyéébej tsǵǵmeréjuco pámeere
Críjtoke mecáhcujtsóme. 27 Muuráhjáa ǵmɨááné dííbyeéjté meíjcyáné
uubállé metsójtsótsámeímyé méijcyá dííbyedúréjuco. 28 Áánéllii tsá
menééítyuró tsíjtyere jodíómú íjcyane. Téhdure tsá menééítyuró tsíjtyere
gríéégómú íjcyane. Áhdure tsá menééityú tsaate ímí íjcyánáa tsaate tsíjtyé
hójtsǵ pañe íjcyane. Muurá ihdyu pámeere tsííñé mǵamúnaa íjcyáróméhjɨma
wajpíímuma waalléémú méijcyá tsaméére Críjtoéjte. 29 Ehdu paméváré
dííbyeéjté meíjcyame méijcyá Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaábe. Áánélli
téhdure méwáábyuta teene dííbyekée Píívyéébe iájcuíñé nééneé.

4

1 Cáhawáá méɨjtsúcunuj, muurá tsaapi tsǵǵmene cááni dsǵjǵvéné boone
dííbyé tsíeméné aabájaabe íjcyáiibye iáyáné hajchótá ihdícyaabédú
ijcyá tsaaté hójtsǵ pañe. 2 Aabe ǵbúwajǵǵ ícyahíjcyá cáníuvúu diityéké
téénevu níwaavémé dibye kéémécooca dííbyeke ájcúiíbye. 3 Ahdúu
muurá éíjyu méícyahíjcyá taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe Críjtói
méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Aamée méɨtsúcunúhijcyá teene
meúráávyéneríyé mepájtyetéiyóne. 4 Árónáacáa Píívyéébe Íllíkye meéllevu
wállóóíñe éévé úújeténéllii bóhówáávеebe wállé ǵǵbúwá déjucóvú
iípívyéévénema. Áábekée dille tsǵǵmávaabe keemévé téénere Moitséeúvuj
téévеríi dibye ájcúné taúhbájú pañe. 5 Ehdúu Jetsocríjtó méhdivu
ibóhówáávéne meke ímíjpyetétsó taúhbajúu meúráávyerómé ímityúmé
meíjcyámeke botsíi Píívyéébe ǵǵtsǵǵmedi idílloki. 6 Aane ǵmɨááné dííbyej
tsǵǵmé meíjcyane méhdityu ibóhówaúcunú mépañévú pícyoobe Íapííchó
Íllij téévеri. Áánere muurá meke túkévéjtsóneri dííbyeke mecáánivámé
ménehíjcyáhi: “Llihíyo múúháj Caánij.” 7 Aane ícyooca dííbyej tsǵǵmé
meíjcyámé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyatúne. Áánéllii meke ájcúiibye íavyéjuvu
Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej téévеri.

Cahcújtso múnáadi Páávoro íjyácunúne

8 Muuráhjáa ihdyu éíjyu ámuha Píívyéébeke mewáájácútúnéllii
ihdícyanéhjǵ mecáániváné méǵǵcúvehíjcyáhi. 9 Áánetu ícyooca tsúúca
ámúhakye dibye wáájacúmé ámuha méijcyá dííbyeéjte. Árónáa ¿ǵveekí
ámuha méimíllé tsiiñe ǵhdééné taúhbaju meúraavyéne? ¿Mityá ámuha
méimíllé tsiiñe tééné pañe meíjcyane? 10 Muurá ámuhái méɨjtsúcunúpí
eene ténevá pijcyábádú, ténuhbávadú, kéjcoojǵjǵ ámuha Píívyéébeke
medúúrúvahíjcyánetu ámúhakye dibye ǵmɨáámedi díllóiyóne. 11 Ehdu
ámuha múhdurá medárǵǵvémeíñetu ámúhadítyú o néé bañúháñéubáhjáa
ámúhakye o úwáábohíjcyáne.

12 Árónáa ihdyu ámuha táñahbémuke o néé ǵhdée ámuha meícyahíjcyáné
meúraavyéjúcóótuki. O íjcyadúréjuco meíjcya. Muuráhjáa tujkénú
ámúhakye o úwáábócooca tsá oke ámuha metsárílletú tsǵjɨjtóréjuco o
úwáábórónáaáca. 13 Muuráhjáa téijyu ámúhakye ǵmɨáájú ó úwáábohíjcyá

táhálluúúneri o chéméroóbe. 14 Áróóbekée muurá ámuha oke
éhdiɨválletúméré tsaímíyé mewáátsúcúpéjtsóóbeke méɨ́ɨcúvehíjcyá
muhdú Jetsocríjtomútsikye níjkyéjɨ múnáájpiima ámuha meɨ́ɨcúvéiyódu.
15 Muuráhjáubáhjáa ámuha mepíívyetécá táhálluúúcú oke mecápáyoácóiyá
ámúhá hálluúúnetúréjuco. Áámeke ¿ɨɨná ámúhakye pájtyeme ɨ́veekí
tsáhájuco óhdi ámuha meɨ́ɨcúvetúne? 16 ¿Ámuháubá méɨjtsúcunú ámúhakye
o tsáríllénе ehdu o néhijcyáne? Muurá ihdyu ɨ́mɨáánе tehdújuco ámúhakye
o néhijcyáne.
17 Muurá eene ámúhakye ɨ́ɨné imíjyaú úwáábohíjcyámé tsá ɨ́mɨá
uwáábó méénuhíjcyatúne. Íllure muurá ámúhakye óhdityu imújtátsóro
úwáábohíjcyámé diityé uwááboréjuco ámuha meúráávyeki. 18 Árónáa
ihdyu tehdújúcooíyó ɨ́mɨá uwáábó ámúhakye imyéénu ámúhadi ditye
tsúúrámeíñe. Tsá idyé ámúhama o íjcyánélliihyéré ámúhadi ditye
tsúúrámeíhíjcyáítyuróne. 19 Aane ámuha áátsɨɨmédú menééme tsiiñe
múhdurá medárɨ́ɨvémeíñé ɨ́dátsó oke pajtyé éhne múúne walle ɨtsɨ́ɨmáváne
ávyeri ɨ́cúbáhrámeídyu. Aabe ámúhadi ó ijyácunúhijcyá Críjtokéréjuco
ámuha mecáhcújtsóne dibye íjcyadu meíjcyáíyóneri. 20 Múhduúvúrá ó
ɨjtsúcunú ehdu ámuha meícyahíjcyáne. Áánéllii ihdyu múhdutúiyó ícyoocáré
ámúhama o íjcyane ímíñeúvú ámúhakye o úwáábokí.

Agáama Tsáárámúpɨdítyú íjcyáné uwááboju

21 Muurá ámuha méɨjtsúcunú Moitséeúvuj téévеríi Píívyéébe meke
ájcúné taúhbaju néhdu meíjcyáneri mepájtyeténe. ¿Aca tsá ámuha
mewáájácutú muhdú dííbyé waajácúháámɨtu tene cáátuváne? 22 Muurá
téhaamɨ́tú nééne Aavaráaúvúhjáa míítyétsikye tsɨ́ɨmaváne. Páñétúelle
méwadívúhjáa tsɨ́ɨmávaabe tsáápiíkye. Áánetúhjáa tsíjpiikye tsɨ́ɨmávaabe
íúníu múnáálledívu. 23 Aanéhjáa íúníu múnáálle Agáadívú dibye
tsɨ́ɨmávaabe ihdícyaabéré íñe meíjcyadu. Áánetúhjáa páñétúélledívú
dibye tsɨ́ɨmávaabe diibyéjuco Píívyéébéhjáa diityétsikye iájcuíñé
néhíjcyaábe. 24 Ehdúhjáa tsɨ́ɨmávamúpɨ́ Píívyéébe mɨ́amúnáake mɨ́ɨjtócuri
túkévéjtsoíñe. Diilléhjáa muurá Agááj tsɨɨménémúhaabe tsíjtyé hójtsɨ́
pañe ícyahíjcyádújuco Moitséeúvukée Tsinaíí caméhbaúvú Píívyéébe
ítyaúhbajúvú ájcúné pañe íjcyame ícyahíjcyáne. 25 Áánéllii muurá téhbau
Aráábiá iiñújɨri íjcyahbáú memévá díílleúvu déjutu. Muurá Jerotsaréeri
íjcyame taúhbájú pañe ícyahíjcyá díílleúvúj tsɨɨménémúhaabée tsíjtyé
hójtsɨ́ pañe ícyahíjcyádújuco. 26 Áánetu ihdyu níjkyéjɨri íjcyáné Jerotsarée
múnaa meíjcyame tsáhájuco tééné pañe meíjcyatúne. 27 Muurá Píívyéébé
waajácúháámɨtu nééne Tsáárádityu:

Ajchíbá u íjcyárolle kímóóvétulléré ímíjyuuri diícya. Muurá úi ú tsɨ́ɨmávaáhi.

> Aame dɨ́ɨtsɨɨme ávyétá mityámé llíyááteé díúníu múnáállej tsɨ́ɨmé llíyaaténé éhnííñevu.

Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.

28 Ámuúha táñahbémuj, Píívyéébéhjáa néhdújuco Itsáake cáánímutsi
tsɨ́ɨmaváne. Áhduréhjáa dibye néhdújuco íñe tsúúca dííbyej tsɨ́ɨmé
meíjcyane. 29 Árómeke íñe tsaate meke muhdú dárɨ́ɨvehíjcyá ɨ́hdééné
taúhbaju iúráávyéneri éhnéhjáa Píívyéébere pɨ́ɨáábóneri Aavaráá
páñétúélledívú tsɨ́ɨmáváábeke íúníu múnáálledívú dibye tsɨ́ɨmávaabe

tsáríllehíjcyádu. 30 Téénetu muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
“Díúníu múnáálleke dijchívyetso dihjyátú íllímájuco. Tsá páñétúelle
dítyáábadívú u tsɨ́ɨ́máváábé wáábyuta íjcyane dííbye éhné íjcyatúne.”
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu. 31 Ahdícyane, ámuúha
táñahbémuj, tsá meíjcyatú íúníu múnáálledívúu Aavaráaúvú tsɨ́ɨ́máváábéj
tsɨɨménémúhaabe íjcyadu. Muurá ihdyu méijcyá páñétúellée Tsáárádivu
dibye tsɨ́ɨ́máváábéj tsɨɨménémúhaabe íjcyadu tsúúca páñétúejpi Píívyéébé
Hájchikye mecáhcújtsónélliíhye.

5

Jetsocríjtokéré meúraavyéne

1 Muuráhjáa Jetsocríjtó tsúúca meke ijchívyetsó taúhbaju meke
túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyánetu. Áánéllii metsu dííbyekéréjuco
meúráávye ímíñeúvu. Óvíjyacóóné ámuha tééneri metsúúrámeíhijcyáné
meke pájtyetétsóíyóneríjɨ́ɨ́vari.
2 Aane cáhawáá ímíñeúvú melléébó ámúhakye o nééneé. Muurá
ámuha mekíhdyahɨ́rótsámeíñetu ɨ́mɨáámedi Píívyéébe ámúhakye díllóiyóné
ámuha meɨ́jtsúcunúne tehdu memééénúmeíhajchíí tsá Críjto ámúhakye
pájtyetétsóityúne. 3 Árónáa ihdyu o néé tehdu imyéénúmeíñe ímí
Píívyéébema iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyámé óvíi ávyeta muhdú teene
taúhbaju néhdu íjcyáhi. 4 Árónáa íllure ámuha tééneri mémújtátsámeí
Píívyéébée meke iwájyúne Críjtoj tééveri mepájtyetéiñe méénúnetu.
5 Muurá ihdyu ɨ́mɨáámedi meke dílloobe Íapííchó meke túkévéjtsóneri
Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke. 6 Áánéllii mekíhdyahɨ́rótsámeítyúné tsá
muhdú néétune. Áhdure mekíhdyahɨ́rótsámeíyóné tsá meke pɨ́áábotúne.
Apááñéré ihdyu ɨ́mɨááné Jetsocríjtoke mewájyúne mecáhcujtsóné meke
pɨ́aabóhi.
7 Aanée muurá tsúúca tehdújuco ámuha meúraavyéne. ¿Ááné
mutsíhdyúhjáa ɨ́veekí tsáhájuco ámuha tééné uwááboju ímí mecáhcújtsotú
múha nééjuri? 8 Áánerähjáa tsúúca Píívyéébe ámúhakye ijchívyetsó
ténejcútú Jetsocríjtoj tééveri. Aane tsá dííbyedítyú tene íjcyatú eene
piéénéré ámuha meúraavyéne. 9 Muuráhjáubá ihdyu ámúhadítyú
tsáápihdítyúré íjcyane ehdu ámúhakye dárɨɨvé éhne múúne haríínallíjyú
metátsajcóné pañévu íooríchotu áyánéwu mepícyooróné páneeríyéjuco
mújtadu. 10 Árónáa ó waajácú Píívyéébe tsiiñe ámúhakye pɨ́ááboíñé
ámuha meɨ́hveté taúhbaju néhdu ámuha meíjcyáneri mepájtyetéiyóné
ámuha meɨ́jtsámeíhíjcyánetu. Áánetu ihdyu ɨ́hnáhooíñé dibye ɨ́cúbahráné
ámúhakye mútátsohíjcyámedi.
11 Muurá téhdure óhdityu nehíjcyámé oova mekíhdyahɨ́rótsámeíñeríyé
ímí Píívyéébema meíjcyane o úwááboíjcyáne. Árónáa teene o úwááboca
tsá oke ditye tsáríllééityuróne. Muurá ihdyu Críjtoj tééveríyé mepájtyeténé
o úwááboíjcyánéllii oke tsaríllehíjcyáme. 12 Aame ihdyu óvíi íllurejuco
ámúhadítyú dówaavéné tééneri ámúhakye pátsárícyohíjcyáme.
13 Muuráhjáa tsúúca Píívyéébe ámúhakye ijchívyetsó téénetu. Aame
ámuha tsaímiyéjuco meíjcyame tsá ímityúné meméénújúcóóityúne.
Ímíñeúvú paméváyé mewájyújcatsíñe mépɨ́ááboíjcátsi. 14 Muurá tsane

dííbyé taúhbaju nééhií: “Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.”
Ehdu muurá paméva kéré mewájyúhajchíí tsúúca mémeenú páneere
dííbyé taúhbajúúné muhdú meíjcyáiyóné meke néhijcyáne. 15 Áánetu
tehdu ámuha mewájyújcatsíñe mepɨ́ááb ójcatsíiyótsihvu íllure ámuha
meɨ́cúbáhrájcatsíhajchíí muurá íllure ámuha métútávátsójcátsiíhi.

Píívyéébé Apíícho meke túkévejtsóne

16 Áánéllii ámúhakye o néé Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañéréjuco
ámuha meíjcya ímítyunéhjɨ́ ámuha memééénújúcóótuki. 17 Tsá dííbyé
Apííchó ímílletú meímillédú meíjcyane. Téhdure ténehjɨ méhdivu cátuhtsó
teene meke túkévéjtsóné pañe meíjcyáiyóne. Ehdu panéjcuvávú téneecu
cátúhtsójcatsíñéllii éhníííñevu métsúúraméí Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó
pañe ámuha meíjcyáíyóneri. Óvíjyacóóné ámuha meímillédú meíjcyane.
18 Aane ɨ́mɨááné ámuha dííbyé Apííchó túkevéjtsó pañe meíjcyáhajchíí
tsáhájuco ámuha ɨ́hdééné taúhbájú túkevéjtsó pañe meíjcyájúcootúne.
19 Muurá iímillédúré ícyahíjcyámé tsá téévetúne. Panéváré muurá
ímítyunéhjɨ́ méénume ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhijcyáhi. 20 Aame
níjcyotájtekéré duurúvahíjcyáhi. Nomíuuváwu nééme tsané úhbajcátsiyíyé
íjcyame itsárílléjcatsíñe waabyénúcatsíhijcyáhi. Iiye ímí iíjcyáiyóné
imílléme. Ehdu idyárɨ́ɨvéjcatsíñe íllurréjuco ditye dóhwábahíjcyáné
íhdyúeháhjɨréjuco. 21 Aame nomíutáávávwu nééme dsɨ́jɨvétso múnaa,
llíyiicyáve múnaa, íjcyame majchó ávyétá mityáne. Áhdure tsíñehjɨ
panéváré ímityúné méénuhíjcyáme. Aane éíjyúu ámúhakye o néhdu tsá múu
tehdɨ́ɨvanéhjɨ́ méénutúne. Muurá tehdu nénehjɨ méénume tsá Píívyéébé
avyéjúejte íjcyatúne.
22-23 Áánetu ihdyu Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meíjcyame
méwajyújcatsíhi, méimíjyúúhií, tsíñehjɨ meke pájtyeróné máaabúcúhi,
tsaímíyé paméva máyé méijcyáhi, tsíjtyeke mépɨ́aabóhi, panéváré
óóchevélletúmé mémeenúhi, ɨ́daatsómé méijcyáhi, tsá ímítyúnehjɨ́vú
metáhjátsámeítyúne. Ehdu Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe
meíjcyame tsá ɨ́hdééné taúhbaju nééné tsɨjɨ́jtoríyé meíjcyatúne. 24 Muurá
Críjtoke mecáhcujtsómé ímítyúné icyánéjcutu méijcyá dsɨ́jɨvemédú ténéhjɨ
éllevu meíjcyájúcóótúnélliíhye. 25 Aame méijcyá Píívyéébé Apííchó meke
túkévéjtsóné pañe. Áánéllii metsu meɨ́hvéjtsámeí téénerréjuco meke
túkévéjtsóné pañe meíjcyaki.
26 Tsáhájuco ávyéjuuháñé mellíííñéítyuróne. Tsá ɨ́ɨnerí
menómíutáávváítyuróne. Tsá ímityúné medárɨ́ɨvéjcatsíítyuróne.

6

Mepɨ́ááb ójcatsíñe

1 Aane tsaate ámúhadítyú ímítyúné pañévú mújtáhajchíí mépɨááb ó di-
tye tsiiñe iímíjpyetéki. Árónáa ihdyu ímíñeúvú chooco méuwáábó di-
ityéke. Ááne téɨɨbúwá meíjcyá ámuháyéjuco tehdu meíjcyátuki. 2 Ehdu
mépɨ́ááb ójcátsí múhdurá ámuha meícyahíjcyánéhjɨtu Críjto ímillédú ámuha
meíjcyaki.
3 Muurá iiye ɨ́htsutúmé iíjcyane ɨ́jtsúcunúmeímyé tsíjtyeke ɨpɨ́ááb óíyónéhjɨ
éllevu íjcyatúmé állímyeíhi. 4 Cáhawáá ihdyu ámuha tsáápiitsa métsúúraméí

Críjtoke ámuha meúraavyémé tsaímíyé meíjcyáíyóneri. Árónáa ihdyu tsá múu ɨjtsúcunúmeítyú tsíjtyé ehnííñevu ímí iíjcyane. 5 Muurá ijcyánéi pámeere ímityúné memééénuhíjcyáné memééénújúcóóítyuróne.

6 Áhdure ámúhakye o néé íñe Píívyéébé ihjyu ámúhakye úwáábohíjcyámeke ámuha mepɨ́áábo panévatúré ɨ́ɨ́ne tájpí ditye íjcyáíñetu.

7 Aame tsá múu állímyeítyúne. Méɨ́jtsámeídí Píívyéébe wáájácúityúné ímityúné ámuha meééénuhíjcyáne. Muurá ímityúné méénuhíjcyámeke tééne áhdovu ájcúiíbye. 8 Aame íllurejuco wágóóóveíñé iímillédú ícyahíjcyáme. Áánetu Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyámé méújcuú múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. 9 Áánéllii metsu óóchevélletúmé ɨ́mɨáánéré meééénuhíjcyaki. Ehdu muurá ɨ́mɨáámé meíjcyáhajchíí tééne áhdó tsaímiyéjuco meíjcyaíñe. 10 Áánéllii metsu paméváváyé ɨ́mɨáámére meíjcyaki. Tsá Críjtoke mecáhcujtsómé tsané nahbémú meíjcyame ímityúné medárɨ́ɨ́véjcatsíítyuróne.

Pááváro pítyajcóne

11 Aane íñe ámúhakye o pítyajcóné ooréjuco páñetu o cáátunúne. 12 Muurá eene tsaate Críjtoke úraavyémé tééné hallútú diityéké tsijtye ímítyú ɨ́jtsúcunúíyónélliihyéré ámúhakye táúhbahíjcyá ámuha mekíhdyahɨ́rótsámeíki. 13 Árome muurá tsá panéváré teene taúhbaju nénehjɨ méénuhíjcyatúne. Muurá íllure imítyájkímyeí ámúhakye tééneve táúhbahíjcyáme. 14 Áánetu ihdyu tsá o ímílletú ɨ́ɨ́nerí o mítyájkímyeíiyóne. Apááñéré ihdyu ímí ó ɨjtsúcunú mewájyurí Críjto páwachékevu dsɨ́jɨ́véébeke o cáhcújtsónéllii táimítyú táhallúrí íjcyájúcootúne. Aabe tééné pañe o íjcyájúcóótúnéllii ténejcútú ó ijcyá dsɨ́jɨ́veebédu. 15 Ahdícyane tsá muhdú tene néétu mekíhdyahɨ́rótsámeítyúne. Áhdure mekíhdyahɨ́rótsámeíyóné tsá ɨ́ɨ́netú meke pɨ́ááboúne. Áánetu ihdyu Críjtoke mecáhcujtsómé tsíhdyuréjuco mecápáyoovéné meke pɨ́aabóhi. 16 Aane óvíi Píívyéébe meke ɨ́ɨdaatsóllédú íjcyaabe pámeere pahúlleváré ihñéjté íjcyámema ámúhakye pɨ́aabó ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcya muhdú ámúhakye o úwáábohíjcyádu.

17 Óvíjyacóóné ámuha oke múhdurá medárɨ́ɨ́vehíjcyáne. Muurá íñe Máavyéjuube Jetsocríjtoke o cáhcújtsóné hallútú oke ditye méénuhíjcyáné matyáwááné tájpíiyi íjcyánetu méwaajácú dííbyé wákimyéi múnáajpi o íjcyaabe ɨ́mɨááné ámúhakye o néhijcyáne.

18 Ahdícyane óvíi dííbyeréjuco ámúhakye pámeekéré panévatu pɨ́aabóne. Áyu tehdújuco.

EPÉÉTSIO
Éépetsórí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo íñe Páávoro íhyaamɨ ó caatúnú elle ámuha Éépetsórí meíjcyame Jet-
socríjtoke meúráávyéme éllevu Píívyééberée dííbyedítyú íjcyáné uwáá́boju
o úwáábóiñévú oke pícyoóbe. 2 Ááméke óvíi ámúhakye pɨ́áábohíjcyamútsí
ɨbúwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki.

Críjtoke mecáhcújtsóne áhdo

3 Ahdícyane ihdyu óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani Píívyéébeke
méduurúváhi. Muurá ímí Máavyéjuube Jetsocríjtoma meíjcyámeke
tsaímíyé níjkyéjɨtu panévatúré pɨ́áábohíjcyaábe. 4 Tsúúcajátújucóhjáa
íííñujɨ́ɨ́ iípívyéjtsótúné ɨhdéjuco dibye wábyujtsóné Jetsocríjtoj tééveri
meke iújcúmeke iímíbájchoíñé méimítyú máhallúrí iíjcyájúcóótu dííbyeéjté
meíjcyame ɨ́ɨ́netú menéétsámeítyuki. 5 Mítyanéhjáa meke íwájyúnéllii
ɨ́jtsámeííbyé dííbyej tééveri meke ipájtyetétsómeke ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medíyéjuco idílloíñe.
Ahdújucóo dibye meke tsɨ́ɨ́mavámé dííbyeéjté meíjcyane dibyéhjáa
méhdityu ɨ́jtsámeídyújuco. 6 Áánéllii paíjyuváré dííbyeke méduurúvahíjcyá
ávyetáa méhdi ɨ́ɨ́dáátsóvéne dibye meke pɨ́áábónélliíhye. Mekée muurá
pɨ́ááboobe Íllíkye mítyane dibye wájyúúbeéjté meíjcyaki. 7 Muuráhjáa
ávyétá ɨhnáhó meke iwájyúnéllii dibye dsɨ́jɨ́vénej tééveri méimítyuháñé
mééma ímíbájchoobe mepájtyetéki. 8 Áánerii meke úújétsoobe mítyane
meke iwájyune. Áánemáa meke ájcuube panéváré mewáájácúíñé
tujkévejúvu. 9 Téhdurée meke waajácútsoobe tsúúcajátújucóo muhdú
meke ipájtyetétsoíñé ɨ́ɨ́tsámeíhijcyáné tsúúca mééma ipánéévétsonévu.
10 Aane ehdu ípityájcó páneere pájtyéné boone Críjtoke pícyóóiibye pámeere
níjkyéjɨma ííñújɨri íjcyámé avyéjuube dibye iíjcyaki.
11 Dííbyej tééveríhjyáa muurá tsúúcajátújuco dibye meke újcune
íavyéjúejte meíjcyaki. 12 Ehdúhjáa méénuube muhdú ɨ́ɨ́jtsúcunúdú íñée
tujkénú muha Críjtoke mecáhcújtsómema ámuha bóónétu mecáhcujtsómé
pámeere dííbyeke maávyéjújtso dúúrúvamére. 13 Muurá Críjtodítyú
pajtyéteju íjcyane ámuha mecáhcújtsómé pañe tsúúca Píívyéébé Apííchó
íjcyame ɨ́mɨááné ámuha méijcyá dííbyeéjté dibyée néhdújuco. 14 Aane
muurá dííbyé Apííchó tsúúca mépañe íjcyánetu méwaajácú ɨ́mɨááné meke
dibye múijyú iñéijyu pícyooíñé íavyéjuvu tsaímiyéjuco dííbyema meíjcyaki.
Ahdícyane metsu dííbyeke medúúrúvahíjcya ávyéjújtsomére.

Cahcújtso múnáá hallúvú Páávoro Píívyéébeke tújkéveeju táúmeíñe

15 Muurá ó waajácú tehdújuco ámuha Máavyéjuube
Jetsóoke mecáhcujtsómé ímí pamévamáyé cahcújtso múnáama
mewájyúcatsíhijcyáne. 16 Áánéllii paíjyuváré ámúhá hallúvú
Píívyéébeke ó téhdútsohíjcyáhi. 17 Téhdure ó táúmeíhijcyá dííbyeke
Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani íjcyáábeke dibye ámúhakye iájcu ítyujkévé
ɨ́jtsaméityu dibyée Jetsóoj tééveri méhdivu úújétsámeíñé ímíñeúvú

ámuha mewáájácuki. 18 Aane óvíi ámúhakye túj́kévejúvú ájcuube
dííbyé avyéjúejtée ámuha meíjcyáímyeke dibye újcúmé úmɨwa ɨ́ɨ́né
imíjyaú nééne ámuha ímíñeúvú mewáájácuki. 19 Áhdure idyé óvíi
ámúhakye waajácútsoobe muhdɨ́ɨvané ɨ́ɨhtsútú íjcyáne tájpí íñe dííbyeke
mecáhcujtsómé meícyahíjcyanévu. 20 Áánevúu muurá meke úújétsoobe
Críjto dsɨ́jɨ́véébeke tsiiñe ibóhɨ́ɨ́tsóne íúniúvú níjkyejɨ́vú itsájtyéébeke
iávyéjújtsóneri. 21 Áábekée pícyoobe íñe múhdumé ávyéjujte níjkyéjɨrii,
ííñújɨrii, íjcyámé avyéjuube páñétúejpi dibye iíjcyaki. Áábedívú muurá
tsá múha úújetétú íñe ícyooca íjcyáné avyéjujtédítyu. Áhdure bóóne
íjcyárómedítyú tsá múha úújetéityú dííbyedívu. 22 Áánélliihyée muurá dííbyé
hójtsɨ́ pañévú pícyoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné íjcyane. Áhdurée
dííbyeke pícyoobe múhdumé dííbyé cahcújtso múnaa íjcyámé túkevéjtsoobe
dibye iíjcyaki. 23 Muurá dííbyé cahcújtso múnaa méijcyá tsané múnaa
dííbyema. Aabe páneere ejécunú íñe múhdúné tsíeméné íjcyane.

2

Píívyéébe meke pájtyetétsóne

1 Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe ámúhakye pájtyetétsó Críjtoj tééveri
ámúhá imítyuháñé déjúcotu ámuha mewágóóóvéíyómeke. 2 Muuráhjáa
ɨ́hde ámuha ímityúné méícyahíjcyá íñe ɨ́jɨ éhné Naavéné túkevéjtsoju
Píívyéébedítyú mɨ́amúnáake múhdurá ɨ́tsámeíchohíjcyánéréi ámuha
meúráávyénélliíhye. 3 Ehdúu ɨ́mɨááné méícyahíjcyá ímityúmé eene
ícyooca tsaate íjcyadu. Mépée meímíllejɨ́jtóré méúráávyehíjcyá méhdityúré
íjchívyéné allíujúúne. Ááné déjúcotúu muurá máhallúrí ijcyájúcoorónė
Píívyéébe méhdi ɨ́cúbáhráiyóné eene ícyooca tsíjtyé hallúrí tene íjcyadu.
4 Árónáacáa ihdyu mityane meke iwájyúnéllii méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne meke
pájtyetétsoobe Críjtoj tééveri mewágóóóvétu dííbyedúréjuco meíjcyaki.
5 Ehdúu Píívyéébe méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne meke pɨ́aabó mepájtyetéki.
6 Muuráhjáa Críjtoke ibóhɨ́ɨtsóneri meke ávyejújtsoobe dííbyema meíjcya
níjkyéjɨri íavyéjuri. 7 Ehdúu mééma méénuube Críjtoj tééveri bóónétu
íjcyáné mɨ́amúnáake iwáájácútso ɨ́mɨááné meke iwájyune. 8 Aane íñe
tsúúca mepájtyeténé tsá meere meɨ́hnáhori memééénutúne. Píívyéébere
ihdyu meke ɨ́ɨdáátsóllénéllii pájtyetétsó Íllíkye mecáhcújtsónej tééveri.
9 Tsá mepájtyetétú ɨ́nehjɨ́ meméénúnélliíhye. Ááénéllii tsá tééneri
memítyájkímeíityuróne. 10 Muuráhjáa Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri
méɨ́jtsaméí cápayoácó ɨ́mɨááneréjuco memééénuhíjcyaki. Ehdúhjáa
tsúúcajátújuco meke iímíbájchoíñé ɨ́ɨjtsámeídyújuco dibye méénune.

Críjtoke cáhcujtsómé ímí íjcyane

11 Aane cáhawáá méɨjtsúcunu muhdúhjáa ámuha meícyahíjcyáne.
Muuráhjáa tamúnaa jodíómú ihdícyámedíyé ámúhakye díllohíjcyáhi.
Ááneméa iiye díllómeíhijcyámé ɨ́mɨááme Píívyéébeéjté iíjcyane íjpíiye
ikíhdyahɨ́rótsámeíñélliíhye. 12 Téijyúikyée muurá ɨ́mɨááné tsá ámuha
mewáájácutú Mépájtyetétsoobe Críjtoke. Ááénélliihyée tsá ámuha
Píívyéébeéjté meíjcyatúne. Ɨdátsóhrée ámuha waagóojte meíjcyame tsá
mewáájácutú muhdúhjáa Críjtoj tééveri meke dibye ipájtyetétsoíñé

pítyájcámeíñe. 13 Árónáa ihdyu ícyooca Jetsocríjtóo mewájyuri dsɨ́jɨ́véébema ámuha meíjcyánéllii tsúúca ámuha méijcyá Píívyéébema. 14 Áhdure muurá dííbyej tééveríyé ícyooca muuha jodíómuma ámuha méijcyá tsaímiyéjuco ɨ́hdée múhdurá medárɨ́ɨvécatsíhíjcyaróme. Aame ícyooca ámuha jodíómú meíjcyátúrómema méijcyá tsaméérejuco. 15 Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri Píívyéébe ájcúné taúhbajúúné hallútú jodíómú íjcyátúmema tamúnaa jodíómú tsáríllécatsíhíjcyanéhjɨ́ Críjto ɨ́dsɨ́jɨ́véneri nɨjkévatsóhi. Ehdúu mééma méénuube íñe paméva mɨ́amúnaa meíjcyarómé dííbyeke mecáhcújtsómé tsame dííbyeéjté meíjcyame ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyaki. 16 Muuráhjáa múhdurá medárɨ́ɨvécatsíhíjcyanéhjɨ́ Críjto mééma nɨjkévatsó páwachékevu ɨdsɨ́jɨ́véneri. Ehdúu ímíbájchoobe paméva mɨ́amúnaa meíjcyarómé tsaméérejuco meíjcyame tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaki.

17 Ehdúu Críjto itsáane muuha jodíómuke waajácutsó muhdú tsaímíyé Píívyéébema muha meíjcyaíñé tsúúca dííbyeke muha mewáájacújúcóórómeke. Áhdurée ámuha jodíómú meíjcyatúmé awáá dííbyeke mewáájácútúmeke muurá waajácútsoóbe. 18 Áánéllii dííbyej tééveri Méécááni Píívyéébema tsaméhjɨ́ menáhbévájcatsí dííbyé Apííchó mééma íjcyane meke pɨ́áábóneri. 19 Áánéllii tsáhájuco ámuha tsíjtye múnaa meíjcyájúcootúne. Muurá ícyooca méijcyá tsané múnaáréjuco Píívyéébé avyéjúejte tsúúca dííbyeéjté meíjcyame. 20 Muuráhjáa muha Jetsóó mamyémú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama uwáábó medéjucóónúné pañévú tsúúca ámuha méúcaavéhi. Aane muurá ímichi páñétúejpi Jetsocríjtó dííbye tájpí meíjcyaabe éhne múúne jaa ímichi ápɨ́hajcúné hallúrí íjcyadu néébeé. 21 Aame íñe ícyooca éhnííñevu dííbyema méllíyaatéhijcyá ɨ́mɨáámeré Píívyéébema meíjcyaki. 22 Aane muurá Críjtoma meíjcyame jahdu menéémé pañe Píívyéébe ijcyá Íapííchoj tééveri.

3

Jodíómú íjcyátúmé uwáábоobe Páávoro

1 Ááné hallútú íñe oo Páávoro o íjcyáábeke cuvéhoojánúmé ámuha jodíómú meíjcyátúmeke Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o úwáábohíjcyáné hallútu. 2 Tsúúca íhya ámuha méwaajácú Píívyéébée meke ɨ́ɨdaatsólléne oke níwaavéné ámuha jodíómú meíjcyátúrómeke téénevu o wáájácútsoki. 3 Muuráhjáa ihdyu dííbyere óhdivu bóhówajtsó ámúhakye téhdure Críjtoj tééveri ɨpɨ́ááboíñé wáájácúratúné ipítyájcámeíñe. Aanée muurá tsúúca ámúhakye ó úúballé áyánéwu éhnée ɨ́hde ámúha éllevu o cáátúnúháámɨ́ pañe. 4 Téhaamɨ́ɨ ámuha meéévénetu íhya tsúúca méwaajácú ɨmɨáánéjucóo oke dibye téénevu wáájácutsóne. 5 Tsáháa muurá teene éíjyu múnáaúvudívú dibye bóhówajcárotúne. Aanée íñe ícyooca tsúúca bóhówajcároobe Íapííchoj tééveri íhjyú uubálle múnáama dííbyeéjté muha meíjcyame Jetsóó mamyémú meíjcyámedívu. 6 Ahdícyane ámuha jodíómú meíjcyáturómé tsúúca méijcyá Píívyéébé avyéjúejte muha meíjcyadu Jetsocríjtodítyú ɨ́mɨáájú úwáábómeíñé ámuha mecáhcujtsódú íjcyame. Aame ícyooca méijcyá tsaméérejuco Píívyéébée Críjtoj tééveri iájcuíñé nééne meújcuímye.

7 Ehdu nééne íñe úwááboobéré ó pehíjcyá o méénúítyuróné
Píívyéébée téénevu oke pícyoonéjuco. Aane ihdyu ó méénuhíjcyá dííbyé
pɨááboríye. 8 Aabe oo pámeere múhdumé Píívyéébeéjté meíjcyámedítyú
ɨ́ɨdáátsoóbe. Áróóbekée oke ityújkevéélléne níwááveebe Críjtodi ɨ́ɨné
imíjyaú meíjcyáné uwááboju íjcyanévú ámuha jodíómú íjcyátúrómeke
o wáájácútsoki. 9 Ahdújuco muurá o bóhówátsohíjcyáné pámehdívúré
teene wáájácúratúnée Píívyéébe páneere ípívyéjtsoobe tsúúcajátújuco
pítyájcámeíñe. 10 Aane muurá Píívyéébe meke úcuhíjcyá paméváré
dííbyeke mecáhcujtsómé tsaméréjuco meíjcya téénetu níjkyéjɨri íjcyáné
ɨhtsútujte iwáájácu muhdɨ́ɨvané dííbyé tujkéveju íjcyane. 11 Ehdúhjáa
imyéénuíñé pítyájcámeííbyé tsúúcajájuco. Ahdújucóo muurá dibye teene
méénune Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri. 12 Ahdícyane dííbyej tééveri
tsúúca Píívyéébema menáhbévájcatsí ɨ́ɨnerí íllityétúmé ɨ́mɨáánéjuco Críjtoke
mecáhcújtsónélliíhye. 13 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha meɨ́hvéjtsótu
íñe tééné déjúcotu ámúhállii o ɨ́cúbáhrámeíhíjcyáné uwááboju. Íllure
méímijyúúvé tééneri múhdurá ɨ́jtsúcunútúme.

Críjto meke wájyune

14 Ehdu Méécááni Píívyéébé tujkéveju mééma íjcyánéllii dííbyé úmɨwávú
o mɨ́móúúvéne ó ihjyúvahíjcyá dííbyema dúúrúvaabére. 15 Áábé cahcújtso
múnaa meíjcyame muurá tsúúca méijcyá dííbyé dohjɨ́ba múnaa tsaate
tsúúca níjkyéjɨríjyuco íjcyámema íñe ííñújɨri meíjcyame. 16 Áánéllii ó
táúmeíhijcyá dííbyeke Íapííchoj tééveri dibye ámúhá pañévú ipícyo ɨ́ɨhnáhó
ámúhakye tene ɨtsɨ́pájtsoki. 17 Áhdure ó táúmeíhijcyá Críjto éhníííñevu
ámúhakye ɨpɨ́áábo ímí dííbyeke ámuha meúráávyeki. 18 Aame óvíi ámuha tsi-
jtye cahcújtso múnáama méwajyújcatsí ímíñeúvú ámuha mewáájácu ávyeta
muhdú ɨ́mɨáánéné Críjto meke wájyune méɨ́jtsaméí pɨrúúvé íjcyane. 19 Aane
ámúhá hallúvú ó táúmeíhijcyá pɨáábó Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyáábeke muhdú
dibye íjcyadu ámuha meíjcyaki.

20 Áánéllii ihdyu metsu dííbyeke medúúrúva ávyéjújtsomére.
Muurá meke pɨ́ááboobe dííbyeke metáúmeíñé ehníííñevu
meɨ́jtsámeítyúrónemájuco. Ehdu muurá meke pɨ́áábohíjcyaabe Íapííchó
mééma íjcyánej tééveri. 21 Aane ihdyu óvíi dííbyeke méduurúvahíjcyá
dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame paíjyuváré múijyú nɨ́jkéváityúné
ípyée ipítyájcámeídyújuco Jetsocríjtoj tééveri mepájtyetéiñe dibye
méénúnélliíhye. Ehdu teéne.

4

Píívyéébeéjté meíjcyane Íapííchoj tééveri

1 Aane muurá Máavyéjuube Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju
úwááboobéré o péhíjcyáné hallútú íñe cúvéhóójari oo ícyoóca. Aabe
ámúhakye o néé tsúúca Píívyéébe ámúhakye újcume ímíñeúvú ámuha
meíjcya muhdú meíjcyáiyódu. 2 Áhdure idyé ámúhakye o néé tsaɨ́ɨbuwáré
ɨdáátsóméhjɨúvú ámuha meíjcyáne mewájyújcatsí paméváváye. Aame
ímityúné ámúhama íjcyaróné máaabúcuhíjcyá ímí ámuha meíjcyaki. 3 Ááne
métsúúraméí tsané múnaáréjuco ámuha meíjcyame dííbyé Apííchó
pɨááboori tsaímíyé ámuha meíjcyáíyóneri. 4 Muurá íñe tsané múnaáréjuco

meíjcyámema ijcyáné tsáneere Píívyéébé Apííchó meke ityúkévéjtsoki. Áánéllii téhdure ijcyáné tsáneere dííbyé avyéjú méwáábyuta. 5 Aabe tsáápiiye Máavyéjuube apáábyéré íjcyáábeke mecáhcujtsóhi. Áábe mémeríyé muurá métsójtsómeíhijcyáhi. 6 Áánéllii diibye tsáápiiye Mépiivyéébé ijcyá apáábyekéré pámeere mecáánívahíjcyaábe. Áábé hójtsɨri pámeere méijcyá dííbye tájpíye. Aabe kiá méhdityu iíjcyátúnéllii panéváré mejtéévеri méénuhíjcyáhi.

7 Árónáa ihdyu tsáápiitsa mépiivyété muhdú nénehjɨ meméénune Píívyéébée Críjtoj téévеri meke ájcune. 8 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:

Naavénekée ityáhjáne dííbyé hójtsɨ́ pañe ícyahíjcyámeke iíjchívyétsóne peebe cáámevu. Aame ihñéjteréjuco íjcyame dibye nééjuríyé pi-ivyété páhduváré nénehjɨ imyéénune.

9 ¿Aanéhaca ɨɨná nééiyóné teene dibyée cáámevu pééneé? Téénetu muurá méwaajácú ɨ́htsútuubée íjcyároobe ííñujɨ́vú iñííityéne ɨ́dáátsonúne. 10 Árónáacáa bóónétu tsiiñe peebe cáámevu níjkyejɨ́vú páñétúétsihvu ávyéjuube iíjcyáki. 11 Áábe tájpí muurá páneere íjcyaabe meke ihñéjteke ájcúné waajácuríyé mépiivyété páhduváré nénehjɨ meméénune. Muurá tsaate piivyété dííbyé ihjyu úwáábomeré ipyéhijcyáne. Áhdure tsijtye piivyété iwáájacúné muhdú méúmɨwa íjcyane. Tsijtye piivyété tsúúca Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímíñeúvú muhdú múúne téjɨjto meúraavyéné iúwaabóne. 12-13 Ehdu muurá Críjto meke pɨ́áábohíjcyá ihñéjté meíjcyame dííbyé wákimyéí ímí meméénu éhníííñevu dííbyé cahcújtso múnaa illíyaaté pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé mewáájácu muhdúhjáa Píívyéébé Hajchi íjcyane dibyée íjcyadu meíjcyaki. 14 Áijyu ihdyu muurá tsá múha meke mújtátsóityú íhdityúré iújcúné uwáábori muhdú tsɨɨméké memújtátsóiyódu. 15 Aane ihdyu cáhawáá metsu ɨ́mɨáámeré meíjcyáne ímíñeúvú meúráávye teene ɨ́mɨááju. Áijyu ɨ́mɨááné Críjto métúkevéjtsoobe íjcyáábeéjté meíjcyame éhníííñevu méímíbáávyeéhi. 16 Áábe tájpí pámeere dííbyeéjté méíjcyame mewájyújcatsíñe panévatúré mepɨ́áábójcatsímyé muurá éhníííñevu mellíyaatémé ímí Píívyéébeke méúraavyéhi.

Críjtoke meúraavyéne

17 Áánéllii ámúhakye o néé Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri Píívyéébeke wáájácutúmé ícyahíjcyádú ámuha meíjcyájúcóótuki. Muurá ímityúné diityé ɨ́jtsaméí íjcyánéllii iímillédú ícyahíjcyáme. 18 Tsá ditye wáájácutú muhdú ímí iíjcyáiyóné Píívyéébé ɨ́jtsaméí diityé pañe íjcyátúnélliíhye. Aame tsá íjcyáityú dííbyema ɨ́mɨánéjcú iwáájácúiyóné iímílletúnélliíhye. 19 Muurá éhníííñevúré ‘nucójpɨ’ néétune méénuhíjcyá panéváré ímityúne. 20-21 Árónáacáa ihdyu tsá ámuha teene mewáájatú Críjto ɨ́mɨá uwááboju ámúhakye úwáábócoóca. 22 Ahdícyane ámúhakye o néé ámuha meɨ́hvéjtso ɨ́mɨájɨ́jtóo ámuha mewáájácútúné hajchótá ímityúné íjcyaróné ɨ́mɨááneúvúdú ámuha meɨ́tsúcunúhijcyáné tsáijyu múu ámúhadi íjcyáhréi nééneé. 23-24 Ámúhá ɨ́jtsaméí mecápáyóóvéne ɨ́mɨánejcúvuréjuco mepájtyé muhdú meíjcyáiyóné Píívyéébe ímíllénejcúvú tsaímiyéjuco ámuha meíjcyánetu mebóhówaúcunúki.

25 Óvíjyacóóné ámuha maállícyatsíhijcyáne. Múu ímiáánéré
ihjyúvá paméváyé íñahbémuma. Tsaméére meíjcyame tsá
metútávátsójcatsíityuróne.
26 Tsá múu tsaatédívú icyáyobáávatéhajchíí páñetétsójcatsítyúne. Ɨícúi
múu ímíbáchójcatsíhi. Tsá múu tsiélleréjuco ɨjtsúcunútú teéne. 27 Tsá múu
Naavénedívú táhjátsámeítyúne.
28 Áhdure tsáijyu múúne tsaate ámúhadítyú nánihíjcyámé íllurеjuco
méihvété téénetu. Mewákímyeíñe tsijtye víióméhjike mépiáábo.
29 Áhdure tsá múu íhjyúvatú ímítyúneri. Ɨmiáánerіyé múu ihjyúvá
éhníñevu tsíjtyeke tene ipíáábo Píívyéébeke ditye úráávyénetu. 30 Ahdícyane
óvíjyacóóné múhdurá medáríívémeíhijcyáné Píívyéébé Apíichó mépañe
íjcyane mekímóvéjtsótuki. Muurá teene mépañévú dibye pícyóónej tééveri
méwaajácú ímiáané dííbyeéjteréjuco meíjcyámeke dibye újcúvaíñe.
31 Ahdícyane íllurеjuco méihvété ímityúné ámuha medáríívéjcatsíñe
páhduváré nehníwu meúhbácatsíhíjcyánetu. 32 Ááne ímiáámeré meíjcyáne
ténehji méímíbáchojcátsí muhdúhjáa Píívyéébe ámúhadi iídáátsóvéne Críjtoj
tééveri ámúhakye ímíbajchódu.

5

Píívyéébeéjté meíjcyáiyóne

1 Muurá ámuha ímiáané tsúúca Píívyéébej tsíímé meíjcyámeke wájyuúbe.
Áánéllii métsúúraméí dííbyedi dibye íjcyadu ámuha meíjcyaki. 2 Ááne
méwájyujcátsí muhdú Críjto meke wájyudu. Muuráhjáa meke iwájyúnéllii
meke ipájtyetétso íhvéjtsámeííbyeke dsíjívetsómé éhne múu obééjake
dsíjívetsódu. Áánerіi Píívyéébe mityane ímíjyuuvéhi.
3 Ahdícyane tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame tsáhájuco múu íjtsámeítyú
ihdícyámema idyómácójcatsíiyóneri. Óvíjyacóóné panéváré ímityúné
ámuha memééenune. 4 Áhdure tsá múu átéréenéhjí úbálléjcatsítyúne.
Múu Píívyéébeke ityéhdújtsóneríyé ihjyúváhi. 5 Muurá ihdícyáméhjima
dómácócatsíhijcyámé tsá Píívyéébé avyéjúejte íjcyatúne. Áhdure tsíñéhjí
imítyuháñé méénuhíjcyámema panéváré ímítyúneri úmúúpívyehíjcyámé
tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne. Aane muurá tsúúca ámuha méwaajácúhi.
Ténéhjiríyé muurá íjcyame tsá dííbyeke icyááníváíyóne éllevu íjcyatúne.
6 Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ícyahíjcyámé átéréenéhjí
úwáábohíjcyámedívu. Muurá ehdu ditye ícyahíjcyáné hallútu Píívyéébe
ícúbáhraá ávyétá ihnáhó diityédí dííbyeke ditye lléébohíjcyátúné hallútu.
7 Áánéllii tsá múu tehdu néémema náhbévatúne.
8 Muuráhjáa íhde ámuha tehdu ímítyúné pañe méícyahíjcyá
ímiáájú ámuha mewáájácútúnélliíhye. Árónáa ícyooca tsúúca ámuha
méwaajácújucóó Ávyéjuube Críjtoéjté ámuha meíjcyame. Aame ihdyu
óvíi ámuha méijcyá ímiáámeréjuco. 9 Muurá téjijto mewáájacúmé
ímiáámeréjuco meíjcyame tsíjtyeke mépíaabóhi. 10 Áánéllii ihdyu
métsúúraméí Máavyéjuube Críjtoke ámuha meímíjyújtsóíyóneri. 11 Aame
ihdyu tsá múu náhbénutú ímiáájú wáájácutúmé ímityúné méénuhíjcyáne.
Íllure múu úwaabó keená ímiáájú íjcyane ditye iwáájácuki. 12 Ehdu
muurá teevétari wáájácúratúné ditye méénuhíjcyáneri meíhjyúváiyóné

nucójpɨtsóhi. 13 Aane muurá íñe Jetsocríjtó uwááboju diityédívú
bóhówajtsó páneere ímityúné ditye méénuhíjcyáne. 14 Muurá Píívyéébé
waajácúháámɨtu nééneé:
Muhdú éhne múu dsɨ́jɨvémé íjcyadu wáájácúmeítyuube u íjcyaabe cána
wájácúúvéne ímíñeúvú dɨ́jtsaméí Críjto uke iwáájácútso ɨ́mɨájɨjtóvu.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
15 Aane cána metéɨ́búwáávéne ímíñeúvú méɨ́jtsaméí muhdú ámuha
meícyahíjcyáneri. Tsá múu ɨ́mɨánéjcú wáájácutúmé ícyahíjcyádú íjcyatúne.
Múu ímíñeúvú ijcyá tsúúca ɨ́mɨánéjcú ámuha mewáájacúme. 16 Muurá
ɨhnáhóóné Píívyéébeke meúraavyéné panéváré múhdurá néénélliíhye.
Aróné pañe múu tsúúrámeíhijcyá ténejcúríye. 17 Tsá múu ávyeta pevé
ɨ́ɨbuwáré íjcyatú wáájácúmeítyúme. Múu tsúúrámeí muhdú meíjcyáiyóné
Píívyéébe ímílléneri tehdu ámuha meíjcyaki. 18 Tsá múu llíyíícyávetúne.
Muurá tehdu meíjcyáhajchíí íllurréjuco metútáváávéíñe. Áánéllii ámúhá
pañévú dííbyé Apííchó meújcú ámúhakye tene ityúkévéjtsoki. 19 Ááne múu
ámúhá ɨ́buúúnetu íjchívyéne májtsiyi dííbyeke dúúrúvaméré ihjyúvájcatsí
ténejcúri. 20 Áhdure idyé múu dííbyeke paíjyuváré téhdútsohíjcyá panévá
hallúvú Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri.

Métáábama mewájyújcatsíñe

21 Múu Píívyéébeke ámuha maávyejúúllédú panéjcuvávú
avyéjúúlléjcatsíhi.
22 Ahdícyane óvíi ámúhá taabámú ámuha ájyúmuke avyéjuullé
Máavyéjuube Jetsocríjtoke iávyejúúllédu. 23 Muurá ájyu méwá túkevéjtsoobe
Mépájtyetétsoobe Críjto ihñéjté meíjcyámé túkevéjtsoobe íjcyadu. 24 Áábeke
ihñéjté meíjcyame maávyéjúúlléne mecáhcujtsódú óvíi walléémú téhdure
ájyúmuke iávyejúúlléne cáhcujtsóhi.
25 Áhdure idyé wajpíímú íicyánéjcutu múu méwámyuke iávyejúúlléne
wajyú Críjtóo meke ihñéjteke mítyane iwájyúnéllii wájyúmeítyuubéré
dsɨ́jɨvédu. 26 Muuráhjáa dsɨ́jɨveebe mewájyuri dííbyé uwááboju
mecáhcújtsónej téévéri meke iímíbájchoki. 27 Aame tsúúca méímíbaavyé ɨ́ɨné
imítyú méhdi íjcyájúcootúmé ɨ́mɨáámeré dííbyema meíjcyaki. 28 Ahdícyane
múu ímíñeúvú wajyú méwakye muhdú ámuha mewájyúmeídyu. Muurá
ímí meíjcyane meímílleebe métáábake méwajyúhi. 29-30 Tsá muurá
méjpi meere meɨ́cúbáhráítyuróne. Muurá mewájyúmeíñéllii ímí
mété́hmémeí panévatúré muhdú Críjto ihñéjté meíjcyámeke téhmehíjcyádu.
31 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne wajpi cáánímútsidítyú ɨ́ɨ́néne
ityáábávállema tsahéécoréjuco íjcyaíñe. 32 Ehdu ámúhakye o nééné pañe
ijcyáné muhdú Críjto ihñéjtema íjcyáné uwááboju. 33 Ahdícyane tsiiñe
ámúhakye o néé ámúhá taabámuke ámuha mewájyu muhdú ámuha
mewájyúmeídyu. Áhdure idyé diitye ámúhá taabámú óvíi íicyánéjcutu
ámúhakye iávyejúúlléne wajyúhi.

6

1 Áhdure tsɨɨme múu lleebó cáánímuke. Ehdu Píívyéébeéjté meíjcyane
ímílleébe. 2-3 Muurá dííbyé taúhbaju nééhií: “Ámúháj caanímuke

mewájyúne máavyéjuulle cáámene ííñújɨ́ hallúrí ámuha meíjcyaki.” Ehdu muurá ítyaúhbaju néhdu íjcyámeke pɨ́ááboóbe.

4 Áánéllii cáánimu tsá múu uhbádúré úwáábotú ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́meke. Muurá tehdu nééné uwáábó diityéké ímítyúnejcúvúré ɨ́jtsámeíchóiyáhi. Áánéllii múu ímíñeúvú choocóré úwaabó diityéké Píívyéébé icyánéjcú dííbyeke ditye icyáhcújtsoki.

5 Áhdure idyé tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyame múu diityéké iávyejúúlléne ditye táuhbáné meenú Críjtoke ɨ́ɨ́cúvéiyódu. 6 Tsá múu íavyéjujte ɨ́ɨ́técoocáré ímí wákímyeítyú ditye ámúhakye ímí ɨ́ɨ́jtsúcunúrokíye. Múu ditye ámúhama íjcyátúrónáa tsaímíyé wákímyeí ɨ́mɨááné Críjtó ɨɨcúve múnaa ámuha meíjcyaki. Ehdu meíjcyane imílleebe Píívyéébeé. 7 Áánéllii múu ɨ́mɨáámeré meenú íwákimyéí Máavyéjuube Jetsocríjtoke ɨ́ɨ́cuvénéjuco. 8 Muurá tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyámema tehdu íjcyátúrómeke tsahdúré áhdóiibye muhdú ditye íjcyadújuco.

9 Áánéllii múu íavyéjujte íicyánéjcutu ímíñeúvú picyóó ɨ́cúbáhratúméré íúníu múnáake. Cáhawáá méɨjtsúcunuj, muurá pámé Avyéjuube Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaabe tsá tsaatéké éhnííñevu ímí ɨ́jtsúcunútúne. Muurá tsahdúré meke wájyuube pámeekére.

Ímítyunéhjɨ́ metáhjane

10 Ámuúha táñahbémuj, ícyooca ihdyu méɨ́tsutúúvé Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri dííbyé ɨhnáhoóri. 11 Aame Píívyéébe ámúhakye tújkévejtsódú ímíñeúvú météhmeméí Naavéné ámúhakye mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki. 12 Tsá muurá mɨ́amúnáama memúnáátsócatsíhíjcyatúne. Muurá ihdyu mémúnáátsócatsíhijcyá diibye Naavéne ájkímú íjpííma íjcyátúné mɨ́amúnaa ímityúmé íjcyame Píívyéébeke wáájácútúméke iímillédú dárɨ́ɨvehíjcyámema. 13 Áánéllii ámúhakye o néé muhdú Píívyéébe ámúhakye túkévejtsódú ímíñeúvú ámuha meíjcya tehdɨ́ɨvanéhjɨ́ ámuha maáábúcúne ɨ́htsutúmé meíjcyaki.

14 Ahdícyane imíchi meíjcyáne ɨ́mɨáájú ímíñeúvú ámúhá pañévú mepícyó éhne múúne cóhpene ócájɨmɨ́ɨhé méhdityu chíúcunúdu. Ááne ɨ́mɨáámeré meíjcyá ímítyunévú ámuha metáhjátsámeítyu éhne múúne méénujcátsi múnaa ityáhjátsámeítyu túémɨɨhóvú pícyámeídyu. 15 Ímíñeúvú meíjcyátsíívyéne méúwáábohíjcyá tsaímíyé meíjcyáné uwáábоju éhne múúne tsodáhó íjtyúhápaajɨ́nevu iújcámeíñe íjcyátsíiivyédu. 16 Aame ímíñeúvú mécahcújtsó ámúhá watájcódú nééne téénej tééveri ámúhakye Naavéné mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki. 17 Aane íñe tsúúca pajtyété mééma íjcyane tsáma méɨ́hvéjtsodí éhne múúne tsodáhoke íwatájcojɨ pɨ́aabódú nééne ímítyúnéhjɨtu meke téhmehíjcyáne. Áhdure Píívyéébé ihjyu ménɨɨtsúwádú nééne Íapííchoj tééveri mééma íjcyane ímíñeúvú meújcú ámúhá pañévu. 18 Aane ámúhá pañe íjcyánej tééveri óóchevélletúmé dííbyema paíjyuváré méihjyúvahíjcya. Métáuméí dííbyeke pɨáábó ímí ámuha meíjcyaki. Áhdure métáuméí pahúlleváré dííbyeéjté íjcyámé hallúvú dibye diityéké ɨpɨ́ááboki. 19 Téhdure táhallúvú métáuméí dibye oke ityúkévétso muhdú mepájtyeténé úwáábojúvú pamévakéré o wáájácútsoki. 20 Muuráhjáa tééné wákimyéivu oke Píívyéébe pícyoobe íñe tééné déjúcotu

ícyooca oo cúvéhóójari. Árónáa ihdyu táhallúvú métáuméí pɨáábó
núhnévétuubéré o úwáábohíjcya ímíñeúvú muhdú tene néhdújuco.

Páávoro pítyajcóne

21 Aane cáhawáá ihdyu óvíi ménahbe Tííkico tééné wákimyéityu oke
pɨ́áábohíjcyaabe ímíñeúvú ámúhakye táuubállé meenúhi. Diibye waajácú
páneere muhdú o íjcyaabe ɨɨná o méénuhíjcyáne. 22 Áánéllii dííbyeke ámúha
éllevu ó wallóó dibye ámúhakye iúúbálle muhdú muhtsi meícyahíjcyáné
ámuha mewáájácúne metsájpɨnúki.

23 Ahdícyane óvíi Méécááni Píívyéébe Máavyéjuube Jetsocríjtoma
ámúhakye pɨ́aabó ímí ámuha dííbyeke mecáhcujtsómé mewájyújcatsíñe
ɨ́búwajɨ́ɨ meíjcya ɨ́ɨnerí ɨ́jtsámeíjyúcootúme. 24 Ááméke ihdyu óvíi ámúhakye
pɨ́áábohíjcyaabe múhdumé ɨ́mɨááné ámuha Máavyéjuube Jetsocríjtoke
mewájyúmeke. Áyu tehdújuco.

PIRIPÉÉTSE
Pirípori íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Páávoroo, Timotéoo, íjcyamútsí Jetsocríjtó ɨɨcúve múnáajtétsí íhyaamɨ ámúha éllevu muhtsi mécaatúnú elle Pirípori dííbyé cahcújtso múnaa Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure ámúhá uwáábojtémá túkevéjtsojté éllevu. 2 Ááameke ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́áábohíjcyamútsí ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú Páávoro pɨ́áábó taúmeíñe

3-5 Muurá paíjyuváré ámúhakye o ɨ́tsáávécooca ímíjyuuri Píívyéébeke téhdújtsoobéré ámúhá hallúvú ó táúmeíhijcyá pɨáábó ɨ́mɨáájú mecáhcújtsóné wákimyéityu ícyoocápí oke ámuha mepɨ́áábohíjcyánélliíhye. 6 Aane muurá ó waajácú Píívyéébe ámúhakye tsaímíyé pɨ́áábohíjcyáné ímí dííbyeke ámuha meúráávye múijyú tsiiñe Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááiñévújuco. 7 Ehdu íñe ámúhadítyú o néé oke ɨpɨ́aabódúré Píívyéébe ámúhakye pɨ́áábohíjcyámeke o wájyúnema. Muuráhjáa ɨ́hde oke ɨpɨ́áábohíjcyadúré íñe cúvéhóójari o íjcyáróóbeke oke pɨáábohíjcyaabe tsíjtyeke o úúbállehíjcya dííbyé ihjyu tóónútuubére. 8 Muurá Píívyéébe waajácú ɨ́mɨááné ámúhakye o wájyune muhdú Jetsocríjtó meke wájyudu. 9-10 Aabe ámúhá hallúvú ó táúmeíhijcyá pɨáábó ámuha mewájyúcatsíñe mewáájácu muhdú dííbyeke tsaímíyé meúráávyéiyóne. Ááme ɨ́mɨáámeréjuco ámuha meíjcyame ɨɨ́nerí menéétsámeítyu Jetsocríjtó tsiiñe tsáácoóca. 11 Ehdu dííbyere Jetsocríjtó pɨáábori tsaímíyé ámuha meíjcyame Píívyéébeke máávyéjútsohíjcyaáhi.

Críjtokéré ɨɨ́ɨɨ́cúvéiyóné Páávoró ɨ́jtsaméi

12 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámuha mewáájacúné íñe páneere múhdurá oke pátyehíjcyáronéhjɨ́ íllure oke pɨaabóné éhnííñevu ɨ́mɨáájú pajtyéteju Críjtodítyú íjcyane o úwáábohíjcyaki. 13 Áábeke tsúúca oke pámeere páñétúejpi avyéjúúbé já tehméjté íjcyámema tsíjtyehjɨ íjcyame waajácújucóó Críjtoéjpí o íjcyáné hallútú cúvéhóójari o íjcyane. 14 Aabe teene cúvéhóójari o íjcyároobe ímí o úwáábohíjcyáné tsaate ménahbémú iwáájácúne téhdure úwáábohíjcyá ɨɨ́nerí núhnévetúme.

15 Árónáa ijcyámé tsaate tsijtye ímí méénuhíjcyáneríyé iñómíutááváne ɨ́hnáhó úwáábohíjcyáme. Ááanetu ihdyu tsijtye úwáábohíjcyá ɨ́mɨááné tehdújuco. 16-17 Ímí úwáábohíjcyámé oke iwájyúne íñe tééné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyane iwáájácúnélliíhye. Ááanetu tsijtye úwáábohíjcyá íllure oke éhnííñevu ityútávájtso íñe cúvéhóójari o íjcyáábeke. Tsá ditye ɨ́mɨá uwáábó méénuhíjcyatúne. 18 ¿Aanéhaca idyé muhdú o méénúíyónejɨ́ɨ́vari? Árónáa eene ímityúné ɨɨ́jtsámeíñe ɨ́mɨáájú Críjtodítyú íjcyane ditye úwááboróné tsúúca mɨ́amúnaa lléébúcunúhíjcyánéllii ó imíjyuhíjcyáhi. 19 Áhdure ó imíjyuhíjcyá íñe panéváré ímítyunéhjɨ oke pátyehíjcyaróné tsaímíyé óóma nɨ́jkévaíñé o wáájácúnema. Ehdu óóma tene nɨ́jkévaíñé

ó waajácú ámuha táhallúvú pɨáábó metáúmeíhíjcyánéllii Jetsocríjtó oke pɨ́ááboíñé Íapííchoj tééveri. 20 Aabe ihdyu ó imíllehíjcyá tsáneetu o núcójpɨ́vétsámeíítyuróné ɨɨná táhallúrí íjcyátuube panévaríyé Jetsocríjtoke o bóhówátsohíjcya dibye ɨ́htsútuube íjcyane paíjyuva o bóhówátsohíjcyádu. Áábeke tééné hallútú oke ditye dsɨ́jɨ́vétsóhajchíí óvi ó dsɨ́jɨvéhi. 21 Muurá íñe o bóhɨɨbe dííbyeke o úraavyéné o ímillédúré idyé ó imíllé o dsɨ́jɨvéné tsaímiyéjuco awáá dííbyema o íjcyaki. 22 Árónáa ihdyu ó imílléhíi o íjcyane éhníííñevu dííbyedítyú íjcyáné uwááboju tsíjtyeke o úwááboki. Ahdícyane tsá o wáájácutú muhdú o íjcyaíñe. 23 Muurá ɨ́htsútú óhdivu teene muhdú o íjcyáiyóne. Tsánejcútú ímí tehdújúcooro teene íllurejuco o dsɨ́jɨvéné tsaímiyéjuco Críjtoma o íjcyaki. 24 Árónáa idyé ímí óhdivu teene ói o íjcyane éhníííñevu ámúhakye o pɨ́ááboki. 25 Aane tsúúca ó waajácú ói o íjcyaíñé ámúhakye o pɨ́áábo ámuha ímíñeúvú Críjtoke mecáhcújtsóneri meímíjyuúki. 26 Ehdu muurá ámúhakye éhníííñevu ó ímíjyúúvétsoó tsiiñe ámúha éllevu o péijyu dííbyere Jetsocríjtó oke pɨ́áábóneri tééné hallúvú ámuha maávyéjújtso dííbyeke.

27 Ahdícyane ihdyu ámúhakye o néé ámuha tsaímíyé meíjcya muhdú dííbyé uwááboju meke úwáábohíjcyádu. Áánéllii ó imíllé ámúha éllevu o péétúroobe o wáájacúné tsaímíyé ámuha meíjcyáné uubálle. Árónáa idyé tsá ámúhama o íjcyánélliihyéré ɨ́mɨáámé ámuha meíjcyáítyuróne. Ó imíllé ámuha tsaméhjɨ́ ímíñeúvú tééné uwááboju mecáhcújtsóne ímí meíjcyane. 28 Aame tsá múu íllityétú ámúhakye múnáátsohíjcyámedi. Muurá eene Críjtoéjté ámuha meíjcyámeke ehdu ditye dárɨɨ́vehíjcyánetu méwaajácú ditye wágóóóveíñe. Áánetu tsúúca méwaajácú Píívyéébé pɨáábori ámuha mepájtyeténe. 29 Aane tehdújúcooro ímí ámuha dííbyeke mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsɨ́páávehíjcyáne. Árónáa íjcyáné téhdure tééné déjúcotu ámuha meɨ́cúbáhrámeíiñe. 30 Aane ihdyu óvíi ámuha máaabúcuhíjcyá páneere ámúhakye pájtyenéhjɨ́ muhdúhjáa o áábúcuhíjcyádu. Áánerí́yéi muurá íñe ícyoocápí o íjcyane ámuha méwaajácúhi.

2

Muhdú Ávyéjuube Jetsocríjto íjcyane

1 Ahdícyane ɨ́mɨááné oke ámuha meɨ́daatsólléne mewájyúhajchíí óvíi oke ámuha éhníííñevu méímíjyúúvetsó ímí tsajɨ́jtóré ámuha meɨ́jtsámeímyé mewájyújcatsíñe mepɨ́áábócatsíhíjcyáneri. 2 Óvíi Críjto ámúhakye wájyúneri ámuha meímíjyúúvémé pañe dííbyé Apííchó íjcyane ámúhakye tsápɨ́tsohíjcyáhajchíí ámuha oke méímíjyúúvetsó ɨ́mɨááméré meíjcyáneri. 3 Aame ihdyu tsá múu tsaate tehdɨ́ɨvane méénúne ímiyíyé idyé méénutú íllure tééneri imíityájkímyeíki. Tsáɨ́ɨbuwáré múu iíjcyáne pɨ́áábójcatsí panéjcuvávú iávyejúúlléjcatsíñema. 4 Tsá múu iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeíityúne. Téhdure múu tsúúrámeí muhdú tsíjtyeke ɨpɨ́áábóíyóneri.

5 Múu ɨ́jtsámeí muhdú Jetsocríjtó ɨ́jtsámeídyu. 6 Muuráhjáa Píívyéébere íjcyároobe tsá ávyeta tehdu iñééíyóneri íjyácunútúne. 7 Muuráhjáa ɨ́htsútuube íjcyároobe mɨ́amúnáajpídyú ɨtsɨ́ɨmávámeíñe ihdícyaabédurejuco íjcyane meke ɨpɨ́ááboki. 8 Aabée ɨ́htsútuuháñé llíííñétuube ɨɨná néétuubéré

ɨ́dátsó ɨ́hvéjtsámeííbyeke nucójpɨ́tsó wátyétyehcúmé páwachékevu éhne múu átéréejpi ímítyúúbeke méénudu. 9-11 Ehdúhjáa méénuube ‘tsiíjyu’ néétuubéré muhdú Píívyéébe dííbyeke néhdújuco. Áánélliihyée dííbyeke Píívyéébe iávyéjuutétsóóbeke meménú pámé ehníííñevúré dibye iíjcyaki, dííbyé úmɨwávú páhduube níjkyéjɨri íjcyámema ííñújɨri íjcyame naavémuháñemáyé ɨmɨ́hmóúbáne iávyéjújtsóóbeke iwáájácu ɨ́miááné avyéjuube dibye íjcyane tééneri Méécááni Píívyéébeke iávyéjújtsoki.

Cahcújtso múnaa peetédu néénеé

12 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, éhnée ámúhama o íjcyaabe ámúhakye o nééne ámuha melléébohíjcyádú idyé oke melléébó íñe tsíhyulle ámúhadítyú o íjcyároobe ámúhakye o néhijcyáne. Ááne muhdú Píívyéébe ímillédú meíjcyá teenéjuco ámuha mepájtyetéiñe íjcyáneri. 13 Muurá ihdyu dííbyere ámúhakye ácuhíjcyá ɨ́miá ɨ́jtsaméivu muhdú dibye ímillédú ámuha meíjcyaki.

14 Aane ihdyu méméénuhíjcyá ííjyevélletúmé úhbájcatsítyúmére. 15 Áijyu ihdyu ámuha Píívyéébeéjté meíjcyame ɨ́miá uwááboju úwáábomére mepéhijcyámé mébóhówaúcúnuú ímítyúné mɨ́amúnááj pɨɨnétú éhne múúne mɨ́ɨ́curu cúúvétsihdyu péétécunúdu. 16 Ehdu ámuha meméénúhajchíí mítyane ámúhadi ó ímíjyúúveé Críjto tsáácooca ópée dííbyema bañúháñé o wákímyeíhíjcyátúneri. 17 Aane mítyane tééneri o ímíjyúúnéllii ámúhakye o néé téhdure ámuha meímíjyuúki. Ááneллii eene ámuha mecáhcújtsóné hallúvú ihdyu ó dsɨ́jɨ́véiyá éhníííñevu ímí ámuha mecáhcújtso dííbyeke. 18 Aane ihdyu metsu tsaméhjɨ́ meímíjyuúki.

Timotéoma Epaporodítomútsikye Páávoro úwáábovu wálloóne

19 Aane óvíi Ávyéjuube Jetsóó ímílléhajchíí Timotéoke ó wálloó ámúhakye dibye iúújeté muhdú ícyooca ámuha meíjcyane oke dibye úúballéváneri éhníííñevu o ímíjyúúveki. 20 Muurá apáábyéré dííbyé ɨ́jtsaméí táɨ́jtsaméídyú néénéllii ijyácunúúbé ámúhakye ɨpɨ́áábóíyóneri. 21 Ááнetu tsíjtyehjɨ ijyácunúhijcyá iiye ímí iíjcyáíyóneri. Tsá ditye íjyácunútú Jetsocríjtó ímillédú iíjcyáíyóneri. 22 Ááнetu muurá ámuha méwaajácú diibye ávyétá mityáné oke pɨ́áábohíjcyáné ɨ́miáájú Críjtodítyú íjcyáné wákimyéityu éhne múu cááníkye íjcyadu. 23 Aane óvíi íñe ícyooca o íjcyane muhdú óóma péé o wállo dííbyeke ámúhakye dibye iúújetéki. 24 Árónáa ó ɨjtsúcunú tsáijyu múúne Píívyéébé pɨ́áábori lléváhréjuco oore ámúhakye o úújeténe.

25 Téhdure ó ɨ́jtsúcunú ménahbe Epaporodítoke ámúha éllevu o wálloooíñé téhdure mítyane panévatúré oke pɨ́áábohíjcyáábeke éhnée ámuha oke mepɨ́áábónema taéllevu mewállóóbeke. 26 Aabe téhdure mítyane imíllé ámúhakye iájtyumɨ́né dibyée chéméné uubállé ámuha méwáájacúné múhdurá dííbyeke ɨ́jtsámeíchónélliíhye. 27 Ɨmɨáánée muurá dsɨ́jɨ́vérooóbe. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe dííbyema múhtsidi ɨɨdáátsóvéne bóhɨɨtsó dííbyeke íñée muhdú ícyooca kímóhcó o íjcyánáa dibye dsɨ́jɨvéné oke éhníííñevu ávyénéjcúíyónélliíhye. 28 Áábeke ámúha éllevu ó wálloó ámuha meímíjyúúvéné tujkéveri o állíjchu eene dííbyedi ámuha mekímóóvehíjcyáné múhdurá oke íjyácunúhíjcyánetu. 29 Áábeke ihdyu óvíi ámuha ímíjyuuri méwaatsúcúpejtsó Ávyéjúúbeéjté meíjcyáméejpi ménahbe íjcyáábeke. Áhdure tsijtye dííbyedu néméhjɨke idyé múu wajyúhi. 30 Muuráhjáa

ávyeta wájyúmeítyuubéré ámuháa oke mepɨ́ááboiyóné Críjtó wákimyéí imyéénúneri íllúhwu dsɨ́jɨveráhi.

3

Muhdú Críjtoéjté téhmémeíiyóne

1 Ámuúha táñahbémuj, tsáháturo muhdú tene óhdivu néétu tsiiñe bɨwáánéré ámúhakye o úwaabóné ámúhakye tene pɨ́ááboíñélliíhye. Ahdícyane múu imíjyúú Ávyéjúúbeéjté ámuha meíjcyame. 2 Aame ihdyu tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco oohímyédú nééme ímityúmé íjcyame eene kíhdyahɨ́rótsámeítyúmé pájtyetéityúné úwáábohíjcyámeke. 3 Árónáa tsá téénetu Píívyéébeéjté meíjcyatúne. Muurá ihdyu dííbyé Apííchó meke túkévéjtsóné pɨááboori dibye ímillédú dííbyeke maávyéjútsohíjcyámé ɨ́mɨááné dííbyeéjté méijcyá Jetsocríjtóo mééma méénunéjuco. Áánéllii dííbyeke ímíjyuuri méduurúvahíjcyáhi. Muurá tsá meere ɨɨná memééénúneri mepájtyetétsámeíítyuróne. 4 Muurá tehdu tene nééca oore ó pájtyetétsámeíiyáhi. Aaca muurá tsá múha óhdivu úújetéítyuróne. 5 Muuráhjáa idyé oke waháró tsɨ́ɨmávátsihdyu íhyojtsɨ́tú pápihchúúj coojɨ́vatu óhdivu kíhdyahɨ́rotsómé ijraééj tsɨɨménémúhaabe heeberéómuube o íjcyaabe páñétúeju múúhá ihjyúrí o íhjyúváábedívu. Diityéejtétsíi llihíyomútsi. Aabe muurá oo Bejamíí dohjɨ́ba múnáajpi. Áhdure paritséómuube oo muuháa jodíómú taúhbaju o úráávyehíjcyaábe. 6 Aabée ó ijyácunúhijcyá Jetsóoéjtéhacáa íjcyámeke o ɨ́cúbáhráíyóneri. Áábekée muurá tsá múha oke ɨɨná nééítyuró taúhbajúu néhdújuco o íjcyánélliíhye. 7 Ehdúu o dárɨ́ɨvémeíhíjcyanéhjɨ́ ó ɨjtsúcunúhijcyá ɨ́htsutúné o mééénuhíjcyáne. Árone ícyooca Críjtoéjpiyéjuco o íjcyánéllii óhdivu atéréenéréjuco ɨ́ɨnéúbatú meke pɨ́ááboityúne. 8 Áhdurée panéváré tsíñehjɨ íjcyaróné dííbyé hallúhcuri ó ɨ́hvejtsó dibye páné ehnííñevu ɨ́htsútuube íjcyane o wáájácúnélliíhye. Ehdúu muurá panéváré o ímílléronéhjɨ́ ó ɨ́hvejtsó éhne múúne tsíeméné átéréene meɨ́hvejtsódú Táavyéjuube Jetsocríjtokéréjuco o ɨ́ɨcúveki. 9 Ehdúu ó meenú tsaímiyéjuco dííbyema o íjcyaki. Tsáháa muurá Píívyéébe oke ɨ́mɨáábedi díllóítyuró taúhbaju néhdu o íjcyáróóbeke. Muurá ihdyu apááñéré Críjtoke o cáhcújtsónej téévеríyé oke díllloobe ɨ́mɨáábedi. Aabe apáámyéré dííbyeke cáhcújtsómeke pájtyetétsoóhi. 10 Áánéllii ó imíllé Críjtoke o wáájacúné tsúúcajáa dsɨ́jɨvéjúcóóróóbeke Píívyéébe bóhɨ́ɨtsóné ɨhnáhó téhdure óóma iíjcyaki. Muuráhjáa dibye ímillédújuco ɨ́ɨcúbáhrámeíñe dibye dsɨ́jɨvéne. Ahdu idyé ó imíllé o ɨ́cúbáhrámeíñé dibyée dsɨ́jɨvédú ɨ́ɨvane téhdure Píívyéébe ímillédú o íjcyane o ímíllénélliíhye. 11 Ááne éhne múu dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨbe íjcyadu o néébe ɨ́mɨááberéjuco o íjcyaki.

Tsaímíyé meíjcyáíyóneri metsúúrámeíñe

12 Árónáa idyé tsá ámúhakye o nééetu panévatúré tsaímiyéjuco ɨ́mɨáábé o íjcyane. Muurá ihdyu éhnííñevu ó tsúúrámeíhijcyá múhdutú ávyeta tsaímíyé Jetsocríjtó ímillédú o íjcyáíyóneri. Tehdúu dííbyema o íjcya oke újcuúbe. 13-14 Ámuúha tañahbémuj, tsáhái muurá ávyeta ɨ́mɨáábé o íjcyatúne. Áánéllii íhdée múhdurá o ícyahíjcyáné o ɨ́hvéjtsóne ícyooca ó tsúúrámeíhijcyá muhdú dibye ímillédú o íjcyáíyóneri botsíi tééne áhdó o újcu íñe múhdumé

ímí dííbyema ícyahíjcyámeke tééne áhdóllii níjkyejɨ́vú Píívyéébe pɨúvácoóca.
15 Áánéllii íñe múhdumé tsúúca ímí Críjtoke ámuha mecáhcújtsómeke o néé
ámúhakye ímí tene ibúúúve íñe ámúhakye o néhijcyáne. Áánetu tsátsii
tsíhdyure ámuha meɨ́jtsúcunúhajchíí óvíi Píívyéébe ámúhakye waajácutsó
téénevu. 16 Áánéllii ámúhakye o néé ímíñeúvú ámuha meɨ́jtsámeíñe
meúráávye muhdú tene íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúdu.
17 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, íñe muhdú o íjcyadu meíjcya. Áhdure
tsijtye óhdityúu iwáájáne ímí úráávyehíjcyámé íjcyadu meíjcya. 18 Áánetu
ámúhakye o néhijcyádú ijcyáméi muurá mítyame Críjtóo páwachékevu
dsɨ́jɨ́véneri mepájtyeténé uwáábоju íllure tsárílleíjcyáme. Aane íñe ɨ́dátsó
táábere tsiiñe ámúhakye ó úúballéhi. 19 Aame muurá ímityúné ícyahíjcyámé
tééné déjúcotu íllure wágóóóveéhi. Muurá Píívyéébeke ɨ́tsáávetúmé
muhdú tsaímíyé íííñújɨri iímillédú iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhijcyáhi. Ááneri
íllure mítyákímyeíhijcyámé múu núcópɨ́vehíjcyánáaáca. 20 Áánetu ihdyu
mee níjkyéjɨ́ejtéréjuco meíjcyame íñe météhmehíjcyá Mépájtyetétsoobe Jet-
socríjtó meke újcúváííbyeke. 21 Aabe muurá íñe ɨdátsó meícyahíjcyánej
pi meke cápáyoácómé meíjcyaá dííbyedúréjuco dsɨ́jɨ́véítyúnéj piiháñema.
Ehdu meke ímíbájchóiibye panéváré ipíívyetédú íjcyaábe.

4

Múu imíjyúú paíjyuváre

1 Ámuúha, táñahbémú mítyane ámúhakye o wájyúmeke o ájtyumɨ́íyóneri
o ijyácunúhijcyámej, ámúhadi ihdyu mítyane ó ímíjyuhíjcyá táwákimyéi
áhdódú nééne ímí ámuha táuwáábó mecáhcútsohíjcyánélliíhye. Ááameke
ihdyu ámúhakye o néé tsaímíyé ámuha meúráávye Máavyéjuube Jet-
socríjtoke.
2 Téhdure Ebóódíamúpɨke Tsíítikyémá o néé dityépɨ́ ɨ́mɨáámúpɨréjuco
iíjcya tsárílléjcatsítyumúpɨ. Tsá ehdu meíjcyáítyuró Jetsocríjtoéjté
meíjcyame. 3 Aane íñe uke o néé táwákimyéityu oke u náhbénuhíjcyaabe
diityépɨke u pɨ́ááboki. Muurá mítyane oke téhdure pɨ́áábohíjcyamúpɨ́
ɨ́mɨáájú Críjtó uwáábójutu. Téhdure Creméétema tsijtye oke
tééné wákimyéityu pɨááboíjcyáhi. Ááme mémeháñé tsúúca ijcyá
múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ újcúímye mémeháñé cáátúváné
waajácúháámɨtu.
4 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha paíjyuváré meímíjyu tsúúca
ávyéjúúbeéjte ámuha meíjcyame. Áánéllii tsáma méimíjyuhíjcya.
5 Muurá pɨihɨ́jucóóné tsiiñe Máavyéjuube tsááiñe. Ááameke ihdyu óvíi
ámúhakye paméváré waajácú ɨ́mɨáámé ámuha meíjcyame paméváké́ré
mepɨ́ááboíjcyámeke.
6 Aame ihdyu tsá múu ímityúné ɨ́jtsámeítyú tsíeméné ámúhakye
pájtyécoóca. Múu paíjyuváré Píívyéébeke úúbállehíjcyá muhdú iíjcyane.
Áhdure múu dííbyeke téhdútsohíjcyá panévá hallúvúre. 7 Ehdu ihdyu
ámuha meíjcyácooca dííbyere Píívyéébe ámúhakye pɨ́ááboó ɨ́ɨ́nerí
ɨ́jtsámeíjyúcootúmé tsaímíyé ámuha meíjcya múhdumé Críjtodívú ámuha
mecátsɨ́pááveíjcyáme. Ehdu meke Píívyéébe pɨ́ááboné́vú méɨ́jtsaméí tsá
úújetéítyuróne.

Ɨmɨááneríyé meɨ́jtsámeíñe

8 Ahdícyane méɨ́jtsaméí ɨ́mɨááneríyé muhdú tsíjtyema ámuha
maávyejúúlléjcatsíñe tsaímíyé meíjcyáíyóneri ámuha téénetu
mebóhówaúcunúmeke ímí Píívyéébe ɨɨ́jtsúcunúki, ámuúha táñahbémuj. Ehdu
múu néénéhjɨríyé ɨɨ́jtsámeíñe tsáhájuco átéréénéhjɨri ɨ́jtsámeíjyúcootúne.
9 Áánéllii ménútsohíjcyá ímíñeúvú ámúhakyée o úwáábohíjcyáné tehdu
ámuha meíjcyaki. Muuráhjáa tsúúca ámuha mélleebó muhdú ámúhakye
o néhíjcyanéhjɨ. Áhdurée tsúúca ámuha máájtyumɨ́ muhdú ténehjɨ o
méénuhíjcyáne. Ahdu méméénuco Píívyéébe ámúhama íjcyame ímí ámuha
meíjcyaki.

Pirípó cahcújtso múnaa Páávoróké pɨ́aabóne

10 Muurá ávyeta ó téhdujtsó Píívyéébeke íñe ícyooca tsiiñe ámuha
oke mepɨ́áábóneri mítyane o ímíjyúúvénema. Aabe tsá o néétu ɨ́veekí
ámuha oke meɨ́tsáávehíjcyatúne. Muurá ɨ́mɨááné oke ámuha mepɨ́aabóné
meímílléróná tsá ámuha mepíívyetéhíjcyatúne. 11 Árónáa idyé tsá ámuha
oke maájcúne tájpí o íjcyáiyóné o ímílléne ehdu ámúhakye o néétune. Muurá
óhdi íjcyane tsúúca téhdunéjuco. 12 Aabe ó piivyété o íjcyane éhnévátúroóbe.
Áhdure idyé ó piivyétéiyá o íjcyane ehnéva múnáajpi. Téhdure ó piivyété
ɨ́búwajɨ́ɨ ɨɨná májchótúroobe o íjcyane óóma tene íjcyácooca o ícyahíjcyádúre.
13 Aabe ó piivyété panéváré o táhjane Jetsocríjtó oke pɨ́áábóne tsɨ́jpari.
14 Áábeke ihdyu tehdújuco ámuha oke mepɨ́aabóné íñe ɨ́dátsó múhdurá o
íjcyáábedi ámuha meɨ́dáátsóvénema.
15 Aame ɨ́mɨááné apáámyéré ámuha Pirípori íjcyáné cahcújtso
múnaa tsúúcajátújuco meɨ́jtsámeíñé muhdú oke ámuha mepɨ́áábóíñeri.
Muuráhjáa éhne tujkénúré Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ámúhakye o
úwáábótsihdyu Matsedóóniá iiñújɨtu tsiéllevúréjuco o péébeke apáámyéré
ámuha oke mépɨ́aabó Píívyéébé ihjyúvú ámúhakye o úwaabóné tsaímíyé
ámúhakye búúúvénélliíhye. 16 Téhdurée Tetsaróónicárí o íjcyácooca ámuha
taéllevu méwállohíjcyá oke mepɨ́aabóne. 17 Árónáa idyé tsá ámuha oke
maájcúíyóneri o íjyácunúnéllií ehdu ámuha meméénuhíjcyatúne. Muurá
ihdyu ó imíllé ehdu ámuha meméénúneri éhnííñevu tsaímíyé Píívyéébema
meíjcyane. 18 Muurá ámuha oke maácuhíjcyanéhjɨ́ mítyanéjuco éhnée
Epaporodítoma ámuha mewállóónema. Aane ímí Píívyéébe ɨjtsúcunú
éhne múúne ávyéta ímyé cúvááné pacúúcú meɨ́jtsúcunúdu. 19 Áámeke
ámúhakye ájcúiibye ɨɨná ámúhadítyú pɨ́htonévú ɨ́htsutúné íavyéjú íjcyaabe
Jetsocríjtoéjté ámuha meíjcyánélliíhye. 20 Aane ihdyu óvíi dííbyeke
méduurúvahíjcyá paíjyuváré múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoro pítyajcóne

21 Ahdícyane Jetsocríjtó uráávye múnaa elle íjcyámeke méuubállé mítyane
diityéké muha íílle meíjcyame medúúruváne. 22 Áhdure ávyéjuube Tséétsá
úníu múnaa ámúhakye duurúváhi.
23 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye pɨ́aabóhi. Áyu tehdújuco.

COROTSÉÉTSE
Coróótsari íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro Jetsocríjtodítyú ímiáájú pajtyéteju íjcyáné uwáábоobe
Píívyéébеrée ihdyu oke ityújkevéélládú íjcyaabe tééné wákimyéivu pícyoóbe.
2 Aabe íñe íhyaami o cáátúnuháámí muhtsi ménahbe Timotéoma méwallóó
ámuha elle Coróótsari meíjcyame Críjtoke meúraavyémé múúhá nahbému
éllevu. Ááмeke óvíi Méécááni Píívyéébe ámúhakye píaabó ibúwajíí ámuha
meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú piáábó Páávoro táúmeíñe

3 Paíjyuváré Píívyéébe Jetsocríjtój Caaníkyé muhtsi météhdútsohíjcyá
ámúhá hallúvú dííbyema muhtsi meíhjyúvácoóca. 4 Muuráhjáa
múhtsikye úúballémé ími Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujtsónéllii tsaímíyé
mewájyúcatsíhijcyáné pámeemáyé Píívyéébeéjté íjcyámema. Ááнéllii
muhtsi météhdútsohíjcyá dííbyeke. 5 Ehdúvá ími ámuha meícyahíjcyá
ííné imíjyaú meíjcyaíñé Píívyéébe méwáábyuta níjkyejívú méénune
ámuha mewáájácúnema. Muuréváhjáa Jetsocríjtodítyú pajtyéteju íjcyáné
uwáábоju ámuha melléébótsihdyújuco teene ámuha meítsohíjcyáne.
6 Ááné uwáábоju muurá tsúúca tsújaavé pahúllevávú ííñújiri. Aane
mítyame icyáhcújtsóne ími úráávyehíjcyá éhnée ámuha tujkénú meíjcyadu.
Muuráhjáa Píívyéébe mítyane meke wájyune ámuha mewáájácúne ími
mécáhcujtsóhi. 7 Tééneváu muurá Epáápara muhtsi wájyú menéébe ímichi
ámúhakye úwaabóhi. Aabe ími Críjtoke úráávyeebe múhtsikye píáábohíjcyá
ámuha múhtsikye mepíáábóiyóne. 8 Aabée múúhakye úúballé ími ámuha
mewájyújcatsíñe.

9 Ááнée muha mewáájácútsihdyu paíjyuváré ámúhá hallúvú piáábó
Píívyéébeke métáúmeíhijcyá dibye ámúhakye ímíñeúvú iwáájácútso
ííjtsaméivu. 10 Áhdurée idyé muha métáúmeíhijcyá ámúhakye dibye
iájcu dííbyé icyánéjcú ámuha meíjtsóíñé waajácuvu ími dííbyeke ámuha
mewáájácúne muhdú dibye ímillédú meíjcyámedítyú ímiáánerájuco
ibóhówaúcunúki. 11 Ehdu néené piáábó muha métáúmeíhijcyá ámúhá
hallúvú Píívyéébeke dibye ííhnáhoori ámúhakye tsípajtsómé panévá
imítyuháñé ámuha maáábúcuhíjcyaki. 12 Aame dibye ámúhakye ímíbájchóné
hallúvú ímíjyuri ámuha dííbyeke metéhdújtsoki. 13 Muuráhjáa dííbyere
Píívyéébe meke ijchívyetsó Naavéné hójtsí pañétú éhne múu cúúvétsihyi
íjcyadu meícyahíjcyámeke. Ááнemáa meke pícyoobe mítyane iwájyuube Íllí
avyéjuvúréjuco. 14 Dibyée muurá dsíjívénej tééveri mééma ímíbájchoobe
méimítyuháñé méhdi íídáátsóvénema.

Jetsocríjtó dsíjívénej tééveri ími Píívyéébema meíjcyane

15 Muuráhjáa Píívyéébeke maájtyúmítuube Ílli Jetsocríjtoj tééveri
méhdivu bóhówaavé páñé piivyéébéré íjcyaábe. 16 Diibyéhjáa muurá
Jetsocríjtoj tééveri ípívyéjtsoobe páneere múhdúné tsíeméné ííñújiri

íjcyánéhjɨma íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ maájtyumɨ́nee, maájtyúmɨtúnee, íjcyane. Téhduréhjáa ípívyéjtsoobe níjkyéjɨ múnáama naavémuke pámeere íavyéjujtéma. Ehdúhjáa panéváré ípívyéjtsoobe Íllij tééveri ténéhjɨri dibye iávyéjújtsámeíki. 17 Aabéhjáa ihdyu Críjto ícyahíjcyá tsúúcajátújuco iíjcyadúré ɨ́ɨ́néubáréɨkyé íjcyátúné ɨhdéjuco. Áábe tájpí muurá íñe páneere múhdúné tsíeméné íjcyane ijcyáhi. 18 Aabe muurá dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyámé túkevéjtsoobe íñe méhníwau meke túkévétsohíjcyádú néébeé. Muuráhjáa dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bohɨ́ɨ́ téhdure medsɨ́jɨvémé mebóhɨíñé tújkénuúbe. Áábekée Píívyéébe picyóó páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki. 19 Ehdúu Píívyéébe imíllé ibóhówájtsámeíñé Críjtoj tééveri. 20 Muuráhjáa páwachékevu ítyujpácyó waagóoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné ííñújɨri íjcyánema íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ iímíbáávyeki, téhdure tsaímíyé mɨ́amúnaa Píívyéébema iíjcyaki. Aanée Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi.

21 Muuráhjáa ɨ́hde ámuha Píívyéébeke mémúnáátsohíjcyá ímityúné ámuha memééénuhíjcyánélliíhye. Árómeke tsúúca ámúhakye iímíbájchómeke újcuube tsaímiyéjuco ámuha dííbyema meíjcya Críjtóo mɨ́amúnáájpidívú iípívyéévéne dsɨ́jɨ́vénej tééveri. 22 Ehdúu mééénuube ɨ́ɨ́né imítyú máhallúrí íjcyájúcootúmé tsaímiyéjuco menéémeke iújcuki. 23 Áánéllii ámúhakye o néé ɨ́ɨ́nevú táhjátsámeítyúmé tsaímíyé ámuha meúráávye muhdú mepájtyetéíñé uwááboju tsúúca ámuha mewáájacúne. Ááné uwááboju muurá íñe úwáábooberé o péhijcyáné tsúúca ííñújɨri pahúllevávú tsújaavéhi.

Cahcújtso múnáá pɨááboobe Páávoro

24 Áánéllii ó imíjyúú ámúhakye o pɨ́áábóné wákimyéí o mééénúneri o ɨ́cúbáhrámeíyoóbe. Ehdúu muurá Críjto mewájyuri ɨ́cúbáhrámeídyújuco o ɨ́cúbáhrámeíhijcyáne. 25 Muuráhjáa Píívyéébe oke níwaavénéjuco íñe cahcújtso múnáake o pɨáábohíjcyáne. Aabe ámúhakye ó úwáábohíjcyá tene íjcyadújuco. 26 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye pítyájcámeíñé tsá múha wáájácuhíjcyatúne. Méɨhdé múnáaúvúhjáa íjcyarómé tsá wáájácutú teéne. Áánevu íñe ícyooca tsúúca meke waajácútsoobe ihñéjté meíjcyámeke. 27 Aane Críjto mééma íjcyáneri tsúúca méwaajácú tsaímíyé Píívyéébé avyéjuri meíjcyaíñe. Eene muurá wáájácúratúné íjcyanévú imílleebe téhdure ámúhakye iwáájácutsóné jodíómú ámuha meíjcyátúrómeke.

28 Aane íñe muha méúwáábohíjcyá pámeekéré panévatúré túkévéjtsoméré ditye Críjtoj tééveri éhnííñevu iwáájácúne ɨ́mɨáámeré Píívyéébema iíjcyaki. 29 Áánéllii muurá íñe ávyétá ɨhnáhó ó úwáábohíjcyá ɨ́cúbáhrámeííbyéré Críjto oke pɨ́áábóneri.

2

1 Aane ó imíllé ámuha Raoditséá cóómi múnaa tsijtye oke wáájácútúrómema mewáájacúné ávyétá ɨhnáhó ámúhá hallúvú pɨ́áábó o táúmeíhijcyáné Píívyéébeke ímíñeúvú ámuha Críjtoke meúráávyeki. 2 Aabe ó imíllé ámuha tsaímíyé mewájyújcatsíñe ímíñeúvú mewáájacúné muhdúhjáa Píívyéébe mééma Críjtoj tééveri wáájácúratúné mééénuhíjcyáne. 3 Dííbyedi ihdyu páneere ɨ́mɨá tujkéveju ijcyáhi. 4 Ehdu íñe ámúhakye ó téɨbúwátsohíjcyá tsaate ámúhakye iállíñeri imújtátsótuki. 5 Muurá tsá

ámúhama elle o íjcyáturóne. Árónáa ámúhama ó ijcyá táɨjtsaméiyi. Áánéllii ó imíjyúú ímí ámuha Críjtoke mecáhcujtsómé tsaímíyé meíjcyáneri.
6 Aame muhdúhjáa ámuha tujkénú dííbyeke mecáhcújtsóijyu meíjcyadu tsahdúré ímíñeúvú meíjcyá dííbyema. 7 Ahdícyane ímíñeúvú mecáhcújtsóóbedívú meɨhvéjtsámeíñe paíjyuváré Píívyéébeke météhdútsohíjcyá muhdúhjáa ámúhakye o úwaabódu.

Críjtoke cáhcujtsómé tsíhdyuréjuco íjcyane

8 Téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco tsaate ɨɨjtsaméityúré iújcúné uwáábori ámúhakye imújtátsótuki. Muurá mɨamúnáá ɨjtsaméityúré tsááne méénuhíjcyáme. Tsá Críjtodítyú tsááné ɨjtsaméiyi ditye úwáábohíjcyatúne.
9 Muurá muhdú Píívyéébe íjcyane méwaajácú Críjto mɨamúnáájpidívúu ípívyéévéébej tééveri. 10 Aabe muurá pámeere níjkyéjɨ múnaa naavémuu, íjcyámé éhnííñevu ɨhtsútuúbe. Áánéllii dííbyema meíjcyámema téhdure íjcyaabe Píívyéébeé. 11 Aabe tsúúca ámúhakye ijchívyetsó ímityúnetu Críjto ámúhama íjcyánélliíhye. Tsá idyé mekíhdyahɨrótsámeíñeri meímíbáávyetúne. Muurá ihdyu Críjtoj tééveríáyé meke ímíbájchoóbe. 12 Muuráhjáa metsójtsótsámeíñeri ménaavénú dsɨjɨvéébekée ditye cúúune. Áánerii méúújetsó ɨhdée múhdurá meícyahíjcyáné tsúúca meɨhvejtsóne. Aame ícyooca tsíhdyuréjuco mee Píívyéébée ɨɨhnáhoori bóhɨɨtsóóbeke mecáhcújtsónema. 13 Muuráhjáa éíjyu ámuha éhne múu dsɨjɨvemédú méícyahíjcyá ámuha ímityúné meícyahíjcyáné meɨhvéjtsótúnélliíhye. Árónáa ícyooca tsúúca Píívyéébe ámúhakye ímíjpyetétsó téénetu Críjtoj téévеri ámúhadi ɨɨdáátsóvénema. 14 Muuráhjáa dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyátúné déjúcotu méhdi ɨcúbáhráíyoóbe. Áronáacáa mééma ímíbájchoobe Ílli Críjtoke ditye páwachékevu wátyétyéhcuube dsɨjɨvénej téévеri. Ehdúu mééma ímíbájchoobe mewágóóóvéíyónetu meke ipájtyetétsoki. 15 Muuráhjáa páwachékevu ditye wátyétyéhcuube Críjto ɨdsɨjɨvéneri tsúúca tahjá Naavéneke ihyájkímumájuco. Áánetu méwaajácú tsúúca ditye táhjátsámeíñe.

Níjkyéjɨéneri metsúúrámeíñe

16 Ahdícyane méɨɨcúvedí tsaate ámuha memáchohíjcyánéhjɨtu íhjyúváneri. Áhdure méɨɨcúvedí eene béébe nuhba íjchívyécooca ditye wáñehjɨvatéhíjcyáneri ámuha meɨɨcúvétúneri ditye ámúhadi íhjyúvahíjcyáneri. Áhdure méɨɨcúvedí kéjcoojɨ Píívyéébeke idyúúrúvahíjcyáneri ditye íhjyúvahíjcyáneri. 17 Éhduhjɨikyée muurá meméénúneri Píívyéébeke méúráávyehíjcyáhi. Áánerihjyáa ménaavénuhíjcyá Críjtoke dibye méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Árónáa ícyooca tsáhájuco tehdu meméénújúcootú tsúúca dibye mééma íjcyánélliíhye. 18 Ahdícyane tsáma máállítsámeídí eene níjkyéjɨ múnáakévá ámuha medúúrúvátúhajchíí ámuha mewágóóóveíñé tsaate ɨmɨááneúvúdú úwáábohíjcyámedívu. Muurá iwáájácutúnéré bañúháñé méénuhíjcyámé naavéváa diityédívú bóhówáávéné pañe iájtyumɨne. Ehdu imyéénúne pánehjɨdú ícyahíjcyámé ɨdáátsóméhjɨúvu. Árónáa mítyákímyeíhijcyámé iiye ɨɨjtsámeíñé imyéénúneri. 19 Ááne diibyéjuco Críjto ítyúkevéjtsoobe íjcyáíyóóbedi tsá ditye ɨɨcúvehíjcyatúne. Muurá dííbye tájpíyé méijcyá

dííbyeéjté meícyame. Aame méúráávyehíjcyá Píívyéébeke muhdú dibye ímillédú dííbyé pɨááboríye.
20 Muuráhjáa mewájyuri dibye dsɨ́jɨvéné ámuha mecáhcújtsóneri tsúúca métahjá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí álliúré íjcyane. Aame ámuha ténejcu mewáájacújúcóótúnéllii méijcyá ténejcútú éhne múu dsɨ́jɨ́vemédu. Árónáa ¿ɨ́veekí Píívyéébeke wáájácutúmé íjcyadu ámuha ɨ́jɨenévú métáhjátsámeíhijcyáhi? 21 ¿ɨ́veekí majchóháñetu ámuha mébóícyúcatsíhijcyáhi? Óvíjyacóóné ehdu ámuha meíllívyéébócatsíhijcyáne. 22 Muurá ténéhjɨtu ámuha mebóícyúcatsíhíjcyaróné ijcyá memájchoki. Muurá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméityúré tsáane ámúhakye úwáábohíjcyáme. 23 Aane pánehjɨ́dú meke báñuhíjcyá ɨ́mɨááné ímí Píívyéébeke ditye úráávyeúvúdu. Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ɨɨ́cúbáhrámeíñe ɨdáátsóméhjɨúvú iíjcyáneri tehdújuco Píívyéébeke iávyéjútsohíjcyáne. Árónáa tsá diityéké tene pɨ́ááboti ditye iímíbáávyeki.

3

1 Ahdícyane Críjtóo dsɨ́jɨveebe tsiiñe bóhɨ́ɨ́nej téévéri ímityúmé ámuha meícyahíjcyánetu tsúúca meíjchivyémé métsúúraméí níjkyéjɨ́ene íjcyáneri dííbyeke ámuha meɨ́ɨ́cuvémé dííbyema Cáání úniúvú maávyéjuutéki. 2 Áánéllii téénerıyé métsúúraméi. Óvíjyacóóné ííñújɨ́ene. 3 Tsúúca muurá ámuha Críjtoke mecáhcujtsómé Píívyéébeéjtéréjuco meíjcyame ténejcúrí meɨ́ɨ́cuvéjúcóótúnéllii ámuha ténejcútú méijcyá dsɨ́jɨ́vemédu. 4 Aabe muurá tsiiñe tsáácooca dííbyema tsaímíyé méíjcyaá íavyéjuri.

Tsihdyúréjuco meíjcyane

5 Ahdícyane íllurıéjuco méɨhvéjtsó páneere ímityúné ámuha memééénuhíjcyáne. Óvíjyacóóné ihdícyáméhjɨma ámuha medómácócatsíhijcyáne. Áhdure tsíñehjɨ ámúhakye tútávájtsóíyóneri ámuha meúmúúpívyehíjcyanéhjɨ́ íllurıéjuco méɨhvéjtso. Áhdure mítyane ámuha meéhnéváíyóneri mɨ́tsámeíhijcyáné méɨhvéjtso. Muurá níjcyotájteke medúúruváné ímityúné íjcyáné tujkévéenéré teéne. 6 Ehdu nénehjɨ lléébotúmé méénuhíjcyámedi ɨhnáhooíñé Píívyéébe ɨ́cúbahráne. 7 Tehdúu muurá nénehjɨ téhdure ámuha méééénuhíjcyáhi. 8 Árone íllurıéjuco méɨhvéjtsó ámuha mecááyóbahíjcyáne, ímityúné ámuha medáɨ́ɨ́vécatsíhijcyáne, néhní ámuha menéáyócatsíhijcyáne, núcójpɨ́tsó nénehjɨ ámuha meíhjyúvahíjcyáne. Énehjɨ panéváré íllurıéjuco méɨhvéjtso. 9 Ténéhjɨtu tsúúca ámuha tsíñejcúriyéjuco meíjcyame tsáhájuco múu álliúúnújcatsítyúne. 10 Métsúúraméí éhnííñevu ámuha meímíjpyetéíyóneri ímíñeúvú ámuha Píívyéébeke mewáájácu dííbyedu ɨ́mɨááméréjuco ámuha meíjcyaki. Muurá ɨ́mɨááné tsúúca ámuha tsíhdyuréjuco. 11 Tsá dííbyeéjté meíjcyatú jodíómú meíjcyánélliíhye. Muurá ihdyu paméváré dííbyeéjté ijcyá jodíómú íjcyáturóme kíhdyahɨ́rótsámeítyuróme, tsííñé iñújɨ́ɨ́ne múnaa íjcyaróme, ɨ́ɨ́néubárá wáájácúturóme, tsaaté úníu múnaa íjcyaróme, tsaatéúbámáyé wákímyeítyuróme. Muurá pámeere Críjtoke mecáhcujtsómé tsahdúré dííbyeéjté méijcyáhi.
12 Muuráhjáa Píívyéébere ámúhakye ujcú mityane ámúhakye iwájyúnéllii dííbyeéjté ámuha meíjcyaki. Aame múu ɨ́mɨánejcúvú ɨ́ɨ́jtsaméí

icyápáyóóvéne wajyújcatsíhi, píáábójcatsíhi, ɨdáátsóméhjɨúvú ijcyáhi, ímíɨáámeré pamévámáyé ijcyáhi, ámuha meícúbáhrámeíyonéhjí́ aabúcúhi. 13 Ááne múu tsáijyu múhdurá ámúhama pájtyéronéhjí́ ímíbáchójcatsí ɨ́ɨdaatsólléjcatsíñe Críjtóo méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne meke ímíbajchódu. 14 Áhdure múu éhníííñevu wajyújcatsí tsaímíyé ámuha meíjcya ɨ́ɨnevú táhjátsámeítyúme. 15 Ááméke ihdyu óvíi ámúhakye Píívyéébereju-co túkévejtsóne. Muurá ímílleebe Críjtoj tééveri ámúhakye ɨpíaabóné ími tsame meíjcyaki.

16 Ááné hallúvú múu dííbyeke ityéhdújtsóne ímíjyuuri duurúvahíjcyá ámúhá ɨ́buúúnetu ɨjchívyéne májtsiyi. Aame ihdyu wajácúnejcútsi meíjcyáne méúwáábohíjcyá Críjtó uwáábóju ámúhá pañe ɨjcyane tsápítsójcatsímyére. 17 Panéváré múu ɨɨná imyéénunee, iíhjyuvánee, ɨjcyane méénuhíjcyá muhdú ímíɨááné Ávyéjuube Jetsóoéjté meíjcyame meméénúiyódú tééné hallúvú Méécááni Píívyéébeke dííbyej tééveri téhdújtsomére.

Muhdú cahcújtso múnaa ɨjcyane

18 Ámuúha walléémuj, tsúúca Ávyéjuube Críjtó uráávye múnaa ámuha meíjcyame múu avyéjuullé ámúhá tají́muke. 19 Áhdure idyé ámuha wajpíímú múu wajyú ámúhá taabámuke. Tsá múu ímityúné dárɨ́ɨ́véjcatsítyúne.

20 Áhdure tsɨɨme mécahcújtsó ámúháj caaníímuke. Ehdu muurá ámuha meíjcyane Píívyéébe imílléhi. 21 Áhdure ámuha cáánimu tsá múu ámúháj tsɨ́ɨ́meke úmécójtsotú ditye ityútáváávétuki.

22 Téhdure idyé tsáné avyéjújtémá wákímyeímyé múu cáhcujtsó diityéke. Tsá múu ditye ɨ́ɨ́térokíyé tsaímíyé wákímyeítyúne. Múu Píívyéébeke iávyejúúlléne tsaímíyé wákímyeíhi. 23 Áhdure panéváré ɨɨná ámúhá wákimyéí ɨjcyane múu meenú ímíñeúvú óvéheetúmé dííbyeke ámuha meíɨ́cuvénéjuco. 24 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtoke meíɨ́cúvéne áhdó dibye meke újcuíñé íavyéjuvu tsaímiyéjuco dííbyema meíjcyaki. 25 Ááánetu ímityúné ɨjcyámeke téhdure ájcúiibye tééne áhdovu. Muurá Píívyéébe meke pámeekéré tsahdúré wájyúroobe áhdoó muhdú meícyahíjcyádújuco.

4

1 Aabe níjkyéjɨri ɨjcyaabe Máavyéjuube meke ɨ́ɨ́tehíjcyá muhdú meíjcyane. Ááné-llii múu ávyéjujte ɨjcyame ímíñeúvú íwákimyéi múnáake picyóó ɨ́cúbáhratúme.

2 Ahdícyane múu téɨɨbúwá iíjcyáne paíjyuváré Píívyéébeke pɨáábó táúmeíhijcyá óóchévetúmé panévá hallúvú téhdújtsomére. 3 Téhdure múúhá hallúvú métáuméí dibye múúhakye píɨáábónej péévé múúhakye múha ɨɨná néétume éhníííñevu míamúnáake muha meúwáábo Críjtóo mééma pajtyéteju méénune. Teene o úwáábohíjcyáné hallútú muurá íñe ícyooca oo cúvéhóójari. 4 Ááné-llii ámúhakye o néé táhallúvú pɨáábó ámuha Píívyéébeke metáúmeí dibye oke ɨpíɨáábo míamúnáake téénevu o wáájácútsoki.

5 Téhdure ámúhakye o néé panévatúré ímíɨáámeré ámuha meíjcyáne cahcújtso múnaa ɨjcyátúmeke tééjuvu mewáájácútsoki. 6 Aame ihdyu múu

ímíñeúvú ihjyúvahíjcyá tsaate ámúhakye díllócooca tsaímíyé diityéké ámuha meúúbálleki.

Páávoro pítyajcóne

7 Ahdícyane óvíi ménahbe Tííkico ámúhakye táuubállé meenú dííbyema muhtsi Ávyéjuube Jetsocríjtó wákimyéí meméénuhíjcyaábe. Diibye muurá oke tsaímíyé tééné wákimyéityu píááabohíjcyáhi. 8 Áábeke ámúha éllevu ó wallóó ámúhakye tsápíjtsoobéré iúúbálle muhdú ííllе muha meíjcyane. 9 Áábema téhdure tsaapi ménahbe ímiááabé íjcyaabe Onéétsimo péé ámúhadítyúu tsáábeé. Aamútsí óvíi ámúhakye úúballé páneere muhdú ííllе íjcyane.

10 Ááanetu íñe dííbyema muhtsi cúvéhóójari meíjcyaabe Arijtáácó ámúhakye dúúruváné ámúhakye ó úúballéhi. Áhdure Benabéé nahbe Máácó uubállé ámuha wájácú menéébe ámúhakye duurúváhi. Aabe ámúhakye ááhívetéhajchíí ímíñeúvú méwaatsúcuco. 11 Téhdure idyé Jetsóó dííbyere 'Jójtoó' némeííbyé ámúhakye duurúváhi. Éhdume tamúnaa jodíómudítyú cahcújtso múnaa íjcyame oke píááabohíjcyá Píívyéébé avyéjú wákimyéí o méénúnetu. Aame oke mítyane tsápítsohíjcyáhi. 12 Téhdure ámúhadítyúu tsáábe Epáápara Críjtó wákimyéí méénuhíjcyaabe ámúhakye duurúváhi. Téhdure ámúhá hallúvú mítyane piááabó Píívyéébeke táúmeíhíjcyaabe ámuha tsaímíyé dííbyeke meúráávye muhdú dibye ímillédu. 13 Aane ímiááné ó waajácú ámúhá hallúvú mítyane piááabó dibye táúmeíhijcyáne. Téhdure Raoditséá cóómiyi íjcyámema Hierááporíyí íjcyámé hallúvú táúmeíhíjcyaábe. 14 Téhdure wájyú menéébe taabóóbé Róócáma Déémámutsi ámúhakye duurúváhi.

15 Áhdure táicyánéjcutu Raoditséari íjcyame ménahbémuke o dúúruváné méuubálle. Áhdure Níhpáke pámeere dííbye jávú dóbéévehíjcyáné cahcújtso múnáama o dúúruváné méuubálle. 16 Aane íhyaami ámúha éllevu o wálloháámí ámuha meéévéné boone méwállooco diitye Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu téhdure ditye iéévеki. Áhdure téhullétú ámúha éllevu ditye wálloháámi ímíñeúvú mééévеco. 17 Ááanetu Akíípoke mene dibye ímíñeúvú iníjkéva Píívyéébée dííbyeke pícyóóné wákimyéi.

18 Ehdu íñe ámúhakye pámeekéré o dúúruváné ó caatúnú páñetu oóre. Áábeke ihdyu oke máábájiívedí íñe cúvéhóójari o íjcyáábeke. Ahdícyane óvíi Píívyéébe ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TETSARONITSÉÉTSE
Tujkénú Tetsaróónicárí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Ámuúha Tetsaróónicá múnaa múúhá nahbémuj, íhyaami íñe muha
mécaatúnú ámúha éllevu oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, íjcyame
elle ámuha meíjcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtomútsikye Méécááni
Píívyéébema meúráávyehíjcyáme éllevu. Aamútsí ihdyu óvíi ámúhakye
pi̇aabó i̇búwajíi̇ ámuha meíjcyaki.

Tetsaróónicá múnaa cáhcujtsóne

2 Ímí ámuha Píívyéébeke meúráávyehíjcyánéllii paíjyuváré muha
dííbyeke mété́hdútsohíjcyáhi. 3 Áhdure muha mé́i̇tsáávehíjcyá Jetsóoke
ámuha mewájyúne mecáhcujtsómé tsaímíyé dííbyé wákimyéí ámuha
memééénume méi̇tsohíjcyáné tsiiñe dibye tsáái̇ñe. Ááné hallúvú muha
téhdure Píívyéébeke mété́hdútsohíjcyáhi. 4 Muurá muha méwaajácú
ámúhakyée táñahbémuke iwájyúnéllii dibye újcune. 5 Muuráhjáa ámúhakye
muha pajtyété tsúúca mééma íjcyáné uwááboju meúwáábócooca tsá
pevénéré meúwáábohíjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébé Apííchó
múúhakye pi̇áábóneri panéváré mééénúráítyúronéhji̇ muha méméénuhíjcyá
i̇mi̇ááénéjuco íjcyane muha meúwáábohíjcyánélliíhye. Aane muurá
ámuha méwaajácú muhdúhjáa ámúhama muha meíjcyame ámúhakye
mepi̇áábohíjcyáne.

6 Muuráhjáa Píívyéébé Apííchóré ámúhakye ímíjyuuvu ájcume tsaímíyé
ámuha mécáhcujtsó dííbyé uwááboju ámúhakye muha meúwaabóne.
Aame muurá eene muhdú muha dííbyeke meúráávyehíjcyádújuco ámuha
meúráávyehíjcyáné ámuha méi̇cúbáhrámeíyóné pañe. 7 Ehdu nééróné pañe
ámuha dííbyeke tsaímíyé meúráávyehíjcyámedítyú muurá Matsedóóniámá
Acááyá iñújíi̇cú cahcújtso múnaa ámúhadítyú i̇i̇i̇váne tehdu úráávyehíjcyáhi.
8 Ááné uwáábojúu muurá ámúhadítyú tsújaavéné tsá apáámyéré
tééné iñújíi̇cu múnaa wáájácutúne. Muuráhjáa tsúúca pahúllevá
múnaáré waajácúhi. Téhdurée waajácúmé ámuha ímí Píívyéébeke
mecáhcujtsóne. Ááné́llii tsáhájuco muha muucá teene meúúballéítyuróne.
9-10 Muurá téhdure múúhakye úúbállehíjcyámé éhnée ámúhakye muha
maááhívéjémeke tsaímíyé ámuha mewáátsúcúpejtsóne. Áhdure múúhakye
úúbállehíjcyámé níjcyotájtekérée ámuha mecáánívahíjcyámé ícyooca
botsíi i̇mi̇áábé Píívyéébekéréjuco ámuha mecáánívváábeke méi̇i̇cuvémé
metéhmehíjcyáné múijyú tsiiñe Ílli tsáái̇ñe éhnée dsi̇j́i̇véébeke dibye
bóhíi̇tsoóbe. Diibyée muurá tsúúca meke pájtyetétsó méimítyú hallútú
méi̇cúbáhrámeíiyónetu.

2

Tetsaróónicárí Páávoro úwaabóne

1 Aane muurá ámuha táñahbémú méwaajácú bañúháñée ámúhakye
muha maááhívéjetúne. 2 Muuráhjáa Pirípovu múúhakye ditye
ícúbáhrárónė pañe ííneri íllityétúmé ámúhakye muha méúwááboté
Píívyéébedívú muha mecátsípáávénema. Áámedíi múúhadi tsaate
úúhívatéróné pañe ámúhakye muha meúwaabóné muurá ámuha
mécáhcujtsóhi. 3 Tsáháa ímityúné ámúhadítyú muha meíjtsámeíñe
íllure ámúhakye muha maállityúne. 4 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe pámé
íjtsaméíyé wájácú néébe múúhakye ityújkevéállémekéjuco níwáávéné
uwááboju íñe muha méúwáábohíjcyá ámúhakye dibye ímillédújuco.
Tsá muha meúwáábohíjcyatú míamúnaa múúhakye ímí ííjtsúcunúki.
5 Aane wájácú ámuha menéénе tsáháa múúhakye ámuha maáhdórokíyé
tsaímíyé ámúhakye muha meúwáábohíjcyatúne. Aane Píívyéébe waajácúhi.
6 Áhdurée tsá muha meíjyácunútú míamúnaa múúhakye mítyájtsóíyóneri.
Muuráhjáa ihdyu ímiááné múúhakye ámuha mémítyájtsóiyá Críjtorée
múúhakye uwáábojtédívú pícyóómeke. Árónáacáa tsá muha meíjyácunútú
tééneri. 7-8 Muuráhjáa ihdyu ámúhakyéré muha tsaímíyé mépiáábohíjcyá
éhne múúne tsiiméké tsiiju téhmedu ámúhakye muha mewájyúnema.
Aamée ámúhakye muha méúwáábohíjcyá ímiáájú ápíchó nénehji múúhakye
pátyehíjcyáróné pañe. 9 Aane cáhawáá méitsáávé muhdúhjáa ámúhakye
muha meúwáábo ámúháj piine muha meíjcyame mewákímyeíhijcyáné
pécóhajchótá cójíhajchótá tééne tájpí muha meíjcyaki. Tsáháa ííneri
ámúhakye muha meíjyévétsohíjcyatúne.

10 Áhdure muurá ámuha méwaajácú tsaímíyée ámúhama muha
meícyahíjcyánéllii ííinetú muha menéétsámeítyúne. Aane téhdure Píívyéébe
waajácúhi. 11 Áhdure ámuha méwaajácú ámúhakyée muha meúwaabómé
mecánáájánuhíjcyáné éhne múúne tsiiméké cááni méénudu. 12 Muuráhjáa
ámúhakye muha ménehíjcyá Píívyéébema ímíñeúvú ámuha meíjcya muhdú
dííbyeéjté íjcyáiyódú íavyéjúejtée ámuha meíjcyáiñévú ámúhakye dibye
méménúmeke.

13 Ááné hallúvú muha paíjyuváré météhdútsohíjcyá dííbyeke. Muuráhjáa
dííbyé uwááboju míamúnáá íjtsaméí íjcyatúné muha ámúhakye
meúwáábónéllii ámuha ímí mecáhcujtsómé tsúúca méímíjpyetéhi.
14 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Críjtoke ámuha
mecáhcújtsóné hallútú ámúha múnaáré ámúhadi ícúbáhrahíjcyádúu idyé
múúhadi Jodéari muha meícyáné cahcújtso múnáadi múúha múnaáré
jodíómú ícúbáhrahíjcyáhi. 15 Diityérée muurá dsíjívetsó Ávyéjuube
Jetsóoke íhdée múúha múnaáré idyé íjcyámeke Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáake idsíjívetsódu. Aame tsá Píívyéébe ímillédú íjcyáítyuróne. Áánéllii
paméváké tsarílléme. 16 Aame muurá tsá ímíllehíjcyatú jodíómú
íjcyátúmeke muha meúwaabóne. Ááneri íhyallúvúré éhnííñevu ímityúné
méénuhíjcyáme. Árómeke tééné hallútú Píívyéébe ícúbáhraáhi.

Páávoro imíllé Tetsaróónicárí íjcyáné cahcújtso múnáake iááhíveténe

17 Ámuúha múúhá nahbémuj, éhnée ámúhadítyú muha metsátsihdyu
muurá tsúcájáhréjuco meé. Aame íñe ámúhadítyú tsíhyulle muha
meíjcyarómé ámúhakye méitsáávehíjcyáhi. Áánéllii muha méimíllerá

ámúhakye maááhɨ́veténé tsiiñe maátyúmɨ́jcatsíki. 18 Éíjyújúcooróo o
ɨ́tsámeíhíjcyaróné oore ámúhakye o ááhɨ́vetéíyóneri. Árónáacáa Naavéné
táɨ́jtsaméí tútávajtsóhi. 19-20 ¿Aane íñe ɨ́ɨ́nevú muha mecátóróóvéne
méímíjyúúveé Máavyéjuube Jetsocríjtó tsiiñe tsáácoóca? Muurá ihdyu
diityéjuco ámuha ámúhadi téijyu muha meímíjyúúveímye.

3

1 Áámekée ámúhakye muha maájtyúmɨ́íyóneri meíjyácunúhíjcyánéllii
ámúha éllevu tsúúca muha mepéjúcooráhi. Árónáacáa muhtsi mécoévá
Atéénavúre. 2-3 Átsihdyúu ménahbe Timotéó téhdure Píívyéébé ɨɨcúve
múnáajpi íjcyáábekéréjuco muhtsi mewálloone ámúhakye dibye
Críjtodityú íjcyáné uwááboju iúwáábóneri itsápɨ́jtsoté éhnííñevu ími
ámuha dííbyeke mecáhcújtso tsaate ámuha múhdurá meɨ́jtsámeítyu íñe
ícyooca meɨ́cúbáhrámeíhíjcyánéhjɨtu. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú
Píívyéébeéjté meíjcyame ehdu néhéhjɨri meɨ́cúbáhrámeíñe. 4 Muuráhjáa
ámúhama muha meíjcyácooca ménehíjcyá meɨ́cúbáhrámeíiñe. Ahdújuco
muurá meɨ́cúbáhrámeíhijcyáne. 5 Áánerii mítyane ámúhadi o íjyácunúnéllii
Timotéoke ó wallóó dibye ámúhakye iúújeté muhdújucó ámuha Críjtoke
mecáhcujtsóné o wáájácuki. Ópée mítyane ó íllityé bañúháñé ámúhakye
muha meúwáábohíjcyámeke Naavéné íicyánejcúvú llíúcúíyóneri.

6 Árónáa Timotéó ámúhadi Tetsaróónicárí úlléjeebe múhtsikye
úúballévá ímíhyeva ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsóne paméváyé
mewájyúcatsíhijcyáne. Téhdure múhtsikye úúbálleebe ámúhadi muha
meíjyácunúhijcyádúreva idyé múúhakye ámuha maájtyúmɨ́íyóneri
meíjyácunúhijcyáne. 7-8 Ááneri mítyane muha méímíjyuuvé panévaríyé
muha meɨ́cúbáhrámeíyómé ími tehdújuco ámuha Ávyéjuube Jetsocríjtoke
meúráávyéneri. 9 Ááné hallúvú mítyane muha Píívyéébeke
météhdútsohíjcyáhi. 10 Muurá paíjyuváré muha dííbyeke pɨáábó
métáúmeíhijcyá tsiiñe ámúhakye muha maááhɨ́vetémé éhnííñevu
ámúhakye meúwáábo dííbyeke mecáhcújtsónéjcutu tsátsii ímíñeúvú ámuha
mewáájácutúne.

11 Aane ihdyu óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtoma múúhakye pɨ́ááboмútsí
ámúhakye muha maááhɨ́vetéki. 12 Áhdure óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe íñe
ámúhakye muha mewájyudu ámuha paméváyé mewájyújcatsíki. 13 Aane
óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe tsaímíyé dííbyeke ámuha meúráávye múijyú
Máavyéjuube Jetsocríjtó ihñéjteke újcúvácooca ɨ́ɨ́né imítyú ámúhá hallúrí
íjcyatúmé ámuha dííbyedívú meúújetéki.

4

Píívyéébe ímillédú meíjcyane

1 Áánéllii ámúhakye múúhá nahbémuke muha menéé Máavyéjuube Jetsóo
mémeri panévatúré tsaímíyé ámuha meíjcya Píívyéébe ímillédú muhdúhjáa
ámúhakye muha meúwaabódu. Aane óvíi ámuha méúraavyé éhnííñevu.

2 Muurá ámuha méwaajácú Ávyéjuube Jetsóó taúhbajúré ámúhakye
muha meúwáábohíjcyáne. 3 Muurá Píívyéébe imíllé dííbyedívú ámuha
meɨ́hvéjtsámeíñe dibye ímillédú meíjcyane. Áánéllii tsá múu ihdícyámema

dómácójcatsítyúne. 4 Múu ityáábávájcatsíñe tsaímíyé ijcyáhi. 5 Tsá
múu Píívyéébeke wáájácutúmé dárɨ́ɨvécatsíhijcyádú átéréénéhjɨ́ hallútú
ɨ́cúbáhrájcatsítyúne. 6 Tsá múu íñáhbé táábake pátsáríjcyotúne. Muurá
ehdu dárɨ́ɨvémeíhíjcyámeke tééné hallútú ɨhnáhooíñé Píívyéébe ɨ́cúbahráne.
Téénélliihyée muurá tsúúca ámúhakye éíjyu muha méúúballé teéne.
7 Tsáháa ímítyunéhjɨ́ meméénu dibye meke újcutúne. Mekée újcuube ténehjɨ
meɨ́hvéjtsóne meímíjpyetéki. 8 Ááné uwááboju tsaate éhdɨɨvállehíjcyámé
tsá mɨ́amúnáake éhdɨɨválletúne. Píívyéébekéré ehdɨ́ɨvallémé mépañévúu
Íapííchó ipícyóóneri meke ímíjpyetétsóóbeke.
9 Ááné tu íñe muhdú ámuha tsané nahbémú mewájyújcatsííñetu tsáhájuco
ámúhakye o cáátúnúityú tsúúca Píívyéébé túkevéjtsójú pañe ámuha
meíjcyame tehdújuco mewájyújcatsíñélliíhye. 10 Muurá Matsedóóniá iiñújɨ
múnaa ménahbémuma ímí tehdújuco ámuha mewájyúcatsíhijcyáne. Árónáa
ámúhakye muha menéé éhnííñevu ámuha paméváyé mewájyújcatsíki.
11-12 Aame ihdyu tsaímíyé ɨ́búwajɨ́ɨ ámúhá wákimyéiyi meíjcyá ɨɨná
ámúhadítyú ɨpɨ́htótu muhdúhjáa ámúhakye muha meúwaabódú tsijtye
cahcújtso múnaa íjcyatúmé ámúhakye iávyejúúlleki.

Ávyéjuube Jetsóó tsiiñe tsáái̇ñe

13 Ámuúha múúhá nahbémuj, téhdure muha méimíllé ámúhakye
meúúballéné íñe tsúúca cahcújtso múnaa íjcyame dsɨ́jɨ́vehíjcyámé muhdú
íjcyaíñé ámuha ɨ́dátsó meɨ́jtsúcunúne mekímóóvétu eene pájtyetéityúmé
ɨ́dátsó kímóóvehíjcyádu. 14 Muuráhjáa Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨne
mecáhcujtsómé méwaajácú téhdure Píívyéébe meke bóhɨ́ɨtsoíñé dííbyeke
mecáhcujtsómé medsɨ́jɨ́vémeke.
15 Muurá tsiiñe dibye tsáácooca téijyu íjcyame tsá pééityú medsɨ́jɨ́vémé
ɨhdéré dííbye éllevu. Ehdu Píívyéébere nééne íñe ámúhakye muha
méúúballéhi. 16 Aabe Jetsóoma wálloó níjkyéjɨ múnáá avyéjúúbeke
dííbyé rojrócori dibye meke ɨpɨ́úva dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyámeke.
Áijyu muurá pámeere múhdumé dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame
tsiiñe mébóhɨɨhi. 17 Átsihdyu ihdyu botsíi téijyu íjcyámema tsaméhjɨ́juco
mepééiñe cáámevu Máavyéjúúbema maátyúmɨ́jcatsíki. Aame dííbyema
méíjcyaá muhdú íjcyáityúmeréjuco. 18 Ááné llii téénevu mecátóróóvéne
métsɨ́pátsócatsíhijcya.

5

1 Ehdu teene Ávyéjuube Jetsóó tsáái̇ñe, ámuúha múúhá nahbémuj.
Árónáa ihdyu tsá mewáájácutú múijyú dibye tsáái̇ñe. 2 Muurá tsúúca
ámuha méwaajácú meɨ́jtsótúnáa dibye tsáái̇ñe éhne múúne naní múnáajpi
pejco meke ábájɨ́nejcúdu. 3 Muurá mɨ́amúnaa nehíjcyaá ɨ́ɨné imíjyaú
iíjcyaíñe. Áhdure ɨjtsúcunúimye múijyú ɨɨná pájtyéityúne. Árónáa ílluú
néétútsihdyu íjcyaíñé ɨ́cúbáhraméí éhne múúne wállehdívú peecútéré
tsɨɨmáva ávyé wájtsɨdu. Ááné tu muurá tsá múha pállójcóityúne. 4-5 Árónáa
tsáhájuco ámuha meíjcyatú éhne múu cúúvétsii meíjcyadu. Muurá tsúúca
ámuha méwaajácú teene éhne múúne cóójɨ páneere ɨɨná maájtyumɨ́né
mewáájacúdu. Ááné llii tsáhájuco ámúhakye tene ábájɨ́néjcúityúne.

6 Ahdícyane metsu ɨ́mɨáámeré meíjcya téɨɨbúwaréjuco. Tsáhájuco tsaatédú
wáájácúmeítyúmé meíjcyáityú éhne múúne cúwame íjcyadu. 7 Muurá
cúwamee, llíyíícyavémee, éhdume tsá wáájácúmeítyú éhne múu cúúvétsii
íjcyadu. 8 Áánetu ihdyu mee péététsihyi múu íjcyadu menééme tsúúca teene
mewáájacúmé metsu ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyáne Píívyéébeke mecáhcújtso
ímítyúnehjɨ́vú metáhjátsámeítyu éhne múúne tsodáhó ityáhjátsámeítyu
cóhpéneúvú wátájcámeídyu. Ááne metsu ímíñeúvú meúráávye íñe
mepájtyeténé uwááboju éhne múúne tsodáhoke íwatájcojɨ wátajcódú
ɨ́ɨ́vane mewágóóóvéíyónetu meke pájtyetétsoíñe. 9 Tsáháa Píívyéébe
meke újcutú meɨ́cúbáhrámeíki. Muuráhjáa ihdyu íllure meke téénetu
pájtyetétsoobe Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri. 10 Áánélliihyée dííbyeke
wálloobe mewájyuri dibye ɨdsɨ́jɨ́ve múijyú meke dibye újcúvácooca
pámeere téijyu íjcyámema medsɨ́jɨvéjúcoorómé tsaméhjɨ dííbyema meíjcyaki.
11 Áánéllii ámuha meméénuhíjcyádú éhníííñevu métsɨ́pátsojcátsí tsaímíyé
Píívyéébema ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáake Páávoro túkévejtsóne

12 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, ámúhakye muha menéé ámuha
maávyejúúlle ámúhá túkevéjtsojtéke. 13 Ɨmɨáámeré meíjcyáne mewájyú
diityéke. Tsá múu múnáátsójcatsítyúne.

14 Téhdure ámúhakye muha menéé tsaate wákimyéityu óvéhéémeke
ámuha metáúhbaki. Téhdure panévatúré íhtsunúmeke mépɨáábo. Ehdu múu
pɨ́ááboíjcyá paméváké múhdurá ditye íjcyáronéhjɨ́ iáábúcúnema.

15 Aame ihdyu téɨɨbúwá méíjcyaco. Tsá múu tsaate ímityúné ámúhakye
méénuróné pɨ́ámeítyúne. Ɨmɨáámeré meíjcyáne íllure mépɨ́ááboíjcátsi.

16-17 Paíjyuváré Píívyéébema meíhjyúváne méimíjyuhíjcya.
18 Mété́hdútsohíjcyá panévá hallúvúré dííbyeke. Muurá íñe Jetsocríjtoéjté
meíjcyame panéváré meke pátyehíjcyánéhjɨ́ hallúvú dííbyeke metéhdujtsóné
imílleébe.

19 Áábé Apííchó ámúhá pañe íjcyane ámúhakye túkévétsohíjcyáné tsáma
méɨ́hvéjtsodíñe. 20 Áhdure íñe dííbyere tsaatédívú bóhówájtsóneri ɨɨná
pájtyeíñé ditye úúbálléneri tsá múu ɨ́ɨ́cúvetúmé íjcyatúne. 21 Árónáa ihdyu
múu ímíñeúvú ɨjtsó keená ɨ́mɨááné íjcyane iúráávyeki. 22 Aame ihdyu
mémeenújúcohdí ímityúne.

23 Ahdícyane óvíi Píívyéébe ámúhakye pɨ́aabó ɨ́ɨ́né imítyú ámúhá hallúrí
iíjcyájúcóótuki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakye tehmé ámúhaj pi, ámúhá
ɨ́jtsaméí, ámúhá ɨ́buúúné, múijyú tsiiñe Ávyéjuube Jetsocríjtó tsáácooca
ámuha ɨ́ɨ́nerí menéétsámeítyuki. 24 Tsá muurá ɨ́ɨ́nerí meke dibye
báñúityúne. Muuráhjáa iñéhdújuco meke dibye újcune. Aabe muurá
téhdure páneere mééma méénuú muhdú iñéhduú.

Páávoro pítyajcóne

25 Ahdícyane ámuha múúhá nahbémú meíjcyame múúhá hallúvú
Píívyéébeke pɨáábó paíjyuváré métáuméí múúhakye dibye ɨpɨ́ááboki.

26 Téhdure ámúhakye muha menéé ámuha tsané nahbémú meíjcyame
medúúrúvájcatsíki.

27 Téhdure ámúhakye muha méníwaavé Ávyéjuube Jetsóo mémeri íñe
íhyaamį́ pañe ámúhama o íhjyuváné ámuha mewáájácútso pámeekéré elle
íjcyáné cahcújtso múnáake.
28 Ahdícyane óvíi dííbyeréjuco Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye
pį́aabóne. Áyu tehdújuco.

2 TETSARONITSÉÉTSE
Hállúvúeháámı́ Tetsaróónicárí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámı

Duurúvaju

1 Ámuúha Tetsaróónicá múnaa múúhá nahbémuj, íhyaamı íñe tsiiñe
muha mécaatúnú ámúha éllevu oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, íjcyame
elle ámuha meíjcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtomútsikye Méécááni
Píívyéébema meúráávyehíjcyáme éllevu. 2 Aamútsí ihdyu óvíi ámúhakye
pı́aabó ı́búwajı́ı ámuha meíjcyaki.

Ímítyúmema Píívyéébe ímibájchoju méénuíñe

3 Ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Píívyéébeke muha mété́hdútsohíjcyá
ámúhá hallúvú ímí dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé mewájyújcatsíñélliíhye.
4 Mítyane muha méimíjyúú ámuha meı́cúbáhrámeíyóné pañe ímí dííbyeke
ámuha mecáhcújtsóne meúráávyéneri. Aane muha méúúbállehíjcyá tsijtye
dííbyé cahcújtso múnáake. 5 Ehdu muurá ámuha meı́cúbáhrámeíhíjcyáneri
ámúhakye waajácútsoobe ı́mıááné tsúúca dííbyé avyéjúejte ámuha
meíjcyane. Áánéllii ámuha méı́cúbáhrámeíhijcyá ı́mıááméréjuco ámuha
dííbyema meíjcyaki.

6 Árónáa ihdyu eene ámúhadi ı́cúbáhrahíjcyámeke téhdure ı́cúbáhráiíbye.
7 Áánetu ihdyu meı́cúbáhrámeíhíjcyánetu meke állíjchútsóiibye múijyú
Máavyéjuube Jetsóó ı́htsutúmé níjkyéjı́ múnáama cúújuwádú péétécunúnéj
pı́ıne tsáácoóca. 8 Ehdu tsááiibye íñe Píívyéébeke iéhdı́ıválléne dííbyedítyú
íjcyáné uwááboju ı́mıááné íjcyáneri ı́ı́cúvehíjcyátúmeke ı́ı́cúbáhraki. 9 Aame
íllurejúco wágóóóveíñé múijyú nı́jkéváityúné ı́ı́cúbáhrámeííhullévu. Aame
tsá múijyú dííbyé avyéjú ı́htsutúné íjcyane ájtyúmı́ityúne. 10 Ehdu muurá
méénúiibye Ávyéjuube Jetsóó tsiiñe itsáácoóca. Áijyu dííbyeéjté meíjcyame
dííbyeke maávyéjujtsómé méduurúvaáhi. Muurá téijyu tsaméhjı́ dííbyema
méíjcyaá dííbyé uwááboju muha ámúhakye meúwáábohíjcyáné ámuha ímí
mecáhcújtsónélliíhye.

11 Áánéllii paíjyuváré muha Píívyéébeke pı́áábó ámúhá hallúvú
métáúmeíhijcyá ámúhakyée dibye újcume tsaímíyé dííbyema ámuha
meíjcyaki. Áhdure muha métáúmeíhijcyá dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé
ı́mıááné́ré meméénúíyóneri metsúúrámeíhijcyáné ámúhama dibye
ipánéévétsoki. 12 Ehdu néhéhjıri máávyejújtsó Máavyéjuube Jetsocríjtoke.
Muurá meke ávyéjújtsóiibye Píívyéébée meke ı́ı́daatsólléne dííbyej téévéri
újcúmeke.

2

Naavéneéjpí méénune

1 Ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó tsáááñé
úmı́wari páhduváré nééne mávaríjchojúúné íjcyaáhi. 2 Áánéllii ámúhakye
muha menéé íñe Píívyéébé uwáábódú nénehjı tsaate naavédú nééne

ɨɨ́ɨ́téné pañe iájtyumɨ́né úwáábóneri ámuha meíllityéne memújtátuki. Áhdure tsaate múúha mémeri íllure iállíñe icyáátúnúháámɨ́ pañe ‘tsúúca Ávyéjuube tsájucóóhiɨ́’ iñéhaamɨ ámúha éllevu wállóhajchíí méɨ́ɨ́cúvedí tééneri. 3 Tsáma tsaatédívú máállítsámeídíñe. Muurá ihdyu ɨ́mɨááné dibye tsááíñé ɨhde tsaate Píívyéébé uwááboju állíuríyéjuco dílloíñe. Téijyu muurá bóhówáávéiibye ímítyuube Naavéneéjpí íjcyáábeke Píívyéébe ɨ́cúbáhráiíbye. 4 Aabe páhduváré dárɨ́ɨveé Píívyéébeéjteke dííbyekéré ditye dúúrúváíyóneri iíjyácunúnema. Muurá Píívyéébedi idíllómeíñe dííbyé duurúvájá pañévú úcáávéiíbye.

5-6 Aane muurá ámuha méwaajácú ɨ́veekí ícyooca dibyéi bóhówáávetúne. Muurá ihdyu iéévéi úújetécooca bóhówáávéiíbye. ¿A tsá ámuha meɨ́tsáávetú éhnée ámúhakye ehdu mééma tene pájtyeíñé o néhijcyáne? 7 Tééné pañéjúcooro muurá mee ícyoóca. Árónáa ihdyu tsáhái dibye méhdivu bóhówáávetú Píívyéébere néhdújuco. Dibye ihdyu dííbyeke ɨ́hvéjtsócooca botsíi bóhówáávéiíbye. 8-12 Aabe muurá Naavéné ɨhnáhooríyé méénúráítyúronéhjɨ́ méénuú tééneri mɨ́amúnáake imújtátsoki. Ehdu imyéénúneri mújtátsóiibye Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ɨ́mɨáájú cáhcújtsotúmé wágóóóvéímyeke. Áánéllii Píívyéébe diityéké ɨ́hvéjtsoó ditye awáá iímillédú teene icyáhcújtsoki. Aame tééné déjúcotu íllureíjuco wágóóóveíñe. Árónáa Ávyéjuube Jetsóó itsáácooca eene ténejcúvú diityéké ɨ́búwátsohíjcyáábeke íámɨ́tsaráhcori ɨɨ́cúbáhráábeke íllure ɨɨ́bátsuhjácóneri dsɨ́jɨ́vétsoóhi.

Muhdú mepájtyetéiñe

13 Áánetu ihdyu ámúhakye Píívyéébe wájyúnéllii ámuha dííbyeke ímí mecáhcújtsóné hallúvú muha dííbyeke météhdútsohíjcyáhi. Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye meke újcune Íapííchó meke ímíjpyetétsónej tééveri dííbyeke mecáhcujtsómé mepájtyetéki. 14 Ahdújucóo muurá íñe ámúhakye muha meúwáábónej tééveri dibye ámúhakye újcune Máavyéjuube Jetsocríjtoma tsaméhjɨ́ dííbyé avyéjuri meíjcyaki.

15 Ehdu teéne, ámuúha múúhá nahbémuj. Ahdícyane tsáma máábájɨ́ɨvedí éhnée ámúhadi muha meúlléjécooca ámúhakye muha meúwáábohíjcyáne. Áhdure íñe waajácúháámɨ́ pañe ámúhakye muha menéhijcyáné méɨ́hvéjtsodíñe. 16-17 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí Méécááni Píívyéébema ámúhakye pɨ́aabó tsaímíyé ámuha meíjcyame ɨ́mɨáánéré memééénuhíjcyaki, áhdure ámuha ɨ́mɨáánéré meíhjyúvahíjcyaki. Muuráhjáa mítyane meke iwájyúnéllii méhdi ɨɨ́dáátsóvéne meke újcuube múijyú nɨ́jkéváityúné meímíjyu dííbyema íavyéjuri meíjcyáiñévú mecátsɨ́páávénema.

3

Páávoro néé pɨááboju diityé hallúvú ditye ityáúmeíki

1 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, múúhá hallúvú téhdure Píívyéébeke pɨáábó métáuméí dibye múúhakye ɨpɨ́áábo Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju muha pahúllevá múnáadívú metsújaúcúné ditye tsaímíyé icyáhcújtso ámuháa mecáhcujtsódu. 2 Áhdure métáuméí dibye

múúhakye ityéhme ímityúmé múúhakye imyéénútuki. Tsá muurá
paméváré dííbyé uwááboju cáhcújtsotúne. 3 Árónáa Píívyéébe ɨ́mɨáábé
íjcyaabe ámúhakye pɨ́ááboó tsaímíyé ámuha meíjcyaki. Áhdure idyé ámúhakye
téhméiibye ímítyúnéhjɨtu. 4 Muurá muha méwaajácú ámúhakye muha
meúwáábohíjcyáne ámuha meméénuíñé ámúhakye dibye túkévéjtsóneri.
5 Aabe ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́aabó ímíñeúvú ámuha mewáájácu mítyane
meke dibye wájyune. Áhdure idyé óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe ímítyunéhjɨ́
ámuha maáábúcu muhdúhjáa Críjto áábúcuhíjcyádu.

Muhdú mewákímyeíñe

6 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, Máavyéjuube Jetsocríjto
mémeri ámúhakye muha menéé íñe ámúhakye muha meúwáábohíjcyádú
íjcyátúmema ámuha menáhbévátu eene iwákímyeíñé ímíllehíjcyátúmema.
7 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú muhdú muha meíjcyadu ámuha
meíjcyáiyóne. Muuráhjáa elle ámúhama muha meíjcyácooca tsá
wákímyeítyúmé muha meíjcyatúne. 8 Aamée tsá muha mumájchó
pevénéré áhdóratúné memáchohíjcyatúne. Muuráhjáa muha
méɨ́cúbáhrámeíhijcyá wákimyéiyi cójɨ́hajchótá pécóhajchótá tééne tájpí
muha meíjcyaki. Ehdúu muha méwákímyeíhijcyá ɨ́ɨ́nerí ámúhakye muha
meíjyévéjtsótuki. 9 Muuráhjáa ihdyu ɨ́mɨáánéjuco múúhakye ámuha
mepɨ́áábóiyóné íñe Píívyéébé wákimyéí muha meméénúmeke. Árónáacáa
ihdyu múúhaye mewákímyeíñe tájpí méícyahíjcyá tehdu ámuha meíjcyaki.
10 Muuráhjáa ámúhama muha meíjcyácooca ménehíjcyáhi: “Iwákímyeíñé
ímílletúmé tsá múu májchotúne.” 11 Áánáacává muurá ámuha tsaate
pevétáré tsíñéhjɨríyé méícyahíjcyáhi. 12 Áánéllii ehdu ícyahíjcyámeke
Máavyéjuube Jetsocríjtó taúhbaju íjcyane muha menéé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne
iwákímyeíñe tájpí iíjcyaki.
13 Ámuúha múúhá nahbémuj, méóóchévedí ɨ́mɨáánéré ámuha
meméénuhíjcyánetu. 14 Ehdu íñe ámúhakye muha waajácúháámɨ́ pañe
meúwaabóné tsaate lléébótúmeke méwáájaco caatyé íjcyane. Áámema
ménahbévájúcohdí ditye tééneri iñúcójpɨ́véne iwájácúúve múhdurá
idyárɨ́ɨ́vémeíhijcyáne. 15 Árónáa ihdyu tsá múu diityéké tééné hallútú
múnáájtsotúne. Íllure ihdyu chooco ímíñeúvú méuwáábó ditye iímíjpyeté
ménahbémújuco íjcyámeke.

Páávaro pítyajcóne

16 Aane óvíi Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyaabe ámúhakye túkévejtsó ɨ́búwajɨ́ɨ́
ámuha meíjcyaki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakye panévatúré pɨ́aabóhi.
17 Aane íñe ícyooca ámúhakye pámeekéré o dúúruváné páñetu oore ó
caatúnúhi. Ehdu muurá nihñéré ooréjuco o cáátúnuhíjcyáné páneere
táwaajácúhaamɨ́netu. 18 Ahdícyane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye
pɨ́aabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TIMOTÉO
Tujkénú Timotéo éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Mépájtyetétsoobe Píívyéébe picyóó Jet-
socríjtodítyú íjcyáné uwááboju úwáábobóré o péhíjcyaki. 2 Aabe íhyaami
diéllevu ó caatúnú ópée o úwáábóneri Píívyéébeke u cáhcújtsónéllii ávyeta
tájtsiiménédú uke o íjtsúcunúúbé Timotéo éllevu. Aane ihdyu óvíi meke
iidaatsóllédú íjcyamútsí Máavyéjuube Jetsocríjtoma uke píaabó íbúwajii u
íjcyaki.

Átéréené uwáábotu Páávoro teíbúwajtsóne

3-4 Muuráhjáa Matsedóóniá iiñújivu o péébe uke ó neíñú
Éépetsóvú u cóéváne tétsii átéréenéhjí íhdé múnáaúvúu ícyahíjcyanéhjí
úwáábohíjcyámeke u bóíjcyu ditye teene iúwaabójúcóótuki. Muurá
bañúháñé ténéhjiríyé meíjcyame tsá meméénúítyuró Píívyéébée tsíjtyeke
ímiáájuvu mewáájácútsóiñévú meke níwaavéne.

5 Áánéllii uke o néé diityéké u úwáábo iiné íjtsaméí iibuúúneri
íjcyájúcootúmé tsaímíyé Píívyéébeke icyáhcújtsóne iwájyújcatsí muhdú
ímiááné mewájyúcatsíhdyu. 6 Ehdu iíjcyaíyótsihvu tsaate iinetú diityéké
píáábóityúnéhjiríyé ityáhjájcatsíñe tsá tehdu íjcyatúne. 7 Aame muurá
imíllerá Píívyéébé taúhbájú uwáábojte iíjcyane. Árónáa tsá ditye wáájácutú
iinélliihyéhjáa ímichi meke téénevu dibye ájcune. Úwáábohíjcyámé íévenéré
iwáájácutúne.

8 Muurá iinélliihyéhjáa meke dibye téénevu ájcune mewáájácúhajchíí
tehdújuco teéne. 9 Tsá teene taúhbaju tsaímíyé íjcyámé wáábyuta íjcyatúne.
Muurá ihdyu meúwaabóné cáhcújtsotúmé ímítyunéhjí méénuhíjcyámé
wáábyuta teéne. Píívyéébeke ávyejúúlletúmé dsíjivétso múnaa, cáánímuke,
tsiijúmuke, dsíjívétsohíjcyámé wáábyuta teéne. 10 Áhdure ihdícyáméhjima
idyómácójcatsíñe, tsaméére wajpíímú walléémú dómácócatsíhíjcyámé
wáábyuta teéne. Míamúnáadívú náhjíhénuhíjcyáme, állíu múnaa, pánehjídú
imyéénúityúné íhjyúvahíjcyáme, ímiá uwááboju íllure éhdiivállehíjcyáme,
éhdúmé wáábyuta teéne. 11 Ááné uwááboju muurá íñe ímiáájú pajtyéteju
úwáábobóré ó pehíjcyá Píívyéébée oke níwaavéne.

Páávoro duurúvá Píívyéébe dííbyedi idáátsovéne

12 Áánéllii mítyane ó téhdujtsó Máavyéjuube Jetsocríjtoke ávyetáa múhdurá
o nééróóbeke oke téénevu ipícyóóbeke dibye tsípátsohíjcyánélliíhye.
13 Dííbyedíi o úúhívaténe dííbyé cahcújtso múnáadi o ícúbáhrahíjcyáróóbeke
oke téénevu pícyoóbe. Árónáacáa ihdyu táwaajácútubááné ehdu ó
dáriivémeíhijcyá dííbyekéikyée o wáájácútúnélliíhye. Áróóbedíi ihdyu
Píívyéébe óhdi ídáátsovéhi. 14 Aabe oke mítyane píáábóneri íñe Críjtoke o
cáhcújtsóóbedívú o cátsípáávéne botsíi paméváké ó wajyúhi.

15 Áánéllii ó ijyácunúhijcyá pámeere dííbyeke cáhcújtsóíyóneri.
Muuráhjáa ímiááné mewájyuri tsaabe ííñujívú ímityúmé meíjcyámeke

ipájtyetétsoki. Aanéhjáa muurá oo pámé ehnííñevúré ávyétá imítyuúbe.
16 Áróóbedíi óhdi Píívyéébe ɨídáátsóvéne oke ímíjpyetétsó muhdú pámeere
ímityúmé íjcyárómeke iwájyune tajtyééveri iúújétsoki. Ááanetu méwaajácú
pámeere ímityúmé íjcyarómé Críjtoke icyáhcújtsócooca újcuíñé múijyú
ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. 17 Ááanéllii metsu Píívyéébe apáábyéré íjcyaabe
múijyú muhdú íjcyáítyuube pane wáájácúúbeke maávyéjútsohíjcya
maájtyúmɨ́túróóbeke. Ehdu teéne.

18 Ahdícyane Llihíu Timotéoj, imíchi díícyáne ɨ́hnáhóóróné pañe
ímíñeúvú tsaɨ́ɨbuwáré díícyáne dúwáábocо Píívyéébé ihjyúvúu uke
o níwaavéné muhdúhjáa ménahbémú dííbyere túkévéjtsóneri úhdityu
néhijcyádu. 19 Muurá tsaate ímí iíjcyáiyóné wáájacújúcoorómé tehdu
iíjcyane iímíllehíjcyátúné nɨ́jcaúvú íllurеjuco tútáváávehíjcyáne. Ááne
íllurеjuco Críjtodi ditye úúhɨ́vatéhijcyáne. 20 Tehdúu Himenéomútsí
Arejáádorómá dárɨ́ɨvémeíñéllii diityétsikye ó ɨ́hvejtsó Naavéné hójtsɨ́
pañévú dityétsí iwáájácu Píívyéébeke múhdurá idyárɨ́ɨvehíjcyáne.

2

Muhdú Píívyéébema meíhjyuváne

1 Aane uke o néé pámeere mɨ́amúnáá hallúvú Píívyéébeke pɨáábó ámuha
métáúmeíhíjcya panévá hallúvúré téhdújtsomére. 2 Múu táúmeíhijcya
múhdumé méiiñújɨ́ avyéjujte íjcyámé hallúvú Píívyéébe diityéké
pɨ́ááбónej péévé ímí ditye meke ityúkévéjtso tsaímíyé dííbyema meíjcyame
maávyejúúlléjcatsíki. 3 Ehdu meíjcyane ímí ɨjtsúcunúúbé Mépájtyetétsoobe
Píívyéébeé. 4 Muurá imílleebe pámeere mɨ́amúnaa dííbyé uwááboju
icyáhcújtsóne pájtyeténe. 5 Muurá tsáápiiye Píívyéébe ijcyáhi. Ááбemáa ímí
meíjcyaíñé téhdure tsáápiiye mééma ímíbajchó Jetsocríjtó mɨ́amúnáájpidívú
iípívyéévénema. 6 Muuráhjáa wájyúmeítyuubéré dsɨ́jɨvé pámeere mɨ́amúnaa
ipájtyeté Píívyéébée dííbyeke nééne éévé úújetétsihvu. 7 Ááné uwáábojúu
jodíómú íjcyátúrómeke úwáábooбéré o péhíjcya oke dibye pícyoobe íñe ó
úwáábohíjcyá teene mecáhcujtsómé mepájtyeténe. Ehdu íñe uke ó nehíjcyá
ɨ́mɨáánéjuco íjcyane Jetsocríjtó cahcújtso múnáajpi o íjcyánélliíhye.

8 Ááanéllii uke o néé pahúlleváré íjcyáné cahcújtso múnaa ɨ́mɨáámeré
iíjcyáne ɨ́ɨnevú táhjájcatsítyúmé tsaímíyé Píívyéébema iíhjyúvahíjcya
íhyójtsɨne cáámevu iíhbúcúnema. 9 Aane walléémú waajácutábáré
ímíbájkímyeíiyáhi. Tsá ditye mítyane áhdómeíjyahjɨ́vú iújcámeíñe páhduváré
íhñíwaúúné idyárɨ́ɨvéne ícyáávéítyuró téhdure mítyane áhdómeíñé
icyáávevu. 10 Píívyéébedívúré ɨ́ɨhvéjtsámeíñe dibye ímillédúré íjcyáiyóme.
11 Aame dííbyé uwáábojuu iávyejúúlléne cúúvéhulléré lleebúcunúiyáhi.
12 Tsá muurá walle úwáábóítyuróne. Áhdure tsá dille wájpiikye ityáhjálléne
dííbyeke túkévéjtsóítyuróne. Ááanéllii o néé walléémú cúúvéhulléré iíjcya
pihcyáávé pañe. 13 Muuráhjáa Píívyéébe tujkénú Adáake iípívyéjtsóné
boone Éébáke ípívyejtsóhi. Ehdu nééanéllii tsá walle wájpí túkevéjtsolle
íjcyáítyuróne. 14 Tsáháa muurá Adáá Naavénedívú állítsámeíty úne.
Muuráhjáa ihdyu Éébáre iállítsámeíñéllii ímityúné meenúhi. 15 Ehdu

néénéllii muurá walle ɨtsɨ́ɨmáváneri ɨ́cúbáhrámeíhijcyáhi. Áróllеke ihdyu Píívyéébe pájtyetétsoó dííbyeke icyáhcújtsóne dille ɨ́mɨáálléré íjcyáhajchííjyu.

3

Muhdú cahcújtso múnáá uwáábojte íjcyane

1 Áánetu cahcújtso múnáá uwáábojte tsaate iíjcyane ímílléhajchíí tehdújuco ɨ́mɨá wákimyéí íjcyane ditye ímilléne. 2 Árónáa ihdyu tééné wákimyéí méénume ɨ́ɨnetú néétsámeítyúmé panévatúré ɨ́mɨáámeré iíjcyáne úwáábóiyáhi. Aame tsáápíllekéré táábáváiyáhi. Áhdure tsaímíyé íaahɨ́ve múnáake waatsúcúpétsohíjcyáiyóme. 3 Aame tsá llíyíícyávéítyuróne. Tsá ditye tsaatémá úhbájcatsíítyuróne. Tsá mítyane ɨdsɨ́ɨdsɨ́váíyóneri ditye íjyácunúítyuróne. Ɨmɨáámeré iíjcyáne pɨ́áábóiyá paméváкéré ɨ́ɨdaatsóllénema. 4 Áhdure piivyétéiyómé méwámyuma ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke ímíñeúvú ityúkévejtsóné ditye ɨ́mɨáámeré iíjcyáne paméváкéré iávyejúúlleki. 5 Muurá ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke ityúkévejtsóné píívyetétúmé tsá Píívyéébé cahcújtso múnáake túkévéjtsóítyuróne. 6 Áhdure botsíi béhnére cáhcujtsómé tsá uwáábojte íjcyáítyuróne. Muurá béhméréi íjcyame tsáijyu múúne íllure imítyájkímyeíñeri tútávájtsámeíiyá muhdúhjáa Naavéné tútávájtsámeídyu. 7 Áhdure panévatúré ɨ́mɨáámeré íjcyáiyá cahcújtso múnaa íjcyáturómé diityéké iávyejúúlleki. Áijyu tsá ɨ́ɨnej tééverí Naavéné diityéké íicyánejcúvú llíúcúítyuróne.

Muhdú túkevéjtsojte íjcyane

8 Téhdure idyé túkevéjtsojte ɨ́mɨáámeré íjcyáiyá pame diityéké iávyejúúlleki. Tsá ditye állíúúítyuróne. Áhdure tsá ditye llíyíícyávéítyuróne. Tsá ditye átéréénéhjɨ hallúvú dsɨ́ɨdsɨ́váítyuróne. 9 Tsá ditye ɨ́ɨnetú néétsámeíítyuróne. Aame íñe mecáhcújtsonéjcú ímíñeúvú waajácúiyáhi. 10-13 Áánéllii múu tujkénú diityéké tsáneeri waajácullé ímí ditye méénúhajchíí botsíi diityéké tééné wákimyéivu ipícyoóki. Aame tsáápíllekéré táábáváiyáhi. Téhdure piivyétéiyómé méwámyuma ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke ímíñeúvú ityúkévejtsóne. Áhdure méwamyu panévatúré ɨ́mɨáámeré íjcyáiyá ditye diityéké iávyejúúlleki. Tsá ditye álliúúnújcatsíítyuróne. Ehdu muurá tsaímíyé tééné wákimyéi múnaa íjcyámeke pame avyéjuulléhi. Aame ihdyu Jetsocríjtoke icyáhcújtsóné uwáábоju éhnííñevu ɨ́ɨnerí núhnévetúmé úwaabóhi.

Muhdú néjɨjto meúraavyéne

14-15 Aane lléváhréjuco uke o ááhɨ́vetéiñe. Árónáa ihdyu tsáijyu múúne ɨ́ɨcúi o péétúnéllii íñe uke apáhajchíí ó nehíjcyá muhdú Píívyéébeéjté íjcyame dííbyé uwáábоju ɨ́hvéjtsotúmé úráávyehíjcyámema u íjcyaíñe. 16 Muurá íñe meúráávyehíjcyajɨ́jtó ɨ́mɨááné ɨ́htsutúné íjcyánéllii íllu nééneé:

Píívyéébée méhdivu bóhówaavé mɨ́amúnáájpidívú iípívyéévénema. Aabée ɨ́mɨáábé íjcyane Íapííchó bóhówátsohíjcyáhi. Áábekée níjkyéjɨ múnaa ɨ́ɨcúvehíjcyáábé uwáábоju pámehdíyé tsújaavéné cáhcujtsóme. Átsihdyúu tsiiñe peebe íavyéjuvu níjkyejɨ́vu.

Ehdu muurá nééneé.

4

Píívyéébeke icyáhcujtsóné tsaate ɨ́hvétsoíñe

1 Aane Píívyéébe Íapííchoj tééveri meke boohówáwu nehíjcyá
páneere tsíhdyuréjuco cápáyóóvéíñé ɨhde nihñéétsihvúré tsaate
dííbyeke icyáhcújtsoróné ɨɨ́hvéjtsóne naavéneéjté átéréenéhjɨ́
úwaabóneréjuco úráávyeíñe. 2 Aame íllureju co mújtaíñé eene
ɨɨ́jtsaméiúvú wáájácúmeítyúmé pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú úwáábohíjcyáné
icyáhcújtsónema. 3 Muurá téeméjtéjuco úwáábohíjcyáné metáábávájcatsíñé
ímityúné íjcyane. Áhdure tsáneetsa majchóháñé ímityúné íjcyane
nehíjcyáme. Árónáacáa muurá Píívyéébe páneere majcho ípívyejtsó
dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame tééne tájpí meíjcyáné hallúvú dííbyeke
metéhdútsohíjcyaki. 4-5 Muuráhjáa páneere tsaímíyé ípívyéjtsoóbe. Áánéllii
tééne tájpí meícyahíjcyánéhjɨtu tsáneetsa tsá múhdurá meɨ́jtsúcunúítyuróne.
Muurá panéváré dííbyedívú ímí néénéllii ténehjɨ méóóvéiyá dííbyeke
téhdújtsomére.

Muhdú uwáábojte íjcyane

6 Ehdu íñe uke o úwaabóné ménahbémuke ímí u úwáábóhajchíí ɨ́mɨááné
Jetsocríjtó wákimyéi múnáajpi ú íjcyaáhi. Aabe dííbyedítyú íjcyáné
uwááboju u cáhcujtsóné ímí u úráávyéhajchíí éhníííñevu ímí ú íjcyaáhi.

7 Áánéllii éhníííñevu ténejcúrí pííñuméí ímíñeúvú u wáájácuki. Tsá múu
ɨɨ́cúvetú átéréenéhjɨ́ íhdityúré iújcune tsaate úúbállehíjcyánéhjɨri. 8 Muurá
ɨɨ́netú meke pɨ́áábóítyúnéllii meɨ́hnáho méjpi mépiiñúhi. Ááné ehníííñevu
muurá panévatúré meke pɨ́aabóné Píívyéébé icyánéjcuri mepííñúmeíñe.
Muurá meke pɨ́aabóné ííñújɨ́ hallúrí meíjcyánetu. Téhdure meke pɨ́áábóné
dííbyema tsaímiyéjuco meíjcyáíñetu. 9 Ehdu íñe uke ó néé ɨ́mɨááné íjcyane.
Aane ihdyu óvíi pámeere cáhcujtsóhi. 10 Muurá méwaajácú ɨɨ́né imíjyaú
tsaímíyé Mépájtyetétsoobe Píívyéébema meíjcyaíñé dííbyeke mecáhcujtsóme.
Áánéllii muurá nehníwu méhdityu mɨ́amúnaa íhjyúvahíjcyámé panévaríyé
meɨ́cúbáhrámeíyóné pañe tééné wákimyéí méméénuhíjcyáhi.

11 Aane páneere íñe uke o néhíjcyanéhjɨ́ óvíi ú úwaabóhi. 12 Árónáa
ihdyu uke tsɨɨménéélledímyé ováhtsáré u íjcyáábeke. Áánéllii uke o néé
cahcújtso múnáake u úújétso muhdú múúne ɨ́mɨáábé Críjtó cahcújtso
múnáajpi íjcyadu u íjcyáneri, u úwáábóneri, paméváké ré u wájyúneri,
panévatúré ɨ́mɨáábé u íjcyáneri. 13 Áámema íñe ííllе o íjcyáné hajchótá
Píívyéébé waajácuháámɨ́ déhvéne dúwáábohíjcyá tsápɨ́jtsoobére. 14 Aabe
ihdyu ímíñeúvú méénuhíjcyá Píívyéébée uke ájcúné waajácuri ɨɨná u
méénune u píívyeténe. Muuráhjáa dííbyere túkévéjtsóneri cahcújtso múnáá
túkevéjtsojte díhyallúvú íhyójtsɨne ipícyóóne dííbyeke pɨáábó táúmeíñé tu-
jkéveri téénevu uke ájcuúbe.

15 Áánе wákimyéí ihdyu ímíñeúvú méénuhíjcyá pámeere iwáájácu ténejcu
ímí u úraavyéne. 16 Áánéllii uke o néé u úwáábohíjcyánéjcutu panévatúré
ímíñeúvú u téhmémeíñe tsaímíyé ténejcu u úráávyeki. Ehdu u íjcyáhajchíí
ámuha tsaméhjɨ́ mépájtyéteé múhdumé díuwáábó illéébone cáhcújtsómema.

5

Muhdú cahcújtso múnáama meíjcyane

1 Aabe múu kéémeke díícyáánidyu ɨɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú chooco
túkévejtsóhi. Tsá múu uhbádúré túkévéjtsotúne. Áhdure ováhtsámuke
díñahbémúdú dɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú túkevéjtso. 2 Kéémélleke dɨ́ɨtsɨ́ɨjudu
dɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú túkevéjtso. Bádsɨ́jcake díñaallémúdú dɨ́jtsúcunúne
ímíñeúvú túkevéjtsó ímityúné diityédítyú ɨ́jtsámeítyuubére.

3 Téhdure pííbájyujtéké pɨáábó tééne tájpí ditye íjcyáíñetu. 4 Áánetu
ɨɨ́tsɨ́ɨmema íaachímuma íjcyámeke óvíi diityéré pɨ́aabó cáánímutsíi diityéké
píívyétsóne áhdódú ɨɨ́vane. Ehdu nééne Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi.
5 Áánetu ɨ́mɨááné iiye íjcyáné piibájyulle óvíi Píívyéébedívú icyátsɨ́páávéne
paíjyuváré pɨáábó táúmeíhijcyá dibye díílleke ɨpɨ́ááboki. 6 Áánetu iímillédú
íjcyáné piibájyulle ímityúné méénuhíjcyálleke tsá múu pɨ́áábotúne.
7 Íllu íñe uke o néhíjcyanéhjɨ́ páneere duwáábó cahcújtso múnáake
ditye ɨɨ́netú iñéétsámeítyuki. 8 Muurá tsaate ihyájkímuke íñahbéjteke
ɨpɨ́áábóiyóné ímílletúmé tsá ɨ́mɨá cahcújtso múnaa íjcyatúne. Ímityúmé
diitye cáhcújtsótúmé ehnííñevu.

9-10 Tééné́llii mépɨ́ááboh́íjcyá pííbájyujte walléémudítyú tsúúca 60
pijcyábájuco íjcyame ɨ́mɨááméré iíjcyánetu bóhówaúcunúmeke, tsáápiikyérée
tájɨ́vámeke, tsaímíyée ɨɨ́tsɨ́ɨmeke píívyétsómeke, íaahɨ́ve múnáake
tsaímíyé wáátsúcuhíjcyámeke, cahcújtso múnáake pɨ́ááboh́íjcyámeke,
tsaatéké kímóhcó nénehjɨ pájtyémeke pɨ́ááboh́íjcyámeke, ɨ́mɨááné́ré
méénuhíjcyámeke. Éhdu ícyahíjcyáné piibájyujtékéré múu pɨ́aabóhi.

11 Áánetu badsɨ́jcáíchóméhjɨúvú nééné piibájyujtéké mépɨ́ááboḋí
tsáijyu múúne bañúháñé ámuha mepɨ́ááboh́íjcyánáa tsiiñe ityájɨ́váne
tútávaavémé Críjtoke icyáhcújtsónetu. 12 Aame tééneri ityútáváávéhajchíí
íhyallúvúré ímityúné meenú tééné déjúcotu iwágóóóveíñé ípyée iñéhdu
iíjcyátúnélliíhye. 13 Muurá téeméjté jááháñeri pehíjcyá tsííjyatúréjuco
óvéhe múnaa íjcyame. Aame tsíjtyedi íhjyúvaméré pehíjcyá átéréenéhjɨ́
úbálléjcatsímyére. 14 Áánéllii o néé ditye ityájɨ́váne ɨtsɨ́ɨmávámeke
tsaímíyé ityéhme múha diityédítyú ɨɨná iíhjyúvátuki. 15 Muurá tehdu
nééné piibájyujtédítyú tsaatétsáhjɨ́ Críjtoke icyáhcujtsóné ɨɨ́hvéjtsóne
Naavénekéréjuco úraavyéne.

16 Ahdícyane ámuha cahcújtso múnáadítyú ámúha hájkímú pííbájyujte
íjcyáhajchíí múu iiye pɨ́aabó tsíjtyedívú tájpityúme. Áánetu ihyájkímuma
íjcyátúmeke múu pámeere cahcújtso múnaa pɨ́aabóhi.

17 Áhdure múu túkevéjtsojtémá uwáábojtéké avyéjuulléhi. 18 Muurá
Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tríígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájikye
tsá múu tsíeménevu íhjyu wátájcotú dibye imájchótuki.” Áhdure nééneé:
“Wákimyéi múnáajpi íwákimyéi áhdó ujcúhi.” Ehdu nééne Píívyéébé
waajácúháámɨtu.

19 Téhdure uke o néé tsaapi cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe tsáijyu
múhdurá íjcyane tsáápiiye dííbyé hallúvú úúbálléhajchíí tsá múu ɨɨ́cúvetúne.
Áánetu ihdyu míítyétsíuba pápihchúúmeváuba úúbálléhajchíí múu ɨɨ́cuvéhi.

20 Múu pámeere cahcújtso múnáá húmḯj pɨɨnévú ɨhnáhóónécoba úwaabó
ímityúné imyéénuhíjcyáné ḯhvejtsópítyúmeke tsijtye tééneri iñúhnévéne
tehdu iíjcyátuki.
21 Aane íñe Píívyéébeé, Ávyéjuube Jetsocríjtoo, níjkyéjɨ múnaa, íjcyámé
húmḯj pɨɨnévú uke o níwaavéné tsáma ímíñeúvú dúwáábohíjcyá múhdí
núhnévétuubére. 22 Árónáa ihdyu tsá múu tsaatéké peecútéré méménutú
cahcújtso múnáá túkevéjtsojte ditye iíjcyaki. Muurá peecútéré tsáijyu
ímityúmé íjcyámeke u méménúhajchíí tsaate uke ɨjtsúcunúiyá téhdure
ímítyuube u íjcyane. Áánéllii uke o néé panévá ímítyunéhjɨtu u téhmémeíki.
23 Áánetu eene díhbáu uke ávyéneri u chémehíjcyánéllii uke o néé
áyánéwu bíínójpácyotu u ádo uke tene ɨpḯáábokí. Tsá múu tsanééré nújpacyo
ádotúne.
24 Muurá tsaate ímityúné méénune tsá téévetú diityémái tene
ímíbájchómeítyúrónáaáca. Áhdure tsíñehjɨ wáájácúratúné íjcyaróné páneere
ímíbájchómeícyooca bóhówááveéhi. 25 Muurá ḯmɨánéhjḯ meméénuhíjcyáné
tsá téévetúne. Áhdure tsíñehjɨ wáájácúratúné íjcyaróné bóhówááveéhi.

6

1 Áánéllii múu tsaaté hójtsḯ pañe íjcyame ímíñeúvú diityéké
panévatúré avyéjuullé ímityúné Píívyéébedítyú múha iíhjyúvátu muha
meúwáábohíjcyánetu. 2 Ahdícyane tsaaté avyéjujte cahcújtso múnaa
íjcyáhajchíí múu avyéjuulléhi. Tsá ditye cahcújtso múnaa íjcyánéllii
ávyejúúlletúmé íjcyáítyuróne. Awáá tsame íjcyame múu ímíñeúvú
pḯáábójcatsíhi. Muurá cahcújtso múnaa meíjcyame mewájyújcatsíñe
tsaímíyé mépḯáábójcatsíiyáhi. Ehdu íñe uke o néhíjcyanéhjḯ dúwáábohíjcya.

Píívyéébeke meúraavyéne

3 Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó uwááboju ḯmɨáájú meúráávyéné
tsɨjḯjtoríyéjuco tsaate úwáábohíjcyáne. 4 Ehdu úwáábohíjcyámé atéréejte
íjcyame ḯḯnéubárá wáájácúturómé íllure tééneri imítyájkímyeíki. Áámé
ḯḯbúwari muurá tsaanééré átéréené ḯjtsaméí íjcyame táhjácatsíhijcyá
ténéhjɨri. Áámedítyú ímichi dóhéjúúvehíjcyáné ímítyunéhjḯ íjcyane
nómíutááva, úhbajcátsi, áábojcátsi, tútávátsojcátsi. 5 Aame ḯmɨáájú
wáájácutúmé méénúcatsíhijcyá ḯḯjtsaméí wáájácúmeítyúme. Aame
ɨtsúcunúhijcyá tééné hallúvú medsḯḯdsḯva meúwáábohíjcyáné Píívyéébé
uwááboju. Tsá múu ehdu néémedívú náhbévatúne. 6 Muurá ihdyu íñe
méhdi íjcyadúnéwúuma tsíñéhjɨri ḯjtsámeítyúmé tsaímíyé Píívyéébeke
meúráávyejḯjtó meúraavyémé nihñéétsihvúré ḯḯné imíjyaú méíjcyaáhi.
7 Tsáháa muurá ehnémá ííñujḯvú metsḯḯmávámeítyúne. Áhdure
medsɨjḯvécooca tsá ɨɨná metsájtyetúne. 8 Áánéllii múu tééne tájpíjyuco
memájchoma méwajyámuma, meíjcyane, ímí ɨjtsúcunú tehdújuco. 9 Muurá
éhnííñevúré iéhnéváíyóneri tsúúrámeíhijcyámé tsá áábúcutú panévá
umúúpi. Aame éhnííñevu ɨdsḯḯdsḯva átéréenéhjḯ wákímyeíhijcyámé
íllurájuco tútávaavémé tééné nḯjcaúvú wágóóóveéhi. 10 Muurá
medsḯḯdsɨváíyóneríyé meíjyácunúhíjcyánetu ímichi tsáane panéváré
ímityúne. Muurá tsaate Píívyéébeke cáhcujtsójúcoorómé tééneríyé
íjyácunúhijcyámé íllurájuco teene ḯhvejtsóne. Aame ḯdátsó ijcyáhi.

Tsaímíyé mecáhcujtsóne

11 Áánetu ihdyu tsúúca Píívyéébeéjpí u íjcyaabe tsá múu téeneri iícúvetúne.
Ɨmɨáábéré díícyáne ímíñeúvú dííbyeke mecáhcújtsojɨ́jtó duráávye. Ááne
pamévakéré wajyu. Aabe panéváré ímítyunéhjɨ́ uke pátyehíjcyáronéhjɨ́
ɨ́mɨáábéré díícyáne daabúcuhíjcya. Tsá múu 'mityáhmítyá' néétune.
12 Aabe imíchi díícyáne iínevú táhjátsámeítyuubéré ímíñeúvú Máavyéjuube
Jetsocríjtoke cahcújtsó múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ u újcuki.
Muuráhjáa téénéllii Píívyéébe uke ujcúhi. Áábeke ímí u cáhcujtsóné tsúúca
mítyame waajácúhi. 13-14 Ahdícyane ícyooca dííbye tájpí páneere íjcyaabe
Píívyéébé húmɨ́j pɨɨnévuu, éhnée Póótsio Piráátó úmɨwávú ɨ́htsútuube
iíjcyane úúbállémeííbyé Jetsocríjtó húmɨ́j pɨɨnévuu, íjcyane uke o néé íñe
muhdú uke o néhijcyádú u úwáábohíjcya iínetú néétsámeítyuubéré múijyú
tsiiñe dibye tsááiñévújuco. 15 Muurá Píívyéébe páñétúejpi ɨ́htsútujte
ávyéjujte íjcyáróméhjɨ́ avyéjuube íjcyaabe Críjto tsáááíñe éévé úújetécooca
wálloó dííbyeke. 16 Aabe apáábyéré Píívyéébe ijcyá muhdú íjcyáítyuúbe.
Áábé ámɨ́tsaráhcovu muurá tsá múha piíhɨ́véítyuróne. Áhdure tsá múha
dííbyeke ájtyúmɨ́ítyuróne. Áábeke ihdyu metsu ɨ́htsútuube íjcyáábeke
medúúrúvahíjcya múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.
17 Ahdícyane ícyooca uke o néé téhdure ehnéva múnáake u
úwáábokí. Tsá ditye ítsíeméné múhajchótá íjcyáíñevújií icyátsɨ́páávéne
mítyájkímyeíítyuróne. Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyaabe iínetú meke
pɨ́htótsótúúbedívúré cátsɨ́páávéiyóme. 18 Dúwaabo diityéké iéhnevádú
íjcyame tsaate pɨ́htóméhjɨke ítsíeméneri ɨpɨ́áábóíyóneri ɨɨjtsámeíki. 19 Áijyu
muurá panévatúré tsaímíyé íjcyámé úmɨwa iíné imíjyaú nééme újcúiyá
múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ.

Timotéoke Páávoro téɨbúwajtsóne

20 Ahdícyane uke o néé Timotéoke Píívyéébée uke níwáávéné wákimyéí
ímíñeúvú u méénuki. Tsá múu iícúvetú átéréenéhjɨ́ ɨ́jɨenéré íjcyane
mɨ́amúnaa iwáájácúneri táhjácatsíhíjcyáneri. 21 Muurá ténehjɨ iúráávyéne
tsaate tsáhájuco Píívyéébeke cáhcújtsotúne. Aabe ihdyu óvíi uke pɨ́aabóhi.
Áyu tehdújuco.

2 TIMOTÉO
Hállúvúeháámí Timotéo éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe oke ityújkevéélléne picyóó Jet-
socríjtoke mecáhcujtsómé múijyú medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcúné
uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. 2 Aabe íñe tsiiñe íhyaami diéllevu ó
caatúnú ávyeta tájtsiiménédú uke o íjtsúcunúúbeke mítyane o wájyuube
Timotéo éllevu. Aane óvíi uke Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani Píívyéébe
pámeeke iídaatsóllédú íjcyaabe píaabó ímí u íjcyaki.

Críjtodítyú Páávoro úwaabóne

3 Áánéllii paíjyuváré Píívyéébeke piáábó díhyallúvú ó táúmeíhijcyá
panévá hallúvúré téhdújtsoobére. Áábeke tsaímíyé ó íícúvehíjcyá íínerí
íjtsámeítyuube méihdé múnáaúvúu íícúvehíjcyáábeke. 4 Aabe ó itsáávehíjcyá
éhnée uke o pícyoíñúneri ídátsó u kímoovéne. Áánéllii ó imíllé uke o
ájtyumíné o ímíjyúúveki. 5 Muurá ó waajácú ímí Píívyéébeke u cáhcujtsóné
díítyáállée Róóidámúpí díítsííju Eoníítsema cáhcujtsódu.
6 Muuráhjáa díhyallúvú táhójtsicu o pícyóóne dííbyeke piáábó o
táúmeíñé tujkéveri uke dibye píááboobe ú piivyété dííbyé wákimyéí
u méénune. Áánéllii uke o néé ímíñeúvú teene u méénuki. 7 Tsáháa
Píívyéébe Íapííchó mépañévú pícyootú meíllityéki. Mépañévúu pícyoobe
téénej tééveri íhtsutúmé meíjcya íínevú táhjátsámeítyúmé imiáméré
meíjcyame mewájyújcatsíki. 8 Ahdícyane núcojpíllétuubéré dúwáábohíjcyá
Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju. Áhdure íñe tééné déjúcotu cúvéhóójari
o íjcyáneri núcójpívétuubéré Píívyéébedívú cátsípáávéne téhdure tééné
déjúcotu u ícúbáhrámeíyóné daabúcu. 9 Muuráhjáa tsúúca meke
ipájtyetétsómeke imiáámedi dibye díllome méijcyá dííbyeéjte. Tsáháa
idyé iiná imiááné meméénúnéllii meke dibye újcutúne. Muuráhjáa
ihdyu tsúúcajátújuco ííñujii íjcyátúné ihdéjuco meke iwájyúne dibye
íjtsámeíñé Críjtoj tééveri meke iújcuíñe. 10 Áhdújucóo dííbyeke iwállóóneri
meke dibye úújetsóné imiááné meke iwájyune. Aabée mééma ímíbajchó
mépée mewágóóóvéiyóne. Áánemáa méhdivu bóhówajcároobe múijyú
medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcúíñé uwááboju.
11 Aane íñe úwááboobéré ó pehíjcyá jodíómú íjcyátúmeke okée
Píívyéébe níwaavédújuco. 12 Aabe tééné déjúcotu páhduváré nénéhjiri o
ícúbáhrámeíyoobe tsá o núcójpívetú dííbyedívú o cátsípáávénema. Muurá ó
waajácú oke dibye píááboíñé tsiiñe Jetsocríjtó tsáái ñévújuco.
13 Ahdícyane ímíñeúvú dííbyé uwááboju cáhcújtsóne duráávyé
muhdúhjáa uke o úwaabódu. Ááne paméváké wajyu Críjto meke wájyudu.
14 Aabe óvíi Píívyéébée uke ityújkevéélléne níwáávéné wákimyéí ímíñeúvú
ú meenú dííbyé Apííchó mépañe íjcyane uke píááboneri.
15 Áánetúu Áátsiá iiñújí cahcújtso múnáadítyú tsaate oke
náhbénuhíjcyarómé óhdityu péémema téhdure Pijéérom útsí Hemóójenémá

pééhií. Aane muurá tsúúca ú waajácúhi. 16 Áánetúu Onetsííporo píváijyúvá
oke aahívejé ‘bohíbóhɨúvú’ cúvéhóójari o íjcyane núcojpíllétuubére.
Áábedi óvíi Píívyéébe ɨídáátsóvéne píaabó panévatúré pámeekéré
ɨítsɨímema. 17 Íállevúhjáa Róómávu wájtsɨibe íjcyátútsihdyu oke néhcoobéré
ipyéhíjcyáné níjcaúvú ájtyúmɨté cúvéhóójari o íjcyáábeke. 18 Aane muurá
uure ú waajácú muhdúhjáa meke dibye píáábohíjcyáné Éépetsórí
meíjcyámútsikye. Ahdu óvíi dííbyeke Píívyéébe píaabó Ávyéjuube Jetsóó
itsáácooca tsaímíyé dííbyeke iújcuki.

2

Muhdú uwáábojte íjcyane

1 Aane ovíi Píívyéébe uke píaabó íñe Críjtoke mecáhcújtsónéjcutu u
íhtsútúúveki, Llihíu Timotéoj. 2 Aabe ihdyu muhdúhjáa mítyáméj pɨinévú
o úwaabóné u wáájane tsíjtyeke ímíñeúvú duwáábó téhdure diityéréjuco
iúwáábo tsíjtyeke.

3 Ááné wákimyéiyi u ícúbáhrámeíyonéhjí imíchi díícyáne daabúcuhíjcyá
diibyéjuco Jetsocríjtó wákimyéi múnáajpi u íjcyaábe. 4 Tsá muurá tsodáhó
iímillédú íjcyatú pevéjté íjcyadu. Muurá ihdyu íavyéjuube muhdú néhdújuco
dibye íjcyane. 5 Muurá tsáne ɨícuri ímíñeúvú ɨícutúmé tsá tééne áhdó
újcutúne. 6 Ááánetu úmɨhéneri wákímyeímyé ibájtsó kéémécooca ujcú tééne
tájpí iíjcyaki. 7 Íllu íñe uke o néhijcyáné cáhawáá ímíñeúvú dɨjtso Píívyéébe
páneere úhdivu ibóhówájtsoki.

8 Cáhawáá dɨjtsúcunu muhdúhjáa Jetsocríjtó míamúnáá icyánéjcutu
Dabíiúvúj tsɨiménémúhaabe íjcyaabe ɨdsíjívétsihdyu tsiiñe bóhɨíne.
Ááábedítyú íjcyáné uwááboju íñe méúwáábohíjcyá pajtyéteju. 9 Ááné
hallútú muurá éhne múúne dsíjɨvétso múnáájpikye icyúvéhoojánúdú oke
míamúnaa cúvéhoojánuube ó ícúbáhrámeíhijcyáhi. Árónáa tééné uwááboju
tsúúca pahúllevávúré tsújaavéné tsá múha muhdú méénúítyuróne.
10 Ááénéllii o ícúbáhrámeíyonéhjí ó aabúcuhíjcyá Píívyéébée újcúmeke o
úwáábo múijyú muhdú íjcyáityúmeréjuco Jetsocríjtoj tééveri ipájtyetéki.

11 Íllu muurá nééne ímɨáánéjuco:

Críjtoke mecáhcujtsómé medsíjívécooca ɨíné imíjyaú dííbyema meíjcyaáhi.
12 Áhdure meícúbáhrámeíyonéhjí maáábúcúhajchíí dííbyema
máávyéjúúteéhi. Ááánetu dííbyeéjté meíjcyane metóónúmeíhajchíí
téhdure tóónúiibye ihñéjté meíjcyaróne. 13 Muurá múhdurá
medárɨívémeíyónáa iíjcyadúré ímɨáábé iíjcyánéllii meke
píáábohíjcyaábe.

Ímɨá uwáábojte

14 Ááénéllii ímíñeúvú duwáábó míamúnáake Ávyéjuube Jetsóó mémeri
ditye átéréénéhjɨri ityáhjájcatsíjyúcóótuki. Muurá ténéhjɨri íllure
tútávátsohíjcyámé ímɨá uwáábojuu lléébóíyómeke. 15 Ááánetu ímɨá uwáábooobe
u íjcyaabe ímíñeúvú dúwáábohíjcyá ímɨá uwáábojuu ɨínerí núcójpívétuubéré
Píívyéébedívú u úújetéki. 16 Átéréénéhjí ditye úbállécatsíhíjcyáneri
dɨícúvedíñe. Muurá ténéhjɨri éhníííñevu iiye tútávátsámeíhijcyáme. 17 Ááné
uwáábojuu muurá míamúnáadi tsújaavéné íllure diityéké tútávátsohíjcyá

éhne múúne cheme méjpííyi llíyaaténé meke tútávajtsódu. Muuráhjáa
Himenéomútsikye Piréétoma tééné uwááboju tútávajtsóhi. 18 Aamútsí
muurá nehíjcyá meeva medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨ́júcóóityúne. Ááneri
cahcújtso múnáake tsíñejcúvuréjuco dityétsí ɨ́búwátsohíjcyáné tsíhdyuréjuco
iúwáábóneri. 19 Árónáa méwaajácú íllu tene nééneé: “Píívyéébe waajácú
ihñéjteke.” Áhdure nééneé: “Pámeere Críjtoéjté tsáhájuco ímityúné
méénúityuróne.” Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé.
20 Muurá tsájá pañe tsá apááñéré ɨ́mɨááné wáábyuta óórótuú, tsɨ́tsɨ́íné
uwáñewáánetuu, méénúmeíñé lliyíhllóné íjcyatúne. Téhdure muurá
ijcyáné átéréénéhjɨ́ wáábyuta úméhetuu, núpájkityuu, méénúmeíihllójɨ.
21 Ahdu muurá ímityunéhjɨ́ méénújúcootúmé ɨ́mɨáámeréjuco íjcyámej
tééveri Píívyéébe meenú íwákimyéi.
22 Ahdícyane ihdyu dɨ́ɨ́cúvedí ováhtsámú ɨ́ɨ́búwatu ímityúné ɨ́jtsaméí
tsíñáávehíjcyáneri. Łmɨáábéré díícyáne ímíñeúvú duráávyé u cáhcújtsojɨ́jto.
Ááne paméváváyé wajyújcatsi múhdumé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne dííbyedi
tsúúrámeíhíjcyámema ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki. 23 Tsá múu ɨ́ɨ́cúvetú
átéréénéhjɨri mɨ́amúnaa táhjácatsíhíjcyáneri. Muurá ú waajácú téeménéhjɨ́
nɨ́jkeváné úhbajcátsivúréjuco. 24-25 Tsá tene ímityú Píívyéébé wákimyéí
méénume úhbájcatsíñe. Paméváváyé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne aabúcuhíjcyáiyá
ímityunéhjɨ́ íjcyaróne. Łmɨáámeré mítyájkímyeítyúmé chooco úwáábóiyá
tsaate ímityúné íjcyámeke Píívyéébé pɨáábori ditye iímíjpyeténe iwáájácu
ɨ́mɨá uwááboju. 26 Ááne ditye iíjchívye Naavéné hójtsɨ́ pañétú iímillédú
dibye diityéké dárɨ́ɨ́vehíjcyánetu.

3

Muhdɨ́ɨ́vané mɨ́amúnaa íjcyaíñe

1 Ááneturu wajácútsi díícyaco. Muurá nihñéétsihvúré páneere tsíhdyuréjuco
cápáyóóvéíñé úmɨ́wari mɨ́amúnaa ímityúné íjcyaáhi. 2 Imílleímyé
tsaímíyé iíjcya mítyane ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́váiyóne. Mítyákímyeíhíjcyaímye. Ááne
nehníwu Píívyéébedítyú iíhjyúváne dííbyeke meúráávyejɨ́jtó tsá ditye
ávyejúúlléityúne. Áhdure tsá ditye cáánimu íjcyárómeke ávyejúúlléityúne.
3 Tsá muucá ditye wájyúityúne. Mɨ́amúnáadi nehníwu ihjyúvahíjcyaímye.
Ímityúnéhjɨri úmúúpívyehíjcyaímye. Íllure tsaríllehíjcyaímye páneere
ɨ́mɨáánéé íjcyane. 4 Iñáhbévahíjcyárómeke ímityúné dárɨ́ɨ́veímye.
‘Meíhméí’ nééme Píívyéébedi ɨ́ɨ́cúvetúméré iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri
tsúúrámeíhíjcyaáhi. 5 Pánehjɨ́dú dííbyeke meúráávyejɨ́jtó úráávyeímye.
Árónáa tsá ditye ɨ́mɨáánetúré cáhcújtsóityúne. Ááméde tsá múu ɨ́ɨ́cúvetúne.
6 Muurá téeméjtéjuco mɨ́amúnáake iáhɨ́ɨ́véne álliúré úwáábohíjcyáne.
Ááneri walléémuke mútátsohíjcyámé ímityúné ɨ́ɨ́jtsaméí íjcyame ténehjɨ́ré
lliíñémeke. 7 Aane diityé uwáábó úráávyerómé tsá múijyú wáájácúityú
keená ɨ́mɨáánéé íjcyane. 8 Tehdúhjáa muurá ápííchojtétsí Jáánémutsi
Jááberémá Moitséeúvú úwaabóné ehdɨ́ɨ́vállehíjcyáhi. Ahdu nééme
ɨ́ɨ́jtsaméiúvú wáájácúmeítyúmé tsá ɨ́ɨ́cúvehíjcyatú Píívyéébé uwááboju
ɨ́mɨáájú íjcyáneri. 9 Áromeí wájácúúvétsáméií ímityúné imyéénuhíjcyanévú
diityétsíhjyáa ápííchojtétsí imyéénuhíjcyanévú wájácúúvétsámeídyu.

Timotéoke éhnííñevu Páávoro úwaabóne

10 Áánetu ihdyu ími tehdújuco u ícyahíjcyáné ukée o úwaabódu. Aabe
muurá ú waajácú muhdú o ícyahíjcyáne, muhdú o ɨ́jtsámeíñe, muhdú
Críjtoke o cáhcujtsóne, panéváré oke pájtyéronéhjɨ́ o áábúcuhíjcyáne,
pamévakéré o wájyuhíjcyáne, o úwáábóné déjúcotu o ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́
o áábúcuhíjcyáne. 11 Muurá ú waajácú muhdúhjáa Ajtiokíía múnaa,
Icóónío múnaa, Ríítará múnaa, óhdi ɨ́cúbáhráronéhjɨ́ o áábúcuhíjcyáne.
Áhdure ú waajácú muhdúhjáa Píívyéébe oke ténéhjɨtu pátyetétsohíjcyáne.
12 Aane ɨ́mɨááné ɨhnáhóóné Jetsocríjtoke meúraavyéné meímillémé tééné
déjúcotu meɨ́cúbáhrámeíñe. 13 Áánetu ímityúmé állíu múnaa íjcyame ávyétá
tútavááveréjuco méénume mɨ́amúnáake éhníííñevúré állihíjcyá muhdú
ímítyúnehjɨ́vú iállítsámeíhijcyádu.

14 Áánetu ihdyu ímíñeúvú duráávyé ukée o úwaabóné tsúúca u
wáájacúne. 15 Muurá ími tehdújuco tsɨ́ɨ́ménedítyúré u wáájacúné Píívyéébé
uwááboju muhdú íwaajácúháámɨtu nééneé. Aane uke túkévéjtsóneri
tsaímíyé Jetsocríjtoke u cáhcújtsoobe ú pájtyéteéhi. 16-17 Muuráhjáa
Píívyéébé uwááboju íwaajácúháámɨtu íhjyú uubálle múnaa caatúnú dííbyere
túkévéjtsóneri meke tene iúwáábo keená ɨ́mɨáájú íjcyane, téhdure meke
tene ityúkévéjtso keená álliúré íjcyánetu, áhdure meke tene iúwáábo
múhdurá meícyahíjcyánetu meímíbáávyéne ɨ́mɨáámé dííbyema meíjcyame
ɨ́mɨánéhjɨréjuco memééénuki.

4

1 Muurá Ávyéjuube Jetsocríjtó ɨ́htsútuube íjcyaabe tsiiñe tsaá pámeere
mɨ́amúnaa dsɨ́jɨvéjúcóóróméhjɨma muhdú ícyahíjcyáné iímíbájchoki.
Áánéllii diíbyee, Píívyéébeé, íjcyámútsí úmɨwávú uke o néé dííbyedítyú
íjcyáné uwááboju paíjyuváré u úwáábohíjcya ihdícyajcóójɨ́ íjcyaróne.
2 Ímíñeúvú múhdurá néérónéhjɨ́ pañe óvéhéétuubéré cáhcújtsótúmeke
chooco duwáábó muhdú tene néhdújuco. Áánetu cáhcujtsójúcoorómé
múhdurá ícyahíjcyámeke ɨhnáhóónécoba duwáábó ditye iímíjpyetéki.
3 Muurá íjcyaíñé mɨ́amúnaa ɨ́mɨá uwááboju ɨ́ɨhvéjtsóne iímíllehíjcyádú
átéréénéhjɨ́ uwáábojtékeréjuco néhcoíñe. 4 Aame úúbálléénéhjɨríyéjuco
íjcyame íllurejuco ɨ́hvéjtsoíñé ɨ́mɨá uwááboju. 5 Áánetu ihdyu ɨ́mɨáábéré
díícyáne daabúcuhíjcyá ímítyunéhjɨ́ uke pájtyeróne. Ááne dúwáábohíjcyá
ɨ́mɨáájú pajtyéteju mɨ́amúnaa icyáhcújtsoki. Ehdu ímíñeúvú méénuhíjcyá
díwákimyéíjyuco íjcyane.

6 Muurá íñe tsúúca tééneri o ɨ́cúbáhrámeíhíjcyánetu ó wáyéeevéhi.
Aabe wahájchotáréjuco o íjcyánetu o dsɨ́jɨ́veíñe. 7 Tsúúca íñe okée
Píívyéébe níwáávéné wákimyéí o méénúnetu ó nɨjkévähi. Aabe dííbyeke o
cáhcujtsóné tsá o ɨ́hvéjtsotúne. 8 Áánéllii Jetsocríjtó ɨ́mɨáábé íjcyaabe tsiiñe
itsáácooca tééne áhdó oke ávyéjújtsoóhi. Árónáa tsá apáábyekéré oke dibye
ávyéjújtsóityúne. Pámeere múhdumé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne tsaímíyé dííbyeke
téhmehíjcyámeke téhdure ávyéjújtsóiíbye.

Timotéoke Páávoro túkévejtsóne

9 Aane óvíjyuco ɨ́ɨ́cúi oke duhjéva. 10 Muurá oke náhbénuhíjcyarómé
péjucóó óhdityu. Déema péjucóó Tetsaróónicávú ɨ́jɨ́enéré
iímíllehíjcyánélliíhye. Áhdure Cretséété péjucóó Garáátsiá iiñújɨvu. Áhdure
Tííto péjucóó Damáátsiá iiñújɨvu. 11-12 Áánetúu Tííkicyóké ó wallóó
Éépetsóvu. Apáábyeréjuco Róóca óhdivu cóeváne. Áánéllii uke o néé
kiá Mááco íjcyáábeke u néhcóne óhdivu u tsíva oke dibye táwákimyéityu
ɨpɨ́ááboki. 13 Aabe néhi u tsáácooca óhdivu tsiva Tóróóavúu Cáápo jávú
tátsuucójama táwaajácúhaamɨ́né o pícyoíñúne. Tsáma dábájɨ́ɨ́vedí ímichi
tápañétúéhaamɨ́jɨ́ íjcyane.
14 Áánetu uke ó úúballé Arejáádoro ímityúné oke dáriivéné éhne
úwáñewáánetu panéváré méénuhíjcyaábe. Áábema ihdyu óvíi Píívyéébe
ímíbajchó teéne. 15 Áábeke téiibúwá díícyaco. Uke mújtátsódiíbye. Muurá
íñe meúwáábohíjcyáné ehdɨ́ɨ́vállehíjcyaábe.
16 Aanée muurá pámeere oke náhbénurómé óhdityu pééné boone
ímítyúnéhjɨ́ ímibájchojté úmɨwávú o íhjyúváábeke tsá múha oke pɨ́áábotúne.
Árómeke néhi tsá iiná pájtyéityú tééné hallútu. 17 Muuráhjáa ihdyu
Píívyéébe oke pɨ́áábóneri pajtyéteju o úwaabóné tsújaavé pámeere jodíómú
íjcyátúrómedívu. Áhdurée oke pájtyetétsoobe oohímyé oke dóóíyónetu.
18 Aabe muurá oke panévatúré téhmeé tsaímíyé íavyéjuri dííbyema níjkyéjɨri
o íjcyaki. Áábeke metsu maávyéjújtso múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoro pítyajcóne

19 Aane óóma duubállé Píríícama Akííramútsikye o dúúruváne. Téhdure
Onetsííporóké pámeere ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́mema ó duurúváhi. 20 Téhdure uke ó úúballé
Coríítovúu óhdityu Eráátó cóeváne. Áánetúu Tóróópimo chéméébeke ó
pícyoíñú Miréétovu. 21 Áánéllii uke o néé ɨ́ɨ́cúi úúníjyabái íjcyátúné
ɨhde u tsáákií. Téhdure uke ó úúballé ííllletu uke ditye dúúruváné
Eobóóroo, Podéétee, Ríínoó, Cáráóódiaa, íjcyame. Téhdure pámeere tsíjtyehjɨ
ménahbémú uke duurúváhi. 22 Ahdícyane óvíi Píívyéébema Ávyéjuube
Jetsocríjtomútsí pámeekéré ámúhakye pɨ́aabóhi. Áyu tehdújuco.

TÍÍTOÓ
Tíító éllevu Páávoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Páávoro Píívyéébé ɨɨcúve múnáajpi o íjcyaabe íñe Jetsocríjtodítyú
íjcyáné uwááboju úwáábobéré ó pehíjcyá dibyée tsúúca újcúmeke ditye
ímíñeúvú iwáájácu téjɨjto meúraavyémé múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́
meújcune. 2 Tsá muurá Píívyéébe állíuutúne. Aabée tééneu meke iájcuíñé
néé tsúúcajátújuco íííñujɨ́ikyée ípívyéévétúné ɨhdéjuco. 3 Ááné uwáábojúu
mewáájácúíñe éévé úújetétsihvújuco muurá íñe meke dibye wáájácutsóné
tééneu. Aane úwáábobéré ó pehíjcyá Mépájtyetétsoobée Píívyéébe oke
néhdújuco. 4 Aabe íñe íhyaamɨ ó caatúnú, uu, Tíító éllevu táuwááboríi
Píívyéébeke u cáhcújtsónéllii tájtsɨɨménédú uke o ɨ́jtsúcunúúbe éllevu. Aane
ihdyu óvíi pámeeke ɨɨ́daatsóllédú íjcyamútsí Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoma
uke pɨ́aabó ɨ́búwajɨ́ɨ u íjcyaki.

Cahcújtso múnáake Tííto pɨ́aabóne

5 Muuráhjáa uke 'Créétaá' némeíñé caapáhovu ó pícyoíñú tétsii
íjcyácoomíjɨri íjcyáné cahcújtso múnáake panévatúré u pɨ́ááboki. Áhdurée
uke o néé diityémá túkevéjtsotéké u méménuki. 6 Aame diitye túkevéjtsojte
íjcyáiyá panévatúré ɨ́mɨááméré ɨ́ɨnetú néétsámeítyúme. Tsáápíllekéré
táábáváiyóme. Ááméj tsɨ́ɨmé cahcújtso múnaa íjcyáiyá cáánímudívú
iñéétsótuki. 7 Muurá túkevéjtsoobe páneere Píívyéébé icyánéjcú
wákimyéí ejécunúhi. Áánéllii tééné wákimyéí méénume panévatúré
ɨ́mɨááméré íjcyáiyáhi. Tsá ditye ávyéjuuháñé llíííñéityuróne. Tsá ditye
cááyóbáítyuróne. Tsá ditye llíyíícyávéítyuróne. Tsá ditye átéréénéhjɨ́
hallúvú dsɨ́ɨdsɨ́váítyuróne. 8 Keená ɨ́mɨááné íjcyane Píívyéébe ímillénerejuco
ditye méénúiyóné ɨ́ɨnevú táhjátsámeítyúme. Aame tsaímíyé íaahɨ́ve
múnáake waatsúcúiyáhi. 9 Tsaímíyé ɨ́mɨá uwááboju tsúúca iwáájacúné
úráávyéiyóme. Ááne úwáábóiyómé téénetu ímityúné íhjyúvahíjcyámeke ímí
diityéké tene ibúúúveki.

10 Muurá ijcyámé mítyame tamúnaa jodíómú ɨ́mɨáájú úraavyéjúcoorómé
úwáábohíjcyáné mɨ́amúnaa kíhdyahɨ́rótsámeííyónetu. Ááneri íllure
mɨ́amúnáake állihíjcyáme. 11 Áánéllii múu diityéké bóijcyú tééneu.
Múhdurá úwáábohíjcyámé tééné hallúvú ɨdsɨ́ɨdsɨ́vakíye. Muurá pívájavá
múnáakéjuco ditye mújtatsóné ɨ́mɨájɨ́jtó ditye úráávyénetu.

12 Aanéhjáa muurá tétsíi múnáajpíyé uwááboobe nééhií: "Crééta
múnaa ávyétá allíujte iyámédú nééme ovéhe múnaa íjcyame mítyane
majchóhi." 13 Ɨmɨáánéjucóhjáa dibye nééneé. Áánéllii uke o néé
ɨhnáhóónécoba tétsíi múnáake u úwáábo ditye ímíñeúvú Críjtoke
icyáhcújtsoki. 14 Aame tsá ɨɨ́cuvéjúcóóityú átéréenéhjɨ́ ɨɨ́jtsaméityúré
iújcune ditye úúbállehíjcyáneri. Áhdure tsá ditye ɨɨ́cúvéityú ɨ́mɨájɨ́jtó
úraavyéjúcootúmé diityéké tsíñejcúvúré túkévéjtsóneri.

15 Muurá cahcújtso múnaa ɨ́mɨáánéré ɨ́jtsámeíhi. Áánetu cáhcújtsotúmé
tsá múijyú ɨ́mɨááné ɨ́jtsámeíítyuró ímityúnéré diityé ɨ́ɨbúwari íjcyánélliíhye.
16 Tehdu nééme muurá bañúháñé nehíjcyá Píívyéébeke iwáájacúne.
Árónáa múhdurá ditye ícyahíjcyánetu méwaajácú íllure ditye állihíjcyáne.
Aame ímityúmé íjcyame tsá múijyú ɨ́mɨááné méénúítyuróne.

2

Ɨmɨá uwáá́boju

1 Áánetu ihdyu ímíñeúvú dihjyúvahíjcyá muhdú ɨ́mɨá uwáá́boju
néhduú. 2 Ááne dúwáá́bohíjcyá kéémemújuco íjcyáné nahbémuke ditye
tsaɨ́ɨbuwáré iíjcyáne pamévakéré iávyejúúlleki, ímítyúnehjɨ́vú ditye
ityáhjátsámeítyuki, Críjtoke ditye ímí icyáhcújtsoki, ímítyunéhjɨ́ íjcyaróné
iáábúcúne ditye pamévamáyé iwájyújcatsíki. 3 Áhdure kéémemújuco íjcyáné
naallémuke duwáábó pamévakéré iávyejúúlléne tsíjtyedítyú állíunéhjɨ́
ditye iíhjyúvátuki. Áhdure tsá ditye llíyíícyávéítyuróne. Ɨmɨáánetúré
bóhówaúcunúiyóme. 4 Aame úwáábóiyá bádsɨ́jcake muhdú múúne
walle ájyúma iwájyújcatsíñe tsaímíyé ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke téhmene. 5 Úwáábóiyómé
ímítyunévú ditye ityáhjátsámeítyuki, panévatúré ɨ́mɨáámeré ditye iíjcyaki,
tsaímíyé ihjya ditye ityéhmeki, tsíjtyeke ɨ́ɨdaatsólléne ditye ɨpɨ́áá́boki,
ájyumu túkévejtsódú tsaímíyé ditye iíjcyaki. Ehdu íjcyáiyómé Píívyéébé
uwáábójutu múha ímityúné iíhjyúvátuki.

6 Áhdure ováhtsámuke ímíñeúvú duwáábó ditye ɨ́mɨáámeré iíjcyaki.
7 Ááne panévatúré ɨ́mɨáábé diityémá diicya tehdu ditye iíjcyaki. Tsá
múu májchíjyuri díllotú diityéké iúwaabóne. 8 Tsaate úhdityu ímityúné
íhjyúváneri dɨ́ɨcúvedí ditye téeneri iñúcójpɨ́véne tsiiñe iíhjyuvájúcóótuki.

9 Téhdure idyé uke o néé tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyámeke u úwáábo di-
tye ɨ́mɨáámeré iíjcyáne íavyéjujte táuhbáné imyéénuki. Tsá tene ímityú
lliíñetúré diityéké ditye áñújcúiyóne. 10 Tsá ditye nániítyuró diityé éhne.
Panévatúré ɨ́mɨáámeré íjcyáiyá Mépájtyetétsoobe Píívyéébé uwáá́boju di-
ityédítyú ibóhówaúcunúki.

11 Muuráhjáa meke ɨ́ɨdaatsólléne iwájyúmeke waajácútsoobe
muhdú mepájtyetéiñe. 12 Áánéllii tsúúca méwaajácú páneere ɨ́jɨ́
imítyuháñé meɨ́hvéjtsóne tsaímiyéjuco dííbyeke meúráávyéiyóné
ɨ́ɨnevú táhjátsámeítyúme. 13 Áhdure tsúúca méwaajácú ípyée iñéhdu
ɨ́htsútuube Mépiivyéébé Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtó ɨ́ɨné imíjyaú
tsááiñe metéhmehíjcyáne. 14 Diibyée muurá dsɨ́jɨvé mewájyuri mépée
mewágóóóvéíyónetu meke ipájtyetétsoki. Ehdúu meke ímíjpyetétsoobe
dííbyeéjté meíjcyame ɨ́mɨááné meímílléne ɨ́mɨááneréjuco memééénuki.

15 Ehdu múu úwaabó mɨ́amúnáake tsápɨ́jtsoobére. Áhdure
múu ɨhnáhóónécoba úwaabó múhdurá ícyahíjcyámeke diityédívú
táhjátsámeítyuubére.

3

Muhdú múúne cahcújtso múnaa íjcyane

1 Áhdure idyé duwáábó cahcújtso múnáake ditye pámeere ííñújí̵ avyéjujtéké iávyejúúlléne muhdú ditye néhdu iíjcyáne imyéénuhíjcya ı́mı̵ááneréjuco. 2 Ááne ı́mı̵ááméré iíjcyáne mítyájkímyeítyúmé mı́amúnáake ı̵ı́daatsólléne ı̵pı́ááboíjcyaki. Aame tsá múhdityú ímityúné íhjyúváityúne.
3 Muuráhjáa tujkénú múhdurá menéénéllii tsá Píívyéébeke melléébohíjcyatúne. Łdátsóhrée ímityúnéhacáa íjcyane páhduváré nénehjı̵ pánehjı́dú imíwu meı́jtsúcunúné méúráávyehíjcyáhi. Ehdúu ímityúnéhjı́ pañe meíjcyame tsíñéhjı̵ri ménomíutáávahíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyéhjı̵ma métsarílléсatsíhijcyáhi. 4 Árónáacáa Píívyéébe Mépájtyetétsoobe ı́mı̵ááné pámeekéré mı́amúnáake iwájyune úújetsó meke ipájtyetétsóneri. 5 Tsáháa ı̵ı̵ná ı́mı̵ááné meméénúnéllii meke dibye pájtyetétsotúne. Mekée ı̵ı́daatsólléneллii pájtyetétsoobe Íapííchoj tééveri meke dibye ímíbajchómé béhné ı́jtsaméimáyéjuco meíjcyaki. 6-7 Teenée Íapííchó mépañévú pícyoobe Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri ı́mı̵ááméréjuco meíjcyame múijyú medsı́jı̵véjúcóóityúne bóhı́ meı́tsohíjcyáné meújcuki.
8 Aane éhnííñevu dúwáábohíjcyá Píívyéébeke cáhcujtsómé keená ı́mı̵ááné íjcyanéré imyéénúíñeri itsúúrámeíki. Ehdu íñe uke o néé pámeekéré pı́ááboíñe. 9 Áánetu eene átéréenéhjı́ meke pı́áábóityúné muhdúhjáa méı̵hdé múnáaúvú ı́hdééné taúhbáju úráávyehíjcyáneri ditye táhjácatsíhíjcyáneri dı́ı́cúvedíñe. Íllure ténehjı̵ meke mújtatsóhi.
10 Áánéllii múu tsaate ténéhjı̵ri táhjácatsíhajchíí bóijcyúrá míijyúcúre. Aane ditye lléébótúhajchíí múu ílluréjuco íjchívyetsóné diityéké tsíjtyeke ditye imújtátsótuki. 11 Muurá ehdu dárı́ı̵vémeímyé tsáhájuco ímílletú ímí iíjcyane. Aame waajácurá íhyallúvúré ímityúné imyéénune.

Tíítóke Páávoro túkévejtsóne

12 Aane diéllevu Tííkicyómá Atéémamútsidityú tsáápikye o wálloobe úújetécooca ı́ı́cúi oke dúhjetécó Nicóóporíyí o íjcyáábeke. Técoomíyí úúníjyaba o pájtyeíñé ó wábyujtsóhi. 13 Áánetu ihdyu óvíi muhdú u píívyetédú ú pı́aabó Apóóromútsikye ímityúné múúne méénúmé hallúvú íhjyúvaabe Tséénáma dityétsí kiávú ipyéhullévú péécoóca. 14 Aane ihdyu óvíi éhnée méuwáábori cáhcujtsómé iwáájáne téhdure tsíjtyeke pı́aabó ı́mı̵áájú diityédityú ibóhówaúcunúki.

Páávoro pítyajcóne

15 Ahdícyane óvíi Píívyéébe pámeekéré ámúhakye pı́aabóhi. Pámeere ménahbémú ííllе íjcyame uke duurúváhi. Áhdure elle íjcyámeke o duurúváhi. Áyu tehdújuco.

PIREMÓO
Piremóo éllevu Páávoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Páávoro Críjtoke o úráávyéné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáábema
ménahbe Timotéó íjcyáábema muhtsi íhyaamɨ diéllevu mécaatúnú
Píívyéébé wákimyéí muhtsi meméénuhíjcyádú téhdure tééné wákimyéí
u méénúúbeke mítyane uke muhtsi mewájyuube Piremóo éllevu. 2 Téhdure
idyé dihjyávú píhcyáávehíjcyáné cahcújtso múnáá wáábyuta téhaámɨ.
Áhdure uwáábotu meke pɨ́ááboíjcyaabe Akíípoo, ménaalle Áápiaa,
íjcyamútsí wáábyuta téhaámɨ. 3 Ááameke ihdyu óvíi ámúhakye Máavyéjuube
Jetsocríjtomútsí Méécááni Píívyéébema pɨ́aabó ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki.

Piremóó ímí cáhcujtsóne

4-5 Muurá paíjyuváré Píívyéébema o íhjyúvácooca díhyallúvú ó
téhdútsohíjcyá uuva ímí Máavyéjuube Jetsocríjtoke u cáhcújtsóne pámeekéré
cahcújtso múnáake u wájyuhíjcyáné uubállé o lléébónélliíhye. 6 Ááné́llii
díhyallúvú ó táúmeíhijcyá pɨáábó íñe Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej téévеríyé
mééma pɨáábó íjcyane éhníííñevu u wáájácúne tsíjtyeke u úwááboki. 7 Muurá
mítyane ó ímíjyuuvé ímí tehdújuco ménahbémuke u wájyúne panévaríyé
diityéké u ímíjyúúvétsohíjcyáneri.

Páávoro Onéétsimó hallúvú íhjyuváne

8 Áábeke muurá uke ó piivyéterá o táuhbáné ɨɨná u méénúiñévú
Críjtorée oke uwáábóóbedívú pícyoóbe. 9-10 Aabe íñe ɨ́dátsó keeméjuco
o íjcyaabe dííbyeke o cáhcújtsóné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyaabe úúma ó
ihjyúvá Onéétsimó hallúvú táuwáábori dibye Píívyéébeke cáhcújtsónéllii
tájtsɨɨménédú o ɨ́jtsúcunúúbé hallúvu. Ááné́llii uke o néé oke u wájyúhajchíí
dííbyeke u pɨ́ááboki.

11 Muuráhjáa ihdyu éíjyu díhyójtsɨ́ pañe íjcyaabe tsá ɨ́ɨ́netú uke
pɨ́ááboíjcyatú átéréejpi iíjcyánélliíhye. Ároobe ícyooca tsúúca ímíjpyetéhi.
12 Áábeke íñe tsiiñe diéllevu o óómíchóóbeke ihdyu ímíñeúvú
waatsúcúpéjtsoco muhdú oke u wáátsúcúiyódu. 13 Ó imíllerá dibyéi óómaye
íjcyane íñe ɨ́mɨá uwáábójú déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáné hajchótá oke
dibye ɨpɨ́áábo oke u pɨ́ááboiyódu. 14 Árónáa tsá o ímílletú u wáájácútúnáa
dibye óhdivu cóeváne. Ihdyu díicyánéjcutu u ímílléhajchíí tehdújuco óhdivu
icyóéváne oke dibye pɨ́ááboiyóne. 15 Muuráhjáubáhjáa ihdyu úhdityu
úmɨ́vaabe iímíbáávyéne úúmaye iíjcyaki. 16 Aabe ihdyu tsiiñe díhyójtsɨ́
pañévú úújetéébeke éhníííñevu ú wájyuúhi. Muurá téhdure dííbyeke mítyane
ó wajyúhi. Ááné ehníííñevu dííbyeke wajyu tsúúca Píívyéébeke cáhcújtsoobe
díñahbéduréjuco néébeke.

17 Ahdícyane tsáma ímíñeúvú dííbyeke waatsúcuco muhdú oke u
wáátsúcúiyódú ɨ́mɨááné díñahbéébé o íjcyáábeke u wájyúhajchííjyu.
18 Aabée uke ímityúné dárɨ́ɨ́véhajchííjyu, dibyée tsíeméné úhdityu áhdótuube
újcúhajchíí néhi páneere ookéréjuco dahdótso. 19 Aane uke o áhdoíñé o
nééne oo Páávoro ó caatúnúhi. Árónáa ihdyu tsá uke o néétu téhdure

oke u áhdóiyóné ukée o pɨ́aabóne. 20 Ehdu teéne, muúbej. Ahdícyane óvíi Ávyéjuube Jetsocríjtoke mecáhcújtsónéjcutu táñahbe u íjcyaabe oke ú tsɨ́pajtsóhi.

21 Ehdu íñe diéllevu ó caatúnú panévatúré ɨ́mɨáábé u íjcyane o wáájácúnélliíhye. Áánéllii ó waajácú uke o néhíjcyáné ehnííñevu panéváré tsaímíyé u méénuíñe. 22 Aane uke o néé táɨhde tsátsii u ímíbájchoki. Tsáijyu múúne Píívyéébeke ámuha táhallúvú pɨáábó metáúmeíhíjcyánej péévé ámúhadívú ó úújetéhi.

Páávoro pítyajcóne

23 Áhdure uke ó úúballé Epáápara uke dúúruváné téhdure Jetsocríjtoke iúráávyéné déjúcotu óóma cuvéhóójari íjcyaábe. 24 Áhdure uke duurúvámé Máácoó, Arijtáácoo, Déémaá, Róócaá, ehdume muha mewákímyeíhijcyáme.

25 Ahdícyane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye pɨ́aabóhi. Áyu tehdújuco.

HEEBERÉO
Heeberéómu éllevu cáátúnúmeíháámi

*Píívyéébe Íllij téé*veri *mi̇amúnáama íhjyuváne*

1 Éíjyuúvúhjáa Píívyéébe ihjyúvahíjcyá méihdé múnáaúvuma páhduváré
nénehji̇ íhjyú uubálle múnáadívú ibóhówajcárónej téé veri. 2 Áánetu ícyooca
íjcyáné mi̇amúnáama ihjyúvaabe Ílli Jetsocríjtoj téé veri. Aanéhjáa dííbyej
téé veri páneere múhdúné tsíeméné iípívyéjtsóne dííbyé hójtsi̇ pañévú
pícyoobe téené avyéjuube dibye iíjcyaki. 3 Aabéhjáa Cáání Píívyéébeke
bóhówájtsoobe meke úújetsó muhdú dibye íjcyane. Áábedítyú dííbyé
ámi̇tsaráhcó bóhówaúcunúúbé i̇htsútuube íjcyáábe tájpí páneere ijcyáhi.
Muuráhjáa i̇dsi̇jívéneri méimítyuháñé iímíbájchóne Cáání éllevu níjkyeji̇vú
ipyéene íllurájuco dibye ávyéjuuténe.

*Níjkyéji̇ múnáá ehníí*ñevu *Píívyéébé Hajchi ávyejúúne*

4 Aabe níjkyéji̇ múnáá ehníiñevu i̇htsútuube Cáániye Píívyéébe dííbyeke
ávyéjújtsoóbe. 5 Tsáháhjáa muurá múijyú dibye tsáápiikye níjkyéji̇
múnáadítyú néétune:
Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke o ávyéjujtsóhi.
Áhdurée tsá dibye dííbyedítyú néétune:
Dííbyéj caani o íjcyánéllii tájtsi̇i̇méné diíbye.
6 Árónáacáhjáa ihdyu Íllíkye apáábyéré i̇htsútuube íjcyáábeke ííñuji̇vú
ibóhówajcáróóbedítyú neébe:
Óvíi pámeere tahñéjté níjkyéji̇ múnaa Hájchíwúuke iávyéjújtsóóbeke du-
urúváhi.
7 Áánetúhjáa ihdyu diitye níjkyéji̇ múnáadítyú neébe:
Tápi̇ii̇ábojte níjkyéji̇ múnaa kíijyebádu. Áhdure cúújuwádú diítye.
8 Téhduréhjáa tsiiñe Íllíditytu neébe:
Uu i̇htsútuube Píívyéébe u íjcyáábé avyéjú tsá múijyú ni̇jkéváityúne.
Aabe i̇mi̇ii̇ábé u íjcyaabe muhdú tene íjcyadújuco mi̇amúnáama u
méénuíñe. 9 Muurá i̇mi̇ii̇ábé u íjcyánéllii tsá ímityúné u ímílletúne.
Áánéllii oo Dípiivyéébé o íjcyaabe uke pámé ehníiñevu ó pi̇ii̇áboó i̇i̇né
imíjyaú u íjcyaki.
10 Téhduréhjáa tsiiñe dííbyedítyú neébe:
Uu i̇htsútuube ávyéjuube u íjcyaabée ú ípívyejtsó páneere íévéhóówari
íjcyánéhji̇ma íííñuji̇. 11-12 Áronéhji̇ wágóóóveé wájyamu nójcanújá
wágóoovédu. Ehdu ténehji̇ u wáágóóné boone béhnéréjuco u
ípívyéjtsoíñé éhne múúne wájyamu nójcanúné boone béhjáréjuco
ditye cápáyoácódu. Árónáa ihdyu di̇i̇jtsaméí tsá múijyú
cápáyóóvéityúne. Áhdure tsá múijyú muhdú u íjcyáityúne.
13 Téhduréhjáa tsá múijyú dibye tsáápikye níjkyéji̇ múnáadítyú néétune:
Íchihvúi táúniúvú diicya dímunáake úúma o táhjáné hajchóta.
14 Muurá diitye níjkyéji̇ múnaa Píívyéébé pi̇ii̇ábojte íjcyame tsá íjpííma
íjcyatúne. Aame panévatúré pi̇ii̇ábohíjcyá pájtyetéímyeke.

2

Tsá meɨ́hvéjtsóityú mepájtyetéiñe mecáhcujtsóne

1 Áánéllii metsu téɨɨbúwá meíjcyáne ímíñeúvú meúráávye íñe
mepájtyetéíñé uwááboju melléébohíjcyáné téénetu memújtátuki.
2 Éíjyuúvúhjáa muurá diitye níjkyéjɨ múnáaj tééveri Píívyéébe úwáábohíjcyá
ímí tehdújuco. Aanéhjáa tsaate lléébotúmé ímityúné méénuhíjcyámeke
tééné hallútú ɨ́cúbáhrahíjcyaábe. 3 ¿Aane íñe teenéjuco mepájtyetéíyóneri
meɨ́ɨcúvétúhajchíí múhdutú mépájtyéteéhi? Muuráhjáa dííbyere Ávyéjuube
Jetsocríjtó úúballé tsúúca teene mééma imyéénune. Ááné uwáábojúu
lléébótujkénúmé méhdivu pajtyétsóhi. 4 Áánevúu Píívyéébe meke ímíñeúvú
waajácutsó páhduváré nénehjɨ méénúráítyuróné imyéénúneri. Muuráhjáa
dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Íapííchó ipícyóónej tééveri páhduváré
pɨ́ááboíjcyaabe muhdú ɨɨ́jtsúcunúdu.

Jetsocríjtó mɨamúnáajpídyú íjcyane

5 Árónáacáa tsá dibye néétu béhné iiñújɨri meíhjyúvahíjcyajɨ iípívyéjtsojɨ
níjkyéjɨ múnáá hójtsɨ́ pañévú ipícyooíñe. 6 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu
nééneé:
¿Aca muhdú ɨɨ́vámedi mɨamúnáadi ú ijyácunúhijcyáhi? Áhdure ¿muhdú
ɨɨ́váábedi Mɨamúnáájpidívúu ípívyéévéébedi ú ijyácunúhijcyáhi?
7 Muuráhjáa dííbyeke ú picyóó wahájchotáwu dibye níjkyéjɨ múnáá
ɨhtsútú lliiñévuréjuco iíjcyaki. Áróóbekée bóónétu u ávyéjújtsóne ú
picyóó páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki.
8 Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne páneere Críjtó hójtsɨ́ pañe íjcyane.
Árónáa tsáhái panéváré dííbyé hójtsɨri íjcyatúne. Íjcyaíñéi ihdyu múijyú
páneere dííbyé hójtsɨríyéjuco íjcyane. 9 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe dííbyeke
wahájchotáwu picyóó níjkyéjɨ múnáá lliiñévuréjuco mɨamúnáa wájyuri
dibye ɨdsɨ́jɨ́veki. Ároobe ícyooca íllurréjuco ávyéjuuténe.
10 Dííbyej téévería páneere Píívyéébe ípívyejtsó tééneri iávyéjújtsámeíki.
Áánélliihyée mewájyuri dííbyeke ɨ́hvéjtsoobe Mépájtyetétsoobe íjcyaabe
ɨ́cúbáhrámeíñej tééveri meímíbáávyeki. 11 Aame dííbyema tsané
nahbémuréjuco meíjcyame tsaapííkyéré mécaaníváhi. Ááné́llii Píívyéébé
Hajchi tsáhájuco meke núcojpɨ́lletú tsúúca íñahbémú meíjcyámeke.
12 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Uke ó bóhówájtsoó táñahbémudívu. Aame tsaméhjɨ́ uke muha
medúúruváné mémátsívahíjcyaáhi.
13 Téhdure nééneé:
Píívyéébedívú ó cátsɨ́páávehíjcyaáhi.
Téhdure tsiiñe nééneé:
Tsúúca okée Píívyéébe náhbénúmema oó.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
14 Muurá íñe mɨamúnaa meíjcyadúrée idyé Jetsocríjtó ijcyá íjpííma,
ítyujpácyoma. Ehdúu mɨamúnáájpidívú iípívyéévéne dsɨ́jɨ́veebe mépée
mewágóóóvéíyónejcúvú meke ɨ́búwátsohíjcyaabe Naavéneke ityáhjaki.
15 Ehdúu dííbyé hójtsɨ́ pañétú meke pájtyetétsoobe mewágóóóvéíyónetu.
16 Tsáháa Críjto tsáátu níjkyéjɨ múnáake ɨpɨ́ááboki. Tsaabée Aavaráaúvúj

tsɨɨménémúhaabe meíjcyámeke ɨpɨááboki. 17 Áánélliihyée mɨamúnáájpidívú
ípívyééveebe ɨmɨá lluuváábé íjcyaabe íñe muhdú meícyahíjcyáné iwáájácu
méhdi ɨɨdáátsóvéne máhallúvú Píívyéébeke pɨáábó ityáúmeíki. Aabée
mewájyuri pájámeííbyedi ɨcúbahrámé méimítyuháñé iábájɨɨvémeíki.
18 Téhdurée dííbyeke Naavéné máváríjchóneri ɨɨcúbáhrámeíñéllii
waajácuube muhdú ténehjɨ meke dómácohíjcyáne. Aabe piivyété meke
téénetu ɨpɨaabóne.

3

Moitséé ehníííñevu Jetsóó ávyejúúne

1 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii Píívyéébeéjté
meíjcyame metsu ímíñeúvú meúráávye uwááboobe Jetsocríjtoke,
dííbyeke meúráávyehíjcyánéjcú lluuváábé páñétúejpi íjcyáábeke.
2 Muuráhjáa Píívyéébe dííbyeke níwáávéné wákimyéí tsaímíyé nɨjkévaabe
Moitséeúvukéhjáa dibye ihñéjtedívú níwáávémeke dibye tsaímíyé
téhmehíjcyádu. 3 Árónáa ihdyu Moitséeúvú ehníííñevu avyéjúúllémeííbyé
páneerée dibye ípívyéjtsónéllii éhne múúne jaa méénuube tééjá ehníííñevu
ávyejúúllémeídyu. 4 Muurá mɨamúnaa jaa meenúhi. Árónáacáa ihdyu
páneere Píívyéébere ípívyéjtsónéllii éhníííñevu diibye avyéjúúhií. 5-6 Ehdu
muurá Críjto Moitséeúvú ehníííñevu ávyéjújtsámeíhi. Muuráhjáa dííbyeúvú
Píívyéébeéjté jahdu néémeke ímí téhmehíjcyáhi. Ároobée dííbyé ɨɨcúve
múnáajpíye. Áánetu ihdyu Ílli Críjto dííbyeéjté avyéjuúbe. Áábedítyúu
muurá diibye Moitséeúvú meke úúballéhi. Aane ɨmɨááné dííbyeéjté
meíjcyame dííbyedívú mecátsɨpáávéne nihñéétsihvúré ímí dííbyeke
meúráávyéhajchíí tsaímíyé méíjcyaáhi.

Píívyéébeéjté tsaímíyé íjcyane

7 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu dííbyé Apííchó túkevéjtsóneri dííbyé
ihjyú uubálle múnáajpi nééhií:
Píívyéébe o íjcyaabe ámúhakye o nééne melléébo. 8 Tsá múu oke táhjálletú
éhnée ámúhá ɨhdé múnáaúvú ɨɨnéubá píívyétúné iiñújɨri iíjcyácooca
oke dáríívehíjcyádu. 9 Ehdúu téhulle íjcyame dáríívémeíhijcyá
40 píjcyá hajchótá diityémá méénúráítyúronéhjɨ o méénuhíjcyáné
ájtyumɨjúcooróme. 10 Aanée oke cáyobáávatétsoobe diityédítyú o
nééhií: "Ɨɨjtsaméí tútávaavémé tsá ímílletú diityéké o túkévejtsóné
illéébone." 11 Ehdúu diityédívú o cáyobáávaténe ɨmɨáánetúré o néé
diityékée tsaímíyé o pícyooíñé o néhíjcyátsihvu ditye úújetéityúne.
Ehdúhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi néé
dííbyé Apííchóré túkévéjtsóneri.

12 Ahdícyane tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco, ámuúha táñahbémuj. Ámúhá
ɨjtsaméí métútáváávedí diibyéjuco ɨmɨá Piivyéébé íjcyáábeke ámuha
mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki. 13 Múu tsápɨtsójcatsí teenéjuco
ícyooca meíjcyárááhori meíjcyáné hajchótá ímityúné ámúhakye
imújtátsótuki. 14 Muurá tujkénutújuco nihñéétsihvúré tsaímíyé
Píívyéébedívú mecátsɨpáávéne dííbyeke meúráávyéhajchíí ɨɨné imíjyaú
Críjtoma méíjcyaá íavyéjuri. 15 Áánéllii máábájɨɨvedí Píívyéébe
íwaajácúháámɨtu íllu néénee:

Píívyéébe o íjcyaabe ámúhakye o nééne melléébo. Tsá múu oke táhjálletú
ámúhá ɨhdé múnáaúvúu oke táhjállehíjcyádu.
16 ¿Acáa caatyé Píívyéébeke ímítyú dárɨ́ɨvehíjcyáhi? Muuráhjáa Ejíhto
múnáá hójtsɨ́ pañétú Moitséeúvú íjchívyetsómé Píívyéébeke ímityúné
dárɨ́ɨvehíjcyáhi. 17 ¿Acáa caatyédí Píívyéébe icyááyóbáne ɨ́cúbahrá 40
píjcyá hajchóta? Diityérée muurá íimítyú nɨ́jcaúvú úújetémé ɨ́ɨnéubárá
píívyétúné iiñújɨvu dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. 18 ¿Acáa caatyéké neebe tsaímíyé
diityéké ipícyooíñé iñéérótsihvu ditye úújetéityúne? Diityédítyúrée ehdu
neebe ditye dííbyeke lléébohíjcyátúné déjúcotu. 19 Áhdújucóo muurá tsá
ditye úújetétú dibyée diityéké néhíjcyátsihvu ípyée icyáhcújtsótúnélliíhye.

4

1 Áhdure muurá ícyooca mééma ijcyájúcoróné Píívyéébe meke
néhijcyáné tsaímíyé dííbyema maávyéjuutéiyóne. Áánéllii téɨɨbúwá
méíjcyaco tééneri mebáñúmeítyu dityéhjáa báñúmeídyu. 2 Muuráhjáa
diityéké iúwáábohíjcyádúré ícyooca Píívyéébe méhdivu muhdú
mepájtyetéíñé uwááboju bóhówátsohíjcyáhi. Aane muurá dityée
íjcyadúré melléébójúcoorómé mecáhcújtsótúhajchíí tsá ɨ́ɨnetú meke
tene pɨ́áábóityúne. 3 Áánetu ihdyu ɨ́mɨááné cáhcujtsómé tsaímíyé íjcyaá
Píívyéébema. Muurá cáhcújtsótúmedítyú neébe:
Cáhcújtsótúmedívú o cáyobáávaténe o néé múijyú ditye úújetéityúné di-
ityékée tsaímíyé o pícyooíñé o nétsihvu.
Ehdúhjáa cáhcújtsótúmedítyú neebe ííñujɨ́ɨ iípívyéjtsóijyújuco pámeere
mɨ́amúnaa ɨ́ɨné imíjyaú dííbyema íjcyaíñé iñéijyu. 4 Muurá dííbyé
waajácúháámɨtu nééneé:
Páneerée Píívyéébe íwákimyéí ɨnɨ́jkévátsihdyu 7 coojɨ́vá úújetéjcóójɨ́
ílluréjuco wáyéeevéne.
5 Áhdure nééne cáhcújtsótúmedítyu:
Tsá múijyú ditye úújetéityú diityékée tsaímíyé o pícyooíñé o nétsihvu.
6 Árónáa ijcyámé tsaate pajtyété uwááboju icyáhcújtsóne ímí Píívyéébema
íjcyame. Áánetúu tujkénú tééné uwááboju illéébójúcoróné cáhcújtsotúmé
íllure báñúmeíhi. 7 Áánélliihyée Píívyéébe meke íyaahóvú iájcúrááhori
Dabíiúvuj tééveri íwaajácúháámɨtu nééhií:
Píívyéébe o íjcyaabe ámúhakye o nééne melléébo. Tsá múu oke táhjálletúne.
Ehdúu Píívyéébe néé íwaajácúháámɨtu. 8 Aanée muurá méɨhdé
múnáaúvuke tsaímíyé ipícyooíñé iñééne Jotsoéeúvuj tééveri imyéénuca
tsáhájuco Dabíiúvuj tééveri mééma dibye íhjyúváítyuróne. 9 Áánéllii muurá
ijcyánéi méúmɨ́wari tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaíñe. Tsáhái mééma tene
pánéévetú mekée iájcuíñé dibye nééneé. 10 Muurá ihdyu dííbyema tsaímíyé
meíjcyácooca íllurájuco mewáyéééveíñé dibyée panéváré iípívyéjtsóné
nɨ́jcáutu wáyéeevédu. 11 Áánéllii metsu tsaímíyé Píívyéébeke meúráávye
ímí dííbyema meíjcya méɨhdé múnáaúvúhjáa báñúmeídyú mebáñúmeítyuki.
12 Muurá dííbyé ihjyu ɨ́htsutúné iíjcyánéllií páneere mɨ́amúnáá ɨ́ɨbúwá
ɨ́jtsaméí bóhówajtsó éhne múúne nɨɨtsúwari tsíeméné mewáhdahɨ́róné pañe
muhdɨ́ɨvané íjcyane maájtyumɨ́du. 13 Dííbyerée páneere ípívyéjtsónéllií tsá
ɨɨná dííbyedívú téévetúne. Páneere muurá waajácuúbe. Áábé úmɨ́wari
meíjcyácooca páneere mééma ímíbájchóiibye muhdú meícyahíjcyáne.

Jetsóó páñétúejpi llúúváábe íjcyane

14 Áábé Hajchi muurá Jetsocríjtó páñétúejpi méhlluuváábé íhtsútuúbe.
Aabe dííbyema íjcyaabe máhallúvú piáábó táúmeíhijcyáhi. Áánéllii
metsu ímíñeúvú dííbyeke meúráávyeki. 15 Muurá meke iidaatsólléne
piáábohíjcyaabe mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeítyuki. Muuráhjáa
téhdure íjiiri iíjcyácooca ténéhjiri iicúbáhrámeíñéllií waajácuube muhdú
meícúbáhrámeíñe. Árónáacáa ihdyu tsá dibye ímityúné méénutúne.
16 Ahdícyane cáhawáá metsu dííbyedívú mecátsipáávéne Píívyéébeke piáábó
metáúmeí méhdi iidáátsóvéne meke dibye ipiááboki.

5

1 Muurá mee miamúnáadítyú páñétúejte llúúvájte íjcyáímyeke
meménuhíjcyámé ityújkevéállémeke ditye Píívyéébema tsaaté hallúvú
iíhjyúváne dííbyeke iiicúvéné iyámeke icyóvájtso diityé imítyú
iábájiivémeíki. 2 Árónáa llúúváábe íjcyároobe miamúnáajpi iíjcyánéllií
waajácú muhdú mávaríjchó íjcyane. Áánéllii tsaate ímíñeúvú wáájácutúmé
mújtámeke piivyéteebe chooco iúwaabóne. 3 Aabe tujkénú íhyallúvú
Píívyéébeke iiicúvéné iyáábeke cóvajtsó íimítyú iábájiivémeíki. Ááné
boonétú tsíjtyé hallúvú méénuube diityé imítyú iábájiivémeíki. 4 Tsá
tsaapi iiye méménúmeíítyuró llúúváábedívu. Píívyéébere ihdyu
ityújkevéállémeke téénevu picyóó Aróoúvukéhjáa ipícyohdu. 5 Ahdúu
Críjtoke Píívyéébere picyóó páñétúejpi llúúváábe dibye iíjcyaki. Tsáháa
iiye dibye méménúmeítyúne. Ááabedítyú muurá neebe íwaajácúháámitu:
Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke ó ávyéjujtsóhi.
6 Téhdure tsiiñe neébe:
Uke ó picyóó nijkéváityúné íhtsútuube llúúváábe u íjcya Mekitsedéé íjcyadu.
Ehdu Píívyéébe néé íwaajácúháámitu Críjtodítyu. 7 Aabée Críjto íjiiri
iíjcyácooca Cááni Píívyéébema ávyétá ihnáhó kímóóveebéré ihjyúvahíjcyá
dibyée dsíjivéíñetu dibye muhdú iñéhajchíí dííbyeke ipájtyetétsoki.
Árónemáhjáa íhvéjtsámeííbyé muhdú dibye ímillédú dííbyema tene
ipájtyeki. Áánélliihyéhjáa Píívyéébe dííbyeke piaabóhi. 8 Aabée
muurá dííbyé Hajchi íjcyaabe páñetu iicúbáhrámeíñéllii waajácú
muhdú mecáhcujtsóne. 9 Ehdúhjáa ímiáábé iíjcyánéllií mepájtyetéiñe
méénuube dííbyeke cáhcujtsómé muhdú íjcyáityúmeréjuco dííbyema
iíjcyaki. 10 Áánélliihyéhjáa Píívyéébe dííbyeke picyóó íhtsútuube páñétúejpi
llúúváábe dibye iíjcya Mekitsedéé íjcyadu.

Mecáhcujtsóné meíhvéjtsómé úmiwa ápíchó nééneé

11 Íjcyaróné téénetu mítyane ámúhakye o úwáábóiyóne. Árónáa
tsáhájuco ámúhakye o úwáábóityú tééneri ámuha meiicúvehíjcyátúnélliíhye.
12 Tsáhájuco béjte ámuha meíjcyájúcóóturóne. Muurá ícyooca ámuha
tsíjtyekéréjuco meúwáábóiyóne. Árónáa muhdú iivane ámúhakye
túhuutúné piéénéréi tsiiñe ó úwáábohíjcyá éhne múúne tsiimene majcho
méénútutsi tsanééré mújpañe óóvedu. 13 Aane ehdu tsiimenédú nééme
tsáhái ímíñeúvú wáájácutú muhdú ímiájijtó meúráávyéiyóne. 14 Áánetu

ihdyu kéémejte tsanéérájuco majcho méénudu nééme tsúúca waajácú ímítyúnetu keená ɨ́mɨááné íjcyane.

6

1-2 Áánéllii metsu ímíñeúvú Píívyéébé uwááboju meúráávye éhnííñevu ténejcu mewáájácuki. Tsá apááñeríyé meíhjyúváítyuró Píívyéébema meímíbáávye méɨ́jtsaméí mecápáyóóvéneri, dííbyeke mecáhcujtsómé ímítyunéhjɨ́ meméénúné déjúcotu mewágóóóvéíyóneri, metsójtsótsámeíñeri, cahcújtso múnáá hallúvú méhójtsɨne mepícyóóne dííbyeke pɨáábó metáúmeíñeri, medsɨ́jɨvémé mebóhɨ́ɨ́íñeri, dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchóíñeri. Éhdúneri tsá apááñeríyé tsúúca Críjtodítyú íjcyáné uwááboju mewáájácúneri meíhjyúváítyuróne. 3 Aane óvíi meke pɨ́ááboobe éhnííñevu tsíñehjɨ mewáájácuki.

4 Muurá dííbyé uwááboju tsúúca iwáájacúné ímí ɨɨ́jtsúcunúné úráávyémé pañe ijcyájucóóné dííbyé Apíícho. 5 Aame tsúúca waajácú dííbyé ɨhnáhoori béhjɨ́réjuco ííñujɨ cápáyóóvécooca muhdú meíjcyaíñe. 6 Árónáa ihdyu téénetu ávyéta mújtá imyéénúhajchíí tsáhájuco ditye múijyú tsiiñe ímíbáávyéityúne. Ehdu dárɨ́ɨvémeímyé Píívyéébé Hájchikye múu tsiiñe dsɨ́jɨ́vetsódú meenú mɨ́amúnáake dííbyedívú iúúhɨ́vatétsóneri. 7 Áánetu ihdyu ɨ́mɨááné dííbyeke cáhcújtsómeke ímí ɨjtsúcunúúbé éhne múúne tsáápi bájtsó nííjyaba pɨ́pájchóneri imíwu ííñene dibye ɨ́jtsúcunúdu. 8 Áánetu éhne ímí ííñujɨ néérótsihdyu tsanéére bɨɨva ííñedu ímítyú Píívyéébeke meúráávyéhajchíí cúújúwá pañévú meke waagóóiíbye.

Tsaímíyé meíjcyaíñé meɨ́jtsone

9 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyáhi, ámuúha táñahbémuj. Árónáacáubá tsá ámuha tehdu meíjcyatúne. Muurá ó waajácú ímí tehdújuco ámuha meíjcyame mepájtyetéiñe. 10 Muurá Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyaabe tsá ábájɨ́ɨvéityú tehdújuco ámuha mewákímyeíhijcyáne. Áhdure tsá dibye ábájɨ́ɨvéityú tsijtye cahcújtso múnáake ámuha mewájyúne mepɨ́ááboné raahóvú tsíñehjɨ ɨ́mɨáánéré ámuha meméénuhíjcyáne. 11 Ahdícyane ó imíllé ámuha óóchévetúmé meɨ́tsohíjcyáné ɨ́ɨné imíjyaú meíjcyaíñé méúmɨ́wari íjcyane ámuha tééneri mebáñúmeítyuki. 12 Méóóchévedí téénetu. Łhnáhóóróné pañe ímíñeúvú mécahcújtsó éíjyuúvúhjáa tsaate ímí icyáhcújtsóne dibyée diityéké néhijcyádú tsaímíyé dííbyema íjcyadu téhdure ámuha meíjcyaki.

13 Píívyéébéhjáa muurá ɨ́htsútuube iíjcyánéllii Aavaráaúvuke páñetu iiye néé ɨ́mɨáánéné dííbyeke ɨpɨ́ááboíñe. Tsáháhjáa tsaatéj tééveri dííbyeke ɨpɨ́ááboíñé dibye néétune. 14 Íllúhjáa neebe dííbyeke: “Uke panévatúré mítyane ó pɨ́ááboóhi. Áánéllii dɨ́jtsɨɨménémúhaabe mítyane llíyááteéhi.” 15 Ehdúhjáa muurá Píívyéébe Aavaráaúvuke nééne icyáhcújtsóne óóchévétuube ɨ́tsohíjcyánéllii ɨ́mɨáánéné iñéhdújuco dííbyema dibye méénune. 16 Muurá tsáijyu tsaate ɨ́mɨáánéré iñéécooca íehnííñevu ɨ́htsútúúbe mémé dómajcó tsijtye icyáhcújtsoki. Ehdu dííbye mémé dómajcómé ‘óvíi oke muhdú méénuube o állíhajchííjyu’ iñéénema. 17 Ahdúhjáa ɨ́mɨáánéné imyéénuíñé páñetu iiye Píívyéébe néé ditye icyáhcújtsoki. Aanéhjáa

imílleebe diityéké iwáájácutsóné ávyeta iñéhdu imyéénuíñé ǵíjtsaméí cápáyoácótuúbe. 18 Ahdícyane muurá tsúúca méwaajácú ǵhtsútuube íjcyaabe muhdú iñéhdu mééma méénuíñe. Tsá dibye meke állíityúne. Áánéllii dííbyedívú metájpimye tsaímíyé méijcyá ípyée iñéhdu meke dibye ipájtyetétsoki. 19 Aane mewáájacúmé tsaímíyé dííbyeke meúraavyémé ímí méijcyá éhne múúne cúújúwamɨ dóhjǵvamɨ íoovéjúcóótumɨ íjcyadu. Áánéllii tsúúca ícyooca mépiivyété meeréjuco Píívyéébema meíhjyuváné muhdú páñétúejpi llúúváábe duurúvájá pañévú páñétúétsihvu dííbyema íhjyúvahíjcyádu. 20 Ehdúu meeréjuco Píívyéébema meíhjyúvaíñé mééma Jetsóó ímíbajchóhi. Aabe páñétúejpi llúúváábe ijcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú íjcyáityuúbe.

7

Mekitsedéé íjcyadu Jetsóó páñétúejpi llúúváábe íjcyane

1 Diibyéhjáa Mekitsedéé Tsááré cóómí avyéjuube íjcyaabe idyé llúúváábe páñétúejpíhjyáa Píívyéébere pícyoóbe. Aabéhjáa tsáijyu cábuuvé Aavaráaúvúu ǵhtsútúróméhjɨke ávyéjujtéké ityáhjájétsihdyu méénujcátsityu óómííbyedívu. Áábé hallúvúhjáa Píívyéébeke pɨáábó táúmeííbye. 2 Áábekéhjáa Aavaráaúvú ajcú tsáneevu ípyée ityáhjámé tsíeméné itsívánetu. Áábe mémé Mekitsedéé ‘ǵmɨá avyéjuúbe’ néeiyóne. Áánetu dibyée íjcyácóómi mémé Tsááre ‘ǵbúwajǵǵ meíjcyane’ néeiyóne. Áánéllii téhdure dííbye mémé ‘tsaímíyé meke pícyóóné avyéjuúbe’ néeiyóne. 3 Diibyéhjáa Mekitsedéé pevétsihdyúré bóhówaavénéllii tsá mewáájácutú dibyée cáánima, tsǵǵjuma, ǵɨhdé múnáama, íjcyáhajchííjyu. Tsá mewáájácutú muhdúhjáa dibye ípívyeevéne. Áhdure tsá mewáájácutú dibyée dsǵjǵvéhajchííjyu. Ahdúu muurá Píívyéébé Hajchi páñétúejpi llúúváábe múijyú muhdú íjcyáityuube bóhówaavéhi.

4 Aane méwaajácú ǵmɨááné Mekitsedéé ǵhtsútuube íjcyane. Muuráhjáa méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvú íjcyároobe dííbyeke ajcú tsáneevu méénujcátsiyíi ǵhtsutúmé íjcyárómeke ityáhjámé tsíeménetu. 5 Muuráhjáa Moitséeúvuke Píívyéébe néé Revíiúvúj tsɨɨménémúháábedítyú llúúvájte íjcyámeke imúnaa ítsíeménetu iácuhíjcyaki. Ehdúu neebe Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyame ɨpǵáábójcatsíki. 6 Muuráhjáa Mekitsedéé Revíiúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyátúróóbeke Aavaráaúvú ajcú itsíeménetu tsáneévu. Áijyúu diibye Aavaráaúvú hallúvú táúmeííbyé pɨáábó Píívyéébée panévatúré dííbyeke ɨpǵáábóíñé néhíjcyáábé hallúvu. 7 Tsáháa Aavaráaúvú Mekitsedéé hallúvú pɨáábó táúmeítyúne. Muuráhjáa Mekitsedééré táúmeí dííbyé hallúvu. Áánéllii méwaajácú Aavaráaúvú ehnííñevu dibye ǵhtsútuube íjcyane. Muurá tsáápí hallúvú ímí dibye íjcyáíñé pɨáábó táúmeííbyé éhnííñevu avyéjúúllémeíhi. 8 Muurá llúúvájteke métsíeménetu maácuhíjcyarómé dsǵjǵveéhi. Áánetúu Mekitsedéé ǵhtsútuube llúúváábe íjcyáábedítyú Píívyéébé waajácuháámǵ néé dibye ícyoocápí íjcyane. 9 Áánéllii méwaajácú Aavaráaúvúhjáa Revíij tsɨɨménémúháábedítyú llúúvájte íjcyáímyemájuco ítsíeménetu Mekitsedéeke ájcune dityée ájcúiyódú ǵǵvane dityéi íjcyátúrónáaáca. 10 Téijyúikyéhjáa tsáhái dííbyéj tsɨɨménémúhaabe Revíí tsǵǵmávámeítyúne.

11 Aanée Revííj tsɨɨménémúhaabe Aróodítyú llúúvájte íjcyame Píívyéébé
taúhbaju meúráávyéneríyé mepájtyetéiñe ímíbájchoca muurá tsáhájuco
Críjtoke Píívyéébe Mekitsedééhjáa ícyahíjcyádú ɨ́htsútuube llúúváábedívú
pícyóóítyuróne. Árónáacáhjáa ihdyu tsá dibye Aróoúvú íjcyadu néébeke
pícyootúne. Tsíhdyuréjucóhjáa néébeke dibye pícyoóne. 12-14 Aabée
Críjto Máavyéjuube tsá Revíiúvú dohjɨ́ba múnáajpi íjcyatúne. Muuráhjáa
ihdyu Jodáá dohjɨ́ba múnáajpíyé íjcyáróóbeke Píívyéébe llúúváábedívú
pícyóónéllii ítyaúhbaju cápáyoové tsíhdyuréjuco. Árónáacáa tsá Móitséeúvú
néétu tsaate diityé dohjɨ́ba múnáadítyú llúúvájte íjcyaíñe.

15 Áánetu méwaajácú Mekitsedééhjáa íjcyadu ɨ́htsútuube llúúváábedívú
Píívyéébe Críjtoke ipícyóónéllii tsíhdyuréjuco ítyaúhbaju cápáyoácóne.
16 Tsáháa dibye llúúváábedívú mémévatú Revíí dohjɨ́ba múnáadítyúu
tsaate llúúvájte íjcyaíñé némeíhijcyádú dííbyedítyú tene némeíñélliíhye.
Muuráhjáa ihdyu memévaabe múijyú muhdú íjcyáítyuubéréjuco ɨ́htsútuube
iíjcyaki. 17 Muurá Píívyéébe dííbyedítyú íwaajácúháámɨtu nééhií:

Uu ɨ́htsútuube llúúváábe ú ijcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú u
íjcyáítyuúbe.

Ehdu Píívyéébe néé dííbyedítyu. 18-19 Muuráhjáa ɨ́hdééné
taúhbaju Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri méénune meúráávyerómé
mepájtyetéítyúrónéllii tsíhdyuréjuco mééma dibye teene cápáyoácóne.
Áánélliihyée Críjtoj tééveri meke éhnííñevu pɨááboobe ímí dííbyema
meíjcyaki.

20-21 Muuráhjáa tsíjtyehjɨ llúúvájte pevénéré memévahíjcyáhi. Áánetúu
Críjtoke páñetu Píívyéébere meménú múijyú muhdú íjcyáítyúné lluuváábé
dibye iíjcyaki. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:

Píívyéébe ɨ́mɨáánetúré nééhií: "Uke ó picyóó Mekitsedéé íjcyadu múijyú
muhdú u íjcyáítyuube llúúváábe u íjcyaki."

Tsáháhjáa múijyú ehdu tsíjtyedítyú dibye néétune. 22 Aabée Jetsóó mééma
béhné pityájcoju meenú ɨ́hdééné taúhbajúu meúráávyehíjcyáné ehnííñevu
tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaki. 23 Muuráhjáa éíjyuúvú mítyame llúúvájte
íjcyame tsaapi dsɨ́jɨ́vécooca tsijpi cápáyóóvehíjcyáhi. 24 Áánetu ícyooca
ɨ́htsútuube Jetsóó múijyú muhdú íjcyáítyuube llúúváábe íjcyáábeke tsá
múha cápáyóóvéityúne.

25-26 Aabe piivyété meke ipájtyetétsóné ɨ́mɨáábé iíjcyánélliíhye. Tsá dibye
ímítyuube íjcyatúne. Áánélliihyée tsá dibye múijyú ímityúné méénutúne.
Aabée Cáání éllevu níjkyejɨ́vú ipyééne íllurájuco ávyéjuuténe. Aabe
ícyooca dííbyedi tsúúrámeímyé hallúvú Píívyéébeke pɨáábó táúmeíhijcyá
muhdú íjcyáityúmeréjuco tsaímíyé dííbyema iíjcyaki. 27 Tsáháa mɨ́amúnaa
llúúvájte méénuhíjcyádú dibye méénutúne. Diityéhjáa muurá Píívyéébé
úmɨwávú tujkénú cóvátsohíjcyá iyáábeke íimítyú iábájɨ́ɨ́vémeíki. Ááné
boonétúhjáa botsíi tsíjtyé hallúvú méénuhíjcyámé diityé imítyú téhdure
iábájɨ́ɨ́vémeíki. Ahdúu tsá Jetsóó méénutúne. Muuráhjáa ihdyu tsáneere
páñetu iiye pájámeííbyé dityée iyámeke cóvátsohíjcyádú ɨ́ɨ́vane pámé
hallúvuréjuco. 28 Muuráhjáa éíjyuúvú Píívyéébe Moitséeúvuke néhdújuco
ditye mɨ́amúnaa ímityúmé íjcyáromedítyú méménuhíjcyáné páñétúejte
llúúvájte ditye iíjcyaki. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe iñéhdújuco Ílli ɨ́ɨ́né

imítyú méénútúúbeke pícyoone páñétúejpi llúúváábe dibye iíjcya múijyú cápáyóóvéítyuubéréjuco.

8

Jetsóoj tééveri béhné pityájcoju íjcyane

1 Aane íñe meíhjyúvahíjcyánetu éhnííñevu ímí méɨjtsúcunú páñétúejpi Críjto mélluuváábé íjcyane. Aabe ícyooca ijcyá Cááni Píívyéébé úníuri níjkyéjɨri. 2 Aabe téhulle íjcyaja duurúvájá pañétú páñétúétsihdyu Cááníkye máhallúvú pɨáábó táúmeíhijcyáhi. Tsá mɨamúnaa méénújari dibye íjcyatúne. Píívyéébere méénújari diíbye.

3 Muuráhjáa mɨamúnáadítyú páñétúejte llúúvájte íjcyame Píívyéébé úmɨwávú iyámeke cóvátsohíjcyá tsíjtyé imítyuháñé iábájɨɨvémeíki. Ahdúu Críjto páñétúejpi llúúváábe iíjcyánéllii meenú mɨamúnáama. Árónáacáa tsá dibye diityée méénuhíjcyádú méénutúne. Muuráhjáa ihdyu iiye pájámeííbyé pámé imítyuháñéré iímíbájchoki. 4 Muuráhjáa ííñújɨejpíyé iíjcyaca tsá dibye llúúváábe íjcyáítyuró tsúúcajáa Moitséeúvuj tééveri Píívyéébe pícyóóné taúhbaju néhdújuco tsaate llúúvájte dííbyeke ɨɨcúvehíjcyámé íjcyánélliíhye. 5 Muuráhjáa diitye lluuvájté Píívyéébeke ɨɨcúvehíjcyá páñétúeja duurúvaja níjkyéjɨri íjcyajádú imyéénújá pañévu. Píívyéébéhjáa muurá Moitséeúvuke nééhií: "Ímíñeúvú tsáma méénuco éhnée 'Tsinaíi' némeíhbaúvú páñétúéja náávevu uke o úújetsóné u ájtyumɨdu." Ehdúhjáa Píívyéébe néé Moitséeúvuke. 6 Árónáa éhnííñevu ícyooca páñétúétsihyi Jetsóó llúúváábe íjcyaabe máhallúvú Píívyéébeke pɨáábó táúmeíhijcyáhi. Dííbyej tééveríhjyáa muurá Píívyéébe mééma béhné pityájcoju meenú tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.

7 Tujkénúhjáa dibye méénúné pityájcoju néhdu meíjcyáneríyé mepájtyetécá tsáhájuco béhné pityájcoju dibye méénúítyuróne. 8 Tujkénúéné pityájcojúu néhdu mɨamúnaa ícyahíjcyátúnéllií béhné pityájcojúréjuco dibye méénune. Muurá íwaajácúháámɨtu neébe:

Béhné pityájcojúréjuco o méénuíñé tahñéjtema ijraéémuu, jodáámuu, íjcyámema. 9 Tsáhájuco o méénúityú diityé ɨhdé múnáaúvukée Ejíhtó iiñújɨtu o íjchívyétsócooca diityémá o méénudu nééné pityájcoju. Dityée tééné pityájcoju néhdu íjcyátúnélliii diityéké múu ɨhvejtsódú ó meenúhi. Ehdu o néé Píívyéébe o íjcyaábe. 10 Ahdícyane tsíhdyuréjuco nééné pityájcoju o méénuíñé ijraéémuma ditye ímíñeúvú tééné uwááboju iwáájácúne muhdú tene néhdu iíjcyaki. Áijyu ɨmɨááné tahñéjté íjcyámé Piivyéébé ó íjcyaáhi. 11 Téijyu tsáhájuco múha óhdivu wáájácútsójcatsíityú pámeere ɨhtsútúróméhjɨmáyé ícyátújtsɨɨméné oke wáájácúíñélliíhye. 12 Ááamedi o ɨdáátsóvéne ílluréjuco diityé imítyú o ábájɨɨveíñe. Aane tsáhájuco múijyú o ɨtsáávéityúne.

13 Ehdúhjáa Píívyéébe béhné pityájcojúréjuco bóhówajtsóné ɨhdééné pityájcoju pañe meíjcyarómé mepájtyetéítyúrónélliíhye. Aane tsúúca mééma cápáyoovéhi.

9

Níjkyéjɨri páñétúeja duurúvaja

1 Teenée tujkénúéné pityájcoju túkévétsohíjcyá ííñújɨri íjcyáné
duurúvájá pañétú muhdú dííbyeke ditye ɨ́ɨ́ɨcúvehíjcyaki. 2 Aanéhjáa
teeja imyéénúcooca meenúmé míhyóócu mɨ́jcohóócú ímichi tétsihvu
Píívyéébeke ɨ́ɨ́ɨcúveki. Tujkénúétsíi méméhjáa 'Łmɨátsíi'. Átsihyíhjyáa imíwu
nééné peetéíhcyú úníuri méétsáwá hallúrí pááa dííbyé ɨɨcúve. 3 Ááné
bóunáálleríhjyáa íjcyaho wájyámuwávú wátájcámeítsíi mémé 'Páñétúetsíí
Łmɨátsíi'. Átsihvúhjáa apáábyéré páñétúejpi llúúváábe Píívyéébema
ihjyúvahíjcyáhi. 4 Átsihyíhjyáa óórótu méénúmeíñé waɨ́jɨ́ téɨjɨ́ hallúvú
ditye Píívyéébeke idyúúruváné imyéwu cúvaane cóvátsohíjcyaɨ́jɨ. Ááné
úníuríhjyáa cajóónaba imíwu téénere óórótu hálluú, pañee, méénúmeíba.
Áhbá pañéhjáa Píívyéébé taúhbaju cáátúnúmeíñé newáyuwáácuu, Aróoúvú
cuujúí béhjɨ́vaii, 'manáa' némeíñe pááá óóróíhlló pañe íjcyanee, éhdune.
5 Áhbá hallúríhjyáa níjkyéjɨ múnáajtétsí níjcyota 'tétsihyi Píívyéébe íjcyane'
nééiyóne. Áámútsí nuwáácyúhjáa wállúrɨ́jɨúcunúné lliiñévú páñétúejpi
llúúváábe iyáábé tujpácyó pícyohíjcyá mɨ́amúnáá imítyú iábájɨ́ɨvémeíki.
Aane óvíi éhdunéré téénеri méihjyúváhi.
6 Ehdúhjáa duurúvaja imyéénújá pañévú paíjyuváré llúúvájte
tujkénúéhó pañévú iúcáávéne Píívyéébeke ɨ́ɨcúvehíjcyáhi. 7 Áánetúhjáa
páñétúétsihvu tsáné pijcyábá lliiñe tsáijyúré páñétúejpi llúúváábere
úcáávehíjcyá iyáábé tujpácyoma íimítyuu, tsíjtyé imítyuu, íjcyane
iábájɨ́ɨvémeíki. 8 Ehdúu méénuhíjcyámé paméváréi Píívyéébema
meíhjyúvaíñé ímíbáávyétúné hajchóta. Aane méwaajácú Píívyéébé Apííchó
túkevéjtsori. 9 Muuráhjáa ihdyu Críjto mééma méénúíñe náávé iyámeke
icyóvájtsóneri panévaríyé Píívyéébeke ɨ́ɨcúvehíjcyáme. Árónáacáhjáa tsá
ditye teene imyéénúneri ímíbáávyéítyuróne. 10 Muuráhjáa panéváré
majchóháñé, dooháñé, adóháñé, téɨɨbúwáré méénuhíjcyámé Píívyéébe
diityéké néhdújuco. Áhdurée íjpi ityútáváávécooca nítyámeíhijcyámé
iímíbáávyeki. Éhdúu méénuhíjcyámé imyéénuhíjcyádú Píívyéébe tééné
taúhbaju Críjtoj tééveri icyápáyoácótúné hajchótá ímí diityéké ɨ́jtsúcunúki.
11 Aabée Críjto bóhówáávеebe ícyooca páñétúejpi llúúváábe ijcyá tsaímíyé
meíjcyaíñé mééma méénuúbe. Aabe ícyooca mɨ́amúnaa méénútuja
tsaímíyé Píívyéébere méénúné duurúvájá pañétú máhallúvú pɨáábó
táúmeíhijcyáhi. 12 Tééjá pañévúu úcáávеebe páñétúétsihvu. Ároobée tsá
llúúvájtée méénuhíjcyádú ténevá pijcyábádú ócájíwuu, cáávaraa, íjcyámeke
ɨdsɨ́jɨvétsómé tujpácyoma úcáávetú tééneri Píívyéébeke ɨ́ɨ́ɨcúveki. Muuráhjáa
ihdyu páñetu ítyujpácyóré waagóoobe tsáijyúré pámé hallúvuréjuco tééneri
mepájtyetéki. 13 Muuráhjáa éíjyuúvú ímítyúúvémeke ócájimuu, cáávarámuu,
íjcyámé tujpácyori wáchíyáhcuhíjcyámé ditye iímíjpyetéki. Téhduréhjáa
ócájimééwáwúuke icyóvájtsóné ballííjyú iúúrúnúneri wáchíyáhcuhíjcyámé
ditye íjpi iímíbáávyeki. Árónáacáhjáa tsá diityé imítyú ímíbáávyehíjcyatúne.
14 Áánetúu ihdyu Críjto ítyujpácyori meke ímíjpyetétsó méimítyutu.
Píívyéébé Apííchóo múijyú muhdú íjcyáityúné dííbyeke pɨ́ɨáábóneri
pájámeííbyé mewájyuri ɨ́ɨ́né imítyú méénútúroóbe. Áánéllii dííbyé
tujpácyó tsúúca meke ímíjpyetétsó ímítyúnéhjɨtu tsaímiyéjuco Píívyéébeke
meɨ́ɨcúvéébema meíjcyame mewágóóóvétuki.
15 Diibyée muurá Jetsocríjtó tsáá béhné pityájcojúréjuco mééma

imyéénuki. Muuráhjáa tujkénú Píívyéébe méénúné pityájcójú pañe íjcyámé imítyuháñé téhdure tsúúca ímíbaavyé dibye dsíjívéneri. Áánéllii ícyooca pámeere Píívyéébée tsúúca meke újcume tsaímiyéjuco dííbyema meíjcyaíñé dibyée néhduú. 16 Muurá múúne medsíjívétúné ihde mécaatúnú métsíeméné caatyé újcuíñé úúbálléné waajácuháámi. Aane medsíjívécooca botsíi ujcúmé teéne. 17 Áánetu méi medsíjívétúné hajchótá tsá múha dómájcóítyuró tééné waajácuháámí mecáátúnúrónáaáca. 18 Ahdúhjáa íívane Jetsocríjtói dsíjívétúné hajchótá Píívyéébe íhdé múnáaúvuma tujkénúéné pityájcoju méénune néhdújuco ditye dííbyeke íícúvehíjcyáné iyámeke illííhyánúmé tujpácyori. 19 Téijyúhjáa Moitséeúvú Píívyéébé taúhbajúúné úúbállehíjcyáhi. Átsihdyúhjáa obééjámú ihjíné tújpáíhdsiúvú nééne úméhéí níjcáutu ipícyoone ócájíwuúmuke, cáávaráwuúmuke, idsíjívétsómé tujpácyó nújpácyotu icyátáhbóné pañévú iééníyóneri wáchíyáhcuube teene taúhbaju íjcyáné waajácuháámi. Téhduréhjáa míamúnáake wáchíyáhcuúbe. 20 Áánemáhjáa neebe diityéke: “Ámúhakye íñe tújpácyori ó wáchíyahcú muhdú meíjcyáíñé pityájcoju Píívyéébe mééma méénúné uubálle.” 21 Áhduréhjáa duurúvaja wáchíyáhcuube páneere tééjá pañe íjcyánéhjimájuco. 22 Muuráhjáa teene Píívyéébé taúhbaju néé páneere tútávaavéné tújpácyoríyé ímíbájchómeíhíjcyaíñe. Áánéllii tsá míamúnáá imítyuháñé pevénéré ímíbáávyéítyuróne.

Críjto mewájyuri pájámeíñe

23 Ehdúhjáa iyámeke idsíjívétsómé tujpácyori duurúvaja ímíbáchohíjcyámé tééjá pañévú iúcáávehíjcya Jetsocríjtóo mééma ítyujpácyori méimítyú ímíbajchómé dííbyema páñétúétsihvu meúújetéíñe nááve. 24 Tsáháa dibye úcáávetú míamúnaa méénúné duurúvájá pañévú méimítyú iímíbájchoki. Muuráhjáa ihdyu páñétúeja níjkyéjiri íjcyájá pañévúré úcááveebe máhallúvú Píívyéébema iíhjyúvaki. 25 Árónáacáa tsá dibye míamúnáajpi llúúváábe méénuhíjcyádú ténevá pijcyábádú iyámé tujpácyoma páñétúétsihvu úcáávehíjcyatú míamúnáá hallúvú Píívyéébema iíhjyúvaki. 26 Muuráhjáa ditye méénuhíjcyádú imyéénuca ííñujii ípívyéévétsihdyu múhdúijyúvájúcooíyó dibye méimítyú hallúvú dsíjivéne. Árónáacáa iéévé úújetétsihvu ibóhówáávéne tsáneere pájámeííbyé pámé hallúvuréjuco. 27 Téhdure mee míamúnaa tsáneere medsíjívémema Píívyéébe muhdú meícyahíjcyáné ímíbájchoóhi. 28 Muuráhjáa Críjto tsáijyúré pájámeí pámé imítyuháñéré iímíbájchoki. Aabe tsiiñe itsáácooca tsáhájuco téénevu tsááityúne. Tsáiibye tsaímíyé dííbyeke téhmehíjcyámeke itsájtyeki.

10

1 Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri Píívyéébe ájcúné taúhbaju Jetsocríjtó mééma méénúíñe náávére. Áánélliihyée ténevá pijcyábádú iyámeke illííhyánúmedi Píívyéébeke ditye íícúvehíjcyárónáa tsá ditye ímíbáávyehíjcyatúne. 2 Muuráhjáa tehdu tsáneere imyéénúneri tsúúca iímíbáávyeca tsáhájuco tsiiñe ditye tehdu méénuhíjcyáityuróne. Áácáa diityé hallúrí tsáhájuco iiná íjcyáityuróne. 3 Árónáacáhjáa ténevá pijcyábádú íhyallúvú iyámeke idsíjívétsohíjcyánéllii waajácuhíjcyámé

ímityúmé iíjcyane. 4 Árónáa tsá ócájimuu, cáávarámuu, íjcyámé tujpácyó
méimityú ímíbájchóítyuróne.
5 Muuráhjáa Críjto ííñujɨvú itsáácooca néé Píívyéébeke:
Míamúnaa íimityú hallúvú iyámeke illííhyánúmedi uke ɨ́ɨcúveróné di-
ityéké tsá ímíbáávyétsotúne. Áánéllii íñe oke míamúnáájpidívú ú
ípívyéévetsó o dsɨ́jɨ́véneri botsíi diityéké o ímíbájchoki. 6 Muurá
íimityuháñé iímíbáávyéro ditye iyámeke cóvátsohíjcyaróné tsá di-
ityéké pɨ́áábotúne. 7 Áánéllii uke o nééhií: "Áánu oo, Tápiivyéébej.
Óvíi muhdú óhdityu díwaajácúháámɨtu tene cáátuvádú u ímillédú ó
ijcyáhi."
Ehdúhjáa Críjto néé Píívyéébeke ííñujɨvú itsáácoóca. 8 Tujkénúhjáa neebe
míamúnaa Píívyéébé taúhbaju néhdújúcooro iyámedi dííbyeke ɨ́ɨcúveróné
diityéké ímíbáávyétsotúne. Áhduréhjáa neebe tsíñéhjɨri ditye ɨ́ɨcúveróné
diityéké ímíbáávyétsotúne. 9 Ááné boonétúhjáa tsiiñe neébe: "Áánu oo,
Tápiivyéébej. Óvíi muhdú u ímillédú ó ijcyáhi." Ehdúhjáa Jetsocríjtó
iñééne ɨ́hdééné pityájcoju tsíhdyuréjuco cápáyoácóne. 10 Aabée Píívyéébe
ímillédújuco mewájyuri tsáneere pájámeíñé pámé hallúvuréjuco. Ehdúu
dibye dsɨ́jɨ́vénej tééveri Píívyéébe méimityuháñé tsúúca ímíbajchóné tsá
máhallúrí íjcyájúcootúne.
11 Áánetúu éíjyuúvú ɨ́hdééné taúhbaju néhdújuco llúúvájte paíjyuváré
Píívyéébeke iyámedi ɨ́ɨcúvehíjcyáne. Áronée tsá múijyú míamúnáá
imityuháñé ímíbájchóítyuróne. 12 Áánélliihyéhjáa Jetsocríjtó mewájyuri
tsáneere ɨdsɨ́jɨ́vené boone Cáání Píívyéébé úniúvú ávyéjuutéhi. 13 Aabe
tétsihdyu téhmehíjcyá Píívyéébe dííbyema ímunáake táhjaíñe. 14 Muuráhjáa
tsáneere dsɨ́jɨ́veebe pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé téénej tééveri
Píívyéébema meímíbáávyeki. 15 Aanéhjáa éhníííñevu Píívyéébe Íapííchoj
tééveri méhdivu bóhówájtsoobe nééhií:
16 Ícyooca tsíhdyuréjuco nééné pityájcoju diityémá o méénuíñé ditye
ímíñeúvú téené uwááboju iwáájácúne ɨ́mɨááné iímílléne muhdú tene
néhdu iíjcyaki.
17 Áhdure tsiiñe neébe:
Diityé imítyuháñé o ábájɨɨvené tsáhájuco múijyú o ɨ́tsáávéityúne.
Ehdu muurá Píívyéébe méhdivu bóhówajtsó Íapííchoj tééveri. 18 Áánéllii
tsáhájuco dííbyeke méimityú hallúvú tsíeméhjɨri meɨ́ɨcúvéityú tsúúcajáa
mééma dibye teene iímíbajchóné ábájɨɨvéjúcóónélliíhye.

Tsaímíyé Píívyéébema meíjcyáne

19 Ámuúha táñahbémuj, ícyooca tsúúca mépiivyété paméváré Píívyéébema
meíhjyuváné ɨ́ɨnerí núhnévetúmé Jetsocríjtóo dsɨ́jɨ́vénej tééveri. 20 Teenée
nééiyóné dibye dsɨ́jɨ́vené tujkéveri duurúvájá pañétú tsátsii páñétúétsíí
watájcó wájyámuwa dóchéreevé wajɨ́tahnécu. Ehdúu mééma ímíbájchoobe
ɨ́ɨcúbáhrámeíñeri téénej tééveri Píívyéébema ímí meíjcyaki. 21 Aabe
Jetsóó páñétúejpi méhlluuváábé Píívyéébeéjté meíjcyámé avyéjuube
ɨ́htsútuúbe. 22 Áánéllii metsu ɨ́mɨáámeré meíjcyáne ímíñeúvú dííbyeke
mecáhcújtso tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaki. Muuráhjáa tsúúca páneere
méimityuháñé mééma ímíbájchoobe ɨdsɨ́jɨ́véneri. Ehdúu meke ímíbájchoobe

Píívyéébé Apííchoj tééveri. 23 Ahdícyane óvíi ímíñeúvú méúraavyé
tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaíñé mééma dibye méénujɨ́jto. Muurá
Píívyéébe páneere méénuú muhdú íñéhijcyádu. 24 Áánéllii metsu keená
ɨ́mɨááné íjcyanéréjuco memééénuhíjcyaki. Métsu ɨ́mɨááné mewájyújcatsíñe
panévatúré mepɨ́áábójcatsíki. 25 Tsá tsaate méhdityu ícyahíjcyádú
pihcyáávevu tsáátuméréjuco meíjcyáítyuróne. Métsu metsápɨ́tsójcatsíñe
paíjyuváré mepíhcyáávehíjcyaki. Muurá méwaajácú lléváhréjuco tsiiñe
Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááiñe.
26 Muurá tsúúca ɨ́mɨájɨ́jtó meúraavyéjúcoorómé meímillédúré ímityúné
memééénuhíjcyámé tsá múhdutú meímíbáávyéítyuróne. 27 Tehdu néémeke
Píívyéébe waagóoó dííbyeke icyáhcujtsóné ímíllétúmeke ɨ́cúbáhráíñé
cuujúwá ávyétá ɨhnáhó péétécunúwá pañévu. 28 Muuráhjáa éíjyuúvú
Moitséeúvuj tééveri dibye ájcúné taúhbaju néhdu tsaate ícyahíjcyátúmé
hallúvú míítyétsíuba, pápihchúúmeváuba, úúbálléhajchíí tsúúca
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámé ɨ́dáátsóvetúmére. 29 Aanéjɨ́ɨ́va awáá muurá éhníííñevu
ɨ́cúbáhrámeíimye Íllíi mewájyuri ítyujpácyó wáágoóné icyáhcútsótúne
dííbyé Apííchó meke pɨ́áábóneri úúhɨ́vatéhijcyáme. 30 Muurá Píívyéébe
nééhií: “Ooréi ó ɨ́cúbáhraá ámúhá hallútú ímityúné ámúhakye méénúmeke.”
Téhdure tsiiñe neébe: “Tahñéjteke ímityúné méénúmema teene ó
ímíbájchoóhi.” 31 Muurá ápíchó teene Píívyéébe mééma ímíbájchoíñe.
32 Áánéllii máábájɨ́ɨ́vedí muhdúhjáa Críjtoke ámuha
mecáhcújtsótujkénúcooca ámuha meɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ maááábúcuhíjcyáne.
33 Muuráhjáa ámúhadi tsaatédí tsijtye nehníwu iúúhɨ́vaténe mɨ́amúnááj
pɨɨnévú ɨ́cúbáhrahíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyeke ditye méénúneri
ámuha méɨ́dáátsóvehíjcyáhi. 34 Dityée cúvéhoojánúmedi ámuha
méɨ́dáátsóvehíjcyáhi. Ámúhá tsíeménée ditye dójtúcúrónáa íllure ámuha
méimíjyuhíjcyá nijkyéjɨri ɨ́mɨátsíí ɨ́ɨ́né imíjyaú múijyú nɨ́jkéváityúné ámuha
meíjcyaíñé mewáájácúnema. 35 Áánéllii Críjtoke ámuha mecáhcújtsónetu
méɨ́hvetédíñe. Muurá dííbyeke ámuha mecáhcujtsóné ímí ámúhama
nɨjkévaáhi. 36 Áánéllii múu ɨ́ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ panéváré iáábúcúne
Píívyéébe ímillédú ijcyá meke dibye néhijcyádú tsaímiyéjuco dííbyema
ámuha meíjcyaki. 37 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu Críjtodityú nééneé:
Lléváhréjuco dibye tsiiñe tsááiñe. 38 Ahdícyane dííbyeke cáhcújtsómeke
ímí tehdújuco o ɨ́jtsúcunúmé pájtyéteéhi. Áánetu dííbyeke
cáhcujtsójúcoorómé tsiiñe íimítyúnejcúvú óómímyeke tsá ímí o
ɨ́jtsúcunúityúne.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu. 39 Áánéllii tsá tsiiñe íimítyúnejcúvú
meóómíjyúcóóityú tsaate ɨ́mɨááné cáhcújtsotúmé wágóóóveímyé
méénuhíjcyádu. Muurá ihdyu ɨ́mɨááné dííbyeke mecáhcujtsómé
mépájtyéteéhi.

11

Cahcújtso

1 Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébeke mecáhcujtsómé méwaajácú muhdú iñéhdu
mééma dibye méénuíñé teenéi maájtyúmɨ́túrónáaáca. 2 Tehdúhjáa méɨhdé
múnáaúvudítyú tsaate ímí dííbyeke cáhcújtsómeke ímí ɨjtsúcunúúbe.

3 Ahdu muurá íñe páneere múhdúné tsíeméénéhjáa dibye meɨ́ɨ́ténáa
ípívyéjtsóturóné mécáhcujtsó ɨ́mɨáánée dibye ípívyejtsóné pevétsihdyúré
íllure iíhjyúváneri.
4 Abééhjáa muurá ímí Píívyéébeke icyáhcújtsónéllii íñahbe Caíí ehnííñevu
tsaímíyé dííbyeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyáhi. Aanéhjáa ímí Píívyéébe ɨ́ɨjtsúcunúne
dííbyeke dilló ɨ́mɨáábedi. Ehdúhjáa ímí Abéé cáhcújtsónéllii ícyoocápí
dííbyeke méɨ́tsáávehíjcyá tehdu mecáhcújtsómeke Píívyéébe téhdure ímí
ɨ́ɨjtsúcunúki.
5 Áhduréhjáa Enóó ímí cáhcújtsónéllii dsɨ́jɨ́vétúúbekéré dibye újcúúbeke
tsáhájuco múha ájtyúmɨtúne. Áábedítyú Píívyéébe néé ímíhyeváa dibye
ícyahíjcyáné dibye ímillédu. 6 Tsá muurá Píívyéébe ímí ɨ́jtsúcunútú dííbyeke
cáhcújtsótúmeke. Áánéllii ihdyu dííbyema tsaímíyé menáhbévájcatsíñé
meímílléhajchíí mécáhcujtsó ɨ́mɨáánné dibye íjcyane. Áijyu meke pɨ́ááboobe
dííbyedi metsúúrámeímyeke.
7 Téhduréhjáa Noéé ímí cáhcujtsóhi. Áánélliihyéhjáa Píívyéébe nújpacyo
icyáájávétsoíñé dííbyeke nééne cáhcújtsoobe tsáijyúubáréi tehdɨ́ɨvane
ájtyúmɨ́túroóbe. Áánemáhjáa mɨ́ɨnécoba méénuube téémɨri ɨ́ɨtsɨ́ɨmema
ipájtyetéki. Ehdúhjáa icyáhcujtsódú íjcyaabe pájtyeténáa tsijtye mɨ́amúnaa
ɨ́cúbáhrámeíhi. Áábekéhjáa ímí Píívyéébe ɨjtsúcunú dibye ímí dííbyeke
cáhcújtsónélliíhye.
8 Téhduréhjáa Aavaráá ímí cáhcujtsóhi. Muuráhjáa Píívyéébe kiá
dííbyé iiñújɨ́ íjcyáíhullévú dííbyeke wállóónéllii iwáájácútúróhullévú
peebe dííbyeke icyáhcújtsónema. 9 Aabéhjáa úújeté Píívyéébe dííbyeke
iñéhdújuco ájcúné iiñújɨvu. Árónáacáhjáa ihdyu tétsii ícyahíjcyaabe éhne
múúne ullé múnaa íjcyadu nújuwááneríye. Téhduréhjáa Itsáamútsí ílli
Jacóóboma nújuwááneríyé ícyahíjcyá tééné pityájcójú pañéré iíjcyánélliíhye.
10 Ehdúhjáa Aavaráá ícyahíjcyaabe ɨ́tsohíjcyá múijyú muhdú íjcyáítyucóómí
páñetu Píívyéébere méénúcoomívú iúújetéiñe.
11 Téhduréhjáa mewa Tsáára ímí icyáhcújtsónéllii tsɨ́ɨmavá ajchíbá
íjcyalle kéémelléjuco íjcyárolle. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe ɨ́mɨááné dille
tsɨ́ɨmávaíñé nééne icyáhcújtsónéllii tsɨ́ɨmavalle. 12 Ehdúhjáa ávyeta
kéémemútsíjyuco íjcyáromútsí tsáápíwúuke tsɨ́ɨmáváábedítyú mítyane
mɨ́amúnaa llíyaaté mɨ́ɨcúruma néwayúúhá íjcyadu eevératu.
13 Aaméhjáa pámeere dsɨ́jɨvé Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyame
Píívyéébée diityéké nénehjɨ ájtyúmɨtúmére. Árónáacáhjáa ihdyu
cáhcujtsómé ɨ́mɨááné diityéké iñéhijcyádú dibye diityémá méénuíñé
dibyéi méénútúrónáaáca. Aaméhjáa nehíjcyá ííñújɨri ullé múnaáre iíjcyane.
14 Ehdúhjáa ditye néénetu méwaajácú tsɨjɨ íííñujɨ ditye ɨ́tsohíjcyáné tééjɨri
botsíi ɨ́ɨné imíjyaú iíjcyáɨjɨ. 15 Muuráhjáa tsáháturo muhdú tene nééetu
tsiiñe ditye íiiñújɨ́ ɨ́ɨtsáávéne óómíiyóne. 16 Árónáacáhjáa ihdyu ávyeta
imíllémé éhníííñevu ímí ditye íjcyáíñé iiñújɨ́ Píívyéébe nijkyejɨ́vú diityémá
méénujɨ iájtyumɨ́ne. Áánélliihyéhjáa tsá Píívyéébe núcójpɨ́tsó ɨ́jtsúcunútú
diityé Piivyéébé iíjcyane.
17-18 Tsáijyúhjáa muurá Aavaráake ílli Itsáadítyú neébe: “Daachi
Itsáadítyú llíyaatémé íjcyaá páñétúejte dɨ́jtsɨɨménémúhaábe.” Ehdúhjáa

Píívyéébe iñéérióóbedi Aavaráake waajácullé dibye ɨdsɨ́jɨ́vétsóne icyóvájtsóóbedi dííbyeke ɨ́ɨ́cúveki. Ahdújucóhjáa dibye méénújúcoorióné dííbyeke ɨ́mɨááné icyáhcújtsónélliíhye. 19 Ɨmɨáánée cáhcújtsoobe Píívyéébe ɨ́htsútuube dsɨ́jɨ́vémeke tsiiñe bóhɨ́ɨtsóne. Áánélliihyéhjáa ɨjtsúcunúúbé tsúúca íllíkye dibye llííhyánúúbeke Píívyéébe tsiiñe bóhɨ́ɨ́tsoúvúdu.

20 Áhduréhjáa Itsáá cáhcujtsó íllímutsi Jacóóboo, Etsaóoo, íjcyámútsí hallúvú pɨáábó Píívyéébeke dibye táúmeídyú diityétsikye dibye pɨ́ááboíñe.

21 Áhduréhjáa Jacóóbó cáhcujtsó íááchimútsí Jotséé hájchimútsí hallúvú pɨáábó dibye táúmeídyú Píívyéébe pɨ́ááboíñe. Aabéhjáa ɨ́dátsó dsɨjɨ́verijyuco íjcyaabe ícyuujúityu icyátóróóvéne Píívyéébeke duurúvahíjcyáhi.

22 Áhduréhjáa diibye íaachi Jotséé ímí icyáhcújtsónéllii ɨdsɨ́jɨ́véíñé ɨhde néé ihyájkímú ijraéémuke Píívyéébe diityéké íjchívyétsoíñé Ejíhto múnáá hójtsɨ́ pañétu. Téhduréhjáa neebe diityéké ditye tétsihdyu ipyéécooca dííbyé bajcúné tééné iiñújɨvu iúújeíñútuki.

23 Áhduréhjáa Moitsééj caanímútsí ímí Píívyéébeke icyáhcújtsónéllii tsá íllityétú tééné iiñújɨ́ avyéjuube diityéj tsɨ́ɨ́mé wapímúj tsɨ́ɨ́méwuúmudívú dsɨ́jɨ́vétsótsóneri. Aamútsíhjyáa diibye Moitséé imíwu néébéwúuke ɨtsɨ́ɨ́máváábeke páátanú pápihchúú nuhbává hajchóta.

24 Aabéhjáa ikyéémévéne téhdure ímí Píívyéébeke icyáhcújtsónéllii tsá ímílletú teene Ejíhtó avyéjúúbé ajyúwá hájchidi idíllómeíñé diityémá ímí iíjcyáíyónáaáca. 25 Imílleebéhjáa ihdyu imúnaa ijraéémú Píívyéébeéjté íjcyame ɨ́dátsó ɨ́cúbáhrámeíhíjcyárómemáyé iíjcyane. Tsáháhjáa dibye ímílletú íñe ííñújɨ́ene ímityúné múhajchótá dííbyeke ímíjyúúvétsóíñeríjɨ́ɨ́va iíjcyáiyóne. 26 Waajácuubéhjáa imúnáama íjcyaabe ɨ́ɨ́cúbáhrámeíyónáa ni-hñéétsihvúré Críjtoma tsaímiyéjuco iíjcyaíñé Ejíhtó iiñújɨ́ avyéjuri ímí iíjcyáíyóné ehnííñevu.

27 Aabéhjáa Píívyéébeke iájtyúmɨ́túróóbeke ímí icyáhcújtsóóbedívú icyátsɨ́páávéne ijchívyé tééné iiñújɨ́ avyéjuube dííbyedívú cáyobáávatérióneri íllityétuubére. 28 Aanéhjáa ɨ́mɨááné icyáhcújtsónéllii ihyájkímuke neebe ditye obééjámuke illííhyánúmé tujpácyori ihjyáháñé llehówááné iwáchíyáhcu nijkyéjɨ múnáájpikye Píívyéébe wálloobe Ejíhto múnáaj tsɨ́ɨ́mé ámíajtéké dsɨ́jɨ́vétsóíñetu diityéj tsɨ́ɨ́mé ipájtyetéki.

29 Aaméhjáa idyé ímí icyáhcújtsónéllii tsaímíyé Tújpáñe Móóá pajtyé nújpacyo dówáávéjɨ́jtori. Ááme déjutúhjáa diitye Ejíhto múnaa péérómé hallúvú nújpacyo wátáhaavémé májcanúhi.

30 Áhduréhjáa ímí icyáhcújtsónéllii Píívyéébe néhdújuco ditye Jericóó hallúrí pápajtsɨ péhíjcyánéj pɨɨnévú 7 coojɨ́vatu técoomí mɨjco cáhvyabáne. 31 Áhduréhjáa Raáá nahtsɨ́wamééwá íjcyárolle ímí icyáhcújtsónéllii tsaate diityédítyú técoomí wáájavu péémeke tsaímíyé ihjyávú waatsúcúpejtsóhi. Áánélliihyéhjáa muurá técoomí múnaa icyáhcújtsótúné nɨ́jcaúvú úújetémé dsɨ́jɨ́vémedítyú pájtyetélle.

32 Áánetu íjcyarómé tsijtye téhduréhjáa ímí Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú o úúbálléiyómé Jedeóoo, Baráaa, Tsajtsóoo, Jetéee, Dabíii, Tsamoéee, íjcyame. Áhduréhjáa tsijtye Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ímí cáhcujtsóhi.

33 Ehdúhjáa ímí Píívyéébeke ditye cáhcújtsónéllii panévatúré dibye
píaabómé tsaate tsíjtye múnáá iñújiíné caavácuhíjcyáhi. Aaméhjáa
tsaímíyé túkévétsócatsíhijcyáhi. Tsáijyúhjáa tsaatéké bájú oohímyé
dóóíyómeke pájtyetétsoóbe. 34 Áánetúhjáa tsaatéké cúújúwá pañévú
ditye wájójcórómeke pájtyetétsoóbe. Tsaatéhjáa pátyetéhijcyá niitsúmuri
ditye llííhyánúíyónetu. Áhduréhjáa íhnáhóóturómé ímunáake táhjahíjcyá
dííbyere Píívyéébe piáábóneri. 35 Áhduréhjáa tsaate walléémú ímí dííbyeke
cáhcújtsónéllii iitsiime dsíjíverómé tsiiñe bóhihíjcyáhi. Áánetúhjáa
tsijtye Píívyéébeke icyáhcujtsóné íhvéjtsótúné hallútú iícúbáhrámeke
dsíjívétsohíjcyáme. Ehdúhjáa wájyúmeítyúméré dsíjívehíjcyá dsíjíverómé
Píívyéébema ímí iíjcyaíñé icyáhcújtsónélliíhye. 36 Áhduréhjáa tsíjtyeke tééné
hallútú iícúbáhrámeke úwáñehííñeri ichíjchúmeke cuvéhoojánuhíjcyáme.
37 Tsaatékéhjáa dsíjívétsohíjcyámé néwayúúnevu iáámúneri. Tsíjtyekéhjáa
tsahdúnéhjí wáchérécohíjcyáme. Áánetúhjáa tsíjtyeke ditye cáhcújtsónetu
ibóíjcyúróne dsíjívétsohíjcyámé niitsúmuri. Áánetúhjáa tsaate ídátsó
iínéúbamá íjcyatúmé úlleméré pehíjcyá obééjámuu, cáávarámuu, íjcyámé
miihénevu ibíijíváénéhjima ícúbáhrámeímyére. 38 Ehdúhjáa ídátsó iínéubárá
píívyétúné iiñújiri, cáméhbaúneri, pevétsihjírí, páhejújí pañe cúwaméré
pehíjcyá Píívyéébeke cáhcújtsotúmé diityéké cáávájúcóótúnetu.
39 Ehdúhjáa mítyame ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímí tehdújuco dibye
íjtsúcunúrómé tsáhái újcutú diityéké iájcuíñé dibye nééneé. 40 Muurá
imílleebe tsaíjyúi meke tééénevu iájcune tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.

12

Jetsóópe ícyahíjcyádú meíjcyáiyóne

1 Aane tsúúca méwaajácú méihdé múnáaúvúhjáa íhnáhóóróné
pañe tsaímíyé Píívyéébeke úráávyehíjcyáne. Ahdu metsu panéváré
meke mújtátsóíyonéhjí meíhvéjtsóne tsaímíyé óóchévetúméré dííbyeke
meúráávyeki. 2 Muuráhjáa tsúúca Jetsóó mééma ímíbajchó tsaímíyé
dííbyema meíjcyaíñé núcójpítsó páwachékevu idsíjívéneri. Áronée muurá
tsá dibye núcojpílletú bóónétu iíné imíjyaú Píívyéébema iávyéjuutéiñe
iwáájácúnema. Áábeke ihdyu metsu ímíñeúvú mecáhcújtsóne dibyée
ícyahíjcyádú meíjcyaki.
3 Cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa dibye míamúnáake iwájyúne
ímítyúmé hójtsí pañévú íhvéjtsámeííbyedi ditye ícúbahráne. Aane múu
iitsáávéne íhvéjtsotúmé tsaímíyé dííbyeke úraavyéhi. 4 Tsáhái muurá ámuha
ímítyúnéhjiri meícúbáhrámeíñe medsíjívetúne. 5 ¿A tsá ámuha meítsáávetú
muhdú Píívyéébe iitsiime meíjcyámeke úwaabóne? Muurá íwaajácúháámitu
neébe:
Tsá múu, Lli, múhdurá íjtsúcunútú Díavyéjuube o íjcyaabe uke o túkévejtsóne.
6 Muurá áátsiime íjcyámeke íhnáhó ó úwaabó diityéké o wájyúnema.
Ehdu muurá Píívyéébe nééhií. 7 Ahdícyane ovíi ímiááméré meíjcyáne
máaabúcuhíjcyá éhne múúne méétsiíimeke meúwaabódú meke dibye
úwaabóne. ¿Mityá ijcyámé tsaate iitsíimeke úwáábotúme? Pámeere muurá
méétsíimeke méúwaabó mewájyúnema. 8 Muurá Píívyéébe méétsíimeke

meúwaabódú meke úwáábótúhajchíí tsá dííbyej tsíímé meíjcyatúne. Aame
méijcyá ídátsó cáánívatúmé íjcyadu. 9 Muurá tsíímene meíjcyácooca
méécáánimútsí meke úwaabóné mélleebó diityétsikye mewájyúnema.
Aanéjíiva ¿íveekí tsá Méécááni Píívyéébeke mecáhcújtsóityú awáá muhdú
meíjcyáityúmé dííbyema meíjcyáíñéllii meke dibye úwáábohíjcyáne?
10 Muurá méécáánimu meke úwáábohíjcyá wahájchotáré ííñújí hallúrí ímí
meíjcyaki. Áánetu Píívyéébe meke úwaabóné éhníííñevu meke píaabó dibye
íjcyadu ímiáámé meíjcyaki. 11 Muurá íhnáhó meke ditye úwaabóné ávyé
meke pájtyene múhdurá téijyu méijtsúcunúhi. Árónáa téénetu meíllíjkívyéne
bóónétu tsaímiyéjuco meíjcyane.

Píívyéébeke éhdiivállémé hallúri ápíchó nééneé

12 Áánéllii imíchi meíjcyá tsaímíyé Píívyéébeke ámuha meúráávyeki.
13 Métsúúraméí tsaímíyé dííbyeke ámuha meúráávyeíyóneri tsijtye
ámúhakye iiííténe iímíbáávye ímí tsaméhjí ámuha dííbyeke meúráávyeki.
14 Aame paméva máyé ímiáámeré meíjcyá ímityúné dáríívéjcatsítyúme.
Muurá ímiáámé meíjcyátúhajchíí tsá múijyú Píívyéébema meíjcyáityúne.
15 Áánéllii panéváré ímítyúnéhjitu météhmeméí ámúhakye dibye
ipíááboki. Tsá múu tsíjtyeke tútávájtsotú éhne múúne námijtya meke
tútávajtsódu. 16 Ihdícyáméhjima médómácójcatsídíñe. Tsá múu íhvéjtsotú
ímí Píívyéébema ámuha meíjcyáiyóné éhnéhjáa Etsaóó ámíaabe piáábó
iújcúiyóné íbonéébedívú dójtúcútsámeídyu. 17 Muurá ámuha méwaajácú
dibyéhjáa újcúíyóné piáábó íñahbe újcúné boonéréjuco téénevu cáání éllevu
péeroobe íllurréjuco báñúmeíñe. Áánerihjyáa ávyétá ihnáhó támeíyoobe
tsáhájuco újcutúne. Ahdu ámúhakye tene ipájtyétu ímíñeúvú météhmeméi.
18 Muuráhjáa méihdé múnáaúvuma 'Tsinaíi' némeíhbaúvú Píívyéébe
íhjyúváijyu tétsii ííjyunúnáa cúújuwa peetécunúhi. Áhduréhjáa apííchówu
kííjyébama nííjyaba íjcyáné tujkéveri ííñuji vááúmeíhi. 19 Áijyúhjáa lleebómé
Píívyéébe diityémá íhjyúváné tujkéveri rojrócó íhjyuváne. Áánerihjyáa
iíllityéne nééme éhníííñevu dibye iíhjyúvátuki. 20 Ihdétújucóhjáa muurá
dibye téénetu nééneé: "Tsaate ihdícyame iyáábéuba íñe cámehbáú
túváámeke néwayúúneri, hójtsívari, médsíjívétsoco." Ehdúhjáa íhdétújuco
Píívyéébe nééne ápíchó iijtsúcunúnéllii mítyane íllityémé téijyu diityémá
dibye íhjyúváneri. 21 Diibyéhjáa Moitséeúvú íjcyároobe téijyu muhdú
tene pájtyene iájtyúmíne nééhií: "Muhdú íhya o íllityéneri ó uuvécunúhi."
Ehdúhjáa diityéké tene pájtyedu nééne muurá tsá ámúhakye pájtyetúne.
22 Árónáa ihdyu tsá ámuha Píívyéébedi meíllityéjúcootúne. Muurá
mítyame níjkyéji múnaa ámúhakye náhbenúmé ámuha méúújetéjucóó
páñétúétsihvu Tsióó caméhbaúvú dííbye cóómí Jerotsaréé níjkyéjiri
íjcyácoomívu. Áánéllii ámuha tsúúca mépiivyété dííbyema meíhjyuváne.
23 Aame ámuha pámeere íhdéejte cahcújtso múnáaúvuma téhullétú
ámúha mémeháñé tsúúca cáátuvámé ímí méijcyá Píívyéébema muhdú
meícyahíjcyáné pámeemáyé ímíbájchóííbyema. 24 Áhdure tsúúca
ámuha Jetsóoma ímí méijcyá ítyujpácyóo iwáágóóneri mééma béhné
pityájcojúréjuco méénúúbema. Tsáháa dibye pevénéré ítyujpácyó
iwáágóóne dsíjívetú Abéeúvúhjáa dsíjivédu. Muuráhjáa ihdyu dibye
ítyujpácyó wáágóónej tééveri Píívyéébe meke ímíbajchóhi.

25 Áánéllii tsá múu táhjálletú dibye meke iwájyúne úwaabóne.
Éíjyuúvúhjáa muurá Moitséeúvuj téévеri dibye úwaabóné lléébohíjcyatúmé
ɨ́cúbáhrámeíhijcyá tééné déjúcotu. Aanéjɨ́ɨ muurá dííbyere níjkyéjɨri
íjcyaabe meke úwaabóné melléébótúhajchíí téhdure meke ɨ́cúbáhráiíbye.
26 Muuráhjáa 'Tsinaíi' némeíhbaúvú diibye Moitséeúvuma dibye
íhjyúváijyu ííñujɨ ávyétá ɨhnáhó vááúmeíñetu neébe: "Tsiiñéi ávyétá
ɨhnáhó ííñujɨ ó vááúmeíchoó páneere iévéhóówari íjcyanéhjɨmájuco."
27 Ehdúhjáa neebe páneere ípyée iípívyéjtsóné tsíeméné nɨ́jkévaíñe. Áánetu
ihdyu tsane coévaá múijyú muhdú íjcyáityúne. 28 Áánevúu tsúúca meke
ájcuube íavyéjuvu muhdú meíjcyáityúmé dííbyema meíjcyaki. Áánéllii metsu
dibye ímillédú meíjcyáne dííbyeke dúúrúvaméré metéhdújtsoki. 29 Muurá
ɨ́htsútuube Mépiivyéébé íjcyaabe ímityúmeke waagóó éhne múúne cúújuwa
tsíeméné áiúcúdu.

13

Píívyéébema ímí meíjcyáiyóne

1 Ahdícyane tsáma ámuha cahcújtso múnaa meíjcyame mewájyújcatsíñé
méɨhvéjtsodíñe. 2 Máábájɨ́ɨvedí tsaímíyé ámúhá aahɨ́ve múnáake
ámuha mewáátsúcúpétsohíjcyáne. Muuráhjáa ehdu íaahɨ́ve múnáake
wáátsúcuhíjcyámé wáájácúratúné níjkyéjɨ múnáake ɨ́ɨcúvehíjcyáhi.

3 Áánéllii cúvéhóójari íjcyámeke mépɨ́ááboíjcyá diityémá ámuha
meíjcyáiyódúré meɨ́jtsúcunúmeíñema. Áhdure múu ɨ́dáátsové
ɨ́cúbáhrámeíhíjcyámedi téhdure ámuha diityédúré meíjcyane
meɨ́jtsúcunúmeíñema.

4 Téhdure ámuha metáábávájcatsímyema múu wajyújcatsíhi. Tsá múu
ihdícyáméhjɨma dómácójcatsítyúne. Muurá tehdu néémema Píívyéébe
ɨhnáhooíñé teene ímíbajchóne.

5 Áhdure tsá múu mítyane ɨdsɨ́ɨdsɨ́váíyóneri íhjyácunútúne. Muhdú iíjcyane
múu ímí ɨjtsúcunú tehdújuco. Muurá Píívyéébe nééhií: "Oke cáhcújtsómeke
tsá o ɨ́hvéjtsóityúne. Aame tsá ɨ́ɨnerí báñúmeíityúne." 6 Áánéllii muurá
dííbyedívú mecátsɨ́páávéne ɨ́ɨnerí áábímyeítyúmé ménehíjcyáhi:

Píívyéébe tápɨááboobe íjcyánéllii tsá o íllityétú mɨ́amúnaa óhdi
ɨ́cúbáhráíyóneri.

7 Ahdícyane tsáma máábájɨ́ɨvedí muhdúhjáa tujkénú Píívyéébé
ihjyu ámúhakye úwaabómé ɨ́ɨcúbáhrámeíyóné pañe tsaímíyé dííbyeke
úráávyehíjcyáne. Ahdu tsaímíyé dííbyeke mécahcújtso.

8 Tsá muurá Jetsocríjtó múijyú tsíhdyuréjuco íjcyatúne. Iíjcyadúré diibye
paíjyuváre. 9 Áánéllii máállítsámeídí tsíhdyuhjɨ́ré úwáábohíjcyámedívu.
Muurá Píívyéébere meke iwájyúne tsɨ́pátsohíjcyá tsaímíyé dííbyeke
meúráávyeki. Tsá muurá meke dibye éhnííñevu pɨ́ááboítyuró tééne
tájpíjyuco meíjcyáiyóné tsane majcho maáwahíjcyámeke. Ehdu
méénuhíjcyarómé íllure báñúmeíhi.

10 Áánetúu ihdyu Críjto mewájyuri pájámeí ɨ́ɨné imíjyaú Píívyéébema
meíjcyaki. Muuráhjáa duurúvájá pañévú dííbyeke ɨ́ɨcúvéneri
tsúúrámeíhíjcyarómé tsá ímí dííbyema íjcyatúne. 11 Muuráhjáa páñétúejpi
llúúváábe iyámé tujpácyoma tééjá pañévú páñétúétsihvu úcáávehíjcyá

íimítyuu, tsíjtyé imítyuu, íjcyane iímíbáávyeki. Ehdúhjáa imyéénúne
diitye iyámeke tsiéllevu itsájtyéne cóvátsohíjcyáme. 12 Ahdúhjáa muurá
Jetsóoke cóómítyu tsiéllevu itsájtyéébedi ɨɨcúbáhráne dsɨ́jɨ́vetsómé
ítyujpácyó wágóóóvéneri pámeere mɨ́amúnáá imítyuháñé iímíbáávyeki.
13 Áánéllii óvíjyacóóné tsɨ́jɨjtóríyé úwáábómeíñé meúráávyehíjcyáne.
Métsu Jetsóokéréjuco meúráávye tsijtye meke dííbyekée itsáríllehíjcyádú
tsáríllérónė pañe. 14 Tsá ííñújɨri meíjcyatú paíjyuváré muhdú íjcyáityúme.
Píívyéébe ihdyu meke újcúcooca botsíi dííbyema méíjcyaá muhdú
íjcyáityúmeréjuco. 15 Áánéllii metsu Jetsocríjtoj tééveri dííbyeke
medúúrúváne dííbyé uwááboju tsíjtyeke meúúbálléneri dííbyeke meɨ́ɨ́cúveki.
16 Ahdícyane méɨ́hvéjtsodí ámuha tsíeménetu tsíjtyeke mepɨ́ááboh íjcyáne.
Ehdu memééénune ímí ɨjtsúcunúúbe.
17 Áhdure idyé múu ámúhá túkevéjtsojtéké iávyejúúlléne lleebó
ditye ámúhakye úwaabóne. Muurá Píívyéébeke úúbálleímyé muhdú
imyéénuhíjcyáne. Áánéllii panévatúré ɨ́mɨáámére meíjcyá diityéké
ámuha mekímóvéjtsótuki. Ímityúné ámuha medárɨ́ɨ́vémeíhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú
ámúhakye tene pɨ́ááboityúne.
18 Muurá ícyooca muha ímí tsaɨ́ɨ́buwáré meíjcyámeke Píívyéébe ímí
ɨjtsúcunúhi. Áánéllii múúhá hallúvú pɨáábó métáuméí ehdícyárónéhjɨ́
pañe ímí muha meíjcyaki. 19 Ímichi táhallúvú métáuméí ɨ́ɨ́cúi ámúhadívú o
úújetéki.

Dibye pítyajcóne

20 Ahdícyane ovíi Píívyéébe Máavyéjuubée Jetsocríjtó obééjámú
tehméébédú néébe dsɨ́jɨ́véébeke tsiiñe bóhɨ́ɨ́tsoobe ámúhakye ímíbajchóhi.
Muuráhjáa Jetsocríjtó ítyujpácyó iwáágóóneri mééma béhné pityájcoju
meenú múijyú nɨ́jkéváityúne. 21 Áábej tééveri ihdyu óvíi meke
túkévéjtsoobe muhdú dibye ímillédú meíjcyaki. Áánéllii metsu Jetsocríjtoke
maávyéjújtso múijyú nɨ́jkéváityúne.
22 Ámuúha táñahbémuj, íllu íñe íhyaamɨ́ pañe ámúhakye o túkévejtsóné
tsáma tsáríyóné pañe melléébo. 23 Téhdure ámúhakye ó úúballé ménahbe
Timotéó tsúúca cúvéhóójatu íjchivyéne. Aabe óhdivu ɨ́ɨ́cúi wátsɨ́hajchíí
dííbyema muhtsi ámúhakye máaahɨ́vételhi.
24 Téhdure ámúhakye ó úúballé Itááriá iiñújɨ múnaa ámúhakye dúúruváne.
Téhdure idyé ámúhá túkevéjtsojtémá pámeere cahcújtso múnáake ó du-
urúváhi.
25 Ahdícyane óvíi Píívyéébe ámúhakye pɨ́aabó pámeekére. Áyu tehdújuco.

TSAJTIÁGO
Tsajtiágó cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo íñe Tsajtiágó Avyéjuube Jetsocríjtoma Píívyéébemútsí ɨɨcúve
múnáajpi o íjcyaabe ámúhakye ó duurúvá 12-nevá dohjɨ́ba múnaa ijraéémú
meíjcyámedítyú ámúhakye ditye wáchájanúmé panévá iñújɨɨnévú ámuha
memújtámeke.

Píívyéébedítyú tsááné waajácu

2 Ámuúha táñahbémuj, páhduváré nééne evéllejúúné ámúhama íjcyáróné
pañe múu íllure imíjyuhíjcyáhi. 3 Muurá méwaajácú Píívyéébeke
mecáhcújtsómema íjcyáné evéllejúúné meke pátsáríjcyoróné íllure meke
pɨ́aabóné éhnííñevu ímí dííbyeke meúráávyeki. Ááneri muurá mépiivyété
ímítyunéhjɨ́ meke pájtyeróné maááabucúne. 4 Ááné́llii ímíñeúvú météhmeméí
ténehjɨ ámuha maááabúcúne ɨ́mɨááméré meíjcyaki. Áijyu muurá ímí ámuha
meíjcyaá ɨ́ɨ́né imítyú ámúhakye táhjatúmeréjuco.

5 Ááanetu tsaate ámúhadítyú muhdú meíjcyáiyóné wáájácutúmé múu
Píívyéébeke táúmeí ámúhakye dibye iwáájácútsoki. Diibye ihdyu
ámúhakye waajácútsoó panévavúré ɨɨná néétuubére. 6 Árónáa ihdyu
ámuha metáúmeícyooca tsá múu ɨ́jtsámeítyú dibye ámúhakye pɨ́ááboityúne.
Múu cáhcujtsó dibye ámúhakye pɨ́ááboíñe. Muurá páhduváré ámuha
meɨ́jtsámeíhajchíí ámuha méijcyá éhne múúne mooa kííjyébari nóhjɨne
íjcyadu. 7 Aane ehdu nééme tsá ɨ́jtsotú Píívyéébekeityáúmeíñé iújcuíñe.
8 Muurá ehdu páhduváré ɨ́jtsámeímyé tsá múijyú tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeíítyuróne.

9 Ááanetu ihdyu ɨdáátsóméhjɨúvú ɨ́mɨááméré íjcyáné cahcújtso múnaa
imíjyúúhií. Muurá tehdu nééme Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi. 10 Téhdure
ɨ́htsutúmé ehnéva múnaa íjcyame imíjyúúiyá ɨ́ɨdáátsonúcoóca. Muurá
diitye tsaímíyé ijcyá múhajchótáwuúrá éhne wajco ɨ́ɨ́né imíjyaú nééone
wáhájchotáwuúré íjcyadu. 11 Muurá núhba ájchuri ɨ́jtone íllurréjuco
tsóuuvéne. Ehdu muurá diitye ɨ́htsutúmé ehnéva múnaa dsɨ́jɨ́vécooca
diityé tsíeméné íllurréjuco nɨ́jkeváne.

Ímítyúné úmuupívyeháñe

12 Ááanetu ihdyu maímijyu diitye eene ímítyúneri iúmúúpívyeróné
áábúcuhíjcyámé íjcyanej. Muurá tehdu nééme tééne áhdó Píívyéébe
ajcú múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu dííbyekée wájyúmeke iájcuíñé
iñéhdújuco. 13 Ááanetu tsaate ímityúné imyéénúíyóneri úmúúpívyehíjcyámé
tsá nééítyuró Píívyéébe nééjuri tééneri iúmúúpívyehíjcyáne. Tsá muurá
múijyú dibye úmúúpívyéítyuró ímityúné imyéénúíyóneri. Áhdure tsá dibye
muucá úmúúpívyétsóítyuró ditye ímityúné imyéénuki. 14 Muurá ihdyu
méhdityúré íjcyane meere ténéhjɨri meɨ́jtsámeíñéllii méúcáávehíjcyá tééné
pañévu. 15 Aane tééneváréjuco meɨ́búwáávéné nɨ́jcaúvú muurá íllurréjuco
mewágóóóvéiyóne.

16 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Ahdícyane tsáma ténehjɨ́vú
máállítsámeídíñe. 17 Muurá ɨ́mɨááné íjcyane tsáá caame íjcyaabe
Píívyéébedítyú íyévéhoowávúu peetéháñé ípívyéjtsóóbedítyu. Aabe muurá
tsá múijyú ɨ́ɨjtsaméí tsíhdyuréjuco cápáyoácóítyuróne. 18 Muuráhjáa
iímíllénéllii meke ímíjpyetétsoobe múhdurá menéérómeke dííbyeéjté
meíjcyaki.

Píívyéébeke meúráávejɨ́jto

19 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, múu ímíñeúvú lleebúcunú tsaate
ámúhama íhjyuváne. Tsá múu pecútéré íhjyúvatúne. Téhdure tsá múu
cáayóbatúne. 20 Muurá cáayobámé tsá Píívyéébe ímillédú íjcyatúne.
21 Áánéllii ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébedívú
meɨ́dátsójkímyeíñe dííbyé uwááboju ímíñeúvú méuráávye. Teene muurá
ihdyu meke pájtyetétsó mewágóóóvéíyónetu.
22 Árónáa ihdyu tsá múu teene uwáábó ávyétá lleebúcunúré méénutúne.
Tene néhdu múu ijcyáhi. Muurá tene néhdu ámuha meíjcyátúhajchíí
ámuháyé máállímyeíhi. 23 Muurá tsaate ávyétá lleebúcunúré meenú éhne
múúne mɨ́ɨ́cúmɨri méhúmɨ meɨ́ɨ́témeídyu. 24 Muurá meɨ́ɨ́témeícyoocáré
méwaajácúmeí muhdɨ́ɨvamé meíjcyane. Áánetu meɨ́ɨ́témeítyúcooca
tsáhájuco mewáájácutú muhdɨ́ɨvamé meíjcyane. Ehdu muurá diitye
uwáábó ávyétá lleebúcunúré méénuhíjcyáme. 25 Áánetu ihdyu Píívyéébe
ímítyúnéhjɨtu meke túkévejtsóné ábájɨ́ɨvetúméré tsaímíyé meúráávyémeke
pɨ́ááboobe panévatúré ímí meíjcyaki.
26 Áánetu 'tsaímíyé Píívyéébeke ó úraavyéhi' menéérome peecútéré
ímityúné meíhjyúvahíjcyáhajchíí meere máállímyeíhi. Aane tsá ɨ́ɨnetú
meke pɨ́ááboboone. 27 Muurá ihdyu ɨ́mɨááné Méécáánikye meúraavyémé
mépɨ́aabó úújóveke. Téhdure mépɨ́aabó pííbájyujtéké panévatúré ɨɨná di-
ityéké pátyehíjcyánéhjɨtu. Aame tsáhájuco meɨ́ɨcúvetú múhduná ɨ́jɨ́ene
ímityúné íjcyánéhjɨri.

2

Tsahdúré pámeekéré meɨ́ɨcúvéiyóne

1 Ámuúha táñahbémuj, ɨ́mɨáábé Máavyéjuube Jetsocríjtoke ámuha
mecáhcujtsómej, tsá tsaatékéré ímí meɨ́jtsúcunúítyuróne. Tsahdúré
pámeekéré méɨjtsúcunúiyáhi. 2 Tsáijyu muurá tsaapi ehnéva múnáajpi
imíwu nééné wajyámuma óóropáájɨ́ íhyójtsɨ́wapáájɨ́ íjcyaabe ámuha éllevu
úúbámyénúúbé raahórí téhdure tsijpi ɨ́dáátsoobe átéréeja íwajyámuma
uubámyénúiyáhi. 3 Aane diibye ehnéva múnáájpikyéré ámuha ímí
mewáátsúcúne 'íchihvu íimítsihvu dacúúve' menééne diibye ɨ́dáátsóóbeke
'étsɨhjɨ́vúré baavu dacúúve' menéhajchíí muurá ímityúné ɨ́jtsaméíyé
ámúhá pañe. 4 Aane muurá ehdu ɨ́htsútúúbekéré ímí mewáátsúcúhajchíí
tsúúca ímityúné mémeenúhi.
5 Aane cáhawáá íñe ámúhama o íhjyuváné ímíñeúvú mélleebúcunu,
ámuúha táñahbémuj. Muurá Píívyéébe ɨ́dáátsojtéké ujcú dííbyeke
ditye icyáhcújtsóne iávyéjuutéki. Muurá neebe dííbyeke wájyúmeke
iávyéjújtsoíñé íavyéjuvu. 6 Áánáa ¿ɨ́veekí ámuha diityéké meéhdɨɨválléneri

ménúcópɨ́vétsohíjcyáhi? ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú téhdure ɨ́htsutúmé
ámúhadi ɨ́ɨ́cúbáhráne ávyéjujté éllevu ámúhakye tsátyehíjcyáne? 7 Áhdure
¿aca tsá ámuha mewáájácutú ditye túútávátuube Mépájtyetétsoobe Críjtoke
meúráávyehíjcyáábedi úúhɨ́vatéhijcyáne?
8 Áánetu ihdyu Píívyéébé taúhbaju íwaajácúháámɨtu 'pamévakéré
múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu' néhdu ámuha meíjcyáhajchíí
ɨ́mɨááné tehdújuco ámuha meméénune. 9 Árónáa tsaatékéré ámuha
ímí meíjtsúcunúhajchíí ímityúné ámuha mémeenúhi. Ááneri ámuha
ménéétsámeí Píívyéébé taúhbaju néhdu ámuha meíjcyátúneri. 10 Muurá
tene néhdújuco meúráávyerómé tsane néhdu meíjcyátúhajchíí tsúúca
ijcyáné ímityúné máhallúri. 11 Muurá Píívyéébe néehií: "Tsá
múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne." Téhdure tsiiñe neébe: "Tsá
múu mɨ́amúnáake dsɨ́jɨ́vétsotúne." Aane muurá ihdícyámema
medómácójcatsítyurómé tsaatéké medsɨ́jɨ́vétsóhajchíí tsúúca ímityúné
mémeenú tsane Píívyéébe taúhbaju néhdu meíjcyátúnélliíhye. 12 Áánéllii
múu ímíñeúvú ɨ́ɨ́jtsámeíñé ɨ́mɨáánéré meenúhi. Muurá Píívyéébe mééma
ténehjɨ ímíbájchoó muhdú béhné pityájcoju néhduú. 13 Muurá tsíjtyedi
meɨ́dáátsóvétúmedi téhdure tsá dibye ɨ́dáátsóvéityúne. Áánetu tsíjtyedi
meɨ́dáátsóvémedi téhdure ɨ́dáátsóvéiibye pámeere muhdú meícyahíjcyáné
iímíbájchócoóca.

Píívyéébeke mecáhcujtsóne

14 Ámuúha táñahbémuj, ¿a ímí tehdújuco teene 'Píívyéébeke
mécáhcujtsóhi' menéérome dibye ímillédú meíjcyatúne? ¿A ehdu
meíjcyame mépájtyetéiyáhi? 15 Tsáijyu muurá tsaate ménahbémú ɨ́dátsó
imájchoma íjcyatúmé idyé wájyamúúvátúmeke ámuha ménééiyáhi: "Ámúhá
wajyámuunévú tsaímíyé meújcámeíñe memájcho." 16 Ehdu diityéké ɨ́ɨ́nevú
ájcutúméré ámuha menééne ¿aca ɨ́ɨ́netú diityéké pɨ́ááboiyáhi? 17 Ehdu
muurá 'Píívyéébe ó cáhcujtsó' menéérómedítyú ɨ́mɨáánéré meméénune
bóhówaúcunútúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú meke tene pɨ́áábotúne.
18 Muurá tsaate meke néeiyáhi: "Ú nehíjcyá apáááñéré Píívyéébeke
u cáhcújtsóneri tsúúca dííbyeéjpí u íjcyane. Áánetu ó nehíjcyá téhdure
dííbyeke o cáhcújtsoobe ɨ́mɨááné o méénúneri dííbyeéjpí o íjcyane." Ehdu
muurá tsaate meke néeiyáhi. Aane íñe ¿muhdú méúújétsoó Píívyéébeke
mecáhcujtsóné dibye ímillédú meíjcyátúhajchííjyu? Muurá ihdyu apáááñéré
ɨ́mɨááné meméénúneri méúújetsó dííbyeke mecáhcujtsóne. 19 Aane íhya
ihdyu tehdújuco ámuha mecáhcujtsóné tsáápiiye Píívyéébe íjcyane. Muurá
idyé naavémú dííbyeéjté íjcyáturómé téhdure dííbyeke iwáájácúúbeke
illíhi. 20 Aanéjɨ́ɨ́va ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunú pevénéré dííbyeke
mecáhcujtsómé dibye ímillédú meíjcyáturómé dííbyeéjté meíjcyane?
Tsá ehdu tene néétune. 21 Muuráhjáa méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvuke
Píívyéébe ɨ́mɨáábedi dilló dibyée dííbyeke icyáhcújtsóóbeke ɨ́ɨ́cúve ílli Itsáake
dsɨ́jɨ́vétsóíyónélliíhye. 22 Aane muurá méwaajácú ɨ́mɨááénée Píívyéébeke
díbyeúvú ímí cáhcujtsóné dibyéhjáa néhdu dibye méénúnélliíhye.
23 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Aavaráá Píívyéébeke
ímí cáhcújtsónéllii ɨ́mɨáábedi dííbyeke dílloóbe." Ehdúhjáa dibye ímí
cáhcújtsónéllii Píívyéébé nahbévaabe diíbye.

24 Ahdícyane íhya tsúúca ámuha méwaajácú Píívyéébe meke ɨ́mɨáámedi
díllone dííbyeke mecáhcujtsómé dibye néhdu meíjcyámeke. 25 Téhduréhjáa
muurá nahtsɨ́wamééwá Raáake díllloobe ɨ́mɨáálledi dilléhjáa ijraéémudítyú
waajá múnaa íhcyóómivu úújetémeke técoomí múnaa dsɨ́jɨ́vétsóíyónetu
pájtyetétsónélliíhye. 26 Aane muurá Píívyéébeke mecáhcújtsorómé dibye
ímillédú meíjcyátúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú meke tene pɨ́ááboturne. Aame méijcyá
ɨ́dátsó wáájácúmeítyúmé éhne múúne medsɨ́jɨ́véné boone pevéneréjuco
méjpi íjcyadu.

3

Meíhjyuváne

1 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu uwáábojtédí iiye idíllómeíñe peecútéré
tsíjtyeke ímityúné ditye íjcyane néétune. Muurá méwaajácú uwáábojte
panéváré wáájácurómé ímityúné méénúhajchíí éhnííñevu ɨ́hnáhó diityémá
tene ímíbájchómeíiñe. 2 Muurá pámeere ímityúné mémeenúhi. Áánetu
ihdyu tsaate tsáijyúubáré ímityúné íhjyúvátúhajchíí ɨ́mɨáámé diítye.
Aame piivyété panévatúré ityéhmémeíñe. 3 Muurá ɨ́ɨ́júmuke métsajtyé
meímílléhullévú íhjyúháñetu úwáñéíwuúné mepícyóóneri. 4 Téhdure
muurá cújúwamɨ́ɨ́né témɨ́hjɨ́ túkevéjtsojte kémúúturóné ítyúkevéjtsojɨ́ɨ́neri
iímílléhullévú túkévejtsó ɨ́hnáhó kííjyeba íjcyárónáaáca. 5 Ahdu muurá
méjpíítyu méhnɨ́jɨwa áyárówari ímityúné mémeenú meíhjyúváneri.
Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdú cúújúwari tsátsíhwuúré pééteróné llíyaaténé
báju áiúcúne. 6 Ehdu muurá ímityúné meíhjyúváneri métútávájtsámeí
teene cúújuwa báju tútávajtsódu. Aane tsahíjcyá cúújúwá pañévú
wágóóóvéiibye Naavénedítyu. 7 Muurá paméva íyámedítyú ííñújɨri úllemee,
wahpéjtee, nújpácyó pañe úllemee, íjcyámedítyú ápíchó néérómeke ímí
metéhmeme ɨ́vámeímyé tsá meke tútávájtsotúne. 8 Áánetu tsá múijyú
méhju metéhméítyuró meke dsɨ́jɨ́vetsóné námijtyádú nééne néhní
meíhjyúvahíjcyaju. 9 Muurá téejuri Méécáánikye medúúrúvahíjcyájuríyé
idyé dííbyerée ípívyejtsómé mɨ́amúnáake méuhbáhi. 10 Ehdu míñéécu
téejuri méihjyúvahíjcyá ɨ́mɨáánee, ímityúnee, íjcyane. Tsá tehdu tene
nééítyuróne, ámuúha táñahbémuj. 11 ¿Aca ɨ́mɨá nujpácyó íjchívyétsihdyúré
idyé nehníwu néjpacyo ijchívyéiyáhi? 12 Áhdure ¿aca higyéérahe nééváiyá
atseitóóna? Áhdure ¿aca óóvahe nééváiyá híígoó? Áhdure muurá tsá
tsahéjutúré núpáhyéjutu ɨ́mɨá nujpácyoma cánáámajpácyó meújcúítyuróne.

Łmɨá waajácu

13 Aane ɨ́mɨááné waajácu múnaa ámuha meíjcyáhajchíí óvíi ɨ́mɨáámére
ámuha ɨdáátsóméhjɨúvú meíjcyane ámúhadítyú bóhówaúcunúhi. 14 Áánetu
ámuha tsíjtye íjcyari menómíutáávane ámuháyé ímí meíjcyáíyóneri met-
súúrámeíhajchíí tsá ɨ́mɨá waajácú múnaa ámuha meíjcyatúne. Íllure ámuha
máallíhi. Aame tsá ɨ́ɨ́nerí ámuha memityájkímeíítyuróne. 15 Muurá
ehdu nénehjɨ tsá Píívyéébedítyú tsáátune. Łjɨ́enéré teene Naavéne
éhne. 16 Muurá iiye ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyámé tsíjtye íjcyari
iñómíutáávane panéváré ímityúné méénuhíjcyáhi. 17 Áánetu ɨ́mɨá waajácú
Píívyéébedítyú tsáánema íjcyame ímityúné méénutúmé paméva máyé ímí

ijcyáhi. Aame tsá tsíjtyeke éhdɨɨválletúne. Áhdure tsá ditye állíuutúne. Paméváké́ré ɨɨ́daatsólléne pɨ́aabóme. 18 Ehdu ímí ícyahíjcyámema teene nɨjkévaá tsaímíye.

4

Íííñújɨ́ene

1 Áánetu ¿aca kiátú íjcyane ámuha mémúnáátsócatsíhijcyáhi? Muurá ihdyu ámúhadítyúré íjcyane ámuháyé ímítyúnéhjɨri meúmúúpívyehíjcyánéllii ámuha mémúnáátsócatsíhijcyáhi. 2 Muurá ámuha tsíjtyé tsíeméné múhdutú diityédítyú meújcúítyúróné nomííú tééné hallútú diityémá méméénúcatsíhijcyáhi. Aane muurá tsáijyu ámuha médsɨ́jɨ́vétsohíjcyá diityéké tééné hallútú ámúhadítyú pɨ́htone Píívyéébeke ámuha ímíñeúvú metáúmeíhíjcyátúnélliíhye. 3 Muurá ámuha dííbyeke metáúmeíyónáa tsá dibye ámúhakye ácuhíjcyatú ímityúné ámuha metáúmeíñélliíhye. Muurá ámuha métáúmeíhijcyá íllure tééneri ámuha meímíjyúúveki. 4 Ámuúha, Píívyéébeke ímíñeúvú úraavyépítyúné mɨ́amúnaaj, ¿aca tsá ámuha mewáájácutú ímityúné íííñújɨ́ene meméénúneri íllure Píívyéébeke memúnáátsohíjcyáne? Muurá dííbyeke wájyutúmé tééneríyé tsúúrámeíhijcyámé tsá ímí dííbyema íjcyatúne. 5 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: "Píívyéébe Íapííchó mépañévú pícyoone meke iwájyúne nomíuuváhi." 6 Aane meke iwájyudu íjcyaabe meke pɨ́áábohíjcyá ímityúné metáhjaki. Muurá tsiiñe dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: "Píívyéébe pɨ́aabó ɨdáátsóméhjɨúvú nééméke. Áánetu 'mityáhmítyá' nééméde tsá dibye ɨ́ɨ́cúvetúne." Ehdu muurá nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu. 7 Áánéllii dííbyeke maávyejúúlléne dííbyedívú méɨ́hvéjtsaméí Naavéné ámúhadi tsúúrámeíyóneri ɨ́ɨ́cúvetúmére. Áijyu muurá íllurájuco ámúhadítyú dibye ɨ́hvetéiñe. 8 Ahdícyane ímityúné ámuha meméénuhíjcyánéhjɨtu meímíbáávyéne ímíñeúvurájuco Píívyéébema meíjcyá téhdure dibye ímí ámúhama iíjcyaki. Téhdure mɨ́jɨjtócú ámuha meúráávyehíjcyánetu meímíbáávyéne dííbyekérájuco méuráávye. 9 Aame mékímóóveméí ímityúné ámuha meméénuhíjcyáneri metsárívyénema. Óvíjyacóóné ámuha meímíjyuhíjcyáne. 10 Íllure méɨ́dátsójkimyéí Píívyéébedívú dibye ámúhakye ɨpɨ́ááboki.

Ménahbémudítyú meíhjyuváné ímityúne

11 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá múu ímityúné íhjyúvatú íñahbémudítyu. Tééneri muurá íllure ámuha méehdɨ́ɨvállehíjcyá Píívyéébé taúhbaju. Muurá meke neebe méwájyújcatsíki. Aane mecáhcújtsóíyótsihvu ímityúné meíjcyáneri dííbyé taúhbaju méehdɨ́ɨvállehíjcyáhi. 12 Muurá ihdyu ápáábyéré diibye tééné taúhbajúvúu meke ájcuube nééiyá muhdú meíjcyane. Áábere ihdyu meke pájtyetétsóhi. Áhdure meke waagóoóbe. Aanéjɨ́ɨva ámuha ¿muhdú tsijtye íjcyáneri méihjyúváiyáhi?

Tsá mewáájácutú méúmɨwa

13 Cáhawáá ímíñeúvú melléébóne méɨ́jtsaméí eene 'técoomívú mépeé tsáné pijcyábá náhjɨhe meméénúneri medsɨ́ɨdsɨ́vaki' ámuha menéhijcyáme. 14 Muurá tsá ámuha mewáájácutú muhdú méúmɨwa íjcyane. Muurá

éhne cúúvénetúré íjcyáne ójtsó ɨ́ɨ́cúiye kiávú péɨñúdú meé. Aame tsá mewáájácutú múhajchótá ííñújɨri meíjcyaíñe. 15 Áánéllii múu íllure nééhií: “Óvíi Píívyéébe ímílléhajchíí teene mémeenúhi.” Éhdure múu ihjyúváhi. 16 Árónáa ¿ɨ́veekí ímíñejɨ́ɨ́ íllure ámuha metúmeíñe ménehíjcyá ámuháyé meímillédú memééníiyóne? 17 Muurá ɨ́mɨááné íjcyane imyéénúiyóné wáájácurómé teene mééníútúhajchíí tsúúca ímityúné meenúmé tééneri.

5

Muhdú ehnéva múnáake tene pájtyeíñe

1 Ahdícyane, ámuúha ehnéva múnaaj, mékímóóveméí ímityúné ámúhakye pájtyéíñeri. 2 Muurá ámúhá tsíeméné ámuha mewájyuhíjcyaróné nójcánuúhi. Ámúhá wajyámúúné ɨ́mɨájáhjɨ́ máharúmú májchoóhi. 3 Áhdure ámúha dsɨ́ɨ́dsɨ́ ámúhadívú tútávááveéhi. Aane múhdurá ámúhama nɨ́jkevámé ámuha méíjcyaá wáájácúratúmeréjuco éhne múúne cúújuwa tsíeméné áiúcúdu. Ehdu ámúhama nɨ́jkévaíñé nihñéétsihvúré ímityúné hallúvú bañúháñé ámuha medsɨ́ɨ́dsɨ́vahíjcyáne. 4 Muurá ámúhá wákimyéi múnáake ámuha ímí maáhdohíjcyátúneri ditye íhjyúvahíjcyáné ɨ́htsútuube Píívyéébe waajácúhi. 5-6 Áhdure waajácuube ííñújɨri ɨ́ɨ́né imíjyaú ámuha meíjcyame ɨɨná ámúhakye pɨ́htotúmé ɨ́ɨ́né imityú ámúhakye méénútúrómeke ámuha medsɨ́jɨ́vétsohíjcyáne. Árome ámuha ménɨjkévaá éhne múúne ócájímuke iújcávátsómeke ditye llííhyanúdu. ¡Ehdu ámúhama tene nɨ́jkéváiñévú tsúúca méúújéteéhi!

Píívyéébema meíhjyuváne

7 Ámuúha táñahbémuj, óóchévetúméré ihdyu Jetsóoke météhmehíjcyá múijyú tsiiñe dibye tsááiñévújuco éhne múúne úmɨhé múnáajpi ibájtsó téhmehíjcyádu. Muurá óóchévétuubéré téhmehíjcyá nííjya áálléneri kéémevéné iújcuki. 8 Ahdu múu ijcyáhi. Muurá Jetsóó tsááiñe tsúúca pɨɨhɨ́jucóóhií.

9 Áánéllii ímityúné médárɨ́ɨ́véjcatsídí ámúhá hallúrí teene iíjcyátuki, ámuúha táñahbémuj. Muurá ténehjɨ mééma ímíbájchóiibye tsúúca meke tehméhi. 10 Áánéllii múu ijcyá ɨ́hdée Píívyéébé ihjyú uubálle múnáaúvú ícyahíjcyádu. Muuráhjáa panévari ɨ́ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ aabúcuhíjcyáme. 11 Aane méwaajácú ícyooca tsaímiyéjuco ditye íjcyane ípyée iáábúcuhíjcyánélliíhye. Muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa Jóóuvu téhdure ɨ́ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ áábúcuhíjcyánéllii Píívyéébe dííbyeke ɨ́ɨ́né imíjyaúréjucó pícyoóne. Muurá ɨ́mɨááné mítyane meke ɨdáátsólleébe.

12 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá múu níjkyejɨɨ, ííñujɨɨ, íjcyánema tsíñéhjɨ mémé dómájcotú ɨ́mɨááné ámuha maállityúné menéécoóca. Tsá múu óvíi muhdú níjkyéjɨma ííñujɨ ijcyá o állíhajchííjyu néétu tééné hallútú Píívyéébe ámúhakye ɨ́ɨ́cúbáhrátuki. Múu ɨ́mɨááné tene íjcyáhajchíí ‘éée, tehdújuco teéne’ nééhií. Áánetu ɨ́mɨááné tene íjcyátúhajchíí múu ‘tsáhaá’ nééhií.

13 Aane ámúhadítyú tsaatéké ímityúné pájtyeme ɨ́cúbáhrámeíhajchíí múu ihjyúvá Píívyéébema ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboki. Ááne múu ímíjyuri májtsivá dííbyeke idyúúruváne. 14 Téhdure ámuha mechémécooca múu pɨ́uvá cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéké ditye ámúhakye Píívyéébe mémeri

dúúrúbájpácyori ɨpɨ́pájchóne ámúhá hallúvú pɨáábó ityáúmeí ámúhakye dibye ibóhɨ́ɨ́tsoki. 15 Áijyu muurá ámúhakye bóhɨ́ɨ́tsóiibye ɨ́mɨáánė ámuha mecáhcújtsóne dííbyeke metáúmeíhajchííjyu. Áhdure ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné ámúhadi ɨɨ́dáátsóvéne ábájɨ́ɨ́véiíbye. 16 Áánéllii ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné tóónutúméré mɨ́amúnáá úmɨwávú Píívyéébeke meúúbálléne dííbyeke pɨáábó métáuméí ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboki. Muurá ɨ́mɨáánė ímí dííbyema íjcyame tsá báñúmeítyú ɨɨná ityáúmeíñeri. 17 Muuráhjáa éíjyuúvú méhdure nééroobe Eríaúvú dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi dííbyeke táúmeí tene iáállétuki. Ahdújucóhjáa tsá tene álletú 3 pijcyábáj pɨɨnévu. 18 Áánė boonéhjáa idyé tsiiñe táúmeííbyé dibye iállétsoki. Ahdújucóhjáa tsiiñe maálléneri panéváré ííñéne néévane.

19-20 Aane ámuúha táñahbémuj, tsaate ámúhadítyú ɨ́mɨáájú iúráávyénetu mújtámeke tsijtye ímíjpyetétsóhajchíí muurá diityéké pɨ́aabómé Píívyéébe diityédí ɨɨ́dáátsóvéne diityé imítyuháñé iábájɨ́ɨ́ve ditye iwágóóóvétuki. Áyu tehdújuco.

1 PÉÉDORO
Tujkénú Péédoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Péédoro Jetsocríjtóo úwáábooberé o péhíjcyáíñé wákimyéivu
oke pícyoobe íñe íhyaami ámúha éllevu ó caatúnú dííbyékée ámuha
mecáhcújtsóné déjúcotu méiiñújitu ámúhakye ditye wáchájánúme éllevu,
Póótoó, Garáátsiaa, Capadóótsiaa, Áátsiaa, Bitííniaa, éhdúné iñújiíneri
ámuha meíjcyáme éllevu. 2 Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Méécááni
Píívyéébe ámúhakye iñéhdújuco újcune dííbyeéjté ámuha meíjcyaki. Aane
muurá Íapííchoj tééveri ámúhakye píáábohíjcyaabe Jetsóópe mewájyuri
ítyujpácyó wáágóónej tééveri ámuha meímíjpyeténe dibye ímillédú
meíjcyaki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakye panévatu píaabó íbúwajíí íínerí
íjtsámeítyúmé ámuha meíjcyaki.

Ímí méúmiwa néénee

3 Muuráhjáa mítyane meke iídaatsólléne béhnétu meke tsíímávaabe
Jetsocríjtóo idsíjívéne tsiiñe bóhíínej tééveri. Ááneллii ííné imíjyaú
méúmiwa íjcyane méítsohíjcyáhi. Ahdícyane ihdyu metsu Jetsocríjtój
Caani Píívyéébeke medúúrúváne metéhdújtsoki. 4 Muurá ijcyáné
níjkyéjiri íítsiime meíjcyámé wáábyuta múijyú muhdú íjcyáityúné dibye
pícyoone meke téhmene. 5 Ímí dííbyeke mecáhcújtsónéllii iihnáhoori meke
píáábohíjcyaabe nihñéétsihvúré téhullévú meúújetécooca teene meújcuki.
6 Ááneллii múu íllure imíjyúú dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé ámuha
meícúbáhrámeíyónáaáca. 7 Muurá tééneri meke waajácúlleebe
imiááné dííbyeke mecáhcújtsóhajchíí éhne múúne óóro cúújúwari ditye
wáájácullédu. Muurá teene óóro meke píáábóné ehnííñevu Píívyéébeke
mecáhcujtsóné meke píaabóné tsá múijyú mééma níjkéváityúne. Ááneллii
dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé íínetú menéétsámeítyúhajchíí ííné imíjyaú
ámúhakye ávyéjújtsóiibye dúúrúvaabéré tsiiñe Jetsocríjtó tsáácoóca.
8 Muurá Jetsocríjtoke ámuha maájtyúmítúróóbeke méwájyúúbedívú
ámuha mecátsípáávéne méimíjyúúhií. 9 Áábeke ámuha mecáhcújtsónéllii
tsúúca ámuha mépájtyetéhi.
10 Muuráhjáa éíjyuúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ihjyúvájúcoorá
muhdú dibye meke iídaatsólléne pájtyetétsóíñeri. Ároméhjáa tsá pahdu
wáájácutú muhdú tene íjcyaíñe. 11 Ááneллiihyéhjáa díllócatsíhijcyámé
caabyé Críjto íjcyaabe múijyú muhdú iícúbáhrámeíñe ávyéjuutéiñe
Píívyéébé Apííchó diityéké néhijcyáne. 12 Ááneллiihyéhjáa Píívyéébe diityéké
waajácutsó ditye íjcyáijyúi tene pájtyéityúne, bóónétúi tene pájtyeíñe.
Ááneе muurá tsúúca ámúhakye tsaate úúballé muhdú mepájtyetéiñe
Píívyéébé Apííchó níjkyéjitu tsááne píáábónej tééveri. Aane muurá
idyé níjkyéji múnaa téhdure imíllerá páñetu iwáájácúiyóné muhdú
mepájtyetéiñe.

Imiááméré meíjcyáiyóne

13 Aane ́ímıáámére meíjcyáne métsúúraméí tsiiñe Jetsocríjtó tsácooca
Píívyéébe ámúhakye ıı́daatsólléne ájcúíñeri. 14 Aame tsúúca Píívyéébej
tsı́ı́mé ámuha meíjcyame múu dibye ímillédú ijcyáhi. Tsá múu
dííbyekée ámuha mewáájácútúcooca ímityúnéhjıri meúmúúpívyehíjcyádú
néjúcootúne. 15 Muurá meke újcuube ́ímıáámére meíjcyaki. Áánéllii múu
́ímıáámé ijcyá dibye íjcyadu. 16 Muurá dííbyé waajácúháámıtu nééneé:
“Ɨmıáámé meíjcyá ́ímıáábé o íjcyadu.”
17 Aane dííbyeke ámuha mecáánívahíjcyámé múu ííñújıri ámuha
meíjcyáné hajchótá dibye ímillédú ijcyáhi. Muurá tsahdúré mééma
ímíbájchóiibye muhdú meícyahíjcyáné tééne áhdovu meke iájcuki. 18 Muurá
ámuha méwaajácú mépée mepájtyetéítyúrojı́jtó méıhdé múnáaúvú
úráávyehíjcyánetu meke dibye pájtyetétsóne. Árónáacáa ihdyu tsá
meke dibye pájtyetétsotú dsı́ı́dsıdívú iáhdóneri. 19 Muuráhjáa ihdyu
mééma áhdoobe mítyane iwájyuube Críjtó tujpácyó wágóóóvéneri éhne
múúne obééjáwu imíwu néébeke mı́amúnáá imítyuháñé hallúvú ditye
dsı́jı́vetsódu. 20 Píívyéébéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco dííbyeke mémenúné
ííñujı iípívyéjtsótúné ıhdéjuco dibye mewájyuri ıdsı́jı́veki. Ahdújucóhjáa
dibye tsááne meke ıpı́ááboki. 21 Áánéllii dííbyej tééveri Píívyéébeke
mecáhcujtsómé dííbyedívú mécátsı́páávehíjcyá dibyée dsı́jı́véébeke
ibóhı́ı́tsóne ávyéjuutétsónélliíhye. Aame méwaajácú dííbyema meíjcyame
ı́ı́nerí mebáñúmeíityúne.
22 Ahdícyane tsúúca Píívyéébé Apííchó ámúhakye pı́áábónej tééveri
́ímıáájú ámuha mecáhcujtsómé óvíi ámuha méwajyújcatsí ámúhá ı́ı́búuri.
23 Muurá Píívyéébeke mecáhcujtsómé tsíhdyuréjuco meíjcyane. Tsáhájuco
meúráávyetú méécáánimúu meke tsı́ı́mávátsihdyu meíjcyajı́jtó íllure
nı́jkéváijı́jto. Áánetu ihdyu Píívyéébé ihjyu mecáhcujtsóné tsá múijyú
nı́jkéváityúne. 24-25 Muurá dííbyé waajácúháámıtu nééneé:

Pámeere mı́amúnaa wahájchotáré ijcyá tsójcómujı íjcyadu. Téhdure ijcyámé
wahájchotáré ı́ı́né imíjyaú wajco íjcyadu. Áánetu ihdyu Píívyéébé tsá
múijyú nı́jkéváityúne.

Ááné uwááboju ́ímıáájú muurá tsúúca ámúhakye úwáábómeíhi.

2

1 Ahdícyane óvíjyacóóné ímityúné ámuha memééenuhíjcyáne. Tsá
múu állíuutúne. Tsá múu pánehjı́dú ́ímıáámé íjcyatúne. Tsá múu
nómíutáávatúne. Tsá múu ímityúné íhjyúvatú tsı́jtyedítyu. 2 Ɨmıá
uwááboríyé métsúúraméí éhne múúne tsı́ı́mene ñohñórí íjyácunúdu. Ááne
tééné uwáábó ímíñeúvú méuráávyé ámuha mepájtyetéki. 3 Aane óvíi ehdu
méijcyá Jetsocríjtó ́ímıáábé meke wájyune tsúúca mewáájacúme.

Críjto páñétúejpi

4 Aame ihdyu ímíñeúvú meíjcyá dííbyema nééwayúdú néébe meke
bohı́ı́vú ájcúúbema. Muuráhjáa dííbyeke mı́amúnaa éhdıı́vállérróóbeke
Píívyéébe picyóó ávyeta ́ıhtsútuube páñétúejpi dibye iíjcyaki. 5 Ahdu
óvíi meke téhdure nééwayúdú menéémeke pícyoobe ihjyádú meíjcyaki.
Téhdure óvíi meke llúúvájtedívú pícyoobe dibye ímillédú meíjcyame dííbyeke

meɨ́ɨcuvémé ímí dííbyema meíjcya Jetsocríjtoj tééveri. 6 Muurá dííbyé
waajácúháámɨtu nééneé:
Tsióó cóómi múnáá pañévú ó pícyoó ávyeta wájyúmeííbyeke éhne ímichi
téétutu jaa éjkeu nééwayúdú néébeke. Áábeke cáhcujtsómé tsá ɨ́ɨ́nerí
báñúmeíityúne.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
7 Aane dííbyeke cáhcujtsómé dííbyeke wajyúhi. Áánetu dííbyeke
cáhcújtsotúmé tsá wájyutú Píívyéébé waajácuháámɨtu íllu tene néhdújuco:
Tsaúpe nééwayu jáháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne waagóórou pícyámeí
ímichi téétutu jaa éjkéiu.
8 Téhdure tsiiñe nééneé:
Diibye muurá éhne múúne nééwáyutu ávyé mecábóhcámeímyé
maáákityéúdú néébeé.
Ahdújuco muurá dííbyé uwáábоju ímí cáhcújtsotúmé mújtámeke tene
pájtyene.

Píívyéébeéjte

9 Árónáa ihdyu tsá ámuha ehdu menéétune. Muuráhjáa ihdyu
Píívyéébere ámúhakye iújcúmeke picyóó llúúvájtedívú dííbyé wákiméí
ámuha ɨ́mɨáámeré meíjcyáne meméénu dííbyeke dúúrúvamére. Aane
imílleebe mɨ́amúnáake ámuha meúúballéné muhdú dibye ámúhakye
ímítyúnetu ɨ́mɨánejcúvú íjchívyetsóne. 10 Muuráhjáa ɨ́hde ámuha
ihdícyaméréi meíjcyame tsá dííbyé pɨáábójú pañe meíjcyatúne. Árónáa
ícyooca tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame tééné pañe méijcyáhi.

Píívyéébekéré meɨ́ɨcúvéiyóne

11 Ahdícyane tsá ííñújɨ́ejte ámuha meíjcyájúcootúne, ámuúha táñahbémuj.
Muurá ihdyu Píívyéébé avyéjúejtéréjuco ámuúha. Áánéllii ámúhakye o néé
meke tútávájtsóíyónéhjɨri ámuha meúmúúpívyétuki. 12 Łmɨáámeré meíjcyá
Píívyéébeke wáájácutúmé ímityúné ámúhadítyú íhjyúvárónáa ímí ámuha
meíjcyáné hallúvú dííbyeke ditye iávyéjújtso tsiiñe Jetsóó tsáácoóca.
13-14 Téhdure múu avyéjuullé páñétúejpi méiiñújɨ́ avyéjúúbeke
pahúlleváré dííbyé pɨ́áábo múnaa íjcyámemájuco. Muurá Píívyéébere
diityéké picyóó ditye ímítyúmeke iúwáábоki, áánetu ɨ́mɨáámeke ditye
ɨpɨ́áábоki. 15 Muurá imílleebe ɨ́mɨáámeré meíjcyane ténejcu wáájácutúmé
ɨ́mɨáájú meúráávyénetu ímityúné iíhjyúvátuki.
16 Áánéllii ɨ́mɨáámeré meíjcyá tsúúca ímityúnetu ámuha meíjchivyéme.
Aame ihdyu ímityúné mémeenújúcohdí tsúúca Píívyéébé hójtsɨ́ pañéréjuco
ámuha meíjcyame. 17 Aame múu dííbyeke iíllíñe dibye ímillédú íjcyame
pámévakéré avyéjuullé méiiñújɨ́ avyéjúúbemájuco. Téhdure múu pámeere
Píívyéébeéjtema wajyújcatsíhi.

Muhdú ɨcúbáhraméí maáábucúne

18 Áhdure múu tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyame diityéké iávyejúúlléne
meenú ditye táuhbáne. Tsá múu ɨ́mɨáámemáyé ímí íjcyatúne. Ímityúmé
íjcyárómema múu ɨ́mɨáámé ijcyáhi. 19-20 Muurá ihdyu Píívyéébe ímillédú
meíjcyáné hallútú meke ditye ɨ́cúbahráné maáábúcúhajchíí ímí meke
ɨjtsúcunúúbe. Áánetu ímityúné meméénúné hallútú meke ditye ɨ́cúbahráné
maáábúcúrónáa ¿aca meke ímí ɨjtsúcunúúbe? Tsáhaá. 21 Muuráhjáa

Píívyéébe meke ujcú Críjto mewájyuri ɨ́cúbáhrámeííbyé ɨ́mɨáábé íjcyadu meíjcyaki. 22 Tsáháa muurá dibye múijyú ímityúné méénutúne. Áhdurée tsá muucá dibye állityúne. 23 Muuráhjáa dííbyedítyú ímityúné íhjyúvárómeke tsá dibye pɨ́ámeíhíjcyatúne. Áhdurée dííbyeke ɨ́cúbáhrárómeke tsá dibye méénúllehíjcyatúne. Íllurée ɨ́hvéjtsámeííbyé Píívyéébedívú dibye teene diityémá iímíbájcho muhdú tene íjcyadújuco. 24 Aabée muurá Críjto dsɨ́jɨvé páwachékevu mépée medsɨ́jɨ́véiyóné tsúúcajáa méimítyú déjuco dsɨ́jɨ́vemédú meíjcyarómé meímíbáávyeki. Ehdúu mewájyuri dibye ɨ́cúbáhrámeíñej tééveri méímíbaavyéhi. 25 Muuráhjáa éíjyu ɨ́dátsó méícyahíjcyá Píívyéébeke wáájácutúmé éhne múúne obééjámú mújtame íjcyadu. Árónáa ícyooca tsúúca métehméébé Críjtoma méijcyáhi.

3

Muhdú métáábama meíjcyane

1 Ámuúha walléémuj, ámúhá tajɨ́muke máavyéjuúlle. Tsaímíyé meíjcyá diityémá Críjtó uwááboju tsaate cáhcújtsóturómé ímí ámuha meíjcyane ɨ́ɨ́téne botsíi icyáhcújtso ɨɨná diityéké ámuha menéétúrónáaáca. 2 Muurá ɨ́mɨáámeré ámuha meíjcyane ɨ́ɨ́téne imílléiyómé téhdure Píívyéébeke iúraavyéne. 3 Tsá múu ávyeta iímíbájkímyeííyóneri íjyácunútúne. Téhdure tsá múu íjyácunútú íhñíwaco idyóíhdsɨ́núméíñe tsaímíyé ɨpɨ́hdámeííyóneri, mítyane áhdómeíñé icyááveháñevu iícyáávéíyóneri, ɨ́mɨá wajyámuunévú iújcámeííyóneri. 4 Apááñeríyé múu ijyácunú tsaɨ́ɨbuwáré iíjcyáíyóneri. Ehdu ihdyu íjcyámeke Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi. 5 Tehdúhjáa muurá éíjyuúvú íjcyáné walléémú Píívyéébedívú ɨ́ɨhvéjtsámeíñe dibye ímillédú ícyahíjcyáhi. Aaméhjáa ájyúmuke avyéjúúllehíjcyáhi. 6 Tsáárauvúhjáa muurá ájyu Aavaráaúvuke icyáhcújtsóne avyéjúúllehíjcyáhi. Aane dillée íjcyadu ámuha ɨ́mɨáámeré ámúhá tajɨ́muma meíjcyáhajchíí tsá ámuha ɨ́ɨnerí meíllityéityúne.

7 Áhdure ámuha wajpíímú ámúha táábámuma ímíñeúvú meíjcya. Tsá múu diityédí ɨ́cúbáhratúne. Múu ɨ́jtsámeí diityéké iávyejúúlléne muhdú ɨpɨ́áábóíñeri ámúha tsɨ́jpá tujkévevu ditye íjcyátúnélliíhye. Muuráhjáa Píívyéébe wajpii, wallee, picyóó dityétsí ɨpɨ́áábójcatsíñe ímí iíjcyaki. Aane ehdu ámuha meíjcyáhajchíí Píívyéébema ámuha meíhjyúvácooca tsá ɨɨná ámúhakye pátsáríjcyóityúne.

Ɨmɨáánė hallútú meɨ́cúbáhrámeíñe

8 Ahdícyane ihdyu pámeere tsaímíyé meíjcyá pamévamáye. Tsá múu pájúvatúne. Meɨ́daatsólléjcatsíñe méwajyújcatsi tsané nahbémú múúne wájyújcatsídyú mítyájkímyeítyúmére. 9 Tsá múu pɨ́ámeítyú ámúhakye ímityúné méénúmeke. Téhdure ámúhakye úhbámeke tsá múu úhbatúne. Íllure diityé hallúvú pɨ́áábó métáuméí Píívyéébeke. Ehdu dibye ímillédú ámuha meíjcyáhajchíí ámúhakye pɨ́áábóiíbye. 10-12 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:

Ímí iíjcyane ímillémé tsá ímityúné íhjyúvatúne. Áhdure tsá ditye állíuutúne.

> Muurá ímityúné imyéénuhíjcyánetu ɨ́ɨhveténe ɨ́mɨáánerájuco ditye méénune. Aame ijcyá tsaímíyé pamévamáye. Muurá Píívyéébe

ɨ́mɨáámeke pɨ́aabóhi. Aabe dííbyeke ditye táúmeíñé lleebóhi. Áánetu
ímítyúmedi tsá dibye ɨ́ɨ́cúvetúne.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácuháámɨtu.

13 Aane ehdu ɨ́mɨáámére ámuha meíjcyáhajchíí ¿aca ɨ́ɨ́né hallútú múha
ámúhakye ímityúné méénúiyáhi? 14 Muurá ehdu ímí ámuha meíjcyáné
hallútú meɨ́cúbáhrámeíhajchíí maímijyu ámuha meíjcyanej. Ahdícyane
tsáma ɨ́ɨ́nerí maáábímyeídíñe. Muurá Píívyéébe ámúhakye pɨ́aabóhi.
15 Múu Máavyéjuube Críjtodívú icyátsɨ́páávéne íjcyátsíiivyé ámúhakye
díllómeke ámuha mewáájácútso ɨ́veekí dííbyedi ámuha meíjyácunúhijcyáne.
Árónáa ihdyu múu ímíñeúvú chooco úúballé mítyájkímyeítyúmére.
16 Aame téɨɨbúwá meíjcyá Críjtoke ámuha meúráávyénetu tsaate ímityúné
iíhjyúváneri iñúcójpɨ́veki.

17 Aane ihdyu óvi méɨ́cúbáhrámeí ɨ́mɨáánéré meméénúné hallútú
Píívyéébe ímílléhajchííjyu. Muurá tééné hallútú meɨ́cúbáhrámeíñé
maáábúcúhajchíí ímí meke ɨjtsúcunúúbe. Áánetu ímityúné meméénúné
hallútú meɨ́cúbáhrámeíñé maáábúcúrónáa tsá dibye meke ímí
ɨ́jtsúcunútúne. 18 Muuráhjáa Críjto múijyú ímityúné méénútúroobe
ɨ́cúbáhrámeí méimítyú hallúvu. Aabée tsáijyúré dsɨ́jɨvé méhllii pámeere
ímityúmé meíjcyáme wájyuri téénej tééveri meímíbáávyéne ímí Píívyéébema
meíjcyaki. Aabée dsɨ́jɨ́vérónáa ɨ́ɨ́ɨbuu ibóhɨ́ ijcyáhi. 19 Aanéhjáa péé
éíjyuúvúu dsɨ́jɨ́vémé ɨ́buúúné íjcyátsihvu diityéké iúwááboki. 20 Muuráhjáa
éíjyuúvú Noéé mɨ́ɨ́nécoba méénuhíjcyánáa Píívyéébe téhmehíjcyará
mɨ́amúnaa dííbyeke icyáhcújtsóne tééméɨ́ pañévú iúcááve ipájtyetéki.
Árónáacáhjáa apáámyéré 8-meva pájtyeté pámeere ííñujɨ cáájávéneri
májcanúnetu. Áámeúvú ɨ́buúúnéhjáa íjcyátsihvu Jetsóó ɨ́ɨ́buu péé diityéké
iúwááboki. 21 Aanéhjáa téijyu nújpácyotu ditye pájtyeténé naavénú íñe
ícyooca metsójtsótsámeímyé mepájtyetéiñe. Aane tsá metsójtsómeítyú
méjpi ííñú iñítyááveki. Muurá ihdyu tééneri méúújetsó Píívyéébedívú
mecátsɨ́páávéébeke metáúmeíñé dibye meke iímíbájchoki. Aane ihdyu
meke ímíbájchoobe Jetsocríjtóo dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ɨbej tééveri. 22 Diibye
muurá ícyooca ɨ́htsútuubéréjuco níjkyéjɨri Cááni Píívyéébé úníuri íjcyáábeke
pámeere níjkyéjɨ múnáama naavémú avyéjuulléhi.

4

Muhdú Píívyéébeke meɨ́ɨ́cuvéne

1 Aanée muurá Críjto ííñújɨri iíjcyácooca ɨ́cúbáhrámeí mewájyuri.
Áánéllii metsu meɨ́cúbáhrámeíyóné maáábúcu dibyée áábucúdu. Muurá
meɨ́cúbáhrámeíyóné maáábucúmé tsá ímityúné meméénújúcootúne.
2 Aame tsáhájuco meúmúúpívyetú ímityúné memééníiyóneri.
Píívyéébe ímillédú meíjcyáiyóneríyéjuco metsúúrámeíñe. 3 Ahdícyane
óvíjyacóóné Píívyéébeke wáájácutúmé íjcyadu ímityúné ámuha
memééníiyóneri. Muuráhjáa ímítyúneri ámuha méúmúúpívyehíjcyáhi,
ámuháa ménahtsɨ́vatéhijcyáhi, ámuháa mewáñehjɨ́vaténé pañe
méllíyíícyávehíjcyáhi, níjcyotájtekée ámuha méduurúvahíjcyá ámuha
memééníítyuróne. Ánehjɨ óvíjyacóóne. 4 Muurá ténehjɨ ámuha

meɨ́hvéjtsóneri ámúhakye náhbévahíjcyámé tééneríyé íjcyame íllure ámúhadi uuhɨ́vatéhijcyáhi. 5 Árómema Píívyéébe muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoóhi. Muurá pámeere dsɨ́jɨ́vétúmema ímíbájchóiibye tsúúca dsɨ́jɨvéjúcóóróméhjɨmájuco. 6 Téénélliihyéhjáa muurá éíjyu múnáaúvuke téhdure úwáábómeíñé diityé ɨ́buúúné ibóhɨ́ ímí iíjcya Píívyéébe íjcyadu.

7 Muurá tsúúca ííñujɨ mééma nɨjkévaríjyuco. Áánéllii ɨ́mɨáámeré meíjcyáne paíjyuváré Píívyéébema méihjyúvahíjcya. 8 Aame múu wajyújcatsíhi. Muurá tsíjtyeke mewájyume ímityúné meke méénúrómeke mepɨ́ámeííyóneri tsá meíjyácunútúne. 9 Ahdícyane múu ímíñeúvú waatsúcújcatsí ámuha maáahɨ́véjcatsícyooca ɨɨná ɨ́jtsámeítyúmére. 10 Mépɨ́ááboj cátsí muhdú ámuha mepíívyetédú Píívyéébe meke ájcúné pɨ́ááboori bañúháñé dibye meke ɨpɨ́áábótuki. 11 Áánéllii ámuha meúwáábócooca ímíñeúvú méúwáábohíjcyá dííbyé ihjyu néhdújuco ámúhaj tééveri dibye iíhjyúvaki. Áhdure ámuha tsíjtyeke mepɨ́áábócooca ímíñeúvú mépɨáábó muhdú dibye ámúhakye túkévejtsódu. Aane páneere ɨɨná ámuha memééénune múu ímíñeúvú meenú dííbyeke ámuha Jetsocríjtoj tééveri maávyéjujtsóne. Áábedívú ihdyu metsu meɨ́hvéjtsámeíñe dííbyeke maávyéjújtso múijyú nɨ́jkeváityúne. Ehdu teéne.

Críjtoéjté ɨ́cúbáhrámeíñe

12 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu mávaríjchojúúné ámúhama íjcyánetu ɨ́jtsámeítyú tene ámúhama íjcyáítyuróne. 13 Íllure múu imíjyúú Críjtóo ɨ́cúbáhrámeídyú ámuha meɨ́cúbáhrámeíñeri tsiiñe íavyéjuma dibye tsáácooca ámuha meímíjyúúveki. 14 Áánéllii dííbyeéjté ámuha meíjcyáné hallútú ámúhakye tsaate úhbáhajchíí múu imíjyúú Píívyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyánélliíhye. 15 Árónáa ihdyu núcójpɨ́tsóhreíyó teene ímityúné ámuha tsíjtye éhné menániñee, tsaatéké ámuha medsɨ́jɨ́vetsónee, tsíjtyé ihjyú pañévú ámuha meúcaavénee, éhdúné hallútú ámuha meɨ́cúbáhrámeíñe. 16 Áánetu ihdyu Críjtoéjté meíjcyáné hallútú meɨ́cúbáhrámeíñé tsá núcojpɨ́tsotúne. Íllure Píívyéébeke téené hallúvú dúúrúvaméré mété́hdujtsó dííbyeéjté meíjcyánélliíhye.

17-18 Muurá tsúúca muhdú meícyahíjcyáné dibye mééma ímíbájchóíñe éévé úújéteéhi. Aane méhdityu tujkénúiibye ihñéjté meíjcyámedítyu. Aabéjɨ́ɨ awáá ¿muhdɨ́ɨvanéami íhya tsáma ímíbájchooi eene dííbyé uwááboju cáhcújtsótúmema, ɨ́mɨáámé íjcyarómé ɨ́htsútúnetu pájtyetéíñáaáca? 19 Ahdícyane dííbyedívú meɨ́hvéjtsámeíñe dibye ímillédú meíjcyá ámuha meɨ́cúbáhrámeíyónáaáca. Muurá meke ípívyéjtsoobe iñéhdújuco méénune.

5

Cahcújtso múnáá túkevéjtsoju

1 Téhdure ó imíllé cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéké o úwaabóné téhdure túkevéjtsoobe o íjcyaabe muhdúhjáa Críjto ɨ́cúbáhrámeíñé o ájtyúmɨɨ́be. Aabe téhdure ó íjcyaá dííbyé avyéjuri tsiiñe dibye tsáácoóca. 2 Áánéllii ámúhakye o néé ímíñeúvú ámuha metúkévéjtso Píívyéébeéjté ámúhá hójtsɨ́ pañe íjcyámeke. Tsá múu dibyée ámúhakye níwáávéné iijyéveríyé téené wákimyéí méénutúne. Áhdure tsá múu téené hallúvú ámuha

medsɨ́dsɨ́vakíyé méénutúne. Múu ímíñeúvú meenú Píívyéébe ímillédu.
3-4 Tsá múu tsɨ́jpánécoba diityéké úwáábotúne. Choocóré múu úwaabó
páñétúejpi Métehméébé tsáácooca ámuha maávyéjuuté dííbyema múijyú
nɨ́jkéváityúne.
5 Téhdure ováhtsámú máavyéjuulle ámúhá túkevéjtsojtéke.
Panéjcuvávú máavyéjúúllejcátsí mítyájkímyeítyúmére. Muurá Píívyéébé
waajácúháámɨtu nééneé:
Píívyéébe pɨ́aabó ɨdáátsóméhjɨúvú néémeke. Áánetu ‘mityáhmítyá’ néémedi
tsá dibye ɨ́ɨ́cúvetúne.
6 Áánéllii mítyájkímeítyúméré méɨ́hvéjtsaméí ɨ́htsútuube Píívyéébedívú
dííbyere ámúhakye ityúkévéjtsoki. Áijyu muurá ámúhakye ávyéjújtsóiibye
dibye meke ávyéjújtsóíñe éévé úújetéijyu. 7 Áánéllii ɨ́ɨ́nerí áábímyeítyúméré
dííbyedívú mécátsɨpááve. Muurá imílleebe meke ɨpɨ́aabóne.
8 Árónáa ihdyu téɨɨbúwá meíjcyá Naavéné ámúhakye imújtátsótuki.
Muurá mémunáajpi íjcyaabe meke imújtátsóíyóneri ijyácunú éhne múúne
bájú oohííbyé iyámeke idyóóíyóneri íjyácunúdu. 9 Áróóbeke ihdyu
metáhjá Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsónej tééveri. Muurá méwaajácú
pahúlleváré íííñújɨri ménahbémú téhdure ténéhjɨri ɨ́cúbáhrámeíhijcyáne.
10 Árónáa ícyooca wahájchotáré meɨ́cúbáhrámeíñé nɨ́jcáutu Mépiivyéébé
meke ávyéjuutétsoó múijyú nɨ́jkéváityúné Jetsocríjtoj tééveri. Aabe
muurá mewájyuri meke ímíbajchó ɨ́htsutúmé meíjcyame ɨ́ɨ́nevú
metáhjátsámeítyuki. 11 Áánéllii ihdyu metsu ɨ́htsútuube íjcyáábeke
maávyéjújtso paíjyuváré múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

Nihñéenéré pityájcoju

12 Aane íñe íhyaamɨ o cáátúnuháámɨ́ ámúha éllevu ó wallóó ménahbe
Píívyéébeke ímí úráávyeebe Tsibáánoma. Áhaamɨ́ pañe ámúhakye ó
ɨtsáávetsó ɨ́mɨááné ímí Píívyéébe ámúhakye pɨ́ááboh́ijcyáne. Áánéllii múu
tsaímíyé dííbyema ijcyáhi.
13 Ámúhakye Babiróóniá cóómiyi íjcyáné cahcújtso múnaa duurúvá
ámúhakyée iújcudu téhdure Píívyéébe diityéké újcume. Téhdure
tájtsɨɨménédú néébe Mááco ámúhakye duurúváhi. 14 Téhdure ámúhakye
táicyánéjcutu o néé ámuha Críjtoéjté tsané nahbémú meíjcyame
medúúrúvájcatsíki. Ahdícyane óvíi ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha méijcyáhi. Áyu
tehdújuco.

2 PÉÉDORO
Hállúvúeháámí Péédoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Tsimóo Péédoro Jetsocríjtó ɨɨcúve múnáajpi o íjcyáábekée oke
dííbyere picyóó úwáábooberé o péhíjcyaki. Aabe íñe íhyaamɨ ámúha éllevu
ó caatúnú Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri Píívyéébe meke ájcúné
uwááboju muha mecáhcujtsódú idyé ámuha mecáhcújtsóme éllevu. 2 Aane
óvíi Píívyéébe tsúúca ámuha mewáájácuube Jetsocríjtoj tééveri ámúhakye
pɨ́aabó tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

Muhdú Críjtoéjté íjcyane

3 Muurá dibye ɨ́ɨhnáhori meke pɨ́aabómé ɨ́mɨáámeré méijcyá dibye
ímillédu. Muuráhjáa meke újcuube dibye íjcyadu meíjcya dííbyema
maávyéjuutéki. 4 Aabe meke iñéhdu pɨ́ááboíjcyá dííbyedu meíjcya
ííñújɨri ímityúné meke tútávátsohíjcyánéhjɨri meúmúúpívyétuki. 5 Áánéllii
ɨ́mɨáámeré Píívyéébeke mecáhcújtsóne méwaajácú muhdú ámuha
tsaímíyé meíjcyáiyóne. 6 Ááne météhmeméí ámuha panéváré ímítyunéhjɨ́
maáábúcúne ɨ́ɨnevú táhjátsámeítyúmé dibye ímillédú meíjcyaki. 7 Múu
wajyújcatsí paméváyé muhdú tsané nahbémú wájyújcatsídyu.

8 Ehdu ámuha tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtoke meúraavyémé ímí
dííbyé wákimyéí meméénúhajchíí tsá ámuha dííbyedi mebáñúmeíityúne.
9 Áánetu ehdu iíjcyáiyóné ímílletúmé ijcyá hállúvatúmé íjcyadu. Aame
íllurájuco ábájɨɨvéné muhdúhjáa Píívyéébe diityéké ímíjpyetétsóné íimítyutu.
10 Ahdícyane ihdyu tsúúcajáa dibye ámúhakye újcume métsúúraméí
ɨ́mɨáámeré ámuha meíjcyáíyóneri ámúhadítyú tene ibóhówaúcunú
dííbyedítyú ámuha memújtátuki, ámuúha táñahbémuj. 11 Áijyu ihdyu
ámúhakye waatsúcúpéjtsóiibye ímíjyuri Máavyéjuube Mépájtyetétsoobe
Jetsocríjtó avyéjuri múijyú nɨ́jkéváityúné dííbyema tsaímíyé ámuha
meíjcyaki.

12 Áánéllii éhnííñevu ámúhakye ó ɨ́tsáávétsohíjcyaá muhdú Píívyéébeke
meúraavyéné tsúúca ámuha mewáájácúne tehdújuco meíjcyárónáaáca.
13 Ímí ó ɨjtsúcunú ói o dsɨ́jɨ́vétúné hajchótá ámúhakye téénevu o
ɨ́tsáávétsohíjcyáne. 14 Muurá tsúúca Máavyéjuube Jetsocríjtó oke úúballé
lléváhréjuco o dsɨ́jɨ́veíñe. 15 Áánéllii ó imíllé ímíñeúvú ámúhakye o úwaabóné
o dsɨ́jɨ́véné boone ámuha teene maábájɨ́ɨvétuki.

Críjto ávyéjújtsámeíñe

16 Tsá muurá álliu tene íjcyatú Máavyéjuubée Jetsocríjtó ɨ́htsútuube
íjcyaabe ííñújɨri úlléjéébedítyú ámúhakye muha meúúbállehíjcyáne.
17 Muuráhjáa ávyeta muha meɨ́ɨ́ténerí́yé Cáání Píívyéébe dííbyeke
ávyéjujtsóhi. Áhdurée muha mélleebó dibye dííbyedítyú nééneé: “Áánu
Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.” 18 Ehdúu nijkyéjɨtu dibye
nééne muha mélleebó cáméhbaúvú Jetsóó múúhadívú tsíhdyúréévécooca
dííbyema muha meíjcyame.

19 Áánéllii Píívyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa dííbyedítyú néhijcyáné tsá álliu íjcyatúne. Áánéllii melléébó dííbyedítyú ditye úwaabóne. Muurá ditye úwaabóné meke waajácutsó mewáájácútúnehjɨ́vú éhne múúne peete cúúvétsihdyu ájchúcunúdu. Áánetu méwaajácú ɨ́mɨáábé dibye íjcyane éhne múúne ɨ́ɨné imíjyaú tsɨ́tsɨ́vé mɨɨcúruwa ájchúcunúdu. 20 Téhdure muurá méwaajácú Píívyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa dííbyé waajácuháámɨtu cáátunúné diityé tujkéveeju íjcyatúne. 21 Tsáháhjáa ɨ́ɨjtsaméiyíyé ɨɨná pájtyeíñé iwáájacúné ditye cáátúnutúne. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébé Apííchóré diityéké túkévéjtsóneri caatúnuhíjcyáme.

2

*Állíu múnáá uwáá*boju

1 Árónáacáhjáa téhdure ijcyámé téijyu állíu múnaa iiye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómeíhijcyáme. Téhdure ícyooca diityédú nééme ámúháj pɨɨne íjcyaá ámúhakye álliúúné átéréénéhjɨ́ úwááboímye. Aame íllure ehdɨ́ɨválleé Máavyéjuube Jetsocríjtó diibyéjuco ípájtyetétsoobe íjcyáróóbeke. Ááneri iiye iéllevu llícyúhcoímyé Píívyéébé diityéké ɨ́cúbáhraíñe. 2 Aane mítyame diityéké icyáhcújtsóne ímityúné méénuúhi. Críjtoke cáhcújtsotúmé ímityúné ihjyúvaá dííbyé uwáábotu. 3 Aane diitye átéréénéhjɨ́ uwáábojte íllure ámúhakye állihíjcyaá ámúha dsɨ́ɨdsɨ́ iújcúroki. Árómé hallúrí tsúúca íjcyáné ɨ́cúbáhraméí Píívyéébée tsúúcajátújuco ehdu nééme wáábyuta méénune.

4 Muuráhjáa níjkyéjɨ múnaa íjcyárómedítyú ímityúné méénúmedi ɨ́dáátsóvétuubéré íllure diityéké waagóó ditye ɨɨ́cúbáhrámeíki. Aame ícyooca cúúvétsii dóhjɨ́núméímyé téhmehíjcyá múijyú Píívyéébe pámeemáyé muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoíñe. 5 Téhduréhjáa muurá éíjyuúvú ímityúmé íjcyámedi tsá dibye ɨ́dáátsóvetúne. Muuráhjáa ííñujɨ dibye cáájávétsóneri májcanúmedítyú apáábyekéré pájtyetétsoobe dityée iímíjpyetéro diityéké úwáábohíjcyaabe Noéeke 7-meva ɨ́ɨtsɨ́ɨmema. 6 Téhduréhjáa idyé Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake áiúcuúbe. Ehdúhjáa imyéénúneri meke úújétsoobe íñe ícyooca téhdure ímityúné méénuhíjcyámeke muhdú ɨ́ɨcúbáhraíñe.

7-8 Téhduréhjáa muhdú ɨ́mɨáámeke ipájtyetétsoíñé úújétsoobe ípyée iáiúcúrócoomícyutu Róóke ipájtyetétsóneri. Muuráhjáa diityéj pɨɨne íjcyároobe ɨ́mɨáábé iíjcyánéllii múhdurá ɨtsúcunúhijcyá ímityúné imyéénúneri ditye íhjyúvahíjcyáne. 9 Áánéllii muurá méwaajácú Píívyéébe meke pájtyetétsóné meke mújtátsóíyónetu dííbyedívú meɨ́hvéjtsámeímyeke. Áánetu ihdyu ímityúmé tsúúca ɨ́cúbáhraméí pañe ijcyá dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchóiñévújuco. 10 Muurá ɨ́cúbáhráiibye eene iímillédú ímityúné imyéénúne dííbyeke ávyejúúllehíjcyátúmedi. Muurá uuhɨ́vatéhijcyámé ɨ́htsutúmé níjkyéjɨri íjcyárómedi núhnévetúmére. 11 Muurá níjkyéjɨ múnaa diityé ehníííñevu ɨ́htsutúmé íjcyarómé tsá múijyú ávyéjujtédítyú ímityúné íhjyúvatú Píívyéébé úmɨwávu.

12 Árónáa diitye állíu múnaa átéréénéhjɨ́ uwáábojte nehníwu uuhɨ́vatéhijcyá iwáájácútúneri. Ávyeta iyámédú nééme wáájácúmeítyúmé iímillédú dárɨ́ɨvémeíhijcyáhi. Árome wágóóóveé diitye iyámé

wágóóóvehíjcyádu. 13 Muurá iímillédú iíjcyáne ɨtsúcunúhijcyámé
ímí tehdújuco iíjcyane. Árome múhdurá iícyahíjcyáneri tsíjtyeke
ityútávátsohíjcyáne áhdó újcuúhi. Aame ávyétá nucójpɨtso nééme ámúhama
nahbévahíjcyá ɨ́mɨáámeúvúdu.
14 Muurá tenáhtsɨ́ré ɨɨtéme. Aame tsá múijyú ɨ́hvetéityú
ímityúné imyéénuhíjcyánetu. Muurá dúhcú ɨ́ɨ́búwámeke ténejcúvúré
ɨ́búwátsohíjcyáme. Aame panéváré iéhnéváíyóneri úmúúpívyehíjcyá
ímityúmé íjcyame. 15 Muurá ɨ́mɨájɨ́jtó iúráávyérónetu imújtáne ímityúné
pañéréjuco ditye ícyahíjcyáné tsaapíhjyáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi
Beóoúvú hajchi Baraáá íjcyadu. Diibyéhjáa imíllerá ímityunéhjɨ́ imyéénúné
hallúvú ɨdsɨ́ɨ́dsɨváne. 16 Árónáacáhjáa ɨɨju múijyú íhjyúvahíjcyátuube íñe
meíhjyúvájuri dííbyeke úhbánetu ɨ́hvetéébé téénetu.
17 Aane muurá diitye állíu múnaa átéréénéhjɨ́ uwáábojte éhne múúne
nújpacyo íjcyátúné nupáhyejúdu, áhdure diitye éhne múúne ojtso kííjyeba
ihdícyáhullévú tsájtyedu. Aame bañú múnaa íjcyame tsá ɨ́ɨ́netú pɨ́áábotúne.
Aame wágóóóveé ávyéta cúúvé néhullévú múijyú nɨ́jkéváityúne.
18 Muurá ímityunéhjɨ́ iíhjyúváneri tsúúcajáa téénetu ɨ́hvetéjúcóórómeke
tsiiñe ɨ́búwátsohíjcyámé ténejcúvu. 19 Muurá nehíjcyáme: “Tsúúca
mepájtyetémé hallúrí ɨɨná íjcyájúcóótúnéllii mépiivyété meímillédú
meíjcyane.” Árónáa tsá ditye wáájácúmeityú ímityúné pañe iíjcyane.
Muurá tsáneevu metáhjátsámeíñé pañe méijcyáhi. 20 Aane muurá ímityúné
meícyahíjcyánetu Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej téévéri
meímíjpyetéjúcoorómé bɨwáhdúré ɨ́hdée meícyahíjcyádú meíjcyáhajchíí
éhníííñevu ɨ́dátsóréjuco meíjcyane. 21 Aame tsáháa ihdyu ɨ́mɨájɨ́jtó Píívyéébé
taúhbaju méhdivu bóhówájtsónejcúvú meɨ́búwáávéityuróne. Muurá teene
mewáájacújúcoorónné meéhdɨɨvállehíjcyámé úmɨwa ɨ́dátsóhreé. 22 Ehdu
méijcyá íllu tsaate néhdújuco: “Oohímyé ííllímutúhcú tsiiñe majchóhi.
Téhdure méénimu nítyááverómé bɨwáhdúré íñújcáámɨri cávíhyíñúmeíhi.”

3

Jetsocríjtó tsiiñe tsáái̇ñe

1 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, íhyaamɨ ámúha éllevu o cáátúnúháámɨ́
pañe tsiiñe ámúhakye ó úwaabó ɨ́hdééháámɨ́ pañée ámúhakye o úwaabónére.
2 Aane ihdyu tsáma máábájɨ́ɨ́vedí Píívyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa
tsúúcajátújuco meke néhijcyáne. Téhdure máábájɨ́ɨ́vedí Mépájtyetétsoobe
Jetsocríjtó uwááboju dííbyé uwáábojte ámúhakye úwáábohíjcyáne.
3 Áánéllii wajácútsi méíjcyaco dityée nééne Jetsóó tsiiñe tsááíñé ɨhdéwu
tsaate iímillédú ímityúné imyéénúne dííbyedi úúhɨ́vatéiñe. 4 Muurá
neeímye: “¿Múijyúami tsáái̇ibye Críjto idyéjuváa tsáái̇íbyej? Muurá
íñe méɨhdé múnáaúvúu íjcyáijyu iícyahíjcyádúré ííñujɨ ícyoocápivu
ípyée iípívyéévétsihdyu.” 5-6 Ehdu neeímyé Píívyéébéhjáa ííñújɨma
páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ iíhjyúvánerí́yé ípívyejtsóné wáájácuróme.
Muuráhjáa dibye nééjurí́yé nújpacyo tsatsíhvú dóbeevé ííñujɨ ibóhówááveki.
Téhduréhjáa muurá iñéhdújuco dibye éíjyuúvú ííñujɨ icyájáávétsóneri
mɨ́amúnáake májcanútsóné diityé imítyú hallútu. Aane wáájácurómé
állíu múnaa átéréénéhjɨ́ uwáábojte tsá tééneri ɨ́ɨ́cúvehíjcyatúne. 7 Árónáa

muurá Píívyéébe néé iímílléijyu ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ iwáágóoíñé cúújúwari. Áijyu muhdú meícyahíjcyáné mééma dibye ímíbájchócooca dííbyeke cáhcújtsotúmé ímítyú ícyahíjcyámé íllurréjuco wágóóóveíñe.

8 Cáhawáá méɨjtsúcunu, ámuúha táñahbémuj. Muurá Píívyéébedívú 1,000 píjcyá tsájcoojɨ́ hajchótáre. Muurá tsájcoojɨ́uvúdúré ɨjtsúcunúúbé éhdúné pijcyábá íjcyaróne. 9 Áánéllii tsá múu néétu ɨ́veekí Jetsóó ɨ́ɨ́cúi tsáátune. Muurá ihdyu téhmehíjcyaabe mɨ́amúnaa ímityúné iícyahíjcyánetu ɨ́ɨ́hveténe ímíjpyeténe. Tsá dibye ímilléturó tsaatéuba wágóoovéne.

10 Aabe muurá ihdyu meɨ́jtsótúnáa tsaá éhne múúne naní múnáajpi meke ábájɨ́nejcúdu. Téijyu páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ áiivyéné ihjyúvaá ávyétá apíícho. Téhdure ííñujɨ cámáráúúveé páneere tééjɨ́ hallúrí íjcyánéhjɨmájuco.

11 Ehdu páneere cúújúwari wágóóóveéhi. Áánéllii téɨɨbúwá meíjcyáne ímíñeúvú Píívyéébeke méuráávyé dííbyedívuréjuco mecátsɨ́páávénema. 12-13 Ááne météhmehíjcyá múijyú tehdu tene pájtyeíñé dibye nééneé. Muurévá páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ ííñújɨmájuco cúújúwari chócoovéné wágóóóvéné boonétú béhjɨ́réjuco ííñujɨ dibye ípívyéjtsoíñé páneere íévéhóówari íjcyánéhjɨmájuco. Áájɨ́ hallúriva páneere tsaímiyéjuco íjcyaíñe. Tsáhájucóvá ɨɨná ímityúné íjcyáityúne.

14 Ahdícyane teene ámuha metéhméné hajchótá ɨ́mɨáámére meíjcyá ɨ́ɨnetú ámuha menéétsámeítyúmeke Críjto iájtyúmɨ́vaki, ámuúha táñahbémuj. 15 Muurá Píívyéébe téhmehíjcyá pámeere mɨ́amúnaa ipájtyetéíñé uwááboju cáhcujtsóne. Áánéllii tsáhái Críjto tsáátune. Ehdu téhdure ménahbe mítyane mewájyuube Páávoro ámúhakye caatúnuhíjcyá Píívyéébe dííbyeke túkévéjtsóneri. 16 Muurá pahúlleváré íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu iwállóhaamɨ́jɨ́ pañe tééneri íhjyúvahíjcyaábe. Árónáa tsane túhú dibye úwaabóné tsá páneere ímí melléébohíjcyatúne. Aane ijcyámé tsaate dííbyé uwáábó wáájácurómé tsíñejcúvúré úwáábohíjcyáné Píívyéébeke ímí iúráávyétúnélliíhye. Aame ehdu dííbyé ihjyu íúníutúré iúwáábóneri íhyallúvúré ímityúné méénuhíjcyáhi.

17 Ahdícyane ámuha táñahbémú tsúúca ámuha íñehjɨ mewáájacúmé ímíñeúvú météhmeméí állíu múnaa ámúhakye ɨ́mɨáájú ámuha mecáhcújtsónetu imújtátsótuki. 18 Áánéllii éhnííñevu Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtodívú mécátsɨpáávé ámúhakye dibye ɨpɨ́áábo ámuha mewájyújcatsíki. Ahdícyane ihdyu óvíi dííbyeke máávyéjujtsó múijyú nɨ́jkéváityúne. Áyu tehdújuco.

1 JÓÁA
Tujkénú Jóáa cáátúnuháámɨ

Mepájtyeténé uubálleju

1 Ámúhakye ó caatúnú Críjtodítyú dííbyej téévería Píívyéébe meke
pájtyetétsóóbedítyú íjcyáné uubálle. Diibyéhjáa ihdyu iíjcyadúré
ícyahíjcyá ipíívyema íjcyátuube ííñujɨ́i ípívyéévétúné ɨhdéjuco.
Áábekée muha maájtyúmɨɨbe íhjyuváné muha mélleebóhi. 2 Aabée
bóhówáávéébedítyú íjcyáné uwááboju íñe ámúhakye ó úúbállehíjcyá múijyú
medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ dííbyedítyú meújcúné uwááboju. Aabéhjáa
ihdyu iíjcyadúré Cáánima ícyahíjcyároobe botsíi méhdivu bóhówaavéhi.
3 Aanée páneere dibye méénunéhjɨ́ muha máájtyumɨ́hi. Áhdurée dibye
íhjyuváné muha mélleebóhi. Aane ámúhakye ó úúballé ímí tsame meíjcyame
menáhbévájcatsí íñe muhdú muha Cááni Píívyéébeé, diibye Ílli Jetsocríjtoo,
íjcyámútsima meíjcyadu. 4 Aane ámúhakye ó úúballé tééneri ámuha
meímíjyuúki.

Píívyéébedi ɨ́mɨáájuju

5 Ááné uwááboju dííbyere Jetsocríjtó múúhakye úwaabóné íñe ámúhakye
ó úúballé Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyáábedi ɨ́ɨ́né imítyú íjcyatúne. 6 Áábeke 'ímí ó
úraavyé' menéérome ímítyunéhjɨ́ meméénúhajchíí íllure máallíhi. 7 Áánetu
ɨ́mɨáábé dibye íjcyadu meíjcyáhajchíí ímí ménahbévájcatsí paméváváye.
Áijyu tsá ɨɨná máhallúrí íjcyájúcootú tsúúcajáa Ílli Jetsocríjtó ítyujpácyó
iwáágóóneri páneere méimítyú ímíbájchónélliíhye.
8 Áánetu ímityúmé meíjcyarómé 'tsá ímítyuube o íjcyatúne' menéhajchíí
íllure máállímyeímyé pañe tsá ɨ́mɨáájú íjcyatúne. 9 Árónáa ihdyu Píívyéébe
ɨ́mɨáábé íjcyaabe iñéhdu méénúúbeke méimítyuháñé meúúbálléhajchíí
méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne mééma ímíbájchoobe páneére. 10 Áánetu 'tsá múijyú ɨ́ɨ́né
imítyú o méénutúne' menéhajchíí Píívyéébeke állíu múnáájpidi médillóhi.
Aane ehdu menééme tsá ímí dííbyé uwááboju mecáhcújtsotúne.

2

Críjto mépɨáábóóbe

1 Ámuúha Llihíúmuj, ícyooca íñe ámúhakye o cáátúnúné pañe o néé
ámuha ímityúné meméénútuki. Árónáa ihdyu ímityúné meméénúhajchíí
Jetsocríjtó ɨ́mɨáábé mépɨáábóobe íjcyaabe meke Méécáání húmɨ́j pɨɨnévú
pɨ́aabóhi. 2 Muuráhjáa pájámeííbyé méimítyuháñé mééma iímíbájchoki.
Árónáacáa tsá apáámyélliihyéré méhlliíi dibye dsɨ́jɨ́vetúne. Muuráhjáa
pámeere mɨ́amúnaa ííñújɨri íjcyáméllii dsɨ́jɨ́veébe.
3 Aane muurá ihdyu Píívyéébé taúhbajúúné néhdu meíjcyánetu
méwaajácú ɨ́mɨááné dííbyeéjté meíjcyane. 4 Áánetu tsaate 'dííbyeéjté muúha'
néérome dííbyé taúhbajúúné néhdu íjcyatúmé állíu múnaa. Áámé pañe tsá
ɨ́mɨáájú íjcyatúne. 5 Muurá ihdyu Píívyéébe néhdu meíjcyame dííbyeke
méwajyúhi. Áánetu méwaajácú ɨ́mɨááné dííbyeéjté meíjcyane. 6 Áánéllii

múu tsaate ‘Píívyéébeke ímí ó úraavyéhi’ nééme ijcyá muhdúhjáa ííñújɨri Jetsocríjtó ícyahíjcyádu.

Tsiiñe taúhbaju bóhówaavéne

7 Ámuúha táñahbémuj, íñe ámúha éllevu o cáátunúné tsá béhné taúhbaju íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco ámúhama tene íjcyane. Áánéllii tsúúca ámuha teene méwaajácúhi. 8 Árónáa béhnéuvúdú ámúhakye ó nehíjcyá muhdú Críjto meke wájyudu ámuha mewájyújcatsíki. Muurá tsúúca ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨáájuréjuco meúraavyéne.

9 Aane muurá ‘ɨ́mɨáájú ó úraavyéhi’ menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíí íimítyunéjcúréi méúraavyéhi. 10 Áánetu ihdyu ɨ́mɨáánė ɨ́mɨáájú meúraavyémé méwajyú ménahbémuke. Aame tsáhájuco ímítyúné pañévú memújtatúne. 11 Áánetu ménahbémuke menéhnillémé ímítyúné pañe méijcyáhi. Aame teene meke mújtatsómé méijcyá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúme.

12 Aane íñe ámuha áátsɨɨmédú menéémeke ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoj tééveri Píívyéébe ámúhadi ɨ́ɨ́dáátsóvéne ámúhá imítyú ímíbájchómeke. 13 Aane ámuha kéémejtéké ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoke páneeréikyée ípívyéévétúné ɨhdéjuco íjcyáábeke ámuha mewáájácúnélliíhye. Áhdure ámuha ováhtsámuke ó caatúnú tsúúca ámuha Naavéneke metáhjánélliíhye. Áhdure ámuha tsɨɨméké ó caatúnú tsúúca Méécáánikye ámuha ímí mewáájácúnélliíhye.

14-15 Ahdícyane pámeere kéémejtémá ováhtsámú tsúúca Píívyéébeke ímí ámuha meúraavyémé Naavéneke metáhjame tsá múu íjyácunújúcootú ííñújɨ́éénéhjɨri. Muurá tsaate ténéhjɨríyé íjcyame tsá Píívyéébeke wájyutúne. 16 Muurá páneere ííñújɨ́ene tsá Píívyéébedítyú tsáátune. Naavénedítyúré tsááne méjpííyi ímityúné meméénúíyóneri meúmúúpivyéne, ɨɨná meɨ́ɨ́téneri meúmúúpivyéne, meéhnéváneri memítyájkímyeíñe. 17 Áronéhjɨ́ muurá páneere tééjɨma wágóóóveéhi. Áánetu ihdyu Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé tsá múijyú muhdú íjcyáityúne.

Łmɨáájuju

18 Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, tsúúca ííñujɨ mééma nɨjkévaáhi. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú téénė ɨhde Críjtoke múnáátsohíjcyaabe bóhówáávеíñe. Muurá tehdu nééme mítyaméjuco méhdivu bóhówáávénetu méwaajácú tsúúca ííñujɨ mééma nɨ́jkévaíñe. 19 Muuráhjáa tujkénú meke iñáhbévahíjcyáróne méhdityu ɨ́hvetémé ɨ́mɨá nahbémú iíjcyátúnélliíhye. Łmɨá nahbémúu iíjcyaca tsá ditye méhdityu dówáávéítyuróne. Áánetu méwaajácú ménahbémú ditye íjcyatúne.

20 Áánetu ihdyu tsá ámuha diityédú menéétune. Muurá ihdyu tsúúca Píívyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyánéllii ámuha méwaajácú ɨ́mɨáájuju. 21 Tsá idyé ámuha mewáájácútúnéllii ámúhakye o cáátúnutúne. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú keená álliúré íjcyane. Áánéllii ámúhakye ó caatúnú ámuha maállítsámeítyuki. 22 ¿Aane caatyé íñe diitye állíu múnaa? Jetsóó Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyatúné néhijcyámé muurá állíu

múnaa. Aame íllure dííbyeke ehdɨ́ɨvállehíjcyá Cááni Píívyéébema di-
ityétsikye icyáhcújtsótúnélliíhye. 23 Muurá Íllíkye cáhcújtsótúmema tsá
Cááni Píívyéébe íjcyatúne. Áánetu ihdyu dííbyeke cáhcújtsómema íjcyaábe.
24 Aane muhdúhjáa ámuha tsúúcajátújuco teene melléébone ímí
mecáhcújtsóhajchíí ɨ́ɨné imíjyaú ámuha méíjcyaá Méécááni Píívyéébeé,
Ílli Jetsocríjtoo, íjcyámútsima. 25 Muuráhjáa dííbyere Jetsocríjtó néé múijyú
medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨɨvu meke iájcune.
26 Ehdu íñe ámúhakye ó caatúnú tsaate ámúhakye mújtátsóíyóné ɨhdétu.
27-28 Árónáa tsá múha ámúhakye állíítyuró Píívyéébé Apííchovu tsúúca
Jetsocríjtó ámúhakye ájcúmeke. Áánéllii tsá múha ámúhakye úwáábóityuró
téénere ámúhakye úwáábohíjcyánélliíhye. Ááné uwááboju muurá tsá álliu
íjcyatúne. Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, ímíñeúvú meíjcyá Críjtoma muhdú
Píívyéébé Apííchó ámúhakye túkévejtsódú múijyú tsiiñe dibye tsáácooca
ɨ́ɨnerí núcójpɨ́vetúmé tsaímíyé dííbyeke ámuha mewáátsúcúpéjtsoki.
29 Muurá ámuha méwaajácú Jetsocríjtó ɨ́mɨáábé íjcyaabe múijyú ímityúné
méénutúne. Ahdu íjcyame Píívyéébej tsɨ́ɨmé ijcyáhi.

3

Píívyéébej tsɨ́ɨme

1 Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdú Píívyéébe mítyane meke iwájyúnéllii
ɨ́ɨtsɨ́ɨmedi díllone. Aame ɨ́mɨáánė dííbyej tsɨ́ɨmé méijcyáhi. Áánetu
dííbyeke cáhcújtsotúmé tsá wáájácutú dííbyeéjté meíjcyane dííbyeke
iwáájácútúnélliíhye. 2 Ámuúha táñahbémuj, ɨ́mɨáánė tsúúca dííbyej tsɨ́ɨmé
meíjcyarómé tsáhái ímí mewáájácutú muhdú meíjcyaíñé nihñévúre.
Árónáa méwaajácú Críjto meke újcúvácooca dííbyedúréjuco meíjcyaíñé
dííbyeke maájtyúmɨ́íñélliíhye. 3 Muurá ɨ́mɨáánė dííbyeke mecáhcujtsómé
métsúúrámeíhijcyá ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyáíyóneri dibye íjcyadu meíjcyaki.
4 Áánetu ímityúné memééénuhíjcyámé Píívyéébé taúhbaju íllure
méehdɨ́ɨvalléhi. Muurá tsá dibye ímílletú ímityúné memééénune. 5 Muurá
ámuha tsúúca méwaajácú Jetsocríjtóo múijyú ímityúné méénútuube
íííñujɨ́vú tsááne méimítyuháñé méhdityu iwáágóoki. 6 Aane pámeere ímí
dííbyema íjcyame tsá ímityúné méénutúne. Áánetu ímityúné méénuhíjcyámé
tsá dííbyeéjté íjcyatúne. Aame tsá dííbyeke wáájácutúne. 7 Ahdícyane,
ámuúha Llihíúmuj, tsáma tsaatédívú máállítsámeídíñe. Muurá ɨ́mɨáánéré
méénuhíjcyámé ɨ́mɨáámé ijcyá Jetsóó íjcyadu. 8 Áánetu Naavéneéjté
íjcyame ímityúné méénuhíjcyá tsúúcajátújucóo dibye íjcyadu iíjcyánélliíhye.
Áánélliihyée muurá Píívyéébé Hajchi tsáá íííñujɨ́vú dííbyeke ityáhjáne dibye
tútávájtsonéhjɨ́ iímíbájchoki.
9 Aane ɨ́mɨáánė Píívyéébej tsɨ́ɨmé meíjcyame tsáhájuco ímityúné
memééénutú béhné ɨ́jtsaméivúréjuco dibye meke ájcúnélliíhye. Aame
tsáhájuco ímityúmé meíjcyatú tsúúca ɨ́ɨtsɨ́ɨmedi dibye meke díllome.
10 Aane muurá méwaajácú caatyé Píívyéébej tsɨ́ɨmé íjcyane. Áhdure
méwaajácú caatyé Naavénej tsɨ́ɨmé íjcyane muhdú ditye íjcyánetúre.
Muurá ímityúné memééénuhíjcyámé ménahbémuke mewájyutúmé tsá
Píívyéébeéjté meíjcyatúne.

Méwájyújcatsíñe

11 Muurá ámuha méwaajácú tujkénúu meúwáábójcatsíñé muhdú
mewájyújcatsíiyóne. 12 Aame tsá meíjcyatú Caíiúvúhjáa íjcyadu. Muuráhjáa
Naavéneéjpí iíjcyánéllii íñáhbeke llííhyánuúbe. Aanée ¿ɨ́veekí lliihyánuube
íñáhbeke? Dibyéhjáa múhdurá méénúnáa íñahbe ímí méénune itsárílléne
dííbyeke lliihyánuúbe.

13 Ahdícyane múhdurá méɨjtsúcunúdí ámúhakye Píívyéébeke
cáhcújtsotúmé néhníllehajchííjyu, ámuúha táñahbémuj. 14 Muurá
méwaajácú Píívyéébeéjté meíjcyame ménahbémuke mewájyume múijyú
medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨma meíjcyane. Áánetu íñahbémuke wájyutúmé
tsá téénema íjcyatúne. 15 Muurá dsɨ́jɨvétso múnaádú nééme íñahbémuke
nehníllehi. Aane muurá ámuha méwaajácú tsíjtyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsóíyóneri
íjyácunúhíjcyámema múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ íjcyatúne. 16 Muurá
méwaajácú muhdúhjáa Jetsocríjtó meke iwájyune úújetsóné ɨdsɨ́jɨ́véneri.
Ahdu téhdure ménahbémuke méúújétsóiyá diityéké mewájyune. 17 Ditye
pɨ́htónetu diityédí meɨ́dáátsóvéne mepɨ́áábótúhajchíí tsá ɨ́mɨáánetúré
Píívyéébeke mewájyutúne. 18 Ámuúha átsɨɨ́médú ámuha menéémeéj, tsá
múu apááñéré íhjyúri íñahbémuke wájyutúne. Múu ɨ́mɨááné diityéké
iwájyune úújetsó diityéké ɨpɨ́áábóneri.

Píívyéébema ímí meíjcyane

19 Ehdu memééénume ɨ́mɨáánéjuco ɨ́mɨáájú meúraavyéne. Aame
méwaajácú ɨ́mɨááné ímí Píívyéébema meíjcyane. 20 Muurá ímityúné
memééénune méwaajácúhi. Aane Píívyéébe ɨɨná túhúúlléébejɨ́ɨ́
waajácú muhdú meícyahíjcyáne. 21 Ámuúha táñahbémuj, muurá
ímityúné memééénútúcooca méwaajácú ímí Píívyéébe meke ɨ́jtsúcunúne.
22 Aabe meke ajcú páneere dííbyeke metáúmeíñé dííbyé taúhbajúúné
mecáhcújtsóne dibye ímillédú meíjcyámeke. 23 Meke muurá táúhbaabe Íllí
Jetsocríjtoke mecáhcújtsóne mewájyújcatsí muhdú meke dibye wájyudu.
24 Dibye meke néhdu meíjcyame ímí dííbyema méijcyáhi. Aame méwaajácú
mééma dibye íjcyane Íapííchó mépañévú ipícyóónej tééveri.

4

Ɨmɨáájú Píívyéébedítyú tsááneé

1 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu peecútéré cáhcújtsotú tsaate ámúhama
Píívyéébé icyánéjcuri íhjyuváne. Tujkénú múu ímíñeúvú ɨjtsó iwáájácu
ɨ́mɨáánné dííbyedítyú tene íjcyáhajchííjyu. Muurá mítyame állíu múnaa
dííbyé ihjyú uubálle múnáadi idíllómeíñe úwáábohíjcyáhi. 2 Aane
cáhawáá ámúhakye o néé muhdú mewáájacúné ɨ́mɨáánné Píívyéébé
Apííchó túkevéjtsori úwáábohíjcyámeke. Muuráhjáa ihdyu Jetsocríjtó
Píívyéébé Hajchi íjcyaabe Mɨ́amúnáájpidívú iípívyéévéne ííñujɨvú tsáane
cáhcujtsómé úwáábohíjcyá Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri. 3 Áánetu teene
cáhcújtsotúmé tsá téené túkevéjtsori úwáábotúne. Críjtó munáajpi Naavéné
apííchó túkevéjtsoríyé úwáábohíjcyáme. Aane diityé uwááboju tsúúca ijcyá
íííñujɨri éhnée éíjyújuco téené uubállé ámuha melléébone.

4 Ámuúha Llihíúmuj, muurá Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame tsúúca di-
ityéké métahjá diityémá íjcyáábé ɨhnáhó éhníííñevu ámúhama íjcyáábé

ɨhnáhó íjcyánélliíhye. 5 Ɨjɨ múnaáré iíjcyánéllii mɨ́amúnáadítyúré tsááné
ɨ́jtsaméí ditye úwaabóné diitye mɨ́amúnaa lleebúcunúhijcyá téhdure tééjɨ
múnaa iíjcyánélliíhye. 6 Áánetu ihdyu Píívyéébeéjté meíjcyánéllii téhdure
dííbyeke wáájacúmé meke lléébohíjcyáhi. Áánetu dííbyeke wáájácutúmé
tsá meke lléébotúne. Áánetúré méwaajácú caatyé ɨ́mɨááné Píívyéébé
Apííchó túkevéjtsori úwáábohíjcyáne, áánetu caatyé álliúré Naavéné apííchó
túkevéjtsori úwáábohíjcyáne.

Píívyéébe meke wájyune

7 Áánéllii metsu Píívyéébedítyú tsááné ɨ́jtsaméima meíjcyame
mewájyújcatsíki, ámuúha táñahbémuj. Muurá mewájyújcatsíñeri
méúújetsó ɨ́mɨááné dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyame dííbyeke mewáájacúne.
8 Áánetu tsíjtyeke wájyutúmé tsá dííbyeke wáájácutúne. Muurá
dííbyej tsɨ́ɨ́mé iíjcyaca tsíjtyeke wájyúiyá muhdú dibye meke wájyudu.
9-10 Muuráhjáa méicyánéjcutu dííbyeke mewájyútúrónáa meke
mítyane iwájyune úújétsoobe apáábyéré Ílli íjcyáábeke íííñujɨ́vú dibye
wálloobe dsɨ́jɨ́vénej tééveri méimítyuháñé ábájɨ́ɨ́vémeímyé múijyú
medsɨ́jɨvéjúcóóítyúné bóhɨ́ meújcuki.

11 Áánéllii méwajyújcatsíiyáhi, ámuúha táñahbémuj. 12 Muurá dííbyeke
múijyú maájtyúmɨ́turómé mewájyújcatsíhajchíí méwaajácú Íapííchó
mépañe íjcyane. 13 Áánevu meke dibye ájcúnéllii méwaajácú ɨ́mɨááné
dííbyeéjté meíjcyane. 14 Muuráhjáa muha Jetsocríjtoke maájtyumɨ́mé
íñe méúúbállehíjcyá Méécáání dííbyeke íííñujɨ́vú wálloone dííbyej tééveri
pámeere mɨ́amúnáake ipájtyetétsoki. 15 Aane Jetsóó Píívyéébé Hajchi
íjcyane mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsɨ́paavémé tsaímíyé Píívyéébema
méíjcyámé pañe íjcyaabe Íapííchoj tééveri.

16 Aane dibye meke wájyune mewáájácúnéllii dííbyeke mecáhcújtsóne
dííbyedívú mécátsɨ́páávehíjcyáhi. Muurá ihdyu iíjcyadúré meke
wájyuúbe. Aane pámeekéré mewájyume ímí dííbyema meíjcyámema
idyé íjcyaabe Íapííchoj tééveri. 17 Muuráhjáa muhdú Jetsocríjtó
íííñujɨri íjcyadu meíjcyáneri méúújetsó ɨ́mɨááné dííbyeke mewájyune.
Aabe meke wájyúnéllii tsá meíllityétú nihñéétsihvúré mééma dibye
muhdú meícyahíjcyáné ímíbájchóíñeri. 18 Muurá meke wájyúmedi tsá
meíllityétúne. Áánetu meke wájyútúmeke méillí ditye meke ímítyú
dárɨ́ɨ́véíyónélliíhye. Muurá tsaate meke wájyune mewáájácútúnéllii
diityéké méíllíiyáhi.

19 Árónáacáa ihdyu Píívyéébe tsúúcajátújuco meke wájyune
mewáájácúnéllii dííbyeke méwajyúhi. 20 Áánetu 'Píívyéébeke ó wajyúhi'
menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíí íllure máallíhi. ¿Muhdú
maájtyúmɨ́rómeke mewájyúmejɨ́ɨ́va Píívyéébeke méwájyuú awáá
maájtyúmɨ́ɨ́bekéjɨ́ɨ́vari? 21 Árónáacáa meke neebe dííbyeke mewájyúne
téhdure ménahbémuke mewájyuki.

5

Ímityúné metáhjane

1 Muurá Jetsóó Mépájtyetétsóóbeke mecáhcújtsóóbedívú
mecátsípaavémé méijcyá Píívyéébej tsííme. Aane dííbyeke wájyume téhdure
ííitsíímeke wajyúhi. 2 Aane dííbyeke mewájyúnéllii dibye meke néhdu
meíjcyame téhdure tsijtye dííbyej tsíímé íjcyámeke ménahbémuke méwajyúhi.
3 Muurá dibye néhdu meíjcyáneri méúújetsó dííbyeke mewájyune. Aane
tsáháturo túhuutúne. 4 Muurá dííbyej tsíímé meíjcyame ííñújii imítyuháñé
métahjá Jetsóoke mecáhcújtsóneri. 5 Píívyéébé Hajchi dibye íjcyane
mecáhcujtsómé métahjá panéváré meke tútávájtsóiyóne.

Jetsóó Píívyéébé Hajchi

6 Muurá méwaajácú Jetsóó Píívyéébé Hajchi íjcyane dibyée
tsójtsótsámeícyooca Ílli dibye íjcyane dííbyere Píívyéébe cáámetu
néénélliíhye. Áhdurée dibye dsíjívécooca úújétsoobe Ílli dibye íjcyane.
Aane muurá Íapííchó méhdivu bóhówátsohíjcyá ímiááné tene íjcyane.
7 Muurá ijcyámé níjkyéjiri pápihchúúmeva Píívyéébé Hajchi Jetsóó íjcyane
néémeé: Diibye páñetu Ílli Jetsocríjtoo, Cáánií, Íapííchoo, éhdume. Aame
pápihchúúmeva íjcyame tsáápiiyéro. 8 Téhdure íñe ííñújiri pápihchúúneva
teene bóhówajtsóhi: Dibyée tsójtsótsámeícyooca Cááni nééneé, dibyée
dsíjívécooca tsiiñe dííbyere nééneé, Íapiichó meke néhijcyánee, éhdune.
Aane pápihchúúneva íjcyane tsanéére méhdivu bóhówajtsóhi. 9 Muurá
mécáhcujtsó míamúnaa meke nééneé. Aanéjíí muurá mecáhcújtsóiyá
Píívyéébe meke nééneé. Muurá dííbyere meke néé Jetsóó Ílli íjcyane.
10 Áánéllii pámeere dííbyeke cáhcujtsómé waajácú ííibúuri íimiááné Píívyéébé
Hajchi dibye íjcyane. Áánetu teene cáhcújtsotúmé állíu múnáájpidi
dilló dííbyeke. 11 Árónáa neebe Íllij téévéri meke iájcuíñé múijyú
medsíjivéjúcóóityúne bóhiivu. 12 Aane pámeere dííbyé Hájchima íjcyame
tsúúca teene ujcúhi. Áánetu dííbyema íjcyátúmedi tsá tene íjcyatúne.

Nihñéenéré túkevéjtsoju

13 Ehdu íñe ámúhakye ó caatúnú Píívyéébé Hájchikye ámuha
mecáhcújtsómeke ámuha mewáájácu tsúúca ámuha múijyú
medsíjivéjúcóóityúne bóhiima meíjcyane.
14 Muurá méwaajácú Píívyéébe ímillédújuco tene néhajchíí dííbyeke
metáúmeíñé dibye meke lléébone. 15 Áánéllii méwaajácú dibye meke
píááboíñé páneere dííbyeke metáúmeíñetu.
16 Aane tsaapi ménahbe ímityúné méénúhajchíí múu dííbyé hallúvú
piáábó táúmeí Píívyéébeke dibye dííbyedi iídáátsóvéne dííbyé imítyú
iábájíive dibye tééné déjúcotu idsíjívétuki. Árónáa ijcyáné tsane
ímityúné memééénúné déjúcotu medsíjívéiyóne. Aane tééneeméné dibye
méénúhajchíí métáúmeídí piáábó dííbyé hallúvu. 17 Muurá páneere
Píívyéébe ímílletúné memééénunéhjí ímityúne. Árónáa ijcyáné tsane tééné
déjúcotu medsíjívéiyóne.
18-19 Árónáa méwaajácú íimiááné Píívyéébeke mecáánívahíjcyámé
ímítyúné pañévú meúcaavéjúcootúné dííbyé Hajchi meke Naavéné
mújtátsóíyónetu téhmehíjcyánélliíhye. Áánéllii muurá tsá dibye meke
mújtátsóityuró Píívyéébeéjté meíjcyámeke. Áánetu íñe múhdumé ííñújiri
íjcyáné míamúnaa Píívyéébeke cáhcújtsotúmé diibye Naavéné hójtsí pañe.

20 Muurá méwaajácú Píívyéébé Hajchíi tsáane ííñujɨ́vú meke iwáájácútso
muhdú ɨ́mɨáábé Cáani íjcyane dííbyema ímí meíjcyaki. Aame ícyooca ímí
dííbyema méijcyá Ílli Jetsocríjtoma meíjcyánélliíhye. Aane ɨ́mɨáábé Píívyéébe
íjcyaabe meke ajcú múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨ́vu. 21 Ahdícyane,
ámuúha Llihíúmuj, óvíjyacóóné dííbyedítyú ámúhakye mújtátsóíyonéhjɨ́
ámuha mecáánívahíjcyáne. Áyu tehdújuco.

2 JÓÁA
Hállúvúeháámí Jóáa cáátúnuháámɨ

Muhdú mewájyune

1 Muúllej, Píívyéébé cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe o íjcyaabe díítsíímema
ámúhakye o wájyúmeke tsúúca Píívyéébe újcúme éllevu íñe íhyaamɨ ó
caatúnúhi. Aane tsá apáábyéré ámúhakye o wájyutúne. Pámeere ɨ́mɨáájú
úraavyémé ámúhakye wajyúhi. 2 Aane ɨ́mɨáánė ámúhakye ó wajyú
ɨ́mɨáájú múijyú muhdú íjcyáityúné mépañe íjcyánélliíhye. 3 Ahdícyane
óvíi Méécáání Ílli Jetsocríjtoma ámúhakye wájyumútsí ámúhadi ɨ́ɨdáátsóvéne
pɨ́aabó ɨ́búwajíɨ́ ámuha meíjcyaki.
4 Mítyane ó ímíjyuuvé tsaate díítsíímedítyú ííllе ímí tehdújuco ɨ́mɨáájú
úráávyémeke o ɨ́ɨténema. Muurá Píívyéébé taúhbaju néhdújuco ditye íjcyane.
5 Aane, muulle, uke o néé mewájyújcatsíki. Tsá béhné taúhbaju tene
íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébe meke táuhbáné
mewájyújcatsíki. 6 Muurá ɨ́mɨáánė dííbyeke mewájyúhajchíí dibye meke
néhdu méijcyáhi.

Állíu múnaa

7 Aane téɨɨbúwá méíjcyaco állíu múnáake. Muurá mítyame ijcyá
íííñújɨri Jetsocríjtóo íííñujɨ́vú itsááne ɨ́mɨáánė mehdu mɨ́amúnáajpi íjcyane
cáhcújtsotúme. Aame íllure dííbyeke ehdɨ́ɨvállehíjcyá icyáhcújtsótúnema.
8 Ahdícyane téɨɨbúwá méíjcyaco ámuha mebáñúmeítyu ámúhá wákimyéi
áhdori Píívyéébe meke ájcune ámuha meújcuki.
9 Muurá ámuha Críjtó uwááboju íjcyáné tsɨjɨ́jtoréjuco meúráávyéhajchíí
tsá Píívyéébé icyánéjcuri ámuha meíjcyatúne. Áánetu téénė uwáábóré
ímí ámuha meúráávyéhajchíí Píívyéébeé, Ílli Jetsocríjtoo, íjcyámútsima ímí
ámuha méijcyáhi. 10 Aane tsaate Críjtó uwááboju cáhcújtsotúmé ámúha
éllevu ámúhakye iúwáábo péhajchíí tsá múu ihjyávú wáátsúcúpéjtsotúne.
11 Muurá diityéké ámuha mepɨ́ɨ́ábóhajchíí tsúúca ímityúné ámuha
mémeenúhi.

Jóáa pítyajcóne

12 Aane íjcyaróné mítyane ámúhakye o nééiyóne. Árónáa tsáhájuco ó
ímílletú éhníííñevu íhyaamɨ́ pañétú o cáátunúné llévárhéjuco ámúha éllevu o
pééíñélliíhye. Téijyu botsíi ámúhakye ó neé éhníííñevu meímíjyuúki.
13 Aane díñaalle ímí Píívyéébeke úráávyéllej tsɨ́ɨ́mé mítyane ámúhakye
duurúváhi. Áyu tehdújuco.

3 JÓÁA
Nihñéeháámíré Jóáa cáátúnuháámɨ

Gááyo ɨ́mɨáábe

1 Oo Píívyéébé cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe o íjcyaabe íhyaamɨ diéllevu
ó caatúnú uke o wájyuube Gááyó éllevu.
2 Aane Píívyéébeke, muube, pɨáábó ó táúmeíhijcyá díhyallúvú panévatúré
ímí u íjcya muhdú tsaímíyé dííbyeke u úraavyédu. 3 Mítyane ó ímíjyuuvé
uuva tsaímíyé ɨ́mɨáájú u úraavyéné tsaate ellétú tsááme oke úúbálléneri.
4 Téhdure ávyétá mityáné ó ímíjyuuvé ópée ɨ́mɨáájú o úwaabómé ímí
úraavyéné oke ditye úúbálléneri.
5 Aane, muube, ímí tehdújuco u pɨ́ááboíjcyáné ménahbémuke ímichi
tsiélletu tsááme Píívyéébé ihjyu úwááboméré péhíjcyámeke. 6 Muurá
íllevu ménahbémú dóbéévémeke úúballémé muhdú diityéké u wájyúne
u pɨ́aabóne. Aane ímí tehdújuco diityéké u pɨ́ááboíjcyáné Píívyéébe
ímillédújuco. 7 Muurá dííbyé ihjyú uwááboori úllehíjcyámé tsá ímílléturó
cáhcújtsotúmé diityéké pɨ́aabóne. 8 Áánéllii metsu meere mepɨ́ááboíjcya
diityéké ditye ɨ́mɨáájú iúwááboki.

Dióóterépé ímityuné íjcyane

9 Muuráhjáa éíjyu waajácuhááamɨ́ ó wallóó elle íjcyáné cahcújtso múnáa
éllevu diityéké o túkévéjtsoháámɨ. Áronéváa tétsíí túkevéjtsoobe Dióóterépé
iiye ɨ́htsútuube iíjcyane iímíllénéllii tsá lléébotú táuwááboo. Imílleebéváa iiye
iúwaabóne. 10 Áánéllii téhullévú o péécooca dííbyeke ó dílloó táhallúvuváa
dibye álliñe. Aabévá muurá tsá wáátsúcuhíjcyatú Píívyéébé ihjyú
uwááboo múnaa téhullévú úújetémeke. Muurévá ímí diityéké wáátsúcúmeke
ibóíjcyúróne tsaméhjɨkéjuco dibye íchívyétsohíjcyáne.
11 Tsá múu ihdyu, muube, ehdu ímítyuube íjcyatúne. Ɨmɨááberé múu
ijcyáhi. Muurá ɨ́mɨáánéré méénume Píívyéébeéjte. Áánetu ímityúné
méénume tsá dííbyeke wáájácutúne.

Deméétrio ɨ́mɨáábe

12 Áánetu pámeere nehíjcyá Deméétrio ɨ́mɨáábé íjcyane. Téhdure o
íjcyároobe ó waajácú ímí dibye íjcyane. Aane ɨ́mɨááné tehdújuco diíbye.
Muurá uure wájácú u nééne tsá múijyú álliu o íhjyúvatúne.
13 Aane íjcyaróné mityane uke o nééiyóne. Árónáa tsá o ímílletú éhníííñevu
o cáátunúne. 14 Muurá lléváhréjuco maájtyúmɨ́jcatsíiñe botsíi ímíñeúvú
meíhjyúvájcatsíki.
15 Ahdícyane óvíi ɨ́búwajɨ́ɨ́ ú ijcyáhi. Íílle íjcyame ménahbémú uke du-
urúváhi. Áhdure óóma duubállé ménahbémuke diityéké o dúúruváne. Áyu
tehdújuco.

JÓÓDAÁ
Jóóda cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Jóóda Jacóóbó nahbe Jetsocríjtó ɨɨcúve múnáajpi o íjcyaabe íñe
íhyaamɨ ó caatúnú ámúhakyée Méécááni iímíbájchóne újcúmeke Jetsocríjtó
téhmehíjcyáme éllevu. 2 Aane ihdyu óvíi ámúhakye ɨɨ́daatsólléne pɨ́ááboobe
ɨbúwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyame mewájyújcatsíki.

Állíú uwáábo múnaa

3 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllerá éhníííñevu ámúhakye o cáátunúné
muhdúhjáa mepájtyetéiñe Píívyéébe mééma mééenúnetu. Árónáa tsaate
ámúhakye pátsárícyohíjcyánéllii ó imíllé íllure ámúhakye o tsápɨjtsóné
Píívyéébée meke ájcune ɨ́mɨáájú icyánéjcutu ámuha meɨ́tsútúúveki.
4 Muurá ijcyámé tsaate ímityúmé Píívyéébeke cáhcújtsóturómé íllure iállíñe
ámúhá pañévú úcaavéme. Aame Máavyéjuube Jetsocríjtoke iéhdɨɨválléne
nehíjcyá Píívyéébe meke iwájyúnéllii muhdú meke mééenúityúné ímityúmé
meíjcyárómeke. Tehdu nééme muurá wágóóóveé Píívyéébé waajácuháámɨ́
pañétúu tsúúcajájuco tene néhduú.

5 Aane ó imíllé tsúúca ámuha mewáájacújúcoorónné ámúhakye o
ɨ́tsáávetsóné muhdúhjáa Píívyéébe ijraéémú ihñéjté íjcyárómeke mééenune
dííbyeke ditye cáhcújtsótúnélliíhye. Muuráhjáa Ejíhtó iiñújɨ múnáá
hójtsɨ́ pañétú diityéké dibye íjchívyétsórónáa diityédítyú tsaate dííbyeke
cáhcújtsótúmeke dsɨ́jɨ́vétsoóbe. 6 Téhduréhjáa muurá níjkyéjɨ múnaa ímí
dííbyema íjcyatúmé múhdurá dárɨ́ɨ́vémeímyeke waagóoobe íijcyátsihdyu.
Áámekéhjáa pícyoobe cúúvétsíí pañévú úwáñehííñeri ichíjchúmeke ditye
tétsii iíjcya dibye muhdú meícyahíjcyáné ímíbájchóiñévújuco. 7 Téhduréhjáa
muurá Tsodóómaa, Gomóóraa, íúníúécoomíjɨ múnaa, íjcyámeke
ɨ́cúbáhraabe cúújúwari ihdícyáméhjɨma ditye dómácócatsíhíjcyáné déjúcotu.
Áánetu méwaajácú Píívyéébe ímityúmeke ɨ́cúbahráné cúújúwari múijyú
nɨ́jkévaityúne.

8 Ehdúhjáa ɨ́hdé múnáaúvuke dibye ɨ́cúbáhránáa ¿ɨ́veekí dííbyé
taúhbajúúné iéhdɨɨválléne ímityúné ihjyúvahíjcyámé níjkyéjɨri ɨ́htsútujte
íjcyámedítyu? Aame ímityúné iíjcyáneri íjpííhañe íllure tútávátsohíjcyáhi.
9 Muuráhjáa ɨ́htsútuube níjkyéjɨ múnáá avyéjuube íjcyároobe Migyéére
tsá ímityúné íhjyúvatú Naavénedítyú dííbyema Moitséeúvú ɨɨtéméhó
hallúvú ityáhjájcatsícyoóca. Tsáháa dibye dííbyedi iúúhɨ́váténe néétu dibye
ímítyuube íjcyane. Íllureéhjáa neebe dííbyeke: “Óvíi ihdyu muhdú Píívyéébe
uke nééhií.” 10 Árónáa muurá diitye állíu múnaa tsá tehdu nééetune.
Muurá ímityúné ihjyúvahíjcyámé iwáájácútúnéhjɨri iúúhɨ́vaténema. Aame
iyámédú dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáhi. Ehdu iímillédú iíjcyáneri iiye íhyallúvú
llícyúhcohíjcyámé iwágóóóveíñe.

11 ¡Máɨdáátsoju ihdyu diityéké tene pájtyeíñej! Éhnéhjáa Caíí íñáhbeke
dsɨ́jɨ́vetsó dɨ́ɨ́vane muurá mééenuhíjcyáme. Áhdure éhnéhjáa Baraáá

ímityúné méénu dɨ́ɨvane ɨdsɨ́ɨdsɨ́váíyóneri ijyácunúhijcyáme. Aame
muurá múhdurá idyárɨ́ɨvémeíhíjcyáné nɨ́jcaúvú wágóóóveé éhnéhjáa
Coréé ílleebótú nɨ́jcaúvú dsɨ́jɨ́veebe wágóoovédu. 12 Muurá eene ámuha
menáhbévájcatsíñé wañéhjɨnévú nucójpɨtsówu ɨ́mɨáámeúvúdú múúbaké
ávyejúúlletúmé ipyééne majchóháñé iiye óróhcohíjcyá tsíjtyéjtane diityéké
ɨ́tsáávetúme. Aame éhne múúne maálléítyúcooca ojtso kííjyeba pevénéré
tsájtyedu. Áhdure diitye éhne úmehééné iñééváíyótsihvu néévátúnéllii
ílluréjuco meíllone tébajkyéjɨmájuco mewáágoódu. 13 Áhdure diitye éhne
nohjɨ páné ɨhdéene móóá úniúvú íjchívyetsódu. Áhdure diitye éhne
mɨ́ɨcuru wáájácúráityúmeréjuco iíjcyáíhullévú áákityédu. Aame wágóóóveé
cúúvétsíí pañévú múijyú nɨ́jkéváityúne.
14-15 Muuráhjáa Enóó Adáaúvúj tsɨɨménémúhaabe 7-ijyúvájucóo
dííbyeúvudítyú ditye llíyaaténáa íjcyaabe Píívyéébe túkévéjtsóneri néé ehdu
néémedítyu: “Ávyéjuube tsájucóó mítyame ihñéjtema pámeere mɨ́amúnáama
muhdú ditye ícyahíjcyáné iímíbájchoki. Muurá pámeere ímityúné
méénuhíjcyámema ímityúné dííbyedítyú íhjyúvahíjcyámé iáhdó újcuúhi.”
Ehdúhjáa Enóoúvú nééhií. 16 Aame muurá tsá múijyú ɨ́jtsúcunútú tsíeméné
ímí tehdújuco íjcyane. Páneere múhdurá íjcyane nehíjcyáme. Ááne iímillédú
ímityúné iíjcyáne mítyákímyeíhijcyáme. Aame ɨ́mɨáámeúvúdú tsaatémá
tsaímíyé ihjyúvahíjcyá diityé tsíeméné diityédítyú iújcúroki.

Cáhcújtso múnáá túkevéjtsoju

17 Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá méɨtsáávé éhnéhjáa Jetsocríjtó
mamyémú nééneé: 18 “Muurá Jetsocríjtó tsiiñe tsááiñe pɨ́ɨhɨ́cooca
íjcyaímyé tsaate iímillédú ímityúné íjcyame íllure dííbyedi úúhɨ́vatéimye.”
19 Aaméjuco muurá eene mɨ́amúnáake páhduváré ɨ́ɨjtsámeíchóne
ímítyúneríyé tsúúrámeíhijcyáne. Ááné pañe tsá Píívyéébé Apííchó íjcyatúne.
20 Áánetu ihdyu imíchi meíjcyáne Píívyéébema méihjyúvahíjcyá dííbyé
Apííchó pɨáábori ámuha metéhmémeí Críjtoke mecáhcújtsónetu ámuha
memújtátuki, ámuúha táñahbémuj. 21 Ahdícyane ɨ́mɨáámeré meíjcyá dibye
ámúhakye iwájyúne ɨpɨ́ááboki. Óóchévetúméré météhmehíjcyá Jetsocríjto
meke ɨ́ɨdaatsóllédú íjcyaabe múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨɨvu iájcuki.
22 Múu tsaate páhduváré ɨ́jtsámeímyeke úwaabó ditye iwájácúúvéne
ímíñeúvú icyáhcújtsoki. 23 Ehdu múu pájtyetétsó cúújúwá pañévú di-
tye wágóóóvéíyónetu. Árónáa ihdyu múu téɨɨbúwá ijcyá ditye ímityúné
méénúnetu ámuha meɨ́ɨvátuki.

Duurúvaju

24-25 Aane ihdyu óvíi Píívyéébe Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri
ámúhakye tehmé ámuha dííbyedítyú memújtátuki. Áhdure óvíi
ámúhakye túkévéjtsoobe ɨ́ɨnetú ámuha menéétsámeítyu dííbyedívú ámuha
meúújetécooca ímíjyuuri ámuha meíjcyaki. Áánéllii metsu Píívyéébeke
apáábyekéré maávyéjújtso panévatúré ɨ́htsútuube íjcyaabe múijyú
nɨ́jkéváítyúúbeke. Áyu tehdújuco.

APOCARÍHTSI
Muhdú pájtyéiñéhjɨ́ Jóáa ájtyumɨ́ne

Jetsocríjtó úúballéné tújkeváne

1 Oo Jóáa Jetsocríjtó ɨɨcúve múnáajpi o íjcyaabe íñe íhyaamɨ o caatúnuube ó
úúballé muhdú lléváhréjuco tene pájtyeíñe. Píívyéébéhjáa Jetsocríjtoke néé
dibye ɨ́ɨɨcúve múnáadívú teene ibóhówájtsoki. Áanée óhdivu bóhówájtsoobe
naavédú nééné pañe níjkyéjɨ múnáájpij tééveri. 2 Aane íñe ícyooca o
úúballéné muurá ɨ́mɨááné Píívyéébé ihjyu Jetsocríjtóo óhdivu bóhówajtsóné
o ájtyumɨ́ne.

3 Aane ihdyu maímijyu teene éévemej. Áhdure maímijyu teene illéébone
cáhcujtsómej. Muurá lléváhréjuco téhaamɨ úúbállenéhjɨ́ pájtyeíñe.

7-hava cahcújtso múnaa íjcyáme éllevu Jóáa cáátunúne

4 Aane íñe ó caatúnú ámuha 7-hava elle Áátsiá iiñújɨri meíjcyáné
cahcújtso múnáa éllevu. Aane óvíi Píívyéébe ipíívyema íjcyátuube iíjcyadúré
íjcyaabe ámúhakye pɨ́aabó ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki. Áábé Apííchó 7-
nevádú nééne óvíi téhdure ámúhakye pɨ́aabóhi. 5 Téhdure óvíi Jet-
socríjtó páñétúejpi dsɨjɨ́vetúu bóhɨ́tujkénuube ámúhakye pɨ́aabó pámeere
íííñújɨri íjcyáné avyéjujté avyéjuube íjcyaábe. Diibye ɨ́mɨáábé íjcyaabe
méhdivu ɨ́mɨáájú bóhówátsohíjcyáhi. Muuráhjáa mityane meke iwájyúnéllii
ítyujpácyó waagóoobe téénej tééveri méimítyú méhdityu iwáágóoki. 6 Aabée
meke picyóó Cááni Píívyéébé avyéjúejte meíjcyaki. Áhdurée meke
pícyoobe llúúvájte meíjcyame dííbyeke meɨ́ɨ́cúveki. Aabe ɨ́htsútuube
ávyéjuube íjcyáábeke ihdyu metsu maávyéjútsohíjcya paíjyuváré múijyú
nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

7 Ámuúhaj, muurá pámeere mɨ́amúnaa dííbyekée cáváájcómema maájtyúmɨ́ɨ́
ojtsó pañe tsáábeke. Aane dííbyeke cáhcújtsotúmé iájtyúmɨ́ne taáhi.
Ehdu pajtyéiñe ɨ́mɨááne.

8 Muurá Píívyéébe nééhií: "Oo panévatúré ɨ́htsútuube tapíívyema
o íjcyátuube iíjcyadúré o íjcyaabe muurá ímichi téhɨjpɨ oo páneerée o
ípívyéjtsoóbe. Áhdure nɨ́jke oo páneere o nɨ́jkévátsóiíbye." Ehdu muurá
Píívyéébe nééhií.

Críjtoke Jóáa ájtyumɨ́ne

9 Aane íñe ámúhá nahbe o íjcyaabe ámuha meɨ́cúbáhrámeídyúré ó
ɨ́cúbáhrámeíhijcyá téhdure dííbyé avyéjúejpi o íjcyaábe. Áhdure ámuha teene
maáábucúdúré ó aabúcuhíjcyá Jetsocríjtó oke pɨ́áábóneri. Okée muurá
waagóómé móóáj pɨɨnétú páhbau 'Páhmoó' némeítsihvu Píívyéébé ihjyu
Jetsocríjtodítyú íjcyane o úwáábohíjcyáné hallútu. 10 Aabée tétsihyi o íjcyaabe
Píívyéébé wáábyuta íjcyajcóójɨ dííbyeke o dúúrúvahíjcyánáa tsaapi táhallú
éhnéjcutu kéévánécoba óóma ihjyúvá éhne múúne rojrócó mellíjchune
íhjyuvádu. 11 Okée neébe:

—Ímichi oo téhɨjpɨ páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure nɨ́jke oo páneere o
nɨ́jkévátsóiíbye. Ahdícyane páneere ícyooca u ájtyumɨ́né waajácúháámɨtu

u cáátunúné ú wálloó Áátsiá iiñújɨri 7 coomívá Éépetsoo, Ejmíínaa, Péégamoo, Tiatííraa, Tsáádií, Piradéépiaa, Raoditséaa, éhdú coomívari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.

12 Ehdúu oke dibye néénéllii ó révoové múha óóma íhjyuváné o wáájácuki.
13 Aabée ó ájtyumɨ́ 7-ihcyúvá óórótu méénúmeíñé peetéihcyúnéj pɨɨne tsaapi mɨ́amúnáajpídyú néébe íjtyúháácyú hallúvú íwajyámú íjcyaabe íjyócunúúbeke. Áábéj pɨɨnétúu óóro mɨ́ɨ́hé chiúcunú ɨ́jpɨ́ujɨ́vújuco íjcyamɨ́ɨ́he.
14 Áábé nííwacóo ávyéta tsɨ́tsɨ́ obééjá ɨhjɨ́nédu. Áánetúu íhyálluúúcú éhne múu cúújuwa péétécunúdu. 15 Téhdurée íjtyúhaacyu ávyeta 'rutúrútú' éhne múúne cúújúwari úwááñewa péétécunúdu. Áánetúu dibye íhjyuváné keeváwu téhiñe níívácunúné íhjyuvádu. 16 Aabée ɨ́mɨánéjcúéhójtsɨri ejécunú 7-meváké mɨ́ɨ́cúruke. Áánetúu íhjyútu nɨɨtsúwá kéhɨúcunú 'pajtyo' nééwa panéjcuváré tsúhjɨ́vawa. Áábé húmɨ́ ámɨ́tsaráhcóo nuhba ájchúcunúdu.
17 Áábekée o ájtyúmɨ́ne dííbyé lliiñévú ó áákityéiñú múu dsɨ́jɨvédu. Árónáacáa íhyójtsɨ ɨ́mɨánéjcúehójtsɨ́ táhallúvú ipícyóóne oke neébe:
—Díhllityédíñe. Muurá ímichi téhɨjpɨ oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure nɨ́jke oo páneere o nɨ́jkévátsóiíbye. 18 Muuráhjáa o dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe ó bohɨ́ɨ́. Aabe tsáhájuco múijyú o dsɨ́jɨ́véityúne. Aabe mɨ́amúnáake cúújúwá pañévú ó waagóóhi. 19 Ahdícyane páneere íñe ícyooca tsúúca íjcyánema bóónétu pájtyeíñé u ájtyumɨ́né caatúnú waajácúháámɨtu. 20 Muurá táɨ́mɨánéjcúéhójtsɨri 7-meva mɨ́ɨ́cúruke u ájtyumɨ́né 7-hava cahcújtso múnáá uwáábojte íjcyane nééiyóne. Áánetu 7-ihcyúvá peetéihcyúné u ájtyumɨ́né diitye 7-hava cahcújtso múnaa íjcyane nééiyóne.

2

Éépetsórí íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

1 Ahdícyane Éépetsórí íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: "7-meva mɨ́ɨ́cúruke ɨ́ɨ́mɨánéjcúéhójtsɨri éjécunúúbé 7-ihcyúvá óórótu méénúmeíñé peetéihcyúnéj pɨɨne úllehíjcyaabe ámúhakye nééhií: 2 Ó waajácú muhdú ámuha meíjcyame ímí táwákimyéí memééénuhíjcyáné panéváré ámuha maáábúcúnema. Téhdure ó waajácú ímí tehdújuco ámuha meúwáábohíjcyáné ímítyúmeke. Muurá Píívyéébé uwáábo múnáadi iiye díllómeíyómeke ámuha méwaajácuhíjcyá állíu múnaáré ditye íjcyane. 3 Aane ɨ́mɨááné ó waajácú táwájyuri ámuha meɨ́cúbáhrámeíhijcyáné oke ɨ́hvéjtsotúmére. 4 Árónáa ijcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: ¿ɨ́veekí tsáhájuco oke ámuha mewájyutú tujkénúu oke ámuha mecáhcújtsóijyu mewájyudu? 5 Aane meɨ́tsáávéne méɨhvété ímityúné ámuha meméénuhíjcyánetu. Ááne méímibáávyé éíjyúu ámuha meícyahíjcyádu. Muurá ámuha meímíjpyetétúhajchíí ílluréjuco ámúhakye o ɨ́hvéjtsoíñé wáájácúratúmeréjuco ámuha meíjcyaki. 6 Árónáa tehdújuco ámuha metsáríllehíjcyáné nicoraítámú ímityúné méénuhíjcyanéhjɨ́ téhdure idyé o tsárilléne. 7 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá ɨ́ɨ́nerí táhjátsámeítyúmé ímí ícyahíjcyámeke nihñéétsihvúré ó ájcuú múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu Píívyéébé avyéjuri tsaímíyé ditye iíjcyaki."

Ejmíínari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

8 Téhdure Ejmíínari íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Ímichi téhɨjpɨ páneerée ípívyéjtsoobe téhdure nɨ́jke íjcyaabe páneere nɨ́jkévátsóiibye éhnée dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨbe ámúhakye nééhií: 9 Ó waajácú ɨ́dátsó ámuha meɨ́cúbáhrámeíhijcyáné oke ámuha meúráávyéné déjúcotu. Muurá tsaate íllure iállíñe Píívyéébeéjtedi díllómeíyómé nehníwu ámúhadítyú ihjyúvahíjcyá Naavéneéjtéré iíjcyánélliíhye. Ehdu ɨ́dátsó ámuha ííñújɨri meíjcyárónáa ámúhá avyéjú níjkyéjɨri ijcyáhi. 10 Ahdícyane máábímyeídí éhníííñevu ámuha meɨ́cúbáhrámeííñeri. Muurá ámúhadítyú tsaatéké Píívyéébere wáájácúllémeke Naavéné cúvéhoojánutsómé ámuha méɨ́cúbáhráméií pahójtsɨ́cúj coojɨ́va. Árónáa ihdyu ɨ́hvéjtsotúmé tsaímíyé oke méúráávyeco ámuha medsɨ́jɨ́vétsihvújuco ámúhakye o ávyéjujtsómé ámuha meíjcya múijyú dsɨ́jɨ́véityúmeréjuco. 11 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá ɨ́ɨnerí táhjátsámeítyúmé tsá nihñéétsihvúré wágóóóvéityúne.”

Péégamórí íjcyáné cahcújtso múnaa éllevu cáátúnúmeíñe

12 Téhdure Péégamórí íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Nɨɨtsúwá ‘pajtyo’ nééwa panéjcuváré tsúhjɨ́váwama íjcyaabe ámúhakye nééhií: 13 Ó waajácú ámuha muhdú meícyahíjcyáné Naavéné ávyéjújkímyeíñé iiñújɨri. Árome ímí tehdújuco oke ámuha meúráávyehíjcyáné oke ámuha mecáhcújtsónema. Muuráhjáa táuubállé méénuhíjcyaabe Atíípake ditye dsɨ́jɨ́vétsórónáa tsá oke ámuha meɨ́hvéjtsotúne. 14 Árónáa ijcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: Ámúháj pɨɨne ijcyámé tsaate Baraáá uwáábó cáhcujtsóme. Muuráhjáa diibye Baráake úwááboobe ijraéémuke ímítyunévú ɨ́búwajtsómé níjcyotájté ɨɨcúvé máchohíjcyáhi. Téhdurée ihdícyámema dómácócatsíhijcyáme. 15 Áhdure idyé ijcyámé tsaate ámúháj pɨɨne nicoraítámú uwáábó o tsárilléné cáhcujtsóme. 16 Aane ímityúné ámuha memééénuhíjcyáné ihdyu meɨ́hvéjtsóne méímibáávye. Muurá ámuha meímíbáávyétúhajchíí lléváhréjuco ámúha éllevu o pééiñe íllurréjuco ámúhadi o ɨ́cúbáhraki. 17 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá ɨ́ɨnerí táhjátsámeítyúmeke ó ájcuú ɨ́mɨáájuvu wáájácúratúné majchódú néénevu. Áhdure diityéké ó ájcuú tsɨ́tsɨ́j nééné neewáyuvu wáájácúrátúne mémé téétutu cáátúvaúvu. Aane apáámyéré teeu újcume waajácuú mumémé íjcyane.”

Tiatíírari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

18 Téhdure Tiatíírari íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Píívyéébé Hajchi cúújuwa péétécunúdú íhyálluúúcú néébéj tuháácyú ávyeta ‘rutúrútú’ éhne múúne cúújúwari úwááñewa péétécunúdú néébe ámúhakye nééhií: 19 Ó waajácú páneere muhdú ámuha meíjcyame tehdújuco mewájyúcatsíhijcyáne, ímí oke ámuha mecáhcujtsóne, ímí táwákimyéí ámuha meméénúné déjúcotu ámuha meɨ́cúbáhrámeíyóné maáábúcuhíjcyáne. Áhdure ó waajácú táwákimyéí ímí tehdújuco ámuha meméénuhíjcyáné tujkénúu ámuha meméénuhíjcyáné éhníííñevu. 20 Árónáa ijcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: Ámúháj pɨɨne Jetsabéé

íjcyalle Píívyéébé ihjyú uubálle múnáálledi díllómeílleke ɨɨná ámuha menéétulle táɨɨcúve múnáake íuwáábori állihíjcyáhi. Muurá nehíjcyalle ihdícyáméhjɨma ditye dómácójcatsíyóné ímityúné íjcyatúne. Áhdure nehíjcyalle ditye níjcyotájté ɨɨcúvé májchoróné ímityúné íjcyatúne. 21 Aane ó téhmehíjcyará dille múhdurá iícyahíjcyáné ɨɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨáálleréjuco iíjcyaki. Árónáa tsá dille ímílletú iímíjpyeténe. 22-23 Áánéllii ó ɨ́hvéjtsoó díílleke dille chemérí ávyétá ɨhnáhó ɨɨcúbáhrámeíki. Téhdure dííllej tsɨɨ́mé dsɨ́jɨveéhi. Áhdure dííllema ímityúné méénuhíjcyámé ɨ́cúbáhráméií teene ɨɨ́hvéjtsótúhajchííjyu. Áánetu pámeere cahcújtso múnaa waajácuú ɨ́mɨááné mɨ́amúnáá ɨ́buúúné ɨ́jtsaméí o wáájacúne. Aabe ámúhakye ó ájcuú muhdú ámuha meícyahíjcyáne áhdovu. 24 Árónáa ijcyámé tsaate ámúhadítyú Tiatíírari diille Jetsabéé uwáábó úráávyetúme. Aame tsá wáájácutú álliúré íjcyane Naavénedítyúré tsááne ɨ́htsútúneri idíllone ditye úráávyehíjcyáne. Áyu éhdunéré tééneri ámúhama ó ihjyúváhi. 25 Ahdícyane tsúúca oke ámuha meúraavyémé ímíñeúvú météhmémeícyó tsiiñe o tsááiñévújuco. 26 Muurá ɨɨ́nerí táhjátsámeítyúmé o ímillédú nihñéétsihvúré ícyahíjcyámeke ó pícyoó íñujɨɨ́né avyéjujte ditye iíjcyaki. 27 Aame mɨ́amúnáake ɨ́htsútú táúhbaá éhne múúne núpájkityu méénúmeíñé lliyíhllóné úméhéiyi mewápújuhcódu. Ehdu ávyéjuutéimye Llihíyóo oke ávyéjujtsódu. 28 Áámeke ó ájcuú éhne tsɨ́tsɨ́vé mɨɨcúruwa imíwu ájchúcunúdú néébedívu. 29 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne.”

3

Tsáádíyi íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

1 Téhdure Tsáádíyi íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Píívyéébé Apííchó 7-nevádú nééne dííbyedi íjcyaabe 7-meváké mɨ́ɨcúruke éjécunúhíjcyaabe ámúhakye nééhií: Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá ámuha mékévaúcunúhíjcyará Píívyéébeke ámuha meúráávyénetu. Árónáa tsá ámuha ímí meúráávyetúne. 2 Áánéllii téɨɨbúwá meíjcyáne métsúúraméí ímí dííbyeke ámuha meúráávyéíyóneri dííbyedítyú ámuha memújtátuki. Muurá ó waajácú dibye ímillédú ámuha meíjcyatúne. 3 Méɨtsáávé éíjyúu ámúhakye ditye úwaabóné tsúúca ámuha mecáhcujtsóne. Ááne meímíbáávyéne tsiiñe ímíñeúvú dííbyeke méuráávye. Muurá ámuha meímíbáávyétúhajchíí éhne múúne naní múnáajpi wáájácúratúné tsáhdu o tsáábe ámúhakye ó tuvááóvaáhi. 4 Árónáa ijcyámé tsaate ámúhadítyú ímityúné méénutúme. Aame ɨ́mɨáámé iíjcyánéllii óóma íjcyaá tsaímíyé tsɨ́tsɨ́j nééné wajyámuunévú iújcámeíñema. 5 Ɨ́ɨnerí táhjátsámeítyúmé ehdu íjcyaáhi. Ááme mémeháñé tsá o páácyúityú wágóóóvéítyúme mémeháñé cáátúváné waajácúháámɨtu íjcyane. Ááameke ó bóhówájtsoó Llihíyodívu, téhdure níjkyéjɨ múnáadívu. 6 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne.”

Piradéépiárí íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

7 Téhdure Piradéépiárí íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Ɨmɨáábé állíúútuube Dabíiúvú avyéjú dííbyedi íjcyaabe pááyucúné tsá múha wátájcóítyuróne. Áhdure dibye wátajcóné tsá

múha pááyúcúítyuróne. Aabe ámúhakye nééhií: 8 Ó waajácú muhdú
ámuha meícyahíjcyáne. Muurá dúhcú ɨ́búwá ámuha menéérome ímí
táuwáábó méúráávyehíjcyá oke tóónutúmére. Áánéllii ámuha meúwáábóíñé
uwááboju ámúhama o pááyucúné tsá múha wátájcóityúne. 9 Árónáa
ijcyámé tsaate jodíómú íjcyarómé Naavéné icyánéjcúré úraavyémé íllure
iállíñe tahñéjtedi díllómeímye. Árome ɨ́ɨcúbáhrámeíñetu ámúhá lliiñévú
ɨmɨ́hmóúbáne ámúhakye ávyéjújtsoó ámúhakye o wájyune iwáájácúnema.
10 Muurá ɨ́hnáhóóróné pañe ímí oke ámuha mecáhcújtsónéllii ámúhakye
ó téhmeé ííñújɨri ɨ́cúbáhraméí íjcyánetu. 11 Aane lléváhréjuco o tsááɨñe.
Áánéllii múu muhdú ámuha meícyahíjcyádú tsaímíyé ijcyá ámúhá
wáábyutájuco íjcyáneri ámuha mebáñúmeítyuki. 12 Muurá ɨ́ɨ́nerí
táhjátsámeítyúmeke ó pícyoó Tápiivyéébé duurúvájá apɨ́hajcúnédú nééme
ditye iíjcyaki. Aame tsá múijyú dííbyedítyú ɨ́ɨ́néityúne. Áámedítyú ó
caatúnuú dííbye mémema íhcyóómi béhné Jerotsaréé nijkyéjɨri íjcyácóómi
méme. Áhdure ó caatúnuú béhne tamyémé diityédítyu. 13 Aane ihdyu
óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake
néhijcyáne."

Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

14 Téhdure Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu
íllu caatúnu: "Píívyéébe páneerée ípívyéjtsoobe iíjcyadúré ícyahíjcyaabe
allíútuube ámúhakye nééhií: 15 Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne.
Muurá ímí oke ámuha meúráávyéturómé tsá oke meɨ́hvéjtsotúne.
Aane ihdyu ó imíllerá tsaímíyé oke ámuha meúraavyéne. Aane
ámuha meímíllétúhajchíí óvíjyacóóne. 16 Ehdu múhdurá oke ámuha
medárɨ́ɨvénéllii íllurréjuco ámúhakye o wáágóoíñe. 17 Muurá ámuha
ménehíjcyá ɨ́htsutúmé ámuha tsaímíyé meíjcyame ɨ́ɨnetú mepɨ́htotúne.
Árónáa tsá ámuha mewáájácúmeítyú nucójpɨtsówu íévejte múúne íjcyadu
ámuha meíjcyane. Áhdure tsá ámuha mewáájácúmeítyú hállúvatúmé
múúne íjcyadu ámuha meíjcyane. 18 Áánéllii oke métáuméí ámúhakye o
ímíbájcho núcójpɨ́tsó néméhjɨtu ámuha mebóhówaúcunújúcóótuki. Muurá
ámúhakye o pɨ́áábóneri botsíi ámuha méwájácúúveé ɨ́mɨánejcúvú éhne
múúne íhyálluúúné ímityúmé ityáábótsámeíñe botsíi ímíñeúvú ɨ́ɨtedu. Óhdi
ɨ́mɨá uwááboju íjcyane ímíñeúvú mecáhcújtsóne méímíjpyeté éhne múúne
óóro cúújúwari chócóóvénetu iñéhní wágóóóvéné boone ɨ́ɨné imíjyaú tene
íjcyadu ámuha meíjcyaki. 19 Muurá o wájyúmeke ó úwaabó ditye óóma
iímíbáávyeki. Ahdícyane ɨ́mɨáámére meíjcyáne méímibáávyé múhdurá
ámuha meícyahíjcyánetu. 20 Ámúhakye ó pɨ́úvahíjcyá éhne múúne lléehówatu
mepɨ́uvádú oke ámuha mecáhcújtsóhajchíí ámúhakye o ímíbájcho tsaímíyé
menáhbévájcatsíki. 21 Muurá ɨ́ɨnerí táhjátsámeítyúmé ímí ícyahíjcyámeke ó
pícyoó táúniúvú muhdú llihíyó oke íúniúvú íavyéjuvu pícyohdu. 22 Aane
ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso
múnáake néhijcyáne." Ehdúu oke neebe Jetsóo.

4

Píívyéébe ávyéjújtsámeíñe

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí níjkyéjɨtu lééhowa pááyúcunúne. Ááné
pañétúu oke tsiiñe éhnée íhde rojrócó mellíjchúnej kéévádú íhjyúvaabe
nééhií:

—Cáhawáá taéllevu dicha muhdú pájtyéíñehjívú uke o úújétsoki.

2 Áijyúu Píívyéébé Apíichó pɨáábori ó ájtyumí teene níjkyéjí pañe
ávyéjú ijyáwá hallúrí tsaapi ácuúcunúúbeke. 3 Áábé ámítsaráhcóo jájpeé,
conarínaa, íjcyáné neewáyúúcú 'rutúrútú' nééné ámítsaráhcódu. Aanée
teewa íjyáwá hallútú tuuhi pajtsícunú imíwu 'ejmeráada' némeíñé
neewáyú áchaúcunúdu. 4 Ááwá úniúúcurii tsíwahjɨ 24-wava íjcyane
idyé ó ájtyumíhi. Áwáhjí hallúrii téhduméré 24-meva túkevéjtsojte óóró
chahíwáánema íjcyame ácújcatyémé wajyámúúné tsítsíjáhjɨúvu. 5 Aanée
pañétúéwatu rórihcyóné íhnáhó ihjyúvá éhne múúne chijchi íhjyuvádu.
Áánetúu tééwá úmíwari 7-neva peetéháñé 7-nevádú nééne Píívyéébé
Apíichó íjcyáne nááve. 6 Téhdurée tééwá úmíwari nújpacyódú 'raúráú'
nééneé. Átsihyíi 4-meva iyámédú nééme hálluúúné panéjcuvátú íjcyame
tééwá hallúrí panéjcuvári. 7 Ááamedítyúu tsaapi bájú oohííbyécobádu.
Áánetúu tsijpi jééú ocájídyu. Áánetúu tsíjpi húmí míamúnáájpí humídu.
Ááne tsíjpii méwáájícobádú néébe wállúríjɨúcunúhi. 8 Ááamedítyúu 6-wava
íhñúwaane tsáápiitsádítyú íjcyámé hálluúúné patsíhjɨvátúre. Aamée 'dáij'
nééetune cójíhajchótá pécóhajchótá nehíjcyáhi:

Panévatúré íhtsútuube Píívyéébe ímɨáábé u íjcyaabe iíjcyadúré ú ijcyá
dipíívyema íjcyátuúbe.

9 Ehdúu diitye 4-meva íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé múijyú
dsíjívéítyúúbeke duurúvahíjcyá téhdújtsomére. 10 Áhdurée idyé diitye 24-
meva túkevéjtsojte dííbyé úmɨwávú ɨmíhmóúbáne dííbyeke duurúváhi.
Aamée íchahíwááné dííbyé lliiñévú iwájójcóne nééhií:

11 Píívyéébe múúhá avyéjuube u íjcyaabe ihdyu tehdújuco panévatúré
íhtsútuube u íjcyaabe u ávyejúúne. Áábeke ihdyu uke muha
máávyéjútsohíjcyá páneerée u ímillédú u ípívyéjtsonéhjí dityájpíyé
íjcyáábeke.

Ehdúu nehíjcyáme.

5

Obééjáwuúdú néébeé

1 Áhdurée ó ájtyumí diibye íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé
panéjcuváré cáátúvaháámí waajácuháámí éjécunúné ímɨánéjcúéhójtsɨri.
Áhaamíɨ 7-neva wáúmíñúmeíháámí ténevádú ejké múha ihdícyame téhaamɨ
ipááyútuki. 2 Áijyúu níjkyéjɨ múnáajpi ɨhtsútuube kéévánécoba nééhií:

—¿A ijcyámé tsaate ímɨáámé téhaamɨ pááyúcúiyóme? 3 Tsá muurá
tsáápíuba níjkyéjɨma ííñújɨri íjcyámedítyú ímɨáábé íjcyatú téhaamɨ
ipááyúcúne éévéiyóme. Téhdure tsúúcajáa dsíjívémedítyú tsá tsáápíubáré
íjcyatúne. 4-5 Ehdúu dibye nééneri o táhíjcyárónáa tsaapi diitye
túkevéjtsojtédítyú oke nééhií:

—Tahdíñe bóhoj. Muurá íjcyaabe tsaapi Jodáá dohjɨ́ba múnáajpi Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe bájú oohííbyédú ɨ́htsútuube íjcyaábe. Aabe ihdyu óvíi téhaamɨ paayúcú ɨ́mɨáábée iíjcyane úújétsoóbe.

6 Ehdúu oke dibye néérónáa teene ávyéjú ijyáwá úníuri diitye túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú nééméj pɨɨne ó ájtyumɨ́ obééjáwuúdú néébe íjyócunúúbeke. Áábekée boohówáné dityée ɨdsɨ́jɨ́vétso dííbyeke méénunéhjɨ. Áábejtóónée 7-jtoova íjcyáábé hálluúúné téhdunéré 7-uva Píívyéébé Apííchó 7-nevádú nééne páneere ííñujɨ́vú wállómeíííñe náávé íjcyane. 7 Aabée diibye obééjáwuúdú néébe íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbe éllevu ipyééne ujcú téhaamɨ dííbyé ɨ́mɨánéjcúéhójtsɨri íjcyaháámɨ. 8 Aabée téhaamɨ újcúúbé lliiñévú diitye 24-meva túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú nééme mɨ́hmóubáhi. Aamée ítyujkévevu íjcyumúbáánema íjcyámedi téhdure óóróihllóne. Áihllójɨ́ pañée tsanééré pácúúcu wahpécunú muhdú Píívyéébema dííbyeéjté meíhjyuváné dííbyedívú úújetéhíjcyáne nááve. 9-10 Aamée dííbyeke idyúúruváné béhju majtsíjyú májtsívaju íllu nééhií:

Apáábyéré ɨ́mɨáábé u íjcyaabe ihdyu ú piivyété téhaamɨ u pááyucúne. Úpée muurá múúha wájyuri u ɨ́cúbáhrámeíñe ú dsɨ́jɨvéhi. Aabée dítyujpácyó u wáágóónej téévеri múúhakye panévá iñújɨ́ɨne múnaa páhduváré íhjyúvámema ú ímíbajchó ímí Píívyéébema muha meíjcyaki. Áánemáa múúhakye ú picyóó dííbyé avyéjúejte muha meíjcyaki. Áhdurée múúhakye ú picyóó llúúvájte muha meíjcyame dííbyeke meɨ́ɨcúveki. Aame muha méíjcyaá ávyéjujte ííñújɨri.

Ehdúu nééju májtsiváme.

11-12 Áámekée o ɨ́ɨtehíjcyánáa ávyétá mityámé níjkyéjɨ múnaa eevératu íjcyame téhdure kéévánécoba íllu nééju májtsiváhi:

Obééjáwuúdú néébée ɨ́cúbáhrámeííbyé ihdyu tehdújuco panévatúré ɨ́htsútuube íjcyaabe pane wáájacúne. Áhdure tehdújuco dibye ávyejúúne. Áábeke ihdyu metsu maávyéjújtso dúúrúvamére.

Ehdúu nééju májtsiváme.

13 Téhdurée idyé ó lleebó páábé ɨhdéejpi níjkyéjɨri, ííñújɨri, ííñújɨ́ pañe, nújpácyó pañe, íjcyame íllu nééju májtsiváne:

Eene ávyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, obééjáwuúdú néébeé, íjcyamútsí panévatúré ɨ́htsútujtétsí íjcyámútsikye ihdyu tehdújuco metsu maávyéjújtso dúúrúvaméré múijyú níjkéváityúne.

14 Ehdúu nééju ditye májtsíváné boone diitye 4-meva iyámédú nééme nééhií:

—Ehdu teene tehdújuco. Áánetúu diitye túkevéjtsojte ɨmɨ́hmóúbáne diityétsikye duurúváhi.

6

Waajácuháámɨ páyuuvéne

1 Átsihdyúu o ɨ́ɨténáa tsúúca diibye Obééjáwuúdú néébe teene waajácúháámɨ́ éjketa tujkénúene idyóváajcáróne paayúcúhi. Áánáacáa ó lleebó chijchi múu íhjyuvádú oke tsaapi diitye 4-meva iyámédú nééméditу́ú nééneé:

—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj. 2 Ahdújucóó o ɨ́ɨ́técunúné dibye
pááyúcúháámɨ́ pañe tsɨ́tsɨ́ɨbeúvú ɨ́ɨjú hallúrí tsaapi tubóówama íjcyáábeke.
Aabée ɨ́htsútuube méénujcátsityu íjcyáábeke cháhiiwávú ditye ávohjácoobe
péé méénujcátsivu tsíjtyeke ityáhjaki.

3 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé oke
tsijpi diitye 4-meva iyámédú néémedítyú nééhií:

—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj. 4 Ahdújucóo o ɨ́ɨ́técunúné téhaamɨ́ pañe tsijpi
ɨɨju tújpáábyeúvú néébeke. Áábé hallúríi íjcyáábeke némeíñé dibye pámeere
ííñújɨri mɨ́amúnaa íjcyámeke ityútávájtso ditye illííhyánújcatsíki. Áábedíi
ávyétá ɨhtsútú nééné cávaájco.

5 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé
diitye 4-meva iyámédú néémedítyú tsijpi oke nééhií:

—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj. Ahdújucóo o ɨ́ɨ́técunúné téhaamɨ́ pañe tsijpi
ɨɨju cúúvéébeúvú néébé hallúrí íjcyaabe eevéjɨ́ éjécunúúbeke. 6 Áánáacáa ó
lleebó diitye 4-meva iyámédú nééméj pɨɨnétú tsaate nééneé:

—Ícyooca tsájcoojɨ́ wákimyéí hallúvú tsáne áámuréjuco tríígo újcúmeíñe.
Áánetu tsebáádá 3 áámuréjuco újcúmeíñe. Áánéllii tsáhájuco múu
íjyácunújúcootú bííinójpácyoma dúúrúbajpácyó iújcúíyóneri.

7 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé
diitye 4-meva iyámédú néémedítyú nihñéejpíyé oke nééhií:

—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj. 8 Ahdújucóo o ɨ́ɨ́técunúné téhaamɨ́ pañe tsijpi
ɨɨju llíjcyáábeúvú néébé hallúrí Dsɨjɨ́vé imyémé íjcyáábeke. Áábe déjutúu
tsijpi tsáábe mémé ƚcúbáhraméi. Áámútsikyée némeíñé tsahdúnéécuéllé
mɨ́amúnaa ííñújɨri íjcyámeke dityétsí ɨdsɨ́jɨ́vétso méénujcátsii, ájyabaa,
chemee, íjcyáneri. Áhdurée diityétsikye némeíñé iyámedi diityéké dityétsí
ɨdsɨ́jɨ́vétso téhdure tsahdúnéécuélle.

9 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúháámɨ́ pañe
idyé ó ájtyumɨ́ Píívyéébé ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ lliiñe dííbyé ihjyúu ɨ́hvéjtsotúmé ímí
úwáábohíjcyáné hallútú ditye dsɨ́jɨ́vétsóméhjɨke. 10-11 Áámé wajyámúúnée
tsɨ́tsɨjáhjɨ́ íjcyame wáníjcyámeí kéévánécoba ílluú:

—Ávyéjuube Píívyéébe ɨ́mɨáábé u íjcyaabe muhdú u néhdújuco u
méénúúbeke uke muha menéé ¿múijyú ííñújɨri íjcyame mɨ́amúnaa
múúhakyée dsɨ́jɨ́vétsómeke tééné hallútú u ɨ́cúbáhraíñe? Áánélliihyée
diityéké némeíñé diityékée ɨdsɨ́jɨ́vetsódú téhdure íñahbémú Críjtó ɨɨcúve
múnáake dityéi dsɨ́jɨ́vetsóné ditye ityéhmeki.

12 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúháámɨ́
pañe ó ájtyumɨ́ ávyétá ɨhnáhó ííñujɨ váúmeíñé tujkéveri cóójɨ́ejpi nuhba
cúúvenúné ávyeta kímóóvé wajyámuj cúúvédu. Áánetúu péjcóejpi
tújpacyóduréjuco íjcyane. 13 Áánáacáa mɨ́ɨcuru dojcó ííñujɨ́vú éhne
múúne higyééráhe néévá tsɨ́jpáné kiijyébari dójcodu. 14 Áijyúu caame
íévehóówá pevétsíiyéjuco éhne múúne waajácuháámɨ́ mepívíyoácódu.
Áhdurée cáméwajúnema móóáj pɨɨne íjcyáhbaújɨ́ ɨɨné tsiéllevúréjuco.
15 Áijyúu pámeere mɨ́amúnaa ííñújɨri íjcyame ávyéjujtee, ehnéva múnaa,
tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyatúmee, éhdume

páátánúmeí néwáyúcobáné raahóvú wáhyejúné pañévu. 16 Aamée teene
néwáyúcobáneke, cáméwajúneke, nééhií:
—Múúhá hallúvú méuhnóbá íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé
múúhakye iájtyúmɨ́tuki, áhdure Obééjáwuúdú néébe múúhadi
ɨ́cúbáhráíyóné ɨhdétu. 17 Muurá tsúúca múúhadívú ɨ́cúbáhraméí wajtsɨ́
múha áábúcúítyuróne. Ehdúu nééme téhaamɨ́ pañe o ɨ́ɨteme.

7

Ijraéémudítyú tsaate Píívyéébeéjte

1 Átsihdyúu idyé tsiiñe naavédú nééné pañe ó ájtyumɨ́ 4-meva níjkyéjɨ
múnaa ííñújɨri patsɨ́hjɨvárí íjyócújcatyémeke. Téhmehíjcyámée ííñujɨɨ,
móañee, bájunee, íjcyane kííjyeba iváá́útuki. Áámekée némeíñé ííñújɨma
nújpacyo ditye ityútávájtsoki. 2 Árónáacáa tsijpi diityédítyú nuhba
tsáhícyánéjcutu Píívyéébe mémé cáátúnúmeíñema tsáábe néé kéévánécoba:
3 —Métútávájtsodíñéi ííñujɨɨ, móañee, bájunee, íjcyane Píívyéébé ɨɨcúve
múnáá úmɨcóónetu dííbye mémé mepícyóótúné hajchóta.
4-8 Aanée oke tsaate néé 12 dohjɨ́ba múnaa ijraéémú íjcyámedítyú
144,000-mevá úmɨcóónetu teene Píívyéébe mémé tsúúca pícyámeíñe: Jodáá
dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Robéé dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Gáá dohjɨ́batu
12,000-mevaa, Atséé dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Netaríí dohjɨ́batu 12,000-
mevaa, Manatséé dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Tsimeóó dohjɨ́batu 12,000-
mevaa, Revíí dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Itsacáá dohjɨ́batu 12,000-mevaa,
Tsaboróó dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Jotséé dohjɨ́batu 12,000-mevaa, Be-
jamíí dohjɨ́batu 12,000-mevaa, ehdu.

Tsɨ́tsɨ́jáhjɨma íjcyame

9-10 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ tétsihyi diibye íavyéjú ijyáwá hallúrí
ácuúcunúúbee, Obééjáwuúdú néébeé, íjcyámútsí úmɨ́wari ávyétá mi-
tyáné mɨ́amúnaa eevératu panévá íñujɨ́ɨne múnaa íjcyame páhduváré
íhjyúvámeke. Áámé wajyámúúnée tsɨ́tsɨ́jáhjɨúvú nééme wájyuhóónema
íjcyame kéévánécoba nééhií:
Muurá pajtyéteju tsáá íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, Obééjáwuúdu
néébeé, íjcyámútsidítyu.
11-12 Téhdurée idyé tétsihyi diitye túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú nééméj
pɨɨne pámeere níjkyéjɨ múnaa íjcyame ɨmɨ́hmóúbáne Píívyéébeke dúúruvámé
nééhií:
Tehdújuco ihdyu Mépiivyéébé múijyú nɨ́jkéváítyuube panévatúré
ɨ́htsútuube ávyéjuube íjcyaabe pane wáájacúne. Áábeke ihdyu metsu
maávyéjújtso dúúrúvamére. Ehdu teéne.
Ehdúu nééme níjkyéjɨ múnaa.
13 Áánáacáa tsaapi túkevéjtsojtédítyú oke nééhií:
—¿Aca aatye eene tsɨ́tsɨ́jáhjɨma íjcyámeke ú waajácú kiátú ditye tsááneé?
14 Áánélliihyée o nééhií:
—Tsáha, Ávyéjuúbej, u ihdyu ú waajácú diityéke.
Áánélliihyée oke neébe:

—Íjtyée ímíbaavyé Obééjáwuúdú néébé tujpácyó wágóóóvénej tééveri. Aamée ávyétá ɨhnáhó nééné ɨ́cúbáhraméí ííñújɨri íjcyánetu pajtyéhi. 15 Áánéllii ícyooca Píívyéébema íjcyame dííbyeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyámeke ɨ́ɨ́né imíjyaú pícyoóbe. 16 Aame tsáhájuco múijyú ájyabáávatéityúne. Téhdure tsáhájuco ditye ádópívyenúityúne. Tsáhájuco múijyú nuhba diityéké áñúityúne. 17 Muurá ávyéjú ijyáwá úníuri íjcyaabe diityé tehméébé Obééjáwuúdú néébe tsaímíyé diityéké túkévejtsómé ɨ́ɨ́né imíjyaú ijcyáhi. Áámedítyú Píívyéébe kímóóve wáágoómé tsá ɨ́ɨ́nerí kímoovéjúcootúne. Ehdúu oke túkevéjtsojtédítyú tsaapi néé naavédú nééne o ɨ́ɨ́téné pañe.

8

Nihñéehááḿɨré waajácúhááḿɨ́ páyuuvéne

1 Áijyúu idyé nihñéehááḿɨ́ éjketáré idyóváajcáróne diibye Obééjáwuúdú néébe pááyúcúhááḿɨ́ pañe ó ɨɨté níjkyejɨ dáíhañéréjuco íjcyane wahájchotáwu. 2 Áánáacáa ó ájtyumɨ́ 7-meva níjkyéjɨ múnaa ítyujkévevu rojrócóónema íjcyame Píívyéébé úmɨ́wari íjcyámeke. 3 Áánetúu tsaapi dííbyé ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ úniúvú íjyócuuvévá dííbyeéjté dííbyema íhjyúvahíjcyáne náávé mítyane pácúúcu óóróíhlló pañe íjcyánema teene icyóvájtsóneri dííbyeke ɨ́ɨ́cúveki. 4 Aanée teene pácúúcu dibye cóvájtsóne ójtsó úújeté Píívyéébedívu. 5 Átsihdyúu dííbyeke ɨ́ɨ́cúvéɨ́jɨtu teene llíyíhlló pañévú cújúwayúúhá iújcune dibye ííñújɨ́ hallúvú wáá́onemáyé apííchówu chíjchímuba ‘roríhrórí’ dóvájaavéhi.

Rojrócóóné llíjchúmeíñe

6 Áánáacáa diitye 7-meva níjkyéjɨ múnaa tsúúca ímíbájkímyeí írojrócóóné illíjchuki.

7 Aanée tujkénú tsaapi írojrócó llíjchúné tujkéveri cúújúwama tújpacyo úmeváné páwahjɨ nééne dójcóneri tsahdúnéécuéllé ííñujɨ áiivyé bájúnemájuco.

8 Ááné boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri cáméhbáúcobádú nééne péétécunúné móóá pañévú áákityéné nújpacyo tsahdúnéécuéllé píívyetétsó tújpacyóvuréjuco. 9 Áánerii tsahdúnéécuéllé téjpacyó pañe íjcyame dsɨ́jɨvéhi. Áhdurée tsahdúnéécuéllé téjpacyórí úllénéj cujúwamɨ́ɨ́né wágóoovéhi.

10-11 Ááné boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri níjkyéjɨtu ‘Paapáwa’ némeíñé mɨɨcúrúwácoba áákityé péétécunúúbéré páneere téhíñé pañévu. Áánerii tsahdúnéécuéllé nújpacyo páápañújpácyó mítyame mɨ́amúnaa iádóne dsɨ́jɨvéhi.

12 Ááné boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri nuhba cóójɨ́ejpii, péjcóejpii, mɨ́ɨ́cúruu, íjcyame tsahdúnéécuéllé áábatémé tsá ímí ájchújúcootúne.

13 Áijyúu méwaajɨ́dú néébe íévéhóówari wáhpeebe kéévánécoba nééhií:

—¡Máɨdáátsoju ihdyu ííñújɨ́ hallúrí íjcyáné mɨ́amúnáake tene pájtyeíñé nihñéejtéré 3-meva níjkyéjɨ múnaa írojrócóóné llíjchúcoóca!

9

1 Áróné illúhwuúrée tsúúca tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri mɨ́ɨ́cúruwa
níjkyéjɨtu ííñujɨ́vú áákityé wáhyéjúcoba ávyéta páñé néhejú watájcó
ipááyúcuki. 2 Aabée téhejúcoba pááyúcúnetu mítyane ojtso ijchívyé éhne
múúne wájcyoha péétene ójtsodu. Aanée cóójɨ́ejpi núhbake wátajcó
cúúvénécóbaúvuréjuco. 3 Aanée teene ojtsó pañétú tséreemu cájtume
tsújaavé páneere ííñújɨri óóvɨmu núúodu mɨ́amúnáake iñúúoki. 4-5 Ááméké
némeíñé apáámyekéré Píívyéébe mémé íúmɨcóónetu íjcyátúmeke ditye
ɨɨ́cúbáhra 5 nuhbává hajchótá diityéké dsɨ́jɨ́vétsotúmére. Téhdurée di-
ityéké némeíñé ííñújɨri páneere úmehéénema bajtsóháñé íjcyane ditye
ɨɨ́cúbáhrátuki.

6 Ehdu tene pájtyécooca mɨ́amúnaa ɨdsɨ́jɨ́véíyóneri íjyácunúrómé tsá
dsɨ́jɨ́véityúne.

7 Aamée diitye tséreemu panéjuco mɨ́amúnáá humɨ́nédú íhyúmɨne
nééme óóró chahíwaanédú néénema íjcyame tsúúca íjcyátsíiivyé éhne
múúne méénujcátsíllii ɨɨ́jumu íjcyátsíiivyédu. 8 Ááme níwacóónée
walléémú níwacóóné hajchónéhjɨ́ íjcyámé ihwájɨɨ́né bájú oohííbyécóbá
ihwájɨɨnédu. 9 Ááméj pɨ́ujɨ́ɨnée úwáñé mɨɨhónédú néénevu wátájcámeímyé
wáhpene ihjyúvá apííchówu éhne múúne méénujcátsivu íjchíemɨ́ɨné ɨɨ́jumu
llícyuhcóné íhjyuvádu. 10 Ááme nuówáánée óóvɨ́mú nuówaanédú téeneri
ditye mɨ́amúnáake tsáhojtsɨ́ nuhbává hajchótá ɨ́cúbáhraíñe. 11 Ááme
avyéjuubée íjcyaabe téhdure wáhyéjúcoba ávyéta páñé néhejú avyéjuube
íjcyáábe mémé heeberéómú ihjyúrí Abadóo. Áánetúu gríéégómú ihjyúrí
Aporío ‘tútavájtso múnáajpi’ nééiyóne.

12 Ehdúu ó ájtyumɨ́ téhaamɨ́ pañe ɨ́cúbáhraméí pájtyene. Árónáacáa
némeíñé tsiiñéi míñéécu íjcyane.

13-14 Átsihdyúu idyé tsiiñe téhaamɨ́ pañe tsijpi diitye níjkyéjɨ múnáadítyú
írojrócó llíjchúné tujkéveri Píívyéébé ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ óórótu méénúmeɨ́jɨ́
hallúrí ócájij tóónédú néénéj pɨɨnétú tsaapi dííbyeke nééhií:

—Tsíñaácó aatye 4-meva naavémuke eene Eoparáátej tééhí
úníutu dóhjɨ́vámeke. 15 Ahdújucóo dibye tsíñaácómé tsahdúnéécuéllé
mɨ́amúnáake dsɨ́jɨ́vetsóné ímichíi ihdyu téijyú wáábyutájuco pícyámeímye.
16 Áijyúu némeíñé diityé tsodáhómú ɨɨ́júmudi úlleme 200 millóóné íjcyane.

17 Ááméj pɨ́ujɨ́ɨnetúu ímyéénujcátsí mɨɨhóné chíájcatyé páhduváré
némɨɨhójɨ́ tújpámɨɨhójɨúvuu, llíjcyámɨɨhójɨúvuu, ajtyúvámɨɨhójɨúvuu, íjcyane.
18 Áánetúu diityé ɨɨjúmú níwaúúné bájú oohímyé níwaúúnédú néémé
ihjyúháñetu cúújuwaa, ojtsoo, atsóóperee, íjcyane íjchívyéneri tsiiñe mítyane
mɨ́amúnaa dsɨ́jɨvé tsahdúnéécuélle. 19 Muhdú íhjyáa íhjyúháñema íbówaañe
ííñimyémú níwaúúnédú nééneri mɨ́amúnáake lliihyánuhíjcyáme.

20 Árónáacáa dsɨ́jɨ́vetúmé tsá ímityúné imyéénuhíjcyáné ɨ́hvéjtsotúne.
Tsáháa ditye naavémuke icyáánívahíjcyáné ɨ́hvéjtsotúne. Áhdurée tsá di-
tye ɨ́hvéjtsotú ibóhɨ́úbamáyé íjcyátúmeke óórotu, úwááñéwatu, nééwáyutu,
úméhetu, méénúmeímyéhjɨke icyáánívahíjcyane. 21 Áhdurée tsá ditye
ɨ́hvéjtsotú ɨdsɨ́jɨ́vétsócatsíhijcyáne, iwáábyénúcatsíhijcyáne, ihdícyámema
idyómácócatsíhijcyáne, iñánícyatsíhijcyáne. Ehdúu ó ájtyumɨ́ téhaamɨ́ pañe.

10

Níjkyéji múnáajpi waajácúháámiima íjcyane

1 Átsihdyúu idyé tsiiñe naavédú nééné pañe ó ájtyumí tsijpi ihtsútuube
níjkyéji múnáájpi íhyallútú tuuhi cápátsiúcunúúbé ojtsó pañe cáámetu
níítyéébeke. Áábe húmíi ajchúcunú cóójíejpi nuhba ájchúcunúdu. Áánetúu
íjcyúbaacu peetécunú cúújuwa péétécunúdu. 2 Aabée waajácúháámíwu
wájihtúcunúháámí éjécunúúbé ímiánéjcúejtúhá túvaúcunú móóatu.
Áánétúu nániñéjcúejtúhá túvaúcunúúbé ííñújitu. 3 Aabée éhne múúne
bajú oohííbyécoba íhjyuvádú ávyétá ihnáhó íhjyúváné tujkéveri 7-
meva chíjchimu ihjyúvá ávyétá ihnáho. 4 Aanée ditye muhdú nééne o
cáátúnúíyónáa tsaapi oke cáámetu nééhií:

—Caatúnudí ditye íhjyuváne. Téhdure muucá dúúbállédí teéne.

5 Ááné boonétúu diibye níjkyéji múnáajpi eenée móóama ííñújitu
tárívájaúcunúúbé ímiánéjcúehójtsí cáámevu ihbúcúhi. 6 Áánemáa múijyú
dsíjíéítyuube páneere íévéhóówari íjcyánéhjima ííñuji, nújpacyo, múhdúné
tsíeméné íjcyanéhjí ípívyéjtsóóbe mémeri neébe:

—Ímiááné tsúúca páneere níjkéváíñe éévé úújetéhi. 7 Muurá 7-meva
níjkyéji múnaa íjcyámedítyú nihñéejpíyé írojrócó llíjchúcúcooca páneere
ílluréjuco níjkévaíñé Píívyéébée múha wáájácutúné íhjyú uubálle múnáake
néhdújuco. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi eenée móóama ííñújitu
tárívájaúcunúúbe.

8 Áánetúu cáámetu óóma íhjyúvaabe tsiiñe oke nééhií:

—Aadi níjkyéji múnáajpi eene móóama ííñújitu tárívájaúcunúúbedítyú
éhaami waajácúháámíwu duúcu. 9 Ahdújucóo o pééne o táúmeíñé
téhaamíwu dííbyeke. Áánélliihyée oke neébe:

—Áju, májcho téhaámi. Muurá u májchone iimúwu néérone díhbáú
pañévú páápáñuúhi.

10 Ahdújucóo o újcúháámíwu o májchone ímiááné iimúwu néérone táhbáú
pañévú páápañúhi. 11 Átsihvúu oke neébe:

—Ijcyánéi díhyallúrí tsiiñe pámeere míamúnáake u úúbálleíñé iiná di-
ityéké pájtyeíñé panévá iñújííne múnaa páhduváré íhjyúvámeke pámeere
íavyéjujtémájuco.

11

Míítyétsi uubálle múnáajtétsi

1 Ehdúu oke iñééné boonétu eevéivu oke iájcúne neébe:

—Íiiyi dehvété Píívyéébé duurúvájama dííbyé iicúvé waíji. Áhdure ú
éévee múhdúmevá tééjari dííbyeke dúúrúvahíjcyámeke. 2 Áánetu ihdyu
tééjá llahájtsí tsúúca tsííñé iiñúji múnáá hójtsí pañe íjcyane tsá u
éévéityúne. Muurá 42 nuhbává tétsii Píívyéébé cóómiyi íjcyame técoomi
tútávájtsoóhi. 3 Áijyu ó wálloó míítyétsi kímóóvé wajyámuma íjcyamútsí
táuubállé méénúímútsikye dityétsí tamyémeri 1,260 coojívá hajchótá
iúúbálle iiná pájtyeíñe. Ehdúu oke neebe cáámetu óóma íhjyúvaábe.

4 Aane diityétsí íjcyane nééiyóné eene páné iiñújí avyéjuubéré Píívyéébe
íjcyáábé úmíwari orívohéécuma míñéécu peete íjcyane. 5 Áámútsikye
múnáájtsórómeke dsíjívétsóimútsí cúújuwa diityé hallúvú iirípiácóneri.

6 Ehdu ɨɨná pájtyeíñé iúúbálléné hajchótá néémútsí tene iállétuki.
Téhdure nújpacyo tújpacyóvuréjuco dityétsí píívyetétsoíñé ííñújɨri íjcyámeke
páhduváré nééne chémeháñeri ichémétsoki.

7 Árónáa teene iúúbállehíjcyáné dityétsí ńíjkévácooca iyáábécobádú
néébe teene wáhyéjúcóbá déjúcotu íjchíívyeebe diityétsima
imyéénújcatsímútsikye dsɨjɨ́vétsoóhi. 8 Áámútsí ɨtémehóócú dómájcóratúné
ícyahíjcyaá ɨ́htsútu cóómí Máavyéjuubée wátyétyécúmeícyóómí
uulléjɨjtónéj pɨɨne técoomíyé Tsodóóma, Ejíhto, némeícóómí pañe.
9 Áhóócuúvuke pápihchúúj coojɨ́váj pɨɨnévújuco panévá íñujɨ́ɨne múnaa
ɨ́ɨtehíjcyáhóócuke tsá múha ímílléityú tsaate cúúune. 10 Aame ávyeta téénéri
iímíjyúúvéne iwáñehjɨ́vaténé pañe tsíeménehjɨ́vú bohbánújcátsiíhi. Ehdu
ímíjyúúveímyé íjyévéhreváa dityétsí diityéké Píívyéébé ihjyu iúwáábóneri
pátsárícyohíjcyánélliíhye.

11 Árónáa téhdune 3 coojɨ́váj pɨɨnévú Píívyéébe tsiiñe diityétsikye
bóhɨ́ɨtsómútsikye iájtyúmɨ́ne mɨ́amúnaa ávyétá ɨhnáhó íllítyeéhi.
12 Áámútsikye tsaapi cáámetu kéévánécoba neéhi:

—Métsa íllevu. Ahdújuco diityétsí pééiñe cáámevu ojtsó pañévú ímunáá
diityétsikye ɨ́ɨténáaáca. 13 Áijyu ávyétá ɨhnáhó ííñujɨ vááúmeíñeri técoomítyú
tsátsii jááhañe cáhvyábáneri 7,000-meva mɨ́amúnaa dsɨ́jɨ́veéhi. Ááneri
cóejte ávyétá ɨhnáhó iíllítyéne Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyáábeke ávyéjújtsoóhi.

14 Ehdu míijyúcújuco ɨ́cúbáhraméí pájtyeíñe. Árónáa íjcyanéi tsiiñe ɨ́ɨcúiye
tééné boonétú pájtyeíñe.

Níhñéejpíyé írojrócó llíjchune

15 Aanée nihñéejpíyé níjkyéjɨ múnáajpi írojrócó llíjchúné tujkéveri
cáámetu tsaate kéévánécoba nééhií:

Naavéné avyéjú ííñújɨri íjcyaróné Mépiivyééberéjuco cáávacúné iiyéjuco
Críjtoma iávyéjuutéki. Ááberéjuco tééjɨ́ avyéjuube íjcyaíñé múijyú
ńíjkéváityúne.

16-18 Áánáacáa 24-meva túkevéjtsojte Píívyéébé úmɨ́wari íavyéjú ijyáwááné
hallúrí ácújcatyémé dííbyé lliiñévú ímɨ́hmóúbáne dííbyeke dúúruvámé
nééhií:

Tehdújuco Ávyéjuube Píívyéébe ɨ́htsútuube iíjcyadúré u ícyahíjcyaabe
dɨ́ɨhnáhori u ávyéjuuténe. Aabe ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa úhdivu
cááyóbahíjcyámeke u ɨ́cúbáhráíñe éévé úújetéhi. Áhdure tsúúca
dsɨ́jɨvéjúcóórómema muhdúhjáa ditye ícyahíjcyáné u ímíbájchóíñe
éévé úújetéhi. Aabe dɨ́ɨɨcúve múnaa ɨ́htsútujtémáyé ɨ́dáátsojte uke
iávyejúúlléne ímí díwákimyéí méénuhíjcyámeke tééne áhdovu ú
ájcuúhi. Áánetu íllure ííñújɨri mɨ́amúnáake tútávátsohíjcyámedi ú
ɨ́cúbáhraáhi.

19 Ehdúu Píívyéébeke ditye dúúrúvánáa níjkyéjɨri íjcyaja dííbyé duurúvaja
páyúcúúvéné pañe ó ájtyumɨ́ dííbyé pityájcoju téhbá pañe íjcyáné ca-
jóónaba. Áánáacáa chíjchímuba dóvájaavéné ávyeta ‘roríhrórí’ nééná ííñujɨ
vááúmeíhi. Áhdurée mítyane nújpácyowááné dojcóhi.

12

Wálleemútsí ápíchó nééné iyáábema

1-2 Ááné boonétúu idyé tsiiñe muhdú tene pájtyéíñé uubállé ó
ájtyumíhi: Tsáápillée ééválle íévéhoowávú óhdivu bóhówaavé cóójíejpi
núhba ájchúdú íwajyámú néélleé. Aallée péjcóejpi núhbá hallúrí íjyócunúllé
chahííwá 12-meva míícuru. Aallée ihjyúcunúhijcyá iávyéneri. 3 Áánáacáa
idyé apííchówu níhbácobádú néébe tújpáábyécoba bóhówaavéhi. Áábé
níwaúúnée 7-uva íjcyánetu íchahíwááné ávójcatyéhi. Áánétúu íjtyóóne 10-
jtoova. 4 Aabée ííbówari tsahdúnéécuéllé míícúruke wájojcó ííñújí hallúvu.
Átsihdyúu íjyócúúvetéébé diille eenée itsiímáváíñeri íjcyállé úniúvú dille
tsiímávátsike idyóókií. 5 Áánáacáa tsúúca tsiímávalle wájpíwúuke páné
iñújííné avyéjuube íhtsútuube íjcyáííbyeke. Áábekée Píívyéébe íavyéjuvu
ujcú dibye dííbyemáyéjuco iíjcyaki. 6 Ááné boonée tsiiju úmivá íínéubárá
píívyétúné iiñújivu tsátsii Píívyéébe dííllema íhdénútsihvu. Átsihyíi íjcyálleke
dííbyere tehmé 1,260 coojívá hajchóta.

7 Ááné boonée níjkyéjiri níjkyéji múnáá avyéjuube Migyééré ihyájkímuma
diibye apííchówu níhbácobádú néébe téhdure ihyájkímuma íjcyáábema
méénújcatsíhi. 8-9 Aabée Migyééré dííbyeke ityáhjáne waagóó tétsihdyu
íííñújí hallúvú pámeere ihyájkímumájuco éhnéhjáa éíjyuúvú íííñimyédí
míamúnáake tútávátsohíjcyaabe Naavéneke.

10 Ááné boonétúu tsaapi níjkyéjitu kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca Píívyéébe íhtsútuube íjcyaabe íavyéjúejtéké pájtyetétsóíñe
éévé úújetéhi. Muuráhjáa Ílli Críjtoke pícyoobe tééné avyéjuube dibye
iíjcyaki. Aane tsúúca dííbyeke dííbyé cahcújtso múnáá hallúvú paíjyuváré
cójíhajchótá pécóhajchótá álliúúnuhíjcyaabe wágóoovéjucóó níjkyéjitu.
11 Diibyée tsúúca táhjátsámeí Obééjáwuúdú néébé tujpácyó wágóóóvéneri.
Aanée diibye Obééjáwuúdú néébé uwááboju cáhcujtsómé téhdure tsúúca
dííbyeke tahjáhi. Áánélliihyée tsá ditye íllityétú idsíjívéíñeri. 12 Ahdícyane
méimíjyúú pámeere níjkyéjiri íjcyame. Áánetu ihdyu máidáátsoju tene
pájtyeíñé íííñújiri íjcyámeke. Muurá tsúúca Naavéné wahájchotáréjuco
íúmiwa íjcyane iwáájácúne ávyétá ihnáhó icyáyobáávaténe nihñéréjuco
míamúnáadi ícúbáhraíñe.
Ehdúu tsaapi kéévánécoba néé níjkyéjitu.

13 Aabée diibye níhbácobádú néébe tsúúca íííñujívú iwágóóóveíñé
iwáájácúne imíllerá eenée wájpíwúuke tsiímáválleke idsíjívetsóne.
14 Árónáacáa Píívyéébere nééjuri méwáájí núwácobácúdú nééne díílledítyú
íjcyáneri wááménelle ípyée iícyahíjcyáhullévú íínéubárá píívyétúné iiñújivu
tsiiñe íííñimyédiyéjuco dibye díílleke ipátsáríjcyótuki. Aallée 3 pijcyábáj
piinévú téhulle íjcyálleke dííbyere Píívyéébe téhmehíjcyáhi. 15 Áánélliihyée
idyé diibye níhbácobádú néébe dííbyere íííñimye íjcyaabe íllímútuhjácó
nújpacyo páneere icyáájávétsóneri díílleke imájcanútsóroki. 16 Árónáacáa
íííñuji wácaavéné nújpacyo adúcúhi. 17-18 Áánetúu awáá éhníííñevu
díílledívú icyáyobáávaténe díílle hájkímumáyéjuco dibye méénújcatsíñé
Jetsocríjtó uwááboju tsaímíyé úraavyémé Píívyéébé taúhbaju néhdújuco
ícyahíjcyámema.

13

Ápíchó nééné iyáábemútsícyobácu

1 Átsihdyúu móóá úniúvú dibye íjyócúúveténáa téémó pañétú apííchówu
nééné iyáábécoba ijchívyéhi. Áábé níwaúúnée 7-uva íjcyáúhjɨtu nehníwu
Píívyéébedítyú íhjyuváné caatúváhi. Áánetúu íjtyóóne 10-jtoova íjcyánetu
íchahíwáane. 2 Aabée bájú oohííbyécobádú néébéj tuhááñé báju ɨ́ɨjúj
tuhááñédú néébé ihjyu apííchówu. Áábekée diibye níhbácobádú néébe
picyóó ávyéjuube dibye iíjcyaki. 3 Áábé níwaúúnetúu tsau tsaate cáváájcou
dsɨ́jɨvérou tsiiñe bóhɨ́ɨneri panévá iñújɨ́ɨne múnaa mítyane iúllévénúne
dííbyeke ávyéjujtsóhi. 4 Áhdurée diibye níhbácobádú néébeke ávyéjujtsómé
dibye iyáábécóbake ávyéjuutétsónélliíhye. Áánemáa diibye iyáábécóbadítyú
nééméé:

—¿Aca íhya íjcyaabe tsaapi áádidívú úújetéébe? Tsáháubá muurá múha
íjcyatú dííbyeke táhjáiyóme.

5-7 Áábekée diibye níhbácobádú néébe picyóó dibye íííñújɨ́ avyéjuube iíjcya
42 nuhbává hajchóta. Áánemáa táúhbaabe dibye ímityúné Píívyéébedítyú
iíhjyúvaki. Ahdújucóo ávyéta néhní dibye íhjyuváné dííbyedítyuu, dííbyé
duurúvájatuu, níjkyéjɨri íjcyámedítyuu, íjcyane. Áánemáa dííbyeéjtema
imyéénújcatsímyeke táhjaábe. Áábé hójtsɨ́ pañée pámeere páné iñújɨ́ɨne
múnaa páhduváré íhjyuváme. 8 Aamée pámeere dííbyeke ávyéjujtsó
dúúrúvamére. Áánetúu apáámyéré tsá dííbyeke ávyéjújtsotú ííñujɨ́ikyée
ípívyéévétúné ɨhdéjuco ɨdsɨ́jɨ́veíñé pítyájcámeííbyé Obééjáwuúdú néébedi
íjcyáháámɨtu imyémeháñé íjcyame. 9 Aane ihdyu óvíi ɨ́mɨááné lléébome
cahcújtsóhi. 10 Muurá tsíjtyeke cúvéhoojánúmeke téhdure cuvéhoojánuímye.
Tsíjtyeke dsɨ́jɨvétsómeke idyé dsɨ́jɨvétsoímye. Ahdícyane tsúúca Píívyéébeéjté
íjcyame múu ímíñeúvú dííbyeke icyáhcújtsóne ehdu nééronéhjɨ́ aabúcúhi.

11 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ tsijpi iyáábécoba ííñújɨ́ pañétú íjchivyéné
obééjáwúuj tódú íjtyóócu néébeé. Aabée ihjyúvá ávyétá apííchó
níhbácobádúu néébe íhjyuvádu. 12 Aabée ɨ́htsútuube éhnée tsau íhñíwau
cáváájcámeíú tsiiñe bóhɨɨbe iyáábécoba ɨ́htsútuube íjcyadu. Aanée
diibye obééjáwúuj tódú íjtyóócu néébe táuhbá pámeere mɨ́amúnaa
ííñújɨri íjcyámeke ditye diibye eenée íhñíwau tsau cáváájcámeíú tsiiñe
bóhɨ́ɨbeke idyúúrúvaki. 13-14 Áánemáa dííbyé úmɨwávú méénúráítyuróné
méénuhíjcyaábe. Aabée mɨ́amúnaa ɨ́ɨténeríyé cáámetu niityétsó cúújuwa
ííñujɨvu. Áánerii mɨ́amúnáake iállíñe táúhbaabe ditye diibye íhñíwaúu
cáváájcámeíú tsiiñe bóhɨ́ɨuma íjcyáábé níjcyota imyéénuki. 15 Ahdújucóo
ditye níjcyóné pañévú dibye ɨ́ɨhnáhoori ibóhɨ́ pícyoobe ihjyúváhi.
Áánemáa neebe pámeere múhdumé diibye níjcyotáábeke dúúrúvatúmeke
ɨdsɨ́jɨvétsoíñe. 16 Téhdurée táúhbaabe pámeere ɨdáátsojte tsíjtyé hójtsɨ́
pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyatúmee, ɨ́htsutúmé éhnéva múnaa,
íjcyámeke íúmɨcóónetu ɨ́ɨmɨánéjcúéhojtsɨ́jɨúbatu dííbye mémé iíjcyaki.
17 Áijyúu teene dííbye mémema íjcyatúmé tsá píívyetétú ɨɨná iñáhjɨ́henúne.
Apáámyérée dííbye mémema, dííbyé nóómerómá, íjcyame piivyété tsíeméné
iñáhjɨ́henúne.

18 Aanée dííbyé nóómero 666 íjcyane ihdyu óvíi wájácúnejcúmé waajácú
ímichi cáábyé nóómeró teene íjcyane, ɨɨná nééiyóne.

14

144,000-meva májtsiváne

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí́ Obééjáwuúdú néébe Tsióó caméwájú hallúrí íjyócunúúbeke. Áábemáa 144,000-meva mí́amúnaa íjcyámé úmɨcóónetu dííbye mémema Cááni mémé caatúváhi. 2 Áánáacáa níjkyéjɨtu tsane ihjyúvá éhne múu teehi níívácunúné íhjyuvádu. Áhdurée ó lleebó chijchi íhjyuvádu. Árónáacáa botsíi ímíñeúvú ó lleebó éhne múu cúmubáané ditye áámune íhjyuvádú tene íhjyuváne. 3-4 Áánáacáa Píívyéébe íavyéjú ijyáwá hallúrí íjcyáábé úníuri 4-meva iyámédú néémema túkevéjtsojte íjcyámé úmí́wari diitye 144,000-meva íjcyame májtsivá béhju majtsíjyu. Aajúu tsá múha tsijtye píívyetétú imájtsiváne. Apáámyérée tsúúca Píívyéébe újcume tsaímíyé Obééjáwuúdú néébeke úraavyémé ímityúné méénújúcootúmé piivyété teeju imájtsiváne. Muuráhjáa dííbyej tééveri ííñújɨri íjcyáné mí́amúnáadítyú tsúúca pájtyetémeke Cááni Píívyéébema ímí ɨjtsúcunúmútsí tehdújuco ɨ́mɨá ɨɨcúvédu. 5 Aamée tsá állíuutúne. Áhdurée tsá ditye ɨ́ɨnerí néétsámeítyúne.

Níjkyéjɨ múnaa úúballéne

6 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí́ tsijpi níjkyéjɨ múnáajpi íévéhóówari wáhpéébeke. Aabée panévá iñújɨ́ɨne múnaa páhduváré íhjyúvámeke ɨ́mɨáájú pajtyéteju múijyú nɨ́jkéváityúné úwaabóhi. 7 Aabée kéévánécoba nééhií:

—Píívyéébeke ímíñeúvú mecáhcújtsóne máávyejújtso. Muurá tsúúca mí́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá dibye ímíbájchóíñe éévé úújetéhi. Ahdícyane dííbyeke méduurúvá páneerée íévéhóówari íjcyánéhjɨma ííñujɨ, móañe, téhíwuúné, méénúúbeke.

8 Aané boonée idyé tsijpi bóhówááveebe nééhií:

—Tsúúca Babiróónia ɨ́htsútu cóómí íjcyárocóómí wágóoové panévá iñújɨ́ɨne múnáake técoomí múnaa ímityúnejcúvúré ɨ́búwátsohíjcyáné déjúcotu.

9-11 Átsi ehóówari íjcyánéhjɨma ííñujɨ, móañe, téhíwuúné, méénúúbekehdyúu idyé tsijpi bóhówááveebe téhdure kéévánécoba nééhií:

—Téhdure pámeere múhdumé diibye iyáábécóbama íñíjcyota dúúrúvahíjcyámé úmɨcóónetu, íhyójtsɨ́néúbatu, dííbye mémé cáátúnútsámeímyedívú Píívyéébe ávyétá ɨhnáhó icyáyobáávaténe cúújuwa atsóóperémá péétécunúwá pañévú diityéké waagóoóhi. Aame ɨ́cúbáhráméií múijyú nɨ́jkéváityúné Obééjáwuúdú néébema níjkyéjɨ múnaa íjcyámé úmɨwávu. Aane ditye tééwá pañe ɨ́cúbáhrámeíñe ójtsó tsá múijyú nɨ́jkéváityúne.

12 Áané ɨhdétú múu pámeere íñe múhdumé tsúúca Píívyéébeéjté íjcyame dííbyé taúhbaju néhdu ícyahíjcyámé ímíñeúvú Jetsóoke úraavyé panéváré mávaríjchojúúné iáábúcúnema.

13 Átsihdyúu idyé tsaapi oke níjkyéjɨtu nééhií:

—Íllu nééne caatúnu: “Maímijyu ihdyu diitye Ávyéjuube Jetsocríjtoke cáhcujtsómé dsɨ́jɨvémé íjcyanej. Muurá Píívyéébé Apííchó néé íwákimyéityu ditye wáyéeevéne. Áané wákimyéí ímí diityémá nɨjkéváhi.”

Ííñújɨri íjcyame újcúmeíñe

14 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí iévéhóówari tsitsíwu nééne ójtsó hallúrí tsaapi
míamúnáajpídyú néébe ácuúcunúúbeke. Aabée imíwu óóró chahííwama
íjcyaabe ejécunú tsuhjíváwu nééwa niitsúwa. 15 Áánáacáa tsijpi níjkyéji
múnáajpi Píívyéébé dúúrúvájá pañétú íjchíívyeebe kéévánécoba dííbyeke
nééhií:
—Tsúúca ííñújiri bajtsóháñé íjcyane keeméhi. Aaneaajpídyú néébe
ácuúcunúúbeke. Aabée imíwu óóró chahííwama íjcyaabe ejécunú tsuhjív
íllurejuco wáhdáhínúne daahívetso. Tsúúca teene u ááhívétsóíñe éévé
úújetéhi. 16 Ahdújucóo dibye iwáhdáhinúné ááhívetsóne.
17 Ááné boonée idyé tsijpi Píívyéébé duurúvaja níjkyéjiri íjcyájá pañétú
ijchívyé téhdure tsuhjíváwu nééwa niitsúwá ejécunu. 18 Áábekée tsijpi
cúújúwá tehméébé Píívyéébé iicúvé waíjí íjcyátsihdyu tsáábe kéévánécoba
nééhií:
—Tsúúca óóva néévá naamé ííñújiri. Aane íllurejuco pééne daahívetsóte.
19 Ahdújucóo dibye ipyééne iújcune wájojcóné tééné dotsúhcúíhcyú pañévú
muhdú Píívyéébe ímítyúmedívú icyáyobáávaténe diityéké ícúbáhráíñe
nááve. 20 Ahdújucóo dibye míamúnáake Jerotsaréé tsiéllevúré ícúbáhrámé
tujpácyó caajávé tétsii ííjumu íjcyámé ihjyúháñé tujkévevu 300 kiróómetró
hajchótá ííñújí hallúri.

15

Nihñéenére 7-neva ícúbáhraméí íjcyane

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsiiñe apííchówu nééne íévéhóówari. 7-meváa
níjkyéji múnaa bóhówaavé Píívyéébe icyáyobáávaténe nihñéré míamúnáadi
páhduváré ícúbáhráíñéhjima tsáámeé.
2 Áhdurée ó ájtyumí éhne múúne tsane nújpacyo ávyeta 'raúráú' néhdu
nééné pañétú cúújuwa péétécunúne. Ááné úníurii diitye iyáábécóbá
níjcyotáa dúúrúvahíjcyatúmé téhdure dííbye mémema íjcyatúme. 3-4 Aamée
Píívyéébe diityéké ájcúné cumúbáánema íjcyame májtsivá dííbyé iicúve
múnáajpi Moitséeúvú majtsíjyú Obééjáwuúdú néébedítyú íllu nééjuú:
Panévatúré íhtsútuube Píívyéébe apáábyéré imiáábé u íjcyaabe u állíúútuube
páné avyéjuubéré ú icyáhi. Áábeke uke panévá iñújíine múnaa
iávyejúúlléne duurúvahíjcyáhi. Muurá waajácúmé imiáábé u
íjcyánéllii muhdú u néhdújuco u mééinune.
Ehdúu nééju májtsiváme.
5 Ááné boonée idyé ó ájtyumí Píívyéébé duurúvájá pañétú páñétúeho
míjcoho páyúcuuvéné dííbyé taúhbajúúné cáátuváné tééhó pañe íjcyaho.
6 Téhdurée tééjá pañétú diitye 7-meva níjkyéji múnaa ijchívyé Píívyéébe
míamúnáadi ícúbáhráíñéhjima. Ááme wajyámúúnée ávyéta 'namínámí'
nééme ocájímiihéné óóromiihéné diityéké íjpíujíinevújuco íjcyane.
7 Ááme kée diitye 4-meva iyámédú nééme dítyú tsaapi ajcú diityé tujkévevu
óórótu mééinúmeíihllójivu. Áihllójí pañée teene Píívyéébe múijyú muhdú
íjcyáítyuube míamúnáadi ícúbáhraíñe. 8 Áánáacáa dííbyé ihtsútú ojtsódú
nééne wahpécunú duurúvájá pañe. Áijyúu tsá múha tééjá pañévú úcáávetú
diitye níjkyéji múnaa míamúnáadi iícúbahráné níjkévátúné hajchóta.

16

Ɨcubáhraméíihllóne

1 Áánáacáa tééjá pañétú tsaapi kéévánécoba diitye 7-meva níjkyéjɨ
múnáake nééhií:
—Ííñujɨ́vú mepééne eene éihllójɨ́ pañe íjcyane Píívyéébe mɨ́amúnáá
wáábyuta méénune mécahpíñú ditye ɨ́ɨcúbáhrámeíki.
2 Ahdújucóo tsaapi ipyééne ihñéíhlló pañe íjcyane cáhpíóneri pámeere
iyáábécóbá níjcyotáa dúúrúvahíjcyámé téhdure dííbye mémema íjcyame
áhllávatéhi.
3 Ááné boonétúu tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane móóácóbá pañévú
cáhpíóneri éhne múúne dsɨ́jɨ́vémé tujpácyódú nújpacyo íjcyáneri pámeere
téjpacyó pañe íjcyame dsɨ́jɨvéhi.
4 Ááné boonétúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane íayáhíhjí pañévú
cáhpíóneri nújpacyo píívyeté tújpacyóvuréjuco. 5 Áánemáa neébe:
—Tehdújuco ihdyu Píívyéébe ɨ́mɨáábé iíjcyadúré u íjcyaabe mɨ́amúnáake
u ɨ́cúbahráne. 6 Muuráhjáa díhjyú uubálle múnáama tsijtye ímí uke
cáhcújtsómé tujpácyó waagóóme. Áánéllii tehdújuco diityéké tújpacyóvú u
íjchone.
7 Ááné boonée tsijpi Píívyéébé ɨ́ɨcúvé waɨ́jɨ́ ijcyátsihdyu nééhií:
—Tehdújuco ihdyu Píívyéébe panévatúré ɨ́htsútuube ávyéjuube u íjcyaabe
mɨ́amúnáake u ɨ́cúbahráne.
8 Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane cóójɨ́ejpi núhbá hallúvú
cáhpíóneri nuhba éhnííñevu állóócoténé mɨ́amúnáake áiúcúhi. 9 Áánej tsáríi
nehníwu Píívyéébedítyú iíhjyúváne ímityúné imyéénuhíjcyánetu tsá ditye
ímílletú ɨ́ɨhveténe. Áánemáa tsá dííbyeke ditye ávyejúúlletúne.
10 Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane diibye iyáábécoba eenée
móóá pañétú íjchíívyéébé avyéjú ijyáwá hallúvú cáhpíóneri dííbyé
avyéjú tútávaavéhi. Áijyúu mɨ́amúnaa ávyeta ɨ́ɨcúbáhrámeíñe ávyeri
ɨ́hnɨ́jɨwááñé ɨhdóhi. 11 Aamée éhnííñevúré nehníwu ihjyúvá níjkyéjɨri
íjcyaabe Píívyéébedítyú ahlláháñema tsíñéhjɨri ɨ́ɨcúbáhrámeíñé déjúcotu.
Áánemáa tsá ditye ɨ́hvéjtsotú ímityúné imyéénuhíjcyáne.
12 Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane Eoparááté pañévú
cáhpíóneri teehi áraavé ávyéjujte nuhba tsáhícyánéjcutu ítsodáhómuma
méénujcátsivu tsááme tsíñejcúehívú ipájtyeki.
13 Áánáacáa diibye níhbácobádú néébeé, tsijpi iyáábécobádú néébeé,
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidi díllómeííbyee, éhdúmé ihjyúháñetu
naavémú ahcómúdú némehjɨ cájtume méénúráítyúronéhjɨ́ méénuhíjcyáhi.
14 Aamée panévá iñújɨ́ɨne múnáake íavyéjujtémá pihjyúcú ɨ́htsútuube
Píívyéébe muhdú ditye ícyahíjcyáné diityémá ímibájchócooca dííbyema
imyéénújcatsíki.
15 Áánáacáa Jetsóó oke nééhií:
—Peecútétsihdyúré muurá ó bóhdɨ́ɨ́ múha ɨ́jtsótúnáa éhne múúne naní
múnáajpi tsáhduú. Aane ihdyu ɨ́jtsome maímijyu tsá ɨ́ɨ́nerí núcójpɨ́véityú
éhne múúne íévejte íjcyame núcójpɨvédu.
16 Aanée diitye naavémú tsúúca pihjyúcú pámeekéré mɨ́amúnáake
íavyéjujtémájuco tsátsihvu heeberéómú ihjyúrí ‘Amagedóo’ némeítsihvu.

17 Átsihdyúu idyé nihñéejpíyé ihñéíhlló pañe íjcyane íévéhoowávú
cáhpíóné tujkéveri Píívyéébe níjkyéjɨtu ídyuurúvájá pañétú kéévánécoba
nééhií:
—Áyu ícyooca ihdyu tsúúca páneere nɨjkéváhi. 18 Áánáacáa ávyétá ɨhnáhó
chíjchímuba dóvájaavéné 'roríhrórí' nééné tujkéveri ávyétá ɨhnáhó íííñujɨ
váúmeí ɨ́hdée iváááúmeíhíjcyáné ehníííñevu. 19 Ááneríi Babiróónia ɨ́htsútu
cóómí íjcyárocóómí wáhcabá 3-neva panéjcuvávu. Ehdúu técoomí múnaa
ímityúné méénuhíjcyáné déjúcotu Píívyéébe icyáyobáávaténe ávyétá ɨhnáhó
diityédí ɨ́cúbahráhi. Áhdurée páneere íííñújɨri íjcyácoomíjɨ́ wáhcávyabáhi.
20 Áhdurée páneere móáñéj pɨɨne íjcyáhbaújɨma íjchí iiñújɨ́ caméwajúné
tsáhájuco íjcyatúne. 21 Áijyúu Píívyéébedítyú nehníwu mɨ́amúnaa uhbá
dibye diityé hallúvú nújpácyówácobáné dójcótsóneri ɨɨ́cúbáhrámeíñé
déjúcotu.

17

*Nahtsɨ́waméé*wa *ɨ́cúbáhrámeíñe*

1 Átsihdyúu tsaapi diitye níjkyéjɨ múnaa 7-meva íjcyámedítyú oke nééhií:
—Dícha uke o úújétso aalle eene nújpácyó hallúrí íjcyalle ɨ́htsútulle
nahtsɨ́waméé́wá muhdú ɨ́cúbáhrámeíiñe. 2 Muurá panévá iñújɨ́ɨ́ne múnaa
íavyéjujtémáyé ímityúné dííllema imyéénúneri ɨ́ɨ́jtsaméí tútávajtsóhi.
3 Ehdúu naavédú nééne o ɨ́ɨ́téné pañe oke iñééne tsajtyéébé ɨ́ɨ́néubárá
píívyétúné iiñújɨvu. Áhullée ó ájtyumɨ́ túpjáábyécoba néébe iyáábeke
íhñíwaúúné 7-uva íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábeke. Áábedítyúu mítyane
meméháñé caatúvá nehníwu Píívyéébedítyú íhjyuváne. 4 Áábé hallúríi
diille walle ácuúcunúllé wajyámú ávyéta ímí duujɨ́nuúdú nééja tsániiñe
túpjájaúvu. Aallée ícyaavé tsaímíyé óórótu, péérátu, páhduváré imíwu nééné
newáyúúnetu, méénúmeíñehjɨ́vu. Aallée ejécunú óóróíhlló pañe páhduváré
nééné imítyuháñé imyéénuhíjcyanéhjɨ́ wáhpécunúne. 5 Áállé úmɨ́cotúu
caatúváné ɨɨnáhjáubáhjáa nééiyóné íllúu: "Ɨhtsútu cóómí Babiróónia
pámeere nahtsɨ́waméé́wámúj tsɨɨ́ju; téhdure páneere ímítyunéhjɨ́ íííñújɨri
íjcyánéj tsɨɨju técoómi." 6 Áállekée o ɨ́ɨ́téne ó waajácú Píívyéébeéjté ímí
Jetsóoke iúráávyéné déjúcotu dsɨ́jɨ́vehíjcyámé tujpácyori dille llíyíícyavéne.
7 Ááneríi mítyane o úllévenúúbeke oke níjkyéjɨ múnáajpi nééhií:
—¿ɨ́veekí ayájú ɨhnáhórá u úllévenúne? Cáhawáá eene dííbyé hallúrí
dille íjcyáné iyáábé 7-uva íhñíwaúúné íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábema
diityétsidítyú uke o úúbálleki. 8 Muurá diibye tsáhájuco íjcyájúcootúne.
Ároobe tsiiñe ibóhɨ́ɨ́ne wáhyéjúcóbá pañétú ijchívyeé múijyú tsiiñe
ibóhɨ́júcóóítyúhullévú iwágóóóveki. Áábedi mɨ́amúnaa ullévénuú íííñujɨ́ɨ́
ípívyéévéijyújuco pájtyetéme mémeháñé cáátúváné waajácúháámɨtu
imyémeháñé íjcyatúme.
9 Aane ihdyu óvíi wájácúnejcúmé waajácú ɨ́ɨ́nerí tene íhjyuváne. Muurá
eene 7-baúvá cáméhbaúné hallúrí diille walle ácuúcunúhbaújɨ́ nééiyóné
eene 7-uva íhñíwaúúne. 10 Áhdure 7-meva ávyéjujte íjcyane nééiyóne.
Áámedítyú ícyooca tsaapi ávyéjuube ijcyáhi. Áánetu 5-meva tsúúca
téénetu pajtyéhi. Áánetu tsijpi nihñéejpíyé ávyéjúúteé wahájchotáwuúre.
11 Áábedítyú diibye iyáábécoba tsúúcajáa dsɨ́jɨvéroobe tsiiñe bóhɨɨbe

cámááveéhi. Áábema 8-mevájúcooi teene 7-neva íjcyáné avyéjutu pájtyeíñe. Ároobe bóónétu ávyétá wágoóóveréjuco méénuíñe.

12 Áábema tsijtye 10-meva wahájchotáwu ávyéjuutéiñe nééiyóné eene 10-jtoova íjtyóóne íjcyane. 13 Aame ipítyácójcatsíñe dííbyeke pɨááboó dibye éhníííñevu ɨɨhtsútúúveki. 14 Aame Obééjáwuúdú néébema méénújcatsíyómeke tsanéjcuúré táhjáiibye pámeere ávyéjujté ehníííñevu ɨhtsútuube ávyéjuube íjcyaábe. Áánetu ihdyu ípyée ityújkevéállémeke dibye újcume ímí dííbyeke úráávyehíjcyámé dííbyema íjcyaáhi. Ehdúu oke neebe níjkyéjɨ múnáajpi.

15 Átsihdyúu idyé tsiiñe oke neébe:

—Muurá eene nahtsɨwamééwá nújpácyó hallúrí ácuúcunújpácyó ú ájtyumɨ mítyane mɨamúnaa panévá iñújɨɨne múnaa páhduváré íhjyuvámé dóbééveíñé nééiyóne. 16 Áánetu eene iyáábé 10-jtoova íjtyóóne íjcyáábema téhduméré ávyéjujte íjcyame diille nahtsɨwamééwake nehnílleéhi. Aame díílleke ityútávájtsóne ɨhvéjtsolle íjcyaá ɨɨcúvérátulléréjuco. Áálleke bóónétu íllurеjuco ditye cóvájtsoíñe. 17 Píívyéébere diityéké tééné ɨjtsaméivu ájcuú dibye muhdú néhdújuco tene ipájtyeki. Áánéllii diitye ávyéjujte 10-meva íyáábeke ɨhtsútúúvétsoó dííbyere Píívyéébe néhdújuco. 18 Áánetu diille wálleeke u ájtyumɨné panévá iñújɨɨné avyéjú comíñé nééiyóne. Ehdúu oke neebe níjkyéjɨ múnáajpi.

18

Babiróónia wágóoovéne

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ tsijpi ɨhtsútuube íjcyaabe cáámetu níítyéébé ámɨtsaráhcó ííñujɨ ájchúcunúúbeke. 2 Aabée kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca Babiróónia ɨhtsútu cóómí íjcyárocóómí wágóóóvéné boone téápajyúrí naavémuréjuco nehníwu nééné wahpéjtema. Aane ihdyu óvi tehdújuco técoomi wágóoovéne. 3 ¿ɨveekí panévá iñújɨɨne múnáake ímityunévú ɨbúwátsohíjcyacóómi? Téhdure ¿ɨveekí técoomíyí álliúré úwáábómeíñé íñujɨɨné avyéjujte icyáhcújtsóne ávyétá imítyúné méénuhíjcyáhi? Áhdure técóómi múnaa mítyane iéhnéváíyóneri iíjyácunúne panévá iñújɨɨné nahjɨhe múnáake mítyane dsɨɨdsɨnuhíjcyáhi. 4 Ehdúu dibye nééná idyé tsijpi téhullétúré cáámetu nééhií:

—Méijchívyé écoomítyú múhdumé tahñéjté íjcyame técoomí múnaa ímityúné méénuhíjcyáné ámuha memééénútuki, áhdure tééné hallútú ditye ɨcúbáhrámeídyú ámuha meɨcúbáhrámeítyuki. 5 Muurá técoomí múnáá imítyúcoba éhníííñevúré llíyaaténé oo Píívyéébe múhdurá o ɨjtsúcunúnéllii tééné déjúcotu diityéké ó ɨcúbáhraáhi. 6 Ahdícyane óvi ihdyu diityéké ó ɨcúbahrá muhdúhjáa ditye tsíjtyeke ɨcúbáhrahíjcyáne áhdó ditye iwáájácuki. 7-8 Muurá ɨɨbúwá pañe imítyájkímyeíñe nehíjcyámé ɨhtsutúmé íjcyámeke múijyú kímóóve pájtyéityúne. Áhdure nehíjcyámé múijyú muhdú íhcyóómi íjcyáityúne. Áámeke ihdyu tééne áhdó óvi o kímóvejtsómé ɨcúbáhrámeí ájyáháñema dsɨjɨveri. Muurá panévatúré ɨhtsútuube Píívyéébe o íjcyaabe diityé imítyú déjúcotu diityéké o ɨcúbáhráme cóómí áíívyeéhi.

9 Aane muurá panévá iñújɨ́ɨ́né avyéjujte técoomí múnáama ímityúné
méénuhíjcyámé tsaímíyé ímíjyuuri íjcyarómé técoomi ámópácyoovéné
iájtyúmɨ́cooca kímóóveéhi. 10 Aame tééneri iíllityéne tsíhyullétúré ɨ́ɨteme
neéhi:
—¡Máɨdáátsoju muhdú ɨ́veekí ɨ́htsú cóómijɨ́ɨ́ Babiróónia ɨɨná pajtyej!
¡Ávyeta muhdú meɨ́jtsótútsihdyu peecútéré tsúúca wágóóóvecóómi! Ehdu
neeímye.
11 Ááneri panévá iñújɨ́ɨ́né nahjɨ́he múnaa mítyane kímóóveé ihñénéhjɨ́
kiá iñáhjɨ́henújúcóóityúneri. 12 Muurá técoomi nahjɨ́hénuhíjcyámé óóroó,
páráátaá, bóróótseé, iéróoó, péeraá, tsíñehjɨ panéváré mítyane áhdómeíñé
néwayúúnee, íjcyane. Téhdure nahjɨ́hénuhíjcyámé ɨ́mɨá wajyámúúné
ríínoó, tséédaá, íjcyane tújpájáhjɨúvú néénema duujɨ́nuúdúnéjahjɨ. Áhdure
nahjɨ́hénuhíjcyámé páhduváré nénehjɨ imyéwu cúvááné uméhéénema
imíwu nééné néwáyúúnetu méénúmeíñéhjɨ. 13 Áhdure páhduváré
nééné pacúúcuháñé imyéwu cúvanéhjɨ́ mííraá, ijtsiéétsoo, íjcyane
nahjɨ́hénuhíjcyáme. Majchóháñé nahjɨ́hénuhíjcyámé bíínoó, dúúrubaa,
haríínaa, tríígoó, íjcyane. Téhdure teene majchó uménú nahjɨ́hénuhíjcyámé
canéérama tsíñehjɨ. Téhdure nahjɨ́hénuhíjcyámé jéémú ocájímuu,
obééjámuu, ɨ́ɨjumuu, íjchíemɨ́ɨ́nee, mɨ́amúnaa, íjcyane. Ánehjɨ kiá
iñáhjɨ́henújúcóóityúneri kímóóveímye. 14 Aame técoomíúvutu neéhi:
—¿Kiávújuco ícyooca técoomíúvú ɨhtsútuj? Tsúúca páneemáyé técoomi
wágóoovéné tsá múijyú maájtyumɨ́júcóóityúne.
15-16 Aame tééneri iíllityéne técoomíúvú ijcyátsíí kémuélletúré ɨ́ɨteme
ikímóóvéne neéhi:
—¡Máɨdáátsoju ɨ́veekí ɨ́htsú cóómijɨ́ɨ́ Babiróónia muhdú ijcya
éhne múúne walle imíwu nééné wajyámúúnema íjcyalle tsaímíyé
icyáávellédú técoómi! ¡Ávyeta muhdú meɨ́jtsótútsihdyu peecútéré
tsúúca wágóóóvecóómi! Ehdu neeímye. 17 Aane muurá muhdú técoomi
wágóoovéné cújúwamɨ́ɨ́neri úllehíjcyámé pámeere íavyéjujtémá íwákimyéi
múnaa ájtyúmɨ́ɨhi. 18 Aame técoomi áiivyéné ámópácyoúcunúné ɨ́ɨ́téne
neéhi:
—¿A íjcyacóómí tsícyoomi écoomíuvúdú técoómij? 19 Aame ikímóóvéne
íhñíwaúúné ibállííñúmeíñe neéhi:
—¡Máɨdáátsoju muhdú ɨ́veekí écoomi ɨ́htsú cóómijɨ́ɨ́ ɨɨná pajtye
técoomívújuco múúhá wákimyéí cújúwamɨ́ɨ́neri muha metsájtyéné hallúvú
medsɨ́ɨdsɨvahíjcyacóómi! Ácoomi ¿ɨ́veekí peecútéré tsúúca wágóoovéhi?
20 Ehdu ditye kímóóvénáa pámeere níjkyéjɨ múnáama múhdumé tahñéjté
íjcyame táuwááboju úwáábohíjcyámé imíjyuúhi. Ááanetu técoomí múnáadi
ó ɨ́cúbáhraá tahñéjteke dibye ímityúné dárɨ́ɨvehíjcyáné déjúcotu. Ehdúu
Píívyéébe nééhií.
21 Átsihdyúu idyé o ɨ́ɨ́ténáa tsijpi ɨ́htsútuube níjkyéjɨ múnáajpi
nééwáyúcoba móóá pañévú iwáááone nééhií:
—Eene móóá pañévú nééwayu o wáááodu muurá ɨ́htsútu cóómí
Babiróónia wágóóóvecóómí tsáhájuco múijyú maájtyúmɨ́ityúne.
22 Tsáhájuco múijyú técoomí múnaa iwáñehjɨvaténe cúmubáánema
chiiyóró llíjchune melléébóityúne. Téhdure tsáhájuco técoomíyí ípyée

imyéénuhíjcyádú panévá wákimyéí ditye méénune maájtyúmɨ́ityúne.
23 Tsáhájuco múijyú técoomi tsaímíyé péétécunúityúne. Tsáhájuco
técoomívú ditye ityáábávájcatsíñé wañéhjɨ́né méénúityúne. Páneere
técoomí ɨhtsútú nɨjkévaáhi. Muuráhjáa técoomí nahjɨ́he múnaa ɨ́htsutúmé
tsíjtyé nahjɨ́he múnáá ehnííñevu íjcyame panévá iñújɨ́ɨ́ne múnáake
mútátsohíjcyá waabyénujúúneri.
24 Áhdurée técoomívú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama pámeere
dííbyeéjteke dsɨ́jɨ́vetsóme. Ehdúu níjkyéjɨ múnáajpi néé naavédú nééne
o ɨ́ɨ́téné pañe.

19

1 Átsihdyúu idyé tééné pañéré ó lleebó cáámetu mítyame mɨ́amúnaa
kéévánécoba nééneé:
Métsu Mépiivyéébé ɨ́htsútuube ávyéjuube íjcyáábedítyú pajtyéteju tsáábeke
maávyéjújtsoki. 2 Muurá muhdú tene íjcyadújuco dibye muhdú
mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ímíbajchóne. Muuráhjáa nahtsɨ́wamééwá
panévá iñújɨ́ɨ́ne múnáake ímítyúneri ityútávájtsóne dííbyé ɨɨcúve
múnáake dsɨ́jɨ́vétsóné déjúcotu díílledi ɨ́cúbáhraábe.
3 Átsihdyúu idyé tsiiñe néémeé:
—¡Métsu maávyéjújtso Píívyéébeke! Muurá técoomi ɨ́htsútu cóómí
áíívyéne ójtsó tsá múijyú ɨ́hvetéityúne.
4 Áhdurée idyé diitye 24-meva túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú nééme
Píívyéébe íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne
nééhií:
—¡Métsu maávyéjújtso Píívyéébeke!
5 Áhdurée idyé tsijpi tétsihyi íjcyaabe nééhií:
Métsu pámeere ɨ́dáátsojtémá ɨ́htsútujte múhdumé Mépiivyéébé ɨɨcúve múnaa
meíjcyame dibye ímillédú meíjcyame dííbyeke maávyéjújtsoki.

Obééjáwuúdú néébe wáñehjɨ́vaténe

6-8 Átsihdyúu idyé tsiiñe ó lleebó éhne múúne teehi níívácunúné tujkéveri
mítyane chíjchimu íhjyuvádú mɨ́amúnaa íhjyuváne. Íllúu nééméé:
Panévatúré ɨ́htsútuube Ávyéjuube Píívyéébe íjcyáábeke ihdyu metsu
maávyéjújtsóneri meímíjyuúki. Muurá Obééjáwuúdú néébe
tsúúca ihñéjtema wáñehjɨ́váteé éhne múúne tsaapi ityáábáváné
wañéhjɨ́ méénudu. Áánéllii tsúúca íjcyátsíivyémé ɨ́mɨá wajyámúúné
tsɨ́tsɨ́jahjɨ́vú iújcámeíñema.
Ehdúu nééméé. Aane teene tsɨ́tsɨjáhjɨ́ Píívyéébeéjté ɨ́mɨáámé meíjcyane
nééiyóne.
9 Átsihdyúu tsaapi níjkyéjɨ múnáajpi oke nééhií:
—Íllu caatúnu: “¡Maímijyu ihdyu Obééjáwuúdú néébe méwadyu nééme
ihñéjteke imíñútsómema wáñehjɨ́vaténej!”
Átsihdyúu oke neébe:
—Ehdu ɨ́mɨááné Píívyéébere nééhií.
10 Áánélliihyée dííbyé lliiñévú o mɨ́móúúvéne dííbyeke o dúúrúváíyónáa
oke neébe:

—¡Oke duurúvadíñe! Muurá ámuhádúré oo Píívyéébé ɨɨcúve múnáajpi eene ámuha díñahbémuma Jetsocríjtoke ímí meúraavyémé meíjcyadu. Áánéllii ihdyu dííbyekéré Píívyéébeke duurúvá dííbyé uwááboju Jetsóodi íjcyane ámuha meúwáábohíjcyáábeke. Ehdúu oke neebe níjkyéjɨ múnáajpi.

Tsɨ́tsɨ́ɨ́beúvú nééne ɨ́ɨ́jú hallúrí íjcyaábe

11-13 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ níjkyéjɨri ɨɨju tsɨ́tsɨ́ɨ́beúvú néébeke. Áábé hallúríi ácuúcunúúbe mémé ɨmɨáábé Állíúútuúbe. Tsiiñée dííbye mémé Píívyéébé Ihjyu. Aabe muurá mɨ́amúnaa muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchoó muhdú meícyahíjcyádújuco. Aabée íchahíwáánema íjcyáábé hálluúúcú cúújúwayúdú peetécunúhi. Áánetúu imyémé dííbyedítyú cáátúnúmeíñé ɨɨná nééiyóné tsá múha wáájácutúne. Apáábyérée diibye waajácúhi. 14 Áábekée mítyame mɨ́amúnaa tsɨ́tsɨjte ɨ́ɨ́júmudi úraavyé ɨ́mɨá wajyámúúné tsɨ́tsɨjáánema íjcyame. 15-16 Aabée tsuhjɨ́váwu nééwa nɨɨtsúwá díbeúcunú téewari panévá iñújɨ́ɨ́ne múnáake ɨɨcúbáhráiwa. Áábedítyúu íwajyámutuu, íjcyúbatuu, caatúváné íllu nééneé: “Páné avyéjujté éhnííñevu ɨ́htsútuube avyéjuúbe.” Aane muurá dííbyé hójtsɨ́ pañe panévá iñújɨ́ɨ́ne múnaa íjcyaáhi. Áhdure dííbyej téeveri ɨ́htsútuube Píívyéébe icyáyobáávaténe mɨ́amúnáadi ɨ́cúbáhraá éhne múúne óóva íjtyúhari ditye dótsuhcúdu.

17-18 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ níjkyéjɨ múnáajpi cóójɨ́ejpi núhbá hallúrí íjyócunúúbeke. Aabée wahpéjteke kéévánécoba nééhií:

—Píívyéébe néé pámeekéré ɨ́dáátsojtékee, ɨ́htsútujtékee, ɨ́ɨ́júmuke diityédí méénújcatsímyéhjɨmáyé ámuha medóókií. Áámeke wa metsáane medóóvaj. Ehdúu neebe níjkyéjɨ múnáajpi wahpéjteke.

19 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ diibye iyáábécóbama ihyájkímú panévá iñújɨ́ɨ́né avyéjujte píhcyaavéné diibye ɨ́ɨ́jú hallúrí íjcyaabe téhdure ihyájkímuma íjcyáábema imyéénújcatsíki. 20 Árónáacáa diibye iyáábécóbama Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidíi díllómeííbyé méénúráítyuróné méénúúbema tsúúca diityétsikye ékeevéme. Diibyée eene Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidi díllómeííbyé íllure állihíjcyá mɨ́amúnáake diibye iyáábécóba mémema íjcyame dííbyé níjcyota dúúrúvahíjcyámeke. Áromútsíi bóhɨɨmútsíyé wágóoové ávyétá ɨhnáhó atsóóperémá péétécunúné cuujúwá pañévu. 21 Áánetúu tsijtye ímunáajtéké diibye ɨ́ɨ́jú hallúrí ácuúcunúúbé ɨ́nɨɨtsúwari dsɨjɨ́vétsómeke diitye wahpéjté dóóhií.

20

Jetsóó ávyéjuube ííñújɨri íjcyane

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ tsijpi níjkyéjɨ múnáajpi cáámetu ííñujɨ́vú níítyene ápíchó néheju wáhyéjúcóba lláávee, úwááñéhícyobaa, íjcyánema. 2 Aabée níhbácobádú néébeke dííbyere íííñimye íjcyaabe Naavéneke téehiyi idyóhjɨ́núúbeke waaó teene wáhyéjúcóbá pañévu. 3 Áábé hallúvúu cóhpéj wátájcoobe dibye mɨ́amúnáake 1,000 píjcyá hajchótá iállíjyúcóótuki. Ááné boonétúu tsiiñe ácádsɨ́ɨ́veebe wahájchotáwuúréjuco.

4 Áhdurée ó ájtyumɨ́ muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ditye ímíbájchóiñévú Píívyéébe níwaavémé íavyéjú ijyáwááné hallúrí ácújcatyémeke. Téhdurée

idyé ó ájtyumí Píívyéébé ihjyu Jetsóodi íjcyane úwáábohíjcyámeke tééné hallútúu ditye íhñíwaúúné kípíyúúcuhíjcyámeke. Diityée muurá tsá múijyú diibye iyáábécóbake íñíjcyotámá dúúrúvatúne. Áánélliihyée dííbye mémé tsá diityéké íúmicóónetu íhyójtsínéúbatu íjcyatúne. Aamée tsiiñe bóhiime Críjtoma ávyéjuuté téhdune 1,000 píjcyá hajchóta. 5 Aane cahcújtso múnaa dsíjivémé bóhítujkénuíñé nééiyóne. Áánetúu tsijtye cáhcújtsotúmé téhdune 1,000 píjcyá boonéturéjuco bóhiíne. 6 Maímijyu ihdyu tsaímíyé Píívyéébema ícyahíjcyámé tujkénú bóhíícunúiñej. Áámeke tsáhájuco bóónétu íjcyáné ícúbáhraméí dómájcóityúne. Aame Píívyéébema Críjtomútsí ijcyánéjcú lluuvájté íjcyame ávyéjúúteé ííñújiri téhdune 1,000 píjcyá hajchóta.

7 Ááné boone tsiiñe Naavéné ácádsíjcaáyóméiíhi. 8 Aabe ípyée imyéénuhíjcyádú tsiiñe páné iñújííne múnáakéré iállíñe mújtátsoóhi. Ááne Góoó, Magóoo, íjcyáné iñújíícu múnaa ávyétá mityámé eevératu íjcyame Críjtoke néhníllehíjcyámema iúcújcatsíñe dííbyema méénújcatsíimye.

9 Aanée naavédú nééne o ííténáa pahúllevátú tsááme Píívyéébe íhcyóómi wájyú nécoomi tsúúca mícaavévá pámeere dííbyeéjteke ipírújtsóroki. Árónáacáa Píívyéébe cúújuwa cáámetu diityé hallúvú íjcaáyóné pámeekéré áiúcú tsáápíúbá coéváratu. 10 Ááanetúu diibye Naavéné míamúnáake állihíjcyáábeke waagóoobe cúújuwa atsóóperémá péétécunúwá pañévú tééwá pañe tsúúca iyáábécobaa, iiye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidi díllómeíhíjcyaábee, íjcyamútsí íjcyáwá pañévu. Aamée tsúúca tééwá pañe ícúbáhrámeí múijyú níjkéváityúne.

Ímibájchoju

11 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsítsíj nééné avyéjú ijyáwá hallúrí tsaapi ácuúcunúúbeke. Ááabedítyúu ííñújima íévéhóówari íjcyanéhjí peíñú pevétsíiyéjuco. 12 Áijyúu dííbyé úmíwari íhtsútúméhjimáyé ídáátsojte dsíjívehíjcyámé tsiiñe bóhíímedívú pááyuube muhdú ditye ícyahíjcyáné cáátúváné waajácúhaamíne. Áhdurée paayúcuube pájtyetéme mémeháñé íjcyaháámi. Ááanemáa diityémá ímíbájchoobe téhaamíjí pañétú muhdú ditye ícyahíjcyáné cáátúnúmeídyújuco. 13 Téijyúu pámeere dsíjivémé ijchívyécunú móáñé pañétuu, ííñújí pañétuu, íjcyane. Ááamemáa ímíbájchoobe muhdúhjáa ditye ícyahíjcyánéhji. 14 Áijyúu tsáhájuco dsijívé íjcyájúcootúne. Téhdurée ímityúmé dsíjivémé úújetéhíjcyatsíí tsúúca wágóoové cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéíwá pañévu. 15 Ááwá pañévúu wágóoovémé íñe múhdumé pájtyetéme mémeháñé íjcyáháámitu imyémé íjcyatúme.

21

Béhné iiñújima níjkyeji

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí béhné iiñújí íévéhóówari íjcyánéhjima bóhówaavéné íhdéenéhjí tsúúca wágóóóvéné boóne. Árónáacáa tsáhájuco móañe íjcyatúne. 2 Áijyúu o ííténáa béhné Jerotsaréé niityé níjkyéjitu Píívyéébedítyu. Ácoomíi tsaímíyé ííné imíjyaú éhne múúne walle ityájíváné wañéhjí pañe ímíbájkímyeídyu. 3 Ááanáacáa tsaapi níjkyéjitu kéévánécoba nééhií:

—Ícyooca Píívyéébe ihñéjtéj pɨɨne íjcyaabéréjuco diityéké túkévéjtsoíñe. Áábema íjcyaímyé tsaímiyéjuco. 4 Áámema tsáhájuco kímóóve, dsɨj́ívé, panévá ɨ́cúbáhraméí, íjcyájúcóóityú tsúúca dibye páneere tsíhdyuréjuco cápáyoácónélliíhye.

5 Ehdúu dibye nééné boone íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé nééhií:

—Panéváré béhnéréjuco o ípívyejtsóne.

Átsihdyúu oke neébe:

—Cáátunu íñe úúma o íhjyuváne. Tsá álliu tene íjcyatúne. Muurá ɨ́mɨáánéré teéne. Aane múu cáhcujtsóhi.

6-7 Átsihdyúu tsiiñe oke neébe:

—Áyu tsúúca páneere muhdú o néhdújuco pájtyene. Aabe panévatúré ɨ́htsútuube tapíívyema o íjcyátuube iíjcyadúré o íjcyaabe ímichi téhɨjpɨ oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure nɨ́jke oo páneere o nɨ́jkévátsóiíbye. Aabe áátsɨɨmédú nééme ímítyunévú táhjátsámeítyúmé tsaímíyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyeke ó ájcuú ɨ́mɨá bóhɨɨvu áhdóratúne. Áámé Piivyéébé ó íjcyaáhi. 8 Áánetu oke iúráávyéné déjúcotu ɨɨ́cúbáhrámeííyóneri iíllityéne cáhcújtsotúmee, dsɨj́ɨvétso múnaa, íhdícyámema dómácócatsíhijcyámee, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyámee, waabyénu múnaa, állíu múnaa, éhdume wágóóóveé cúújuwa atsóóperémá péétécunúwá pañévu. Ehdu botsíi ávyétá wágoóóveréjuco ditye méénuíñe. Ehdúu oke Píívyéébe nééhií.

Béhcóómi Jerotsarée

9 Átsihdyúu tsaapi níjkyéjɨ múnáajpi éhnée 7-mevádityú nihñéenéré ɨ́cúbáhraméí íjcyáíhlloma íjcyaabe oke nééhií:

—Cáhawáá uke o úújétso Obééjáwuúdú néébé uráávye múnaa éhne múúne tsáápí taaba íjcyadu néémedívu. 10 Aanée teene naavédú nééne o ɨɨ́téné pañe oke tsajtyéébé cáméhbáú nɨ́jcaúvu. Átsihdyúu oke úújétsoobe Píívyéébe cóómí Jerotsaréé imíwu nécoomi níjkyéjɨtu ííñujɨ́vú níítyécoomívu. 11 Ácoomítyúu ávyeta Píívyéébé ámɨ́tsaráhcó cádiúcunú éhne ‘jájpeé’ némeíñé neewáyú ‘raúráú’ nééu imíwu ‘rutúrútú’ néhduú. 12-13 Ácoomí mɨ́jcóo cáámé mɨ́jcócoba ávyéta pɨɨ́mɨ́ némɨjcótú 12-wava lléhowááne. Panéjcuvátúu 3-wavátsá 4-tsɨhjɨ́vatu. Áwáhjɨtúu ijraéémú dohjɨ́bá 12-neva íjcyáne mémeháñé caatúvá téwavádu. Áwahjɨ́ɨ níjkyéjɨ múnaa tsáápiitsa tehméhi. 14 Áhdurée idyé témɨjcótú 12-uva néwáyúcobáné ímichi témɨjco éjkeúhjɨ. Áúhjɨtúu idyé téuvádú tsáápiitsa Obééjáwuúdú néébé mamyému mémeháñé caatúváhi.

15 Áijyúu diibye níjkyéjɨ múnáajpi óóma íhjyúváábedi óórówa eevéwá dibye tééwari técoomi iééve páneere témɨjco íllehówáánemájuco. 16-17 Ácoomíi ávyeta tsahdú cóómíyé páhijyáwá nécoomi muhdú mɨ́amúnaa meéévehíjcyádú panéjcuváré icyáámema íwatyúúve éhnéjcú ééveebe tsahájchotáré 2,200 kiróómetro. Áánetúu técoomí mɨjcój pɨɨ́mɨ́ ééveebe 64 ééveta.

18 Ámɨjcóo méénúmeí tsanééré ‘jájpeé’ némeíñé newáyúúnetu. Áánetúu ipácóómí tsanééré óórótu méénúmeícyóómí mɨɨ́cúmɨjɨ́dú ɨɨ́né imíjyaú ‘rutúrútu’. 19-20 Ácoomí mɨjcóo ímichi éjkéné newáyúcobáné ícyáávétsámeí ‘jájpeé, tsapííroo, áágataa, ejmeráádaa, óónitsee, coonaríínaa, critsóóritoo, berííroo, topáátsioo, critsopráátsaa, jatsíjtoo, amatíjtaa’,

némeíñé newáyúúné imíwu páhduváré néuhjítu. 21 Áánetúu técoomí mɨjcó
llehówááné 12-wava méénúmeí téhdunéré 12-uva péérá newáyúúnetu.
Áánetúu pañétúejɨ́jtó técoomí ullejɨ́jtó téénere óórótu méénúmeíjɨ́jtó
mɨ́ɨ́cúmɨjɨ́dú ímíwu ‘rutúrútu’.
22 Árónáacáa ihdyu tsá o ájtyúmɨtú duurúvaja técoomíyí panévatúré
ɨ́htsútumútsí Obééjáwuúdú néébema Píívyéébemútsí tééjadu néémutsi
íjcyánélliíhye. 23 Ácoomi muurá tsáhájuco núhbamútsí ájchúnej tééveri
íjcyáityúne. Muurá ihdyu Píívyéébé ámɨ́tsaráhcoréjuco Obééjáwuúdú
néébedítyú ájchúcunúnej tééveri técoomi íjcyaíñe. 24 Áábej tééveri
pámeere mɨ́amúnaa panévá iiñújɨ́ɨ́né avyéjujtémá tsaímíyé íjcyame
técoomi ávyéjújtsoóhi. 25 Ácoomí llehówááné tsá wátáhájcatyéityú tene
múijyú ííjyunúítyúnélliíhye. 26 Muurá técoomívú panévá iñújɨ́ɨ́né avyéjú
dóbéévéehi. 27 Ácoomíyí tsá ɨɨná ímityúné íjcyáityúne. Tsá núcójpɨ́tsó nénehjɨ
méénúmema álliúúmé téhullévú úújetéityúne. Apáámyéré ihdyu múhdumé
pájtyetéme mémeháñé Obééjáwuúdú néébedi íjcyáháámɨtu cáátuvámé
técoomívú úújéteéhi.

22

1 Átsihdyúu diibye níjkyéjɨ múnáajpi oke úújetsó tééhivu Obééjáwuúdú
néébema Píívyéébemútsí avyéjú íjcyátsihdyu ííñécunúhí páñétúejɨ́jtó
técoomí ullejɨ́jtój pɨɨnétú níívahívu. Aahí nujpácyóo ávyéta ímí ‘raúráú’
néjpacyo meke bohɨ́ɨ́vú ajcúhi. 2 Ááhí únírii tsanéjcúcuri úmehééné meke
medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨɨvu ájcuhéhjɨ́ ténuhbávádú néévahíjcyahéhjɨ.
Áhéhjɨ́haamɨ́née panévá iñújɨ́ɨ́ne múnáake bohɨ́ɨ́vú ajcúhi. 3 Aane
Obééjáwuúdú néébema Píívyéébemútsí avyéjú técoomí pañe íjcyánéllii tsá
ɨ́ɨ́né imityú íjcyáityú téhulle. Aane téhulle Píívyéébé ɨɨcúve múnaa íjcyame
dííbyeke duurúvaáhi. 4 Aame dííbyeke ájtyúmɨ́ɨ́ múhdumé dííbye mémé
íúmɨcóónetu cáátuváme. Aame ávyéjúúteé dííbyema múijyú nɨ́jkéváityúne.
5 Tsáhájuco múijyú téhulle ííjyunúityúne. Áánéllii tsáhájuco peetéháñé
íjcyáityúne. Áhdure tsáhájuco nuhba íjcyáityúne. Píívyéébe ɨ́htsútuube
íjcyaabéréjuco peete íjcyaíñe.

Jetsocríjtó tsááiñe pɨ́ɨ́hɨ́jucóóne

6 Átsihdyúu diibye níjkyéjɨ múnáajpi oke nééhií:
—Íñe uke o nééne muurá ávyeta ɨ́mɨááne. Tsá álliu tene íjcyatúne. Aane
múu cáhcujtsóhi. Píívyéébe Íapííchoj tééveri íhjyú uubálle múnáake ɨɨná
pájtyeíñé ɨ́hdétújuco wáájácútsohíjcyaabe oke wallóó téhdure dííbyé ɨɨcúve
múnáake o úúbálle muhdú lléváhréjuco tene pájtyeíñe.
7 Muurá Jetsóó nééhií: “¡Lléváhréjuco o tsááiñe! Ahdícyane ihdyu
maímijyu ditye íjcyaíñé íñe íhyaamɨ́ pañétú muhdú tene pájtyeíñé
cáátuváné cáhcujtsóme.” Ehdúu oke neebe níjkyéjɨ múnáajpi.
8-9 Aanée ó ájtyumɨ́ ehdu páneere muhdú pájtyeíñé oke úúbállémeíñéhjɨ.
Áánélliihyée diibye níjkyéjɨ múnáajpi oke ténehjɨ́vú úújétsóóbé lliiñévú o
mɨ́móúúvéne dííbyeke o dúúrúváíyónáa oke neébe:
—¡Oke duurúvadíñe! Muurá ámuhádúré oo Píívyéébé ɨɨcúve múnáajpi
ámuha díñahbémuma dííbyé ihjyú uubálle múnaa meíjcyame íhyaamɨ́ pañe

íjcyáné uwááboju ímí ámuha mecáhcujtsómé meíjcyadu. Áánéllii ihdyu dííbyekéré Píívyéébeke duurúva.

10 Átsihdyúu idyé oke neébe:

—Tsá múu íñe u cáátúnuháámí páátánutúne. Muurá muhdú téhaamí
pañe tene nééne lléváhréjuco pájtyeíñe. 11 Ahdícyane óvíi Píívyéébema ímí
iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyé ímíñeúvú ijcyá dííbyema. Áánetu ihdyu óvi
ímityúmé iímillédú ijcyáhi. Ehdúu níjkyéji múnáajpi oke nééhií.

12 Ááné boonétúu idyé Jetsóó oke nééhií:

—¡Muurá lléváhréjuco o tsáái̇ñe! Aabe ó ájcuú pámeekéré muhdú ditye
ícyahíjcyáne áhdovu. 13 Aabe panévatúré íhtsútuube o íjcyaabe tapíívyema o
íjcyátuube ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere
o níjkévátsóiíbye.

14 Ahdícyane maímijyu ditye íjcyaíñé tsaímíyé ícyahíjcyáme. Muurá
béhné Jerotsaréevu iúújetécooca bohíivú ájcúné uméhe néévá lléeneímye.
15 Áánetu ímityúmé waabyénu múnaa, íhdícyámema dómácócatsíhijcyámee,
dsíjivétso múnaa, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyámee, állíu múnaa, íjcyame tsá
técoomívú úújetéityúne.

16 Aane íñe níjkyéji múnáájpikye diéllevu ó wallóó dibye úhdivu
ibóhówájtso páneere muhdú pájtyéiñéhjí uuréjuco tácahcújtso múnáake
u wáájácútsoki. Muuráhjáa páneere o ípívyéétsóroobe Dabíiúvúj
tsiiménémúhaabe ó ijcyá tsítsívé miicúruwádú o néébeé. Ehdúu Jetsóó
oke nééhií.

17 Ahdícyane Píívyéébé Apííchó íhjyú uubálle múnáaj téeveri míamúnáake
píuváhi. Áhdure Obééjáwuúdú néébé cahcújtso múnaa éhne múúne tsáápí
taaba íjcyadu nééme míamúnáake píuváhi. Aane ihdyu óvíi lléébome
itsááne adóvá bohí nujpácyotu áhdóratúne.

18 Aane íñe tsúúca íhyaamí pañe cáátúváné uwááboju lléébómeke o néé
ditye éhnííñevu iiyéjuco tsíñehji iáméjtsótuki. Muurá tehdu méénúmeke
Píívyéébe ávyétá ihnáhó ícúbáhraá muhdú téhaamí pañétú tene néhdújuco.
19 Áhdure idyé tééné uwáábójutu tsane wáágóóme mémé páácyúiibye
tsúúca pájtyetéme mémeháñé cáátúváháámitu. Aame tsá dííbyé cóómivu
úújetéityú íñe íhyaamí pañétú úúbállémeícyoomívu.

20 Aanée diibye íhyaamí pañe dííbyé uwááboju íjcyaabe nééhií:

—Ímiááné lléváhréjuco o tsáái̇ñe.

Áánélliihyée dííbyeke o nééhií:

—Juújuj, tehdújuco Ávyéjuube Jetsóoj, wa iicúi tsaácoj.

21 Aabe ihdyu óvíi ámúhakye píaabó paíjyuváre. Áyu tehdújuco.